

ХЕРМАН МЕЛВИЛ МОБИ ДИК

Превод от английски: Невяна Розева, 1977

chitanka.info

*В знак на възхищение от гения му тази книга се
посвещава на Натаниел Хоторн*

ЕТИМОЛОГИЯ

(Събрана от покоен охтичав помощник-учител в класическа гимназия)

Виждам го и сега — бледия млад учител с излиняло палто и също тъй излинали сърце, тяло и мозък. Той бършеше непрестанно праха от старите си словари и граматики с чудновата кърпичка, украсена като за присмех с ярките знаменца на всички познати народи по света. Той обичаше да чисти от праха старите си граматики: това го караше да повярва, че живее.

Когато се залавяш да обучаваш другите и да ги научиш как трябва да наричат на нашия език кита, пропуснеш ли от невежество да произнесеш буквата Х, която главно предава почти целия смисъл на думата, ти преподаваш нещо невярно.

Хаклюйт (1552–1616)

WHALE (хуейл), на шведски и датски hval. Това животно е наречено така заради неговата закръгленост или заобленост; на датски hvalt значи извит и сводест.

Словар на Уебстър

WHALE. Произлиза непосредствено от датското и германско Wallen; англосаксонски Walw-ian — търкалям се, валям се.

Словар на Ричардсън

...	староеврейски
...	гръцки

Cetus	латински
Whoel	англосаксонски
Hvalt	датски
Wal	холандски
Hwal	шведски
Whale	исландски
Whale	английски
Baleine	френски
Ballena	испански
Пеке-нуе-нуе	фиджийски
Пехе-нуе-нуе	еромангойски

ИЗВАДКИ

Събрани от един младши помощник-библиотекар

Както ще се види, този усърден книжен червей, младшият помощник-библиотекар, е преровил и ватиканските библиотеки, и количките на букинистите по цялото земно кълбо и е измъкнал оттам всяко случайно упоменаване на думата кит по какъвто и да е повод във всяка църковна или мирска книга. Затова не трябва да смятате тия безразборно събрани, макар и добросъвестно предадени цитати за напълно валидни в китознанието. Що се отнася до цитираните тук древни автори и поети, дадените извадки са ценни или забавни само доколкото дават далечна обща представа за всички безразборни изказвания, мисли, фантазии и прослава на Левиатана от всякакви народи и поколения, включително и нашето.

И така, прощавай, окаяни младши помощнико, чийто тълкувател се явявам тук. Ти принадлежиш към безнадеждните нещастници, които никакво земно вино не ще стопли, за които и бледият херес е прекалено ярък и силен; но с които човек обича да поседи, да се почувства също тъй окаян, да поплаче и да им каже направо, с насълзени очи, с празна чаша и с почти приятна тъга: „Откажете се от тая работа, младши помощници! Защото колкото повече се мъчите да угодите на хората, толкова повече неблагодарност ще получите! Бих желал да мога да ви подаря дворците Хемптън корт и Тюйлери! Но преглътнете сълзите си и бързо отпрадете сърцата си към главната мачта; защото приятелите ви, стигнали там преди вас, ви приготвят вече седмократните небеса, като изгонват, преди да пристигнете, отдавна скучаещите архангели Гавраил, Михаил и Рафаил. Тук вие се чукате само с разбитите си сърца, там ще се чукнете с нечупливи чаши!“

И сътвори Бог големи китове.

„Битие“

Левиатан подире си остави светла дия; бездната изглежда белезнява.

„Йов“

И сътвори Бог една голяма риба да глътне Йона.

„Йона“

Там плават кораби, там е она Левиатан, който си създаде да играе в него.

„Псалтир“

И в тоя ден Господ ще накаже със своя тежък, голям и як меч Левиатана — правобягащия змей, и Левиатана — лъкатушния змей, и ще убие морското чудовище.

„Исай“

И каквото още да попадне в хаоса на пастта на това чудовище, било то звяр, кораб или камък, плъзга се незабавно през огромната му скверна глътка и попада в бездънния търбух.

„Нравствени съчинения“ на Плутарх. Превод от Холанд.

В Индийско море се въдят най-големите и огромни риби, които съществуват на света; между тях са китовете или водовъртежите, наричани балени, които стигат на дължина до четири земни акра или арпана.

Плиний. Превод от Холанд.

Не бяхме плавали и два дена, когато призори се появи голямо множество китове и други морски чудовища. Измежду първите един имаше наистина чудовищни размери. Той ни приближи с разтворена паст, като вдигаше огромни вълни от двете си страни и пенеше морето пред себе си.

Лукиан. „Истинска история“. Превод от Туук.

Той посети тази страна също тъй с намерение да улови китове, от зъбите на които се получава много ценна кост, каквато той подари на краля. Най-хубави китове обаче се ловят около бреговете на неговата родина; някои от тях са четиридесет и осем, други петдесет ярда дълги. Той каза, че бил един от шестимата, убили шестдесет кита за два дни.

Разказ на Отър или Октър, записан от крал Алфред в
лето Господне 890.

И докато всичко друго — все едно дали е живо същество, или кораб, — попадайки в страшната паст на това чудовище (кита), бива незабавно погълнато и погубено навеки, кротушката сама се вмъква там да спи в безопасност.

Монтен. „Апология на Раймон Себон“.

Да бягаме! Да бягаме! Господ да ме порази, ако това не е Левиатанът, описан от достопочтения пророк Мойсей в житието на многострадалния Йов.

Рабле

Черният дроб на този кит тежеше колкото товар на две коли.

Стоу. „Летописи“.

Великият Левиатан, който кара моретата да се пенят като кипящ котел.

Лорд Бейкън. „Превод на Псалтира“.

Що се отнася до чудовищното туловище на кита, не разполагаме с никакви определени данни. Някои китове са толкова затлъстели, че само от един кит може да се получи невероятно количество мас.

Същият. „История на живота и смъртта“.

Срещу вътрешна контузия най-добър цяр е спермацетът.

Шекспир. „Хенрих IV“.

Много приличен на кит.

Шекспир. „Хамлет“.

*Никой не ще съумее да го спре;
лети той срещу своя наранител,
пробол с подла стрела неговата гръд,
както ранен кит лети през вълните към брега,*
Спенсър. „Кралицата на феите“.

Огромен като кит, който може с движенията на гигантското си тяло да накара морето да закипи.

Сър Уилям Девинънт. Предговор към „Гондибърт“.

Хората могат само да предполагат какво е спермацетът, щом и ученият Хосманус в тридесетгодишния си труд заявява открито: *Nescio quid sit.* (Не зная какво е.)

Сър Т. Браун. За спермацета и спермацетовия кит.
Виж „Трактат за разпространени заблуди“.

Като Спенсървия Талус със своята бухалка той носи разруха с огромната си опашка. Забитите им стрели в ребрата си носи той, а на гърба си — от копия гора.

Уолър. „Битка край летните острови“.

Изкуствено е създаден този велик Левиатан, наречен общност или държава (по латински *civitas*), която е само един изкуствен организъм.

Хобс. Уводна фраза от „Левиатан“

Глупавият Менсаул го глътна, без да го дъвче, както кит глътва рибка.

Бъниан. „Пътят на поклонника“.

*Този морски звяр,
Левиатанът, най-голямата създадена от бога твар,
която плува в океанските води.*

Милтън. „Изгубеният рай“.

*Левиатанът,
най-огромната от всички живи твари,
прострян в дълбините, плува или спи,
напомнящ плаващ остров. С вдишването си
поглъща, с издишването изхвърля цяло море.*

Пак там.

Могъщите китове, които плуват в море от вода, а в самите тях плува море от мас.

Фулър. „Мирска и Божествена власт“.

Така притаен зад някой нос, огромният Левиатан дебне своята жертва и без гонитба нагълтва дребните рибки, които попадат заблудени в неговата паст.

Драйдън

Докато китът плува до кърмата на кораба, отсичат главата му и, натоварена на лодка, влачат я на буксир колкото е възможно по-близо до брега; но при дванадесет-тринадесет стъпки дълбочина тя вече потъва.

Томас Едж. „Десет пътувания до Шпицберген“.
Издание „Пърчас“.

По пътя си срещнаха много китове, които се забавляваха из океана и за развлечение изхвърляха водни струи през тръбите и клапите, които природата е поставила на гърбовете им.

Сър Т. Хърбърт. „Пътешествия из Азия и Африка“.
Колекция „Харис“.

Тук те срещнаха такива огромни тълпи китове, че бяха принудени да плават с най-голяма предпазливост от страх да не връхлетят върху някой от тях.

Скаутен. „Шесто околосветско плаване“.

При силен североизточен вятър ние отплавахме от устието на Елба с кораба, наричан „Йона в кита“.

Някои разправят, че китът не можел да си отваря устата, но това са глупости.

Моряците често се покатерват на върха на мачтите, за да могат да забележат кит, защото първият, който го е открил, получава един дукат за труда си.

Разказвах ми, че край Шетландските острови бил уловен кит, в чийто стомах намерили повече от цяло буре херинги.

Един от нашите харпунери ми каза, че уловил веднъж при Шпицберген един съвършено бял кит.

„Пътешествие до Гренландия“. 1671 г. Харис Кол

Доста китове са били изхвърляни по това крайбрежие (на Файф). В 1652 г. бил изхвърлен един кит от рода на банелените, дълъг осемдесет стъпки, от който (както ми казаха) освен голямото количество мас получили и 500 аршина банели. Челюстта му е оставена като арка в градината Питферен.

Сибалд. „Файф и Кинрос“.

Аз се съгласих да опитам дали ще мога да се справя с този спермацетов кит и да го убия, защото не бях чувал досега някой човек да е убивал такъв кит — толкова свиреп и бърз бе той.

Ричард Страфорд. „Писмо от Бермудските острови“.
„Филологически записки“. 1668.

Китове в морето

На Божия глас се покоряват.

Буквар от Нова Англия

Видяхме и голям брой огромни китове, които в южните морета са сто пъти повече, отколкото у нас на север.

Капитан Коули. „Околосветско пътешествие“. 1729 г.

... а дъхът на кита често мирише така непоносимо, че може да предизвика мозъчно разстройство.

Улоа. „Южна Америка“.

На петдесет избрани, прочути силфиди поверихме ценното съкровище — долната фуста. Често тази крепост е била превземана, макар и укрепена с китови ребра.

Ал. Поуп. „Откраднатата къдрица“.

Ако сравним по големина сухоземните животни с тези, които обитават морските гълбини, ще открием, че първите са просто нищожни по размери. Китът е без съмнение най-голямото от всички Божии създания.

Голдсмит. „Естествена история“.

Ако пишеш басня за малки рибки, трябва да ги накараш да говорят като огромни китове.

Голдсмит до Джонсън.

Следобед видяхме нещо, което взехме отначало за скала, но после се разбра, че е мъртъв кит, убит от няколко азиатци, които го влачеха сега към брега. Те се стараеха, както изглежда, да се скрият зад туловището му, за да не ги забележим.

Кук. „Пътешествия“.

Те нарядко дръзват да нападнат по-големи китове. Толкова много се страхуват от тях, че дори се пазят да не споменат името им, докато са в морето, и държат в лодките си тор, вар, хвойново дърво и други подобни неща, с които да ги плашат и отблъскват.

Уно фон Троил. „Писма за пътешествието на Бенкс и Солендър в Исландия през 1772“.

Спермацетовият кит, открит от нантъкитци, е подвижно и свирепо животно и изисква от риболовците огромна ловкост и храброст.

Томас Джеферсън. „Записки до френския министър на външните работи“. 1778 г.

А моля ви се, сър, какво на тоя свят е равно нему?

Едмънд Бърк. Упоменаване на нантъкитското китоловство в реч пред Парламента.

Испания — един огромен кит, изхвърлен върху бреговете на Европа.

Едмънд Бърк (някъде).

Десетият източник на кралския доход, обусловен, както се предполага, върху обстоятелството, че кралят пази и защитава моретата от пирати и разбойници, е неговото право върху Кралските риби, за каквито се смятат китът и есетрата. И двете, било изхвърлени на брега, било уловени недалеко от него, са кралска собственост.

Блекстоун

Скоро за смъртоносно състезание екипажите се приготвят: непогрешимият Родмонд над главата си издига назъбения харпун и участва при всяко нападение.

Фалконър. „Корабокрушение“.

*Блестят покриви, куполи, кули,
летят и се пръскат ракети.
а пламъкът им увисва за миг
по целия свод небесен.
Ако сравним пламъка с водата,
така се пръскат високо океанските води,
когато китът ги изхвърля в струя
в израз на неудържима радост.*

Купър. „По случай
посещението на кралицата в
Лондон“.

Десет до петнадесет галона кръв изтичат от сърцето наведнъж с невероятна бързина.

Джон Хънтър. „Дисекция на кит (мальк)“.

Аортата на кита е по-широка в диаметър от главната тръба на водопровода при Лондонския мост, а водата, която протича през тази тръба, има по-малък устрем и по-малка скорост от кръвта, бликаща от сърцето на кита.

Пейли. „Теология“.

Китът е млекопитаещо без задни крайници.

Барон Кювие

На 40 градуса южна ширина видяхме спермацетови китове, но не уловихме ни един до 1 май, когато морето беше просто осеяно с тях.

Колнет. „Пътешествие за разширяване на китоловството“.

*В свободната стихия под нозете ми плаваха,
боричкаха се и се гмуркаха в игра, в гонитба и в
борба*

*риби от всякакъв цвят, форма и вид,
които езикът не може да опише и моряк
не е виждал; от ужасния Левиатан
до милиони насекоми, гъмжащи във вълните,
отрупани в огромни като плаващи острови стада,
водени от тайнствен инстинкт през тази
пустиня без път, нападани отвред
от хищни врагове,
китове, акули и чудовища, с чело и челюст,
въоръжени
с меч, трион, спирален рог или извити зъби.*

Монтгомъри. „Светът преди потопа“.

*Слава! Възпейте
царя на рибия род.
Няма по-могъщ от тоя кит
в целия просторен Атлантик;
нито по-тлъста риба от него
се гмурка в полярното море.*

Чарлз Ламб. „Гържеството на кита“.

В 1690 година няколко души наблюдаваха от един висок хълм как китове се боричкат и пускат фонтани; и един от хората каза: ей там — сочейки морето — е зеленото пасбище, където нашите правнуци ще си изкарват препитанието.

Овид Мейси. „История на Нантъкит“.

Построих къщичка за Сузана и за себе си, а вратата в готически свод направих от китова челюст.

Хоторн. „Преразказани приказки“.

Тя дойде да ми поръча паметник за своя първи любим, убит от кит в Тихия океан преди повече от четиридесет години.

Пак там.

— Не, сър, това е същински кит — отвърна Том, — видях фонтана му; той изви в небето две такива прекрасни дъги, каквито всеки християнин би желал да види. Този приятел е същинско буре с масло.

Купър. „Лоцманът“.

Донесоха вестниците; в берлинския вестник видяхме, че на тамошните арени показват китове.

Екерман. „Разговори с Гьоте“.

— Господи, мистър Чейс, какво става?

— Корабът ни е разцепен от кит — отвърнах аз.

Описание на корабкрушението на китоловния кораб „Есекс“ от Нантъкит, нападнат и накрая разрушен от голям спермацетов кит в Тихия океан. От Оуен Чейс от Нантъкит,

първи помощник-капитан на казания кораб. Ню Йорк, 1821
г.

Високо във вантите една нощ седеше моряк, а вятърът повяваше на воля; ту светваше, ту чезнеше бледата луна. И фосфорната диря на кита блестеше там, където той се гмуркаше в морето.

Елизабет Окс Смит.

Дължината на въжетата, развити от лодките, заети с улавянето само на този кит, достигаше общо до 10 440 ярда, или почти шест английски мили. Понякога китът разтърсва така във въздуха чудовищната си опашка, че тя плющи като камшик и звукът се чува на разстояние от три до четири мили.

Скорсби

Обезумял от болката, която му причиняват тези нови нападения, разяреният спермацетов кит започва да се върти във водата; издига огромната си глава и с широко разтворена пасть захвапва всичко, което се изпречи на пътя му; нахвърля се върху лодките, подгонва ги със страшна скорост, а понякога напълно ги разбива с челото си.

Много чудно е, че изучаването на навиците на едно тъй интересно и от търговска гледна точка толкова важно животно като спермацетовия кит е било така занемарено или е привлякло толкова малко вниманието на многобройните, а при това учени наблюдатели, имали напоследък големи възможности да се запознаят с навиците му.

Томас Бийл. „История на спермацетовия кит“. 1839.

Кашалотът (спермацетовият кит) е не само по-добре въоръжен от същинския кит (гренландски или истински кит), като притежава страхотни оръжия и в двата края на тялото си, но и много по-често проявява склонност да използва за нападение тези оръжия, и то така изкусно, смело и коварно, щото го смятат за най-опасния от всички известни китове.

Фредерик Дибел Бенет. „Китоловно околосветско плаване“. 1840.

13 октомври

— Фонтан на хоризонта! — извикаха от мачтата.
— Къде? — запита капитанът.
— Три градуса от подветрения борд, сър.
— Рул наляво! Не изменяй посоката!
— Разбрано, сър.
— Ей, дежурният! Виждаш ли още кита?
— Да, да, сър. Цяло стадо кашалоти! И фонтани пускат, и подскачат!
— Съобщавай! Съобщавай, каквото виждаш!
— Да, да, сър! Ето фонтан! И още... и още... и още един!
— Къде?
— На две и половина мили.
— Гръм и мълния! Толкова близо! Свикайте екипажа!
Дж. Рос Браун. „Скици от китоловно плаване“. 1846

г.

Китоловният съд „Глоб“, където станаха ужасните събития, които възнамеряваме да опишем, принадлежеше на остров Нантъкит.

Описание на бунта на кораба „Глоб“, оставено от Лей и Хъси, единствените оцелели членове на екипажа. 1828 г.

Подгонен веднъж от кита, който бе ранил, той отблъскваше за известно време нападението с копието си; но разяреното чудовище най-после се нахвърли върху лодката; и той успя да се спаси заедно с другарите си, като се хвърлиха във водата, щом видяха, че лодката е обречена.
„Мисионерски дневник“. Тайерман и Бенет.

— Самият Нантъкит — каза мистър Уебстър — е много интересна и странна част от националния доход. Тук, сред морето, живее едно население от осем-девет хиляди души, което увеличава всяка година националното благосъстояние чрез своя храбър и упорит труд.

Доклад за изказванията на Дейниъл Уебстър в Сената на САЩ във връзка с предложението за постройка на вълнолом в Нантъкит. 1828 г.

Китът връхлетя право върху него и по всяка вероятност го уби моментално.

„Китът и неговите ловци, или приключението на китоловеца и животоописанието на кита, събрани при връщането в родината на «Комодор Прибъл»“
От преп. Хенри Т. Чивър.

— Опитай се да шукнеш — отвърна Семюъл, — и ще те пратя по дяволите.

„Животът на Семюъл Комсток (Бунтаря) от брат му Уилям Комсток. Друга версия на разказа за китоловния кораб «Глоб».“

Пътешествията на холандци и англичани из Северния океан с цел да открият, ако е възможно, път през него за

Индия, макар и да не постигнаха главната си цел, откриха областите, където се намират китове.

Мак Кълок. Търговски речник.

Тези неща са взаимно свързани, топката отскача само за да се удари по-нататък; защото, като разкриха областите, посещавани от китове, китоловците като че косвено налучкаха нови следи за същия тайнствен северозападен проток.

От „нещо“ необнародвано.

Невъзможно е да срещнете китоловен кораб в океана и да не се учудите на вида му. С прибрани платна, с дежурни по мачтите, откъдето те наблюдават нетърпеливо морската шир, този съд е напълно различен от корабите за обикновено плаване.

„Течения и китоловство“. Изследователска експедиция от САЩ.

Пешеходците в околностите на Лондон и другаде си спомнят може би големите прави кости, забити в земята като сводове на порти или пред беседки, и вероятно са чували, че това са китови ребра.

Разкази на китоловец от Арктика

Едва когато лодките се върнаха от преследването на китовете, белите забелязаха, че кръвожадните диваци от екипажа са заели кораба.

Вестникарско описание за завземането и възвръщането на китоловния кораб „Хобомак“.

Всеизвестно е, че малцина от екипажите на китоловни кораби (американски) се връщат с плавателния съд, с който са заминали.

Плаване с китоловна лодка

Огромно туловище се подаде внезапно из водата и подскочи право нагоре. Беше кит.

Мириам Кофин, или Китоловеца

Харпунът е забит, разбира се; но помислете как бихте се справили с едно неопитомено диво жребче само с помощта на въже, завързано за основата на опашката му!

„Кости и дрипи“. Глава за китоловството.

Веднъж видях две от тези чудовища (китове), вероятно самец и самка, които плуваха бавно един след друг на хвърлей камък от засенчения от букови дървета бряг (при Тера дел Фуего).

Дарвин. „Пътешествие на един естественик.“

— Назад! — викна помощник-капитанът, когато, обръщайки глава, зърна до носа на лодката зиналата паст на огромен спермацетов кит, който можеше моментално да ги погуби. — Назад, ако ви е мил животът!

Уортън Китоубиеца

*Бъдете бодри, момци, не отпадайте духом,
докато смелият харпунджия прободне кита!*

Нантъкитска песен

*О, славният стар кит, сред буря и урагани
пребъдва в морския си дом,
исполин по сила там, където силата е право,
и цар в безбрежното море.*

Китоловна песен

ГЛАВА 1

ДАЛЕЧНИ ОЧЕРТАНИЯ

Именувайте ме Ишмиъл. Преди няколко години — не е важно точно кога останал почти без пари и без особено привлекателни занимания на сушата, намислих да направя едно пътешествие по море, да видя водните пространства на земята. Така прогонвам аз скуката и подобрявам кръвообращението си. Щом открия, че ставам намусен; щом в душата ми настъпи влажен, дъжделив ноември; щом почна да минавам неволно край погребални бюра и да следвам всяко срещнато погребение; а особено щом ипохондрията ме обземе дотолкова, че единствено здравето нравствено чувство ме възпира да изляза на улицата и да заблъскам минувачите — тогава аз си давам сметка, че е крайно време да замина колкото е възможно по-скоро на далечно плаване. То е за мене заместител на пистолета и куршума. Катон се е нанизал с философски замах на меча си; аз се насочвам безшумно към кораба. В това няма нищо чудно. Макар и да не го съзнават, почти всички хора в различни степени и в различни времена споделят моите чувства към океана.

Вземете например вашия островен Манхатън, опасан с кейове, както индийските острови са опасани с коралови рифове; търговията го залива отвред със своите вълни. Всички улици отдясно и отляво ви отвеждат към водата. Накрай града е крепостта, а там във величественния вълнолом се плискат вълни и лъхат ветрове, които само допреди няколко часа не са съзирали суша. Погледнете тълпите, дошли да им се любуват.

Разходете се из града в някой сънлив съботен следобед. Тръгнете от Корлиърс Хук към Кентис Слип, а оттам пред Уайтхол на север. Какво виждате? Застанали като безмълвни стражи около града, хиляди и хиляди смъртни стоят унесени в мечти по океана. Някои са се облегли на опорните стълбове; други са насядали по парапета на кея, трети надничат през фалшборда на китайски кораби; а някои са се покатерили по вантите, сякаш се стремят да се взрат още по-далеко в

морето. Всички те са жители на сушата; през цялата седмица са били затворени между дъски и мазилка — вързани пред гишета, заковани за чинове, завинтени пред писалища. Какво се е случило? Нима са изчезнали зелените поля? Какво търсят тия хора тук?

Погледнете! Идват нови тълпи, тръгнали право към водата, решени сякаш да се гмурнат в нея. Странно! Те ще се успокоят едва когато стигнат самия край на сушата; не ги задоволява скитането под сенчестия заслон на пристанищните складове. Не. Те трябва да доближат самата вода, като внимават само да не паднат в нея. Стоят те тъй, заели мили... левги. Всички са жители на сушата, дошли от улички и алеи, от улици и булеварди — от север, изток, запад и юг. Но тук всички са единни. Нима магнитните стрелки на компасите от всички тия кораби са ги привлекли тук?

Но не е само това. Да кажем, че сте на сушата; на някое високо плато с езера. Тръгнете по която и да е пътека; в девет десети от случаите тя води към някоя долинка и свършва до речен вир. В това има сякаш магия. Накарайте най-разсеяния човек, потънал в най-дълбока замечтаност, да тръгне с вас и той ще ви заведе неминуемо към вода, стига да има вода в тая местност. Направете този опит, ако някога ви сполети жажда в Голямата американска пустиня и в кервана ви се намира случайно някой професор метафизик. Да, всеизвестно е, че водата и съзерцателността са слети неразривно.

Да вземем някой художник. Той желае да ви нарисува най-фантастичното, сенчесто, спокойно, очарователно и романтично кътче от долината на река Сако. Кое му помага, за да внуши настроението? Ето ви хралупестите дървета, във всяко от които има сякаш един пустинник и едно разпятие; ето ви мирна ливада и заспал добитък; от хижичката накрая се вдига сънлив дим. Дълбоко в далечната горичка се вие лъкатушен път, стигащ до зъберите, извисени над сините планински скатове. Но и вълшебството на тази картина, и въздишките на бора, капещи като иглици върху главата на овчаря, щяха да бъдат напразни, ако погледът му не беше втренчен в чаровната река пред него. Идете в прериите през юни, когато в протежение на десетки мили ще вървите до колене сред петнисти лилии — какъв чар им липсва? Вода — там няма нито капка вода! Ако Ниагара беше пад от пясък, щяхте ли да пътувате хиляди мили, за да го видите? Защо бедният поет от Тенеси, получил внезапно няколко шепи сребро, започнал да

обмисля дали да си купи палто, от което имал неотложна нужда, или да вложи парите си, като отиде пеша до океана при Рокауей бийч? Защо всеки здрав младеж със здрав дух пощръклява понякога за море? Защо при първото ви мореплаване като пасажер изпитвате мистичен трепет, щом ви кажат, че сушата не се вижда вече? Защо старите перси са смятали морето за свещено? Защо гърците са му посветили отделно божество, и то брат на Юпитер? Всичко това сигурно не е без смисъл. А още по-дълбок е смисълът на легендата за Нарцис, който се хвърлил в извора, за да сграбчи отразения там прекрасен, измъчващ го образ, и се удавил. Същия образ виждаме и ние във всички реки и океани. Образа на неуловимия призрак на живота; това е ключът на цялата загадка.

Когато казах, че имам навика да пътувам по море, щом погледът ми почне да се замъглява и дробовете ми да дишат тежко, не исках да кажа, че тръгвам като пасажер. Защото да пътуваш като пасажер, трябва да имаш кесия, а празната кесия е само парцал. Освен това пасажерите се разболяват от морска болест... стават свадливи... не спят нощем... изобщо не се забавляват много; не, аз не заминавам никога като пасажер; нито пък, макар и да съм моряк, пътувам по море като комодор, капитан или готвач. Предоставям славата и честта на тия длъжности за хората, които ги обичат. Лично аз ненавиждам всички почетни и почитани стремежи, несгоди и изпитания от какъвто и да е вид. Годен съм да се грижа само за себе си, без да поемам отговорност за кораби, платноходи, бригове, шхуни и тям подобни. А да замина като готвач, макар и да признавам, че това е доста голямо отличие, защото готвачът е един вид офицер на борда — някак си не ми е минавало през ум да пека пуйки и кокошки; при все че надали някой би говорил по-почтително и дори по-страхопочтително от мене за една добре изпечена кокошка или пуйка, умело подправена с масло, сол и пипер. Именно поради езическата преданост на древните египтяни към печените ибиси и хипопотами вие виждате мумиите на тези създания в огромните пекарни — пирамидите.

Не, аз пътувам по море само като прост моряк, застанал пред мачтата, изправен на бака, кацнал в наблюдателницата на върха на главната мачта. Вярно е, че някои от тия неща върша по заповед и съм длъжен да скачам от мачта на мачта като скакалец в китна ливада. А в началото това е доста неприятно. То засяга честолюбието ти, особено

ако си от някой стар род на сухоземни жители, като например Ванренсельровци, Рандолфовци, Хардиканутовци. Още повече ако, преди да потопиш ръката си в кофата с катран, ти си я вдигал важно като селски учител, принуждавайки и най-високите момчета да стоят в страхопочитание пред тебе. Мога да ви уверя, че преходът от положението на учител към това на моряк е твърде рязък и трябва да си се нагълтал здраво със Сенека и стоиците, за да го понесеш с усмивка. Но с време и на това се свиква.

Какво от туй, че някой стар и стиснат капитан ми бил заповядал да грабна метлата и да измета палубата? Какво е това унижение, ако го преценим, да речем, с мерилото на Новия завет? Да не мислите, че архангел Гавраил ще ме цени по-малко, защото в случая съм се подчинил усърдно и почтително на стария скъперник? Кой не е роб? Кажете, моля. Щом е така, каквото и да ми заповядат старите капитани, както и да ме удрят и блъскат, аз съзнавам със задоволство, че така трябва да бъде; че всеки има в едно или друго отношение същата участ — във физически или метафизически смисъл; а щом всеобщото блъскане е правило, всички трябва да се удрят взаимно и да са доволни.

Освен това аз всякога пътувам като моряк, защото е прието да ми плащат ония несгоди, за които досега не съм чул да са платили и пара на пътниците. Напротив — пътниците си ги плащат сами. А разликата между това дали ти плащаш, или ти се плаща е много голяма. Плащането е навярно най-неприятното задължение, което двамата градински крадци, Адам и Ева, са ни оставили в наследство. А може ли нещо да се сравни с това да ти плащат? Учтивото усърдие, с което всеки човек получава пари, е истинско чудо, особено като се има предвид колко искрено сме убедени, че парите са коренът на всички земни злини и че никой богат човек не може да влезе в рая. О, с каква радост се осъждаме на вечна гибел!

И накрая — аз пътувам по море като моряк заради гимнастиката и чистия въздух на бака. Защото насрещните ветрове на тоя свят са много по-чести от тия откъм гърба (ако не нарушавате никога, разбира се, Питагоровия съвет^[1]). Затова комодорът на задната палуба диша въздуха, издишван от моряците на предната. Той мисли, че го вдишва пръв; но не е така. По същия начин простолюдието е в много други случаи пред водачите си, които едва ли подозират това. Но откъде ми

хрумна да тръгна на лов за китове, след като бях вдишвал многократно морския въздух като моряк на търговски кораби — това ще ви каже най-добре невидимият полицаи на орисниците, който непрестанно бди над мене, тайно ме следи и необяснимо как ми влияе. Без съмнение заминаването ми на този лов за китове е било част от отдавна съставената подробна програма на Провидението. Нещо като кратко интермецо и соло между главните номера. Предполагам, че тази част от програмата трябва да е изглеждала горе-долу така:

ГОЛЯМА БОРБА ОКОЛО ИЗБОРА ЗА ПРЕЗИДЕНТ НА СЪЕДИНЕНИТЕ ЩАТИ

Лов на китове от някой си Ишмиъл

КЪРВАВИ БОЕВЕ В АФГАНИСТАН

При все че не мога да кажа защо режисьорите орисници са ми отредили жалката роля да ловя китове, докато на други са били определени величествени роли в големи трагедии, кратки и леки роли в приятни комедии и весели роли във фарсове — при все че не мога да кажа защо точно е станало това, все пак сега, когато си припомням всички обстоятелства, струва ми се, че мога да надзърна в подтиците и подбудите, представени ми в хитра маскировка, за да ме накарат да приема ролята, която изиграх, а освен това поласка ме измамата, че изборът се дължи на собствената ми свободна воля и разумна преценка.

Главна подбуда беше замайващата мисъл за самия кит. Това мощно и тайнствено чудовище не даваше мир на любопитството ми. После идваха непознатите далечни морета, из които то люшкеше огромното си като остров туловище; неописуемите, неизразими опасности на китолова и всички съпътстващи го чудеса на патагонски гледки и звуци помогнаха да се поддам на желанието си. За други хора тия неща не биха били може би изкушения; но аз съм бил всякога измъчван от копнеж по далечното. Обичам да плавам из забранени морета и да слизам на диви брегове. Макар и да не пренебрегвам доброто, улавям бързо всеки ужас и дори мога да се приобщя към него — ако ме оставят — защото не е лошо да си в приятелски отношения с всички свои съобитатели.

Затова ловът на китове беше добре дошъл; широките водни врати на чудния свят се разтвориха и сред безумните заблуди и мечтания, които ме завлякоха до това решение, в дълбините на душата ми се носеха в безкрайно шествие двойки китове, а сред тях един огромен качулат призрак витаеше във въздуха като снежен хълм.

[1] Питагор е съветвал учениците си да не ядат фасул. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 2

ПОХОДНАТА ТОРБА

Наблъсках една-две ризи в походната си торба, стиснах я под мишница и тръгнах за Кейп Хорн и Тихия океан. Напуснах хубавия стар Манхато и пристигнах благополучно в Ню Бедфърд. Това стана в една декемврийска нощ. Много се разочаровах, като научих, че крайбрежното корабче за Нантъкит е вече отплавало и до понеделник не ще имам никаква възможност да замина за там.

Тъй като повечето млади кандидати за мъките и страданията на китоловството спират в Ню Бедфърд, преди да отплават, трябва да кажа още отсега, че аз самият нямах подобно намерение. Бях решил, че ще замина само с нантъкитски плавателен съд, защото от всичко, свързано с този прочут старинен остров, се излъчваше някакво странно предизвикателство и смелост, които силно ме привличаха. Освен това, макар че Ню Бедфърд напоследък обсебва постепенно цялото китоловство и бедният стар Нантъкит е вече доста по-назад в това отношение, Нантъкит все пак си е велик основоположник — Тирът на този Картаген — мястото, където е бил извлечен първият мъртъв американски кит. Откъде другаде, ако не от остров Нантъкит туземните китоловци, червенокожите, са отплавали с лодките си на лов за Левиатана? Откъде другаде, ако не от Нантъкит е отплавала първата безстрашна платноходка, натоварена — както разправят — с камъчета, та като ги хвърлят по китовете, да разберат дали са ги наближили достатъчно, за да метнат и харпун откъм бушприта?

И тъй като ми се налагаше да прекарам в Ню Бедфърд две нощи и един ден, преди да замина за определеното пристанище, трябваше да потърся къде да се храня и спя през това време. Нощта беше неприветна, направо казано, тъмна и мрачна, нерадостна и мразовита. Не познавах никого тук. Порових с тревожни пръсти в джоба си и извадих оттам само няколко сребърни монети... „И така — казах си аз, застанал наред тъжната улица с торбата на рамо, сравнявайки мрака откъм север с тъмнината откъм юг, — където и да идеш, Ишмиъл,

където и да благоразсъдиш да се подслониш тая нощ, непременно питай за цената и не бъди много придирчив.“

С неуверена крачка минах покрай „Кръстосаните харпуни“ — но ми се стори, че там ще е твърде скъпо и весело. Малко по-нататък яркочервените прозорци на странноприемница „Риба меченоска“ излъчваха пламенна светлина, която сякаш бе разтопила струпания сняг и лед пред зданието; навред другаде замръзналият сняг образуваше тридесетсантиметрова, като асфалтова настилка, доста уморителна за мене, когато стъпех по някоя твърда буца, защото след тежка и добросъвестна служба подметките ми бяха в съвсем жалко състояние. „И тук ще е много скъпо и весело“, помислих отново, като се спрях за миг да погледам широкото отражение на светлината във и да послушам звъntenето на чашите вътре. „Продължавай, Ишмиъл — казах си най-после аз, — не чуваш ли? Махни се от вратата; закърпените ти обувки препречват входа.“ И продължих. Несъзнателно поех улиците, които водеха към водата, защото там се намираха несъмнено най-евтините, макар и не най-веселите гостилници.

Какви мрачни улици! И от двете страни не къщи, а грамади тъмнина и само тук-там някоя светлина като свещ, която мъждее сякаш върху гроб. По това време на нощта, в последния ден от седмицата, тази част на града се оказа съвсем безлюдна. Но не след много се озовах пред блед светлик, който мъждееше в ниска широка сграда с гостоприемно отворена врата. Сградата изглеждаше занемарена, сякаш бе предназначена за общо ползване; затова още с влизането си се препънах в сандъка с пепел, оставен до самия вход. „Ха — помислих аз, — ха! — задушавайки се от литналите пращинки. — Ха! Дали тази пепел не е от разрушения Гомор? Ами «Кръстосаните харпуни» и «Риба меченоска»? Това заведение пък би трябвало да се нарича «Клопка».“ Както и да е, съвзех се и чувайки един гръмък глас отвътре, бутнах и отворих втора, вътрешна врата.

Стори ми се, че великият чер синедрион заседава в пъкъла. Стотици черни лица се обърнаха да ме погледнат, а Черният ангел на Страшния съд удряше зад тях по някаква книга на катедрата. Бях в негърска черква, проповедта бе за царството на вечния мрак и плача, за риданията и скърцането със зъби. „Да, Ишмиъл — промълвих, като се измъкнах, — тъжно представление дават в «Клопката».“

Най-после стигнах до някаква мъждукаща светлинна, недалече от доковете, и чух самотно скърцане над главата си; поглеждайки нагоре, видях, че над вратата се люшка фирма с бяла рисунка, представляваща високо бликнала белезникава струя, а под нея следните думи: „Странноприемница «Китов фонтан». Питър Кофин“.

Кофин^[1] ли? Китов фонтан? „Доста зловещо съчетание“, помислих аз. Но разправят, че такова презиме било нещо обикновено в Нантъкит, затова предположих, че този Питър трябва да е преселник оттам. И тъй като светлината беше съвсем слаба, мястото изглеждаше засега съвсем тихо, разнебитената дървена къщурка беше като че докарана от развалините на някой опожарен квартал, а люшкащата се фирма скърцаше съвсем бедняшки, реших, че тук ще намеря най-евтино жилище и най-хубаво леблебиено кафе.

Къщата беше чудновата — някаква вехта постройка с остър двукрил покрив, парализирана и отпусната на една страна. Намираще се в студен тъмен кът, където бурният североизточен вятър виеше много по-силно, отколкото е фучал някога около преобърнатия кораб на нещастния апостол Павел. А при това североизточният вятър е много приятен ветрец за всеки, които се намира у дома си и грее спокойно крака до камината, преди да легне. „Преценяването на бурния североизточен вятър, наричан евроклидон — пише един древен автор, от чиито творби аз притежавам единствения съществуващ екземпляр, — е невероятно различно според това дали гледаш през прозорец, на който стъклата са заскрежени само отвън, или наблюдаваш от прозорец без рамка, заскрежен от двете страни и остъклен само от всесилната смърт.“ — „Съвсем вярно — помислих аз, като си припомних тия редове, — правилно разсъждаваш, стари буквописецо. Да, очите ми са прозорците, а тялото ми е домът.“ Жалко само, че цепнатините и пролуките не са запушени малко с памук. Но сега е вече много късно за подобрения. Светът е завършен; покривът е сложен, скелите са свалени преди милиони години. Бедният Лазар може да трака зъби, сложил глава на бордюра, да тресе треперливо дрипите си, да си запушва ушите с парцали или да налапва царевичен кочан, но това не ще го спаси от бурния евроклидон. „Евроклидон ли? — казва древният богаташ в червен копринен плащ (станал още по-червен оттогава). — Ох, ох! Каква прекрасна мразовита нощ! Как блести Орион! Какви северни сияния! Нека си хвалят източните лета,

напомнящи вечни оранжерии; а мене ме оставете да си създавам собствено лято със собствени въглища.“

Но как мисли бедният Лазар? Може ли да стопли той посинелите си ръце, като ги издигне към величествените северни сияния? Не ще ли предпочете да е в Суматра, а не тук? Не ще ли предпочете да се протегне по протежение на екватора? Да, богове, да слезе дори до геената огнена, за да се отърве от този мраз?

И все пак да виждате, че Лазар лежи захвърлен пред вратата на богатия, е много по-чудно, отколкото да видите глетчер, заседнал до някой от Молукските острови. А пък самият богаташ живее като цар в дворец, съграден от смръзнали въздишки, и тъй като е председател на въздържателно дружество, пие само хладните сирашки сълзи.

Но стига празни приказки, тръгнали сме на лов за китове и много още има да видим. Да изстържем леда от замръзналите си крака и да видим какво заведение е този „Китов фонтан“.

[1] Coffin (англ.) — ковчег. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

ГОСТИЛНИЦА „КИТОВ ФОНТАН“

Когато влезете в гостилница „Китов фонтан“ с островърхия покрив, озовавате се в широко, ниско, разхвърлено преддверие със старомодна ламперия, напомнящо борда на някой овехтял плавателен съд. На едната стена е окачена картина с маслени бои, толкова опушена и изпоцапана, че на неравномерното, кръстосано осветление бихте могли да отгатнете смисъла ѝ едва след прилежно последователно изучаване и след грижлив разпит на съседите. Безчисленото множество от сумрак и сенки отначало оставяше впечатлението, че някой амбициозен млад художник от времето на нюингланските вещици се е опитал да нарисува хаоса. А след продължително и старателно съзерцание, след многократни размишления и особено след като отворите прозорчето в дъното на хола, ще стигнете до заключението, че подобна мисъл, колкото и неразумна, може би не е съвсем неоправдана.

Но това, което най-много ще ви смае и смути, е продълговатото, меко, зловещо черно тяло, което витае наред картината над три неясни сини черти, плуващи сред неописуема пяна. Една наистина блатиста, мочурлива, лепкава картина, която може да разстрои всеки нервен човек. Но тя излъчва все пак някакво неопределено, полупостигнато, невъобразимо величие, което така ви приковава към нея, че накрая решавате да откриете какво точно означава това чудо. Стрелва ви блестяща, но, уви, измамна мисъл. Това ще е Черно море при нощна буря... или чудовищната борба на четирите основни стихии... или прокълнатата пустош... или полярна зимна гледка... или размразяването на заледения поток на времето. Но всички тези предположения най-после отстъпват пред зловещия образ в картината. Щом разгадате него, всичко друго се изяснява. Чакайте: няма ли той някаква далечна прилика с голяма риба? Дори със самия огромен Левиатан?

Такова е било всъщност, както изглежда, намерението на художника: това е моето собствено заключение, основано донякъде върху съгласуваните мнения на неколцина стари хора, с които разговарях по въпроса. Картината представлява кораб от Кейп Хорн сред ураган; виждат се само трите разнебитени мачти на люшкащия се полупотънал съд; а един разярен кит, готов да се нахвърли върху него, ще се набоде страхотно на върха на мачтите.

Насрещната стена на хола беше окичена с варварска украса от чудовищни криваци и харпуни. Някои бяха нагъсто обсипани с лъскави зъби, напомнящи резци от слонова кост; по други се виждаха кичури от човешка коса; един имаше формата на сърп с голяма извита дръжка като дъга, оставена върху току-що окосена трева от дългорък косач. Човек потреперва, докато ги гледа, и се пита кой людоед или дивак е косил с тия ужасни, остри сечива. Между тях имаше и вехти, ръждясали харпуни и куки, всички изпочупени и изкривени. Някои от тия оръжия бяха исторически. С този, навремето си дълъг, а сега ужасно изкривен харпун Натан Суейн убил преди петдесет години петнадесет кита в един ден от изгрев до залез-слънце. А тази кука — заприличала сега на тирбушон — е била хвърлена във водите на Ява и отнесена от кит, убит след години при Кейп Бланко. Желязото се забило близо до опашката и като попаднала в човешко тяло игла изминало цели четиридесет стъпки, докато най-после го намерили заседнало в гърбицата на кита.

Като минете през това полутъмно преддверие и през ниския сводест коридор — прокаран през някогашен голям централен комин с много огнища, — влизате в гостилницата. Това помещение беше още по-мрачно, с такива ниско надвиснали тежки греди и вехти, изядени дъски на пода, че приличаше на задната палуба на някой стар военен кораб, особено в такава ветровита нощ, когато този закотвен на края на пристана ковчег се люшка най-ужасно. В единия край имаше дълга ниска маса, прилична на чекмедже, покрита с пукнати стъкла, в която бяха нахвърляни прашни ценности, събирани из най-далечните кътчета на широкия свят. От най-отдалечения ъгъл се вдаваше една мрачна бърлога — барът, — грубо подражание на китова глава. Ето я извитата кост на китовата челюст, толкова широка, че цяла кола би могла да мине под нея. Вътре имаше жалки полици с вехти кани, бутилки и шишета; а в тези всепоглъщащи уста като някой нов

прокълнат библейски Йона (както всъщност го наричаха) едно дребно повехнало старче, което прибираше парите на моряците, продавайки им скъпо самозабрава и смърт.

В отвратителни чаши наливаше той своята отрова. Макар и с правилна цилиндрична форма отвън, тия подли, изцъкдени зелени чаши се заострят измамнически отвътре към едно лъжливо дъно. Грубо издълбани в стъклото успоредни меридиани опасват тези разбойнически канчета. До тази рязка ще платите само един пенс; до следващата — още един; и така нататък, докато стигнете до найгорната — пълна кейпхорнска мярка, която можете да глътнете срещу един шилинг.

Когато влязох в помещението, намерих група млади моряци, насядали около една маса, да разглеждат пред мъждукаща лампа разни моряшки изделия. Потърсих стопанина и на искането ми да бъда настанен в стая получих отговора, че заведението било препълнено — нямало ни едно свободно легло.

— Ама я почакай — добави той, като се удари по челото, — нямаш нищо против да спиш с някой китоловец, нали? Предполагам, че отиваш на лов за китове, затова не е лошо да свикнеш.

Казах му, че не обичам да спя с друг човек; но ако това се налага, ще зависи какъв е китоловецът; и ако стопанинът наистина няма никакво място, а китоловецът не е съвсем неприемлив, вместо да скитам из непознат град в такава студена нощ, бих споделил леглото на някой почтен човек.

— Така и предполагам. Добре, сядай. Ами вечеря?... Искаш ли вечеря? Ще я приготвя ей сега.

Седнах на стара дървена пейка, издълбана от край до край, като пейките при Батарейта. Някакъв преживящ моряк я разкрасяваше и в тоя момент с джобното си ножче, като се бе навел да дълбае усърдно в пространството между нозете си. Опитваше се да изобрази плаващ кораб, но, струва ми се, без особен успех.

Най-после пет-шест души бяха поканени за вечеря в съседната стая, студена като Исландия. Не беше палено — стопанинът каза, че не можел да си позволи подобно нещо. Беше и полутъмно — само две жалки лоени свещи с книжни якички. Трябваше да закопчеем полушубките си догоре и да вдигнем с премръзнали пръсти чашите с кипящ чай. Но яденето беше много хранително — само месо и

картофи, че и кнедли; да, кнедли за вечеря! Един младеж със зелен шинел се нахвърли веднага на тях.

— Ти, моето момче — каза стопанинът, — непременно ще имаш кошмари тази нощ.

— Стопанино — прошепнах аз, — този ли е китоловецът?

— О, не — отвърна дяволито той. — Китоловецът е тъмнокож. И не яде кнедли... Не ги поглежда дори... яде само бифтеци, и то недопечени.

— Дявол да го вземе — казах аз. — Къде е този китоловец? Тук ли е?

— Скоро ще дойде — беше отговорът.

Неволно почнах да изпитвам подозрения към този „тъмнокож“ китоловец. Във всеки случай реших, че ако се наложи да спим заедно, той ще трябва да се съблече и да легне преди мене.

След вечерята всички се върнахме отново в бара, където — като не знаех какво да правя — реших да прекарам вечерта в наблюдения.

След малко отвън се чу голяма врява. Стопанинът скочи и извика:

— Екипажът на „Грампус“! Видях в обявата тази сутрин: корабът се връща невредим след тригодишно пътешествие с пълен улов. Ура, момчета! Ще имаме последни новини от островите Фиджи!

В преддверието се чу тропот на моряшки ботуши; вратата се отвори и цял рояк моряци нахълта вътре. Загърнати в рошави кожуси, завили главите си с вълнени шалове, със заскрежени бради, те напомняха нашествие на лабрадорски мечки. Бяха току-що слезли от кораба и това беше първото заведение, в което влизаха. Затова не е чудно, че се насочиха право към китовата паст — тоест към бара, — където свещенодействащият набръчкан стар Йона наля на всички пълни чаши. Един се оплака, че главата му била ужасно изстинала, и Йона му приготви веднага някаква катраноподобна смес от джин и меласа, като се кълнеше, че това бил всемогъщ цяр за всякакви простуди и възпаления, все едно дали са скорошни или отдавнашни и дали са пипнати край Лабрадорските брегове или на някой леден остров.

Виното ги хвана бързо, както става и с най-закоравелите пияници, щом слязат на сушата, и те започнаха да се закачат и беснеят.

Но аз забелязах, че един от тях се държи малко настрана и макар да не искаше да разстройва веселието на другарите си със своята трезвеност, все пак се въздържаше да вдига врява като другите. Този човек веднага ме интересува; а тъй като морските божества бяха наредили да ми стане другар на кораба (макар и само за спане), ще си позволя да го опиша накратко. Беше цели шест стъпки висок, с величествени плещи и гърди като шлюз. Рядко бях виждал толкова мургав човек. Лицето му, загоряло от слънцето, беше тъмнокафяво, а от това белите му зъби изглеждаха още по-светли; в дълбоката сянка на очите витаеха спомени, които не изглеждаха много радостни. Гласът му издаваше веднага, че е южняк, а стройната снага ме караше да мисля, че трябва да е от високите планинци на Алеганиан Ридж във Вирджиния. Щом веселбата на другарите му стигна своя връх, този човек се измъкна незабелязано и аз го видях едва когато ми стана спътник в морето. Обаче след няколко минути другарите му забелязаха неговото отсъствие и тъй като изглеждаше, че неизвестно защо много го обичат, всички се развикаха: „Бълкингтън! Бълкингтън! Къде е Бълкингтън?“, и изхвъркнаха от заведението да го търсят.

Наближаваше девет, помещението утихна почти неестествено след доскорошните крясъци и аз започнах да обмислям с радост намерението, което ми бе хрумнало точно преди влизането на моряците.

Никой не обича да спи с друг. Човек не желае да спи дори с брата си. Не зная защо, но всеки предпочита да спи сам. А ако ти се налага да преспиш с непознат чужденец в непознатата гостилница в чужд град и този непознат чужденец да е китоловец, възраженията се умножават твърде много. Нямаше никакво основание именно аз, а не някой друг моряк да спи с другото на едно легло; защото в корабите моряците спят по двама на легло толкова, колкото на сушата биха спали с другото неженените крале. Всички спят, разбира се, в едно помещение, но всеки си има своя койка, покрива се със свое одеяло и спи в собствената си кожа.

Колкото повече мислех за този китоловец, толкова по-противна ми ставаше мисълта да лежа до него. Редно беше да предположа, че щом е китоловец, бельото или вълнените му дрехи, според случая, щяха да са ако не най-груби, то не и най-хубави. Почувствах, че изтръпвам. Освен това беше късно и моят почтен китоловец би

трябвало да се е прибрал вече за спане. А представете си, че връхлети в полунощ — как ще разбере от кой вертеп се е домъкнал?

— Стопанино! Промених решението си за китоловеца... няма да спя с него. Ще се опитам да пренощувам на пейката ей тук.

— Както обичаш; съжалявам, че не мога да ти отделия за постелка някоя покривка за маса; а пък дъските са страшно корави — Той опипа чеповите и вдлъбнатините. — Почакай малко, моряко; в бара имам едно дърводелско ренде; почакай малко, казвам, да ти направя по-удобно легло.

Докато говореше, той донесе рендето; най-напред изтри праха от пейката с вехтата си копринена кърпа, после се залови здраво да изглажда леглото ми, усмихвайки се през цялото време като маймуна. Стърготините хвърчаха наляво и надясно, докато рендето най-после се удари о един неразрушим чеп. Стопанинът щеше без малко да си изкълчи ръката и аз го помолих да прекрати рендосването — леглото беше вече достатъчно меко, пък и не знаех дали и най-старателното рендосване би могло да превърне в пух една борова дъска. И тъй, той прибра все така усмихнат стърготините, хвърли ги в голямата печка наскреде помещението и отиде да си гледа работата, като ме остави потънал в дълбоки размисления.

Аз премерих пейката и открих, че е с цяла стъпка по-къса от мен; това можеше да се оправи с един стол. Но беше и с цяла стъпка потясна, отколкото ми трябваше, а втората пейка беше почти четири инча по-висока, та не можех да ги наредя една до друга. Тогава дръпнах първата пейка на единственото свободно място към стената, като не я долепих съвсем до края, за да ми бъде по-широко. Но скоро почувствах, че поради нахлуващия през рамката на прозореца студен въздух планът ми ще бъде неприложим, най-вече защото откъм недобре затварящата се врата идваше второ течение и двете образуваха истински вихрушки в непосредствена близост до мястото, където възнамерявах да прекарам нощта.

Дявол да го вземе този китоловец, мислех си аз; но я да видим дали не мога да го изпреваря... да заключа вратата отвътре, да си легна и да не се обаждам на никакво чукане. Идеята не изглеждаше лоша; и все пак след повторно обмисляне се отказах от нея. Кой знае дали на другата сутрин, още щом се подам от стаята, китоловецът нямаше да ме пребие в преддверието?

Огледах се отново и като не видях никаква възможност да прекарам нощта поносимо, ако не спя с друг, помислих, че предубежденията ми срещу този непознат китоловец са може би неоснователни. Ще почакам малко, рекох си; той все някога ще трябва да се прибере. Ще го поогледам добре и може би ще станем чудесни съжителни — нищо не се знае.

Но при все че другите се прибираха по един, по двама или трима и отиваха да спят, моят китоловец все още не се виждаше.

— Стопанино! — запитах аз. — Какъв е тоя човек... все тъй късно ли се прибира?

Минаваше вече полунощ.

Стопанинът се усмихна все така вяло: изглежда, забавляваше се ужасно от нещо, което не можех да разбера.

— Не — отвърна той, — обикновено е ранобудна птица: рано ляга и рано става... Трудолюбива птица е... Тази вечер излезе по търговия и не мога да разбера защо закъсна толкова... Може да не е успял да си продаде главата.

— Да си продаде главата ли? Какви глупости ми приказваш? — побеснях аз. — Да не искаш да кажеш, стопанино, че този китоловец е тръгнал в събота вечер или по-точно в неделя сутринта да продава из града главата си?

— Тъкмо така — отговори стопанинът. — А пък аз му казах, че не ще може да я продаде тук, защото пазарът е преситен.

— С какво? — изкрещях аз.

— С глави, разбира се; малко ли глави има по света?

— Казах ти вече, стопанино — подех съвсем спокойно, — по-добре ще сториш да престанеш с тия приказки... не съм толкова зелен, колкото ме смяташ.

— Може и да не си — той извади една клечка и започна да си дялка клечка за зъби, — но предполагам, ще станеш съвсем тъмнокож, ако оня китоловец те чуе да злословиш за главата му.

— Ще я разцепя аз тая глава — побеснях отново при тези неразбираеми дрънканици на гостилничаря.

— Та тя е вече разцепена — отвърна той.

— Разцепена ли? — запитах. — Разцепена ли каза?

— Разбира се, и затова, предполагам, не може да я продаде.

— Слушай, стопанино — изправих се и застанах пред него невъзмутим като вулкана Хекла в снежна буря, — престани да дялкаш. Трябва да се разберем, и то незабавно. Аз идвам в заведението ти и ти искам легло; ти ми казваш, че можеш да ми дадеш само половин легло; другата половина била дадена на някакъв китоловец. И за този китоловец, когото още не съм видял, ми разказваш упорито най-невероятни и отчайващи неща, целящи да ми внушат неприятно чувство към човека, когото си ми отредил за съжител, и то в едно съвсем тясно и близко съжителство. Затова искам да ми обясниш и да ми разкажеш кой е и какъв е този китоловец, дали ще е във всяко отношение безопасно да прекарам нощта с него. Преди всичко бъди така добър да отречеш, че е отишъл да продава главата си, защото, ако това е вярно, ще е отлично доказателство, че този човек е съвсем луд. А аз нямам намерение да спя с побъркан; и ти, сър, именно ти, стопанино, ти, сър, като се опитваш съзнателно да ме подтикнеш към подобно нещо, се излагаш на углавно преследване.

— Ех — каза стопанинът след дълга въздишка, — много дълга проповед, особено от момък, който се и разбеснява от време на време. Но успокой се, бъди спокоен; този китоловец, за когото ти говорих, току-що пристигна от южните морета, където закупил много балсамирани новозеландски глави (те се ценят много, както знаеш), и продаде всичките, с изключение на една, която излезе да продаде тази вечер, защото утре е неделя, а в неделя, когато хората отиват на черква, не може да се продават човешки глави по улиците. Той имаше такова намерение миналата неделя, но аз го възпрях тъкмо когато излизаше от вратата с четири глави, нанизани на връв като лукови глави.

Тези думи обясниха неразбираемата тайна и доказаха, че стопанинът не е имал намерение да се подиграва с мене... Но все пак какво да мисля за един китоловец, който е тръгнал в събота срещу света неделя да върши такава людоедска търговия — да продава глави на умрели езичници?

— Както изглежда, стопанино, този китоловец е опасен човек.

— Редовно си плаща — беше отговорът. — Само че, слушай, късно е вече и най-добре ще е да се пхнеш под юргана... Леглото е чудесно: ние със Сал спяхме в него през сватбената си нощ. Двама души могат да се разположат нашироко в това легло; много е просторно. Преди да го изоставим, Сал туряше Сем и малкия Джони

да спят в краката ни. Но една нощ аз съм ритнал в съня си, Сем се търкулнал на пода и си бе счупил ръката. След тази случка Сал каза, че така не можело да продължава. Чакай, ей сега ще ти дам свещ. — Докато говореше, той запали една свещ и ми я подаде, като се приготви да ме води. Аз стоях нерешително; но той погледна часовника в ъгъла и извика: — Та сега е вече неделя... Няма да видиш тая нощ китоловеца; другаде е пуснал котва; затова да вървим. Хайде, няма ли да дойдеш?

Поразмислих за миг, после тръгнахме по стълбите и най-сетне влязох в една малка стая, студена като мидена черупка, с едно наистина огромно легло, където можеха да спят един до друг четирима китоловци.

— Ето — каза стопанинът, оставяйки свещта върху мръсен моряшки сандък, който изпълняваше двойна длъжност — на умивалник и маса; — настани се, както ти е удобно, и лека нощ.

Когато отделих поглед от леглото, което разглеждах, той бе вече изчезнал.

Отметнах юргана и се наведох. Макар и не много изискано, леглото все пак издържа доста добре прегледа. След това огледах стаята; освен леглото и масата тук имаше само една груба лавица, четири стени и един хартиен параван пред камината, изобразяващ човек, нанасящ удар на кит. Имаше и други вещи, които не принадлежаха на мебелировката: един навит хамак, хвърлен в ъгъла; голяма моряшка торба с дрехите на китоловеца, която му служеше навярно за куфар. На лавицата над камината имаше връзка чуждестранни кокалени въдици, а до горния край на леглото беше изправен дълъг харпун.

А какво е това нещо на сандъка? Взех го, занесох го до свещта, опипах го, подуших го, помъчих се всякак да стигна до някакво задоволително заключение. Можех да го сравня само с голяма изтривалка, украсена по краищата с малки стърчащи шипчета, напомнящи боядисаните таралежови бодли по индиански мокасини. В средата на тази изтривалка имаше отвор или цепнатина, като на южноамериканско пончо. Но кой трезвен китоловец ще наметне изтривалка и ще тръгне така предрешен по улиците на някой християнски град? Навлякох я, за да я премеря; тя ме притисна като кошница, защото беше извънредно рошава, дебела, а, струва ми се, и

малко влажна, като че тайнственият китоловец бе излизал с нея в дъждовен ден. Отидох така докаран до едно парче от огледало, окачено на стената; никога в живота си не бях виждал подобно плашило. Измъкнах се от тази одежда с такава бързина, че едва не си изкълчих врата.

Седнах на леглото и се замислих за този продавач на глави и неговата изтривалка. Мислих някое време, после станах, свалих полушубката си, изправих се насред стаята и продължих да мисля. След това съблякох сакото си и се замислих отново, останал само по риза. Но като ми стана студено и като си спомних думите на стопанина, че щом е закъснял толкова, китоловецът няма да се върне тази нощ, без да му мисля повече събух панталоните и обувката си, загасих свещта, мушнах се в леглото и се предадох на Божиите грижи.

Не мога да кажа дали дюшекът беше пълен с царевични кочани или отломки от строшени съдове, но много се въртях и дълго време не можах да заспя. Най-после потънах в лека дрямка и вече бях тръгнал към страната на съня, когато чух тежки стъпки в коридора, а под вратата зърнах ивица светлинка.

Господ да ми е на помощ, помислих, това трябва да е китоловецът, дяволският продавач на човешки глави. Но продължих да лежа, без да мърдам, решен да не се обаждам, докато не ми заговорят. Със свещ в едната ръка и с истинска новозеландска глава в другата непознатият влезе в стаята, остави свещта в един доста отдалечен ъгъл на пода, без да погледне към леглото, после почна да развързва въжетата на голямата торба, за която вече споменах. Горях от нетърпение да видя лицето му, но известно време, докато отваряше торбата, той беше гърбом към мене. Когато свърши тази работа обаче, той се обърна... и тогава, о, небеса! Каква гледка! Какво лице! Тъмно, синьо-червеникаво-жълто, с големи възчерни петна. Да, той беше точно такъв, какъвто си го представях — ужасен за другар по легло: бил се е с някого, накълцали са го здравата и сега идва направо от лекаря. Но в тоя миг той обърна лице към светлината така, че видях ясно, че тези тъмни петна по бузите му не са налепени пластири, а белези. Отначало не знаех какво да мисля; но скоро ми се стори, че съзирам истината. Припомних си историята за някакъв бял китоловец, който попаднал сред людоеди и бил татуиран от тях. Реших, че този китоловец е преживял може би същото приключение по време на

далечните си пътешествия. Какво пък най-после, помислих си! Такъв е само външният му вид; а човек може да бъде почтен във всякаква кожа. Но все пак какво е това необикновено лице, искам да кажа, онази негова част, която обграждаше татуировката и беше напълно независима от нея? Това можеше да е, разбира се, просто тропически загар; не бях чувал обаче някой бял да изгори дотолкова от слънцето, че да добие жълто-синьо-червеникав цвят. А не бях пътувал досега из южните морета и допуснах, че слънцето може да оказва там такова необикновено действие върху кожата. Докато тези мисли прекосяваха като мълнии съзнанието ми, китоловецът все още не ме бе забелязал. След като отвори с усилие торбата, той започна да рови из нея и скоро извади оттам нещо като томахавка и кесия от тюленова кожа с козината отвън. Остави ги на вехтия сандък на сред стаята, взе новозеландската глава — която беше наистина ужасна — и я прибра в торбата. Когато си свали след това шапката — нова касторена шапка, — едва не извиках от изненада. Главата му беше съвсем гола — само с един малък завит перчем на челото. Тази гола синьочервеникава глава приличаше досущ на почернял череп. Ако непознатият не бе застанал между мене и вратата, бих изхвъркнал навън като стрела.

Помислих да се измъкна през прозореца, но се намирах на втория етаж откъм двора. Не съм страхливец, обаче въпреки това недоумявах какво да правя с този червенокож разбойник, продавач на човешки глави. Незнанието е родител на страха и тъй като бях съвсем смутен и объркан пред този непознат, признавам, страхувах се от него като от самия дявол, попаднал някак в стаята ми в среднощ. Бях толкова изплашен, щото не намерих сили да му заговоря и да поискам задоволителен отговор на онова, което ми се струваше необяснимо.

През това време той продължи да се съблича и най-после откри гърдите и ръцете си. Кълна се, че тия закрити части на тялото му имаха същите петна, каквито имаше по лицето; същите тъмни петна се виждаха и по гърба му; като че бе участвал в Тридесетгодишната война, откъдето пристигаше цял в пластири. Нещо повече, петна покриваха и краката му, като че безброй тъмнозелени жаби се катереха по стъбла на млади палми. Ясно беше, че е някой отвратителен дивак, пристигнал с китоловен кораб от южните морета в тази християнска страна. Потреперих при мисълта. А на всичко отгоре продава и

глави... може би главите на собствените си братя. Може да хареса и моята!... Господи! Ето и томаховката!

Но нямах време да треперя, защото дивакът се залови сега за нещо, което погълна изцяло вниманието ми и ме убеди, че този човек е езичник. Като отиде до тежкото палто с качулка, което бе оставил на един стол, той потърси из джобовете и извади една уродлива гърбава фигурка, на цвят като новородено конгоанско бебе. Припомняйки си балсамираната глава, отначало помислих, че тази черна фигурка е истинско бебе, съхранено по същия начин. Но забелязах, че е твърдо и лъскаво като полиран махагон, и реших, че не може да бъде друго освен дървен идол, какъвто и наистина беше. Защото дивакът отиде до камината, отмести хартиения параван и изправи гърбавата фигурка като фигура от кегелбан на скарата. Подпорите и тухлите на камината бяха толкова опушени, че това огнище беше напълно подходящ мавзолей или параклис за конгоанския идол.

Все тъй изпълнен с безпокойство, втренчих поглед в полузакрития образ, да видя какво ще става по-нататък. Дивакът взе две шепи талаш от джоба на палтото си, изсипа го внимателно пред идола, сложи отгоре парче моряшки сухар, доближи пламъка на лампата и го запали. След това, като пъхна няколко пъти набързо пръстите си в огъня и още по-набързо ги отдръпна (защото, както изглежда, доста силно се опари), успя най-после да извади сухара, произдуха въгленчетата и пепелта от него и го поднесе почтително на своето негърче. Но тази сухоежбина, изглежда, не хареса на малкото дяволче; то не мръдна устни. Странните действия бяха придружени с още по-странни гърлени звуци, навярно някаква напевна молитва или псалмопение от страна на жертвоприносителя, който същевременно кривеше неестествено лице. Най-после загаси огъня, взе доста безцеремонно идола и го хвърли в джоба на палтото така нехайно, както ловец мята в торбата убит бекас.

Тези чудновати действия увеличиха безпокойството ми, а тъй като по всичко личеше, че ще привърши деловите си занимания и ще скочи в леглото при мене, помислих, че е крайно време, преди да е изгасил свещта, да развържа магията, която толкова време ме парализираше.

Но времето, през което обмислях какво да правя, се оказа съдбоносно. Той взе томаховката от масата, поразгледа я, вдигна я към

свещта, както бе налупал дръжката ѝ, и изпусна големи кълба тютюнев дим. В следния миг свещта бе загасена и людоедът скочи в леглото с томаховка между зъбите. Извиках — не можах да се сдържа; той изръмжа от изненада и започна да ме опипва.

Не помня какво измърморих и се хвърлих към стената, а после го замолих, който и какъвто и да е, да се укроти и да ме пусне да запаля отново свещта. Но гърленият му отговор ме убеди веднага, че погрешно е разбрал думите ми.

— Какъв дявол ти? — каза най-после той. — Не кажеш, дявол те взел, убия тебе.

При тия думи мъждукащата томаховка заискри в тъмнината край мене.

— Стопанино! За бога! Питър Кофин! — викнах аз. — Стопанино! Караул! Кофин! Ангели небесни, спасете ме!

— Говори! Кажеш кой ти, инак дявол взел, убия тебе! — изрева отново людоедът, а ужасните искри на томаховката пръскаха гореща тютюнева пепел наоколо ми, докато накрая ми се стори, че ризата ми се подпалва. Но, слава богу, в този миг стопанинът влезе в стаята със свещ в ръка, аз скочих от леглото и изтичах към него.

— Не бой се — каза той с познатата ми усмивка. — Куийкуег няма и с пръст да те пипне.

— Престани да се хилиш — викнах аз. — Защо не ми каза, че този дяволски китоловец бил людоед?

— Мислех, че си разбрал... нали ти казах, че продава глави из града?... Лягай сега да спиш. Слушай, Куийкуег... да се разберем, този човек спи с тебе... Разбра ли?

— Всичко разбра... — изръмжа Куийкуег, като изпусна пак няколко кълба дим, седнал на леглото.

— Лягай — покани ме той с томаховката си и отдръпна завивките. Стори го не само учтиво, но наистина любезно и съчувствено. Погледнах го за миг. Въпреки татуировките си той беше, общо взето, чист, приятен людоед. Защо вдигнах такава олелия, помислих аз, и той е човек като мене: и той има толкова основания да се страхува от мене, колкото и аз от него. По-добре е все пак да спя с един трезвен людоед, отколкото с пиян християнин.

— Стопанино — казах, — кажи му да угаси тази томаховка ли е, лула ли е и да престане да пуши; само тогава ще се върна при него. Не

искам да спя с човек, който пуши в леглото. Опасно е, а пък не съм и застрахован.

Куийкуег се съгласи веднага щом стопанинът му предаде искането ми и ме покани пак така учтиво да си легна, като се сви на единия край, сякаш искаше да каже — и крака ти няма да докосна.

— Лека нощ, стопанино — казах аз. — Можеш да си отидеш.

Легнах и спях по-добре от всеки друг път.

ГЛАВА 4

ЮРГАНЪТ

Когато се събудих призори на другия ден, Куийкуег бе метнал с голяма обич и нежност ръка върху мене. Да помислите просто, че съм му съпруга. Юрганът беше от зашита едно до друго разноцветни квадратчета и триъгълничета, така че татуираната ръка на Куийкуег, същински объркан критски лабиринт с най-различни цветове (вероятно защото е запретвал неравномерно ръкави и я е излагал както дойде на слънчевите лъчи), изглеждаше като част от пъстрия юрган. Когато се събудих, аз наистина не можах да я отлича от него, дотолкова багрите им се сливаха; само по тежестта и притискането разбрах, че Куийкуег ме е прегърнал.

Изпитах твърде странни чувства. Ще се опитам да ги обясня. Много добре си припомням, че като дете ми се случи нещо подобно, но тъй и не можах да разбера сън ли беше, или действителност. Случката беше следната. Бях направил някаква поразия — опитал се бях, струва ми се, да изляза през комина, както бях видял преди няколко дни да постъпва един малък коминочистач; а мащеха ми, която постоянно ме пляскаше за нещо или ме пращаше да спя гладен, ме издърпа за краката и ме прати в леглото, при все че беше само два часа следобед на 21 юни, най-дългия ден от годината в нашето полукълбо. Чувствах се ужасно. Но нямаше какво да сторя, затова отидох в стаичката си на третия етаж, съблякох се, колкото е възможно побавно, за да убия времето, въздъгнах горчиво и легнах.

Лежах и размишлявах унило, че трябва да минат цели шестнадесет часа, преди да мога да очаквам възкресение. Шестнадесет часа в легло! Кръстът ме заболя, като си помислих това. А беше толкова светло; слънцето грееше през прозореца, коли трополяха по улиците, из цялата къща се чуваха весели гласове. Чувствах се все по-зле и по-зле... Най-после станах, облякох се, слязох долу по чорапи, намерих мащехата си и се хвърлих веднага в нозете ѝ, умолявайки я да се смили и да ме набие за простъпката ми; да ме

накаже, както ще, само да не ме осъжда да лежа толкова време. Но тя беше от най-добрите и добросъвестни мащехи, затова трябваше да се върна обратно в стаята си. Няколко часа лежах там съвсем буден, чувствайки се толкова зле, колкото не съм се чувствал никога след това, дори при най-големи по-късни нещастия. Най-после трябва да съм се унесъл в някаква кошмарна дрямка; когато се пробудих бавно — все още сънен, — отворих очи и видях, че стаята, доскоро огряна от слънце, бе потънала в пълен мрак. Почувствах веднага как се разтрепервам, нищо не се виждаше, нищо не се чуваше; само някаква невидима ръка като че държеше моята. Ръката ми бе отпусната на юргана, а безименната, невъобразима, мълчалива фигура или призрак, сложила ръка върху моята, като че седеше до мене на леглото. Стори ми се, че лежа така цяла вечност, смразен от ужас, без да смея да отдръпна ръка, макар и да предполагам, че ако мога да я оттегля поне един-два пръста, страшната магия ще се разсее. Не зная как се отървах най-после от това състояние; но когато се събудих сутринта, припомних си го със същия ужас и още много дни, седмици и месеци се измъчвах от напразни опити да си обясня тази тайна. И до ден-днешен често се чудя каква беше тя.

Като изключим ужасния страх, чувството, което изпитах тогава от онази невидима ръка, беше много сходно с това, което изпитах, когато се събудих и видях, че ме е прегърнала езическата ръка на Куийкуег. Но постепенно всички събития от миналата вечер се превърнаха трезво и последователно в неоспорима реалност и аз продължих да лежа, развеселен от смехотворното положение. Защото, макар и да се стараех да отместя ръката му — да разтвори младоженската му прегръдка, — той продължаваше, все още заспал, да ме стиска здраво, сякаш бяхме сраснали близнаци, които само смъртта може да раздели. Помъчих се да го събудя.

— Куийкуег!

Той само изхърка в отговор.

Аз се обърнах, изпитвайки чувството, че шията ми е в конски хомот, и усетих изведнъж леко одраскване. Отмятайки юргана, видях, че томахащата лежи до дивака като някое бебе с продълговато лице. „Много приятно положение наистина, помислих си; да лежиш в чужда къща посред бял ден с людоед и томахаща!“

— Куийкуег! За бога... Куийкуег, събуди се!

Най-последно, след много въртене и непрестанни гръмки увещания, че не е прилично да притиска в такава брачна прегръдка един мъж, успях да изтръгна от него някакво ръмжене; след малко той оттегли ръката си, разтърси се като току-що излязло от водата нюфаундлендско куче, седна в леглото, изпънат като дръжка на копие, погледна ме и потърка очи, сякаш не можеше да разбере добре как съм се озовал тук; постепенно започна да се опомня. В това време аз лежах и го гледах спокойно, без да се страхувам особено много, зает да разглеждам отблизо това толкова необикновено същество. Когато най-последно разбра, както изглежда, какъв е другарят му по легло, той като че се примири с този факт; скочи на пода и започна да ми обяснява със знаци и звуци, че ако искам, той ще се облече първи и след това ще ме остави да се облека насаме. „При дадените обстоятелства, помислих аз, това е много учтиво начало от твоя страна, Куийкуег. Казвайте каквото щете, но тези диваци имат наистина вродено чувство за деликатност.“ Тази моя похвала се отнася специално за Куийкуег, който ми оказваше такова голямо внимание и уважение при дадените обстоятелства, докато самият аз се бях провинил в доста голяма грубост към него; все още в леглото, аз наблюдавах всичките му движения, докато се обличаше, защото любопитството надделя над благовъзпитаността. Все пак човек като Куийкуег не се среща всеки ден, затова действията му заслужаваха по-особено наблюдение.

Той започна обличането си от главата, като си сложи най-напред касторената шапка, която впрочем беше много висока, после — все още без панталони — затърси обувката си. Не мога да кажа защо постъпи така, но още в следния миг се пхна с обувка в ръка и шапка на глава под кревата; от честото силно пшкане и пухтене разбрах, че се мъчи да се обуе, макар да не знам кой закон повелява човек да се обува насаме. Но виждате ли, Куийкуег беше в преходен стадий на развитие — нито гъсеница, нито пеперуда. Той беше достатъчно възпитан, за да прояви по най-чудноват начин чуждестранния си произход. Но възпитанието му не беше завършено. Не беше още дипломиран. Ако не бе до известна степен цивилизован, нямаше и да помисли за обувка; а ако не беше все още дивак, и през ум нямаше да му мине да се навира под кревата, за да се обуе. Най-последно излезе оттам с измачкана и нахлупена над очите шапка, след това започна да тропа и накуцва из стаята, сякаш не бе свикнал много с обувка, а тъй

като те бяха мокри, сгърчени, от юфт — и вероятно не по мярка — сигурно го стискаха и измъчваха при първите стъпки в студеното утро.

Забелязах, че на прозореца нямаше завеси, освен това улицата беше толкова тясна, че от насрещната къща се виждаше много добре в стаята ни, в която Куийкуег представяше много неестетично зрелище, както се разтакаше насам-нататък само с шапка и обуца, та го помолих, както можах, да ускори някак обличането си, особено да обуе по-бързо панталоните си. Той изпълни искането ми, после започна да се мие. По това време на деня всеки християнин би измил лицето си; но за моя изненада Куийкуег се задоволи да измие само гърдите и ръцете си. После си облече жилетката, взе парче твърд сапун от умивалника насред стаята, намокри го и започна да сапунисва лицето си. Наблюдавах да видя къде държи бръснача си; уви! Той взе харпуна от ъгъла до леглото, извади дървената му дръжка, взе острието, наточи го малко на подметката си, отиде до парчето огледало, окачено на стената, и започна юнашки да стърже или по-точно да дере бузите си. „Като че се самонаказваш, Куийкуег, помислих аз, с най-тъпия кухненски нож.“ По-късно обаче, когато научих от каква тънка стомана са остриетата на харпуните и колко остри ги поддържат винаги, не се чудех вече на тази операция.

Той завърши скоро тоалета си и излезе гордо от стаята, облечен с моряшката си полушубка и понесъл ловното копие като маршалски жезъл.

ГЛАВА 5

ЗАКУСКА

Последвах го бързо, слязох в гостилницата и се приближих любезно към усмихнатия стопанин. Не му се сърдех, при все че зле се бе пошегувал с мене за моя другар по легло.

Защото здравият смях е нещо много здравословно и за жалост твърде рядко. Така че, ако ти извикваш у когото и да било смях със собствената си личност, вместо да се мръщиш, сам се използвай и позволи да те използват в тази насока. Повярвайте ми — един истински смешен човек струва много повече, отколкото предполагате.

В гостилницата бяха слезли пренощуващите тук, които досега не бях разгледал както трябва. Почти всички бяха китоловци: първи, втори и трети капитани, дърводелци, кацари, ковачи, харпунджии, наематели на кораби; мургави, яки, брадати, неподстригани, рошави, вместо в утринни халати — в моряшки полушубки.

Лесно можеше да се разбере кой от тях откога е на сушата. Здравите бузи на онзи младеж имат цвят на зряла круша и почти същия мирис. Едва ли има и три дни, откакто е пристигнал от Индия. Другият до него е малко по-светъл; бихте казали, че е от махагон. Лицето на трети има още следа от тропически загар, макар и малко поизбледнял; той е прекарал цели седмици на сушата. Но кой можеше да се похвали с бузите на Куийкуег? Изпъстрени с различни багри, те представяха наведнъж, подобно западните склонове на Андите, последователни зони от противоположни климати.

— Хайде на масата! — извика гостилничарят, като отвори една врата, и всички влязохме да закусим.

Казват, че хората, които много са пътували, се държат съвсем свободно в общество. Невинаги обаче е така: големият нюингландски пътешественик Лидярд и шотландският Мунго Парк са се стеснявали най-много в гостна стая. Възможно е пропътуването на Сибир в теглена от кучета шейна, извършено от Лидярд, или дългата разходка на празен стомах в сърцето на чернокожа Африка — подвиг на

нещастния Мунго, възможно е, казвам, този вид пътешествие да не е най-добрият начин за усвояване на светско държане. А то в повечето случаи е необходимо навред.

Тези размишления се дължат на обстоятелството, че след като насядахме около трапезата и аз се приготвих да слушам интересни неща из китоловството, за голяма моя изненада почти всички запазиха дълбоко мълчание. Нещо повече — изглеждаше, че се чувстват неловко. Да, пред мене беше цяла дружина морски вълци, от които мнозина бяха нападали без колебание грамадни, съвсем непознати им китове в открито море и ги бяха убивали, без да им мигне окото; а сега закусвах на обща трапеза — всички с еднакво звание и сходни вкусове — и се оглеждаха един друг така глупаво, сякаш никога не бяха напускали самотната планинска кошара. Странна гледка представляваха тия стеснителни мечки, тия плахи войнствени китоловци!

Що се отнася до Куийкуег — да, Куийкуег беше също тук и при това случило се бе да е начело на масата, — той беше невъзмутим като пън. Не мога да похваля, разбира се, възпитанието му. И най-големият му почитател не би могъл да оправдае факта, че бе дошъл на закуска със своя харпун, с който си служеше безцеремонно, като го протягаше над масата — с опасност да скалпира нечия глава, — за да придърпа към себе си бифтека. Но той вършеше това съвсем хладнокръвно, а всички знаем, че според повечето хора, щом вършиш нещо хладнокръвно, все едно е, че го вършиш благовъзпитано.

Няма да споменаваме тук всички чудноватости на Куийкуег: как пренебрегна кафето и топлите кифли, отдавайки изцяло вниманието си на кървавите бифтеци. Достатъчно е да кажем, че след закуската той мина заедно с другите в кръчмата с неразделната шапка на глава, запали лулата томахапка и остана спокойно да пуши и да смила храната си, а пък аз излязох да се поразходя.

ГЛАВА 6

УЛИЦАТА

Ако отначало се изненадах, че такава странна личност като Куийкуег се движи сред благовъзпитаното общество на един цивилизован град, изненадата ми се изпари бързо още при първата ми дневна разходка из улиците на Ню Бедфърд. Из оживените прибрежни улици на всяко значително морско пристанище могат често да се видят най-чудновати екземпляри от чужди страни. Дори по нийоркските булеварди Бродуей и Честнът средиземноморски моряци се блъскат понякога в изплашените дами. Лондонската улица Риджънт не е неизвестна на ласкарци и малайци; а по Аполо грийн в Бомбай буйните янки често са изплашвали туземците. Но Ню Бедфърд бие всички улици като Уотър и Уопинг. Из тия свърталища вие виждате само моряци, а по ъглите на Ню Бедфърд си бърлят истински людоеди; истински диваци; мнозина от тях са се угоявали с човешко месо. Те карат чужденеца да ги гледа смаян.

Но освен тихоокеанците фиджийци, тонгатабури, еромангойци, панангийци и бригийци, освен диви китоловци, които скитат свободно из улиците, ще видите други, още по-любопитни и сигурно по-смешни зрелища. В този град пристигат всяка седмица десетки неопитни младежи от Върмонт и Ню Хампшир, всички жадуващи да спечелят слава и пари с риболовство. Повечето са млади и снажни, секли доскоро гори, а сега решили да захвърлят секирата и да грабнат харпуна. Мнозина са зелени като Зелените планини, от които идват. В някои неща са като малки бебета. Погледнете оня момък, който върви край ъгъла. Той е с цилиндър и фрак, препасан с моряшки колан с нож в ножница. Там пък идва друг с широкопола шапка и вълнен плащ.

Никой градски фронт не може да се сравни с едно селско конте — имам предвид някой истински простак, който ще коси през горещините двата си акра земя с кожени ръкавици, за да запази от почерняване ръцете си. Когато такава селско конте си втълпи, че трябва да се прослави, като се присъедини към прочутите китоловци,

ще видите колко смешно се държи в пристанищния град. За да изтъкне моряшката си екипировка, той си поръчва жълти копчета за жилетката и лампази за платнените си панталони. Горкият селяк! Колко бързо ще се пукнат тия лампази при първия вой на вихрушката, която ще го връхлети и захвърли заедно с копчетата и лампазите му в зиналата паст на бурята.

Но не мислете, че в този прочут град има само китоловци, людоеди и простаци. Ни най-малко. Ню Бедфърд си е странно място. Ако не бяхме ние, китоловците, тази ивица земя би била може би и до днес в същото ужасно положение, в което е Лабрадорското крайбрежие. И сега дори някои части от хинтерланда му са толкова голи, че всяват страх. Никъде в Ню Ингланд животът не е може би толкова скъп, колкото тук. Вярно е, че в този край има масло; но не като в Ханаан; има и пшеница и вино. По улиците не тече мляко; те не са покрити напролет с яйца. И все пак нигде другаде в Америка не ще намерите по-аристократически къщи, по-разкошни паркове и градини, отколкото в Ню Бедфърд. Откъде са дошли? Как са изникнали върху тази някога безлюдна като сгурия земя?

Погледнете железните ловни харпуни — емблема на онзи грамаден дом — и ще получите отговор на въпроса си. Да, всички прекрасни жилища и цветни градини са изникнали от Атлантическия, Тихия и Индийския океан. Всички до един са извлечени и докарани дотук от морското дъно. Може ли фокусникът хер Алегзандер да извърши подобен подвиг.

Казват, че в Ню Бедфърд бащите давали китове за зестра на дъщерите си, а на всяка племенница отделяли по няколко делфина. Ако искате да видите блестяща сватба, трябва да отидете в Ню Бедфърд; разправят, че във всяка къща имало резервоари с мас, която изгаряли щедро нощем във вид на спермацетови свещи.

Лятно време градът е много приятен; потънал в кленове, с дълги златнозелени булеварди. А през август прекрасни грамадни диви кестени, прилични на огромни свещници, извисяват пред минавачите островърхите конуси на своите цветове. Така всемогъщо е човешкото умение, което в много части на Ню Бедфърд е създавало весели цветни площадки върху голите отломъчни скали, захвърлени тук в последния ден от сътворението на света.

А жените в Ню Бедфърд — те цъфтят като своите алени рози. Но розите цъфтят само лете, докато прекрасната розовина на техните бузи е постоянна като слънчевата светлина в седмото небе. Подобна цъфтяща красота можете да намерите само в Салем, където — както разправят — девойките ухаели така дивно, че влюбените в тях моряци усещали това ухание на много мили в морето, сякаш приближавали уханните Молукски острови, а не пуританските брегове.

ГЛАВА 7

ЧЕРКВАТА

В същия този Ню Бедфърд има черква на китоловците и малцина са натъжените риболовци, заминаващи за Индийския и Тихия океан, които не посещават в неделя това място. Не пропуснах да го посетя, разбира се, и аз.

След като се прибрах от първата си утринна разходка, излязох отново, нарочно за тази цел. От доскоро ясното, слънчево, мразовито небе започна да пада суграшица и мъгла. Загърнат в рошавото си палто, тръгнах в нестихващата буря. В черквата намерих неколцина моряци и моряшки съпруги и вдовици. Тишината се нарушаваше от време на време само от воя на бурята. Мълчаливите богомолци седяха като че съзнателно настрана един от друг, сякаш всяка отделна мъка беше независима и непредаваема. Свещеникът още не бе дошъл; а безгласните островчета от мъже и жени не отделяха поглед от мраморните плочи с черни рамки, вградени в стената от всяка страна на амвона. Три от тях гласяха приблизително така — не твърдя, че ги предавам съвсем точно:

НА БЛАЖЕНАТА ПАМЕТ НА ДЖОН ТАЛБОТ, ИЗЧЕЗНАЛ НА
ОСЕМНАДЕСЕТГОДИШНА ВЪЗРАСТ ОТ КОРАБА СИ ПРИ
ОСТРОВ ДЕЗОЛЕЙШЪН, КРАЙ ПАТАГОНИЯ

НА 1 НОЕМВРИ 1836 ГОДИНА ТАЗИ ПЛОЧА БЕ ИЗДИГНАТА
В НЕГОВА ПАМЕТ ОТ СЕСТРА МУ

НА БЛАЖЕНАТА ПАМЕТ НА РОБЕРТ ЛОНГ, УИЛИС ЕЛЪРИ,
НАТАН КОЛМАН, УОЛТЪР КЕНИ, СЕТ МЕЙСИ И САМЮЕЛ
ГЛАЙГ, ЕКИПАЖ НА ЕДНА ОТ ЛОДКИТЕ НА КОРАБА „ИЛАЙЗА“,
ОТНЕСЕНИ ОТ КИТ В ДЪЛБИНИТЕ НА ТИХООКЕАНСКОТО
КРАЙБРЕЖИЕ

НА 31 ДЕКЕМВРИ 1839 ГОДИНА ТОЗИ ПАМЕТНИК Е ПОСТАВЕН ТУК ОТ ОЦЕЛЕЛИТЕ ИМ ДРУГАРИ

НА БЛАЖЕНАТА ПАМЕТ НА ПОКОЙНИЯ КАПИТАН ИЗИКИЕЛ ХАРДИ, УБИТ НА НОСА НА ЛОДКАТА СИ ОТ КИТ КРАЙ ЯПОНСКИТЕ БРЕГОВЕ

НА 3 АВГУСТ 1833 ГОДИНА ТАЗИ ПЛОЧА Е ИЗДИГНАТА В НЕГОВА ПАМЕТ ОТ ВДОВИЦАТА МУ

Изтърсих суграшицата от заледените си шапка и палто и седнах близо до вратата; когато се обърнах встрани, видях с изненада, че Куийкуег е до мене. Лицето му, развълнувано от тържествената гледка, изразяваше недоверчиво любопитство. Този дивак беше единствената личност, забелязала влизането ми; защото само той не знаеше да чете и не четеше смразяващите надписи на стената. Не знаех дали между присъстващите имаше роднини на моряците, чиито имена бяха издълбани; но неузнатите злополуки в риболовството са толкова много и повечето жени тук доказваха толкова ясно ако не с облеклото, то поне с изражението си своята нестихнала скръб, че съм уверен, че пред мене се намираха хора, в чиито незаздравили сърца старите рани започваха отново да кървят от състрадание при вида на тия тъжни плочи.

О, вие, чиито покойници са погребани под зелената трева; които можете да кажете, застанали сред надгробните цветя: ето тук, тук почива моят любим; вие не познавате дълбоката мъка, която гнети тия души. Каква горчива пустота в тия оградени с черно мраморни плочи, които не покриват ничии тленни останки! Какво отчаяние в тия безстрастни надписи! Каква ужасна пустота и неканено безверие в тези редове, които изгризват сякаш всяка вяра и отказват възкресение на загиналите без място и без гроб! Тия плочи биха могли да се намират и тук, и в подземните светилища на остров Елефанта.

В какви списъци за преброяване се включват мъртъвците; защо всеобщо известната пословица казва за тях, че не издавали нищо, при все че криели повече тайни от коварните плитчини на Гудуин Сендс; защо към името на отминалия вчера за онзи свят прибавяме една толкова многозначителна и неуместна дума, а не го удостояваме с нея, ако е поел рискования път към най-далечния край на тоя свят; защо

застрахователните дружества изплащат осигуровки срещу смърт на безсмъртни; в какво всевечно, невъзмутимо вцепенение и страшен, безнадежден унес лежи и до днес древният Адам, починал преди цели шестдесет столетия; защо все още не приемаме да се утешим за ония, които вярваме, че се намират в неизразимо блаженство; защо живите тъй много се стараят да заглушат гласовете на мъртвите; защо слухът, че е долетяло почукване от нечий гроб, може да изпълни с ужас цял един град? Всички тия неща имат своето дълбоко значение.

Но вярата, като чакалите, се храни от гробовете и дори събира от тези мъртви съмнения своите най-живи надежди.

Едва ли е потребно да кажа с какви чувства в навечерието на заминаването ми от Нантъкит, при мрачната светлина на облачния, тъжен ден, аз гледах тия мраморни плочки и четях съдбата на отплавалите преди мене китоловци. Да, Ишмиъле, и теб може да те сполети същата участ. Но все пак се развеселих отново. Приятни подбуди за отплаване, прекрасен изглед за повишение, струваше ми се, че една пробита ладия ще ме превърне в знатен безсмъртен. В китоловството съществува, разбира се, и смърт — неизказано бързо и нередно прехвърляне на човека във вечността. Но какво от това? Струва ми се, че ние съвсем погрешно преценяваме въпроса за живота и смъртта. Че това, което на земята смятат за моя сянка, е истинското ми аз. Че когато разглеждаме духовните неща, приличаме на миди, които гледат слънцето изпод водата и смятат, че тази плътна вода е най-рядък въздух. Струва ми се, че тялото ми е само заслон на по-добрата ми същност. Така че който и да вземе тялото ми, не ще вземе мене. Затова да живее Нантъкит; и все едно кой и кога ще строши ладията или тялото — душата ми не би могъл да я разбие и самият Юпитер.

ГЛАВА 8

АМВОНЪТ

Не мина много време и в черквата влезе един доста снажен мъж; от бързия и почтителен начин, по който всички погледи се насочиха към него, щом блъснатата от бурята врата се затвори след влизането му, пролича, че този прекрасен старец е капеланът. Да, това беше прочутият отец Мапъл, наричан така от китоловците, които много го обичаха. На младини той бил моряк и китоловец, но от много години вече се посветил на свещенослужителство. По времето, за което става дума, отец Мапъл беше в стегнатата зима на една здрава старост; старост, която се превръщаше във втора цъфтяща младост, защото между браздите на бръчките му проблясваха нежните лъчи на нов разцвет — една пролетна зеленина, подаваща се изпод февруарски сняг. Който не бе чувал предварително историята му, непременно би се учудил доста на отец Мапъл. Защото поради по-раншния си, изпълнен с приключения моряшки живот, той бе лишен от някои дълбоко внедрени клерикални особености. Когато влезе, забелязах, че няма дъждобран, а сигурно не бе дошъл и със собствена кола, защото широкополата му шапка се бе сблъскала с топящата се суграшица, а дългото тъмносиньо палто просто го смъкваше надолу с тежестта на водата, която бе попило. Но шапката, палтото и галошите бяха снети едно след друго и закачени в ъгъла; после, останал само по един спретнат костюм, той се приближи спокойно към амвона.

Амвонът, като повечето старомодни амвони, беше доста висок и тъй като една обикновена стълба за такава височина щеше да стесни значително и без това малката черква, архитектът, вероятно подсетен от отец Мапъл, бе направил амвона без стълба и го бе снабдил с отвесна странична стълбичка като ония, по които се качваме от лодка на параход. Съпругата на един капитан на китоловен кораб бе подарила на черквата великолепни вълнени въжета за перила на тази стълба и тъй като самите стъпенки бяха в махагонов цвят, хрумването не беше проява на безвкусица, особено като се има предвид за какви хора беше

предназначена черквицата. Спирайки за миг в подножието на стълбата, уловил с две ръце орнаментните пискюли на въжетата, отец Мапъл вдигна поглед, след това с една наистина моряшка и същевременно благочестива ловкост, местейки последователно ръце, се изкачи по стъпенките така, като че се изкачваше по главната мачта на кораба си.

Както при повечето стълби от този вид, страничните части на тази подвижна стълба бяха от облечено с плат въже; дървени бяха само кръглите стъпенки, придържани от възли. Още щом погледнах амвона, аз забелязах, че колкото и да са удобни при кораб, тези възли изглеждаха излишни тук. Защото не предполагах, че след като се изкачи, отец Мапъл ще се обърне полека, ще се наведе от амвона и ще започне да издърпва едно по едно стъпалата, докато прибере цялата стълба, оставяйки неуязвим като в цитаделата на Квебек.

Замислих се, но не можах да разбера за какво са тия възли. Отец Мапъл беше всеобщо признат за искрен и свят човек, затова не можех да го подозра в търсене на известност чрез сценични трикове. Не, помислих си, тази постъпка трябва да има някаква сериозна причина; тя е може би символ на невидимост. Дали чрез това физическо откъсване той не иска да посочи духовното си отделяне за момента от всички външни, светски връзки и приятелства? Да, защото, доколкото разбирах, този амвон, запасен с хляба и виното на Словото Божие, е за верния божи служител една самозадоволяваща се твърдина — един непристъпен Еренбraitтщайн, зад чиито стени блика непресъхващ извор.

Но подвижната стълба не беше единствената чудноватост на това място, подсказана от някогашните моряшки подвизи на капелана. Стената зад амвона, между мраморните надгробни плочи от двете му страни, беше украсена с огромна картина, представяща голям кораб, който се бори с ужасна буря пред спасителен бряг от черни скали и белоснежен прибой. Но високо над разкъсаните облачета и тъмните буреносни мъгли плуваше слънчево островче, откъдето надничаше лъчезарно ангелско лице; това светло лице озаряваше с ясно сияние люшкащата се палуба, напомнящо сребърната плоча, поставена върху палубата на „Виктори“, където бе паднал адмирал Нелсън. „О, доблестни корабе, казваше сякаш ангелът, бори се, бори се, доблестни корабе, и не унивай в борбата; защото слънцето прозира вече, облаците се разсейват, небето скоро ще се проясни.“

И по самия амвон не липсваха следи от любовта към морето, подсказала стълбата и картината. Покритата му с ламперии предна част напомняше отвесен нос на кораб, а светата библия бе положена върху извитата издаденост, напомняща старинна резба на носа на кораб.

Какво друго би могло да бъде по-многозначително? Нима амвонът всякога не е най-предното място на тоя свят; всичко друго остава зад него; амвонът води света. Оттам се съзира най-напред бурята на гнева господен и носът понася първия му пристъп. Оттам се молят за попътен вятър на бога на добрите и злите ветрове; да, светът е плаващ кораб, който не е завършил пътя си, а пък амвонът е неговият нос.

ГЛАВА 9

ПРОПОВЕДТА

Отец Мапъл стана и с мек, сдържано властен глас покани пръснатите богомолци да се приближат. „Щирборда към пасарела, насам! Вие минете към бакборда... бакборда към пасарела, към щирборда! Към средата на кораба! Към средата на кораба!“

Между пейките се чу глухо бумтене на тежки моряшки ботуши и още по-глух шум от женски обуца, после всичко утихна и всички погледи се насочиха към проповедника.

Той помълча; скръсти пред гърдите мургавите си ръце, вдигна глава със затворени очи и започна да се моли с такова дълбоко смирение, сякаш бе коленичил за молитва на морското дъно.

После с провлечен и тържествен глас, напомнящ непрестанното биене на камбана в залутан из мъглата кораб, той зачете следния химн; но към края промени глас и завърши с гръмко радостно ликуване.

*Грамадните ребра на кита
ме хванаха в ужасен плен.
А вънка стенеха вълните
и се търкаляха над мен.*

*Бях сякаш в лоното на ада
сред мъките безкрайни там
и вече сецах как изпадам
сред черна безнадеждност сам.*

*И в тая черна изнемога
заскубах своите коси,
обезверен завиках Бога...
Но той дойде и ме спаси.*

*Бог мигом долетя при мене,
възседнал сякаш бърз делфин,
и вдигна струи посребрени
далеч над океана син.*

*И песента ми ще напомня
овеки оня чуден час —
на Бога силата огромна
овеки ще прославям аз.*

Почти всички се присъединиха към пеенето на този химн, който заглуши мощно рева на бурята. Последва кратка пауза; проповедникът прелисти бавно библията, сложи ръка на съответната страница и каза: „Драги съкорабници, да пипнем последния стих от първата глава на Йона: «И заповяда Господ на един голям кит да глътне Йона».“

„Моряци, тази книга, от само четири глави — само четири нишки, — е едно от най-тънките въжета в мощния кабел на Светото писание. А какви духовни дълбини разкрива подводното пътуване на Йона! Каква внушителна поука ни носи този пророк! Какво благородство в този химн от утробата на кита! Величествен и громък е той като огромна вълна! Ние усещаме как талазите ни заливат, гмурваме се заедно с него до зеленото дъно на океана; заобиколените сме от морски водорасли и наслойки! Но каква е поуката от книгата на Йона? Тази поука, моряци, е двойка: поука за всички нас, грешните, и поука за мене като кормчия към живия Бог. Поука за нас, грешните, защото ни разказва за греха, жестокосърдечията, внезапно пробудените страхове, бързото наказание, покаянието, молитвите и накрай спасението и радостта на Йона. Както у всички грешници, и грехът на този Амидаев син беше умишлено непокорство на божията заповед — все едно каква е била тя и как е била изявена, — която му се бе сторила много тежка. Но всичко, което Бог желае да вършим, е тежко за нас — запомнете тия думи! — и затова той по-често ни заповядва, отколкото ни увещава. Да се покоряваме Богу, значи да не се покоряваме на себе си; и тъкмо това непокорство към самите нас е най-тежко в послушанието към Бога.

Сгрешил чрез непокорството си, Йона още повече се подиграва с Бога, като се стреми да избяга от него. Той смята, че построен от хората кораб може да го отведе в страни, където царува не Господ, а земни главатари. Обикаля кейовете на Йопия и търси кораб, заминаващ за Тарсис. Тук се таи може би един несъзрян досега смисъл. Тарсис е бил по всяка вероятност днешният Кадикс. Такова е мнението на учените. А къде се намира Кадикс, моряци? Кадикс се намира в Испания; най-далечният край, където Йона би могъл да стигне по море в ония древни времена, когато Атлантическият океан е бил почти непознат. Защото Йопия, моряци, съвременната Яфа, е най-източният, сирийският средиземноморски бряг; а Тарсис, или Кадикс, е на две хиляди мили западно от нея, точно извън Гибралтарския проток. Не е ли явно, моряци, че Йона е искал да избяга от Бога чак на другия край на света? Окаяник! Презрян и достоен за презрение; той бяга с нахлупена шапка като жалък крадец, който бърза да преплава моретата. Толкова съмнителна и изобличаваща е външността му, че ако би имало полиция в ония дни, Йона би бил арестуван само по подозрение още щом стъпеше на някоя палуба. Колко ясно личи, че е беглец! Никакъв багаж, нито кутия за шапки, нито куфар или походна торба... нито приятели, дошли да го изпратят до кея. Най-сетне след дълго, упорито търсене той намира кораба за Тарсис, приемащ последните си товари; а когато стъпва на борда, за да отиде в кабината на капитана, моряците спират за миг да товарят стоката, за да огледат по-добре странника. Йона вижда това; но напразно се старае да изглежда спокоен и самоуверен; напразно прави опит да се усмихва тъжно. Здрав вътрешен усет подсказва на моряците, че този мъж не е невинен. Шеговито и все пак сериозно те си шепнат един другиму: «Тоя е обрал някоя вдовица, Джек»; или: «Виждаш ли го, Джо; сигурно е двуженец»; или: «Гледай, Хари, този трябва да е прелюбодеец, избягал от затвора на древния Гомор, или е някой от изчезналите содомски убийци.» Друг изтичва да прочете съобщението, заковано на подпорния стълб на кея, на който е завързан корабът, обещаващо петстотин жълтици за залавянето на един отцеубиец, чиято личност е описана подробно. Чете той и мести поглед от Йона към съобщението; а в това време готовите да го подкрепят другари наобикалят Йона, за да го заловят, ако потрябва. Изплашеният Йона се разтреперва и колкото по-дръзко изражение придава на лицето си, толкова по-

страхлив изглежда. Той не иска да признае и пред себе си дори, че го подозират; а самото това обстоятелство е вече крайно подозрително. Все пак успява да не се издаде; и когато моряците разбират, че не е човекът, за когото се отнася съобщението, те му правят път и той слиза в каютата.

— Кой е? — се провиква капитанът от писалището си, където бърза да приготви книгата за митницата. — Кой е?

О, този безобиден въпрос — как тежко пронизва Йона! В първия миг той почти се обръща да избяга, но пак се съвзема.

— Искам да замина с този кораб за Тарсис; кога ще отплавате, сър?

Улисаният капитан не е успял да погледне досега Йона, при все че оня е застанал вече пред него; но щом чува този глух глас, капитанът стрелва Йона с изпитателен поглед.

— Ще отплаваме при следващия отлив — отвърща най-последно той, като продължава да го оглежда внимателно.

— Чак тогава ли, сър?

— Всеки почтен пътник ще сметне, че е тъкмо навреме.

Ето, Йона, още една стрела! Но той отвлича бързо капитана от надушнената диря.

— Ще замина с вас — казва. — Каква е таксата за пътя?... Искам да платя веднага.

Защото, моряци, изрично е писано, за да не се забравя: «Той плати веднага, още преди отплаването на кораба.» А като се вземе предвид и останалото съдържание, това обстоятелство е многозначещо.

Но този капитан, моряци, на който бе попаднал Йона, е от ония, които разкриват прозорливо престъпността у всекиго, обаче поради алчност издават само безпаричния. На този свят, моряци, грехът, който може да плати, пътува свободно и без паспорт; а добродетелта, щом е бедна, бива спирана на всяка граница. Така че капитанът се приготвя да провери колко е дълбока кесията на Йона, преди да го осъди явно. Поиска му тройно по-висока цена; тя се приема. Тогава капитанът разбира, че Йона е беглец; но в същото време решава да подпомогне едно бягство, което постига пътя си със злато. И все пак, докато Йона вади честно кесията си, благоразумни подозрения продължават да измъчват капитана. Той проверява звъна на всяка монета от страх да не

е фалшива. «Не е фалшификатор във всеки случай», измърморва той; и записва Йона в списъка на пътниците.

— Посочете ми каютата, сър — казва Йона. — Уморен съм от път; трябва да поспя.

— Личи си — казва капитанът. — Ето ти каютата.

Йона влиза и иска да заключи, но вратата няма ключ.

Като чува как Йона търси ключа, капитанът се смее тихичко и си мърмори, че затворническите килии никога не се заключват отвътре. Йона се хвърля на леглото, както е, облечен и прашен, а таванът на малката каюта почти опира до челото му. Въздухът е застоял и Йона почва да се задушава. В тази тясна дупка под водната линия на кораба Йона изпитва предвестническото предчувствие за задушаващия час, когато китът ще го напъха в най-тясното кътче на своята утроба.

Завинтена на стената лампа мъждее слабо в каютата на Йона; а тъй като корабът се наклонява към кея от тежестта на последните прехвърляни бали, лампата и пламъкът ѝ се наклоняват сякаш непрестанно към каютата от това леко движение; макар че е сама безукорно изправена, тя изтъква още по-ярко несигурните, измамни плоскости, сред които виси. Тази лампа смуцава и плаши Йона; докато лежи на койката, измъчените му очи блуждаят из стаята и този досега сполучил беглец не намира убежище за неспокойния си поглед. А контрастът между лампата и околната среда все повече и повече го плаши. Подът, таванът и стените са съвсем наклонени. «Така виси над мене и моята съвест! — стене той. — Право нагоре пламти тя; но всички кътчета в душата ми са разкривени!»

Като човек, който бърза към леглото си след пиянски гуляй, все още залитащ, макар че съвестта вече го гризе, както железните стремена пробождат още по-силно при всяко подкачане породистия римски жребец; като човек, който в това жалко състояние се върти непрестанно в шеметна тревога и моли Бога за унищожение, докато мине тоя пристъп; и накрай, сред вихъра на изпитваната мъка изпада в дълбоко вцепенение; като човек, обезкървен до смърт — защото съвестта му е рана, която нищо не може да затвори; така след мъчителни въртения на леглото чудовищно тежката мъка на Йона го потапя в дълбок сън.

А отливът вече е настъпил; корабът прибира вече въжетата си, напуска без пожелания за добър път безлюдния кей и се плъзва

наклонен на една страна към своя път за Тарсис. Този кораб, приятели, е бил първият известен ни контрабандист: контрабандата е Йона. Но морето се бунтува; не иска да носи позорния товар. Разразява се страхотна буря, корабът сякаш ще се разцепи. Боцманът свиква екипажа, за да изхвърлят част от товара; сандъци, бали и делви започват да хвърчат през борда; вятърът вие, хората крещат и по дъските над главата на Йона тропат моряшки ботуши, но той е все още потънал в своя отвратителен сън въпреки неистовата врява. Не вижда той черното небе и разяреното море, не усеща скърцането на дъските, не чува или не иска да знае далечния бяг на огромния кит, който вече цепи с отворена паст морето зад него. Да, моряци, Йона е слязъл, както казах, в своята каюта и спи дълбоко. Но изплашеният собственик идва при него и крещи в нечуващото ухо:

— Какво правиш, сънливецо! Ставай!

Стреснат в дълбокия си сън от този злокобен вик, Йона скача замаян, отива, залитайки, на палубата, сграбчва едно въже от вантите и се вглежда в морето. Но в този миг го облива огромна вълна, прехвърлила фалшборда. Вълните се стоварват една след друга върху кораба и не срещайки никакъв отпор, с рев разливат се напред и назад, докато почти удавят моряците, при все че корабът не е потънал още. А когато бледото лице на изплашената луна надниква между бурните облаци в черното небе, скованият от страх Йона вижда как бушпритът се издига право нагоре и почти веднага се спуска отново към развълнуваните глъбини.

Ужасни страхове нахлуват и вият в неговата душа. Цялото му раболепно държане издава ясно, че той бяга от Бога. Моряците забелязват това; подозренията им все повече се засилват; и най-после, за да узнаят напълно истината, предоставяйки разкриването ѝ на небето, хвърлят жребий, за да разберат по чия вина ги е сполетяла страшната буря. Жребият посочва Йона; всички се нахвърлят веднага яростно към него със своите въпроси: «Какво звание имаш? Откъде идеш? От кой край? От кой народ?» Обърнете внимание, моряци, върху държането на нещастния Йона. Нетърпеливите моряци го питат само кой е и откъде е; а получават отговор не само на тия въпроси, но и на незададен от тях въпрос, на който Йона е заставен да отговори от стоварената върху му тежка Божия ръка.

— Евреин съм — провиква се той... и добавя: — и се боя от Господа Бога, създал сушата и морето!

Боиш ли се от него, Йона? Да, тогава ти наистина се боеше ужасно от Господа Бога! И направи веднага пълна, откровена изповед, от която моряците още повече се ужасиха, макар и да те съжаливаха. Когато Йона, който все още не моли Бога за милост, защото много добре знае тъмните си дела — когато нещастният Йона се провиква да го хвърлят в морето, защото знае, че само заради него ги е връхлетяла страшната буря, те се отстраняват състрадателно и се опитват да спасят с други средства своя кораб. Напрасно; възмутеният ураган вие още по-гръмко; тогава, вдигнали молитвено едната си ръка към Бога, те улавят въпреки волята си с другата Йона.

Представете си Йона издигнат като котва и пуснат в морето; тогава откъм изток настъпва мигновено пълно затишие, морето стихва, защото Йона е отнесъл бурята, оставяйки зад себе си успокоени, гладки води. Той е потънал във вихрушката на такова непреодолимо вълнение, че едва ли долавя мига, когато пада в очакващата го зинала паст; а китът веднага заключва с белите си зъби — като с бели кофари — неговия затвор. Тогава Йона започва да се моли Богу от утробата на кита. Обърнете внимание на молитвата и се поучете от нея. Макар и голям грешник, Йона не плаче и не моли за незабавно освобождение. Той чувства, че е заслужил ужасното наказание. Остава на Бога да го спаси. А сам се задоволява, въпреки всичките си мъки и страдания, да обърне поглед към светия му храм. Това, моряци, е истинско и пълно покаяние, което не креци за прошка, а приема с благодарност наказанието. Колко приятно е било Богу държането на Йона, се вижда от това, че го е спасил от морето и кита. Аз ви представих Йона, моряци, не за да повторите греха му, а да вземете пример от покаянието му. Не изпадайте в грях; но ако го извършите, покайте се за него като Йона.“

Докато той изричаше тия слова, ревът на виещата и шибача отвън буря придаваше сякаш нова сила на проповедника, разтърсван сам от буря, описвайки бурята на Йона. Гърдите му се надигаха като от мъртво вълнение; жестикулиращите ръце напомняха сражаващи се, развихрени стихии; а мълниите, стрелкащи изпод свъсеното чело, и светкавиците, искрящи от очите му, караха простичките му слушатели да го гледат с уплаха, непривична за тях. Но той се успокои и скоро

започна отново да прелиства мълчаливо библията; след това застана неподвижно, със затворени очи, в безмълвно общение със себе си и Бога.

После се наведе отново към богомолците, склонил ниско глава с израз на най-дълбоко и същевременно твърдо смирение, и изрече тия слова:

„Моряци, Господ е сложил само едната си ръка върху вас; но върху мене тежат и двете. Разкрих ви, доколкото можах, поуката, представяна от Йона за всички грешници, следователно и за вас, а най-вече за мене, защото аз съм по-голям грешник от вас. С каква готовност бих слязъл аз от моята мачта, за да седна на палубата, където вие седите, и да слушам, както вие слушате, докато някой друг прочете на мене много по-страшната поука, която Йона представя за мене, кормчията на живия Бог. Как, бидейки богопомазан кормчия, пророк или говорител на истината и изпратен от Господа да възвести тази нежелана истина на порочната Ниневия, Йона се изплашва от враждебността, която ще предизвика, изоставя назначението си и се опитва да избяга от дълга си и от Бога, като се качва на кораба в Йофия. Но Бог е напред; и Йона не стига до Тарсис. Както вече видяхме, Господ го настига с кита, праща го в живата паст на възмездието, бързите вълни го отвличат «сред морето», където водовъртежът го поглъща в неведомите си глъбини, над главата му се сплитат морските водорасли и реве мъката на всички земни морета. Но и тогава дори, в тия неизмерими дълбочини, «от пъклената утроба», когато китът се спуска до самото дъно на океана, и тогава дори Господ чува вика на погълнатия, каещ се пророк. И казва Бог на рибата; и от студеното, черно морско дъно китът се понася към топлото, мило слънце, към всички наслади, доставяни от въздуха и земята; и «повърна Йона на сушата»; и чува се повторно гласът господен, и Йона, смазан и пребит, с уши като раковини, в които все още шуми нестихващо океанът — Йона изпълнява Божията повеля. Каква е тя, моряци? Да хвърля истината в лицето на лъжата! Това е Повелята Господня.

Това, моряци, е втората поука; и горко на тоя кормчия на живия Бог, който я пренебрегва! Горко на този, който, прелъстен от тоя свят, забрави евангелския си дълг! Горко на този, който предпочита да ласкае, вместо да заплашва! Горко на този, който държи за доброто си

име повече, отколкото за самото добро! Горко на този, който не говори истината, макар да знае, че лъжата ще го спаси! Горко на този, който като великия кормчия Павел е сам отвергнат, макар и да проповядва на другите!“

Той наведе глава и се унесе за миг; след това вдигна към тях поглед, изпълнен с дълбока радост, и възкликна с небесен възторг:

— Но, о, моряци! Редом с всяка мъка плува сигурна радост; и колкото по-дълбока е мъката, толкова по-високо стига радостта. Нали колкото по-дълбоко е валът, толкова по-високо е върхът на флагмачтата? Блажен — възвишено, духовно блажен — е оня, който не изменя на истинското си аз пред гордите земни божества и главатарии. Блажен е, който се крепи на яките мишци и тогава, когато корабът на този жалък, измамен свят е потънал под него. Блажен е, който не знае милост в борбата за истина, но убива, руши и изгаря всеки грях, дори ако той се подава изпод сенаторска и съдийска тога. Блажен, неизмеримо блажен, който не признава друг закон и господар освен своя Господ Бог и чиято родина е само небето. Блажен е, когото и най-суетните вълни на шумната тълпа не могат да откъснат от тази сигурна всевечна котва. Вечно блажен и радостен е, който, стигнал своя край, може да каже с последното си издихание: отче, когото опознах главно с ударите на твоя жезъл, смъртен или безсмъртен, аз умирам вече. Страх се да принадлежа на тебе повече, отколкото на този свят или на самия себе. Но това е нищо. Аз оставям вечността на тебе; защото какво е човекът, та да живее толкова, колкото и неговият Бог?

Без да добави нито дума, отец Мапъл благослови всички, закри лице и изчака коленичил, докато всички си отидоха и той остана съвсем сам в черквицата.

ГЛАВА 10

ПОБРАТИМЯВАНЕ

Когато се върнах от храма в странноприемницата, намерих там само Куийкуег, който бе напуснал черквичката малко преди благословията. Той седеше на пейка пред камината, вдигнал крака на рамката пред огнището, а в ръката си държеше негърчето идол, като го гледаше втренчено и стържеше леко с джобно ножче носа му, тананикайки си нещо.

Но тъй като заниманието му бе прекъснато от моето влизане, той прибра фигурката, отиде веднага към масата, взе една голяма книга, сложи я на скута си и започна да брой съсредоточено страниците; на всеки петдесет страници — както предположих — спираше за миг, оглеждаше се унесено, после продължително и гърлено подсвирваше от почуда. След това продължаваше до следващите петдесет; започвайки вероятно все от едно, като че можеше да брой само до петдесет, и се чудеше как са събрани на едно място толкова пъти по петдесет страници.

Наблюдавах го с голям интерес. При все че беше дивак с отвратително изрисувано лице — поне според моя вкус, — изражението му не беше неприятно. Душата не може да се скрие. Въпреки всички невероятни татуировки стори ми се, че съзирам едно просто и честно сърце; а в големите, дълбоки, пламенни и дръзки очи личеше смелост, готова да се бори с хиляди дяволи. Освен това този езичник имаше величествено държане, което външната му недодяланост не можеше напълно да осакати. Той се държеше като човек, който никога не е раболепничил и никому нищо не дължи. Дали поради обръснатата глава челото се очертаваше по-свободно и широко и изглеждаше по-голямо, отколкото беше всъщност, трудно ми е да реша; но от френологично гледище главата му беше безспорно превъзходна. Може да се стори смешно, обаче тя ми напомни главата на генерал Вашингтон, както е дадена в най-известните му бюстове. Имаше същата правилна и постепенна полегатост от веждите нагоре,

които бяха издадени като два гористи носа. Куийкуег беше един Джордж Вашингтон в людоедски образ.

Докато го разглеждах така, преструвайки се, че гледам през прозорчето бурята навън, той не обърна никакво внимание на присъствието ми, не си даде труд ни веднъж да ме погледне; изглеждаше всецяло погълнат да брой страниците на чудната книга. Като имах предвид колко дружески бяхме спали през нощта, а особено като имах предвид с каква любов ръката му ме бе обвила, когато се събудих тази сутрин, сегашното му безразличие ми се стори много странно. Но диваците са странни същества; човек не знае понякога как да се държи с тях. Отначало вдъхват страх, спокойната им хладнокръвна простота прилича на сократовска мъдрост. Забелязал бях, че Куийкуег почти никак или съвсем малко общуваше с другите моряци в странноприемницата. Не правеше никакви опити, нито имаше желание да разшири кръга на познанствата си. Всичко това ми се стори крайно чудно; но след като поразмислих, намерих го просто великолепно. Този човек беше на двадесет хиляди мили от родния си край, бе стигнал дотук през Кейп Хорн — единствения възможен път, — попаднал беше между хора, които му бяха толкова чужди, колкото ако се намираше на планетата Юпитер; но, изглежда, се чувстваше напълно у дома си; беше съвсем спокоен; задоволяваше се само със своето общество. Нищо не го вълнуваше. Това беше безспорно прекрасна философия; при все че той сигурно не бе чувал никога за съществуването на подобно нещо. Но за да бъдем истински философи, ние, смъртните, трябва може би да не съзнаваме, че именно така живеем и се борим. Щом чуя, че някой се представя за философ, веднага заключавам, че и той трябва като някоя диспептична старица да е „престанал да взема лекарството си за храносмилане“.

Седнал в тази полупразна стая с полуизгасналия огън, който, след като бе постопил с първия си пламък въздуха, сега само приятно светлееше; докато вечерните сенки и призраци се струпваха край прозорчетата и надничаха към нас — една мълчалива и самотна двойка, — а бурята ехтеше в тържествени пристъпи навън, аз започнах да изпитвам странни чувства. Усетих, че нещо се разтапя в мене. Разбитото ми сърце и разярената ръка не се насочваха вече срещу увълчения свят. Този успокояващ дивак бе станал негов изкупител. Той седеше пред мене и самото му безразличие издаваше природа, в която

не се таят културно лицемерие и вежливи измами. Той си беше дивак; беше едно наистина рядко зрелище; а все пак аз започнах да се чувствам тайнствено привличан към него. И тъкмо това, което бе отблъснало мнозина други, беше магнитът, който ме привличаше. Ще се опитам да завържа приятелство с езичник, помислих аз, щом християнската доброта се оказа само една празна учтивост. Приблжих пейката си към неговата, направих приятелски знаци и намеци, постарах се в същото време да завържа разговор. Той не обърна отначало никакво внимание на тези мои опити за сприятеляване; но най-после, когато споменах за гостоприемството му през миналата нощ, той се реши да попита дали ще спим пак заедно. Отговорих утвърдително, при което ми се стори, че му стана приятно и може би дори се почувства малко поласкан.

След това започнахме да прелистваме заедно книгата и аз се помъчих да му обясня целта на напечатването ѝ и значението на малкото илюстрации в нея. По този начин скоро събудих любопитството му; сега вече започнахме да разговаряме, както можем, за различните интересни неща в този прочут град. След малко предложих да запустим; той ми поднесе веднага торбичката с тютюн и томаховката си. Започнахме да пушим и двамата с дивашката му лула, като си я подавахме последователно.

Ако в сърцето на езичника се бе задържала до тоя миг следа от ледено безразличие, това непринудено, приятно пушене скоро я стопи и ни превърна в близки приятели. Той се чувстваше, както изглежда, също тъй естествено и непринудено привлечен към мене, както и аз към него; когато престанахме да пушим, долепи челото си до моето, прегърна ме през кръста и заяви, че отсега нататък ние сме свързани като съпрузи, което значеше на родния му език, че ставаме побратими и ако се наложи, той ще умре с готовност за мене. Такова внезапно възникнало приятелство би било нещо твърде предивременно и подозрително у някой селяк; но това правило не можеше да се приложи към простодушния дивак.

След вечеря, след ново приятелско бърбене и още една лула се прибрахме заедно в стаята. Той ми подари балсамираната глава; после извади торбата за тютюн, порови из нея, извади тридесетина сребърни долара, нареди ги на масата, раздели ги механично на две равни части, бутна едната към мене и каза, че тия пари са мои. Готвех се да възразя,

но той не ми даде време да го сторя, защото ги изсипа веднага в джобовете на панталоните ми. Оставих ги там. След това се залови за вечерната си молитва, като извади идола си и махна паравана от камината. Стори ми се, че би желал да се присъединя към обряда; и тъй като знаех вече какво ще последва, поразмислих как да постъпя, ако ме покани.

Аз бях добър християнин, роден и отрасъл в лоното на непогрешимата презвитерианска църква. Как бих могъл да се присъединя към този дивак идолопоклонник в богослуженето пред парче дърво? Но какво е богослужене? — помислих аз. Нима ти мислиш, Ишмиъле, че великодушният Бог на небето и земята — в това число и на езичниците — ще вземе да ревнува от някакво незначително късче дърво? Невъзможно! Какво е богослужене?... Богослуженето е да изпълняваш Божията воля. А каква е Божията воля?... Божията воля е да сториш за ближния си онова, което би желал и той да стори за тебе. Куийкуег е мой ближен. Какво бих желал този Куийкуег да направи за мене? Ами че да се присъедини към моя презвитериански начин на служене на Бога. Следователно и аз би трябвало да се присъединя към неговия, с други думи, да стана идолопоклонник. Затова подпалих стърготините; помогнах му да положи невинното идолче, на което поднесох заедно с Куийкуег препечен сухар, и се поклоних два-три пъти с ръка на челото; целунах го по носа; след това и двамата с Куийкуег се съблякохме и легнахме, в мир със собствената си съвест и с целия свят. А преди да заспим, си поприказвахме пак.

Не зная защо, но няма по-удобно място за доверителни приятелски разговори от леглото. Казват, че съпрузите си разкриват там душите; някои старчески двойки си приказват там за миналото, докато съмне. Така и ние с Куийкуег в сърдечния си меден месец лежахме като мила влюбена двойка.

ГЛАВА 11

НОЩНИЦА

Лежахме си ние и ту разговаряхме, ту дремахме; от време на време Куийкуег прехвърляше нежно мургавите си татуирани крака върху моите и отново ги прибираще; чувствах се много приятно, свободно и удобно, но бърбренето най-последно съвсем ни разсъни и на нас ни се прииска да станем, при все че беше все още далеко до разсъмване.

Да, дотолкова бяхме се разсънили, че лежането почна да ни дотяга и полека-лека седнахме, завити с юргана, облежани на дъската откъм главата, със свити и долепени колене, навели към тях носове, като че капачките им бяха грейки. Чувствахме се много приятно и удобно, особено защото навън беше страшно студено; и не само навън, но и вън от леглото, тъй като в стаята нямаше огън. Казах „особено“, защото, за да почувствате, че ви е топло, поне част от тялото ви трябва да е изложена на студ; качеството на всяко нещо на този свят се разбира само чрез неговата противоположност. Нищо не съществува само по себе. Ако сте се чувствали, и то от дълго време, напълно удобно, не може да се каже, че ви е удобно и сега. Но ако носът или темето ви са студени като моите и на Куийкуег, тогава ще се чувствате наистина много приятно и ще ви е безспорно топло. Затова в спалните помещения не трябва никога да се пали огън, едно от скъпите неудобства на богатите. Върхът на удоволствието е между вас и студения външен въздух да има само едно одеяло. Тогава сте като единствената топла искра в сърцето на полярен леден блок.

Бяхме поседели така със свити нозе известно време, когато изведнъж ми хрумна да отворя очи; трябва да кажа, че щом съм в постеля, все едно денем или нощем, заспал или буден, имам навика да стоя винаги със затворени очи, за да усещам по-добре насладата от лежането. Човек може да почувства напълно истински своето аз единствено при затворени очи; като че мракът е най-подходяща среда за нашата духовна същност, макар светлината да е по-желана за

тленната ми обвивка. И така, когато отворих очи и напуснах приятната си самосътворена тъмнина, за да се озова в натрапения ми груб външен неосветен среднощен мрак, усетих неприятна промяна. И не се противопоставих на Куийкуег да запали лампата, щом сме будни; освен това му се искало и да запуши с томаховката си. Трябва да кажа, че макар миналата вечер да изпитвах такова силно отвлечение към пушенето в леглото, знае се, че и най-коравите ни предразсъдъци омекват, щом ги превие любовта. Аз сам желяех сега Куийкуег да пуши край мене, дори и в леглото, щом това му доставяше такава спокойна наслада. Не изпитвах вече неуместна загриженост за застрахователната полица на стопанина. Изпитвах само дълбоко вътрешно удоволствие, че пуша и лежа с истински приятел. Наметнали рошавите си палта, ние си подавахме томаховката, докато над нас надвисна синкава димна завеса, осветена от пламъка на запалената лампа.

Не зная дали тази именно люшкаща се завеса отнесе дивака към други, по-далечни краища; но той заговори сега за родния си остров, а пък аз, жадуващ да науча житието му, го помолих да продължи разказа си. Той се съгласи с готовност. При все че по онова време не разбирах доста много от думите му, по-късното усвояване на изкълчения му говор ми позволи да предам в общи черти целия разказ така, както съм го запомнил.

ГЛАВА 12

ЖИВОТОПИС

Куийкуег беше родом от Коковоко^[1], остров, който се намираще далеко на югозапад. Този остров не е отбелязан на никоя карта; действително важните места изобщо не са отбелязани никъде.

Още когато бил току-що излюпено диваче, което вилнеело из родните лесове, облечено в препаска от треви и следвано от хрупкащите кози, сякаш било зелена фиданка, още тогава в амбициозната душа на Куийкуег се таил копнеж да опознае християните не само чрез един-двама китоловци. Баща му бил върховен вожд, крал; чичо му главен жрец; лелите му по майка били съпруги на непобедими пълководци. В жилите му течала първокласна кралска кръв; макар и опорочена, уви, от людоедските наклонности, които е имал в непросветената си младост.

Веднъж в родния му залив пристигнал кораб от Сагхарбър и Куийкуег поискал да замине с него за християнските земи. Но тъй като имало достатъчен екипаж, искането му било отхвърлено; не помогнало и цялото кралско влияние на баща му. Обаче Куийкуег си дал обет. И отплавал сам с лодката си към един далечен проток, откъдето корабът трябвало непременно да мине, когато напусне острова. От едната страна имало коралов риф; от другата нисък нос, обрасъл с храсти, които се спускали над водата. Куийкуег скрил между тях лодката си, без да я изтегля на сушата, с нос към морето, и седнал до кърмата с весла в ръка; щом видял, че корабът се плъзга край него, той се втурнал като стрела, настигнал го, потопил с един ритник лодката си, покатерил се по веригите, проснал се на палубата, хванал се за една от халките за привързване към сушата и се заклел, че няма да го пусне, дори ако го наскат на парчета.

Напразно капитанът го заплашвал, че ще го изхвърли през борда; напразно вдигал нож над голите му ръце; Куийкуег бил царски син и не мръднал. Поразен от това отчаяно безстрашие и от безумното му желание да посети християнския свят, капитанът най-после отстъпил и

му казал, че може да остане. Но този млад дивак, този морски престолонаследник изобщо не видял капитанската каюта. Пратили го долу при моряците и го направили китоловец. Обаче както цар Петър работил с удоволствие в корабостроителниците на чужди градове, така и Куийкуег не обръщал внимание на никакво привидно унижение, ако можел чрез него да спечели възможността да просвети своите невежи сънародници. Защото всъщност — както ми каза — той се ръководел от дълбокото желание да научи от християните как да направи народа си по-щастлив, нещо повече — по-добър. Но уви! Животът на китоловците го убедил скоро, че и християните могат да бъдат нещастни и порочни, дори безкрайно по-нещастни и по-порочни от езическите поданици на баща му. Когато стигнали най-послед в стария Сагхарбър; когато видял как се държали там моряците; когато отишъл след това в Нантъкит и видял как изхарчили и тук заплатата си, нещастният Куийкуег сметнал желанието си за неосъществимо. „Светът е порочен по всички меридиани, казал си той; и аз ще си остана докрай езичник.“

Така, останал в душата си идолопоклонник, той все пак живееше между християни, обличаше се като тях и се мъчеше да говори неразбираемия им език. Затова имаше такива чудновати привички, при все че отдавна бе напуснал родния си край.

Запитах го деликатно дали не възнамерява да се върне и да заеме престола си; защото при заминаването баща му бил много стар и слаб, та можеше да се предположи, че е вече починал. „Не, отвърна ми той, още не“; страхувал се, че християнството или по-скоро християните са го направили недостоеен да заеме чистия и неопетнен престол на тридесетте езически крале, негови предшественици. Но каза, че щял да се завърне — след време, — щом почувствал, че отново се е приобщил напълно към своята вяра. Засега обаче възнамерявал да пътува още и да повилнее из океаните. Направили го харпунджия и сега негов скиптър бил харпунът.

Запитах го какви са намеренията му за най-близкото бъдеще. Отвърна ми, че смятал да замине като харпунджия. Тогава аз му казах, че и моето намерение е да тръгна на лов за китове, и то от Нантъкит, най-многообещаващо пристанище за любителите на приключения. Той реши веднага да ме придружи до този остров, да отплава със същия кораб, да постъпи в същата смяна, в същата лодка и да се храни на

същата маса, с една дума, да сподели изцяло участта ми; заловен неотлъчно за мене, реши да опита смело всичко, което съдбата ще ни поднесе на тоя и на она свят. Съгласих се с радост, защото, освен че обичах Куийкуег, той беше опитен харпунджия и щеше да бъде много полезен за човек, напълно незапознат като мене с тайните на китоловството, макар и познаващ добре морето в качеството си на моряк от търговски параход.

Когато завърши разказа си заедно с последното смукване от изгасващата лула, Куийкуег ме прегърна, притисна чело до моето, после загаси лампата, всеки легна на своя край от кревата и скоро и двамата заспахме.

[1] По-нататък авторът нарича острова Роковоко. ↑

ГЛАВА 13

РЪЧНАТА КОЛИЧКА

На другата сутрин, понеделник, след като оставихме балсамираната глава за манекен на една бръснарница, аз заплатих в странноприемницата и за двама ни, но с парите на приятеля си. Ухиленият стопанин, както и клиентите се забавляваха, както изглежда, от внезапното приятелство, изникнало между мене и Куийкуег, особено като помнеха как Питър Кофин ме бе подплашил относно човека, с когото тръгвах сега.

Наехме една ръчна количка, натоварихме на нея моята жалка походна торба заедно с платнената торба и хамака на Куийкуег и тръгнахме към „Мое“, малката нантъкитска рейсова шхуна, закотвена до кея. Всички срещнати ни зяпаха; и то стряскаше ги не толкова Куийкуег — те бяха свикнали да виждат людоеди по улиците на града си, — колкото поради това, че ни виждаха в такива близки отношения. Но ние не им обръцахме никакво внимание и тикахме поред количката, а Куийкуег се спираше от време на време да оправи калъфа на харпуна си. Запитах го защо носи на сушата такава мъчна за носене вещ и няма ли всеки китоловен кораб собствени харпуни. На това той отговори, че макар, общо взето, да съм бил прав, той обичал много собствения си харпун, защото бил от сигурен материал, бил добре изпитан в много съдбоносни битки и отлично запознат със сърцата на китовите. С една дума, като мнозина сухоземни жътвари и косачи, които отиват на фермерските ниви със собствени сърпове — макар да не са длъжни да си носят, — Куийкуег имаше свои основания да предпочита собствения си харпун.

Поемайки количката от ръцете ми, той ми разказа една смешна случка за първата ръчна количка, която видял. Било в Сагхарбър. Собствениците на кораба му заели една количка, за да превози тежкия си сандък до странноприемницата. Без да се издава, че не знае каква е тая вещ — макар и да нямал понятие всъщност какво да прави с нея,

— Куийкуег натоварил сандъка, завързал го здраво, след това нарамил количката на гръб и поел по кея.

— Ей, Куийкуег — казах аз, — смятах те за по-умен. Не ти ли се смяха хората?

При тия думи той ми разказа друга случка. Жителите на неговия остров Роковоко изстисквали при сватбени пиршества вкусния сок на млади кокосови орехи в голяма нашарена кратуна, напомняща паница за пунш; тази кратуна била винаги главното украшение на рогозката, върху която подреждали сватбената трапеза. Веднъж на остров Роковоко акостирач някакъв голям търговски кораб, чийто капитан — по всяка вероятност прекалено изтънчен джентълмен поне за морски офицер — бил поканен на сватбата на Куийкуеговата сестра, току-що навършила десет години. Капитанът пристигнал, когато всички гости били вече в бамбуковата хижа на булката, и тъй като му било отредено почетното място, настанил се срещу паницата за пунш между главния жрец и негово величество краля, бащата на Куийкуег. След молитвата — защото и те четели молитва преди ядене, макар Куийкуег да ми каза, че вместо да гледат като нас в чиниите си, те гледали като кокошките нагоре, към подателя на всички блага, — след молитвата, както казах, главният жрец открил пиршеството според запазената от памтивека традиция на острова: потопил светите си и освещаващи пръсти в паницата, преди благословеното питие да започне да обикаля гостите. Като забелязал обряда и понеже го поставили до жреца, капитанът помислил, че в качеството си на корабен капитан стои несъмнено по-високо от някакъв островитянский крал, особено в дома му, и се заловил спокойно да измие ръцете си в паницата, която сметнал, както изглежда, за голяма чаша за измиване на пръсти.

— Представяш си, нали? — запита Куийкуег. — Нашите се пукнаха от смях.

Платихме билетите, качихме багажа си и се настанихме на шхуната. Тя вдигна платна и се плъзна по река Ейкъшнет. От едната ни страна се издигаха терасовидните улици на Ню Бедфърд, чиито покрити със скреж дървета блестяха в ясения студен въздух. Огромни хълмове и планини от бурета бяха струпани по кейовете, а обиколили целия свят китоловни кораби почиваха безгласно един до друг, пуснали най-сетне сигурна котва; от други кораби долитаха удари на дърводелци и кацари заедно с шума от наковални и огнища, където

разтапяха смола; всичко това подсказваше, че предстоят нови рейсове; че щом едно дълго и опасно пътешествие завърши, започва друго; а щом завърши второто, започва трето и така нататък, вовеки веков. Така безкраен и непоносим е всеки труд на тоя свят.

Когато излязохме в по-открити води, свежият ветрец се засили и захладя; малкият „Мос“ пръскаше от носа си пяна като пръхтящо жребче. Как вдишвах този волен въздух! Как отвърщах презрително поглед от скованата суша!... от жалките пътеки, изровени от робски стъпала и копита, за да се възхитя на великолепното море, което не допуска по себе си никакви следи.

Куийкуег навярно пиеше и се опиваше от същия пенлив извор. Мургавите му ноздри се разширяваха, равните остри зъби се белееха. Ние летяхме все напред; и щом излязохме в открито море, „Мос“ изказа почитта си към вихрушката, скланяйки и гмуркайки чело като робиня пред султан. Наклонени на една страна, ние летяхме косо; всички корабни въжета звънтяха като жици; а двете главни мачти се превиваха като бамбукови стъбла при сухоземен смерч. Бяхме така погълнати от тази опияняваща гледка, застанали пред гмуркация се бушприт, че за известно време не забелязахме насмешливите погледи на пътниците, една недодялана сбирщина, която се чудеше, че двама души могат да се държат толкова другарски; като че един бял беше нещо по-достойно от един белосан негър. Но в нея имаше неколцина грубияни и дръвници, дошли навярно от сърцето и средицето на най-голямата простотия. Куийкуег улови един от тия младежи, които се кривяха зад гърба му. Помислих, че е настъпил последният час на този нехранимайко. Мургавият дивак пусна харпуна си, сграбчи младежа и с почти невероятна ловкост и сила го вдигна високо във въздуха; след малко, удряйки леко задницата си при скачането, младежът стъпи на крака, задъхан до смърт, а Куийкуег му обърна гръб, запали томаховката и ми я подаде да всмукна.

— Капитане! Капитане! — закрещя нехранимайкото, като изтича към офицера. — Капитане, този човек е същински сатана.

— Ей, ти там, сър — викна капитанът, мършаво морско пиле, и пристъпи към Куийкуег, — я да видя какво правиш? Знаеш ли, че можеше да пребиеш момчето?

— Какво казал? — запита Куийкуег, обръщайки се любезно към мене.

— Казва — отвърнах аз, — че без малко си щял да пребиеш тоя човек — и посочих разтреперания младеж.

— Пребия! — извика Куийкуег, като изкриви с невероятно презрение татуираното си лице. — Ами! Той дребно риба; Куийкуег не убие такъв дребно риба; Куийкуег убие голям кит.

— Слушай — изрева капитанът, — аз пък ще те убия тебе, людоеде, ако си позволиш още веднъж такава шега тук; за това отваряй си очите.

Но случи се, че в тоя миг именно капитанът трябваше да си отваря очите. Ужасният напор срещу главната мачта бе разцепил платното и огромният прът се мятеше сега насам-нататък, като метеше цялата задна част на палубата. Нещастникът, с когото Куийкуег се бе отнесъл така грубо, бе хвърлен през борда, целият екипаж бе вдигнат в тревога, макар че беше безумие да се опитват да уловят пръта. Той се мятеше в миг от ляво на дясно и обратно и всеки път като че ли щеше да се разлети на трески. Не направиха и не можеха да направят нищо; всички на палубата се втурнаха към носа и загледаха пръта, като че той беше зиналата паст на побеснял кит. Сред тази обща уплаха Куийкуег коленичи ловко, пропълзя в посока на пръта, улови едно въже, завърза единия му край на фалшборда, а на другия направи възел като ласо, метна го на пръта в минутата, когато той минаваше над главата му, впримчи мачтата при следващото ѝ люшване и оправи всичко. Шхуната заплава отново с вятъра, а докато екипажът опразваше кърмата, Куийкуег, разголен до кръста, се стрелна през борда с огромен гъвкав скок. Три-четири минути се виждаше как плува като куче, протегнал напред своите дълги ръце, подавайки последователно из ледената пяна мургавите си рамене. Погледнах славния едър мъж, но не видях даещ се за спасяване. Младокът беше потънал. В този миг Куийкуег подскокна над водата, огледа се бързо, разбра, както изглежда, станалото, гмурна се отново и изчезна. След няколко минути се показа пак, като с едната ръка гребеше, а с другата влачеше едно безжизнено тяло. След малко изтеглиха и двамата на шхуната. Успяха да съживят нещастния нехранимайко. Целият екипаж провъзгласи Куийкуег за благороден другар; капитанът му поиска извинение. Отсега нататък аз се залепих за Куийкуег като морска мида. Да, до последното му безвъзвратно гмурване.

Какъв скромнен човек бе този Куийкуег! Той очевидно не съзнаваше, че заслужава благодарствен медал. Поиска само вода — вода за пиене, — за да изплакне устата си от солената пана; после облече сухи дрехи, запали лулата си, облегна се на фалшборда и погледна любезно наоколо си, сякаш казваше: „Хората са взаимно свързани по всички меридиани. И ние, людоедите, трябва да помагаме на тия християни.“

ГЛАВА 14

НАНТЪКИТ

До края на пътуването не се случи нищо, заслужаващо отбелязване; и така след един прекрасен рейс пристигнахме благополучно в Нантъкит.

Нантъкит! Разгънете картата си и го погледнете. Вижте къде се е дянал, наистина накрай света; как е застанал далече от брега, по-самотен от Едистоуновия фар^[1]. Погледнете го — само една могилка, един лакът пясък; само бряг, без никакъв хинтерланд. Тук има повече пясък, отколкото бихте употребили в продължение на двадесет години за заместител на попивателна. Някои шегобийци ще ви кажат, че тук садели бурените, защото не растели от само себе си; че внасяли магарешки тръни от Канада; че пращали през морето за чепове, за да запушат буретата с мас; че парче дърво се разнося в Нантъкит като частици от Разпятието в Рим; че жителите садят пред къщите си отровни гъби, за да седат на сянка лете; че един стрък трева е истински оазис, а пък ако срещнеш три стръка за цял ден път, все едно че си в прерия; че хората тук носят обуца за плаващи пясъци, нещо като лапландските снегоходки; че са така затворени, опасани, отвред заобиколени, заградени и превърнати от океана в несъмнен остров, щото и по масите и столовете им дори се виждат понякога залепнали миди, както по гърба на морски костенурки. Но тези преувеличения доказват само едно: че Нантъкит не е Илинойс.

Чуйте сега чудното предание за населяването на острова от червенокожите. Ето какво гласи то. Някога си един орел се спуснал в крайбрежието на Ню Ингленд и отнесъл едно индианче. Родителите ахкали и се вайкали, като гледали как детето им изчезнало зад морските води. И решили да тръгнат в същата посока. Отплавали с лодките си и след изпълнено с опасности пътуване открили острова, където намерили едно празно ковчеже от слонова кост — скелета на нещастното индианче.

Чудно ли е тогава, че тия нантъкитци, родени край морския бряг, изкарват прехраната си в морето! Отначало ловели раци и миди из пясъка; после се престрашили и нагазили с мрежи да ловят скумрии; придобили опитност, отишли по-навътре с лодки на лов за лакерда; най-после спуснали в морето цяла флота от големи кораби, преплавали водните простори, започнали да ги кръстосват непрестанно, надникнали до Беринговия проток и във всички годишни времена из всички океани обявили вечна война на най-могъщото живо същество, останало след потопа, най-страшното и най-огромното! Грамаден като Хималаите, този морски мастодонт е надарен с такава невероятна сляпа сила, че и уплахата му дори е по-опасна, отколкото най-безстрашните му яростни нападения.

А тези голи нантъкитци, тези огромни морски мравки, излизайки от мравуняка си наред морето, обходиха и завладяха морските простори като същински александровци, разделяйки си Атлантическия, Тихия и Индийския океан, както трите пиратски сили си поделиха Полша. Америка може да присъединява Мексико към Тексас и да придава Куба към Канада; англичаните могат да гъмжат из цяла Индия и да побият сияйното си знаме и на слънцето; две трети от земното кълбо принадлежат на нантъкитци. Защото моретата са техни. Те ги владеят, както императорите владеят своите империи; другите моряци имат само право на преминаване. Търговските кораби не са друго освен мостове; военните — плаващи крепости; дори пиратските и частните бойни кораби, макар че вилнеят из моретата, както сухоземните разбойници по друмищата, ограбват само други кораби, други сухоземни жители като самите тях, но не се опитват да изкарват прехраната си от самите бездънни морски гълбини. Единствени нантъкитци живеят и господарстват в морето; само те, както се казва в библията, се спускат с кораби по него; и браздят навред водите му като собствена нива. То е техен дом, то е тяхно занятие, което и Ноев потоп няма да прекъсне, дори ако погълне всички китайци. Нантъкитци живеят сред морето, както дивите петли в прерията; кроят се във вълните, катерят се по тях, както ловците на сърни се катерят по Алпите. С години не виждат суша; а когато най-после се върнат на нея, тя им се струва някакъв друг свят, много по-чудноват, отколкото луната би се сторила на земен жител. Като бездомната чайка, която свива при залез-слънце крила и се спуска да спи сред вълните, и нантъкитци

свиват платната на корабите си, щом се мръкне, и лягат да спят, докато цели стада моржове и китове се гонят под постелите им.

[1] Фар в Ламанша, на 14 мили югозападно от Плимут. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 15

РИБЕНА ПЛАКИЯ

Късно вечерта малкият „Мос“ пусна благополучно котва и ние с Куийкуег слязохме на сушата; така че този ден не можехме да свършим нищо друго, освен да вечеряме и да си легнем. Стопанинът на странноприемница „Китов фонтан“ ни бе дал препоръка до братовчед си Хозиа Хъси, като ни увери, че той е съдържател на „Китоварната“, един от най-добре поддържаните хотели в целия Нантъкит; освен това братовчедът Хозиа, както той го наричаше, бил прочут с рибената си плакия. С една дума, съвсем ясно ни даде да разберем, че няма да сбъркаме, ако опитаме гозбите на „Китоварната“. Но указанията му да вървим покрай жълтата магазия отдясно, докато стигнем до една бяла черква отляво, да поемем вляво, докато завием под тридесетградусов ъгъл надясно, и след това да попитаме първия срещнат човек къде е заведението, тези завъртени указания отначало твърде много ни учудиха, най-вече защото при тръгването Куийкуег настояваше, че жълтата магазия — първата отправна точка — трябвало да остане вляво, а аз бях разбрал от Питър Кофин, че трябва да остане вдясно. Както и да е, след като се полутахме в тъмнината и запитвахме от време на време някой мирен жител за пътя, стигнахме най-после до нещо непогрешимо ясно.

Два огромни, боядисани в черно дървени казана, окачени за страничните си дръжки, висяха от напречните греди на някогашна мачта, забита пред извехтяла порта. Другият край на гредите беше отрязан, така че старата мачта приличаше доста много на бесило. Възможно е да съм бил прекалено чувствителен по онова време към подобни гледки, но не можех да погледна това бесило без смътен страх. Вратът ми се вдърви, като гледах двата му свободни края; да, именно два, един за Куийкуег и един за мене. Злокобно знамение, помислих аз. Стопанинът на странноприемницата в първото китоловно пристанище, където слязох, беше Кофин — ковчег; в черквата на

китоловците ме гледаха само надгробни плочи; а тук — бесило! И два огромни черни казана! Дали те пък не подсказват ада?

От тези мисли ме отвлече появата на една луничава жена с жълта коса и жълта рокля. Застанала пред входа на странноприемницата под люлеещата се мътночервена лампа (която приличаше много на ударено око), тя се караше с някакъв мъж в моравя вълнена риза.

— Махай се оттук — викаше тя, — или ще те начеша!

— Ела, Куийкуег — казах. — Тук е. Това е мисис Хъси.

Така и излезе; мистър Хозиа Хъси отсъстваше, предоставил на мисис Хъси да го замества напълно. Като казахме, че искаме да вечеряме и нощуваме, мисис Хъси преустанови за известно време караницата, въведе ни в една малка стая, настани ни на маса, покрита с останките от неотдавнашна вечеря, обърна се към нас и запита:

— Мида или лakerда?

— Каква лakerда, мадам? — запитах учтиво аз.

— Мида или лakerда? — повтори тя.

— Мида за вечеря, студена мида ли искате да кажете, мисис Хъси? — казах аз. — Не смятате ли, че такова посрещане е малко студено и неподходящо за зимно време?

Но тъй като много бързаше да продължи караницата с мъжа в моравата риза, който чакаше за целта пред входа, и бе чула вероятно само думата „мида“, мисис Хъси избърза към отворената врата на кухнята, изкрещя: „Мида за двама!“, и изчезна.

— Куийкуег — казах, — мислиш ли, че ще можем да се навечеряме и двамата с една мида?

Топлата и ароматна пара откъм кухнята обаче опроверга нерадостните очаквания. Когато димящата рибена плакия бе най-последно донесена, цялата тайна получи приятно изяснение. Чуйте, мили приятели! Тя беше приготвена от дребни сочни миди, едва ли по-големи от лешник, размесени със счукан моряшки сухар и ситно нарязано солено свинско; всичко обилно полято с масло и подправено със сол и пипер. Тъй като охотата ни бе изострена от пътуването в студа, а Куийкуег видя пред себе си любима гозба от риба, която беше при това необикновено вкусна, ние й видяхме много бързо сметката; след това се облегнах за миг и като си припомних думите на мисис Хъси „мида или лakerда“, реших да направя един малък опит. Отидох до вратата на кухнята, казах важно „Две лakerди“ и се върнах на

мястото си. След няколко минути уханната пара се появи отново, само че този път с по-друг вкус и пред нас бе сложена отлична плакия от лакерда.

Заловихме се пак за работа; докато потапахме лъжиците си в купата, аз се питах дали тази гозба не оказва някакво въздействие върху разума! Иначе откъде този подигравателен израз „акъл като рибя плакия“? — Но я погледни, Куийкуег: онова там ваницата ти не е ли жива змиорка? Къде ти е харпунът?

Тази „Китоварна“, заслужаваща напълно името си, беше най-рибното от всички рибни заведения; защото в казаните му се вареше непрестанно рибена плакия. Рибна плакия за закуска, рибна плакия за обяд, рибна плакия за вечеря, докато човек почваше да се оглежда дали самият той не се е превърнал в риба. Пространството пред заведението беше покрито с мидени черупки. Мисис Хъси имаше лъскава огърлица от гръбнак на лакерда; а сметководните книги на Хозиа Хъси бяха подвързани в скъпа стара кожа от акула. И млякото дори намирисваше на риба, нещо, което не можех да си обясня, докато една сутрин, както се разхождах по брега покрай няколко рибарски лодки, видях, че вързаната крава на Хозиа яде остатъци от риба и пристъпва по пясъка с отрязана глава от лакерда на всяко копито — един много хлъзгав вид подкова, уверявам ви.

Като свършихме вечерята, получихме лампа и наставления от мисис Хъси за най-краткия път до леглото; но когато Куийкуег се приготви да тръгне преди мене по стълбите, дамата протегна ръка и поиска харпуна му; не позволяваше да се внасят харпуни в стаите.

— Защо? — запитах аз. — Всеки истински китоловец спи с харпуна си... Защо не позволявате?

— Защото е опасно — каза тя. — Откакто младият Стигс се върна от злополучното си плаване, когато след четири години и половина си дойде само с три бурета мас и го намериха мъртъв на първия етаж в задната част на сградата с харпуна до него, оттогава не позволявам на никой гост да взема нощно време в стаята си това опасно оръжие. Така че, мистър Куийкуег (тя бе научила вече името му), аз ще взема това желязо и ще го запазя до сутринта. А за плакията, хора: миди или лакерда за закуска?

— И двете — казах аз. — И две пушени херинги за разнообразие.

ГЛАВА 16

КОРАБЪТ

В леглото обмислихме плановете си за следния ден. Но за моя изненада и доста голямо неудоволствие Куийкуег ми даде да разбере, че се допитал както подобава до Йожо — така се казваше малкото му черно божество — и Йожо два-три пъти поред настоятелно го посъветвал, вместо да ходим и двамата на пристанището, за да изберем заедно с кой китоловен кораб да отплаваме, изборът да бъде направен само от мене; защото в желанието си да ни помогне, Йожо бил избрал вече кораба, а ако съм бѐдел сам, аз, Ишмиъл, съм щял непременно да го открия уж случайно; и на този именно кораб трябвало да се кача, без да се грижа за Куийкуег.

Забравих да спомена, че Куийкуег имаше за много работи голямо доверие в непогрешимостта на Йожовата преценка и предвидливост и го почиташе като добро божество, което има изобщо добри намерения, но невинаги осъществява доброжелателството си.

Обаче този план на Куийкуег, или по-точно на Йожо, за избора на кораба никак не ми харесваше. Разчитал бях, че опитността на Куийкуег ще ни посочи най-подходящия китоловен кораб, на който да поверим живота и имуществото си. Но тъй като възраженията ми не повлияха никак на Куийкуег, трябваше да се съглася; и се приготвих да се заловя за работа с решителност и устрем, които щяха да уредят бързо този незначителен въпрос. Рано на другата сутрин оставих Куийкуег и Йожо в малката ни стая — за тях този ден беше, струва ми се, рамазан или ден за пост, смирение и молитва; никога не открих какво точно, защото, колкото и да се опитвах, никога не разбрах техните литургии и тридесет и девет параграфа. И така, оставих Куийкуег да пости, налапал томахащата си, а Йожо да се грее на жертвения пламък от стърготини и излязох да обикалям корабите. След доста продължително скитане и много безцелни разпитвания узнах, че три кораба заминават за тригодишни пътешествия — „Дяволският яз“, „Сладкият залък“ и „Пекод“. На „Дяволският яз“ не

знаех произхода; „Сладкият залък“ беше нещо съвсем ясно; а „Пекод“, както сигурно си спомняте, е името на прочутото индианско племе от Масачузетс, изчезнало като древните мидийци. Понадникнах крадешком в „Дяволският яз“; оттам се прехвърлих на „Сладкият залък“, най-после се качих на „Пекод“, огледах го набързо и реших, че това е най-подходящият кораб за нас.

Виждали сте, предполагам, какви ли не странни кораби през живота си; тъпоноси двумачтови люгери, огромни японски джонки, морски галеони и какво ли не; но, вярвайте ми, никога не сте виждали такъв необикновен стар кораб като този „Пекод“. Той беше от стария тип, сравнително малък, със старомодна, издута външност. Дълго блъскан и избелял от тайфуните и безветрията из четирите океана, вехтият му корпус беше потъмнял като лицето на френски гренадир, воювал и в Египет, и в Сибир. Почтеният му нос изглеждаше брадясал. Мачтите — издялани някъде по японското крайбрежие, където предишните мачти били отнесени от ураган — се издигаха право нагоре като гръбнаците на тримата древни кьолнски крале^[1]. Извехтелите палуби бяха издълбани и грапави като почитаната от поклонниците плоча в Кентърбърийската катедрала, оросена от кръвта на Бекет. Но към тия древни достойнства се прибавяха и чудни нови качества, дължащи се на бурния занаят, с който корабът беше свързан повече от половин век. Старият капитан Фалек (дългогодишен негов капитан, преди да командва собствен кораб, а сега вече моряк в оставка и един от главните притежатели на „Пекод“), старият Фалек бе създал по време на управлението си първоначалната чудноватост на кораба, украсявайки го с необичайни материали и изработка, които можеха да се сравнят само с резбата по щита или леглото на древния исландец Торкил Хак. Корабът беше натруфен като някой абисински император с лъскави огърлици от слонова кост. Съставен беше само от трофеи. Кораб людоед, който се перчеше с костите на убитите си врагове. Откритата палуба беше заградена изцяло, като непокътната челюст, с дълги остри китови зъби, забити вместо щифтове, за които бяха завързани конопени мускули и сухожилия. Тези мускули не минаваха през дървени скрипци, а се провираха сръчно през скрипци от морска слонова кост. Не признавайки дървено колело на руля си, той се перчеше с румпел, изработен изцяло от дългата и тясна долна челюст на традиционния му враг. Рулевият, насочващ кораба с този

румпел във време на буря, трябва да се чувства като татарин, който задържа буйния си жребец, като го хваща за муцуната. Благороден кораб, но безкрайно тъжен! Такива са всички благородни неща.

Оглеждайки горната задна палуба, за да открия служебно лице, на което бих могъл да кажа, че желая да отплавам с кораба, отначало не видях никого; но не можех да отмина без внимание някаква странна палатка или по-точно индианска шатра, кацнала почти зад главната мачта. Изглеждаше временно издигната, само докато са в пристанището. Конусовидна, десетина стъпки висока кръгла постройка от огромни продълговати плочи, направени от меката черна кост на средната и най-горна част от челюстите на голям кит. Тези забити в палубата плочи, образуващи кръг, се крепяха взаимно, събрани на върха в снопче, чиито разрошени краища се люшкаха като перчем върху главата на стар индиански потовотамски главатар. Триъгълният отвор гледаше към носа на кораба, така че обитателите на шатрата виждаха цялата му предна част.

В това чудновато помещение открих най-после полускрит човек, който приличаше на служебно лице; а тъй като беше пладне и работата на кораба беше преустановена, той си почиваше от началническата тегоба. Седеше на старомоден дъбов стол, украсен с чудновата резба; седалището беше изработено от здраво преплетени плочки от материала, използван за направа на шатрата.

Във външността на този възрастен мъж нямаше може би нищо особено; той беше мургав и як, като повечето стари моряци, топло загърнат в дреха от син шаяк, напомняща носия на квакер; само под очите му се преплиташе тънка, почти микроскопична мрежица от ситни бръчки, които се дължаха навярно на постоянно плаване сред тежки урагани, когато е трябвало да гледа всякога срещу вятъра; това най-много набръчква кожата около очите. А такива бръчки са много внушителни, когато човек се намръщи.

— Капитанът на „Пекод“ ли е пред мене? — запитах аз, като се приближих към входа на шатрата.

— Да речем, че е капитанът на „Пекод“; за какво го търсиш? — запита той.

— Бих искал да постъпя на кораба.

— Така ли? Виждам, че не си нантъкитец... Бил ли си някога на китоловен кораб?

— Не, сър, никога не съм бил.

— И сигурно нямаш понятие от китоловство, а?

— Нямам, сър; но вярвам, че скоро ще се науча. Няколко пъти съм плавал в търговската флота и мисля, че...

— По дяволите търговската флота! Не ми ги дрънкай такива. Виждаш ли го тоя крак? Ще те ритна, ако още веднъж ми споменеш за службата си в търговската флота. Само на търговска флота ще ми станеш! Много се гордееш, както изглежда, че си служил в търговски кораби. Я казвай, човече; защо искаш да тръгнеш на лов за китове, а?... Това ми изглежда малко подозрително!... Да не си бил пират? Да си ограбил досегашния си капитан? Или да си намислил да убиеш офицерите, като отплаваме?

Уверих го, че не съм провинен в ни едно от тия неща. Забелязах, че под прикритието на тези полушеговити намеци този стар моряк, този островен нантъкитски квакер, беше преизпълнен със своите островитянски предразсъдъци и не вярваше на нито един чужденец, щом не идва от Кейп Код или съседния остров Винярд.

— Какво те е прихванало да вървиш на лов за китове? Искам да узная това, преди да реша дали да те взема на кораба.

— Как да кажа, сър, искам просто да видя какво нещо е това лов на китове. Искам да видя свят.

— Искаш да видиш какво е лов на китове, а? Мярна ли се пред капитан Ахав?

— Кой е този капитан Ахав, сър?

— Така, така; тъй си и мислех. Капитан Ахав е капитанът на кораба.

— Сбъркал съм тогава. Мислех, че вече разговарям с капитана.

— Разговаряш с капитан Фалек... с него разговаряш, момко. Аз и капитан Вилдад се грижим да приготвим „Пекод“ за заминаване, като го снабдим с всичко необходимо, включително и с екипаж. Ние сме собственици и служещи. Но ще ти кажа, че ако искаш да научиш, както разправяш, какво нещо е китоловство, мога да ти дам възможност да узнаеш това, преди да си се обвързал, и да се оттеглиш навреме. Хвърли един поглед на Ахав, момко, и ще видиш, че той е с един крак.

— Какво искате да кажете, сър? Да не би другият да е бил отнесен от кит?

— Отнесен от кит ли? Я ела насам, младежо; той беше откъснат, схрускан, сдъвкан от най-чудовищния пармацети^[2], разцепвал някога китоловна лодка... е-ех!

Бях малко разтревожен от тази буйност, а донякъде и трогнат от искрената скръб в заключителното възклицание, но казах колкото мога по-спокойно:

— Това, което ми казахте, сър, е сигурно вярно; но можех ли да зная аз, че китът е бил толкова свиреп — макар че трябваше да се досетя, щом чух за злополуката.

— Слушай, момко, ти ми се виждаш малко мекушав; нищо не разбираш от моряшки приказки. Май не си пътувал досега по море, нали?

— Казах ви, струва ми се, сър — започнах аз, — че съм плавал четири пъти с търговски...

— По-полека! По-полека! Не забравяй какво ти казах пък аз за службата в търговската флота... Не ме ядосвай... Такива не ми минават. Но да се разберем. Обясних ти какво нещо е китоловство; смяташ ли, че ще ти допадне?

— Смятам, сър.

— Отлично. А сега, казвай, можеш ли да забиеш харпун в гърлото на жив кит и да се впуснеш подир него? Отговаряй бързо!

— Мога, сър, щом трябва, и то не за да се отърва от харпуна; защото не предполагам, че това искате да кажете.

— И това добре. Искаш, значи, не само да тръгнеш на лов за китове, за да разбереш от опит какво е китоловство, ами и да видиш свят. Така каза, нали? Така те разбрах. Добре тогава, иди малко напред, надникни от носа на кораба, върни се и ми кажи какво си видял.

Аз постоях за миг, без да мръдна, смаян донякъде от това странно искане, което не знаех как да разбера — като шега ли или като сериозно поръчение. Но сбирайки с едно смръщване всички бръчки около очите си, капитан Фалек ме накара да тръгна.

Като отидох напред и се наведох през борда, забелязах, че корабът, който се люшкеше на котва от прилива, беше обърнат косо към открито море. Гледката беше необятна, но уморително еднообразна и непривлекателна; ни най-малко разнообразие, доколкото можех да видя.

— Е-е, какво ще докладваш? — каза Фалек, като се върнах. — Какво видя?

— Нищо особено — отговорих аз. — Само вода; кръгзорът е открит и смятам, че приближава буря.

— Как мислиш тогава, че ще видиш свят? А може би искаш да заобиколиш Кейп Хорн, за да го огледаш по-добре? Не можеш ли да видиш свят оттам, откъдето си?

Бях малко разколебан. Но не — трябваше да тръгна на лов за китове, и щях да тръгна; а „Пекод“ беше не по-лош от всеки друг кораб — мислех дори, че е най-добрият — и повторих всичко това на Фалек. Като видя, че съм твърдо решен да замина, той изказа съгласие да ме вземе на кораба.

— Можеш още сега да подпишеш книгата — добави. — Да вървим!

С тия думи той тръгна пред мене надолу към капитанската каюта.

На трапеца^[3] седеше една, както ми се стори, необикновено странна фигура. Оказа се, че е Вилдад, който владееше заедно с капитан Фалек по-голямата част от кораба; останалите дялове, както се случва често из тия пристанища, бяха собственост на дребни рентиери: вдовици, сирачета, настойници; всеки от тях притежаваше по някоя греда, две педи дъска или един-два гвоздеа от кораба. Хората в Нантъкит влагат парите си в китоловни кораби, както вие влагате вашите в осигурени държавни ценни книжа, носещи добра лихва.

И Вилдад като Фалек, а всъщност и като много други нантъкитци, беше квакер, защото островът е бил населен отначало от привърженици на тази секта; жителите му са запазили и до днес необичайно много квакерски особености, разнообразно и безредно изменени от съвършено чужди външни влияния. Така например повечето квакери са по-кръвожадни от всички други моряци и китоловци. Те са воюващи квакери; квакери с чувство за мъст.

Така че сред тях има хора, които, макар и кръстени с библейски имена — нещо много обикновено на този остров — и всмукали още от детинство величествено-трогателното църковно „ти“ и „тебе“ на квакерския говор, с което се обръщат към Бога, обединяват смелите, безкрайни приключения на зрялата си възраст и тези детински странности в хиляди дръзки, смесени проявления, достойни за един

скандинавски викинг или за езичник римлянин. А когато тези черти се срещнат у човек с необикновена физическа сила, могъщ мозък и голямо сърце, придобил в тишината и самотата на безброй дълги нощни бдения из далечни морета навика да мисли независимо и посвоему; получил всички нежни или бурни впечатления от природата направо от девствената ѝ, доброволно доверяваща се гръд и главно поради това, а може би и подкрепен от случайни лични предимства, свикнал да говори смело, енергично и високомерно — такъв човек се очертава ясно сред цял народ, един величествен образ, създаден за благородни трагедии. Този образ не ще пострада никак от драматургично гледище, ако по рождение или поради други обстоятелства в дълбините на душата му се крие една полусъзнателна, но властна чувствителност. Защото всички трагично прославени хора са станали такива чрез своята чувствителност. Вярвай ми, млади славолюбецо, всяко човешко величие е просто болест. Но засега нямаме още работа с такъв човек, а със свършено друг; и все пак с човек, чиято странност е само последица от друга квакерска особеност, видоизменена поради лични обстоятелства.

И капитан Вилдад беше като капитан Фалек заможен китоловец в оставка. Но за разлика от капитан Фалек, който не даваше пукната пара за тъй наречените сериозни неща, смятайки ги за най-незначителни дреболии, капитан Вилдад беше не само още отначало възпитан в най-строгите догми на нантъкитските квакери, но дори и целият му по-нататъшен живот в океана, дори и гледката на безброй прекрасни голи островитянки около Хорн не бяха променили нито на йота този квакер по рождение, не бяха изменили и крайчеца на дрехата му. Въпреки тази неизменност у достойния капитан Вилдад се чувстваше известна липса на най-обикновена последователност. При все че съвестта не му позволяваше да вдигне ръка срещу нашественици на сушата, сам той вършеше неограничени нашествия из Атлантическия и Тихия океан; и при все че беше заклет враг на проливането на човешка кръв, стегнат в своя тесен редингот, той бе пълнил цели бурета със съсирена китова кръв. Как можеше Вилдад сега, в мечтателния залез на своя живот, да примирява в паметта си тия неща, не ми е известно; но не изглеждаше да се тревожи много от тях, защото навярно доста отдавна бе стигнал до мъдрото и разумно заключение, че религията на човека е едно, а действителният свят —

съвсем друго нещо. Светът плаща дивиденти. Да се издигнеш от юнга в най-прости шаячни дрехи до китоловец с широка издута жилетка, а след това до командир на китоловна лодка, първи помощник-капитан, капитан и най-после собственик на кораб... Казах, че Вилдад бе завършил вече своето изпълнено с приключения служебно поприще и се бе оттеглил от него на почтената възраст шестдесет години, посвещавайки останалите дни от живота си на спокойно получаване на един заслужен доход.

Но трябва със съжаление да добавя, че Вилдад имаше славата на непоправим стар скъперник, а по време на пътуванията си из океаните — на строг и мъчен работодател. Макар и да изглежда невероятно, в Нантъкит ми разправяха, че когато отплавал със стария китоловен кораб „Категат“, почти целият му екипаж при завръщането бил изпратен направо в болница, крайно изнурен и изтощен. За набожен човек, особено за квакер, той беше, най-меко казано, коравосърдечен. Но разправяха, че никога не ругаел хората си; само успявал някак си да ги принуди към нередно продължителен жесток, безмилостно тежък труд. Още когато бил първи помощник-капитан, щом заглеждал някого с жълтеникавите си очи, човекът почвал да се върти неспокойно, докато успее да грабне нещо — чук или шило — и да заработи като бесен, безразлично какво. Нехайството и лентяйството изчезвали пред Вилдад. Собствената му личност беше пълно въплъщение на утилитарния му характер. По дългата му мършава снага нямаше нито излишна плът, нито излишна брада; по брадичката му имаше само мек, пестовно никнещ мъх, като поизтъркания мъх на широкополата му шапка.

Такава беше, значи, личността, която видях седнала на транеца, когато влязох след капитан Фалек в каютата. Пространството между тавана и пода беше малко; там, изпънат като стрела, седеше старият Вилдад; той седеше всякога така, без да се обляга, за да не измачка краищата на палтото си. Шапката му беше сложена до него; нозете му бяха вдървено кръстосани, шаячната дреха закопчана догоре; с очила на носа, той изглеждаше потънал в четене на някаква огромна книга.

— Вилдад — извика капитан Фалек, — пак ли това, Вилдад? С положителност зная, че от тридесет години насам изучаваш тия Писания. Докъде си стигнал, Вилдад?

Свикнал сякаш отдавна с тия богохулни приказки на стария си събрат, Вилдад не обърна внимание на сегашната му непочтителност, вдигна бавно глава и щом ме видя, погледна въпросително Фалек.

— Казва, че бил от нашия занаят, Вилдад — започна Фалек, — и иска да постъпи на кораба.

— Искаш ли? — запита глухо Вилдад, като се обърна към мене.

— Искам — потвърдих със страхопочитание.

— Как го намираш, Вилдад? — каза Фалек.

— Ще го бъде — отвърна Вилдад, като ми хвърли още един поглед, а след това започна да срича едва чуто от книгата.

Стори ми се, че не бях виждал досега по-чудноват стар квакер, особено като го сравнявах със стария му приятел и събрат Фалек, който беше толкова шумен. Но не казах нищо, само го огледах зорко. Фалек отвори някакъв сандък, извади оттам корабния устав, сложи пред себе си мастило и перо и седна пред малката масичка. Сметнах, че е крайно време да реша при какви условия да се съглася да постъпя. Знаех, че в китоловството не плащат заплата; но целият екипаж, включително капитанът, получава известна част от печалбата, наричана дял, съразмерен със значението на съответната длъжност. Знаех също, че като новак в китоловството не ще получа голям дял; но като имах предвид, че съм свикнал с мореплаване, че мога да направлявам рул, да наплитам въже и така нататък, не се съмнявах, според досегашните си сведения, че ми се пада да получа най-малко двеста седемдесет и пета част от чистата печалба, каквато и да бъде тя. И при все че двеста седемдесет и петият дял беше, както казваха, възтъничък, все пак беше повече от нищо; а пък ако пътешествието се оказеше успешно, щях да си платя дрехите, които ще износя през това време, извън тригодишната храна и квартира, за които нямаше да дам нито стотинка.

Ще кажете, че по този начин мъчно може да се натрупа царско богатство... Така е. Но аз съм от онези, които не се стремят никога към царски богатства и съм доволен, ако хората са склонни да ми дадат храна и подслон, щом съм избрал да се приютя под зловещата фирма „Гръмоносен облак“. Изобщо сметнах, че една двеста седемдесет и пета е доста справедливо, но нямаше да се изненадам, ако ми предложат една двустотна, защото бях здравеняк.

Все пак съмнявах се, че ще получа по-щедър дял от печалбата, и то по следните причини. На брега бях дочул, че тъй като капитан Фалек и странният му стар приятел Вилдад били главните притежатели на „Пекод“, останалите по-незначителни акционери предоставяли почти изцяло управлението му на тях двамата. А не можех да не зная голямото участие на стиснатия стар Вилдад при уреждане на сметките с екипажа, особено след като видях как се е разположил в каютата на „Пекод“ и си чете библията като у дома си. И бях изненадан, че докато Фалек се опитваше напразно да подостри едно перо с джобното си ножче, старият Вилдад, толкова заинтересован в случая, не ни обърна никакво внимание, а продължи да мърмори, загледан в книгата си: „Не трупайте съкровища на земята, дето ги яде молец и ръжда...“

— Слушай, капитан Вилдад — прекъсна го Фалек, — какво ще кажеш, какъв дял от печалбата да дадем на този младеж?

— Ти знаеш най-добре — отговори задгробният глас, — една седемстотин седемдесет и седма част няма да е много, нали?... „гдето ги яде молец и ръжда, но събирайте си...“

„Събирайте, наистина, помислих аз, и то такъв дял: една седемстотин седемдесет и седма част! Така значи, старият Вилдад, ти си решил да не събираш много печалби на тоя свят, където ще ги яде молец и ръжда“. Определеният дял беше действително възтъничък, един сухоземен жител би могъл наистина да се заблуди от големите цифри, но след като помисли малко, ще разбере, че макар седемстотин седемдесет и седма да е голямо число, една седемстотин седемдесет и седма част от петак е несравнено по-малко от седемстотин седемдесет и седма златни дублона; така мислех тогава и аз.

— Бог да те убие, Вилдад! — викна Фалек. — Да не искаш да изиграеш този младеж! Повече трябва да му дадем.

— Една седемстотин седемдесет и седма — повтори Вилдад, без да вдигне поглед; след това продължи да мърмори: „Защото, дето е съкровището, там ще бъде и сърцето ти.“

— Ще му запиша една тристотна част — каза Фалек; — чу ваш ли, Вилдад! Тристотна част, казвам.

Вилдад остави книгата, обърна се тържествено към Фалек и отвърна:

— Щедро сърце имаш, капитан Фалек; но не трябва да забравяш задължението си към другите собственици на кораба, повечето вдовици и сираци; ако възнаградим щедро труда на този младеж, ще вземем от хляба на тия вдовици и сираци. Една седемстотин седемдесет и седма, капитан Фалек!

— Ах ти, Вилдад! — изрева Фалек, като скочи, и закряска из каютата. — Господ да те убие, капитан Вилдад, ако бях следвал мнението ти по тия въпроси, съвестта ми щеше отдавна да натежи толкова, та да потопи и най-големия кораб, минавал покрай Кейп Хорн.

— Капитан Фалек — каза строго Вилдад, — не зная на десет инча ли или на десет пъти по десет аршина би те завлякла съвестта ти; но тъй като ти, капитан Фалек, и досега не се покаиваш, боя се, че съвестта ти пропуска доста вода и най-после, капитан Фалек, ще те прати в геената огнена.

— В геената огнена ли? В геената огнена! Та ти ме обиждаш, човече! Обиждаш ме без мярка! Няма по-страшна обида от тази — да кажеш на човека, че му е писано да иде в ада. Дявол да те вземе, Вилдад! Ако повториш още веднъж такова нещо и ме накараш да кипна, ще... ще... нагълтам цяла коза с козината и рогата ѝ. Махай се от каютата, мърморко! Още сега да ти видя гърба, разбойнически сине!

Гърмейки така, той се нахвърли към Вилдад, който му се изплъзна с невероятна ловкост и бързина.

Разтревожен от това ужасно скарване между двамата главни собственици и отговорници на кораба и почти решен да се откажа от намерението да постъпя на плавателен съд, на който не се знае кой пие и кой плаща, аз се отстраних от вратата, за да дам път на Вилдад, който сигурно бързаше да изчезне от погледа на разгневения Фалек. Но за моя изненада той се върна най-спокойно на койката си, без ни най-малкото намерение да излезе. Свикнал беше, както изглежда, с безбожника Фалек и държанието му. Що се отнася до самия Фалек, след като изля по този начин яростта си, и той седна кротко като агне, макар и да потреперваше от вълнение.

— Пфу! — подсвирна най-после той. — Вихрушката май отмина. Слушай, Вилдад, едно време ти умееше да остриш копието си, хайде подостри ми сега това перо. Ножчето ми има нужда от наточване. Ето го: помисли си, Вилдад. И така, момко, ти каза, че

името ти било Ишмиъл; така ли? Добре, значи, записвам ти, Ишмиъл, една тристотна част от печалбата.

— Капитан Фалек — казах аз, — имам един приятел, който иска да постъпи заедно с мене... Да го доведе ли утре?

— Разбира се — каза Фалек. — Доведи го да го видим.

— Какъв дял иска? — изохка Вилдад, като вдигна поглед от книгата, в която се бе задълбочил отново.

— О, не се грижи за тая работа, Вилдад — каза Фалек. — Бил ли е вече на лов за китове? — обърна се той към мене.

— Не мога да изброя колко кита е убил, капитан Фалек.

— Добре, доведи го тогава.

След подписването на книгата аз си отидох; не се съмнявах, че бях свършил добра работа тази сутрин и че „Пекод“ е именно корабът, отреден от Йожо да преведе Куийкуег и мене покрай Кейп Хорн.

Но скоро се сетих, че не бях видял още капитана, при когото щях да служа; макар че обикновено китоловният кораб е напълно готов за заминаване, целият екипаж е на борда, а капитанът още не се явява да поеме командването; защото тези пътешествия траят понякога толкова дълго, а престоите вкъщи са толкова невероятно кратки, че ако капитанът има семейство или други поглъщащи го грижи, той не се тревожи много за кораба в пристанището, а предоставя на собствениците да го приготвят за заминаване. Но все пак добре е човек да го види, преди да се предаде безвъзвратно в ръцете му. Затова се върнах при капитан Фалек да запитам къде мога да намеря капитан Ахав.

— Защо ти е капитан Ахав? Всичко е уредено; записахме те вече.

— Да, но иска ми се да го видя.

— Не ми се вярва, че ще можеш да го видиш сега. Не зная какво му е, но се е затворил вкъщи; нещо бил болен, а пък не прилича на болен. Не е болен всъщност, ама не е и добре. Както и да е, младежо, той мен не иска понякога да види, камо ли тебе да приеме. Странен човек е капитан Ахав... така мислят някои... ама е добър. Много ще ти хареса... Сигурно, уверен съм. Величествен, безбожен, божествен мъж е тоя капитан Ахав; не приказва много, но когато заговори, трябва хубаво да го слушаш. Вземи си бележка, предупреждавам те; Ахав не е обикновен човек; Ахав е ходил и на училище, бил е и между людоеди; виждал е по-дълбоки чудеса от морето; забивал е остроото си копие в

по-могъщи и по-необикновени врагове от китовете. А харпунът му, ех, харпунът му е най-острият и най-точният от всички харпуни на нашия остров! О, той не е нито капитан Вилдад, нито капитан Фалек: Ахав е той, момко; а древният Ахав, както знаеш, е бил коронован цар!

— И страшно безбожен. Нали когато бил убит, и кучетата не отишли да лижат кръвта му?

— Ела насам... по-насам... по-насам — каза Фалек с многозначителен поглед, който ме стресна. — Слушай, момче, никога не казвай това на борда на „Пекод“. Не го казвай изобщо никъде. Капитан Ахав не се е кръстил сам. Това име е глупаво, невежествено хрумване на побърканата му овдовяла майка, умряла още когато той бил на една година. А пък старата индианка Тистиг от Гейхед казва, че това име щяло да се окаже пророческо. Може и други луди като нея да ти кажат същото нещо. Искам да те предупредя. Това е лъжа. Познавам добре капитан Ахав; пътувал съм преди години с него като помощник-капитан; зная го... добър човек е той... Не е набожен добър човек като Вилдад, а ругаещ добър човек... нещо като мене, само че е несравнимо по-добър. Да, да, зная, че никога не е бил особено весел; а на връщане насам беше малко не на себе си; всеки ще разбере, че това се дължеше на ужасните болки от кървящия чукан. Знам също, че откакто проклетият кит отнесе крака му при последното пътуване, той стана доста мрачен... отчаяно мрачен, а понякога дори свиреп; но всичко това ще мине. А нека веднъж завинаги ти кажа и те уверя, младежо, че е по-добре да плаваш с мрачен добър капитан, отколкото със засмян, но лош. И така, до виждане и не вини капитан Ахав, че се е случило да му дадат порочно име. Освен това, моето момче, той има жена... Няма и три пътешествия, откакто се е оженил... Прекрасно, кротко момиче. Помисли си: от това прекрасно момиче този стар мъж има дете: разбираш ли тогава каква дълбока, безнадеждна мъка изпитва Ахав? Не, моето момче, колкото и да е сразен от съдбата, колкото и да е проклет, Ахав е човечен.

Тръгнах си дълбоко замислен; това, което научих случайно за капитан Ахав, ме изпълни със смътна и дълбока мъка заради него. А същевременно, не зная защо, може би заради изгубения му крак изпитвах и съчувствие и скръб. Но заедно с това и необясним страх; обаче този страх, който никак не мога да опиша, не беше истински страх; не зная какво точно беше. Изпитвах го, но той не ме изпълваше

с неприязън към капитана, обвит за мене — макар че съвсем бегло го познавах — в някаква тайнственост, която ме изпълваше с безпокойство. Но мислите ми се отклониха все пак в друга насока и мрачният Ахав се изплъзна засега от съзнанието ми.

[1] Тримата източни мъдреци Гаспар, Мелхиор и Балтазар, чиито кости били пренесени от Фридрих Барбароса в Кьолнската катедрала. — Б.пр. ↑

[2] Спермацетов кит. — Б.пр. ↑

[3] Напречна греда при кърмата на кораба. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 17

РАМАЗАНЪТ

Тъй като рамазанът, или постът и покаянието на Куийкуег щеше да трае целия ден, не намерих за уместно да го безпокоя, преди да се свечери; защото изпитвам най-голяма почит към верските задължения на всеки човек, колкото и смешни да са те, и не би ми дало сърце да подценя дори събрание на мравки, които боготворят някоя отровна гъба; или ония същества в някои части на нашата земя, които с непознато на другите планети лакейство се покланят пред лика на някой покоен земевладелец само заради прекомерните владения, все още притежавани и отдавани под наем от негово име.

Искам да кажа, че ние, истинските християни презвитерианци, трябва да бъдем благосклонни в тия неща и да не си въобразяваме, че стоим много по-високо от останалите смъртни, езичници и тям подобни, поради полубезумните им разбирания по тези въпроси. Куийкуег например имаше най-безсмислени схващания за Йожо и рамазана; но какво от това? Куийкуег знаеше, предполагам, какво прави; изглеждаше доволен, затова да го оставим на мира. Всичките ни увещания ще бъдат безполезни, нека си прави, казвам, каквото иска; и Бог да бъде милостив към всички — все едно протестанти ли са или идолопоклонници, — защото на всички ни дъските хлопат по малко и всички се нуждаем от сериозна поправка.

Привечер, когато бях сигурен, че всичките му представления и обреди вече са завършили, аз се качих и почуках на вратата на стаята ни; но никой не ми отговори. Опитах се да отворя — вратата бе заключена отвътре.

— Куийкуег — обадих се полекичка аз през ключалката; пак пълно мълчание. — Слушай, Куийкуег, защо не се обаждаш? Аз съм... Ишмиъл.

Все същото мълчание. Започнах да се тревожа. Оставил го бях прекалено дълго време сам; помислих, че може да е получил удар. Погледнах през ключалката, но тъй като вратата се намираще в един

ъгъл на стаята, гледката беше изкривена и зловеща. Можех да видя само част от дъската на леглото откъм краката и една тясна ивица от стената — нищо друго. Забелязах с изненада, че дървената дръжка на харпуна, който предната вечер стопанката бе взела от Куийкуег, преди да се качим в стаята, беше облепната до стената. „Странно, помислих аз; но във всеки случай, щом харпунът е тук, и Куийкуег трябва да е вътре; защото той нарядко или почти никога не излиза без него.“

— Куийкуег! Куийкуег!

Пълна тишина. Случило се е нещо. Апоплексия. Опитах се да откъртя вратата. Но тя се съпротивяваше упорито. Изтичах по стълбите и поверих подозренията си на първото лице, което срещнах — на прислужницата.

— Ох, ох! — извика тя. — И аз си мислех, че е станало нещо. Отидох да оправя леглото след закуската, но вратата беше заключена, а вътре не се чуваше и муха да бръмне; от тогава е все така тихо. Помислих, че и двамата сте излезли и сте заключили заради багажа си. Ох, ох, мадам! Господарке! Убийство! Апоплексия! Мисис Хъси! С тези викове тя изтича към кухнята и аз след нея.

Мисис Хъси се показа скоро с гърненце горчица в едната и шишенце оцет в другата ръка, прекъснала заниманията си — да подрежда поличката с подправките и едновременно да мъмри чернокожия прислужник.

— Дърводелница! — викнах аз. — Къде има такова нещо? Тичайте, за бога, и донесете нещо да отворим вратата... Брадва!... Брадва!... Сигурно е получил удар; положително е така!

С тия думи аз се втурнах с празни ръце нагоре, а мисис Хъси изпречи пред мене гърненцето с горчица, шишето с оцет и всички подправки на своето изражение.

— Какво става с вас, младежо?

— Донесете брадва! За бога, някой да изтича за доктор, докато аз отворя вратата!

— Слушайте — каза стопанката, оставяйки бързо шишето с оцета, за да освободи едната си ръка; — слушайте, да не смятате да отворите насила някоя от моите врати? — При тия думи тя сграбчи ръката ми. — Какво става с вас? Какво става с вас, моряко?

Спокойно, но колкото е възможно по-бързо, аз ѝ обясних случката. Като допря несъзнателно шишенцето с оцета до едната си

ноздра, тя се позамисли за миг, после извика:

— Не, не съм го видяла, след като го оставих — изтича до едно долапче под стълбището, върна се и каза, че харпунът на Куийкуег не е там.

— Убил се е! — викна тя. — Също като горкия Стигс... Отиде пак юрганът... Господ да се смили над майка му!... Ще се разори заведението ми. Има ли сестра клетият момък? Къде отиде оная девойка?... Слушай, Бета, тичай при рисувача Снарлс и му кажи да ми нарисува картон: „Не се позволяват самоубийства и пушене в гостната“. Да убия с един куршум два заека. Дали се е убил? Бог да го прости! Какъв е тоя шум? Стой, младежо!

Тя изтича към мене и ме сграбчи тъкмо когато се опитвах отново да изкъртя вратата.

— Не позволявам; не искам да ми разваляш къщата. Иди викай железар, той е на една миля оттук. Чакай! — Тя пхна ръка в един страничен джоб. — Надявам се този ключ да стане; да опитаме.

С тия думи завъртя ключа в ключалката; но уви! Куийкуег бе залостил отвътре вратата с резе.

— Ще я блъсна и ще я отворя — казах аз, като се отдръпнах малко назад, за да се засиля, но стопанката ме сграбчи пак, като ме заклеваше да не руша къщата ѝ; обаче аз се изтръгнах от ръцете ѝ и с внезапен скок се хвърлих към целта си.

Вратата се отвори с оглушителен шум, дръжката ѝ се блъсна в стената, мазилка изхвърча до тавана; а в стаята, Велики Боже! Куийкуег си стоеше спокоен и невъзмутим, клекнал, с Йожо на темето си. Не поглеждаше ни насам, ни нататък, седеше неподвижен като изваян, безжизнен образ.

— Куийкуег — казах аз, приближавайки до него, — какво правиш, Куийкуег?

— Дали е седял така цял ден? — запита стопанката.

Но каквото и да казвахме, не можахме да изтръгнем от него нито дума; искаше ми се да го бутна, за да променя стойката му, която изглеждаше почти непоносимо мъчителна и неестествена; особено като знаех, че той стои така вече осем-десет часа, и то без да е хапнал.

— Мисис Хъси — казах аз, — щом е жив, оставете ни сами, ако обичате, за да оправя сам тая чудесия.

Затворих вратата след стопанката и започнах да увещавам Куийкуег да седне на стол; но напразно. Той продължаваше да стои клекнал; и въпреки учтивите ми и изкусни увещания не мръдна, не продума, не ме погледна, не показа с нищо, че ме е забелязал.

„Дали и това е част от рамазана му?“ — запитах се аз. Дали на родния му остров постят клекнали? Вероятно да, това е сигурно част от вярата му; в такъв случай нека си стои; няма съмнение, че рано или късно ще се изправи. Това положение, слава богу, не може да трае вечно, а пък рамазанът е веднъж в годината; така че обредът не е много тежък.

Слязох да вечерям. След като слушах дълго време дълги приказки на моряци, току-що пристигнали от така наречената разходка (кратко излизане на лов за китове с шхуна или бриг, и то само на север от екватора в Атлантическия океан); след като слушах тия приказки почти до единадесет часа, аз се качих да си легна, убеден, че Куийкуег е привършил вече своя рамазан. Но не; той си беше точно там, където го оставих; не бе мръднал ни на един пръст. Започнах да се ядосвам — толкова безсмислено и безразсъдно изглеждаше да стои клекнал цял ден и половин нощ в студената стая с късче дърво на главата.

— За бога, Куийкуег, изправи се и се опомни; стани да вечеряш. Ще прегладнееш, Куийкуег, ще умреш от глад.

Нито дума в отговор.

Отчаян, реших да си легна; не се съмнявах, че скоро и той ще ме последва. Но преди да легна, взех тежката си меча полушубка и го наметнах с нея, защото нощта обещаваше да бъде много студена, а той беше само с обикновената си куртка. Известно време, както и да се въртях, не можах да задрема. Угасил бях свещта; но щом си спомнях, че на четири стъпки от мене Куийкуег стои в това неудобно положение, клекнал сам в тъмнината, започвах да се измъчвам. Помислете: да спите цяла нощ в една стая с буден езичник, клекнал заради някакъв си мрачен, неразбираем рамазан!

Най-после заспах и забравих всичко, докато се съмна; тогава, поглеждайки над таблото на кревата, видях Куийкуег все така клекнал като завинтен на пода. Но щом първият слънчев лъч проникна през прозореца, той стана с вдървени, скърцащи стави и весел поглед, приближи се с накуцване към леглото, където лежах, притисна челото си до моето и ми съобщи, че рамазанът му свършил.

Както вече казах, аз нямам нищо против някоя религия, каквато и да е тя, стига вярващият да не убива или оскърбява този, който не я споделя. Но когато една религия стане наистина безразсъдна; когато не е друго освен мъчение за вярващия и превърне тази наша земя в една неудобна странноприемница; тогава смятам, че е крайно време да повикаш такъв човек настрана и да си поприскаваш с него.

Това именно направих и аз сега с Куийкуег.

— Куийкуег — обадох се, — ела си легни и слушай какво ще ти кажа.

След това подхванах, като започнах с появата и напредъка на първобитните религии и стигнах до разните религии в настояще време, стремейки се да докажа на Куийкуег, че всички пости, рамазани и продължителни коленичения в студени неприветни стаи са пълна безсмислица; вредни за здравето; безполезни за душата, с една дума, противни на очевидните закони на хигиената и здравия разум. Казах му също, че тъй като в други отношения той е един извънредно разумен и мъдър дивак, много ми е мъчно, като виждам колко глупаво постъпва заради смешния си рамазан. Освен това, настоях аз, постът изтощава тялото, а по този начин се изтощава и духът; и всички мисли, породени във време на пост, неизбежно са полуизтощени. Затова именно повечето изтощени от пост вярващи имат такива мрачни представи за оня свят. С една дума, Куийкуег, казах аз, отклонявайки се малко от въпроса, адът е представа, породена най-напред от една недосмляна кнедла; а след това увековечена чрез наследствено лошо храносмилане, поддържано от рамазаните.

После го запитвах дали е страдал някога от лошо храносмилане, изразявайки мисълта си много простичко, за да може да я разбере. Отвърна ми, че не, с изключение на един паметен случай. Било подир тържествения пир, даден от баща му, краля, след спечелването на една голяма битка, в която петдесетина врагове, избити към два часа следобед, били сготвени и изядени още същата вечер.

— Стига, Куийкуег — казах аз, като потреперих, — стига.

Защото знаех продължението и без да ми го каже. Познавах един моряк, посетил някога същия остров; той ми бе разказал, че обичаят бил след голяма победа да изпекат в двора или градината на победителя всички убити врагове; след това ги нареждали един по един на големи дървени подноси, заобиколени като пилаф с плодове от

хлебно дърво и кокосови орехи; и с малко магданоз в устата ги изпращали, заедно с поздравите на победителя, до всичките му приятели, подобно коледни пуйки.

Но не смятам, че бележките ми за религията са направили особено впечатление на Куийкуег. Първо, защото не му се слушаха приказки на тази тема, щом не я обсъждах от негово гледище; второ, защото разбираше едва една трета от онова, което казвах, колкото и простичко да му обяснявах схващанията си; и най-последно, защото сигурно смяташе, че разбира много по-добре от мене какво е истинска религия. Той ме гледаше със снизходителна загриженост и съчувствие, сякаш си казваше: колко е жалко, че такъв разумен младеж е тъй безнадеждно загубен за езическото евангелско благочестие.

Най-последно станахме и се облякохме; и след като Куийкуег изяде огромно количество от всички видове риба плакия, така че стопанката не видя голяма полза от неговия рамазан, тръгнахме за „Пекод“, като се разтакавахме из улиците и чистехме зъбите си с кост от калкан.

ГЛАВА 18

ПОДПИСЪТ

Както вървахме с Куийкуег, който носеше и харпуна си, по края на кея към кораба, капитан Фалек викна гръмогласно от индианската си колиба, че не подозирал приятелят ми да е людоед, и заяви, че не допуска людоеди на кораба, ако не си покажат предварително книжата.

— Какво искате да кажете с това, капитан Фалек? — запитах аз, като скочих през фалшборда, оставяйки приятеля си на кея.

— Искам да кажа, че трябва да покаже книжата си.

— Да-а — обади се капитан Вилдад с кухия си глас, подавайки от колибата и своята глава зад тая на Фалек. — Трябва да докаже, че е покръстен. Сине на тъмнината — добави той, като се обърна към Куийкуег, — приобщил ли си се към някоя християнска църква?

— Ами че той принадлежи на първата независима църква.

Тук трябва да кажа, че много татуирани диваци, които служат в нантъкитски кораби, накрая се покръстват.

— Първа независима църква ли? — викна Вилдад. — Която извършва богослужението си в салона на дякон Дютерономи Колман?

При тия думи той свали очилата си, изтри ги с голяма жълта копринена кърпа на точки, сложи си ги пак внимателно, излезе от колибата, наведе се през фалшборда и изгледа продължително Куийкуег.

— Откога се числи към нея, младежо? — запита най-после той, обръщайки се към мене. — Не много отдавна, предполагам.

— Не — каза Фалек, — не е бил и покръстен както трябва; иначе щеше да поизмие малко тия дяволски синини от лицето си.

— Казвай сега — викна Вилдад, — наистина ли този филистимлянин е редовен член от братството на дякон Дютерономи? Не съм го видял ни веднъж да влиза там, макар че минавам покрай салона всеки божи ден.

— Не зная нито дякон Дютерономи, нито събранията му — казах аз, — зная само, че тоя Куийкуег от рождение е член на първата

независима църква. Сам той е дякон.

— Младежо — каза строго Вилдад, — ти се подиграваш с мене. Обясни се, млади хитите. Коя църква имаш предвид? Отговаряй!

Виждайки се притиснат до стената, отговорих:

— Имам предвид, сър, единната стара вселенска църква, към която вие, аз, капитан Фалек, Куийкуег и всичко живо се числи; великата и вечна първа църква на всички вярващи; всички се числим към нея. Само че някои от нас имат чудновати хрумвания, които нямат нищо общо с истинската вяра; а в нея всички сме обединени.

— Искаш да кажеш, свързани с моряшки възел — викна Фалек, като се приближи. — Ти, младежо, най-добре да заминеш като мисионер вместо като прост моряк; не съм чувал досега по-хубава проповед. Дякон Дютерономи... ами че и самият отец Мапъл не би могъл да те надмине, а пък всички го признават за нещо. Качвай се, качвай се, остави книгата. Слушай, кажи на оня Куохог — така ли го нарече? Кажи на Куохог да дойде с тебе. Дявол да го вземе, какъв харпун има! Добра стока изглежда; и добре го носи. Слушай, Куохог, или както там ти е името, стоял ли си някога на носа на китоловен кораб? Убивал ли си риба?

Без да продума, Куийкуег скочи като бесен на фалшборда, оттам до носа на една от закачените за кораба китоловни лодки; прегъна лявото си коляно, нагласи харпуна и изкрещя горе-долу следното:

— Капитане, виждаш онзи капчица катран на водата? Виждаш го? Представи си, че той око на кит; гледай тогава!

С тия думи той се прицели, метна желязото право над широкополата шапка на Вилдад и над корабните палуби и потопа лъскавата капчица катран.

— Така — каза Куийкуег, като издърпа полека въжето на харпуна, — предположил, че око на кит; тогава този кит мъртъв.

— По-скоро, Вилдад — каза съдружникът му Фалек, който се бе отдръпнал към капитанския мостик, защото се бе по-уплашил от летящия харпун. — По-скоро, Вилдад, и донеси корабните книжа. Трябва да вземем тоя Хеджхог, искам да кажа Куохог, за някоя от лодките. Слушай, Куохог, ще ти дадем една деветдесета част от печалбата; такъв дял не е получавал досега ни един харпунер, отплавал от Нантъкит.

И така слязохме в капитанската каюта и за най-голяма моя радост Куийкуег бе приет веднага в същия корабен екипаж, към който се числях и аз.

Когато всички предварителни подготовки бяха привършени и книгата бяха готови за подпис, Фалек се обърна към мене:

— Предполагам, че тоя Куохог не знае да пише, нали? Слушай, Куохог, дявол да те вземе! Можеш ли да се подпишеш или да туриш някакъв знак?

При тоя въпрос Куийкуег, участвал вече веднъж-дваж в подобни церемонии, никак не се смути, а взе предложеното перо и нарисува на съответното място върху хартията точно копие на странната кръгла фигура, татуирана на ръката му; така че под погрешното име, което капитан Фалек упорито му даваше, се появи нещо подобно:

Куохог
неговият знак.

През това време капитан Вилдад гледаше сериозно и упорито Куийкуег, после стана тържествено, порови из огромните джобове на дългото си шаячно палто, извади оттам цял куп брошури, избра една, озаглавена „Последният ден приближава, време за губене няма“, сложи я в ръцете на Куийкуег, сграбчи ги заедно с книгата в своите, загледа го твърдо в очите и каза:

— Сине на тъмнината, трябва да изпълня дълга си към тебе; собственик съм на този кораб и се грижа за душите на целия екипаж; страх ме е, че държиш още на своите езически обреди, но не оставай завинаги роб на сатаната. Отхвърли идола на Ваал и отвратителния дракон; спаси се от приближаващия гняв; отваряй си очите, с една дума; о, милостиви Боже! Отклони го от геената огнена!

От словата на стария Вилдад се носеше все още лъхът на соленото море, странно размесен с библейски и домашни слова.

— Спри, Вилдад, спри! Не разваляй нашия харпунер — извика Фалек. — Набожните харпунери не са добри моряци... изгубват вълчия си нрав; а щом не е морски вълк, харпунерът не струва пукната пара. Нат Суей например беше едно време най-храбрият кормчия в цял Нантъкит и Винярд; но тръгна по черкви и не видя добро. Толкова се

боеше за жалката си душа, че се отдръпваше в ужас и бягаше от китовете, защото се страхуваше от бъдещето, ако лодката му се разбие и той се намери при Дейви Джонс^[1].

— Фалек, Фалек! — каза Вилдад, като вдигна очи и ръце. — И ти, и аз сме видели много опасности; и ти знаеш, Фалек, какво е страх от смъртта; как можеш да дрънкаш тогава тия нечестиви слова? Та ти противоречиш на собственото си сърце, Фалек. Я ми кажи, когато тоя „Пекод“ загуби и трите си мачти в тайфуна пред Япония при онова пътуване, когато ти беше помощник на капитан Ахав, нима не помисли за смъртта и за Страшния съд?

— Слушайте го! Слушайте го! — викна Фалек, като се разхождаше с ръце в джобовете из каютата. — Слушайте го всички! Та за това ли ще мисля аз? Когато всеки миг смятахме, че корабът ще потъне! За смъртта и за Страшния съд ли? Когато и трите мачти трещяха на борда и всички морски вълни ни връхлитаха отзад и отпред, да мисля за смъртта и страшния съд? Не, тогава човек няма време да мисли за смъртта. За живота мислехме ние с капитан Ахав: как да спасим екипажа... как да изкалъпим временни мачти... как да се доберем до най-близкото пристанище; за тия работи мислех тогава.

Вилдад не каза нищо, само закопча догоре палтото си и тръгна към палубата, където го последвахме и ние. Той застана там да наблюдава спокойно моряците, които кърпеха платното на главната мачта, седнали между кърмата и капитанския мостик. От време на време се навеждаше да прибере някое парче платно или къс насмолено въже, които иначе можеха да пропаднат.

[1] В моряшкия жаргон — злият дух на морето. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 19

ПРОРОКЪТ

— На тоя ли кораб постъпихте, моряци?

Току-що бяхме слезли с Куийкуег от „Пекод“ и се шляехме на сушата, всеки унесен в мислите си, когато този въпрос ни бе зададен от един непознат, който застана пред нас, сочейки с огромния си показалец въпросния кораб. Беше облечен бедно, с избеляла куртка и закърпени панталони; вратът му беше обвит с парцал от черна кърпа. По лицето му личаха безброй следи от шарка, които го превръщаха в сложно издълбано и вече засъхнало русло на порой.

— На тоя ли кораб постъпихте? — повтори той.

— Предполагам, че имаш предвид кораба „Пекод“ — казах аз с желание да спечеля още малко време, през което да го огледам по-внимателно.

— Да, „Пекод“, ей оня кораб — каза той, като прибра ръката си и след това я простря бързо право напред, насочил като щик острия си пръст.

— Да — отвърнах аз, — току-що подписахме договора.

— Да стана дума нещо за душите ви?

— За какво?

— О, може и да нямате души — каза бързо той. — Няма значение, познавам много момчета без души... да са живи; дори им е по-добре така. Душата е нещо като пето колело на колата.

— За какво си се раздрънкарал, моряко? — запитах аз.

— Затова пък неговата стига да запълни липсата на такова нещо у другите хора — рече рязко непознатият, наблягайки нервно върху думата неговата.

— Куийкуег — казах аз, — да вървим; тоя човек трябва да е избягал отнякъде; разправа за неща и хора, които не познаваме.

— Стойте! — извика непознатият. — Право казахте... не сте виждали още стария гръмовержец, нали?

— Кой е този стар гръмовержец? — запитах аз, прикован отново от безумно дръзкото му държане.

— Капитан Ахав.

— Какво? Капитанът на нашия кораб, на „Пекод“?

— Аха, между нас, старите моряци, той е известен с това име. Не сте го виждали още, нали?

— Не, не сме. Казват, че бил болен, но сега бил по-добре и скоро щял съвсем да се оправи.

— Скоро щял съвсем да се оправи! — изсмя се непознатият с тържествена подигравателност. — Слушайте: капитан Ахав ще се оправи, когато се оправи лявата ми ръка; не по-късно.

— Какво знаеш за него?

— Какво ви разправиха за него? Кажете!

— Не ни казаха много нещо; чух само, че бил добър китоловец и добър капитан за екипажа си.

— Вярно, вярно... да, и двете неща са съвсем верни. Но щом даде заповед, трябва да подскачаш. Тичане и ръмжене; ръмжене и тичане — така се служи при капитан Ахав. А нито дума ли за отдавнашната случка при Кейп Хорн, когато лежал като мъртъв три дни и три ноци; нито дума ли за ужасното сбиване с испанеца пред олтара в перуанската Санта?... Нищо не сте чували за това, нали? Нито за сребърната катуна, в която плюнал? Нито за това, че при последното си пътешествие загубил крака си, както било предсказано? Нищо ли не чухте за тия и други неща, а? Не, не вярвам да сте чули; откъде ще чуете? Кой ги знае? Предполагам, че никой в Нантъкит. Но все пак може да сте дочули как е загубил крака си; да, това сте чули, предполагам. О, то е почти всеизвестно... искам да кажа, че е с един крак, защото другият бил отнесен от един пармацет.

— Приятелю — казах, — не зная и не се интересувам от това, което дрънкаш; защото ми се струва, че малко ти хлопа дъската. Но ако приказваш за капитан Ахав и за кораба „Пекод“, позволи ми да ти кажа, че зная много добре как е загубил крака си.

— Много добре ли?... Наистина ли много добре?

— Наистина.

Непознатият с просяшката външност постоя, за миг насочил пръст и втренчил поглед към „Пекод“, унесен сякаш в смътна замечтаност; после трепна леко, обърна се и каза:

— Подписали сте вече, така ли? Черно на бяло? Добре, добре, писаното е писано; и каквото трябва да стане, ще стане; а може пък и да не стане. Както и да е, всичко е вече определено и уредено; все някои трябва да заминат с него; Господ да е на помощ и на тях, и на всички хора! Сбогом, приятели, сбогом; неизповедимите небеса да ви благословят; прощавайте, че ви спрях.

— Слушай, приятелю — рекох аз, — ако има да ни кажеш нещо важно, казвай го, но ако се опитваш само да ни омотаваш, сбъркал си адреса; това мога да ти кажа.

— Чудесно, обичам да слушам такива приказки; ти си тъкмо човек за него... Ти и такива като тебе. Сбогом, моряци, сбогом! О, като идете на кораба, кажете им, че съм решил да не тръгвам с тях.

— Не можеш да ни излъжеш по тоя начин, приятелю... не можеш да ни излъжеш. Най-лесното нещо на тоя свят е да си даваш вид, че знаеш някаква тайна.

— Сбогом, моряци, сбогом.

— Сбогом — казах аз. — Хайде, Куийкуег, да оставим този побъркан. Но чакай, я ми кажи името си.

— Илия.

„Илия!“ — помислих аз. Тръгнахме и всеки започна да обяснява посвоему приказките на дрипавия бивш моряк; и двамата бяхме на мнение, че той е просто измамник, който иска да мине за плашило. Но не бяхме изминали и стотина стъпки, когато при един завой се обърнах и видях, че този Илия върви, макар и на известно разстояние, подире ни. Бях така поразен от това, че не казах нищо на Куийкуег, а продължих пътя си, като чаках с нетърпение да видя дали и непознатият ще тръгне в същата посока. Тръгна; стори ми се, че ни следи, но за нищо на света не можех да отгатна с каква цел. Това обстоятелство заедно с двусмислените загадъчни полунамеци-полуразкрития пробуди у мене смътна изненада и почти уплаха, свързани с „Пекод“. С капитан Ахав, изгубения му крак, приключението край Кейп Хорн, сребърната кратуна, казаното от капитан Фалек предния ден, когато си тръгнах от кораба, предсказанието на индианката Тистиг, пътешествието, за което се бяхме обвързали, и с още стотина неизяснени неща.

Решил бях да се уверя дали този дрипав Илия действително ни следи и с това намерение пресякох заедно с Куийкуег улицата и

тръгнах в обратна посока по другата ѝ страна. Но Илия продължи, без да ни обърне внимание. Това ме успокои; още веднъж и, както предполагах, окончателно реших в душата си, че е измамник.

ГЛАВА 20

ВСИЧКИ СА НА КРАК

Минаха ден-два, през които на „Пекод“ кипеше трескава дейност. Не само закърпиха старите платна, но донесоха нови заедно с топове брезент и макари с въжета; с една дума, от всичко личеше, че приготовленията на кораба приключват бързо. Капитан Фалек почти не слизаше на брега, а седеше в шатрата си и наблюдаваше зорко екипажа; Вилдад вършеше всички покупки и снабдяването от складовете, а моряците, които служеха в трюма и по мачтите, работеха до късна нощ.

На другия ден след приемането на Куийкуег из всички странноприемници, където бяха отседнали моряци от „Пекод“, бе съобщено, че сандъците им трябва да бъдат на кораба, преди да мръкне, защото не се знаеше кога ще тръгнем. Така че и ние с Куийкуег пренесохме партушините си, но решихме все пак да спим до последния ден на сушата. Както изглежда обаче, в такива случаи дават винаги твърде дълги срокове, тъй като корабът не отплава още няколко дни. И това не беше никак чудно; много работа още имаше да се върши, защото трябваше да се помисли за безброй неща, преди да се сметне, че е завършена пълната екипировка на „Пекод“.

Всеки знае колко неща — легла, чинии, ножове, вилици, лопатки, щипци, орехотрошачки и какво ли не — са необходими за едно домакинство. Така е с китоловството, което налага тригодишно домакинстване сред океана; далеко от всякакви бакали, лични продавачи, лекари, хлебари и банкери. Това се отнася и за търговските кораби, но все пак не толкова, колкото за китоловните. Защото във от голямата продължителност на пътуванията при лов за китове, във от множеството вещи, необходими при тоя вид риболов, и невъзможността да бъдат заменени в посещаваните далечни пристанища, трябва да не се забравя, че китоловните кораби са изложени повече от всички други на всякакви злополуки, особено на разрушаване и изгубване тъкмо на ония неща, от които най-много

зависи успехът на пътуването. Поради това има запасни лодки, запасни мачти, запасни въдици и харпуни, всякакви запасни вещи, с изключение на запасен капитан и двойник на кораба.

По времето, когато пристигнахме на острова, най-тежката част от товаренето на „Пекод“ беше почти привършена; включително месото, хляба, водата, горивото, железните халки и дървените дъги. Но, както вече казах, още продължаваше непрекъснатото пренасяне и внасяне на какви ли не едри и дребни вещи.

Първа между тези, които постоянно носеха нещо, беше сестрата на капитан Вилдад, суха възрастна жена, решителна и неуморима, а заедно с това и много добросърдечна; изглеждаше решена, доколкото зависи от нея, нищо да не липсва на „Пекод“ след отплаването му. Веднъж ще донесе делва с кисели краставички за килера на бюфетчика; друг път цяла връзка пера за писалището на първия помощник-капитан, където се пазеха корабните книжа; трети път топче фланела за кръста на някой болен от ревматизъм. Никоя жена не е заслужила по-добре името си; тя се именуваше Чарити^[1], леля Чарити, както всички я наричаха. И като истинска милосърдна сестра тази милостива леля Чарити се суетеше насам-натам, готова да насочи ръката и сърцето си към всяко нещо, което обещава безопасност, удобство и утеха за заминаващите с кораба, предоставен на грижите на милия ѝ брат Вилдад, където и тя бе вложила няколко десетки спестени долари.

Удивително беше да видиш тази добросърдечна квакерка да се качва в последния ден на кораба с дълга черпалка за мас в едната ръка и още по-дълго китоловно копие в другата. Но и самият Вилдад, както и капитан Фалек не оставаха назад. Вилдад носеше винаги дълъг списък на необходимите неща и при всяко ново донасяне поставяше знак срещу съответната вещ. Фалек се измъкваше от време на време с накуцване из леговището си от китови кости, почваше да реве срещу моряците край люковете, срещу тия, които оправяха въжетата по главната мачта, и най-после се връщаше с ръмжене в шатрата си.

През тия дни на приготовления ние с Куийкуег ходехме при екипажа и аз питах често как е капитан Ахав и кога ще дойде на кораба. Отговаряха ми, че бил по-добре и го очаквали всеки ден; през това време двамата капитани Вилдад и Фалек се грижеха да подготвят напълно кораба за пътуването. Ако бях докрай искрен към себе си, щях

да си призная, че не бях възнамерявал да се обвържа за толкова дълго пътешествие, без да видя ни веднъж човека, който щеше да бъде пълен диктатор, щом корабът излезе в открито море. Но когато човек подозира нещо нередно, често се случва, ако вече е обвързан с него, да се стреми несъзнателно да прикрие подозренията и от себе си дори. Така беше до голяма степен и с мене. Не казвах нищо и се стараех да не мисля нищо.

Най-после бе съобщено, че корабът ще отплава непременно по някое време на следния ден. Затова на следната сутрин ние с Куийкуег станахме много рано.

[1] Милосърдие (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 21

НА КОРАБА

Когато приближихме кея, часът беше почти шест, но сивият мъглив ден не бе настъпил още.

— Струва ми се, че някакви моряци тичат нататък — казах на Куийкуег. — Не са сенки; предполагам, че ще отплаваме, щом се съмне; да вървим!

— Чакай! — обади се един глас, чийто собственик приближи в същото време изотзад, сложи ръце на раменете ни, промъкна се между нас и се наведе напред в утринния здрач, като надничаше странно към Куийкуег и към мене.

Беше Илия.

— Към кораба ли?

— Махай се — казах аз.

— Слушай — обади се и Куийкуег, като се разтърси, — върви си по пътя.

— Няма да заминете, значи?

— Напротив — казах аз, — но какво ти влиза в работа? Знаеш ли, мистър Илия, започваш да ставаш нахален.

— Не, не, не; не виждам да е така — каза Илия, местейки бавно и учудено очи от Куийкуег към мене, с наистина неописуем поглед.

— Илия — казах аз, — приятелят ми и аз ще ти бъдем признателни, ако си отидеш. Заминаваме за Индийския и Тихия океан и предпочитаме да не се бавим.

— Заминавате ли! И ще се върнете преди закуска?

— Мръднал е, Куийкуег — казах аз. — Да вървим.

— Хей! — викна спрелият Илия, когато се отдалечихме на няколко крачки.

— Не му обръщай внимание, Куийкуег — казах аз. — Да вървим.

Но той се прокрадна отново до нас, сложи внезапно ръка на рамото ми и каза:

— Видяхте ли някакви хора да отиват преди малко към кораба?

Смаян от този ясен и смислен въпрос, отвърнах:

— Да, видях, струва ми се, четири-пет души; но не съм сигурен, защото беше много тъмно.

— Много тъмно, много тъмно — каза Илия. — Сбогом.

Отделихме се отново от него; но той пак тръгна безшумно след нас, пак сложи ръка на рамото ми и каза:

— Вижте дали ще ги намерите!

— Кого да намерим?

— Сбогом! Сбогом! — отвърна той, като се отдалечи. — О, щях да ви предупредя за... Но нищо, нищо... все едно, това си е домашна работа... Голям студ тая заран, нали? Сбогом. Предполагам, че няма да ви видя скоро; но ще се видим на Страшния съд.

С тия несвързани приказки той си тръгна, като ме остави безкрайно учуден от неговата умопобъркана безочливост.

На борда на „Пекод“ владееше пълна тишина, никой не се виждаше и чуваше. Входът към капитанската каюта беше заключен отвътре; всички люкове бяха спуснати и затрупани с макари и въжета. Когато стигнахме до фалшборда, намерихме вратата на люка отворена. Като видяхме светлинка, слязохме долу, където намерихме само един стар моряк, загърнат в дрипава дебела куртка. Прострял се бе на два сандъка, сложил лице върху скръстените си ръце. Потънал беше в дълбок сън.

— Къде ли са отишли, Куийкуег, ония моряци, които видяхме? — казах аз, поглеждайки недоверчиво спящия. Но, изглежда, Куийкуег не бе забелязал на кея това, за което му споменах; и аз бих могъл да допусна, че е било моя зрителна измама, да не беше необяснимият в такъв случай въпрос на Илия. Но отмахнах мисълта и като погледнах отново спящия, казах шеговито на Куийкуег, че не ще е зле може би да побдим край това тяло, и му обясних как да се настани. Той опипа задника на спящия, като че искаше да провери дали е достатъчно мек; после, без да му мисли много-много, седна върху му.

— Господи, Куийкуег! Не сядай там! — казах аз.

— О, много хубава седалка — каза Куийкуег; — по нашенски, няма да му натъртя лице.

— Лице ли? — казах аз. — Лице ли наричаш това нещо? Много добродушно изражение има то в такъв случай; но я виж колко тежко диша тоя човек, просто се запъхтява; ставай, Куийкуег; ти си тежък, ще

смажеш лицето на нещастника. Ставай, Куийкуег! Той ще те хвърли ей сега. Чудно, чене се събужда още.

Куийкуег се премести точно пред главата на спящия и запали томаховката си. Аз седнах до краката. Подавахме си лулата над заспалия. Докато пушехме, Куийкуег ми разказа с изкълчения си говор, че тъй като в родината му липсвали каквито и да е столове и дивани, кралят, главатарите и изобщо големците имали обичай да угояват хора от простолюдието, та да им служат за сядане; за удобно мебелиране на къщата по този начин било достатъчно да купиш десетина лентяи и да ги наредиш покрай стената между прозорците или в нишите. Освен това този начин бил много удобен при излети; много по-добър от градинските столове, които се сгъват и превръщат в туристически бастуни; щом стане нужда, главатарят повиква прислужника си и го накарва да се превърне в пейка под някое сенчесто дърво, понякога във влажна, блатиста местност.

Докато ми разказваше тия неща, при всяко поемане на томаховката Куийкуег докосваше с бравичката ѝ главата на спящия.

— Защо правиш това, Куийкуег?

— Много лесно убиу; о, много лесно!

И започна да разказва някои ужасни спомени за томаховката си, която бе изпълнявала двояката служба да разцепва главите на враговете и да доставя утеха на душата му; но вниманието ни се отклони внезапно към спящия моряк. Той засумтя; после като че усети дима; след това се обърна веднъж-дваж; накрай седна и затърка очите си.

— Хей, пушачи — промърмори най-сетне той, — кои сте вие?

— Моряци от кораба — отвърнах аз. — Кога ще отплава?

— Ахаа! С него заминавате, така ли? Днес ще отплава.

Капитанът дойде снощи.

— Кой капитан — Ахав ли?

— Ами че кой друг?

Щях да запитам нещо за Ахав, когато чухме шум на палубата.

— Ахаа, Старбък се размърда — каза морякът. — Ранобуден първи помощник-капитан е той; добър и набожен е, но сега вече трябва да се събудя!

С тия думи той тръгна към палубата и ние го последвахме.

Слънцето бе изгряло. Моряците започнаха да пристигат по двама, по трима; други се размърдаха по палубата; офицерите се движеха насам-нататък; мнозина изпращачи бързаха да донесат последните необходими вещи. През това време капитан Ахав оставаше невидим в каютата си.

ГЛАВА 22

ВЕСЕЛА КОЛЕДА

Най-после към пладне, след окончателното отпращане на такелажниците, след като „Пекод“ бе извлечен от кея и неуморно грижливата Чарити си отиде с китоловна лодка, след като остави последните си подаръци — една нощна шапка за втория помощник-капитан Стъб, неин зет, и една допълнителна библия за бюфетчика, — двамата капитани Фалек и Вилдад излязоха от каютата и Фалек каза на първия помощник-капитан:

— А сега, мистър Старбък, сигурен ли сте, че всичко е в ред? Капитан Ахав е готов... току-що говорих с него... няма вече какво да чакаме от брега, нали? Добре тогава, повикайте целия екипаж. Стройте ги откъм кърмата, дявол да ги вземе!

— Няма нужда от нечестиви приказки, Фалек, макар и да бързаме — каза Вилдад. — Но ти, драги Старбък, побързай да изпълниш поръчението ни.

Какво ставаше? И в момента на отплаването капитан Фалек и капитан Вилдад се разпореждаха самовластно на капитанския мостик, като че щяха да бъдат съвместни капитани по време на пътуването, както бяха и в пристанището. Капитан Ахав не се виждаше никакъв; само казаха, че бил в каютата. Излизаше, че присъствието му не е никак необходимо, за да се извлече корабът в открито море. Така и беше всъщност, защото това не е негова работа, а на лоцмана, и тъй като — както казаха — не беше още съвсем оздравял, капитан Ахав си седеше долу. Всичко това изглеждаше напълно естествено; особено като се знае, че в търговските кораби мнозина капитани не се показват на палубата дълго след вдигане на котвата, а си стоят в столовата на прощален гуляй с приятели от сушата, които ще се върнат с влекача.

Но имаше време за мислене по този въпрос, защото капитан Фалек целият гореше. Почти всички разпоредби и команди се даваха от него, а не от Вилдад.

— Към кърмата, копелета! — викаше той, докато моряците се разтакаваха около главната мачта. — Карайте ги към кърмата, мистър Старбък!

— Махнете шатрата! — беше следващата заповед.

Както вече споменах, шатрата от китови кости се разгъваше само докато корабът е в пристанището; а на борда на „Пекод“ от тридесет години насам се знаеше, че заповедта за вдигане на палатката предшества непосредствено вдигането на котвата.

— Към рудана! Дявол да ви вземе... Тичайте! — беше следващата заповед. И екипажът наскоча към лостовете.

При отделянето на кея лоцманът се настанява обикновено на предната част на кораба. Така че Вилдад, който — трябва да се каже — заедно с Фалек и едновременно с другите си длъжности имаше и званието пристанищен лоцман (някои подозираха, че си го е присвоил, за да спести на корабите, от които имаше дял, изискваната в Нантъкит лоцманска такса — защото Вилдад не извеждаше никога друг кораб), Вилдад, както вече казах, гледаше внимателно през борда издигащата се котва, като тананикаше от време на време някакво тъжно псалмопение, за да ободри моряците при рудана, които ревяха гръмогласно някаква песен за девойките от Бубъл алеи. А при това само преди три дни Вилдад им бе казал, че на „Пекод“ няма да се позволяват никакви светски песни, особено при отделянето от кея; а сестра му Чарити бе сложила във всяка моряшка каюта по един екземпляр с избрани църковни песни от Уатс.

През това време капитан Фалек, който се разпореждаше в другия край на кораба, ревеше и ругаеше при кърмата. Струваше ми се, че ще потопи кораба, преди да вдигнат котва; неволно спрях да въртя макарата и казах на Куийкуег да стори същото, а в това време си мислех какви ли опасности ни чакат, щом тръгваме с такъв дяволски лоцман. Но тъкмо се утешавах с мисълта, че благочестивият Вилдад може да ни спаси, при все че именно той бе измислил седемстотин седемдесет и седмия ми дял, когато усетих, че някой ме ритна отзад и като се обърнах, видях с ужас капитан Фалек, който току-що отдръпваше крака си. Това беше първият ритник, който получавах.

— Така ли вдигат котва в търговските кораби? — изрева той. — Рипай, овча главо! Рипай и си пребий гръбнака! Защо не рипате и двамата, питам ви... рипай, Куохаг! Рипни ти там с червената брада; и

ти, шотландска шапка; и ти със зелените панталони. Рипайте всички, докато ви изскочат очите!

С тия думи той тръгна покрай рудана, като не се стесняваше от време на време да пуска в действие крака си, докато невъзмутимият Вилдад ръководеше всичко с псалмопение. Трябва да е пийнал тази сутрин капитан Фалек, казах си аз.

Най-после котвата бе вдигната, платната също и ние се плъзнахме към открито море. Беше кратък, студен коледен ден; и докато краткият северен ден се сливаше с нощта, ние се озовахме сред ветровития океан, чиито смразяващи струи ни сковаха в лед като в лъскава броня. Дългите редици зъбери на фалшборда заблестяха на лунната светлина; а от носа на кораба увиснаха огромни извити ледени висулки, като белите зъби на грамаден слон.

Дългият Вилдад ръководеше като лоцман първата смяна и при всяко дълбоко гмурване на стария кораб в зелените морски води, които го обливаха със скреж, сред рева на вятъра и скърцането на въжетата се чуваше гръмкият му глас:

*Свежи поля се разстилат зад бурни вълни —
зелени прекрасни страни,
евреите тъй са видели далечни Ханаан,
пред тях се разливал Йордан.*

Никога тези нежни слова не ми бяха звучали по-нежно. Те бяха изпълнени с надежда и живот. Въпреки студената зимна нощ в бурния Атлантик, въпреки мокрите ми крака и още по-мокра куртка все пак ми се струваше, че ни очакват приятни пристанища и вечнозелени ливади и просеки, където поникналата напролет трева остава неотъпкана и неувехнала досред лято.

Стигнахме най-после в открито море, където нямахме нужда от двамата лоцмани. Голямата платноходка, която ни придружаваше, започна да се изравнява с нас.

Интересно и забавно беше да се види как този миг се отразява на Фалек и Вилдад; особено на капитан Вилдад. Това заминаване беше все пак неприятно: неприятно беше да изоставиш окончателно кораб, тръгнал на такова дълго и опасно пътешествие — отвъд двата бурни

Кейпа; кораб, в който бяха вложени няколко хиляди с труд спечелени долара; кораб, с който заминаваше като капитан един стар другар, почти твой връстник, потеглил отново срещу всички ужаси на безмилостната паст; неприятно беше да кажеш сбогом на нещо преизпълнено за тебе с най-разнообразни интереси... И клетият стар Вилдад дълго се помайваше; мина неспокойно по палубата; изтича в каютата долу да се сбогува още веднъж; качи се отново, загледа по посока на вятъра, погледна откритото безбрежно море, преградено само от далечните, невидими източни материци; погледна към сушата; погледна нагоре; погледна надясно и наляво; погледна навсякъде и никъде; най-послед, след като нави машинално едно въже около шпиля, сграбчи конвулсивно ръката на дебелия Фалек, вдигна един фенер и погледна за миг Фалек храбро в лицето, сякаш искаше да каже: „Все пак, приятелю Фалек, мога да понеса това; да, мога.“

Фалек се държа по-философски; но въпреки всичката му философия, когато фенерът го доближи съвсем, в окото му светна сълза. И той изтича неведнъж до каютата и обратно — ту да каже нещо долу, ту да поприказва със Старбък, първия помощник-капитан.

Най-послед хвърли последен поглед наоколо и се обърна към другаря си.

— Капитан Вилдад... хайде, събрате, трябва да си вървим. Подкрепете там главната рея! Хей, лодката! Почакай да се приближи съвсем! Внимателно, внимателно!... Хайде, Вилдад... сбогувай се. Добра сполука, Старбък... добра сполука, мистър Стъб... добра сполука, мистър Фласк... Сбогом и добра сполука на всички... А след три години на този ден ще ви чакам с топла вечеря в Нантъкит. Ура, и на път!

— Господ да ви благослови и пази, хора! — промълви почти неразбрано старият Вилдад. — Надявам се, че ще имате хубаво време, та капитан Ахав да може скоро да се качи при вас... За него трябва само хубаво слънце, а пък из тропиците, където отивате, слънце, колкото искате. Пазете се при лова, момчета. А вие, харпунери, не разбивайте без нужда лодките; хубавите бели кедрови греди поскъпнаха с цели три процента тази година. Не забравяйте и да се молите. Мистър Старбък, внимавайте дърводелецът да не прахосва резервните греди. Ах, иглите за корабните платна са в зеления шкаф! Не се впускайте на лов в празник, хора! Но и не пропускайте

благоприятен случай, ако се появи тогава, защото ще е все едно да отхвърляте Божия дар. Погледнете бурето с меласа, мистър Стъб; мисля, че таеше малко. Ако спрете на островите, мистър Фласк, пазете да не блудстват. Сбогом, сбогом! Не дръжте дълго сиренето в трюма, мистър Старбък; ще се развали. Внимавайте и за маслото... по двадесет цента фунта го платихме и мислете му, ако...

— Хайде, хайде, капитан Вилдад; престани да дрънкаш... да вървим!

С тия думи Фалек го издърпа настрана и двамата скочиха в лодката.

Корабът и лодката отплаваха в различни посоки; между тях задуха студеният, влажен нощен ветрец; чайка литна с писък над главите ни; двата съда се люшкаха неудържимо; извикахме унило три пъти „ура“ и се гмурнахме слепешком, като съдбата, в безлюдния Атлантик.

ГЛАВА 23

ПОДВЕТРЕНИЯТ БРЯГ

Преди няколко глави се спомена за Бълкингтън, високия, наскоро върнал се моряк, когото срещнах в странноприемницата в Ню Бедфърд.

Когато в мразовитата зимна нощ „Пекод“ гмурна отмъстителния си нос в злите студени вълни, Бълкингтън именно видях застанал пред руля! Погледнах с уплаха, обич и страхопочитание човека, който току-що се бе прибрал посред зима на сушата след опасно четиригодишно пътуване и така неуморно се втурваше в ново бурно пътешествие. Сушата като че изгаряше краката му. Най-чудните неща са всякога неописуеми; най-скъпата памет не се поддава на епитаф; тази глава от двадесет реда е безкръстният гроб на Бълкингтън. Ще кажа само, че този гроб придружаваше и него, и люшкания от бурята кораб, който се носеше покрай заслонения от вятъра бряг: пристанището би го приютило с готовност; пристанището е милостиво; в пристанището има безопасност, удобства, топло огнище, вечеря, топли завивки, приятели — всичко, което ние, смъртните, обичаме. Но в такава буря пристанището, сушата са най-страшната опасност за кораба; той трябва да бяга от тяхното гостоприемство; всяко докосване на сушата до кила ще го накара цял да потрепери. Той бяга с опънати платна и с все сили далеко от брега, като се бори срещу вятъра, който би го върнал към родния край; стреми се към разбеснялата се, безкрайна морска шир; втурва се безумно към гибел, за да може да се спаси; защото единствен негов приятел сега е най-големият му враг!

Знаеш ли това, Бълкингтън? Ти съзираш сякаш тази непоносима смъртоносна истина: че всяка дълбока, усредена мисъл е само безстрашно усилие на душата да запази откритата независимост на своето море, докато най-страшните небесни и земни ветрове са се наговорили да я захвърлят на предателския, робски бряг.

И тъй като само в безкрайността се намира най-висшата истина — безбрежна и безгранична като Бога, — то по-добре е да загинеш в

ревящия безкрай, отколкото да бъдеш изхвърлен безславно на
заслонения от вятъра бряг дори ако това означава спасение! Защото
кой би желал да пълзи като червей на сушата? О, ужаси на гибелта!
Толкова напразна ли е цялата ви мъка? Смелост, Бълкингтън, смелост!
Бъди непоклатим ти, полубог! Из пяната на океанската си гибел литни
направо към вечната си слава!

ГЛАВА 24

ЗАЩИТНИКЪТ

Тъй като ние с Куийкуег се заловихме вече сериозно с китоловство; и тъй като китоловството се смята от сухоземните жители, кой знае защо, за непоетично и непочтено занимание, тръпна от желание да ви убедя вас, сухоземни жители, че сте били досега несправедливи към китоловците.

Преди всичко почти излишно е да се изтъква, че китоловството не се поставя на едно равнище с тъй наречените свободни професии. Ако един непознат бъде представен в смесено градско общество като харпунджия, едва ли ще привлече с това си качество вниманието на хората; и ако по подражание на флотските офицери прибави на визитната си карта инициалите к.ф. (китоловна флота), постъпката му ще се сметне за крайно самомнителна и смешна.

Без съмнение една от главните причини, поради които хората отказват да почитат нас, китоловците, е следната: те смятат, че нашият занаят е в най-добрия случай един вид касапство и при упражняването му ние сме заобиколени от какви не мръсотии. Вярно е, че сме касапи. Но касапи, и то от най-кръвожадна порода, са били всички пълководци, които хората неизменно и с радост почитат. А що се отнася до предполагаемата мръсотия в занаята ни, скоро ще научите някои неизвестни досега факти, които ще поставят китоловния кораб между най-чистите неща на тоя спретнат свят. Но дори ако приемем въпросното обвинение за вярно, кои неподредени хлъзгави палуби на китоловен кораб могат да се сравнят с неописуемата мърша по ония бойни полета, от които толкова войници се завръщат, за да пият при ръкоплясканията на всички дами? А ако представата за опасността въздига толкова много войнишкия занаят в общата преценка, позволете да ви уверя, че не един боец, който е отивал без страх към някоя батарея, ще се отдръпне бързо, щом се появи огромната опашка на някой кит, предизвикал въздушни вихрушки над главата му. Какво са

разбираемите човешки страхотии пред неделимите едно от друго Господни ужаси и чудеса!

Но при все че ни гледа намръщено, светът все пак ни засвидетелства неволно най-голяма почит; да, дори едно прещедро боготворене! Защото почти всички свещички, лампи и свещи, които горят по земното кълбо, горят като пред гробници за наша прослава!

Но да погледнем от друга страна този въпрос; да го преценим от всички гледища; да видим какво ние, китоловците, сме и какво сме били.

Защо холандците в седемнадесети век по времето на Де Вит са имали адмиралите за китоловните си флотилии? Защо Луи XVI Французки е екипирал на собствени разноски китоловни кораби, заминаващи от Дюнкерк, и е поканил там любезно няколко десетки семейства от нашия остров Нантъкит? Защо Англия от 1750 до 1788 година е платила на китоловците си над един милион лири премии? И най-после как се е случило ние, американските китоловци, да надминем по брой всички останали китоловци в света, взети вкупом; да имаме китоловна флота, наброяваща над седемстотин кораба, където работят осемнадесет хиляди души и за която се разходват четири милиона долара годишно; при пускането им във водата корабите са стрували двадесет милиона долара и всяка година са внасяли в пристанищата ни добив за седем милиона долара. Как може да стане всичко това, ако китоловството не е нищо могъщо?

Но дотук не сме видели и половината, да погледнем по-нататък.

Убеден съм, че никой философ космополит не би могъл да ни посочи ни едно мирно влияние, което да се е проявило през последните шестдесет години по-мощно из целия свят от благородното и могъщо занимание — китоловството. По един или друг начин то е дало зачатък на събития толкова забележителни сами по себе си и с такива важни последици, че може да се оприличи на оная египетска майка, която раждала бременни дъщери. Безнадеждна и безкрайна задача би било да се опишат всички тия неща. Да се задоволим с една шепа от тях. От години насам китоловният кораб е първият труженик в изучаването на най-далечните и малко познати области на земното кълбо. Той изследва морета и архипелази, неотбелязани на никоя карта, непосетени от никой Кук или Ванкувър. Ако американски и европейски кораби плават спокойно в доскоро дивашки пристанища,

нека те дадат салюти в чест и слава на китоловния кораб, който първи им посочи пътя и беше първи посредник между тях и диваците. Чествайте, както си искате, героите на изследователски експедиции, вашите куковци и крузенщерновци; но твърдя, че от Нантъкит са отплавали десетки неизвестни капитани, еднакво или дори по-велики от вашия Кук и Крузенщерн. Защото те с безпомощни голи ръце, в гъмжащи от акули езически води, по брегове на нигде неотбелязани острови, където ги посрещат с копия, са се борили с непознати чудеса и ужаси, на които въпреки цялата си флота и мускети Кук не би се изложил доброволно. Всичко представено така блестящо в старите „Пътешествия из южните морета“ е само всекидневно битие на нашите героични нантъкитци. Често пъти те смятат недостойно за отбелязване в корабния дневник случки, на които Ванкувър посвещава три глави. Ах, този свят! Ох, този свят!

Преди заобикалянето на Кейп Хорн от китоловните кораби между Европа и богатите испански провинции по Тихоокеанското крайбрежие съществуваша само колониална търговия и колониални връзки. Китоловецът се промъкна първи през ревнивата политика на испанската корона — по отношение на колониите; и ако мястото позволяваше, ясно би могло да се докаже колко много китоловците са допринесли за освобождаването на Перу, Чили и Боливия от игото на старата Испания и за установяването на вечната демокрация в тия земи.

Австралия, тази втора голяма Америка на отвъдната страна на земното кълбо, е открита за просветеното човечество от китоловците. След първоначалното ѝ откриване по погрешка от някакъв холандец всички кораби отбягвали нейните брегове като ужасно дивашки; но китоловните кораби спираха там. Китоловният кораб е истинска майка на тази сега могъща колония. Нещо повече, в младенчеството на първото австралийско заселище емигрантите са били спасявани неведнъж от гладна смърт с благотворните сухари на китоловните кораби, пуснали по някаква щастлива случайност котва в тия води. Безбройните острови из цяла Полинезия доказват същата истина и изказват търговска почит на китоловния кораб, който проправи път за мисионера и търговеца и в много случаи пренесе първоначалните мисионери до първите им местоназначения. Ако двойно заключената

Япония стане някога гостоприемна, заслугата ще бъде само на китоловния кораб, защото той е вече пред прага на тая страна.

Но ако въпреки всичко вие твърдите, че в китоловството няма нищо естетично и благородно, аз съм готов да счупя петдесет копия във вас и ще ви свалям всеки път от коня ви с пробит шлем.

Ще ми кажете, че никой прочут автор не е описал кита, никой прочут летописец — китоловството.

Никой прочут автор не бил описал кита и никой прочут летописец китоловството ли? А кой е написал първия доклад за нашия Левиатан? Сам великият вехтозаветен Йов! А кой прави първото описание на лов на китове? Самият Алфред Велики, владетелят, записал с царственото си перо още през девети век думите на Отър, тогавашен норвежки китоловец! А кой в осемнадесети век произнесе блестяща възхвала за нас в парламента? Самият Едмунд Бърк!

Вярно е, но самите китоловци са прости хорица; в жилите им не тече благородна кръв.

В жилите им не течала благородна кръв ли? В жилите им тече нещо по-добро от царска кръв. Бабата на Бенджамин Франклин беше Мери Морел; по-късно, по мъж, Мери Фолджър, една от старите заселнички в Нантъкит и прародителка на многобройно потомство от Фолджъровци и харпунджии — все близки и роднини на благородния Бенджамин, — които и до днес хвърлят зъбчати копия от единия до другия край на света.

И това добре; но все пак всички признават, че китоловството е някак непочтено занятие.

Не било почтено занятие ли китоловството? Според стария английски основен закон китът е обявен за „кралска риба“.

О, това е само на думи! Самият кит не е вземал никога участие в никакви важни и внушителни тържества.

Никога ли не е вземал китът участие във важни и внушителни тържества? В едно от най-величествените чествания на римски пълководец при влизането му в столицата на света костите на един кит, донесени чак от Сирийското крайбрежие, са най-ценната плячка на цимбалното шествие^[1].

Прието, щом го съобщавате; но каквото и да разправяте, в китоловството няма истинско достойнство.

Нямало достойнство в китоловството? Самите небеса свидетелстват за достойнството на нашето звание. В южното небе има съзвездие — Кит. Ни дума повече! Свалете шапка пред царя, свалете я и пред Куийкуег! Ни дума повече! Познавам човек, уловил триста и петдесет кита. И смятам, че този човек заслужава повече почит от всеки велик пълководец в древността, който се хвали, че е превзел същия брой укрепени градове.

Що се отнася до мене, ако имам случайно още някое неоткрито добро качество; ако заслужа някога истинска известност, към каквато може би не без основание съм се стремил в този малък, но крайно загадъчен свят; ако извърша занапред нещо, което за човека е по-добре да извърши, отколкото да не извърши; ако след смъртта ми изпълнителите на моето завещание или по-вероятно кредиторите ми намерят в писалището ми някои ценни ръкописи, предварително отдавам цялата чест и слава на китоловството; защото един китоловен кораб беше моя университет — мой Йейл колидж и мой Харвард.

[1] Виж в следващите глави нещо повече по тия въпроси. — Б.а.

↑

ГЛАВА 25

ПОСЛЕПИС

За да изтъкна достойнствата на китоловството, приведох само доказани факти. Но ако след като е подредил тия факти, защитникът пропусне изцяло едно не безосновно предположение, което може да се отрази красноречиво върху каузата му, не заслужава ли укор?

Всеизвестно е, че всички крале и кралици, дори в ново време, трябва да минат при коронацията си през странна процедура, за да могат да упражняват функциите си. Има така наречена държавна солница, а има може би и сервиз за оцет и олио. Как употребяват точно солта... не се знае. Но положително зная, че при коронацията между кралската глава се капва масло като на салатата. Дали не я помазват, както смазват машините — за да работи добре вътрешността ѝ? Много може да се премисли по този повод за истинското значение на тази кралска церемония; защото в обикновения живот ние се отнасяме непочтително и дори с презрение към човек, който маже косите си и осезаемо мирише на масло. Всъщност, ако един възрастен мъж употребява масло за коса не с лечебна цел, сигурно му хлопа малко дъската. По общо правило той едва ли е свестен човек.

Но единственото нещо, което трябва да се вземе в съображение тук, е следното: какво масло се употребява при коронациите? Положително не може да бъде маслинено масло, нито макарско, нито рициново, нито меча, нито тюленова мас, нито рибено масло. Какво друго може да бъде тогава, ако не спермацет в чист необработен вид, най-финото от всички видове масла?

Помислете по това, верноподанни британци! Ние, китоловците, доставяме на вашите крале и кралици коронационното вещество.

ГЛАВА 26

РИЦАРИ И ОРЪЖЕНОСЦИ

Първият помощник-капитан на „Пекод“ беше Старбък, родом от Нантъкит, от квакерско потекло. Той беше дълъг, сериозен мъж и при все че беше роден на ледовито крайбрежие, изглеждаше добре подготвен да понася горещия климат, защото плътта му беше твърда като препечен сухар. Пренесена дори в Индия, кръвта му нямаше да се развали, както бира в бутилка. Трябва да се е родил в дни на обща суша и глад в някой от постните дни, с които е прочут неговият щат. Видял бе той не повече от тридесет безводни лета; но те бяха изсушили всичките му телесни излишества. Това изтъняване не изглеждаше да е признак на изтощителни тревоги и грижи, нито указание за телесна отпадналост. То беше само кондензиране на личността. Той не беше грозен, напротив. Чистата му опъната кожа беше първокачествена; плътно загърнат в нея, изпълнен с вътрешно здраве и сила, като съживен древен египтянин този Старбък изглеждаше създаден да трае цели епохи и при това да бъде все така издръжлив, защото вътрешната му жизненост понасяше еднакво и полярни снегове, и тропическо слънце като часовник от добра марка, който работи при всякакъв климат. В очите му бяха сякаш отразени хилядите опасности, които бе посрещал спокойно в живота си. Положителен, корав мъж, чийто живот представляваше в по-голямата си част внушителна пантомима от действия, а не скучен разказ, изпълнен само с думи. Но въпреки твърдата му трезвост и сила той имаше някои качества, които в известни случаи въздействаха, а в други направо надделяваха над останалите. Беше необикновено добросъвестен за моряк и надарен с дълбока природна почтителност. Самотният живот сред морето го насочваше властно към суеверие; но към този род суеверие, което се поражда у някои хора повече от разум, отколкото от невежество. Той виждаше външни предзнаменования и долавяше вътрешни предчувствия. И ако тия неща огъваха понякога стоманената му душа, далечният спомен за съпругата от Кейп и децата

му още повече огъваше вродената му суровост и го разтваряше за тези скрити влияния, които сдържат у някои честни мъже изблика на безразсъдна смелост, така често проявявана от други в най-гибелните превратности на риболовството. „Не искам в лодката си човек — казваше Старбък, — който не се страхува от кит.“ С това той сякаш искаше да каже не само че най-надеждна и полезна смелост е тази, която изхожда от правилно преценяване на срещнатата опасност, но че един напълно безстрашен човек е много по-опасен другар от един страхливец.

— Да, да — казваше вторият помощник-капитан, Стъб. — Тоя Старбък е най-предпазливият риболовец. Но много време ще мине, докато разберем какво точно значи думата „предпазлив“, употребена от човек като Стъб или кой да е друг китоловец.

Старбък не беше кръстоносец, тръгнал да търси опасности; неговата смелост не беше чувство, а само едно полезно и налично качество при всички съдбоносни и опасни случаи. Освен това той смяташе може би, че в китоловството смелостта е като месото и хляба, един от основните запаси на кораба и не трябва да се разпилява без нужда. Затова не обичаше да слиза за китове след залез; нито да упорства в борбата с риба, която упорства да се бори с него. Аз съм дошъл в този опасен океан, казваше си Старбък, да убивам китове, за да се нахраня, а не за да ги нахраня; и знаеше отлично, че стотици китоловци са свършили именно така. Каква беше съдбата на собствения му баща? Къде в бездънните глъбини би намерил откъснатите нозе на брата си?

За да може смелостта на Старбък все още да цъфти, въпреки тия спомени и вече споменатата склонност към суеверие, тя трябваше да е наистина изключителна. Но неоснователно и неестествено би било у така устроен човек ужасната опитност и спомените да не породят неусетно настроение, което при подходящи обстоятелства да разбие затвора си и да възпламени смелостта му. Колкото голяма обаче и да беше смелостта му, тя беше от вида, срещан у мнозина храбреци, най-често твърди в борба с морета, ветрове, китове или каквито и да са слепи природни стихии, а негодни да издържат много по-страшните духовни стихии, които ни заплашват понякога от смръщеното чело на разгневен властелин.

Но ако следващият разказ би бил, примерно, разкритие за пълното падение на силата у нещастния Старбък, едва ли бих имал сърце да го напиша; защото много тежко, дори ужасно е да излагаш липсата на душевна смелост. Хората могат да изглеждат противни в общността на акционерни дружества и нации; могат да бъдат измамници, глупци и убийци; могат да имат дребни и мършави лица; но човекът, като идеал, е толкова благороден и блестящ, той е толкова велико и лъчезарно създание, щото всичките му подобни би трябвало да покриват незабавно с най-скъпите си мантии всяко позорно петно у него. Тази неопетнена човечност ние чувстваме и у себе си, толкова дълбоко скрита, че остава непокътната дори когато всичките ни външни достойнства рухнат. Тя страда жестоко от разголеното зрелище на загубил доблестта си човек. При такава срамна гледка и самото състрадание не може да съдържи укорите си към допусналите я звезди. Но това божествено достойнство, за което ви говоря, не е достойнството на крале и мантии, а ненаметнатото с никаква мантия, щедро дарено достойнство. Ти ще го видиш да свети в ръката, която държи кирка или забива клин; демократическото достойнство, което всяка ръка отразява направо от самите небеса! Средище и покрайнина на всяка демокрация! Неговата вездесъщност създава нашето божествено равенство!

Ако следователно припиша занапред на най-дребни моряци, отстъпници и парии велики, макар и ужасни качества; ако ги обвия в трагични прелести; ако най-мрачният, а може би и най-низшият между тях се издигне понякога до недостижими висини; ако озаря със сияйна светлина ръката на тоя работник; ако обвия със светла дъга гибелния му залез; подкрепи ме в това срещу всички смъртни критици, ти справедливи дух на равенството, метнал царствената човешка мантия върху целия наш род. Подкрепи ме в това, велики демократичен Боже, който не отказа на смуглия затворник Бъниан светлия поетичен бисер! Ти, който облече с двойно изчукани листа от най-прекрасно злато недъгавата бедняшка ръка на стария Сервантес; ти, който издигна Андрю Джексън из камънака и го метна върху боен кон; който го въздигна по-високо от кой да е трон! Ти, който във всичките си могъщи земни походи избираш най-отбраните си бойци измежду царственото простолудие, подкрепи ме, Боже, в моята задача!

ГЛАВА 27

РИЦАРИ И ОРЪЖЕНОСЦИ

Стъб беше вторият помощник-капитан. Той беше родом от Кейп Код; затова, според местния обичай, го наричаха кейпкодчанин. Безгрижен веселяк — нито страхлив, нито храбрец; посрещаш опасностите, както дойдат, с равнодушно изражение; и в най-опасните моменти на лова работещ спокойно и съсредоточено като нает за цяла година дърводелски калфа. Добродушен, приветлив, безгрижен, той ръководеше своята китоловна лодка така, като че и най-смъртоносната схватка е вечеря, а екипажът — канени гости. Беше толкова взискателен за удобното устройство на неговия кът в лодката, колкото някой стар омнибусен кондуктор за уютността на кабинката си. А когато приближеше кит, и при най-смъртоносна схватка в борбата действаше с безмилостното си копие свободно и хладнокръвно, както подсвиркващия си тенекеджия работи със своя чук. Застанал до разбеснялото се чудовище, той си тананикаше някой старинен танцов напев. Поради дългата привичка смъртоносната паст се бе превърнала за Стъб в удобно кресло. Не може да се каже какво мислеше за смъртта; въпрос е дори дали изобщо мислеше за нея; но ако се случеше да насочи мисълта си нататък след приятен обяд, то несъмнено и за него, като за всеки добър моряк, тя беше един вид зов за поемане дежурство, изтичане презглава на палубата, където ще трябва да се занимае с нещо, което ще научи едва след като се е озовал на заповедта, в никакъв случай по-рано.

Това, което — наред с много други неща може би — бе направило Стъб такъв добродушен и безстрашен човек, помъкнал весело бремето на живота в един свят, изпълнен с важни амбулантни продавачи, прегърбени до земята под товара си; това, което му помагаше да разнася едно почти богохулно добро настроение, беше вероятно лулата му. Защото късата черна луличка беше, заедно с носа му, постоянна черта от неговото лице. По-лесно бихте могли да допуснете, че ще стане от походното си легло без нос, отколкото без

лула. Той имаше цяла редица напълнени лули, наредени на една полица, за да му бъдат винаги подръка; щом се прибереше, изпушваше ги последователно, като ги палеше една от друга; след като изпушеше всичките, напълваше ги отново, за да му бъдат пак готови. Защото при обличане Стъб пъхаше лулата в устата си, преди да пъхне краката си в панталоните.

Казвам, че непрекъснатото пушене беше поне една от причините за особеното му настроение; защото всеки знае, че въздухът на земята, безразлично над сушата ли или над морето, е страшно замърсен от неизразимите страдания на безбройните смъртни, предали му последното си издихание; и както във време на холера някои хора държат пред устата си кърпичка с камфор, така тютюневият дим действаше на Стъб може би като дезинфекционно средство против всички съдбоносни изпитания.

Третият помощник-капитан беше Фласк, родом от Тисбъри, на остров Мартас Винярд. Къс, набит, червендалест младеж, страшно ненавиждащ китовете, той като че смяташе тези едри левиатани за свои лични и наследствени врагове, поради което за него беше въпрос на чест да ги унищожава, където и да ги срещне. Беше до такава степен лишен от всякаква почит към чудесата на тяхното величествено туловище и тайнствени навици; така безчувствен към опасността от среща с тях, щото, според неговото жалко мнение, чудният кит е само един вид едра мишка или най-много воден плъх, за чието убиване и сваряване са потребни само малко хитрост и известна загуба на време и труд. Това невежествено, несъзнателно безстрашие го караше да се отнася почти шеговито към китоловството; той преследваше китовете за развлечение; и едно тригодишно пътешествие около Кейп Хорн беше за него само тригодишна весела шега. Както гвоздеите на дърводелеца са два вида — ковани и рязани, така могат да бъдат разделени и хората. Дребният Фласк беше от кованите гвоздеи; създаден да държи здраво и да трае дълго. На борда на „Пекод“ го наричаха Ледорез, защото по външен вид можеше да се оприличи на късата четвъртита греда, известна с това име в полярните китоловни кораби; снабдена с много странични греди, които се издават лъчеобразно от нея, тя предпазва кораба от ударите на леда из тия бурни морета.

Тримата помощник-капитани — Старбък, Стъб и Фласк — бяха много важни личности. Те именно според общото правило, командваха трите китоловни лодки на „Пекод“. В бойния ред, в който капитан Ахав щеше да строи вероятно силите си за нападение срещу китовете, тримата помощник-капитани бяха нещо като ротни командири. А въоръжени с дългите си остри китоловни копия, приличаха на тройка копиеносци; както харпунерите бяха копиехвъргачи.

И тъй като в това знаменито риболовство всеки помощник-капитан или командир на лодка се придружава като древен готски цар от свой кормчия или харпунджия, който при нужда го снабдява с ново копие, ако първото е било изкривено или пречупено в атаката; а освен това, тъй като между двамата съществува обикновено голяма близост и приятелство, съвсем редно е да кажем тук кои бяха харпунджиите на „Пекод“ и към кой командир се числеше всеки от тях.

Първ беше Куийкуег, когото първият помощник-капитан Старбък избра за свой оръженосец. Но Куийкуег ни е вече познат.

Другият беше Таштего, чистокръвен индианец от Гейхед, най-западния нос на остров Мартас Винярд, където съществуват и досега последните останки на село от червенокожи, снабдявало съседния остров Нантъкит с най-смелите му харпунджии. Между риболовците те са известни обикновено с общото име гейхедци. Дългата, тънка, гарванова коса на Таштего, изпъкналите му скули и кръглите черни очи — големи като на ориенталец и блестящи като на жител от южния полярен кръг — доказваха достатъчно, че той е чистокръвен наследник на гордите войнствени ловци, които, търсейки едрия нюингландски елен, бяха пребродили с лък в ръка девствените гори на сушата. Но вместо да търси дирите на дивите горски зверове, Таштего гонеше сега грамадните морски китове; непогрешимият харпун на сина бе заместил достойно непогрешимата стрела на бащите. Като погледнете тъмнокафявите му гъвкави, змиевидни крака, бихте почти повярвали в суеверията на някогашните пуритани и бихте допуснали, че този див индианец е син на силите на етера. Таштего беше оръженосец на втория помощник-капитан — Стъб.

Третият харпунджия беше Дагу, грамаден, черен като смола негър с лъвска походка — същински Ахасвер наглед. На ушите му висяха две златни халки, които бяха толкова големи, щото моряците ги наричаха халки за връзване на кораб и казваха, че може да завържат за

тях въжето на главното корабно платно. На младини Дагу постъпил доброволно на един китоловен кораб, спрял в самотен залив край родния му бряг. И тъй като не бе ходил нигде другаде освен в Африка, Нантъкит и най-често посещаваните от китоловни кораби езически пристанища; тъй като водеше отдавна волния живот на риболовец в корабите на собственици, необикновено внимателни към тия, които приемаха на борда, Дагу беше запазил всичките си дивашки добродетели и се разхождаше по палубите прав като жирафа, изпънал се цели шест стъпки и пет инча. Човек чувстваше физическо смирение, като вдигнеше глава да го погледне; а бял човек, застанал пред него, приличаше на бяло знаме, дошло да моли за примирие пред някоя крепост. Странното е, че този царствен негър, Ахасвер Дагу, беше оръженосец на дребния Фласк, който приличаше на шахматна пионка пред него. Що се отнася до останалите хора от екипажа на „Пекод“, трябва да се каже, че понастоящем и половината от хилядите моряци в американската китоловна флота не са американци по рождение, при все че почти всички офицери са американци. Положението в американското китоловство е същото, каквото е във военната и търговска флота, както и в техническите служби по строежа на американските водни канали и железни пътища. Положението, казвам, е същото, защото и в тези случаи американците по рождение дават щедро мозъка, а останалите хора дават също така щедро мишците. Немалък брой от тия китоловци са от Азорските острови, където нантъкитски китоловни кораби с далечен обсег спират често, за да увеличат екипажа си с коравите селяни на тия скалисти брегове. По същия начин гренландските китоловни кораби, тръгващи от Хъл или Лондон, се спират в Шетландските острови, за да допълнят екипажа си. На връщане спират отново, за да оставят наетите риболовци. Неизвестно защо островните жители са най-добри китоловци. Почти всички моряци на „Пекод“ бяха островитяни, а освен това, както ги нарекох аз, и усамотяни, непризнаващи общочовешкия континент и затворени всеки в свой собствен материк. И все пак какъв отбор бяха тия усамотяни, федерирани върху един кил! Анахарзис Клоцова депутация от всички морски острови и от всички краища на света, придружаващи на „Пекод“ стария Ахав, за да изложат тъжбата на света пред съда, от който малцина от тях се завръщат. Малкият черен Пип... не се яви, о, не! Той замина предварително! Клетото момче от

Алабама! Ще го видите наскоро в мрачната предна част на „Пекод“ да удря на тамбурина си прелюдията на вечността и повикан на капитанския мостик във висините, да се вмъква там при ангелите, удряйки тържествено своя тамбурин; страхливец го наричаха тук, като герой го посрещнаха там!

ГЛАВА 28

АХАВ

През първите няколко дни след тръгването от Нантъкит капитан Ахав не се мярна никакъв на палубата. Помощник-капитаните поемаха редовно един от друг дежурствата и тъй като нищо не доказваше обратното, те изглеждаха единствени командири на кораба; само че понякога излизаха от каютата с толкова неочаквани и безпрекословни заповеди, щото все пак беше ясно, че те командват само по местничество. Да, върховният им господар и диктатор беше тук, макар никой от ония, които нямаха право да проникнат в свещеното му убежище, да не го бе видял досега.

Всеки път, когато се качвах на палубата след дежурство долу, поглеждах незабавно по посока на кърмата, за да разбера вижда ли се там непознато лице; защото първоначалното ми смътно безпокойство относно непознатия капитан се превърна почти в тревога. Тя се засилваше понякога странно от дяволските несвързани приказки на дрипавия Илия, втурващи се неканени в паметта ми с коварна сила, която не бях подозирал дотогава. Мъчно можех да им устоявам, при все че при други настроения бях почти готов да се усмихвам на тържествените и чудновати приумици на този чуждоземен пророк от кейовете. Но каквито опасения — или да ги наречем безпокойства — да изпитват, те ми се струваха съвсем безосновни, когато се оглеждах на кораба. Защото, при все че харпунджиите и по-голямата част от екипажа бяха много по-дивашка, езическа и разнородна пасмина от питомните екипажи, с които се бях запознал при предишните си пътешествия с търговски кораби, все пак аз отдавах — и то съвсем правилно — чувствата си на дивата неповторимост на безразсъдната скандинавска професия, в която така стремглаво се впуснах. Преди всичко видът на тримата главни началници на кораба, тримата помощник-капитани, беше като че умишлено създаден да разсея тези безцветни опасения и да вдъхне доверие и бодрост във всяко предчувствие за пътешествието. Трима по-добри, по-подходящи —

всеки посвоему — морски офицери и хора не можеха лесно да се намерят; освен това и тримата бяха американци; единият от Нантъкит, другият от Винярд, третият от Кейп. А тъй като корабът отплава от пристанището си на Коледа, до известно разстояние имахме остро полярно време, при все че постоянно бягахме от него, защото се движехме на юг; и с всеки градус и минута измината северна ширина постепенно изоставяхме зад нас безмилостната зима и непоносимото време. В една от тези немного намръщени, но все още сиви и доста мрачни преходни утрини, когато корабът се носеше с попътен вятър по вълните, подскачайки някак отмъстително и с тежка бързина, аз се качих на палубата при призива за утринното дежурство и щом погледнах към парапета на кърмата, изтръпнах от зловещо предчувствие. Но действителността надмина опасенията ми; капитан Ахав беше на капитанското мостче.

По нищо не личеше да е бил болен или да е оздравял след боледуване. Приличаше на човек, изсечен от ствол, на който огън е поразил всички клони, без да ги унищожи или да отнесе частица от плътната им, стародавна якост. Цялата му висока, едра фигура изглеждаше направена от крепък бронз и излята в непогиваща форма като излетия от Челини Персей. Синьобелезникав белег, прав като върлина, се спускаше от посивелите коси право надолу по едната страна на мургавото му лице и шия и изчезваше под дрехите. Той приличаше на отвесния ръб, оставян понякога в правия висок ствол на голямо дърво, пронизано от мълния, която, без да огъне нито една вейка, обелва кожата от върха до корена, преди да се забие в земята, и оставя дървото все още зелено, но вече обгорено. Никой не можеше да каже с положителност дали този белег е от рождение, или е следа от страшна рана. По мълчаливо съгласие през цялото пътуване никак или съвсем нарядко се намекваше за него, особено от офицерите. Но един стар индианец от Гейхед, по-възрастен от Таштего, ни уверяваше суеверно, че Ахав получил този белег едва на четиридесетгодишна възраст, и то не в разгара на някаква смъртоносна борба, а при развихряне на природните стихии в морето. Това фантастично обяснение се опровергаваше от думите на един посивял жител на остров Ман от Ирландско море, един гробовен старец, който през живота си не бе ходил до Нантъкит, така че никога не бе виждал буйния Ахав. Обаче старите морски предания и запазените от

памтивека поверия бяха надарили този стар островитянин със свръхестествена прозорливост. Затова нито един бял моряк не му възрази сериозно, когато той каза, че ако капитан Ахав умре в леглото си на сушата — което едва ли ще стане, промълви островитянинът, — който и да го облича, ще види, че той е белязан от рождение от главата до петите. Мрачната външност на Ахав и синкавият белег, прорязал лицето му, ме разтърсиха така дълбоко, щото в първите няколко мига почти не забелязах, че тази угнетителна мрачност се дължи до голяма степен на чуждия бял крак, върху който стоеше. Предварително бях дочул, че този бял кокален крак му го били изработили в морето от изгладената кост на китова челюст. „Да, счупиха му мачтата пред Япония — каза веднъж старият индианец от Гейхед, — но както стана и със счупената мачта на кораба, той си тури нова, без да трябва да се връща вкъщи за нея. Има си ги цял колчан.“

Порази ме странната му стойка. От всяка страна на задната палуба на „Пекод“, съвсем близо до въжетата на платната, беше издълбана в дъските по една дупка, около един инч дълбока. Изкуственият крак се закрепваше в тази дупка; заловен с вдигната ръка за въжето, капитан Ахав стоеше прав, загледан отвъд вечно клатушкащия се нос на кораба. В този втренчено и безстрашно устремен напред поглед имаше безгранично твърда сила, решителна и непреклонна воля. Той не продумваше; нищо не казваха и офицерите; макар и най-малките им движения и изражения да доказваха ясно неприятното, почти мъчително съзнание, че са под неспокойния поглед на началника. Освен това мрачният Ахав стоеше пред тях с мъченическо лице, с цялото неизразимо, царствено, властно достойнство на едно велико страдание.

Той скоро се прибра в каютата си след това първо излизане на въздух. Но оттогава екипажът го виждаше всеки ден; застанал с един крак в издълбаната дупка, седнал на белия си кокален стол, или пристъпващ тежко по палубата. Тъй като небето не беше вече така мрачно, всъщност дори започваше да става почти благосклонно, той все повече и повече се отказваше от усамотението си, като че при отплаването от родното пристанище се бе затворил само поради безжизнения, ветровит морски мрак. Постепенно започна да стои почти непрекъснато на открито; но все пак, каквото и да кажеше или да направеше на слънчевата палуба, той изглеждаше там непотребен,

като допълнителна мачта. Но „Пекод“ засега само пътуваше; не бе започнал още да кръстосва морето за търсене на лов; а помощник-капитаните знаеха как да подготвят всичко за китолова, така че нищо или твърде малко нещо можеше да занимава или вълнува Ахав; и да прогони през това време облаците, струпани на челото му; защото всички облаци се трупат по най-високите върхове.

Все пак не след много топлата, чуруликаща примамливост на приятното празнично време, до което стигнахме, като че разсея постепенно лошото му настроение. Защото, щом румените игриви младежи април и май се върнат във ветровитите саможиви лесове, и най-оголеният, грапав, разсечен от мълния дъб ще подаде няколко зелени вейки, за да посрещне тия весели гости; така и Ахав се поотзова най-последно на игривите примамки на този младежки въздух. Неведнъж в погледа му се мярна нещичко, което у всеки друг би разцъфнало бързо в усмивка.

ГЛАВА 29

ВЛИЗА АХАВ, СЛЕД НЕГО СТЬБ

Минаха още няколко дни, ледът и ледниковите планини останаха зад нас и „Пекод“ се люшкеше сега край Кито, столицата на Еквадор, в ясната пролет, която цари почти непрекъснато в морето, на прага на вечния август в тропиците. Прохладно топлите, ясни, звънки, уханни, удължени, разкошни дни бяха като кристални чаши с персийски шербет, отрупани... посипани със сняг от розова вода. Тържествените звездни нощи приличаха на горди дами в покрити със скъпоценности кадифета, пазещи в родината, самотни и надменни, спомена за своите отсъстващи графове завоеватели, тези слънца със златни шлемове! Човешкото същество, което не може без сън, мъчно ще направи избор между такива приятни дни и очарователни нощи. Но магиите на това непомрачавано време придаваха нов чар и мощ не само на външния свят. Те въздействаха и на душата, особено при настъпването на меките вечерни часове; тогава кристалите на спомена излитаха в безшумния здрач като фигури от прозирен лед. А тези неуловими сили все повече и повече въздействаха върху организма на Ахав.

Старостта е всякога ранобудна; като че колкото по-продължително е бил свързан с живота, толкова по-малко човек желае да има нещо общо с това, което прилича на смърт. Старите морски офицери с посивели бради най-често напускат каютите си, за да обходят обгърнатата от нощта палуба. Така беше и с Ахав; само че напоследък той прекарваше толкова дълго на открито, щото по-вярно беше да се каже, че отива на посещение от палубата в каютата, а не от каютата на палубата. „Когато някой капитан, стар като мене, слиза по тясната стълбичка към приличната на гробница каюта — мърмореше си той, — все едно че слиза в своя гроб.“

Така почти всяко денонощие, когато нощната стража заемаше поста си и смяната на палубата бдеше над съня на смяната долу, когато ако дотрябваше да се издърпа въже от предната палуба, моряците не го пускаха грубо долу, както правеха денем, а го прибираха предпазливо

на мястото му, за да не обезпокоят заспалите си другари, когато настъпваше това напрегнато спокойствие, безмълвният рулеви обикновено започваше да наблюдава стълбичката към каютата; и не след много старият се появяваше, подпирайки се на парапета, за да улесни сакатата си нога. У него имаше стаена човечност; по такова време той обикновено не обхождаше задната палуба; защото за помощниците, легнали да си починат на една педя от кокаления му крак, стъпките му щяха да прокълтят в съня като тракащите зъби на акули. Но при един случай той беше толкова зле настроен, че не спази това най-обикновено внимание; и докато измерваше с тежката си вдървена походка кораба от кърмата до главната мачта, чудноватият втори помощник-капитан Стъб се качи от долните помещения и с неуверена, умолителна шеговитост намекна, че никой не можел да има нещо против, ако капитан Ахав желаел да се поразходи по палубата; но ще трябвало някак си да се позаглуши шумът от тази разходка; и спомена неясно и колебливо за някаква топка от плат, в която да се вмъкне кокаленият крак. Ах, Стъб, не си познавал още, както изглежда, Ахав!

— Да не съм гюле, Стъб — каза Ахав, — та да искаш да ме увиеш така? Гледай си работата; прощавам ти. Слез в нощната си гробница, където такива като тебе спят в савани, за да свикнат отрано... Слизай, кучи сине!

Стреснат от непредвиденото заключително възклицание на тъй внезапно възмутения старец, Стъб онемя за миг; после каза възбудено:

— Не съм свикнал да ми говорят по този начин, сър; и това никак не ми е по волята, сър.

— Млъквай! — изсъска през зъби Ахав, като се дръпна рязко назад, сякаш искаше да избегне някакво страшно изкушение.

— Не, сър, още не — каза одързостеният Стъб. — Не ще допусна да ме наричат куче, сър.

— Тогава ще те нарека десет пъти осел, муле и магаре! Махай се сега, докато не съм те премахнал от света!

При тия думи Ахав тръгна към него с такова властно и страхотно изражение, че Стъб неволно се отдръпна.

— Никога досега не съм оставял такова отношение без тежка отплата — мърмореше Стъб, докато слизаше по стълбичката към каютите. — Странно! Поспри се, Стъб; просто не зная дали да се

върна и да го ударя или... какво става с мене?... да коленича още тук и да се помоля за него. Да, това именно ми хрумна; и то ще е първата ми молитва. Странно, много странно; но и той е странен; както и да го гледаш, той е най-странният старец, с когото Стъб е плавал досега. Как стрелкаше погледът му!... Очите му бяха като оръдейни дула? Дали е луд? Все пак умът му сигурно не е в ред, както не е в ред палуба, която скърца. И в леглото си не прекарва сега повече от три часа в денонощие; и то без да спи в това време. Нали онзи Самун, прислужникът, ми каза, че сутрин намирал спалните дрехи на стария измачкани, разхвърлени, чаршафите смъкнати, покривката навързана на възли, а възглавницата топла, като че е имало горещца тухла на нея? Буен старец! Предполагам, че го гризе нещо, което на брега наричат съвест; а това, казват, било някакъв тик... по-лош от зъбобол. Както и да е, не зная какво е, но Бог да пази да не го прихвана и аз. Тоя Ахав е пълен със загадки; чудя се защо ли ходи всяка вечер в задния трюм, както предполага Самуна; много бих искал да зная защо? Кой си уговаря срещи с него в трюма? Не е ли странно? Но какво ще приказвам; стара история е това... а сега е време да се подремне. Дявол да го вземе, струва си човек да се роди на тоя свят ако не за друго, то поне да се наспи както трябва. Та като помислиш, това е първото нещо, което вършат децата; и това е странно нещо. Дявол да го вземе, всяко нещо е странно, като се позамислиш за него. Но мисленето е противно на моите разбирания. „Не мисли“ е моята единадесета заповед; а „спи, щом можеш“ е дванадесетата... Да, време е. Но как? Не ме ли нарече той куче? По дяволите! Нарече ме десет пъти осел, с цял куп магарешки имена на това отгоре! По-добре би било да ме изрита и да се свърши. Може пък и да ме е ритнал, без да забележа, толкова се бях смаял от сръдната му. Челото му святкаше като избелена кост. Но какво става с мене, дявол да го вземе? Не мога да се държа на нозе. Така се оплетох с тоя старик, че просто излязох от кожата си. Ей богу, трябва да съм сънувал, макар... какво? Какво? Какво?... Но най-добре е да му туря пепел; и в леглото; а утре ще разбере как този досаден фокусник мисли денем.

ГЛАВА 30

ЛУЛАТА

След като Стъб си отиде, Ахав постоя някое време облегат на фалшборда; после, както правеше обикновено напоследък, повика един дежурен моряк и го изпрати да му донесе кокаления стол и лулата. Запали лулата от закачената за компаса лампа, постави стола откъм подветрената страна на палубата, седна и запуши.

Според преданието в древните норвежки времена тронове на влюбените в морето датски крале били изработвани от зъбите на нарвали. Как би могъл тогава човек да погледне седналия на трикракия стол Ахав и да не го свърже със символизираната от него кралска мощ? Защото Ахав беше корабен хан, морски цар и господар на левиатаните.

Няколко минути гъстият дим излизаше из устата му с бързи, непрестанни изблици и се връщаше отново към лицето. „Какво става — заговори си той по едно време, като извади лулата от устата си, — пушенето не ме успокоява вече. Ех, луличке, тежко ще я карам, ако ме напусне твоята магия! Несъзнателно се мъчех, а не се наслаждавах... Да, и то пушех, без да усещам, че съм срещу вятъра; срещу вятъра, и то с такива буйни къмба дим, като че подобно на умиращ кит и моите последни нервни изблици бяха най-силни и изпълнени с най-голяма мъка. За какво ми е тази лула? Тя е измислена за спокойни души, които да пращат мекия бял дим към меки бели коси, а не към проскубани сиви кичури като моите. Няма да пуша вече...“

Той хвърли димящата лула в морето. Жарта изсъска във вълните; в същия миг корабът профуча край мехурчето, оставено от потъналата лула. Нахлупил шапка, Ахав се заклатушка по палубата.

ГЛАВА 31

ЦАРИЦА МАБ^[1]

На другата сутрин Стъб заговори с Фласк.

— Такъв чуден сън, Ледорез, никога не съм сънувал. Нали знаеш кокаления крак на стария; е, сънувах, че ме ритна с него; а когато се опитах да му отвърна с ритник, вярвай, човече, направо си запокитих крака надалече! След това Ахав заприлича изведнъж на пирамида, която аз продължих да ритам като прокълнат глупак. Но най-чудното, Фласк — знаеш колко чудновати са обикновено всички сънища, най-чудното е, че колкото и да бях разярен, през цялото време си казвах, че този ритник от Ахав не е кой знае каква обида. „Защо се вълнувам толкова, мисля си аз, кракът не е истински, а изкуствен.“ А пък разликата между удар от нещо живо и удар от нещо мъртво е огромна. Затова удар с ръка, Фласк, е сто пъти по-тежък от удар с тояга. Обидата е жива, ако е от жива ръка или крак, човече. Та през цялото време, знаеш, докато блъсках глупавите си пръсти в тая проклета пирамида — цялата работа беше така дяволски объркана, — през цялото време, ти казвам, си мислех: „Ами че неговият крак сега е просто тояга — тояга от китова кост.“ Да, мисля си аз, той не ме ритна оскърбително, а само ме потупа с тояжка; всъщност не и с тояжка, а с банелка. Пък освен това, мисля си аз, нека го погледна още веднъж: ами че краят ѝ — ходилото — е толкова малък; ако ме бе ритнал някой селяк с голямо ходило, тогава обидата щеше да е страшно голяма. А тая обида е просто колкото една точица. Но сега, Фласк, идва най-смешната част на съня. Докато аз удрях пирамидата, един стар гърбав тритон с коса като четина ме сграбчи за раменете и ме завъртя. „Какво правиш?“ — каза той. Признавам, човече, уплаших се. Такава мутра! Но в следния миг надвих някак си страха. „Какво правя ли? — казах най-после. — А на тебе, господин гърбушко, какво ти влиза в работа това? Да не искаш и ти и някой ритник?“ Ей богу, Фласк, едва изрекох тия думи, той се

обърна гърбом към мене, наведе се, вдигна водораслите, които му служеха за дрипи, и какво мислиш видях — дявол да го вземе, човече, целият му задник беше набоден с шила за разплитане на възета с върховете навън. Поразмислих малко и рекох: „Май че няма да те ритна, старче!“ — „Мъдрец Стъб, рече той, мъдрец Стъб“ и продължи да го повтаря като някоя стара вещица, която си чеше венците. Като видях, че няма да престане с това „мъдрец Стъб, мъдрец Стъб“, помислих, че мога да си продължа да ритам пирамидата. Но щом си вдигнах крака, оня изрева: „Престани да риташ!“ — „Ее, казвам аз, какво има пак, старче?“ — „Слушай, казва той, да се разберем за ритника. Капитан Ахав те ритна, така ли?“ — „Да, казвам аз, тъкмо тук.“ — „Добре, казва той, с кокаления си крак, нали?“ „Да, казвам аз, с него.“ — „Тогава, казва той, от какво се оплакваш, мъдрецо Стъб? Нима не те е ритнал добронамерено? Не те е ритнал с обикновен дървен крак, нали? Ритнал те е, Стъб, велик човек, и то с хубав кокален крак. Това е чест; според мене е чест. Слушай, мъдрецо Стъб. Най-големите лордове в Древна Англия са смятали за чест някоя кралица да им удари плесник и да ги направи рицари на жартиерата; а ти се гордей, Стъб, че те е ритнал старият Ахав и те е направил мъдрец. Запомни, каквото ти казвам: нека те ритна; смятай ритниците му за чест и в никакъв случай не му отвърщай с ритник. Това няма да ти помогне, мъдрецо Стъб. Не виждаш ли тая пирамида?“ При тия думи той изведнъж излетя неизвестно как във въздуха. Аз захърках, обърнах се и видях, че съм в хамака си! Какво ще кажеш за тоя сън, Фласк?

— Не зная; но все пак ми се струва малко глуповат.

— Може, може. Но той ми вдъхна повече търпимост, Фласк. Виждаш ли Ахав, застанал ей там, да гледа косо към кърмата? Да ти кажа нещо, Фласк: най-добре е да не закачаш стареца; не му продумвай, каквото и да ти казва. Чакай! Какво кряска? Да чуем!

— Хей, вие там, дежурните по мачта! Отваряйте си очите всички! По тия места има китове! Ако видите бял кит, викайте до прегракване!

— Какво ще кажеш, Фласк? Не е ли малко чудно, а? Бял кит... забеляза ли, човече? Слушай, нещо странно става. Почакай да видим, Фласк, какво ще излезе. Ахав е нещо освирепял. Но тихо: той иде насам.

[1] Царицата на съня. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 32

КИТОЗНАНИЕ

Навлязохме вече смело в открито море; и скоро ще се загубим в безбрежната му, пустинна шир. Но преди това, още докато покритият с водорасли кил на „Пекод“ не е заплавал редом с полепеното с миди туловище на левиатана, добре е да обърнем още отначало внимание на един въпрос, почти необходим за едно цялостно оценяване и разбиране на по-необикновените проникновения и разнородните сравнения, които ще последват.

Искам да ви представя едно систематизирано изложение на китовите като вид изобщо. А тази задача не е лесна. Все едно да се направи опит за класифициране отделните съставки на хаос. Чуйте какво установяват най-добрите и най-съвременни познавачи на въпроса.

„Няма по-объркана част на зоологията от тази, която се нарича китознание“, казва капитан Скорсби през 1820 лято Господне.

„Нямам намерение, дори ако бих имал тази възможност, да потърся истински метод за разпределяне на китовите породи в групи и родове. Пълно безредие съществува у описателите на това животно“ (спермацетовия кит), казва хирургът Бийл в 1839 година.

„Невъзможно е да продължим изследванията си в недостъпните гълбини“, „Непроницаемо було закрива за нас изучаването на китовите видове“, „Една област, покрита с тръне“, „Всички тези непълни указания могат само да измъчват нас, естествениците“.

Така говорят за китовете великият Кювие, Джон Хънтър и Лесън, светила в зоологията и анатомията. И все пак, при все че истинските знания са малко, книгите са в изобилие; така е до известна степен и с китознанието, или науката за китовете. Много са хората, незначителни или велики, в миналото и сега, сухоземни жители или моряци, които малко или много са писали за китовете. Да споменем само неколцина: съставителите на Библията; Аристотел, Плиний, Алдрованди, сър Томас Браун, Геснер, Рей, Линей, Ронделеций, Уилъгби, Грийн, Артеди, Сибалд, Брисон, Мартен, Ласепед, Бонтер, Демаре, барон Кювие, Фредерик Кювие, Джон Хънтър, Оуен, Скорсби, Бийл, Бенет, Дж. Рос Браун, автора на Мириам Кофин, Олмстед и благоговейния Т. Чивър.

Но горепосочените извадки показват какво е обобщаващото заключение за всичко, което тия хора са писали.

От този списък на автори, писали за кита, жив кит са виждали само ония, които са посочени след Оуен; и само един от тях е бил по занятие китоловец. Имам предвид капитан Скорсби. Той е най-сведущото лице що се отнася до така наречения гренландски или същински кит. Но Скорсби не познава и не казва нито дума за грамадния спермацетов кит, в сравнение с който гренландският почти не заслужава да се спомене. А нека кажем, че гренландският кит е узурпатор на морския престол. Той в никакъв случай не е дори най-едрият кит. Но благодарение давността на претенциите му и дълбокото невежество, което допреди седемдесетина години е обгръщало баснословния или почти неизвестен спермацетов кит (невежество, изчезнало в наши дни само в някои научни среди и китоловни пристанища), това узурпиране е било пълно. Ако потърсите почти всички упоменавания на кита от страна на големите поети в миналото, ще се уверите, че за тях гренландският кит е владетел без съперник на всички морета. Но настъпи най-последно време за нова прокламация. Тук е Чаринг Крос^[1]; слушайте всички: гренландският кит е свален от престола... вече царува великият спермацетов кит!

Само две книги се опитват да представят живия спермацетов кит, но и двете едва-едва постигат целта си. Това са книгите на Бийл и Бенет, и двамата навремето си военни лекари в английските китоловни кораби из южните морета, и двамата точни и заслужаващи доверие. Личните им мнения и наблюдения за спермацетовия кит, изложени в

тези книги, са наистина малко; но доколкото ги има, са превъзходни; при все че се ограничават главно с научно описание. Все пак до ден-днешен спермацетовият кит не е представен напълно нито в научната, нито в художествената литература. В сравнение с живота на другите китове неговият живот е най-оскъдно описан.

Обаче за разните породи китове се налага една популярна, разбираема класификация, дадена засега само в общи очертания, които ще бъдат запълнени по-късно от бъдещи труженици. Тъй като никой друг не се е заел с тази работа, аз предлагам тук собствените си скромни старания. Не обещавам нещо съвършено; защото всяко човешко дело, което се смята за съвършено, по самата тази причина неизбежно е погрешно. Не се наемам поне в тази глава да дам подробно анатомично описание на различните видове. Задачата ми е просто да дам скица за едно систематизиране на китознанието. Аз ще бъда само архитект, не и строител.

Но тази задача е огромна; никой сортировач на писма в пощата не би могъл да се справи с нея. Да ги гониш из морските дълбини; да опипваш с ръце неописуемите основи, ребра и тазове на света, е страхотна задача. Какво съм аз, за да се опитам да хвана за носа този левиатан? Страхотната насмешливост на Йов може наистина да ме изплаши. „Би ли сключил той (левиатанът) договор с тебе? Напразно би се надявал на това!“ Но аз плувах из библиотеки и океани, разправях се с китове с ей тия две ръце; сериозно съм решил да работя; и ще се опитам. Най-напред трябва да се установят някои предварителни неща.

Първо: несигурността, неустановеността на науката китознание се потвърждава още в самото начало от факта, че в някои страни още се спори дали китът е риба. В своята „Систематизация на естеството“ Линей заявява в 1776 година: „По този начин аз отделям китовете от рибите.“ Но аз зная от личен опит, че до 1850 година акулите, сарделите и херингите все още споделят с левиатана владението на едни и същи морета въпреки изричното постановление на Линей.

Но как Линей излага основанията, поради които бил принуден да изгони китовете от морето: „Поради топлокръвното им двукамерно сърце, белите дробове, подвижни клепащи, ушни кухни, *renem intransentem feminam manus lactantem*^[2] и най-после *ex lege naturae jure meritoque*^[3].“ Показах всичко това на приятелите си Саймиън Мейси и

Чарли Кофин от Нантъкит, мои другари в едно пътешествие; и двамата бяха единодушно на мнение, че изложените основания са съвсем недостатъчни. Чарли дори намекна непочтително, че са направо измама.

Изоставяйки всякакъв спор, аз възприемам доброто старомодно схващане, че китът е риба, и призовавам в подкрепа Йона. Като установихме този основен въпрос, следващата точка е — в какво отношение китът се отличава вътрешно от другите риби. Линеи посочи това по-горе. Накратко казано, отликите са: бели дробове и топла кръв; всички останали риби нямат бели дробове и са студенокръвни.

Второ: как ще определим кита по явни външни черти, за да го класираме очебийно за вечни времена? Накратко, китът е дишаща риба, която изхвърля водни струи с водоравна опашка. Ето ви го описан. Колкото и да е кратко, това описание е плод на дълго обмисляне. И моржът диша като кит, но моржът не е риба, защото е земноводно. Последната част на определението става още по-убедителна, когато се свърже с първата. Почти всеки човек е забелязал, че всички риби, познати на сухоземните жители, нямат плоска, а отвесна или подвижна опашка. Докато у дишащите риби, макар и да е със същата форма, опашката има неизменно водоравно положение.

Чрез горното определение на кита аз не изключвам ни най-малко от левиатанското братство никое морско създание, отъждествено досега с кита от най-осведомените нантъкитци; нито, от друга страна, причислявам към това братство риби, смятани досега за чужди нему^[4]. Така че всички по-дребни риби с дихателен отвор и водоравна опашка трябва да бъдат включени в този основен план на китознанието. След това идват големите поделения на целия китов род.

Първо: според големината им разделям китовете на три основни книги (подразделяеми на глави), които не обхващат всички едри и дребни видове.

I. Китове формат ин фолио; II. Китове формат осмина; III. Китове формат дванадесетина.

За образец на форма ин фолио давам спермацетовия кит; за формат осмина — северния делфин; за дванадесетина — жълтия делфин.

Ин фолио. Тук включвам следните глави: I. Спермацетов кит; II. Същински кит; III. Кит финвал с перка на гърба; IV. Кит с гърбица; V.

Кит с хребет; VI. Кит с жълт корем.

Книга I (*ин фолио*), глава I. (Спермацетов кит.) — Този кит, смътно познат на някогашните англичани под името трумпа, физетер или кит наковалня, е сегашният кашалот на французите, потфиш на германците или макрокефал на многоглаголците. Той е несъмнено най-големият жител на земното кълбо; най-страшният от всички породи китове; най-величествен на вид и накрая най-ценен в търговията, защото е единственото същество, от което се получава ценният спермацет. На много други места ще се говори по-обширно за всичките му особености. Засега се занимавам главно с името му. От филологично гледище то е безсмислица. Преди няколко века, когато спермацетовият кит е бил почти напълно неизвестен като отделен вид и когато маслото му се е получавало само случайно от изхвърлен на брега кит; в ония дни се е предполагало изобщо, че спермацетът се получава от животното, познато в Англия под името гренландски или същински кит. Смятало се е също, че този спермацет е животворният телесен сок на гренландския кит, както личи от първата сричка на думата. В ония времена спермацетът е бил голяма рядкост и не се е употребявал за осветление, а само за мазане и лекарство. Могъл е да се получи само от аптека, както днес купуваме унция ревен. Когато, както предполагам, с течение на времето се е узнало какво е всъщност спермацетът, първоначалното му име все пак било запазено от търговците, вероятно за да поддържат високата му цена чрез едно име, указващо голямата му рядкост. Така това име е преминало навярно и върху кита, от който в действителност се е получавал спермацетът.

Книга I (*ин фолио*), глава II. (*Същински кит*.) — В едно отношение този левиатан заслужава най-голяма почит; той е първият, за който хората са уреждали редовен лов. Той доставя материала, известен под името „китова кост“ или банела, както и маслото, познато под името „китова мас“, една по-долна търговска стока. Риболовците го наричат безредно със следните имена: кит, гренландски кит, черен кит, голям кит, истински кит, същински кит. Пълна неяснота съществува в определяне самоличността на така разнообразно наричаните видове. Кой вид кит включвам тогава аз във втория разред на моето *ин фолио*? Едрия мистицет на английските естественици ли; гренландския кит на английските китоловци ли; обикновената балена на френските китоловци ли; или гроуландските китове на шведите? Аз

има предвид кита, за който от две столетия насам холандци и англичани ходят на лов из полярните морета; кита, който американските риболовци отдавна гонят из Индийския океан, покрай бреговете на Бразилия, по Северозападното крайбрежие и из различни други части на земното кълбо, наричани от тях местожителства на същинския кит.

Някои твърдят, че имало разлика между гренландския кит на англичаните и същинския кит на американците. Но тези китове са напълно еднакви в главните си черти; а досега не е бил представен ни един точно установен факт, върху който да се базира една коренна разлика. Някои поделения на естествената история са така противно объркани само благодарение безкрайните подразделения, базирани върху различия, които не доказват нищо. На друго място ще говорим по-обстойно за същинския кит, с оглед да изясним спермацетовия кит.

Книга I (*ин фолио*), глава III. (*Финвал, или кит с перки.*)

— В тази глава поставям едно чудовище, което под различните наименования — „кит с перки“, „висок фонтан“ и „Дълъг Джон“ — се среща из всички морета и е обикновено китът, чийто далечен фонтан е описван толкова често от пътници, минали Атлантика с нюйоркски пътнически параходи. Китът с перки има дължина и банели на същински кит, но е по-тесен и по-светъл — приблизително с маслиножълт цвят. Големите му устни приличат на въжета поради косо преплетените гънки на големи бръчки. Главната му отлика, перката, от която е получил името си, е често очебийна. Тази перка е от три до четири стъпки дълга, израснала отвесно от задната част на гърба, с ъгловата форма и твърде остър връх. Дори когато не се вижда никоя друга част от кита, самотната перка се вижда понякога ясно над повърхността на водата. Ако морето е сравнително спокойно, леко пресечено от кръгли талази, а тази стрелковидна перка се подава и хвърля сенки върху набраздената морска повърхност, може да се каже, че водният кръг около нея прилича донякъде на слънчев часовник с неговата стрелка и вълнисто издълбани часови черти. Сянката се връща често по този Ахазов^[5] слънчев часовник. Китът с перка не живее на стада. Изглежда китомразец, както някои хора са човекомразци. Много саможив, той се движи всякога сам; появява се неочаквано на повърхността в най-отдалечени и мрачни води; правият му, самотен, висок фонтан се издига като дълго, самотно копие сред

безлюдна равнина; надарен е с такава чудна сила и бързина, че може да избяга от всички досегашни човешки средства за преследване; този левиатан прилича на изгонен и непобедим Каин в своята порода, белязан с перка на гърба. Тъй като има банели в устата, китът с перка е включван заедно със същинския кит в теоретичен вид китове с китова кост или китове с банели. Тези така наречени „китове с китова кост“ са, както изглежда, няколко вида, от които повечето са малко известни. Китове с тъпи муцуни; китове с човки; китове с остри глави; китове с гърбица; китове с малка челюст и китове с клюн са имената, дадени от риболовците на някои видове.

Във връзка с наименованието „китове с китова кост“ от голямо значение е да се спомене, че макар подобна номенклатура да улеснява назоваването на даден вид китове, напразно бихме се опитали да класифицираме левиатана въз основа на банелите, гърбицата, перката или зъбите му; при все че тези отлики очевидно са много по-подходящи от всяка друга отделна телесна особеност да послужат за основа на правилно систематизиране в китознанието. Тогава? Банели, гърбица, гръбна перка и зъби са особености, срещани безразборно у различни видове китове, независимо от това какви са другите им по-съществени отлики. Така например и спермацетовият, и гърбавият кит имат гърбица; но сходството спира дотук. След това гърбавият и гренландският кит имат банели; но и в този случай сходството спира дотук. Така е и с другите гореспоменати части. Те се срещат понякога едновременно в разни породи китове; а понякога само в някои от тях, за да отрекат сякаш всяка възможност за обобщаване върху тази основа. На тази скала се е разбивал всеки китоописател.

Но може да се допусне, че поне във вътрешното устройство на кита, в неговата анатомия ще успеем да намерим данни за правилна класификация. Нещо повече; има ли например в анатомията на гренландския кит нещо по-очевидно от банелата му? А видяхме, че е невъзможно да класифицираме гренландския кит с помощта на банелата му. Ако слезете пък в утробата на разните левиатани, няма да намерите и една стотна от вече споменатите външни отлики, спомагащи за систематизирането им. Какво остава тогава? Нищо друго, освен да пипнем китовете в цялото им грамадно множество и да се опитаем да ги сортираем по тоя начин. Това именно е тук

възприетата библиографска система; и само тя може да успее, защото е единствено приложима. Да продължим.

Книга I (*ин фолио*), глава IV. (*Кит с гърбица.*) — Този кит се среща често покрай северното американско крайбрежие. Често е бил улавян там и завличай в пристанищата. На гърба си има голям вързоп като амбулантен продавач; може да се нарече и кит — боен слон. Популярното му име във всеки случай не го отличава достатъчно, защото и спермацетовият кит има гърбица, макар и по-малка. Маста му не е много ценна. Има банели, по-игрив и безгрижен е от всички останали породи китове и изобщо изхвърля повече фонтани от весела пяна и бяла вода.

Книга I (*ин фолио*), глава V. (*Кит с хребет.*) — За този кит не се знае почти нищо освен името му. Виждах го отдалеко отвъд Кейп Хорн. Саможив по нрав, той отбягва и ловците, и философите. При все че не е страхлив, досега е показвал само гърба си, който се издига като дълъг остър хребет. Да го оставим на мира. Нито аз, нито някой друг знае нещо повече за него.

Книга I (*ин фолио*), глава VI. (*Жълт корем.*) — Още един саможив господин със сярножълт корем, пожълтял навярно от отъркване в тухлите на преизподнята при някое по-дълбоко гмуркане. Нарядко се среща; поне аз съм го виждал само в най-далечните южни морета, и то винаги толкова отдалеко, че е било невъзможно да изуча физиономията му. Никой не ходи на лов за него; той може да избяга, като отнесе и въжето, и харпуна. За него се разказват чудеса. Сбогом, жълти кореме! Нито аз, нито най-старият нантъкитски жител бихме могли да кажем за тебе нещо повече, и при това истинно.

Тук свършва книга I (*ин фолио*) и започва книга II (*осмина*).

Осмине^[6]. Тук са включени китове от средна големина, между които засега могат да се изброят: I. Големият северен делфин; II. Черният делфин; III. Нарвалът; IV. Рибачук; V. Кит убиец.

Книга II (*осмина*), глава I. (*Голям северен делфин.*) — При все че тази риба, чието шумно, гръмко дишане или по-скоро сумтене е създало поговорка у сухоземните жители, е всеизвестен обитател на гълбините, тя не е всеобщо призната за кит. Но тъй като притежава всички главни отлики на левиатана, мнозина естественици я признават за кит. Има средна величина, която се движи между петнадесет и двадесет и пет стъпки дължина и съответна ширина. Плува на стада;

редовен лов за нея няма, при все че дава голямо количество мас, доста добра за осветление. Някои риболовци смятат появата ѝ като предвестник на спермацетовия кит.

Книга II (*осмина*), глава II. (*Черен делфин.*) — Давам популярните рибарски имена на тия риби, защото те са изобщо най-правилни. Когато някое име е неясно или неизразително, ще кажа, че е така, и ще предложи друго. Правя го още сега по отношение на тъй наречения черен делфин, защото обикновено почти всички китове са черни. Затова да го наречем, ако обичате, кит хиена. Лакомията му е всеизвестна, а тъй като вътрешните ъгли на устните му са извити нагоре, лицето му има една неизменна мекфистофелска усмивка. Този кит е дълъг обикновено от шестнадесет до осемнадесет стъпки. Среща се при почти всички географски ширини. При плуването си подава по особен начин над водата своята извита гръбна перка, която прилича донякъде на римски нос. Когато нямат по-полезно занимание, китоловците ловят понякога този кит хиена, за да поддържат запасите от евтина мас за домашни нужди — както някои спестовни домакини, когато са без гости, палят миризливи лоени свещи вместо приятните восъчни. При все че имат тънък слой мас, някои от тези китове могат да дадат над тридесет галона^[7].

Книга II (*осмини*), глава III. (*Нарвал или кит с ноздри.*) — Още един пример за забавно наименование на кит, наречен така вероятно поради особения рог, който са смятали отначало за заострена муцуна. Това създание е дълго около шестнадесет стъпки, а рогът му има средно пет, но понякога надминава десет и стига дори до петнадесет стъпки. Строго погледнато, този рог е само един удължен зъб, който се спуска съвсем леко надолу от челюстта. И тъй като се намира само от лявата страна, той придава на собственика си известно сходство с външността на несръчен левак. Мъчно би могло да се каже какво е предназначението на този рог или копие. Не изглежда да служи като острието на мечоноската и рибата шиш; макар някои моряци да ми доказваха, че нарвалът го употребявал като гребло, с което ровел из морското дъно за храна. Чарли Кофин казва, че служи за ледоразбивач; защото, когато се издигне на повърхността на Северния Ледовит океан и го намери покрит с лед, нарвалът удря с рога си и се измъкна. Но не е възможно да се докаже верността на ни едно от тези предположения. Според мене, както и да използва нарвалът своя единствен рог —

какъвто и да е този рог, — той би бил несъмнено от голяма полза на собственика си като нож за разрязване на брошури. Чувал съм да наричат нарвала зъбат кит, рогат кит, еднорог кит. Той е безспорно интересен образец на еднорогството, което се среща в почти всички царства на органическата природа. От писанията на някои древни монаси можах да разбера, че този морски рог се е смятал в старо време за противоотрова и приготвеното от него лекарство носело огромни печалби. Преварявали го и в лекарство против нервни припадъци на дами, както от рогата на елена приготвявали амонячна вода. Отначало този рог е бил сам по себе си ценен като голяма рядкост. Бляк Летър ни осведомява, че когато сър Мартин Фробишър се върнал от своето пътешествие и кралица Елизабет му махнала любезно с отрупаната си със скъпоценности ръка от един прозорец на Гринуичкия дворец, докато дръзкият му кораб плавал по Темза; „когато сър Мартин се върна от пътешествието си, казва Бляк Летър, той поднесе коленичил на нейно величество един удивително дълъг рог от нарвал, който дълго време висеше окачен в Уиндзорския дворец.“ Един ирландски автор твърди, че граф Лестър поднесъл по същия начин на нейно величество друг рог, принадлежащ на сухоземно еднорого.

Нарвалът е много красив, напомнящ на вид леопард, защото е млечнобял, изпъстрен с кръгли и продълговати черни петна. Маса му е висококачествена, бистра и лека, но е много малко, затова нарядко ходят на лов за него. Среща се най-често в полярните морета.

Книга II (*осмини*), глава IV. (*Кит убиец.*) — За този кит Нантъкитци имат твърде малко, а професионалните естественици никакви точни знания. Доколкото го видях отдалеко, бих казал, че е голям колкото северен делфин. Той е много див — един вид жител на Фиджи. Понякога захапва големите китове формат ин фолио за устата и виси на нея като пиявица, докато умори огромния звяр. За убиеца не ходят никога на лов. Не съм чувал каква е маса му. Срещу името му може да се възрази, че е много общо. Защото всички, на сушата и из морето, сме убийци; в това число и бонапартовците, и акулите.

Книга II (*осмина*), глава V. (*Риба чук.*) — Този джентълмен е известен с опашката си, която използва като пръчка, за да напляска с нея враговете си. Той се качва на гърба на някой кит от вида ин фолио и докато плуват, го шиба; както преживяват някои учители. Чукът е

познат още по-малко от убиеца. И двамата си живеят извън закона в беззаконното море.

Тук свършва книга II (*осмини*) и започва книга III (*дванадесетини*).

Дванадесетини. Те включват по-дребните китове: I. Игривият делфин; II. Алжирският делфин; III. Брашненият делфин.

На тия, които не са имали случай да изучават по-специално въпроса, може да се стори странно, че риби, ненадминаващи обикновено четири-пет стъпки, могат да бъдат причислени към китове — едно име, което по общо мнение винаги буди представа за огромност. Но рибите, посочени по-горе като формат дванадесетина, са несъмнено китове по силата на моето определение за кита — дишаща риба, която изхвърля водни струи, с водоравна опашка.

Книга III (*дванадесетини*), глава I. (*Игрив делфин.*) — Това е обикновеният делфин, който се среща почти навред по земното кълбо. Допълнението игрив му е дар от мене; защото има много видове делфини и трябваше да се направи нещо, за да ги отлича едни от други. Нарекох го така, защото той плува винаги във весели стада, които се премятат и хвърчат до небесата в морската шир като шапки сред тълпите на 4 юли^[8].

Тяхната поява се посреща обикновено с радост от моряците. Изпълнени с прекрасно настроение, те плуват винаги откъм прохладните води по посока на вятъра. Тия момци гледат вятърът да е всякога пред тях и са смятани за добри предвестници. Ако можете да се сдържите да не извикате три пъти ура, като видите тази жизнерадостна риба, Господ да ви е на помощ; защото това значи, че сте лишени от Божествената веселост. Един охранен, дебеличък игрив делфин може да даде цял галон хубава мас. Но най-ценна е висококачествената, приятна течност, която се получава от челюстите му. Тя се търси много от златари и часовникари. Моряците мажат с нея брусовете си. Известно е, че месото на делфина е вкусна храна. Може би не ви е минавало през ум, че делфинът пуска фонтан. Неговият фонтан всъщност е толкова малък, че не се забелязва лесно. Но огледайте го по-добре, когато ви се случи да го срещнете; и ще видите в умален вид самия спермацетов кит.

Книга III (*дванадесетини*), глава II. (*Алжирски делфин.*) — Морски разбойник. Същински дивак. Среща се, струва ми се, само в

Тихия океан. Той е малко по-голям от игривия делфин, но има почти същата външност. Ако го предизвикате, ще се прояви като акула. Много пъти съм участвал в лов за този вид, но ни веднъж не съм видял уловен алжирски делфин.

Книга III (дванадесетини), глава III. (*Брашнен делфин.*) — Най-едър от всички видове делфини; доколкото е известно засега, среща се само в Тихия океан. Единственото английско име, с което е познат, е това, дадено му от риболовците — делфин-същински кит — поради обстоятелството, че се среща главно в близост с този вид ин фолио. По форма се отличава до известна степен от игривия делфин, тъй като не е толкова закръглен и весел; външност има много спретната джентълменска фигура. Няма перки на гърба си (повечето други делфини имат), има красива опашка и сантиментални като на индиец кафяви очи. Но брашнената му уста разваля всичко. При все че целият му гръб до страничните перки е тъмножълт, все пак една линия, подобно на тази върху корабен кил от носа до кърмата, отделя черната горна половина на туловището от бялата долна. Бяла е част от главата и цялата уста, поради което той изглежда като че току-що се е измъкнал от брашнен чувал. Много бледа и некрасива външност! Масата му е като тази на обикновения делфин.

Това систематизиране не отива по-нататък от формата дванадесетина, защото делфинът е най-дребният вид кит. Дотук бяха изброени всички по-забележителни левиатани. Но съществува цяла тълпа непознати, скитащи, полубаснословни китове, които аз, в качеството си на американски китоловец, зная по име, но не съм виждал лично. Ще ги изброя с имената, дадени им от моряците; защото този списък може да се окаже от полза за бъдещи изследователи, които могат да завършат започнатото тук. Ако някой от долупосочените китове бъде по-късно уловен и обозначен, той ще може да бъде причислен много лесно в тази система според своята големина: бутилконос, кит пън, кит тъпак, кейпски кит, кит водач, кит топ, мършав кит, меден кит, кит слон, ледников кит, молусков кит, син кит и т.н.

Могат да се дадат и други списъци на китове, кръстени с най-разнообразни неподходящи имена от исландски, холандски и староанглийски авторитети. Но аз ги изоставям като съвсем остарели;

и дори ги смятам за празни звуци, които напомнят левиатана, но не значат нищо.

И най-последно: от самото начало бе установено, че това систематизиране не ще бъде завършено още сега. Ясно ви е, че удържах думата си. Оставям системата за китознанието си незавършена като Кьолнската катедрала, със скрипеца навърх недостроената кула. Защото малките сгради могат да бъдат завършени от първите им строители; но поставянето на покрив върху големите, истинските, остава винаги за потомството. Дано Бог ме опази да не завърша никога нищо. Цялата тази книга е само една скица — не, само скица за бъдеща скица. О, време, сила, търпение и пари!

[1] Площад в Лондон, където са се провъзгласявали кралските прокламации. — Б.пр. ↑

[2] Съвкуплението при тях е като при млекопитаещите. ↑

[3] По природен закон, по право и заслуга. ↑

[4] Имам предвид, че досега рибите, наричани ламатени и дюгони (морските прасета на нантъкитските Кофиновци), са включени от много естественици в числото на китовете. Но тъй като тези прасета са една нахална, презряна пасмина, която се спотайва най-вече в устията на реките и се храни с мокро сено, а главно, тъй като не изхвърлят водни струи, аз не ги признавам за китове и им връчих паспортите, за да напуснат царството на китовете. ↑

[5] Ахаз — юдейски цар от VIII век пр.н.е. — Б.пр. ↑

[6] Ясно е защо тази книга за китовете не е наречена четвъртина. Макар и по-малки от китовете от първия вид, китовете „осмина“ приличат по форма на тях; докато подвързан том „четвъртина“ не запазва формата на том „ин фолио“. ↑

[7] Галон = 3,78 литра. — Б.пр. ↑

[8] Националният празник на САЩ. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 33

СПЕКСИНДЪРЪТ

Що се отнася до офицерския персонал в китоловните кораби, тук му е мястото да разгледаме една вътрешна особеност, която се дължи на съществуването на офицери харпунджии, една категория съвсем непозната, разбира се, във всяка друга флота освен китоловната.

Голямото значение на званието „харпунджия“ се увеличава още повече от факта, че първоначално, в старото холандско риболовство отпреди повече от два века, командването на китоловен кораб не е било поверявано изцяло на лицето, наричано сега капитан, а се е разделяло между него и един офицер, наричан спексиндър. Тази дума значи буквално „разрязващ маста“; практиката обаче го е изравнила със званието главен харпунджия. В ония времена властта на капитана се ограничавала до корабоплаването и общото управление на съда; що се отнася до китоловството и всичко, свързано с него, то било напълно подчинено на спексиндъра, или главния харпунджия. Този някогашен холандски офицер се запазва и в английската гренландска риболовна флота с изопаченото име „спексайънир“, но по-раншната му власт е жалко ограничена. Сега той има просто чин старши харпунджия; и като такъв е един от най-низшите подчинени на капитана. Въпреки това, тъй като успехът на една китоловна експедиция зависи главно от доброто държане на харпунджиите и тъй като в американската риболовна флота той е не само важен офицер в лодката, но при известни обстоятелства (нощни дежурства в област с китове) командва и самия кораб, висшата морска политика налага той да живее поне номинално отделно от моряците и да минава донякъде за техен професионален началник; при все че те се смятат всякога равни нему по обществено положение.

А голямата разлика между офицера и моряка в открито море е следната: офицерът живее на задната, морякът на предната част на кораба. Така че в китоловните и търговските кораби помощник-капитаните са в една и съща част с капитана; в повечето американски

китоловни кораби следователно и харпунджиите квартируват в задната част на кораба. С други думи, те се хранят в капитанската каюта и спят в съседно с нея помещение.

При все че продължителността на едно китоловно пътешествие из южните морета (което е изобщо най-продължително от всички досега предприемани пътешествия), необикновените му опасности и общия интерес, свързващ участниците, чиито печалби, независимо от по-високия или по-нисък техен ранг, зависят не от определени заплати, а от общата им сполука, бдителност, безстрашие и тежък труд; при все че всичко това води в известни случаи към по-слаба дисциплина от тази в търговските кораби изобщо, все пак, макар в дадени първобитни условия китоловците да живеят единни като древен месопотамски род, строгата взискателност във външните отношения на капитанския мостик наредко се поотпуска и в никакъв случай не се изоставя напълно. В много нантъкитски кораби може да видите скипера да се перчи на капитанския си мостик с победоносна тържественост, ненадмината в никоя военна флота; и да изтръгва почти толкова външни почести, колкото би получил, ако носеше императорска багреница, а не най-прост моряшки шаяк.

И при все че мрачният капитан на „Пекод“ бе най-малко склонен към подобен вид пустословие, при все че единствената изисквана от него почест беше безусловно и незабавно подчинение; при все че не заставяше никой моряк да събуе общата си, преди да стъпи на капитанския мостик; при все че понякога, при особени обстоятелства и събития, които ще бъдат разказани по-нататък, се обръщаше с необичайно снизходителни или заплашителни слова към тях и капитан Ахав дори съблюдаваше главните морски обичаи и порядки.

Ще ни се случи може би да разберем, че той се прикриваше понякога зад тези обичаи и порядки, използвайки ги при случай за лични цели, съвсем различни от онези, на които по право трябваше да служат. Този интелектуален деспотизъм, който в друго отношение изобщо не се проявяваше, се превръщаше чрез морските обичаи и порядки в непреодолима диктатура. Защото, каквото интелектуално превъзходство и да има човек, той не може никога да добие осезаема власт върху другите хора без помощта на външни хитрини и уловки, сами по себе си жалки и недостойни. Това именно задържа истинските князе на Царството Божие далече от световните трибуни; и оставя най-

високите почести на земята за хора, които са се прочули повече чрез това, че стоят безкрайно по-ниско от неизвестната шепа избраници на божествения бездейник, отколкото чрез някакво несъмнено превъзходство над безцветната тълпа. Тези нищожества, ако са облечени в най-висшите политически прерогативи, притежават такава огромна сила, която в случаите на известни царе придава власт на идиотизираното малоумие. И ако, какъвто е случаят с цар Николай I, кръглата корона на една географска империя обкръжава един императорски мозък, плебейските тълпи коленичат замаяни пред страхотната централизация. Дано драматургът, който би желал да опише пълния размах и неудържим устрем на човешката необузданост, не забрави толкова важния за изкуството му образец, за който току-що загатнахме.

Но моят капитан Ахав все още се движи пред мене с цялата си Нантъкитска намръщеност и разчорленост; и в една материя, засягаща императори и крале, трябва да призная, че ще се занимавам само с един беден стар китоловец като него; така че не мога да си служа с никакви външни царствени одежди и обстановки. О, Ахав! Твоето величие трябва да бъде изтръгнато из небесата, потопено в морските глъбини и изваяно в безплътния въздух!

ГЛАВА 34

КАПИТАНСКАТА ТРАПЕЗА

Обед. Самуна, тоест прислужникът, подава из люка бледото си като самун лице и съобщава на своя господар и началник, че обядът е готов; господарят е седнал в лодка до подветрения борд, наблюдава слънцето и изчислява безмълвно географската ширина върху гладката кръгла плочка, приготвена за тази цел в горната част на кокаления му крак. От пълното безразличие към съобщението бихте могли да заключите, че намръщеният Ахав не е чул прислужника си. Но след малко той се залавя за вантите, стига с клатушкане до палубата, казва с монотонен и невесел глас: „На обяд, мистър Старбък“, и изчезва в каютата си.

Едва когато и последният отзвук на султанската му стъпка заглъхне и първият емир Старбък има основание да предположи, че Ахав е вече седнал, той се пробужда от унеса си, обикаля веднъж-дваж палубата, поглежда важно компаса, казва с любезна нотка в гласа: „Обяд, мистър Стъб“, и слиза по стълбичката. Вторият емир се шляе известно време около вантите, пораздрусва гротбраса, за да види здраво ли е това важно въже, после повтаря същия припев и с едно кратко: „Обяд, мистър Фласк“, тръгва след предшествениците си.

Но третият емир, останал сам на капитанския мостик, изглежда, се чувства освободен от някакво странно притеснение, защото намигайки по всички посоки, той захвърля обущата си и се понася в бърз безшумен танц точно над главата на падишаха; после захвърля с ловко движение фуражката си на задната рея като на лавица и тръгва нехайно — поне докато го виждате от палубата — по стълбичката, завършвайки шествието с музика, противно на всички други шествия. Но преди да пристъпи прага на капитанската каюта, той се спира, придава си съвсем ново изражение и независимият, весел, дребничък Фласк се явява пред цар Ахав в образа на нещастник или роб.

Една от най-странните прояви, създадена от дълбоката изкуственост в моряшките нрави, е, че докато на палубата някои

офицери могат да се държат, ако бъдат предизвикани, смело и дори дръзко към своя капитан, щом слязат за всекидневния обяд в каютата на капитана, девет десети от тях възприемат веднага безобидно, за да не кажа, умолително и покорно изражение към седящия начело на трапезата; едно наистина чудно, а понякога и крайно комично държане. На какво се дължи тази разлика? Загадка ли е? Може би не. Да си Балтазар, вавилонски цар, и то не високомерен, а учтив Балтазар, трябва да си надарен безспорно с известно светско величие. А човек, който умее действително да заема царствено и разумно своето място на трапезата си, има много по-неоспоримо лично влияние и царска власт от тия на Балтазар; защото Балтазар не е бил измежду най-великите хора. Който е дал поне веднъж обяд на приятелите си, е разбрал какво значи да си Цезар. Това е една омагьосана обществена царственост, на която не може да се устои. Ако прибавите към това съображение официалното превъзходство на един корабен властелин, може да разберете на какво се дължи току-що споменатата особеност в моряшкия живот.

Ахав седеше начело на своята украсена със слонова кост трапеза като безгласен гривест тюлен на бял коралов бряг, заобиколен от своите войнствени, но все още почтителни тюленчета. Всеки офицер чакаше реда си да му се поднесе яденето. Всички бяха като деца пред Ахав; и все пак у него не се долавяше ни най-малко светско високомерие. Те гледаха с еднаква мисъл ножа на стареца, който разрязваше месото в поставеното пред него общо блюдо. Предполагам, че не биха осквернили за нищо на света този миг и с най-лека забележка по най-безобиден въпрос, например за времето. Не! Щом Ахав протегнеше ножа и вилицата, с които държеше отрязаното месо, това значеше, че трябва да му поднесат чинията на Старбък, който приемаше след това храната си като милостиня; стряскаше се, ако ножът скръцне случайно; дъвчеше безшумно и гълтеше внимателно. Защото подобно на коронационния банкет във Франкфурт, при който германският император си похапвал както трябва със седемте имперски електори, тези обеда в капитанската каюта бяха тържествени и минаваха в почтително мълчание; наистина старият Ахав не забраняваше разговори на трапезата, но той самият не продумваше. Какво облекчение беше за задушаващия се Стъб, когато някой плъх вдигнеше шум в трюма долу. А горкият дребен Фласк беше най-

младият син, малкото момче в това уморително семейно събрание. За него оставаха пищялите от соленото говеждо, а можеха да останат само и кокошите крака. Защото, да си вземе сам нещо от трапезата, би се сторило на Фласк равнозначно на явна кражба. Ако би си взел сам нещо от тази трапеза, то сигурно сетне никога не би се осмелил да вдигне глава в тоя почтен свят; при все че, колкото и да е странно, Ахав не забраняваше това. Ако Фласк би си взел сам нещо, най-вероятно е, че Ахав не би и забелязал. Най-малко би си позволил Фласк да си вземе масло. Дали мислеше, че собствениците на кораба смятат маслото вредно за неговото светло, слънчево лице, или предполагаше, че при такова пътуване из лишени от пазар морета маслото е на голяма почит и следователно не е за него, низшия офицер, не е известно; както и да е, Фласк беше — уви! — човек, който живееше без масло! Но не беше само това. Долу, на трапезата, Фласк беше последен, а горе беше първи. Така че обедът му беше много притеснен откъм времетраене. И Старбък, и Стъб слизаха преди него; освен това имаха правото и да поизбързат. Ако се случеше Стъб, който беше само на косъм по-горе от Фласк, да няма охота и да даде вид, че възнамерява да привърши скоро обедата си, Фласк трябваше да побърза и можеше тоя ден да глътне само две-три хапки; защото би било несъвместимо със свещените обичаи Стъб да се качи на палубата преди Фласк. Затова Фласк бе признал веднъж в разговор насаме, че откакто станал офицер, бил почти винаги гладен. Защото това, което хапваше, не уталожваше глада му, а само го поддържаше. „Успокоението и задоволството, казваше Фласк, изчезнаха завинаги от стомаха ми. Сега съм офицер, но как бих искал да стисна в шепата си на предната палуба парче от някогашното говеждо, както когато бях прост моряк.“ Ето плодовете на повишението; ето пустословието; ето безумието в живота! Ако някой моряк от „Пекод“ имаше за какво да се сърди на Фласк в качеството му на началник, достатъчно би било, за да се почувства напълно удовлетворен, да отиде във време на обяд на задната палуба, да надзърне през люка и да види как Фласк седи, оглупял и онемял, пред страшния Ахав.

Ахав и тримата помощник-капитани съставяха, така да кажем, първата трапеза в капитанската каюта на „Пекод“. След като си отиде — в обратен ред на идването им, — покривката се почистваше или по-точно се пооправяше набързо от бледия прислужник. Тогава на

пиршеството биваха поканени тримата харпунджии, на които се завещаваха останките. Те превръщаха високомерната каюта в един вид временен прислужнически салон.

Пълна противоположност на едва поносимата принуденост и неизразимия невидим деспотизъм на капитанската трапеза беше безгрижната волност, непринуденост и почти лудешка демократичност на низшите харпунджии. Докато техните началници, помощник-капитаните, се страхуваха и от скръцването на челюстите си дори, харпунджиите дъвчеха храната си със заразителна охота. Обядваха като лордове, тъпчеха търбусите си като индийски кораби, по цял товар с колониални стоки. Куийкуег и Таштего имаха такъв необикновен апетит, щото, за да запълни празнотата, останала от предишното ядене, Самуна беше принуден често да донесе по два големи бута солена пастърма, отрязана сякаш направо от едрия вол. И ако не ги донесеше бързо, ако не подтичваше пъргаво, Таштего имаше неучтивия навик да го накара да бърза, бодейки го с вилицата си като с харпун. Веднъж, обзет от някаква прищявка, Дагу подпомогна паметта на Самуна, като го сграбчи през кръста и сложи главата му на голяма празна дъска за рязане на хляб, а Таштего с нож в ръка започна да очертава кръга, предшестваш скалпирането. Този бял като хляб прислужник беше по природа много нервно, вечно треперещо момче, рожба на пропаднал хлебар и болногледачка. А поради постоянното гледане на страшния черен Ахав и периодичните бурни любезности на тримата диваци целият живот на Самуна се бе превърнал в непрекъснато треперене. Обикновено, след като занесеше на харпунджиите всичко, което поискваха, той избягваше от лапите им в съседния малък килер, отдето поглеждаше уплашено иззад завесата на вратата, докато свършат обяда си.

Интересна гледка беше да видиш как Куийкуег, седнал срещу Таштего, показва острите си зъби срещу тия на индианеца; а встрани от тях Дагу седеше на земята, защото пейката бе издигнала украсената му с пера глава до долната карлинг^[1]; при всяко движение на огромните му нозе цялата каюта потреперваше, като че някой африкански слон влизаше в кораба. Въпреки това едрият негър беше много скромнен, за да не кажем дори изтънчен. Изглеждаше почти невероятно, че той може да поддържа с такива сравнително малки хапки живота в това едро, дворянско, великолепно тяло. Но този

благороден дивак сигурно гълташе здраво обилния въздух, вдишвайки с широките си ноздри най-висшата жизненост на всемира. Великаните не се създават и хранят с месо и хляб. Куийкуег обаче мляскаше като простосмъртен дивак — толкова грозно, че разтрепераният Самун поглеждаше дали по слабичките му ръце не са останали следи от зъбите на людоеда. А когато чуеше, че Таштего го вика да си разчистят сметките, простодушният прислужник едва не изпочупваше окачените в килера съдове, обзет от внезапни пристъпи на парализа. Скърцането на брусовете — които харпунджиите носеха в джобовете си, за да острят копията и другите си оръжия, а използваша и за точене на ножовете си на трапезата — също не допринасяха за успокояването на Самуна. Можеше ли да забрави той, че и самият Куийкуег например, когато е бил на острова си, сигурно се е провинил в кръвожадни трапезни произволи. Уви! Самунче! Тежък е животът на бял сервитьор, прислужващ на людоеди. Не салфетка, а щит трябва да носи той в ръка. Но все пак идваше време, когато тримата морски бойци за най-голямо негово удоволствие ставаха и си тръгваха; за неговите лековерни, хранени с басни уши, войнствените им крака вдигаха шум при всяка тяхна стъпка като мавритански ятаган в ножницата си.

Но при все че тези диваци обядваха и формално живееха в капитанската каюта, те не бяха никакви домоседци и се мяркаха там само в часовете за хранене и преди лягане, когато минаваха през нея на път за своите спални.

По този въпрос Ахав не правеше изключение от повечето американски капитани на китоловни кораби, които, общо взето, са склонни да смятат, че капитанската каюта принадлежи по право само на тях; и единствено от учтивост допускат от време на време някого там. Затова помощник-капитаните и харпунджиите на „Пекод“ прекарваха повече вън, отколкото вътре в капитанската каюта. Те влизаха в нея само както входна врата влиза в къщата; обръща се за миг навътре и още в следния миг се връща назад; постоянното им местонахождение беше на открито. Те не губеха много от това; защото в каютата нямаше другарско общество. Ахав беше недостъпен за другите хора. При все че се числеше номинално в списъка на християнския свят, той беше все още чужд за него. Той живееше в света, както последната жива мечка живее в населения Мисури. И както след отминаването на пролетта и лятото този див горски вожд се

заравя в някоя хралупа, за да прекара там зимата, смучейки лапите си, така и душата на Ахав, затворена в хралупата на тялото му в суровата, бурна старост, се хранеше от черните лапи на своята скръб!

[1] Греда по дължината на кораба. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 35

ДЕЖУРСТВО ПО МАЧТА

Редът ми да застъпя дежурство по мачта като всички други моряци дойде в чудесно време.

В много американски китоловни кораби дежурството по мачта започва почти едновременно с напускането на пристанището, дори ако до местоназначението има повече от петнадесет хиляди мили. И ако след три, четири или петгодишно пътешествие корабът се връща пълен — да речем, с една-единствена празна бутилка на борда — дежурството по мачта продължава докрай; едва когато мачтите му се промъкнат между крановете на пристанището, едва тогава се изоставя окончателно всяка надежда за улавяне на още един кит.

А тъй като дежурството по мачта, все едно на сушата или в морето, е много древно и интересно, нека го разгледаме по-подробно. Според мене най-ранните дежурни по мачта са били древните египтяни; въпреки всичките си изследвания не открих техни предшественици. При все че техните потомци, строителите на Вавилонската кула, са възнамерявали вероятно да издигнат най-високата мачта в Азия и Африка, тя е била захвърлена през борда от урагана на Божия гняв още преди да сложат върхния ѝ блок. Затова не можем да им дадем първенство пред египтяните. А твърдението, че египтяните са били първите дежурни по мачта, се основава върху общото мнение на археолозите, че първите пирамиди са били построени за астрономични наблюдения; това схващане се подкрепя особено много от стълбовидната форма на четирите им страни; по тях древните астрономи са имали обичай да се изкачват с невероятно дълги крачки на върха и да се провикват оттам, щом зърнат нова звезда; както наблюдателите в съвременните кораби се провикват, щом зърнат платно или кит. Светият стълпник, прочутият древнохристиянски отшелник, който си построил в пустинята висок каменен стълб и прекарал на върха му последните години от живота си, като издигал догоре храната си с макара, е забележителен пример

за безстрашно дежурство по мачта; никакви мъгли, мразове, дъжд, градушка и лапавица не са го накарали да напусне мястото си; посрещайки храбро докрай всички злини, той буквално умира на своя пост. Съвременните дежурни по мачта са обаче една безжизнена пасмина; все хора от камък, желязо или бронз. При все че могат да устоят на силна буря, те са напълно негодни да се провикнат, когато зърнат нещо необикновено. Такъв е Наполеон, застанал със скръстени ръце върху Вандомската колона на сто и петдесет стъпки от земята, без да иска да знае кой управлява палубата долу: Луи Филип ли, Луи Блан ли или Луи Дявола. И великият Вашингтон е застанал на високо на главната мачта в Балтимор; и неговата колона бележи като Херкулесовите стълбове^[1] върха на човешкото величие, което малцина смъртни ще надминат. И капитан Нелсън, застанал върху бронзов скрипец, дежури по мачта на Трафалгар Скуър и дори когато е съвсем забулен от лондонски дим, пак личи, че на това място има скрит герой; защото, където има дим, има и огън. Но нито Наполеон, нито Вашингтон, нито Нелсън ще отговорят на зов от низините, колкото отчаяно и да ги призовават да помогнат със съветите си на обезумелите палуби, към които гледат; макар и да се предполага, че духовете им проникват през плътното було на бъдещето и съзират кои плитчини и кои скали трябва да се избягват.

Може да изглежда недопустимо сухоземните дежурни по мачта да се сравняват в каквото и да е отношение с морските; но че в действителност е допустимо, се доказва очевидно от един факт, за чиято достоверност гарантира Овид Мейси, единственият историк на Нантъкит. Достойният Овид ни съобщава, че в ранните времена на китоловството, още преди редовното преследване на китовите с кораби, хората от острова издигали по крайбрежието високи дървени стълбове, по които наблюдателите се качвали с подковани с габъри обуца, както птиците се качват по гредите в кокошарник. Преди няколко години същият план на действие бил възприет от китоловците в Бей, Нова Зеландия, където готовите лодки чакали край брега да им съобщят появата на китове. Но този обичай е вече остарял; затова да се върнем към единственото истинско дежурство по мачта — това на китоловен кораб в открито море. Тримата дежурни по мачта стоят на пост от изгрев до залез; в тази служба (както в дежурството при руля) моряците се редуват и сменят всеки два часа. При ясно време в

тропиците дежурството по мачта е извънредно приятно; за мечтателен съзерцател то е просто наслада. Стоиш си на стотина стъпки над безшумната палуба и се носиш над гълбините като с исполински патерици, а под теб между краката ти плуват огромните морски чудовища, както корабите плавали някога между ботушите на прочутия колос в Древния Родос. Стоиш си изгубен в безкрайна поредица от морета, където нищо освен вълните не се вълнува. Унесеният кораб се люшка лениво; сънлив пасат подухва; всичко те разтапя в забрава. През по-голямата част от този китоловен живот в тропиците те обгръща величествено отсъствие на каквито и да са събития; не чуваш никакви новини; не четеш вестници; извънредни издания с поразителни описания за най-обикновени случки не те въвличат никога в ненужна възбуда; не чуваш никакви домашни тревоги за пропаднали ценни книжа, спадане на акции; не се тревожиш никога какво ще обядваш... Защото всичката ти храна за повече от три години е грижливо прибрана в бурета, а цената на обедите и вечерите е неизменна.

В един от тия южни китоловни кораби, при три-четири годишно пътуване, както често се случва, общият сбор на часовете, прекарани в дежурство по мачта, се равнява на няколко месеца. И трябва твърде много да се съжالياва, че мястото, на което човек посвещава една толкова голяма част от целия срок на естествения си живот, е така жалко лишена от каквато и да е уютност и не може да породии никакво домашно чувство, както става например в легло, хамак, катафалка, караулна будка, амвон, каляска и други малки, спретнати кътчета, в които хората временно се усамотяват. Обичайното ти място в случая е върхът на главната мачта, където капваш върху две тънки успоредни греди (почти специфични за китоловните кораби), наречени кръстовище на главната мачта. Тук, люшкан насам-натам в морето, новакът се чувства почти толкова удобно, колкото върху рогата на бик. В студено време можеш, разбира се, да си занесеш горе и къщата, във вид на шинел за дежурство, но, откровено казано, и с най-дебелия шинел за дежурство е все едно че си гол; защото както душата ти е залепена отвътре за своята плътска шатра и нито може да се движи свободно в нея, нито може да излезе оттам без опасност да загине (като някой неподготвен скитник, който минава зиме през снежните Алпи), така и шинел за дежурство не може да бъде къща, защото е само една

обвивка, една допълнителна кожа, която те затваря. Ти не можеш да туриш лавица или скрин в тялото си, нито можеш да направиш удобна стаичка от шинела си.

Във връзка с всичко гореказано трябва да се съжالياва, че дежурните по мачта в южен китоловен кораб не са снабдени с привлекателните шатрички или амвони, наричани врано гнездо, в които наблюдателите на гренландския китоловен кораб са защитени от суровото време в полярните морета. В написания край камината разказ на капитан Слийт, озаглавен „Пътешествие сред ледници за търсене на гренландски кит, а между другото и за ново откриване на загубените исландски колонии в някогашната Гренландия“, в този великолепен том всички дежурни по мачта могат да намерят прекрасно и подробно описание за наскоро измислените врани гнезда на „Глейшър“, кораба на капитан Слийт. Той ги нарече в своя чест Слийтсови врани гнезда; защото е техен изобретател и собственик на патент и смята, без каквато и да е смешна и неискрена скромност, че щом даваме на децата си своето име (тъй като ние, бащите, сме техни изобретатели и патентовани собственици), по същия начин трябва да даваме името си и на всяка друга създадена от нас машина. По форма Слийтсовото врано гнездо прилича на широко буре или бъчва; отгоре обаче е отворено и е снабдено с подвижна странична преграда за предпазване главата от вятъра във време на силна буря. Тъй като то е закрепено на върха на мачтата, ти влизаш в него през една вратичка на дъното му. В задната страна, откъм кърмовата част на кораба, има удобна пейка с шкафче под нея за чадъри, вълнени шалове и шинели. Отсреща има кожен багажник за рупор, лула, далекоглед и други мореплавателни уреди. Капитан Слийт казва, че когато карал дежурство по мачта в това свое врано гнездо, винаги държал при себе си и пушка (закачена също в багажника) с барутник и куршуми, за да стреля по отклонилите се от стадото нарвали или скитащи морски еднороги, които гъмжат из тия морета; защото по тях не може да се стреля с успех от палубата поради съпротивата на водата, но да се стреля от високо, е вече съвсем друго нещо. Личи си, че за капитан Слийт е било истинско удоволствие да описва подробно и най-дребните удобства на своето врано гнездо; но при все че се разпростира върху много от тях и ни удостоява с едно твърде научно описание за опитите си във враното гнездо с малкия компас, поставен там за поправяне грешките, дължащи се на тъй

нареченото „местно привличане“ на всички магнитни стрелки, предизвикано от близостта на желязото в корабните палуби (а в случая с Глейшър може би и на факта, че сред екипажа му имало много пропаднали ковачи); при все че, казвам, дава едно много съдържано научно описание, капитан Слийт знае много добре — въпреки учените си „отклонения на компаса“, „азимутни отбелязвания“ и „приблизителни грешки“, — че не е бил толкова потънал в тези дълбоки магнетични размисли, за да не опитва от време на време привличането на пълната бутилка, така хубавичко скрита в един край на враното гнездо, та да му е винаги подръка. При все че, общо взето, аз изпитвам голямо възхищение и дори любов към доблестния, честен и учен капитан, все пак намирам, че е постъпил доста зле, като е пропуснал да спомене бутилката, имайки предвид какъв верен приятел и утешител трябва да му е била, когато с дебели ръкавици и качулка на глава е изучавал математика в птичето си гнездо, кацнало на върлина на петнадесет-двадесет метра над палубата.

Но ако ние, южните китоловци, не сме настанени така удобно на мачтата, както са били капитан Слийт и неговите гренландски моряци, това неудобство се възмездява богато от ведрото спокойствие на очарователните морета, из които обикновено плаваме ние, южните риболовци. Аз например обичах да се катеря на воля по вантите, да постоя на върха им, за да побъбря с Куийкуег или кой да е друг свободен от наряд, когото бих намерил там; да се поизкача още малко, да прехвърля лениво крак през рейката на главното платно и да погледна предварително водната шир, преди да достигна крайното си местоназначение.

Нека се изповядвам и призная откровенно, че бях доста негоден наблюдател. Как бих могъл — погълнат от въпросите за всемира и оставен свършено сам на такава предразполагаща към размисли височина — да не гледам леко на задължението си, да съблюдвам всички строго установени заповеди на китоловен кораб: „Отваряй си очите на четири и се провиквай всеки път.“

И нека посъветвам доброжелателно тук всички нантъкитски собственици на кораби! Пазете се да приемате в бдителните си екипажи младеж с бледо чело и унесен поглед, склонен към неуместна мечтателност, който идва да постъпи при вас, след като е напълнил главата си с Федон^[2] вместо с Баудич^[3]. Пазете се, казвам, от такъв

младеж: за да убиете кит, трябва да го видите; а този млад Платонов поклонник с хлътнали очи може да ви изкара десет околосветски дежурства и да не ви достави нито половин литър спермацет. Тези предупреждения съвсем не са безполезни. Защото китоловството представя днес убежище за много романтични, тъжни, разсеяни младежи, отвратени от отчайващите земни грижи и тръгнали да търсят настроение в катрана и китовата мас. Чайлд Харолд казва нерядко навръх мачтата на някой разочарован китоловен кораб и се провиква мрачно:

*Вълнувай се, дълбоки, тъмносин океан!
Десет хиляди китоловци
порят напразно твоята шир.*

Много често капитаните на такива кораби мърмрят тия разсеяни философи, като ги упрекат, че не проявявали достатъчен „интерес“ към пътуването; и дори намекват, че са толкова лишени от каквото и да е честолюбие, че нито се сещат, нито виждат някъде кит. Но всичко е напразно: тия млади платоновци съзнават, че зрението им е несъвършено; те са късогледни; има ли смисъл тогава да напрягат зрителния си нерв? А лорнета си са забравили вкъщи.

— Слушай, маймуно — казваше един харпунджия на такъв младеж, — ти кръстосваш от три години вече моретата, а още не си съобщил за нито един кит. Китовете станаха рядкост като кокоши зъби, откакто ти тръгна с нас.

Може да е било така; а може и да е имало цели стада китове край далечния кръгозор; но този разсеян младеж се е унасял дотолкова в упойващото безразличие на една празна, несъзнателна замечтаност, люшкан от хармоничния ритъм на мисловните вълни, че е загубвал най-послед своята самоличност; смятал е мистичния океан в нозете си за дълбоката, синя, бездънна душа на човека и природата; и всяко странно, полусъзряно, плъзгащо се, прекрасно видение, което му е убягвало; всяка смътно очертала се, едва подаваща се риба с неразличима форма му се е струвала възплъщение на ония изплъзващи се мисли, които населяват душата с непрестанното си прелитане през нея. В това омагьосано настроение духът ти отлита нагам, откъдето е

дошъл; разлива се във времето и пространството като разпиляната пантеистична пепел на Кранмер^[4], превръщайки се накрая в част от всеки бряг по земното кълбо.

Ти нямаш сега друго съществуване освен олюляващия се живот, предаван ти от леко люшкания кораб, който го взема от морето; а самото море го получава от неизповедимите Божии приливи. Но както си унесен в тоя сън или мечта, мръдни поне на косъм крак или ръка; и личността ти се възвръща ужасена. Ти си надвиснал над Декартови водовъртежи. И може би посред бял ден в най-спокойно време ще полетиш с полусподавен вик през прозрачния въздух в лятното море, откъдето няма да изплуваш вече. Пазете се, пантеисти!

[1] Гибралтар. — Б.пр. ↑

[2] Платонов диалог за безсмъртието на душата. — Б.пр. ↑

[3] Американски мореплавател и математик (1773–1838). — Б.пр.

↑

[4] Кентърбърийски архиепископ, изгорен като магьосник в 1556 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 36

КАПИТАНСКИЯТ МОСТИК

(Влиза Ахав, след него всички.)

Не бе минало много време след историята с лулата, когато, според обичая си, Ахав се качи една сутрин след закуска по мостчето от капитанската каюта на палубата. Повечето морски капитани се разхождат по това време там, както провинциалните дворяни отиват на разходка след закуска из градината.

Тежкият му кокален крак се чу скоро по обичайния път върху свикналите със стъпките му дъски, издълбани като геоложки камъни с особените знаци на неговата походка. А погледнете ли втрещено набръчканото неравно чело, бихте видели и там още по-странни следи — следите на незаспиващата, вечно подвижна мисъл.

Но тези бразди изглеждаха сега по-дълбоки, както и неспокойният ход оставяше тази сутрин по-дълбока следа. Така потънал беше Ахав в мислите си, щото при всеки еднообразен завой покрай главната мачта или компаса можехте да видите как мисълта му извива и върви заедно с него, завладяла го така цялостно, че всичко изглеждаше само вътрешна форма на всяко външно движение.

— Забелязваш ли, Фласк? — прошепна Стъб. — Пилето вече кълве черупката. И скоро ще се покаже.

Часовете минаваха; Ахав се бе затворил вече в каютата си много рано, прекосявайки палубата със същата дълбока, фанатична решителност в изражението.

Наближаваше да мръкне. Той застана изведнъж до фалшборда, закрепил кокаления си крак в издълбания отвор, хвана се за едно въже и заповяда на Старбък да повика всички на капитанския мостик.

— Сър! — каза помощник-капитанът, учуден от тази заповед, която се даваше само в изключителни случаи.

— Повикайте всички на капитанския мостик — повтори Ахав. — Дежурните по мачта! Слезте долу!

Когато целият екипаж се събра и обърна с любопитство към него поизплашените си лица, защото той приличаше на кръгозор, от който се надига буря, Ахав погледна бързо фалшборда, след това стрелна с очи екипажа, напусна мястото си и започна пак да се разхожда с тежка походка по палубата, като че наоколо му нямаше никого. Той продължаваше да крачи с наведена глава и нахлупена шапка, без да обръща внимание на учудения шепот на моряците; докато Стъб промълви предпазливо на Фласк, че Ахав трябва да ги е повикал, за да видят един рекорд по пешеходство. Но то не трая дълго. Спирайки се рязко, той извика:

— Как постъпвате, момчета, когато видите кит?

— Провикваме се, че сме го видели! — отвърнаха необмислено двадесетина дружни гласа.

— Добре! — одобри буйно Ахав, съзирайки дълбоката възбуда, в която неочакваният въпрос ги бе хвърлил.

— А след това?

— Спускаме лодките и ги подгонваме.

— И с каква песен гребете към него, момци?

— Мъртъв кит или разбита лодка!

При всяко провикване лицето на стареца изразяваше все по-странно и сурово задоволство и одобрение; а моряците се споглеждаха изненадано, сякаш се чудеха как могат да се вълнуват така от тия привидно безсмислени въпроси.

Но всички заслушаха пак внимателно, когато Ахав се полуизвърна на кокаления си крак, улови едно въже, стисна го почти конвулсивно и се обърна към тях със следните думи:

— Всички вие, дежурни по мачта, чухте заповедта ми за Белия кит. Погледнете. Виждате ли тази испанска унция злато? — Той вдигна срещу слънцето една лъскава златна монета. — Тя струва шестнадесет долара, момци! Виждате ли я? Мистър Старбък, подайте ми оня чук.

Докато помощникът донесе чука, Ахав потърка полека, без да продума, златната монета с края на куртката си, сякаш искаше да я лъсне, и приглушено затананика без думи, а това беше механичен звън на жизнените пружини в тялото му.

След връщането на Старбък той тръгна към главната мачта, вдигнал в една ръка донесения чук, а в другата златната монета, и се провикна гръмко:

— Който от вас съобщи, че е зърнал кит с бяла глава, набраздено чело и изкривена челюст, който ми открие този кит с бяла глава и три белега в дясната перка на опашката... чувате ли? Който от вас, момчета, ми открие този бял кит, ще получи тая жълтица!

— Ура, ура! — извикаха моряците и поздравиха с махане на шапки заковаването на жълтицата върху мачтата.

— Казвам „бял кит“ — повтори Ахав, като хвърли чука. — Бял кит. Отваряйте си очите, момчета; търсете внимателно бяла вода; и едно мехурче да е само, провикнете се!

Таштего, Дагу и Куийкуег гледаха през цялото време с много по-голямо внимание и изненада от всички останали, а при споменаването на набразденото чело и изкривената челюст трепнаха, като че всеки поотделно си припомни нещо подобно.

— Капитан Ахав — каза Таштего, — този бял кит трябва да е същият, който някои хора наричат Моби Дик.

— Моби Дик ли? — извика Ахав. — Та ти знаеш ли, Таш, Белия кит?

— Не маха ли той малко особено опашка, сър, преди да се гмурне? — каза предпазливо гейхедът.

— И фонтанът му е някак особен — обади се Дагу. — Много гъст и краткотраен, нали, капитан Ахав?

— А пък има и един, два, три... о, много железа в кожата си, капитане — завика на срички Куийкуег, — и всички криви, изкривени като... като... — той се запъна да търси дума, въртейки ръка, сякаш отваряше бутилка — като... като...

— Като тирбушон! — извика Ахав. — Така е, Куийкуег, забитите харпуни са се изкривили в него; така е, Дагу, фонтанът му е голям като цял кръстец житни снопи и бял като купчина Нантъкитска вълна след годишното стрижене на овцете; така е, Таштего, премята се той като разцепено платно във време на буря. Дявол да го вземе, момчета! Та вие сте видели Моби Дик... Моби Дик... Моби Дик!

— Капитан Ахав — каза Старбък, който досега гледаше заедно със Стъб и Фласк началството си с растяща изненада, но най-после се

досети нещо, обясняващо чудото. — Капитан Ахав, аз съм слушал за Моби Дик... но кракът ви не бе отнесен от Моби Дик, нали?

— Кой ти каза? — извика Ахав и добави, след като помълча:

— Да, Старбък, да, другари; тъкмо Моби Дик ми отнесе мачтата; Моби Дик ме нагласи да стоя на този чукан. Да, да — изрева той със страхотен, гръмък, животински стон, като пронизан в сърцето елен. — Да, да, този проклет бял кит ме затри; превърна ме вовеки веков в жалък, закован на едно място инвалид! — Той размаха и двете си ръце в неудържимо проклятие:

— Да, да! И аз ще го гоня при Добра надежда, при Кейп Хорн, при норвежкия Маелстрьом, в пламъците на преизподнята, докато го намеря! За това сте постъпили на този кораб, момчета: да гоните тоя кит по всички краища на света, докато изригне черна кръв и заплува с перките нагоре. Какво ще кажете, момчета, ще го пипнете ли? Храбри изглеждате, струва ми се.

— Да, да! — извикаха харпунерите и моряците, като изтичаха по-близо до развълнувания старец. — Остър поглед за Белия кит! Остро копие за Моби Дик!

— Бог да ви благослови — полупростена, полуизвика той.

— Бог да ви благослови, момчета! Стюардът! Иди налея голяма кана грог. А ти защо си се намръщил, мистър Старбък? Няма ли да гониш Белия кит? Не си ли готов да преследваш Моби Дик?

— Готов съм да гоня кривата му челюст, както и челюстите на смъртта, капитан Ахав, ако ги срещнем по пътя си; но аз съм постъпил да гоня китове, а не да отмъщавам за нашия капитан. Колко варела ще напълниш с отмъщението си, капитан Ахав, дори ако го осъществиш? То няма да ти донесе много нещо на нашия нантъкитски пазар.

— Нантъкитски пазар ли? Хм! Я ела насам, Старбък; ти заслужаваш да ти се намали делът. Ако при възнаграждение с пари, човече, счетоводителите са ни сметнали за работно място цялото земно кълбо — като са го опасали с по три гвинеи на инч, отмъщението ще ми донесе пак по-голяма награда ей тук!

— Удря се по гърдите — прошепна Стъб. — Защо ли? Струва ми се, че прокълнтяха като огромен, празен съд.

— Да отмъщаваш на безсловесен звяр! — извика Старбък. — Тласка те просто сляп инстинкт! Безумие! Да се гневиш на безсловесна твар, капитан Ахав, е почти богохулство!

— Слушай... ти, дребна душице. Всички видими предмети са само един вид картонени маски. Но във всяко явление... във всяка постъпка, във всяко дело... една незнайна, но разумна същност прозира зад неразсъждаващата маска. Ако човек иска да удари, ще удари през маската! Как ще може затворникът да излезе на свобода, ако не разбие стената? Белия кит е за мене такава именно стена, която ме притиска. Понякога мисля, че зад нея няма нищо. Но и тя ми стига. Защото ме притиска, гнети ме, виждам в нея оскърбителна сила, поддържана от незнайна злоба. Тази именно незнайна сила ненавиждам; и все едно дали Белия кит е само оръдие, или е истински виновник, ще излея омразата си върху него. Не ми говори за богохулство, човече; и слънцето дори бих ударил, ако ме оскърби. Ако слънцето може да стори едното, аз мога да сторя другото; всичко на тоя свят се заплаща, защото съревнованието господства във всяка жива твар. Но мой господар, човече, не е и това заплащане. Кой стои над мене? Истината няма граници. Я отмести погледа си! Един глупав поглед е по-нетърпим от вражеско втренчване! Така, така; изчервяваш се и побледняваш; моята разпаленост те кара да пламваш от гняв. Но слушай, Старбък, казаното в разгорещено състояние се отрича само. Разгорещените приказки са незначителна обида. Аз нямам намерение да те ядосвам. Да оставим тоя въпрос. Погледни! Виж ония турски бузи с тъмни петна — живи, дишащи картини, нарисувани от слънцето. Леопарди езичници, които не се грижат за нищо, не боготворят нищо, а живеят; и не обяснявай пламенния им живот! Екипажът, човече, екипажът! Нима всички до един не са с Ахав по тоя въпрос за кита? Погледни Стъб! Той се смее. Виж оня чилиец! Пухти, щом помисли за това. Твоята разлюляна фиданка не може да се задържи сама сред общия ураган, Старбък! А какво се иска от тебе? Помисли — иска се само да помогнеш в убиването на една риба; не е кой знае какъв голям подвиг за човек като Старбък. Да не е нещо повече? Не може най-добрият Нантъкитски харпунджия да остане назад, когато всеки прост моряк е грабнал бруса си! Аха, виждам, че се смущаваш; започваш да се вълнуваш! Кажеш нещо, говори!... Да, да! Мълчанието те издава (на себе си). От разширените ми ноздри излетя нещо, което той вдъхна. Старбък е вече мой: не ще може да ми се противопостави без вътрешен бунт.

— Господ да ме пази!... Всинца ни да пази! — промълви тихо Старбък.

Но в радостта си от унесеното, неизречено съгласие на помощника Ахав не чу неговата изпълнена с лоши предчувствия молба; нито тихия смях откъм трюма; нито зловещото звънтене на вятъра във вантите; нито глухото плющение на платната в мачтите, когато се отпуснаха за миг. Защото в наведените очи на Старбък светна отново упорита жизненост; подземният смях заглъхна; вятърът продължи да духа; платната се опънаха; корабът продължи да се клатушка и люлее както досега. О, предчувствия и предупреждения! Защо не останете по-дълго при нас? Но дали вие, призраци, не сте по-скоро предсказания, отколкото предупреждения! И то не толкова предсказания, идващи отвън, колкото доказателства за това, което става в нас. Защото дори когато няма външни сили да ни принуждават, най-скритите подбуди в нашето същество продължават да ни тласкат напред.

— Каната! Каната! — извика Ахав.

Той взе препълнената калаена кана, обърна се към харпунджиите и им заповяда да извадят оръжието си. След това ги строи с харпуните в ръка близо до големия скрипец, тримата помощник-капитани застанаха до него с копията си, а останалият екипаж се нареди в кръг около тях; и постоя така за миг, изглеждайки изпитателно всеки моряк от екипажа. Суровите погледи срещнаха неговия, както налетите с кръв очи на прерийни вълци срещат погледа на водача си, когато се втурва пред тях по дирите на бизона: уви! — само за да падне в скритата клопка на индианците.

— Пий и отминавай! — извика той, подавайки препълнената кана на най-близкия моряк. — Ще пие само екипажът. Всички поред! Малки глътки... бавно гълтане, момчета! Парливо е като дяволско копито. Така, така, чудесно върви. Обикаля ви отвътре и изхвърква през орловия поглед. Чудесно! Пресушихте я. Оттам тръгна, оттук се върна. Подайте ми я... да, празна е! Вие сте като годините, момчета; така поглъщат и отнасят те преливащия живот. Напълни я пак, стюарде!

— Елате насам, юнаци. Всички около този скрипец; вие, помощник-капитани, застанете от двете ми страни с копията си, харпунджиите да застанат ей там с железата си; а вие, юначни моряци,

ме заобиколете, за да мога да повтора един благороден обичай на моите прадеди риболовци. О, момчета, пак ще видите... А, върна ли се, момче? По-бързо от калпава пара... Подай ми я. Ех, тази кана щеше пак да е препълнена, ако не бе те хванало Светивитово хоро... Махай се, треперко!... Приближете се, помощник-капитани! Кръстосайте копията си точно пред мене. Добре! Да докосна сега кръстовището!

С тия думи той протегна ръце, сграбчи трите гладки, лъскави копия там, където се бяха кръстосали, и ги дръпна внезапно и нервно, местейки в същото време втрещения си поглед от Старбък към Стъб и от Стъб към Фласк. Като че желаше да им предаде чрез незначайна вътрешна сила дълбокото вълнение, натрупано в лайденската стъкленица на собствения му жизнен магнетизъм. Тримата помощник-капитани трепнаха пред това строго, сдържано, мистично изражение. Стъб и Фласк погледнаха встрани; честният поглед на Старбък се наведе.

— Напразно! — извика Ахав. — Но може би е по-добре така. Защото, ако вие тримата възприемахте поне веднъж натрапеното вълнение, моето собствено електричество би се изпарило може би от мене. А можеше случайно и да ви убие. Може пък и да не се нуждаете от него. Наведете копията! Сега, помощник-капитани, аз ви назначавам виночерпци на моите трима роднини езичници... ей ония многоуважавани джентълмени и благородници, моите доблестни харпунджии. Не харесвате ли това задължение? Ами че самият папа мие нозете на просяци, като използва за кана своята тиара! Ох, мили кардинали! Ще го направите по собствено благоволение. Не ви заповядвам; вие сами ще пожелаете. Отрежете връзките и извадете дръжките, харпунджии!

Изпълнявайки мълчаливо заповедта, тримата харпунджии застанаха пред него само с дългата около три стъпки желязна част на харпуните, със зъбците нагоре.

— Не ме промушвайте с тая остра стомана! Обърнете ги, обърнете ги съвсем! Не знаете ли на кой край е чашката? Обърнете нагоре гнездото на дръжката! Така, така! Елате сега насам, виночерпци. Вземете харпуните и ги дръжете, докато ги напълня!

Пристъпвайки бавно от един офицер към друг, той напълни гнездата за дръжките на харпуните с парливата течност от каната.

— Застанете сега трима по трима, едни срещу други. Предайте смъртоносните потири! Дайте ги вие, които сключвате сега този неразривен съюз! Е, Старбък, свършено е! Утвърждаващото слънце чака да го потвърди! Пийте, харпунери! Пийте, момчета, които опъват смъртоносния китоловен лък... Смърт на Моби Дик! Господ да излови всинца ни, ако не уловим мъртъв Моби Дик!

Дългите, зъбчати стоманени чаши бяха вдигнати и с викове и проклетия срещу Белия кит всички глътнаха едновременно питието с леко свистене. Старбък пребледня, обърна се и потрепери. Напълнена отново, каната обиколи още веднъж възбудените моряци; след това всички се пръснаха, изпращани от Ахав, който им махаше със свободната си ръка, преди да се прибере сам в каютата си.

ГЛАВА 37

ЗАЛЕЗ

В каютата, до прозорчетата към кърмата, Ахав седи сам и гледа навън.

Където и да плувам, аз оставям бяла, мътна диря, бледи води и още по-бледи бузи. Завистливите вълни от двете страни на пътя ми се надигат да погълнат моята следа; нека я погълнат; аз все пак ще мина.

Далеко там, към вечно преливащия ръб на чашата, топлите вълни аленеят като вино. Златна вежда похлупва синевата. Водолазът слънце — който се спуска бавно още от пладне — потъва изведнъж; а моята душа излита нагоре! Уморена е от безкрайното нанагорнище. Толкова тежка ли е короната, която нося? Тая желязна ломбардска корона^[1]? А по нея блести не един елмаз; аз, носителят, не съзирам далечните ѝ отблясъци, но чувствам смътно ослепителното замайване от тях. Тя е от желязо... доколкото зная... не от злато. И е очукана, доколкото усещам; оцърбеният край жули така, че мозъкът ми се удря сякаш в твърдия метал; но черепът ми е стоманен; от тия, които нямат нужда от шлем и при най-главоломна борба!

Гори ли челото ми? О, беше време, когато изгревът ме поощряваше благородно, а залезът ме успокояваше. Сега вече не. Тази прекрасна светлина не ме утешава; всяка прелест е за мене мъка, защото не мога да ѝ се радвам. Надарен с висш разум, аз съм лишен от по-низшата способност да се радвам; прокълнат съм коварно и злобно! Прокълнат посред рая! Лека нощ... лека нощ! (Маха с ръка и се отдръпва от прозореца.)

Задачата не беше толкова тежка. Мислех да намеря поне един твърдоглавец, но моят зъбчат обръч подхожда за всички видове колела и всички се завъртяха. Те са наредени пред мене като погребени с барут, а аз съм клечката кибрит. Но тежко ми! Защото, за да подпали другите, клечката трябва сама да се погуби! Каквото съм дръзвал да сторя, аз съм го желал; и каквото пожелаля, ще го сторя! Смятат ме за луд...

Старбък ме смята, но аз съм само демоничен, само едно полудяло безумие! Тази безумна лудост е само спокойствие, в което се осъзнаваш по-добре. Пророчеството гласеше, че ще бъда разкъсан; и... ето! Загубих крака си. Сега пък аз предричам, че ще разкъсам този, който ме разкъса. Нека пророкът бъде и изпълнител. То е повече от това, което сте били някога вие, велики богове. Смея ви се и ви освирквам, играчи на крикет и боксьори, глухи Бърковци и слепи Бендиговци! Не ще кажа, както учениците казват на побойници: „Потърси някого от твоя ръст! Не налагай мене!“ Не, вие ме повалихте, но аз се изправих, а вие избягахте и се скрихте. Покажете се иззад облаците! Нямам дългобойно оръдие, за да ви улуча. Елате, Ахав ви кани; елате и вижте дали можете да ме отклоните от пътя ми. Да ме отклоните от пътя ли? Можете да отклоните, ако се отклоните сами! Срещу вас стои човек! Да ме отклоните от пътя ли? Пътят към целта ми върви по железни релси, по които душата ми тича. Из несигурни проходи, в прорязани с пътеки планини, по руслата на пороища аз тичам, без да се загубя! И не признавам никакво препятствие, никакъв завой по железния път!

[1] С нея са коронясвали римските императори. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 38

ЗДРАЧ

Край главната мачта, на която се е облегнал Старбък.

Душата ми не само срещна равна на себе си, но бе победена; и то от един луд! Непоносимо поражение е да сложиш оръжие на такова бойно поле! Но той удари дълбоко и всичкият ми разум изхвърча! Струва ми се, че съзирам нечестивата му цел; но чувствам, че е мой дълг да му помогна. И да искам, и да не искам, нещо неизразимо ме свързва с него; привързва ме като с въже, което няма с какво да прережа. Ужасен старец! „Кой стои по-високо от мене?“ — крещи той... Да, той е демократ за всички, които са над него, но погледнете само как властва над всички по-нискостоящи! О, ясно виждам жалката си длъжност — да се подчинявам, бунтувайки се; и което е по-лошо, да изпитвам омраза, примесена със състрадание. Защото в очите му съзирам мъка, която би ме изсушила, ако я изпитвах аз! И все пак остава някаква надежда. Времето и океаните са безбрежни. Омразният кит се рее из всички земни морета като златна рибка в стъкления си глобус. Сам Господ може би ще отклони от пътя ни богохулната цел. И духът ми би се възправил, ако не бе натезжал като олово. Но часовникът е спрял, а нямам ключ да навия пружината на смелостта си. (Весел глъч откъм каютите.) О, Господи! Да плаваш с такъв погански екипаж, в който няма почти нищо човешко! С хора, окотени някъде из пълните с акули морета. Родител им е Белия кит. Слушайте ги! Адски оргии! Веселбата е в предната палуба. За да изтъкне пълната тишина назад! Така е, струва ми се, и в живота. Най-напред в искрящото море профучава веселата, готова за борба, шегуваща се предна палуба, повлякла зад себе си мрачния Ахав, замечтан в своята каюта до кърмата над мъртвото вълнение от дирята на кораба, подгонен от вълче бълбукане. Изтръпвам от нестихващия вой! Млъкнете, гуляйджии, и на вахта! О, живот! В такъв именно час със смазан, придържащ се в

знанието дух — знанието, от което са принудени да се подхранват всички безумци и невежи, о, живот! — едва сега чувствам всичкия ти неприявен ужас! Но не аз го чувствам всъщност! Този ужас е въвн от мене! И съзнавайки, че съм един безпомощен човек, все пак ще се опитам да се боря с вас, мрачни призраци на бъдещето! Подкрепете ме, запазете ме, благословени сили!

ГЛАВА 39

ПЪРВА НОЩНА СТРАЖА НА ПРЕДНАТА МАЧТА

Само Стъб, който поправя някакъв ремък.

— Ха! Ха! Ха! Ха! Хм! Да се поизкашля!... Все мисля за оная случка и това, ха, ха е крайното ми заключение. Защо? Защото смехът е най-мъдрият и лесен отговор на всяка чудноватост; а каквото и да се случи, все ни остава една утеха... тази неизменна утеха е, че всичко е предопределено. Не чух целия му разговор със Старбък; но пред жалкия ми поглед Старбък изглеждаше донякъде така, както съм изглеждал аз миналата вечер. Старият Могоул положително надви и него. Забелязах и разбрах това; лесно бих могъл да го предрека, ако имах пророчески дар... Щом погледнах черепа му, и разбрах. Добре де, Стъб, мъдрецо Стъб... това ми е титлата... добре де, Стъб, какво от това? Всички сме леш. Не зная какво може да се случи, но каквото и да бъде, ще го посрещна със смях. Шеговито намигване се спотайва във всеки ужас! Чувствам се развеселен. Тра-ла-ла! Какво ли прави вкъщи сладкото ми пиле? Плаче ли неспирно?... Или гощава току-що пристигналите харпунджии, игрива като фрегатна хоругва... както съм и аз... Тра-ла-ла! Хей-хей! Ох...

*Ще пием днес за любовта,
която кратко трае.
Щом слоят се уста с уста,
и ето — иде края.*

Чудесен куплет... Кой вика? Мистър Старбък ли? Да, да, сър... (На себе си.) Началник ми е, но ако се не лъжа, и той си има

началство... Да, да, сър, ей сега свършвам работата си и идвам.

ГЛАВА 40

ПОЛУНОЩ, ПРЕДНАТА ПАЛУБА. ХАРПУНДЖИИ И МОРЯЦИ

Предното платно се издуло и открива смяната — едни стоят, други се излежават, облегнати или легнали в различни положения; всички пеят в хор:

*Прощавайте, сбогом, испанки,
прощавайте, сбогом, испанки,
на път капитанът ни вика...*

I моряк от Нантъкит. Я не се разчувствайте, момчета! Не е хубаво за храносмилането! Карайте след мене, нещо ободрително!

(Запява, всички след него.)

*Стои на борда капитан
в ръка с далекоглед.
Трепти фонтан подир фонтан
от китове навред
Спуснете лодките, мъже,
в тоз океан сърдит
Опнете якото въже —
да пипнем някой кит
И нека никой малодушно не вряка,
доде харпуна си забива моряка.*

Гласът на офицер откъм капитанския мостик. Ударете осем склянки!

II моряк от Нантъкит. Млъквайте там! Чу ли, момче? Осем склянки! Удряй осем пъти, Пип! Хайде, Черньо! А пък аз ще повикам смяната. Устата ми са тъкмо за тая работа... като бъчва. Ей така! (*Навежда глава през люка.*) Хееей! Осем склянки, качвайте се!

Холандецът. Голямо дремане падна, друже; чудесна нощ. Пък и виното на нашия стар Могул; едни оглушаха от него, други пощръкляха. Ние пием, а те спят... Ей ги. Лежат като навити въжета. Викай ги пак! Вземи тоя рупор и ги извикай през него. Кажим им да престанат вече да сънуват изгорите си. Защото е дошло второ пришествие; да ги целунат за последен път и да се явят на Страшния съд. Така... тъкмо така; твоето гърло не се е развалило от ядене на амстердамско масло.

Французинът. Шт, момчета! Да подскокнем, преди да пуснем котва в одеяловия залив. Какво ще кажете? Смяната иде. Скачайте всички. Хайде, Пип, малкия Пип! Да живее дайретото ти!

Пип (*намръщен и сънлив*). Не знам къде е.

Французинът. Удряй корем тогава и мърдай ушите. Да подскокнем, момчета, казвам аз; да се повеселим, ура! Не искате ли да танцувате, дявол да ме вземе? Да се наловим на индианска нишка и да извием танц?! Хващайте се? Хоп! Троп!

Исландецът. Не ми харесва подът ти, друже, много се клатушка. Свикнал съм да танцувам на подове, гладки като лед. Съжалявам, че те полях със студена вода по въпроса, но прощавай.

Малтиецът. И аз не искам, къде ти са момичетата? Само глупак може да улови лявата си ръка с дясната и да запита: как си? Къде са момичетата? Момичета ми трябват!

Сицилиецът. Така е, момичета и поляна!... Тогава ще скачам заедно с вас... като същински скакалец!

Лонгайландец. Ех, вие, мърморковци, малко ли сме и ние. Копай царевицата, когато можеш, казвам аз. Всички ще вървим скоро на жътва. Ето музиката; да започнем.

Азорски моряк (*качва се морякът с дайретото*). Ето, Пип, ето ти и пръчките. Качвай се! Хайде, момчета! (Половината започват да танцуват около дайретото; други слизат; трети спят или лежат между новите въжета. Ругатни колкото щещ.)

Азорският моряк (*играе*). Карай, Пип. Удряй, барабанчик! Удряй, блъскай, стискай, пляскай, барабанчик! Искри да изскачат от

дайрето! Счупи му звънчетата!

Пип. Звънчетата ли каза?... Ето, още едно падна; лошо го чукнах.

Китаецът. Тракай със зъбите си тогава и по-силно блъскай! Превърни се в пагода!

Французинът. Да се налудуваме, момчета! Вдигни дайрето, Пип, да го прескоча!

Таштего (*пуши спокойно*). Ето ти белия човек; това му било веселието, хм! Защо да се потя напразно?

Старият ирландски моряк. Чудя се дали тия весели момчета се сещат над какво играят. „На гроба ти ще потанцувам...“ Това е най-жестоката заплаха на уличниците, когато те пресрещат по ъглите! О, Иисусе! Като си помисли човек за зелените кораби и екипажите им — зеленаци! Добре, добре, може пък и целият свят да е бал, както смятат учените; редно е тогава да го превърнем в бална зала. Танцувайте, момчета, млади сте; и аз бях някога млад.

III моряк от Нантъкит. Чудо! Ох!... Пфу! Та това е по-лошо от гребане след китове в спокойно море... Дай да дръпна от лулата ти, Таш.

(Престават да танцуват и се събират на групи. В това време небето потъмнява... вятърът се засилва.)

Индиец. Брахма да ни е на помощ, момчета! Скоро ще трябва да прибираме платната. Небесният пълноводен Ганг започва да се вълнува! И ти, Шива, почна да се мръщиш!

Малтиецът (*обляга се и изтърсва шапката си*). Сега се разиграха пък вълните... със снежните качулки. Скоро ще разтърсят пискюлите си. Ако бяха жени, щях да се удавя и да танцувам с тях веќе веков. Няма по-сладко нещо на земята... И раят не може да се сравни с него!... Ония бързи съзирания на пламнали, опиянени от танца гърди, когато вдигнатите ръце закриват зрелите, налети гроздове.

Сицилиеът (*обляга се*). Не ми приказвай за това! Слушай, момче... кратко преплитане на нозете... гъвкаво олюляване... свян... трепет! Устни! Сърце! Бедрa! Всичко докосваш. Но внимавай, нищо не вкусвай. За да не се наситиш. Ее, езичнико? (Потупва го с лакът.)

Моряк от Гаити (*изтяга се на една рогозка*). Здравей, свещена голота на нашите танцовачки!... Хива-Хива!... О, забулено в мъгла

Таити с високите палми! Още почивам на твоя рогозка, но меката ти пръст се изплъзна! Виждам как те изплетоха в леса, рогозке! Зелена беше, когато те донесох оттам; сега си изгъркана и извехтяла. Ех, тежко ми!... Нито ти, нито аз можахме да понесем промяната! А какво ще стане, ако ни препратят там, на небето? Какво чувам, дали ревящите порои от острите зъбери на Пирохити скачат по скалите и заливат селата?... Проклятие! Проклятие! Да ставам да ги пресрещна! (Скача.)

Португалецът. Как плискат вълните в борда! Бъдете нащрек, побратими! Ветровете почнаха да кръстосват мечове, а след малко да замушкат, както им попадне.

Датчанинът. Скърцай, скърцай, стара лодко! Докато скърцаш, ще се държиш! Добре вървиш! Помощник-капитанът те държи здраво. Бои се той колкото Категатската крепост с обливани от бурите оръдия, покрити с морска сол, се бои от Балтика!

IV моряк от Нантъкит. Не забравяйте, че той е под команда. Чух, когато старият Ахав му каза да пробива вихрушката, както пробиват с пистолети водосточна тръба... с кораба си — право в нея!

Англичанинът. Дявол да го вземе! Този старец е чудесно момче! Ще му уловим кита!

Всички. Щем, щем!

Старият ирландски моряк. Как се огъват боровите мачти! Боровете се хващат най-мъчно на чужда почва, а единствената почва тук е проклетата кал на екипажа. Дръж здраво, рулеви, дръж здраво! В такава време смелото сърце се пука на сушата, а преобърнатият кил се разцепва в морето. Нашият капитан си е белязан от рождение; я погледнете нататък, момчета, още един белег се показва на небето... червеникав, виждате ли го, а всичко наоколо е черно като смола.

Дагу. Че какво от това? Който се бои от черно, бои се от мене! И аз съм издялан от черно!

Испанецът (на себе си). Искане да се заяжда, ех!... Старата вражда се пробужда в мене. (Пристъпва напред.) Така е, харпунджию, твоята раса е наистина черното петно на човечеството... И то като дявол черно. Не се обиждай.

Дагу (мрачно). Никак.

Моряк от Сантяго. Този испанец е или луд, или пиян. Но надали е пиян, защото в такъв случай напитките на стария Могул са

подействали малко бавничко.

Моряк от Нантъкит. Какво видях... светкавица ли? Да. Испанецът. Не, Дагу си показа зъбите. Дагу (скача). Ти пък глътни твоите, джудже! Белокож, страхливец!

Испанецът (*посреща го*). Сега ще те промуша на воля! Едро туловище с дребна душа!

Всички. Сбиха се! Сбиха се! Сбиха се!

Таштего (*изпуска кълбо дим*). Бият се долу, бият се и горе... и боговете, и хората са скандалджии! Хм!

Моряк от Белфаст. Сбиха се! Ура, сбиха се! Света Богородице, сбиха се! Удавете се и двамата!

Англичанинът. Само че според правилата! Вземете ножа на испанеца! Застанете в кръг около тях!

Старият ирландец. Кръгът е готов. Ей го там — целия кръгозор. В тоя кръг Каин уби Авел. Чудесна работа, точно според правилата! Не е ли? А защо тогава, Господи, си създал този кръг?

Гласът на помощник-капитана откъм капитанския мостик. Екипажът при вантите! Дежурните по мачта! Готови за прибиране на платната!

Всички: Вихрушка! Вихрушка! Скачайте, веселяци! (Пръскат се.)

Пип (*сгушва се под рудана*). Веселяци ли? Господ да им е на помощ на тия веселяци! Тряс-прас! Отиде предното платно! Буум! Господи! Наведи се повече, Пип, защото пада главната рея! По-лошо от горска буря срещу Нова година! Кой би се катерил сега за кестени? Те се катерят и ругаят, а пък аз не мърдам. Чудесно бъдеще ги чака. Тръгнали са право към небето. Дръж се здраво! О, майчице, каква вихрушка! Но ония момчета са още по-страшни... те са твоята бяла вихрушка. Бели вихрушки ли? И бял кит... Свивай се, свивай! Нали чух всичките им приказки за тоя бял кит... Свивай!... Свивай!... Само веднъж го споменаха! И само тая вечер... но той ме кара да трептя като дайретото си... Оная стара змия ги закле да го уловят! О ти, велики бели Господи, застанал някъде горе в тъмнината, смили се над малкото черно момче; запази го от всички хора, които нямат сърце, за да изпитват страх!

ГЛАВА 41

МОБИ ДИК

Аз, Ишмиъл, бях част от този екипаж; моите викове се разнасяха заедно с останалите; клетвата ми се сля с техните; аз крещях по-силно, повече наблягах върху клетвата си поради обзелия ме ужас. Изпитвах безумно, мистично съчувствие; неутолимата омраза на Ахав бе станала и моя. Аз слушах жадно разказа за кръвожадното чудовище, срещу което бях положил заедно с всички клетва за безпощадна мъст.

От известно време, макар и нарядко, самотният, прогонен бял кит се бе вестявал из тия диви морета, посещавани обикновено от ловци на спермацетовия кит. Но не всички знаеха нещо за него; малцина го бяха виждали; а още по-малко се бяха сражавали с него. Защото поради големия брой на китоловните кораби и безразборното им разпръсване из всички акватории по земното кълбо, при което много от тях се впускаха главоломно в самотни географски области, където по цяла година нарядко или дори никак не срещаха морски съд, който би им съобщил някаква вест; поради прекалената продължителност на всяко отделно пътешествие и неопределените дати за заминаване от родината; поради всички тези и много други преки и непреки обстоятелства, пръснатата по целия свят китоловна флота беше дълго време възпрепятствана да получи точни известия за самоличността на Моби Дик. Много морски съдове съобщаваха, разбира се, че са срещали в дадено време при даден меридиан един необикновено голям и зъл спермацетов кит, който правел големи пакости на нападателите си и накрая успявал да избяга; някои предполагаха основателно, че въпросният кит не е друг освен Моби Дик. Но тъй като при лова на спермацетови китове се отбелязват напоследък разнообразни и нередки случаи на голяма свирепост, хитрост и злост от страна на нападнатия звяр, мнозина от ония, които случайно и без да го познават, са се борили с Моби Дик, може би са се задоволявали в повечето случаи да припишат причинените от него ужаси по-скоро на

китоловството изобщо, отколкото на отделна причина. Така обясняваха изобщо и гибелната среща между Ахав и кита.

Що се отнася до тях, които са виждали Белия кит, след като вече са чували за него, отначало всеки от тях се е втурвал подире му така смело и безстрашно, както след всеки друг кит от същия вид. Ала с течение на времето злополуките при тях нападения, които не са се ограничавали само с изкълчени китки и глезени, счупени ръце и крака или съсипателни ампутации, а са били съдбоносни до крайната степен на съдбовността; многократните гибелни сблъсъци, натрупвали се и обвивали с ужас Моби Дик; всички тях неща разколебавали до голяма степен смелостта на много доблестни китоловци, до които са стигали разказите за Белия кит.

А тях разнообразни и безразсъдни слухове преувеличават и правят още по-страшни действителните описания за смъртоносните схватки. Защото баснословните слухове не само израстват естествено от всяко удивително и страшно събитие — както по поваленото дърво израстват лишей, — но безразсъдните слухове изобилстват из моретата много повече, отколкото на сушата, щом има някаква възможност да изникнат. А както морето е по-богато в това отношение от сушата, така и китоловството надминава всяка друга морска дейност по чудноватите и страхотни слухове, които се разнасят понякога сред неговите хора. Защото китоловците като съсловие не само притежават присъщото на всички моряци невежество и суеверие; но много повече от тях са в допир с всичко наистина чудно и страшно в морето; те не само се озовават лице с лице срещу най-големите чудеса, но се борят ръкопашно с тях. Съвършено сам, из далечни морета, където, след като е плувал безброй мили и минал край хиляди брегове, той не стига до каменно огнище или друга гостоприемна вещ; отдаден на своя занаят в такива географски ширини и дължини, китоловецът е обграден от въздействия, които се стремят да запълнят въображението му с безброй всевластни рожби.

Не е чудно тогава, че нарастващи непрестанно при преминаването си из безкрайните водни простори слухове за Белия кит са включили накрая в себе си какви ли не болнави представи и смътни недоносени намеци за неговия свръхестествен произход, вменили са на Моби Дик нови ужасни качества, нямащи нищо общо с видимата действителност. По този начин той е причинявал в много случаи

такава паника, че малцина от ловците, чули слуховете за него, са се съгласявали да срещнат гибелната му паст.

Но в случая има и други, много по-жизнено практически обяснения. И до ден-днешен първоначалното страхопочитание към спермацетовия кит, отличаван като най-страшния от всички видове левиатани, не е угаснало в съзнанието на китоловците изобщо. И днес има между тях хора, които са достатъчно умни и смели, за да се борят с гренландския или същинския кит, обаче от професионална неопитност, неподготвеност или страх ще откажат може би да се борят със спермацетов кит; премного китоловци, особено от нации, които не плават под американско знаме, не са се срещали никога със спермацетов кит и познават само недостойния звяр, преследван и северните морета; седнали до люковете, тия хора слушат с детинско любопитство и страхопочитание ужасните и чудни разкази за китолова в южните морета. А никъде ненадминатият ужас, всяван от огромния спермацетов кит, не се разбира така добре, както на корабен нос, който се е забивал в него.

Неговата вече доказана мощ е била известна, както изглежда, и в по-раншните легендарни времена; така например някои книжни естественици — исландците Оласен и Повелсон — заявяват, че спермацетовият кит е не само ужас за всяка морска твар, но е така невероятно свиреп, че е вечно жаден за човешка кръв. Тези или тям подобни представи са съществували и по времето на Кювие. Защото самият барон твърди в своята „Естествена история“, че щом зърнат спермацетов кит, всички риби (в това число и акулите „изпадат в най-голям ужас“ и „много често в бързината си да избягат от него се блъсват в скалите с устрем, който предизвиква моментална смърт“. При все че повечето случки в риболовството опровергават тия описания, техният ужас, включително посочената от Повелсон кръвожадност, все пак възкръсва със суеверна вяра в съзнанието на китоловците при някои превратности в занаята им.

Така че, щом се отнася до Моби Дик, мнозина китоловци, подплашени от свързаните с него слухове и знамения, припомнят най-ранните дни на лова на спермацетовия кит, когато е било трудно да се накарат опитни ловци на същинския кит да се впуснат в опасностите на новата и страшна борба; те твърдели, че при лов на други левиатани може да има изгледи за успех, но да се преследва и улучва с копие едно

привидение като спермацетовия кит, не е работа за смъртен. Всеки подобен опит означавал бързо препращане във вечността. По този въпрос могат да се прочетат доста забележителни документи.

И все пак имало е хора, готови и при тия условия да тръгнат на лов за Моби Дик; а още по-голям брой, дочули далечни и неясни слухове, без да знаят подробности за злополуките и без суеверни прибавки, са били достатъчно смели да приемат схватка с него, ако им се представи случай.

Едно от споменатите чудновати предположения, свързани напоследък с Белия кит в съзнанието на склонните към суеверие, е глупавото схващане, че Моби Дик е вездесъщ; че са го срещали в едно и също време в противоположни географски ширини.

Но колкото лековерно и да е това схващане, то не е напълно лишено от известен лек белег на суеверна вероятност. Защото както тайните на морските течения не са още напълно разкрити и за най-учените изследователи, така и скритите подводни пътища на спермацетовия кит остават, общо взето, неизвестни за ония, които го преследват; и дават повод от време на време за най-странни предположения, особено що се отнася до тайнственото му невероятно бързо прехвърляне на голяма дълбочина в най-отдалечени краища.

Добре известен за американските и английските китоловни кораби, а същевременно и авторитетно описан преди години от Скорсби е фактът, че в някои китове, уловени в Северния Тихи океан, са намерени зъбци от харпуни, хвърлени в Гренландско море. Не може също да се отрече, че времето, протекло между двете нападения, е било в известен случай само няколко дни. Поради това мнозина китоловци вярват, че северозападният път, който е бил толкова време проблем за човека, не е бил никога проблем за кита. Така че, според истински преживявания на живи хора, чудесата, разказвани в древността за континенталната португалска планина Стрело (под чийто връх имало, както разправят, езеро, където отломки от разбити кораби плавали почти на повърхността); както и още по-чудният разказ за Аретузовия извор при Сиракуза (чиито води идвали по подземен път от Светите земи), тези почти баснословни приказки се покриват с действителните преживявания на китоловците.

Запознати следователно отблизо с тия чудеса и знаейки, че Белия кит успява да избяга жив след многократни смели нападения, не е

много чудно, че някои китоловци отиват още по-далеко със своите суеверия, като обявяват Моби Дик не само за вездесъщ, но и за безсмъртен (защото безсмъртието е само вездесъщност по време); и смятат, че дори когато в хълбоците му се забият снопове стрели, той пак ще успее да избяга невредим; или когато изхвърли струи гъста кръв, това ще бъде само една зрителна измама; защото неговият непримесен с кръв фонтан ще се види отново в неокървавени води на стотици мили по-далеко.

Но ако му отнемем тези свръхестествени украси, в земния образ и неоспоримия нрав на чудовището има достатъчно черти, които могат да поразят необикновено силно въображението. Защото Моби Дик се отличава от другите спермацетови китове не толкова по извънредно голямото си туловище, колкото — както бе вече споменато — по особеното, снежнобяло, набръчкано чело и високата пирамидообразна бяла гърбица. Това са отличителните му черти; белезите, с които удостоверява отдалеко самоличността си пред ония, които го познават из безкрайните неотбелязани на никоя карта морета.

Останалата част от туловището му е толкова изпъстрена с ивици и точки от същия бележникав цвят, че в края на краищата той е получил отличителното наименование Бял кит; име, което се оправдава буквално от яркия му бял цвят, когато го виждате да се плъзга посредством пладне по тъмносиньото море, оставяйки зад себе си гъста млечнобяла пяна, осеяна със златисти отблясъци.

И все пак не толкова необикновената му големина, нито забележителният цвят и безформената долна челюст, колкото безпримерната му, разумна злост, която все повече и повече личи от нападенията му, вдъхва такъв оправдан ужас. А може би повече от всичко поразяват неговите измамни отстъпления. Известно е, че много пъти, плувайки явно изплашен пред ликуващите ловци, той се обръща внезапно, нахвърля се върху тях и разбива лодката им на трески или ги принуждава да се върнат на кораба.

Преследването му е причинило много нещастни случаи. Но макар че тия нарядко разгласявани на сушата злополуки не са нещо необичайно в китоловството, всяко осакатяване или смърт, причинени от Белия кит, са свързани с преднамерената свирепост на разумно същество.

Преценете тогава какъв изблик на безумна ярост пламва в съзнанието на най-отчаяните ловци, когато успеят да се измъкнат измежду отломките на разбитите си лодки и потъващите тела на разкъсаните си другари, от бялата пяна на ужасния му гняв в ясния, влудяващ слънчев ден, усмихнат като за новородено или сватба.

Заобиколен от три разбити лодки, в чиито водовъртежи се носят весла и хора; грабнал от разбития нос ножа за разрязване на въжета, един офицер се нахвърлил срещу кита, както дуелист от Арканзас срещу противника си, опитвайки се безразсъдно да стигне с нож от осемнадесет сантиметра скрития на два метра жизнен възел на кита. Този капитан е Ахав. Тогава именно, завъртвайки под него сърповидната си долна челюст, Моби Дик откъсва крака на Ахав, както косач откъсва наръч трева в полето. Никакъв чалмалия турчин, никакъв венециански или малайски наемник не би могъл да го срази с по-очевидно вероломство. Естествено е, следователно, от деня на тази почти смъртоносна схватка Ахав да храни безумна жажда за мъст срещу кита, още повече защото в отчаяното му страдание той олицетворява за капитана не само всичките телесни мъки, но и всичките му духовни и душевни терзания. Белия кит плува пред него като въплътената идея фикс на ония коварни сили, които разяждат някои дълбоко чувствителни хора дотолкова, че накрая те вече нямат душа. Това неуловимо предвечно коварство, в чиято власт и съвременните християни дори оставят половината вселена; което древните офити са почитали в своите ваяния на дявола, Ахав не се унизи да го боготвори като тях; но сливайки безумно представата за него с образа на Белия кит, той реши, макар и осакатен, да се бори с него. Всичко, което влудява и измъчва; всичко, което разбърква мътилката на нещата; всяка истина, примесена с коварство; всичко, което превива мишците и изсушава ума; всички неуловими демонични прояви на живота и мисълта; всяко зло се въплътяваше за обезумелия Ахав и можеше да бъде нападнато в лицето на Моби Дик. Той струпваше върху бялата гърбица на кита сбора от общата ярост и омраза, изпитани от целия човешки род от Адама до наши дни; и възпламеняваше гърдите си като мортира със заряда на горящото си сърце.

Не е вероятно тази лудост да го е обзела още при осакатяването. Изхвърляйки се срещу чудовището с нож в ръка, той е дал воля само

на една внезапна, буйна, физическа омраза; а при удара, който го осакатил, е почувствал навярно само непоносима телесна болка и нищо повече. Но когато това сблъскване го принуждава да поеме обратния път и в продължение на дълги дни, седмици и месеци Ахав и страданието лежат заедно в хамака, докато заобикалят посред зима мрачния, бурен патагонски Кейп; тогава именно кръвта от разкъсаното тяло и разранената душа започва да прелива от едната рана в другата и това преливане го влудява. Че окончателното полудяване настъпва едва след схватката, при връщането в родината, се потвърждава от пристъпите на буйна лудост, които го обземат от време на време при пътуването; при все че е само с един крак, в египетските му гърди се таи такава жизнена мощ, още повече засилена от лудостта, щото помощник-капитаните са принудени да го връзват, когато буйства в хамака си. Той се люлее в усмирителна риза при лудото люшкане на кораба от бурите. А когато, навлязъл вече в по-умерените ширини с разгънати допълнителни платна, корабът започва да плава из спокойните тропици, бълнуванията на стареца сякаш остават назад, заедно с бурите на Кейп Хорн и той излиза от тъмното си леговище на слънце и въздух; но и тогава дори, когато с твърдо, смръщено, макар и побледняло чело, започва да дава пак спокойно заповедите си, а помощниците му благодарят Богу, че ужасната лудост е изчезнала, и тогава в глъбините на душата си Ахав продължава да беснее. Човешката лудост е често нещо много вероломно и потайно. Когато я смятате отлетяла, тя може би само е приела още по-неуловим образ. Лудостта на Ахав не бе изчезнала, а се бе само вгълбила и стаила; подобно неукротения Хъдсън, когато струите на този благороден северняк текат стеснени през планинското дефиле. И както всеобхватната лудост на Ахав не бе намаляла нито на косъм от това налягане, така от тази всеобхватна лудост не бе отслабнал нито на косъм и големия му вроден ум. Тази доскоро благородна жива сила се бе превърнала сега в един неукротим зловещ двигател. Ако можем да употребим такава волна метафора, неговата специална лудост бе подкопала и отнесла разума му, насочвайки цялата му усреднена мощ към своята безумна цел; така че, вместо да изгуби своята сила, Ахав притежаваше за сегашната си цел хилядократно по-голяма мощ от онази, с която е преследвал като здрав кой да е разумен стремеж.

Това е вече твърде много; но все пак най-голямата, най-мрачна и най-дълбока същина на Ахав остава неразкрита. Ала колко трудно е да проникнеш в същността; а нали всяка истина е същност. Спускаме се внимателно от центъра на този красив островръх Отел де Ключи — напускаме го, при все че е прекрасен — вие, благородни и тъжни души, тръгнете към обширните римски бани; там, където дълбоко под фантастичните надземни кули на външния свят се таи прастарият корен на човешкото величие, цялата му страхотна същност; една брадата старина, погребана между старини, върху престол от счупени ваяния! Така великите богове са подиграли с един счупен трон този пленен цар; а той седи търпелив като Кариатида, поддържайки със смразеното си чело натрупаните фризи на вековете. Слезте, горди и тъмни души! Разпитайте този горд и тъжен цар! Каква семейна прилика! Да, вие сте негови рожби, изгнани млади принцове; и единствено от мрачния си прародител ще разберете древната държавна тайна.

Ахав я съзнаваше донякъде и си казваше: „Всичките ми средства са разумни, ала подбудите и целта ми са безумни.“ Но беше безсилен да унищожи, промени или отстрани тоя факт; той знаеше, че отдавна бе престанал да се разкрива пред околните; и продължаваше да се преструва пред тях и досега. Но той дължеше това по-скоро на своята интуиция, отколкото на волята си. И все пак успял бе да се прикрие толкова добре от другите, щото, когато стъпи най-послед на сушата с кокаления си крак, всички в Нантъкит сметнаха, че скръбта му е напълно естествена след сполетялата го злополука.

Безспорната му лудост в морето бе отдадена на същата причина. Както и постоянното мрачно изражение, което оттогава и до деня на заминаването с „Пекод“ не бе напуснало лицето му. А не е невероятно, вместо да го смятат негоден за ново китоловно пътешествие поради тия мрачни признаци, пресметливите жители на този благоразумен остров да са предположили, че именно по тия причини той е още подходящ и подготвен за един безразсъден и свиреп занаят като китоловството. Разяждан отвътре и изгризан отвън от впитите безпощадни зъби на една неизцерима мисъл, такъв именно човек, ако може да се намери, би изглеждал най-подходящ да насочи харпуна и вдигне копието си срещу най-страшния от всички зверове. Или ако е загубил физическата възможност да го стори сам, той би изглеждал все

пак най-подходящ да ободрява и поощрява подчинените си в нападението. Както и да е, едно е положително: със заключената и скрита в душата му безумна тайна на несломимата му ярост Ахав бе тръгнал съзнателно за сегашното пътуване с единствената, всепоглъщаща цел да улови Белия кит. Ако някой от старите му познати на сушата бе допуснал и капчица от онова, което се таеше в душата му, тия изплашени и справедливи хора биха изтръгнали веднага кораба от ръцете на такъв демоничен човек! Тяхната цел бяха пътувания, носещи печалба, и то печалба, изразена в звонкови долари. А неговата цел беше дръзко, безпощадно, свръхестествено отмъщение.

И така, ето ви този вече посивял, богохулен старец, преследващ с проклетия кита на Йов по цялото земно кълбо, с екипаж от мелези отстъпници, отхвърлени парии и човекоядци... чийто дух се принизява още повече от доблестния и добродетелен, но неподготвен Старбък, от ненакърнимо веселото равнодушие и дързост на Стъб и пълната посредственост на Фласк. Този екипаж, воден от тия офицери, изглеждаше нарочно подбран и събран от някаква пъклена съдбовност, за да му помогне в безумната жажда за мъст. Как се отзоваха те с такава готовност на гнева на стареца; каква зла магия бе обзела душите им, та неговата омраза изглеждаше понякога и тяхна, а Белия кит толкова негов, колкото и техен непоносим враг; как бе станало всичко това... какво беше за тях Белия кит или как, по някакъв тъмен, неподозирани път той се бе превърнал несъзнателно в техните представи в плаващ всевластен демон из океана на живота... да се обясни всичко това, значи да се гмурнеш по-дълбоко, отколкото може да го стори Ишмиъл. Кой може да отгатне по непрестанно местещия се, приглушен звук на търнокопа накъде насочва изкопа си подземният миньор, който дълбае у всекиго от нас? Кой не усеща как дълбае непобедимата ръка? Коя лодка на буксир зад военен кораб може да остане неподвижна? Що се отнася до мене, аз се предадох напълно във властта на времето и мястото; и докато се готвех да се втурна срещу кита, не виждах в тоя звяр нищо друго освен едно смъртоносно зло.

ГЛАВА 42

БЕЛОТАТА НА КИТА

Споменахме вече какво беше за Ахав Белия кит; какво беше понякога за мене, не е казано досега. Вън от свързаните с Моби Дик очевидни съображения, които неминуемо будеха от време на време тревога в душата на всеки човек, съществуваше и друга мисъл или поточно смътен, безименен страх, надделяващ понякога над всичко останало; при това така тайнствен и неизразим, че почти не се надявам да мога да го предам разбираемо. Онова, което ме отблъскваше повече от всичко, беше белият цвят на кита. Но как да се опитам да изясня защо? И все пак длъжен съм да го обясня, макар неясно и наслуки, защото иначе цялата книга става безпредметна.

При все че в не едно творение на естеството белият цвят придава изтънченост и подсилва красотата, добавяйки към нея и собствената си прелест, както е с мрамора, с японските храсти и бисерите; и при все че някои народи (например великите древни варварски крале на Пегу^[1], поставяйки титлата „господар на белите слонове“ по-високо от всички останали многоречиви означения на властта си) му оказват известно царствено предпочитание; а съвременните крале на Сиам развяват същото снежнобяло четириногло на кралското знаме; при все че на хановския флаг се вижда само един снежнобял боен кон, а имперският цвят на великата австрийска империя, наследник на всемогъщия Рим, е същият бял цвят, при все че това предпочитание се отнася и до човешкия род, давайки на бялата раса теоретично господство над всички цветнокожи племена; при все че вън от всичко това белият цвят означава всякога нещо приятно (римляните например са отбелязвали с бял камък радостните дни); а при други човешки чувства и символи същият цвят е емблема на много трогателни и благородни неща — на невинността на младоженките и добродушието на старостта; при все че у американските червенокожи удостояването с колан от бели раковини се смята за най-висока чест; а в много страни белият цвят олицетворява чрез хермелиновата тога величието на

правосъдието и допринася за всекидневната царственост на крале и кралици, теглени от млечнобели жребци; при все че и в най-възвишените тайнства на най-висшите религии той е знак на божествена непорочност и мощ; обожавашите огъня персийци смятат раздвоения бял пламък най-свещеното нещо в олтара; а в гръцката митология самият велик Зевс е представен въплътен в снежнобял бик; при все че приношението посред зима на свещено бяло куче е най-свят празник в религията на благородните индианци ирокези, смятащи това непорочно, вярно създание за най-чист пратеник, когото могат да пратят до великия дух заедно с ежегодните доказателства за собствената си вяроност; и при все че всички християнски свещенослужители са извели направо от латинското означение на белия цвят наименованието на една от свещените одежди, именно албата, тоест подрасника; при все че при светите тържества на римската църква белият цвят се използва специално при спомена за страданията на Господа; а в Откровението на свети Йоан спасените са облечени в бели тоги, двадесет и четиримата старейшини са застанали облечени в бяло пред великия бял престол и седящият там всесвят Бог е бял като вълна; въпреки всички тези натрупани асоциации с всичко прекрасно, почтено и възвишено в най-съкровената ни представа за този цвят се таи нещо неуловимо, което всява в душата повече страх, отколкото свързаното с кръвта червено.

Това именно неуловимо чувство засилва до краен предел ужаса, вдъхвай от белия цвят, когато е свързан не с приятни асоциации, а с нещо страшно. Доказателство: бялата мечка в полярните области и белите акули в тропиците; какво друго, ако не гладката им или люспеста белота ги превръща в неземни страшилища? Тази призрачна белота именно придава отблъскващата, може би по-скоро отвратителна, отколкото ужасна кротост на безгласно втрещения им поглед. Така че бялата като саван мечка или акула може да разколебае смелостта много по-лесно, отколкото един тигър с кръвожадни зъби и плащ на кралски вестогонец.

Спомни си за албатроса; откъде идват мъглите от мистично удивление и бледа уплаха, сред които този бял призрак плува във всяко въображение? Тази магия е дело не на Колридж, а на великия неподмазващ се лауреат — природата.

Що се отнася до полярната мечка, свикналият да се задълбочава би могъл да твърди, че непоносимата отвратителност на звяра се засилва не от неговата белота, а от факта, че безумната свирепост на тази твар е облечена в руното на небесна невинност и любов; така, предизвиквайки в едно и също време две противоположни, емоции в съзнанието ни, полярната мечка ни плаши чрез този неестествен контраст. Но дори да приемем, че е така, все пак, ако не беше белотата, ужасът нямаше да бъде толкова силен.

Що се отнася до бялата акула, бялата хлъзгава призрачност в покоя на това създание, наблюдавано в обичайното му състояние, съответства странно на същото качество у полярното четириногло. Тази нейна особеност се загатва ясно от името, което французите са ѝ дали. Католическата молитва за мъртвите започва с *Requiem eternam* (вечен покой), откъдето *Requiem* е наименованието на самата молитва и на всяка погребална музика. Имайки предвид бялата безгласна неподвижност на акулата и тихия ѝ смъртоносен нрав, французите я наричат *Requin*.

Припомням си първия албатрос, който видях. Беше по време на продължителен ураган, близо до Южния Ледовит океан. Качих се на обвитата в мъгли палуба след предобедно дежурство долу и там, захвърлено пред главните люкове, видях нещо царствено, пернато, съвършено бяло, с великолепна човка, напомняща римски нос. То разперваше от време на време огромни архангелски криле, сякаш искаше да обгърне някакъв свещен ковчег. Разтърсваха го странни пърхания и потрепервания. Макар и наранено, то пищеше като кралски призрак, обзет от свръхестествена мъка. През неговите безизразни, странни очи аз надникнах сякаш в тайни, които докосваха Бога. Поклоних му се като Авраам на ангелите; това бяло създание беше толкова бяло, крилете му така огромни, а в тия вечно самотни води аз бях загубил жалките изопачени спомени за традиции и градове. Дълго гледах това пернато чудо. Не мога да изкажа, мога само да загатна онова, което мина през ума ми тогава. Но най-последно се опомних; обърнах се и запитах един моряк каква е тази птица. Гони, отвърна той. Гони ли? Не бях чувал досега такава име; напълно обяснимо е, че това великолепно същество е съвсем неизвестно за жителите на сушата; никога не бях чувал името му! Едва след време научих, че някои моряци наричат албатроса гони. Не е възможно следователно

вълнуващата поема на Колридж^[2] да е оказала някакво влияние върху мистичните ми впечатления от тая птица, когато я видях на нашата палуба. Защото нито бях чел още поемата, нито знаех, че птицата е албатрос. Като казвам това, косвено изтъквам още повече благородната заслуга на поемата и поета.

Твърдя следователно, че тайната на магията се крие главно в удивителната белота на птицата; тази истина се доказва още повече от обстоятелството, че по някакво словесно недоразумение има птици, наричани сиви албатроси; виждал съм ги често, но ни веднъж с такова вълнение, каквото изпитах, когато видях птицата от Южния Ледовит океан. Но как бяха уловили това тайнствено създание? Ще ви кажа, само не го разгласявайте: с предателска въдица, докато птицата плувала в морето. Най-после капитанът я превърна в пощальон; завърза за шията ѝ кожено етикетче с написано името и местоположението на кораба и я пусна да хвъркне. Но това кожено етикетче, предназначено за хората, е било отнесено сигурно на небето, където бялата птица отлетя, за да отиде при летящите, призоваващи, славословещи херувими!

Най-прочут в нашите западни летописи и в индианските традиции е белият прериен жребец; великолепен млечнобял боен кон, с големи очи, малка глава, излъчени гърди, с важността на хиляди владетели в своето високомерно, презрително държане. Той е избраният Ксеркс на огромни стада от диви коне, чиито пасбища са били заградени в ония времена от веригите на Скалистите планини и Алеганите. Водач на техните ярки тълпи, той ги отвежда към запад, като избраната звезда, предвождаща всяка вечер звездното войнство. Искрящият водопад на неговата грива, извитата комета на опашката му го покриват с много по-блестящ попон от тоя, който биха му дали ювелири и златари. Царствено и архангелско видение от онзи още неизчезнал западен свят, който съживява в съзнанието на старите гончии и ловци великолепието на първобитните времена, когато Адам е шествал божествен и величествен, вирнал безстрашно глава като този могъщ жребец. Препускайки със своите помощници и маршали пред безчислени отряди, които се разливат из равнините като Охайо, или пасейки заобиколен от поданиците си из необятната шир, белият жребец ги обикаля в галоп с пламнали ноздри, аленеещи сред студената му белота, но както и да се представи, той е вдъхвал винаги

трепет и страхопочитание и у най-храбрите индианци. А от запазените легендарни спомени за този благороден кон личи безспорно, че именно мистичната му белота го е дарявала с божественост; и то божественост, вдъхваща едновременно и обожание, и безименен ужас.

Но в други случаи белотата губи изцяло допълнителното и странно величие, което има у белия жребец и белия албатрос.

Какво именно отблъсква и възмущава погледа у албиноса, та той е понякога противен дори на собствените си роднини и познати? Белотата, изразена със самото му име. Албиносът е човек като всички други... без никакво съществено обезобразяване... а при това тази всеобхватна белота го прави по-противен и от най-грозния изрод. Защо?

В някои съвсем различни, не така ярки, но все пак злостни прояви природата не пропуска да си послужи с този върховен атрибут на ужаса. Поради снежния си облик блъскащият с бронирани ръкавици ураган на южните морета е бил наречен белият вихър. В известни исторически случаи и изкусната човешка злоба не пропуска да използва такъв могъщ помощник. Колко мощно засилва той въздействието на онзи пасаж от Фроасар, в който се описва как, забулени със снежната отлика на своята клика, „белиите качулки“ от Ганд убиват своя кмет на пазарния площад!

В известни случаи свръхестествеността на този цвят се долавя чрез простия, унаследен човешки опит. Несъмнено е, че онова видимо качество във външния вид на мъртвеца, което най-много плаши погледа, е неговата мраморна бледност; като че тя е наистина емблема на ужаса в отвъдния мир и на човешките мъки в тоя. От тази бледност на мъртвеца извличаме и изразителния цвят на савана, с който го обвиваме. В суеверието си дори не пропускаме да обвиним със същото снежнобяло наметало нашите призраци; всички привидения се явяват обгърнати от млечнобяла мъгла... Да, нека добавим, докато бродим из тия ужаси, че и описаният от евангелиста цар на ужасите язди бял кон.

Каквито велики и прекрасни неща следователно да означаваме при други настроения с белия цвят, не можем да отречем, че с най-дълбокото си идеално значение този цвят буди особена представа в душата.

Но макар и да сме установили безспорно този факт, как можем ние, простосмъртните, да го обясним? Невъзможно би било да го

анализираме. Бихме ли могли тогава с примери, при които — макар изцяло или отчасти лишена от всякакви асоциации, бъдещи ужас — белотата упражнява върху нас все същия, макар и видоизменен чар... бихме ли могли да се надяваме, че ще попаднем на някоя случайна следа, която да ни отведе до търсената от нас скрита причина?

Да се опитаме. Но тънкостта изисква изтънченост и никой човек без въображение не би могъл да проследи другото из тези области. При все че поне някои от въображаемите впечатления, които ще бъдат представени тук, са били може би изпитани от повечето хора, все пак малцина навярно са ги съзнали навремето и затова не ще бъдат в състояние да си ги припомнят.

Защо самото споменаване на петдесетницата подрежда във въображението на един невежа, едва запознат с особеното значение на тоя ден, такива дълги, мрачни, безмълвни шествия от бавно пристъпващи поклонници с наведени глави, забулени със снежнобели качулки? Защо случайното споменаване на монах и монахиня от бялото братство буди в душата на неграмотния, безхитростен протестант от средноамериканските щати представа за статуя без очи?

Или защо — независимо от преданията за затворени там воители и крале (които не са единствена причина за това чувство) — лондонската Бяла кула прави много по-силно впечатление на един доморасъл американец, отколкото други исторически сгради, нейни съседки — Байуърд или дори Кървавата кула? Ами в случая с тия още по-високи кули Белите планини в Ню Хемпшир, откъдето при особени настроения едно величаво привидение нахлува в душата само като се спомене името им, а представата за Синята верига във Вирджиния е изпълнена с мека, свежа, далечна мечтателност? Или защо, независимо от всякакви географски ширини и дължини, името на Бялото море действа така призрачно на въображението, а това на Жълтото ни унася в ужасни мисли за дълги, гладки, тихи следобеди над вълните, последвани от ярки и въпреки това приспивни залези? Или да вземем един съвсем безплътен пример, действащ само на въображението: защо, като четем старите средноевропейски приказки за „високия бледен мъж“ от горите в Харц, чиято неизменна бледност се промъква безшумно през зелените лесе, този призрак е за нас по-страшен от всички виещи вещици на Блоксбърг?

И нито споменът за земетресенията, събарящи нейните катедрали; нито необузданите пристъпи на бурните ѝ морета; нито лишените от сълзи безводни небеса, от които никога не пада дъжд; нито гледката на обширните полета, покрити с наведени готически кули, съборени покриви и наклонени кръстове (като хоризонталните рейки във флот на котва); нито улиците в предградията, затрупани със съборени стени, нахвърлени едни върху други като колоди карти; не това превръща безводната Лима в най-странния и тъжен град, който можеш да видиш. Лима е забулена в бяло було; и в тази белота на нейното страдание е най-големият му ужас. Древна като Писаро, тази белота поддържа вечно нови нейните развалини; не допуска ободряващата зеленина на пълното запустение; разстила върху разрушените крепостни стени скованата бледност на апоплексията, която втвърдява завинаги собствените си осакатявания.

Зная, че белотата не се признава изобщо за главна причина, засилваща ужаса в и без това ужасни неща; а лишеният от въображение ум не вижда нищо ужасно в явления, чийто ужас се дължи само на белия им цвят, особено ако са безгласни и всеобщи. Това, което имам предвид при тези твърдения, може да се изясни съответно със следните примери.

Първо: ако, наблюдавайки чужди крайбрежия, морякът чуе нощем рев на вълни, плискащи се в подводни скали, той се събужда само колкото да е нащрек с всичките си сетива; но при съвършено същите обстоятелства, ако го повикат от хамака, за да види, че корабът плава посред нощ сред млечнобяло море — сякаш е заобиколен от стада разярени бели мечки, втурнали се срещу него от околната суша, — той ще изпита безмълвен, суеверен страх, бялото привидение на побелелите води е за него страшно като призрак; напразно лотът ще го уверява, че никаква сухоземна твар не може да ги стигне тук; сърцето му трепери заедно с кораба и той не се успокоява, докато не види наоколо си сини води. Но кой моряк ще ти каже: „Сър, уплаших се не толкова от това, че можем да се блъснем в скрити скали, колкото от отвратителната белота.“

Второ: у туземния индианец от Перу постоянната гледка на покритите със сняг Анди не буди никакъв ужас, като изключим представата за една вечно замръзнала пустиня на онази голяма височина и естествената мисъл, че би било страшно да се загубиш из

тая безлюдна самота. Почти същото е и с обитателя на горските пуцинали на запад, който гледа сравнително равнодушно една безкрайна прерия, покрита със снежни преспи, из които нито сянка от дърво или вейка не нарушава скования унес на белотата. Но не е така с моряка, който вижда южното полярно море; където сръчните сили на мраза и въздуха рисуват понякога пред този полукорабокрушенец не небесна дъга, вдъхваща надежда и утеха в страданието, а безкрайно гробище, което му се хили с наклонените си ледни паметници и изпочупени кръстове.

Но ще кажеш: „Тази белосана глава за белотата е, струва ми се, само едно бяло знаме, развяно от обезумяла душа; ти си се предал на ипохондрията, Ишмиъл!“

Каж ми защо, ако зад едно здраво конче, ожребено в някоя спокойна долина на Върмонт, далеко от всякакви хищни зверове, размахаш прясна бизонова кожа, която то дори не вижда, а само усеща миризмата на дивия звяр, защо то трепва и започва да пръхти и да рови пръстта, облецило очи от ужас? У него не съществува спомен за убождания от рога на диви зверове в зелената му северна родина, така че странният мирис, който е усетило, не може да му припомни нищо, свързано с изпитана по-рано опасност; защото какво знае това нюингландско жребче за черните бизони от далечния Орегон?

Не, но тук виждаш дори в един безсловесен скот инстинкт за познаване на злото в света. Макар и на хиляди мили от Орегон, щом усети дивия мирис, той вижда пред себе си стадата на разкъсващия, пробощащ с рогата си бизон така, както ги вижда самотният див жребец из прериите, може би отъпкан в този миг от тях.

Така, следователно, приглушените тътнежи на млечнобялото море, тихото шумолене на нависналия скреж в планините, тъжното свличане на прерийните преспи — всичко това е за Ишмиъл като размахването на бизонова кожа за изплашеното жребче!

При все че никой не знае къде се крият безименните чувства, пробудени от тия тайнствени знаци, все пак и у мене, както у жребчето, те трябва да съществуват някъде.

При все че в повечето си външни прояви видимият свят изглежда сътворен от любов, невидимите му страни са били създадени от страх.

Но ние не сме разгадали още магията на тази белота, нито сме узнали защо въздейства тя така властно на душата; а много по-странно

и далеч по-важно е, че тя е, както видяхме, изпълненият с най-дълбок смисъл символ за духовна сила и е дори самото було на християнския Бог; а въпреки това засилва ужаса на всичко, което е най-ужасно за човека.

Дали чрез своята неопределеност тя напомня смъртно пустотата и безкрая на вселената и по този начин ни пронизва из засада с мисълта за унищожението, докато съзерцаваме бялата глъбина на Млечния път? Или тъй като по своята същност белотата е не толкова цвят, колкото видимо отсъствие на какъвто и да е цвят и в същото време основа на всички цветове, затова ли в един широк снежен пейзаж има такава безгласна, многозначителна пустота — един безцветен и всецветен атеизъм, от който се отдръпваме веднага? А когато размислим за теорията на натурфилософите, че всички други земни багри... всяко разкошно или нежно оцветяване... меките оттенъци на залеза и горите, златистото кадифе на пеперудите и пеперудоцветните бузи на девойките... че всичко това е неуловима измама, нещо неприсъщо на веществото, придадено му отвън; че боготворената природа се гримира като проститутка, зад чиято привлекателност се крие само една невидима гробница; когато отидем по-нататък и размислим, че козметичното средство, създаващо всяка нейна багра, великото начало на светлината, остава само по себе си вечно бяло или безцветно и ако би въздействало непосредствено върху материята, би предало на всичко — на лалетата и розите — собствената си безцветност; когато премислим всичко това, безжизнената вселена се простира пред нас като прокажен; и като упоритите пътешественици в Лапландия, които отказват да носят цветни и оцветяващи очила, нещастният безверник ослепява от величествения бял саван, обвил всички изходи около него. А китът албинос беше символ на всичко това! Чудно ли е тогава, че е така безмилостно преследван?

[1] Някогашна Долна Бирма. — Б.пр.; днес — Мианмар — Бел. NomaD. ↑

[2] Поема „Старият моряк“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 43

ЧУВАШ ЛИ?

— Шт! Чуваш ли шума, Кабако?

Беше по време на среднощно дежурство в ясна лунна нощ; моряците бяха застанали в редица, започваща от едно буре с прясна вода в средната част на палубата и завършваща до бурето с дневната дажба вода близо до кърмата, и си подаваха един другиму ведрата, с които пълнеха бурето с дневната дажба. Застанали в по-голямата си част до свещените граници на капитанския мостик, те се пазеха да не говорят и да не тропат с крака. Ведрата минаваха от ръка в ръка при пълно мълчание, нарушавано само от случайния плясък на някое платно и тежкото пухтене на непрестанно напредващия кил.

Сред този именно покой един от редицата, Арчи, чието място беше близо до задните люкове, прошепна на съседа си — испано-индиански мелез — горните думи:

— Шт! Чуваш ли шума, Кабако?

— Вземай ведрото, Арчи! За какъв шум приказваш?

— Ето пак... под люка... не чуваш ли... кашлица... на кашлица прилича.

— По дяволите кашлицата! Подавай нататък върнатото ведро.

— Ето пак... Ето!... Сега пък като че се обръщат заспали хора.

— Карамба! Стига, друже! Обръщат се в тебе трите сухара, дето изяде снощи за вечеря... нищо друго. Гледай ведрото!

— Приказвай си, каквото щеш, друже; аз имам остър слух.

— Разбира се; нали ти чу на петдесет мили в морето как тракат иглите на старата квакерка плетачка в Нантъкит; ти беше.

— Не се смей; ще видим какво ще излезе. Слушай, Кабако, в задния трюм има човек, когото не сме видели още на палубата; подозирам, че старият Могоул знае тая работа. Чух как Стъб казваше на Фласк при едно утринно дежурство, че нещо не е в ред.

— Шт! Ведрото!

ГЛАВА 44

КАРТАТА

Ако бяхте придружили капитан Ахав в каютата му след нощната вихрушка, последвала бурното одобрение на намерението му от страна на екипажа, щяхте да видите, че извади от един шкаф в транеца голям свитък набръчкани и пожълтели морски карти и ги разгъна на завинтеното за пода писалище. После седна и започна да проучва внимателно различните линии и багри, изникнали пред погледа му, или да чертае бавно и уверено допълнителни пътища по досега празните пространства. От време на време правеше справки в купа оставени до него стари корабни дневници със сезоните и местата, в които при по-раншни пътувания на различни кораби са били уловени или забелязани спермацетови китове.

Докато той се занимаваше с това, тежката металическа лампа, окачена на верига над главата му, се люшкеше според движението на кораба и хвърляше непрестанно светлини и сенки върху набръчканото му чело; сякаш, докато сам той чертаеше линии и пътища по измачканите карти, някакъв невидим молив също чертаеше линии и пътища по дълбоко набраздената карта на неговото чело.

Но не само тази нощ Ахав размишляваше така пред картите си в самотата на своята каюта. Той ги вадеше почти всяка нощ; почти всяка нощ едни линии биваха изтривани, а други ги заместваха. Разгънал пред себе си картите на четирите океана, Ахав се промъкваше през лабиринт от морски течения и водовъртежи, за да осъществи най-сигурно своята натрапчива мисъл.

На всеки незапознат с нравите на левиатана може да се стори безсмислено и безнадеждно да търсиш едно самотно създание из безпределните океани на земното кълбо. Но не така мислеше Ахав, който познаваше местоположението на всички приливи, отливи и течения; и затова, пресмятайки в какви насоки ще се движат рибите, служещи за храна на спермацетовия кит, припомняйки си редовно установените сезони за китолов из разните географски ширини, той

можеше да стигне до разумни предположения и почти с положителност да каже кога е най-навременно да търси жертвата си в една или друга област.

Периодичността в появата на спермацетовия кит в дадени води е наистина толкова сигурна, щото мнозина китоловци са уверени, че ако би бил по-отблизо наблюдаван и проучван из целия свят; ако дневниците на цялата китоловна флота биха били по-внимателно съпоставяни, би се установило, че миграциите на спермацетовия кит са неизменни като херинговите пасажи или прелитанията на лястовиците. На това основание са правени опити да се изготвят подробни миграционни карти за спермацетовия кит^[1].

Освен това, докато минават от една хранителна област в друга, спермацетовите китове, ръководени от непогрешим инстинкт — или, да кажем, по-скоро от незнаен божествен разум, — плуват най-вече по така наречените жили — те поддържат пътя си по дадена океанска линия с такава неотклонна точност, с каквато нито един кораб не е следвал по никоя карта своя път. При все че посоката на всеки кит в такива случаи е права като топографски паралел и при все че линията на движението му е строго ограничена в собствената му неизбежна права диря, все пак произволната жила, из която се предполага, че плува през това годишно време, обхваща обикновено няколко мили на ширина (в зависимост от това дали се предвижда, че жилата ще се стеснява или разширява); но никога не надвишава зрителното поле на дежурните по мачта от китоловния кораб, който се плъзга с голямо внимание през омагьосаната зона. С една дума, в определени сезони, географски области и пътища могат с голяма вероятност да се очакват мигриращи китове.

Затова Ахав се надяваше да види жертвата си не само в определените годишни времена и добре познатите области, където китовете си търсят храна; но пресичайки широките пространства между тия области, да нагласи така изкусно пътя си по време и място, та и тогава дори да има известна вероятност да я срещне.

Едно обстоятелство като че затрудняваше на първи поглед неговия безумен и все пак методичен план. Но в действителност едва ли беше така. При все че движещите се на стада спермацетови китове посещават в определени времена дадени области, не може да се извади общо заключение, че стадата, посетили тази година тия и тия

географски ширини и дължини, са съвършено същите, срещнати по тия места предишната година; макар и да има отделни безспорни примери, при които тъкмо обратното е било вярно. Същата забележка, само че в по-тесни граници, може да се приложи в общи черти и за самотните възрастни и остарели спермацетови китове. Така, макар предната година Моби Дик да е бил забелязан например из Сейшелските области на Индийския океан или във Вулканския залив край японските брегове, не следва, че ако „Пекод“ би посетил тия места по същото годишно време на другата година, непременно ще го срещне там. Така е и за другите места, където се е явявал понякога. Те са един вид негови случайни спирки или, така да кажем, океански странноприемници, а не продължителни местожителства. А когато говорехме за вероятностите Ахав да осъществи целта си, ние имахме предвид само предварително установените по време или място пътища, случки и други възможности, които би могъл да използва и при които — както сам той основателно мислеше — не само биха били възможни всякакви вероятности, но и всяка вероятност би могла да се превърне в увереност. Това установено време и място беше изразено и в една техническа фраза — сезона на екватора. Защото в това именно годишно време и място Моби Дик е бил забелязан да скита периодично, както слънцето в своята годишна обиколка минава в предварително установено време през всеки знак на зодиака. На това място именно бяха ставали повечето смъртоносни схватки с Белия кит; вълните разнасяха спомена за неговите подвизи; то беше трагичният пункт, където полуделият старец се бе сдобил с ужасния повод за своята мъст. Но при предпазливата изчерпателност и неуморната бдителност, с които Ахав бе отдал унесената си душа на това неотклонно преследване, той не би си позволил да възложи всичките си надежди само върху споменатия по-горе решителен миг, колкото благоприятен и да е той; нито би могъл да успокои дотам неспокойното си сърце в безсънието, предизвикано от тоя обет, та да се откаже от всякакви странични търсения.

„Пекод“ бе отплавал от Нантъкит тъкмо в началото на екваторния сезон. За капитана не съществуваше следователно никаква възможност да стигне на юг до Кейп Хорн, да го заобиколи и като се втурне през шестдесет градуса южна ширина, да пристигне навреме за крайцеруване в екваториалните води на Тихия океан. Затова трябваше

да чака следващия сезон. Но предивременното заминаване на „Пекод“ е било може би правилно решено от Ахав с оглед на това именно сложно стечение на обстоятелствата. Защото му оставаше един промеждутък от цели триста шестдесет и пет денонощия, които той щеше да използва за разнообразен лов, вместо да ги прекара нетърпеливо на сушата; а скитайки из моретата далече от периодичните си местопребивавания, Белия кит можеше да покаже набръчканото си чело пред Персийския залив или Бенгалския залив, в Китайско море или из други посещавани от него акватории. Така че мусоните, пампасите, харматаните, северозападните и западни екваториални ветрове, изобщо всички ветрове освен източните средиземноморски и самума, биха могли да отпратят Моби Дик в сложния зигзагообразен път на околосветското пътешествие на „Пекод“.

Но дори да се съгласим с всичко това, все пак, строго и хладнокръвно погледнато, не е ли просто безумно да се предполага, че в безбрежния океан би било възможно за китоловеца да познае даден кит, когато го срещне, като че е някой белообраз мюфтия из многолюдните цариградски сокаци? Не. Не е. Защото особеното снежнобяло чело на Моби Дик и снежнобялата му гърбица не можеха да се сбъркат. „А нали му турих и белег — мърмореше си Ахав, когато след дълго виране в картите до късно след полунощ потъваше отново в мечти, — нали му турих белег — как ще ми убегне? Перките му са продупчени и назъбени като ушите на загубила се овца!“ Обезумялата му мисъл се втурваше в задъхано препускане, докато най-последно, уморен и изтощен от размисли, той отиваше на палубата да възстанови на чист въздух силите си. Господи! Какви ли мъчения изпитва човек, изгарян от незадоволена жажда за мъст! Той спи със стиснати пестници и се пробужда, впил в длани окървавените си нокти.

Често пъти той биваше прогонван от хамака си от изнурителни и непоносимо живи сънища, които поемаха бурните му дневни мисли, понасяха ги сред сблъскващи се безумия и ги въртяха като вихрушка в пламналия мозък, докато самото туптене на сърцето се превърнеше в непоносима мъка; или, както ставаше понякога, тези душевни страдания разтърсваха из основи съществуването му и разтваряха там бездна, откъдето бликаха раздвоени пламъци и мълнии, а прокълнати бесове му махаха с ръка да се спусне при тях; и когато този вътрешен

ад се раззинваше в него, из кораба се понасяше безумен вик и Ахав изхвъркваше от капитанската каюта с втренчен поглед, избягал сякаш от пламнала постеля. Но това не бяха незаглушими признаци на някаква скрита слабост или страх от собственото му решение, а по-скоро ясни доказателства за неговата сила. Защото в такива случаи обезумелият Ахав, хитрият, неукротим и силен ловец на Белия кит, Ахав, тръгнал отново към хамака си, нямаше нищо общо със силата, която го караше да изхвъркне отново оттам. Тази сила беше неговото вечно жизнено начало или душа; а през време на съня, отделена от индивидуализиращата мисъл, която използваше през останалото време за свой външен проводник или изразител, душата се стремеше да избяга от изгарящата близост на това безумие, от което, докато траеше сънят, не беше неразделна част. Но тъй като мисълта съществува само свързана с душата, в случая с Ахав трябва да се предположи, че щом всичките му мисли и хрумвания бяха отдадени на една-единствена върховна цел, тази цел се бе превърнала по силата на собствената си необузданост, по мимо волята на богове и демони, в някакво самоутвърждаващо се, независимо същество. То дори можеше мрачно да живее и изгаря, докато обикновената жизненост, с която беше свързано, бягаше с ужас от тази нежелана и непризната рожба. Така че измъчената душа, която поглеждаше втренчено от телесните очи, когато тъй нареченият Ахав се втурваше от каютата си, беше в случая само една празна вещ, един безформен сомнамбул, лъч от жизнена светлина, който няма какво да обагрят и затова е сам безцветен. Господ да ти е на помощ, старче; мислите ти са създали друго същество в самия тебе. А този, който се е превърнал с дълбоката си мисъл в Прометей, ще храни вечно със сърцето си лешояд; и този лешояд е съществото, което ще го унищожи.

[1] След като горните редове бяха вече написани, това твърдение бе подкрепено от официално окръжно, издадено на 16 април 1851 година от лейтенант Маури от Националната обсерватория във Вашингтон. От това окръжно личи, че тъкмо такава карта се изготвя понастоящем; части от нея са представени в окръжното. „Тази карта разделя океана на области от пет градуса ширина на пет градуса дължина; във всеки от тези квадрати има три перпендикулярни колони, отговарящи на дванадесетте месеца; и три хоризонтални линии; едната

показва броя на дните, прекарани всеки месец в дадена област, а другите две броя на дните, през които са били забелязани спермацетови или същински китове.“ ↑

ГЛАВА 45

КЛЕТВЕНАТА ДЕКЛАРАЦИЯ

Доколкото тази книга е повествование, настоящата глава, засягаща една-две крайно интересни и любопитни особености в навиците на спермацетовия кит, е всъщност в първата си част една от най-важните в този том; но нейната основна тема изисква по-нататъшно и по-широко проучване, за да бъде разбрана както трябва, и главно за да отстрани недоверието, което едно пълно непознаване на въпроса би могло да пробуди у някои умове относно достоверността на главните точки в случая.

Не възнамерявам да изпълня методично тази част от задачата си; но ще бъда доволен, ако постигна желаното впечатление чрез отделно цитиране на факти, които съм узнал като китоловец от личен опит или от заслужаващи доверие хора; и се надявам заключението, до което искам да стигна, да дойде само по себе си от тези цитати.

Първо: лично аз зная три примера, при които ударен с харпун и избягал кит след известно време (в единия случай след три години) е бил отново нападнат и убит от същия човек, при което от тялото му са били извадени двете първоначални остриета, носещи една и съща частна марка. В случая след три — а може би и малко повече — години от хвърлянето на двата харпуна човекът, който ги запратил, заминал с търговски кораб за Африка, слязъл на брега, присъединил се към една изследователска група и проникнал дълбоко във вътрешността, където пътувал около две години, попадайки често сред змии, диваци, тигри, отровни изпарения и всички други обичайни опасности, присъщи на скитания из непознати области. През това време раненият от него кит трябва също да е пътешествал; той трябва да е обиколил поне три пъти земното кълбо без някаква определена цел, отърквайки хълбоците си във всички африкански брегове. Но човекът и китът се срещат отново и първият побеждава втория. Казвам, че аз самият зная три такива случая. В двата видях нападението срещу кита; а след второто нападение видях как извадиха от убитите риби съответните остриета с

издълбаните върху тях марки. В случая с тригодишния промеждутък бях и двата пъти в лодката и втория път ясно различих под окото на кита една огромна брадавица, която бях забелязал и преди три години. Казвам три, но съм напълно убеден, че бяха повече. Тези три примера следователно зная лично като достоверни; но съм чувал и много други примери, разказвани от хора, в чиято добросъвестност не може да се съмняваме.

Второ: китоловците знаят много добре — макар за сухоземните жители да е може би съвсем неизвестно, — че има няколко паметни исторически примера, когато отделен кит е бил срещан из океаните в различни времена и места. Той е могъл да бъде познат не само по телесните особености, отличаващи го от други китове; защото, каквито и да са особеностите, отличаващи даден кит, те лесно изчезват, щом го убият и преварят в особено ценно масло. Не: причината да го познаят е друга; съдбоносните срещи в китоловството придават на даден кит страшното обаяние на Риналдо Риналдини^[1], затова, щом открият, че той скита наблизко из морето, някои китоловци се задоволяват да засвидетелстват познанството си само като докоснат широкополите си шапки, без да се опитат да завържат по-близки връзки. Като някои бедняци на сушата, които, познавайки случайно някой сприхав големец, само го поздравяват отдалеко на улицата, защото се страхуват да не ги цапне набързо за нахалството им, ако се опитат да задълбочат познанството.

Всеки от тия прочути китове се радва не само на голяма лична известност... или дори на всеморска слава; не само е бил прочут приживе и след смъртта си е бил обезсмъртен в приказки по палубите, но бива удостоен с правата, привилегиите и отличията на дадено име; получава имена като цар Камбиз или Цезар. Не е ли така, о Тиморски Том! Прочути левиатане, назъбен като ледник, крил се толкова време из източните протоци със същото име, чийто фонтан е бил виждан често от палмовото крайбрежие на залива Омбай? Не е ли така, новозеландски Джек! Плашило за всички моряци, кръстосвали водите около Татулянд? Не е ли така, Моркан! Японски императоре, чийто висок фонтан приличал понякога, както разправят, на очертан върху небето снежнобял кръст? Не е ли така, о, дон Мигел! Чилийски ките, изписан като стара костенурка с тайнствени йероглифи на гърба? С

една дума, ето четири кита, така добре известни на изучаващите историята на китове, както са Марий и Сула на учения латинист.

Но това не е всичко. След като са създали в различни времена големи опустошения сред лодките на различни кораби, новозеландският Том и дон Мигел стават най-после прицел за системен лов от страна на храбри китоловни капитани, които ги гонят, преследват и убиват, отплавали единствено за тази цел, както някога капитан Бътлър тръгнал за Нарагансетските гори с решението да улови прочутия кръвожаден дивак Анавон, първия воин на индианския крал Филип^[2].

Не зная къде другаде, ако не тук, бих намерил по-добро място да спомена още едно-две неща, които ми се струват важни, защото установяват писмено какъв разум личи в цялата история за Белия кит и по-специално в крайната му гибел. Защото това е един от ония обезкуражаващи примери, при които истината изисква толкова изясняване, колкото и заблудата. Повечето сухоземни жители са така неосведомени по най-прости и явни чудеса в света, че ако не им се изяснят някои обикновени исторически и други факти от китоловството, могат да осмеят Моби Дик като чудовищна басня, или, което е още по-лошо и обратно, като отвратителна и нетърпима алегория.

Първо: при все че имат смътни и бегли представи за общите опасности в едрия риболов, все пак повечето хора нямат никакво определено, ясно понятие за тях и за честите им повторения. Една от причините за това е може би, че в родината не се разгласяват нито две на сто от настъпилите корабкрушения и смъртни случаи от злополуки в риболовството, а пък узнатите много бързо се забравят. Предполагате ли, че името на нещастника, който в този миг може би, омотан от въжето на харпуна край бреговете на Нова Гвинея, е отнесен към морското дъно от дълбоко гмурналия се левиатан, предполагате ли, че това име ще се появи в некролозите на вестника, който ще прочетете утре на закуска? Не, защото пощата между тази страна и Нова Гвинея е много нередовна. Чували ли сте всъщност за преки или косвени редовни известия от Нова Гвинея? А пък аз мога да ви кажа, че само при едно пътуване из Тихия океан ние разменихме сигнали с тридесет различни кораба, на всеки от които имаше поне един смъртен случай, причинен от кит, на някои повече, а три кораба бяха загубили по цял

екипаж на лодка. За бога, пестете свещите и маслото за лампите си! За всеки галон е била пролята поне капка човешка кръв.

Второ: хората на сушата имат наистина някаква неопределена представа, че китът е огромно същество с огромна сила; но винаги, когато съм им давал точен пример за тази двойка огромност, те многозначително са ме поздравявали за моята духовитост; когато, кълна се в душата си, аз съм имал толкова намерение да се шегувам, колкото и Мойсей, когато е описвал мора в Египет.

Но за щастие фактът, който желая да установя, може да бъде доказан с показания съвсем независими от моите. Този факт е следният: в известни случаи спермацетовият кит е толкова силен, съзнателен и преднамерено коварен, като че предварително е решил да разбие, разруши и потопи някой голям кораб; нещо повече, спермацетовият кит наистина е успявал да стори това.

Първо: в 1820 година корабът „Есекс“ с капитан Полард от Нантъкит крайцерува из Тихия океан. Един ден от кораба виждат фонтани, пускат лодки и тръгват да гонят стадо спермацетови китове. Не след много раняват няколко кита; и ето че един голям кит се плъзва ненадейно между лодките, отделя се от стадото и връхлита право срещу кораба. Удряйки с глава кила му, така го разцепва, че за по-малко от „десет минути“ корабът се преобръща и потъва. Ни една отломка от него не е била зърната досега. След най-тежки изпитания част от екипажа стига до сушата с лодки. След като се връща в родината, капитан Полард заминава отново за Тихия океан, командвайки друг кораб, но боговете му пращат ново крушение край неизвестни подводни и надводни скали; загубил за втори път целия си кораб, той се заклева начаса, че се отказва от морето и не прави вече никакъв нов опит. Капитан Полард е сега нантъкитски жител. Аз се срещнах с Оуен Чеиз, първи помощник-капитан на „Есекс“ по време на трагедията; прочетох простия му и достоверен разказ; разговарях със сина му; и то само на няколко мили от мястото на катастрофата^[3].

Второ: корабът „Юниън“, също от Нантъкит, е бил изцяло погубен в 1807 година при подобно нападение край Азорските острови, но не съм имал случай да срещна досега достоверни подробности за тази катастрофа, при все че съм слушал от време на време от китоловци случайни намеци за нея.

Трето: преди осемнадесет или двадесет години комодор Дж., командващ по онова време един първокласен американски малък военен кораб, вечерял случайно с компания капитани на китоловни кораби на борда на нантъкитски кораб в пристанището Оаху в Сандвичевите острови. Когато заговорили за китове, комодорът благоволил да прояви скептицизъм към удивителната сила, която присъстващите господа професионалисти им приписвали. Той отрекъл самоуверено, че би било възможно някой кит така да удари здравия му кораб, щото в него да нахлуе дори чашка вода. Добре, но работата не свършила дотук. След няколко седмици комодорът заминал с непревземаемия си съд за Валпарайсо. Но по пътя бил спрян от един внушителен спермацетов кит, който помолил за неколкominутен поверителен разговор. Този разговор бил чисто и просто такова цапване на кораба, щото комодорът се принудил да го насочи с пълен ход право към най-близкото пристанище, където да го обърнат и поправят. Не съм суеверен, но смятам разговора на този комодор с кита за предопределен от провидението. Нима Саул от Тарс^[4] не бе отърсен от безверието си чрез подобна уплаха? Уверявам ви, че спермацетовият кит не понася глупави приказки.

А сега ще ви отправя към Лангсдорфовите „Пътешествия“ за установяване на едно малко обстоятелство, особено интересно за пишещия тия редове. Лангсдорф, както ви е известно, е участвал в прочутата изследователска експедиция на руския адмирал Крузенщерн в началото на настоящия век. Ето как капитан Лангсдорф започва своята седемнадесета глава:

„На тринадесети май нашият кораб беше готов да отплава и на следния ден ние бяхме вече в открито море, на път за Охотск. Времето беше ясно и хубаво, но така ужасно студено, че бяхме принудени да не сваляме шубите си. Няколко дни почти нямахме вятър; едва на деветнадесети връхлетя внезапно буря откъм северозапад. Един необикновено едър кит, чието туловище беше по-голямо от самия кораб, лежеше почти на повърхността на водата, но не бе забелязан от никого на борда, докато корабът, плаващ с пълна скорост, почти връхлетя върху него, така че беше вече невъзможно да се предотврати сблъскването. Намирахме се в ужасна опасност, защото това огромно животно надигна гръб и подхвърли кораба най-малко на три стъпки над водата. Мачтите се олюляха, платната се отпуснаха, а ние, които

бяхме долу, веднага изскочихме на палубата, защото предположихме, че сме се блъснали в някоя скала, но вместо това видяхме как чудовището се отдалечи важно и тържествено. Капитан Д'Улф се зае веднага с помпите, за да провери дали корабът е повреден от сблъскването, но открихме, че за щастие се бе измъкнал напълно невредим.“

Капитан Д'Улф, тук споменат като комендант на въпросния кораб, е нюингландец и след дълъг живот, изпълнен с необикновени приключения в битността му на морски капитан, живее сега в село Дорчестър край Бостън. Аз имам честта да съм негов племенник. И го разпитах специално за този пасаж от книгата на Лангсдорф. Той потвърди всяка негова дума. Корабът обаче не бил голям: руски плавателен съд, построен на сибирското крайбрежие и купен от вуйчо ми срещу кораба, с който отплавал от родината си.

В тази откровена и мъжествена старомодна приключенска книга, изпълнена с толкова истински чудеса — като пътешествието на Лайънел Уофър, един от бившите стари другари на Демпайър, — намерих нещичко, толкова привично на току-що приведения разказ от Лангсдорф, че не мога да се сдържа да не го дам за потвърждаващ пример, ако има нужда от такъв.

Лайънел бил, както изглежда, на път за „Джон Фердинандо“, както той нарича днешния Хуан Фернандес. „По пътя ни нататък — казва той — към четири часа сутринта, когато бяхме на около сто и петдесет левги^[5] от американския материк, корабът ни бе разтърсен така, че хората ни изпаднаха в паника и не можеха да разберат къде са и какво да мислят; но всеки започна да се готви за смърт. Сътресението беше наистина така внезапно и силно, щото всички сметнахме, че корабът се е ударил в скала; когато изненадата попремина, спуснахме лота, търсихме, но не открихме никаква почва или скала. От ненадейното сътресение оръдията подскочиха на лафетите, а мнозина моряци бяха изхвърлени от хамаците. Капитан Дейвис, който лежеше, сложил глава на едно оръдие, бе просто изхвърлен от каютата си!“ След това Лайънел продължава, като отдава сътресението на земетресение и за доказателство твърди, че наистина приблизително по същото време силно земетресение направило големи пакости по испанското крайбрежие. Но аз не бих се учудил много, ако в тъмнината

на този ранен утринен час сътресението е било предизвикано от някой незабелязан кит, блъснал вертикално кила отдолу.

Бих могъл да продължа с още няколко по един или друг начин узнати примера за голямата сила, а понякога и лукавство на спермацетовия кит. В много случаи се знае, че той не само е прогонвал нападащите го лодки обратно към кораба, но е преследвал самия кораб и дълго е противостоял срещу всички хвърляни от палубата копия. Английският кораб „Пюзи Хол“ може да разправи една подобна случка; а що се отнася до силата му, нека ми бъде позволено да кажа, че има примери, когато въжетата на харпуни, забити в бягащ кит, са били прехвърляни, при временно затишие, на кораба и завързани там; и китът теглил във водата огромното туловище на кораба, както кон препуска с каруца. Много често също е било наблюдавано как, ако е имал време да се опомни, раненият кит е действал не толкова със сляпа ярост, колкото със съзнателно и обмислено намерение да унищожи нападателите си; а интересно указание за нрава му е и фактът, че когато го нападат, той често отваря уста и стои няколко минути в това заплашително положение. В заключение ще трябва да се задоволя само с още един забележителен и многозначещ пример, чрез който непременно ще разберете, че чудното произшествие, описано в тази книга, не само се потвърждава от обичайни събития, ставащи в наши дни, но че тези чудеса (като всички чудеса) са само повторение на станалите преди векове; и за милионен път ще кажем амин на Соломон... Под слънцето наистина няма нищо ново.

В шестия християнски век живее Прокопий, висш константинополски сановник във времето на император Юстиниан и пълководеца Велизарий. Както е известно, той е писал история на своето време, един във всяко отношение необикновено ценен труд. Прокопий е бил смятан всякога от най-меродавните познавачи за достоверен и непреувеличаващ историк с изключение на един-два случая, незасягащи ни най-малко въпроса, с който скоро ще се занимаем.

Този Прокопий споменава в своята история, че по времето, когато бил префект на Константинопол, в Пропонтида, днешното Мраморно море, било уловено голямо морско чудовище, което в продължение на повече от петдесет години унищожавало от време на време кораби из тия води. Такъв факт, изтъкнат в достоверна история,

не може лесно да се отрече. Пък и няма защо да бъде отричан. Прокопий не споменава какво точно е било това морско чудовище. Но щом е унищожавало кораби, пък и по много други причини, трябва да е било кит; и то, предполагам, спермацетов кит. Ще ви кажа защо. Дълго време си въобразявах, че спермацетовият кит е бил изобщо неизвестен в Средиземно и съседните на него дълбоки морета. И досега съм уверен, че тези морета не са, а може би и никога няма да бъдат при сегашното състояние на нещата, място за обичайна поява на китови стада. Но по-късни изследвания ми доказаха, че в ново време има отделни примери за присъствие на спермацетов кит в Средиземно море. От достоверен източник зная, че някой си комодор Дейвис от Британската флота е намерил скелет на спермацетов кит по северноафриканското крайбрежие. А щом през Дарданелите може да мине военен кораб, и спермацетов кит може да мине по същия път от Средиземно море в Пропонтида.

Доколкото можах да науча, в Пропонтида не се среща особеното вещество, наречено брит, което служи за храна на същинския кит. Но имам основания да мисля, че храната на спермацетовия кит — сепията или морският охлюв — се крие на дъното на това море, защото големи — макар не от най-големите — единици от този вид се срещат на повърхността му. Ако следователно съпоставите правилно тези факти и поразмислите малко по тях, ще разберете колко основателно е да се предположи, че морското чудовище на Прокопий, разбивало половин век корабите на един римски император, е било по всяка вероятност някой спермацетов кит.

[1] Герой от роман на Хр. Вулпиус (1762–1827). — Б.пр. ↑

[2] Така наричали английските заселници индианския вожд Метакомет (убит в 1676 г.). — Б.пр. ↑

[3] Следващите редове са извадки от разказа на Чеиз: „Всеки факт ми даваше сякаш основание да заключа, че неговите действия не се ръководеха само от случайност; той извърши две отделни нападения срещу кораба с кратък интервал помежду им, но според посоката им и двете целяха да ни нанесат най-голяма вреда; ударът идваше отпред, така че комбинираната скорост на двете движещи се тела го засили; а за тази цел бяха необходими тъкмо тези действия, които той извърши.

Видът му беше ужасен и показваше само злоба и ярост. Той дойде направо от стадото, в което току-що се бяхме вмъкнали и от което бяхме ранили трима негови другари, пламнал сякаш от желание да отмъсти за страданията им.“ По-нататък: „Във всеки случай обобщаването на всички обстоятелства, станали пред очите ми и оставили навремето в съзнанието ми впечатление за обмислено, преднамерено злодеяние от страна на кита (много от тези впечатления не мога вече да си припомня), ме кара да смятам, че мнението ми е правилно.“

Ето и размислите му малко след напускане на кораба, в открита лодка в черната нощ, когато нямат почти никаква надежда да стигнат доспасителен бряг. „Тъмният океан и огромните вълни бяха нищо; едва ли заслужаваше да помислим и за миг дори, че може да ни погълне някоя страхотна буря или да се разбием в подводни скали, както и за придружаващите ги други ужасни възможности; докато се съмна отново, цялата ми мисъл беше погълната само от спомена за жалките корабни отломки и ужасния вид и отмъстителност на кита.“

На друго място — стр. 45 — той говори за „тайнственото и смъртоносно нападение на звяра“. ↑

[4] Апостол Павел. — Б.пр. ↑

[5] Една левга се равнява на 5,56 км. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 46

ПРЕДПОЛОЖЕНИЯ

При все че всички мисли и действия на Ахав, изгарящ в пламъка на своето намерение, имаха за крайна цел улавянето на Моби Дик; при все че той изглеждаше готов да пожертва на тази единствена страст всичките си земни интереси, възможно беше все пак по природа и от дълга привычка да е бил толкова тясно свързан с навиците на един запален китоловец, та да не е можел да изостави напълно страничните цели на пътуването. В противен случай у него не са липсвали и други, много по-убедителни подбуди. Бихме прекалили може би — дори като имаме предвид неговата мания, — ако кажем, че жаждата му за мъст към Белия кит е могла да се разшири донякъде и по отношение на всички спермацетови китове; а освен това, колкото повече такива чудовища би убил, толкова повече би увеличил възможността всеки срещнат по-късно кит да бъде омразният му враг. Но ако трябва наистина да изключим подобно предположение, той е имал допълнителни съображения — макар и не така тясно съгласувани с безумието на завладялата го страст, — които са били в състояние да го отвлекат.

За осъществяване на своята цел Ахав трябваше да си послужи с оръдия; а от всички оръдия, използвани в сянката на луната, човекът е тоя, който може най-лесно да излезе вън от строя. Той знаеше например, че колкото и да е властна притегателната му сила над Старбък, тя не може да завладее изцяло душата на човека, както физическото превъзходство не включва в себе си и интелектуално господство; защото интелектът има само телесна връзка с чисто духовната сфера. Тялото и покорената воля на Старбък принадлежаха на Ахав дотогава, докато Ахавовият магнит въздействаше върху мозъка на Старбък; но Ахав знаеше, че първият помощник-капитан все пак се възмуцава от целта на капитана и би се отърсил с радост от нея или дори би осуетил осъществяването ѝ. Още много време щеше може би да мине, преди да видят Белия кит. През този продължителен

промеждутък Старбък би могъл да изпадне в нови пристъпи на непокорство срещу водачеството на капитана, ако не му бъде въздействано с някои обикновени, продиктувани от разума и обстоятелствата съображения. Не само това, но и прозорливата лудост на Ахав по отношение на Моби Дик се прояви най-ярко в невероятния му усет и проникновение да предвиди, че преследването трябва да се освободи засега от странното поетично богоборство, което естествено го обгръщаше; че целият ужас на това пътуване трябва да се прикрива, защото малцина са ония, чиято смелост може да устои на неподкрепени с действия продължителни размисли; че по време на дългите нощни дежурства офицерите и моряците трябва да мислят за по-близки тям неща вместо за Моби Дик. Колкото усърдно и бурно да бе приветствал буйният екипаж оповестената цел, моряците са народ своенравен и незаслужаваш доверие... Те живеят в променливо атмосферно време и поглъщат неговото непостоянство... А когато преследват нещо далечно и неясно — какъвто живот и увлечения да обещава то накрая, — трябва да се намерят преди всичко временни интереси и занимания, които да поддържат духа им за последната атака.

Ахав не бе забравил и друго. При силни вълнения хората презират всякакви дребнави съображения; но тези вълнения лесно изчезват. Постоянното естествено състояние на живия човек, мислеше Ахав, е користолюбие. Дори ако приемем, че Белия кит е възпламенил напълно сърцата на моя дивашки екипаж и подхранва у тях известно безкористно рицарско чувство, все пак, макар и да преследват Моби Дик от любов към това рицарство, тия хора трябва да имат храна и за по-обикновените си всекидневни апетити. Защото дори и някогашните възвишени рицари и кръстоносци не се задоволявали да изминат две хиляди сухопътни мили, за да се борят за светия гроб, без пътят да се отдават на разбойничества, да тършуват чужди джобове и да си доставят други допълнителни доходи. Ако се придържаха строго единствено към своята романтична цел, на мнозина тази романтична цел би опротивяла. „Не ще лиша тия хора — мислеше Ахав — от всяка надежда за спечелване на пари... Да, пари. Те може да ги презират сега; но минат ли няколко месеца без изгледи да получат пари, тези инертни пари могат да се разбунтуват ненадейно у тях и да разжалват Ахав.“

Не липсваше и друга предохранителна мотивировка, засягаща по-близо лично Ахав. След като бе разкрил, вероятно без да му мисли много, а може би и донякъде предивременно, първата и при това лична цел на пътуването на „Пекод“, Ахав съзнаваше напълно, че с тази си постъпка се бе изложил косвено да неизкупимото обвинение в узурпаторство; и екипажът му имаше право, без да си навлече ни нравствена, ни правна отговорност, да откаже, ако пожелае, всяко по-нататъшно подчинение и дори да му отнеме насила командването. Ахав се пазеше, разбира се, най-внимателно от всеки повод за обвинение в узурпаторство, както и от възможните последици при съживяване на това потискано впечатление. Защитата му беше единствено в превъзходството на неговия ум, сърце и ръка, подкрепяни от грижливо и точно пресметнато наблюдение на всекиминутните атмосферни влияния, които можеха да въздействат на неговия екипаж.

Поради всички тия причини, както и поради други, прекалено аналитични, за да бъдат изложени тук, Ахав разбираше ясно, че трябва все още да се придържа към естествената, официална цел на „Пекод“; и не само да спазва всички приети обичаи, но да демонстрира неотлъчно всеизвестното увлечение, с което винаги бе изпълнявал професията си.

Както и да е, той викаше често тримата дежурни по мачта, на които напомняше да си отварят очите и да съобщават дори за забелязани делфини. Тази бдителност не остана невъзнаградена.

ГЛАВА 47

РОГОЗАРЯТ

Беше облачен, задушен следобед; моряците се излежаваха лениво по палубите или гледаха безцелно оловносивите води. Куийкуег и аз имахме приятното занимание да плетем тъй наречената щитова рогозка за допълнително заздравяване на лодката ни. Наоколо беше тихо, спокойно и все пак като че ли във въздуха се таеше някаква омагьосваща замечтаност, защото всеки моряк изглеждаше вгълбен в своето невидимо аз.

При изработването на рогозката аз бях помощник или по-точно прислужник на Куийкуег. Докато прекарвах двойната връв на вътъка през дългите въжета на основата, използвайки за совалка ръцете си, а Куийкуег, застанал отстрана, плъзгаше от време на време тежкия си дървен меч между нишките и загледан нехайно към водата, прибираше безгрижно и без да мисли всяка връв от основата, такава странна сънливост владееше и на кораба, и в морето, нарушавана само от повтарящите се глухи удари на меча, щото можеше да ти се стори, че това е станът на времето, а пък аз съм совалка, която тъче машинално съдбите. Пред нас бяха закованите нишки на основата, подложени на едно-единствено, постоянно повтарящо се, непроменимо трептене; и това трептене беше достатъчно, за да кръстоса и преплете едните нишки с другите. Тази основа беше като че неизбежността; и ето, мислех си, аз прехвърлям със собствената си ръка своята совалка и въткавам собствената си съдба в тези непроменими нишки. А през това време безразличният, сляпо действащ меч на Куийкуег удряше ту косо, ту накриво, ту силно, ту слабо вътъка и с тези различни заключителни удари придаваше съответно различие в окончателния вид на завършената работа; и този дивашки меч, който дава по такъв начин окончателна форма и вид на основата и вътъка, този волен, безразличен меч трябва да е случайността... Да, случайността, свободната воля и неизбежността... съвсем несъвместими... се кръстосваха. Правата основа на неизбежността, която не може да бъде

отклонена от крайната си насока... която се стреми всъщност към нея с всяко свое повтаряно трептене; свободната воля, все още свободна да прехвърля совалката си между дадените нишки; и случайността, ограничена в проявата си от правите линии на неизбежността, а странично ръководена в движенията си от свободната воля, макар и ограничена от двете, случайността владее последователно всяка от тях и влага последния решаващ печат на събитията.

Така тъчахме ние, когато бях стреснат от един толкова странен, продължителен, музикално бурен и неземен звук, щото топката на свободната воля падна от ръката ми и аз се загледах към облаците, откъдето гласът се спусна като птица. Върху напречното дърво на върха на мачтата беше оня луд гейхедец, Таштего. Прострял ръка като жезъл, той се бе навел стремително напред и продължаваше да се провиква през кратки промеждутъци. Същия звук издаваха може би в този миг из всички морета стотици дежурни китоловци, кацнали също тъй високо във въздуха; но едва ли той е прозвучал от нечии гърди така, както от гърдите на индианеца Таштего.

Както се бе надвесил, полуувиснал във въздуха, втрещено и стремително загледан към кръгозора, бихте го помислили за пророк или ясновидец, който е съзрял сенките на орисниците и възвестява с безумните си викове тяхното пристигане.

— Ей го къде изхвърля фонтана си! Ей го! Ей го! Ей го! Фонтан! Фонтан!

— На коя страна?

— На подветрената, на около две мили оттук! Цяло стадо са!

Настъпи мигновена суматоха.

Плясъкът на спермацетовия кит напомня по своето неизменно и отмерено еднообразие цъкането на часовник. И по това именно китоловците го различават от всички други риби от същия род.

— Ето перките на опашките им! — викна пак Таштего; и китовете изчезнаха.

— Бързо, стюард! — извика Ахав. — Часът! Часът!

Самуна изтича долу, погледна часовника и съобщи с точност до минута колко е часът.

Корабът се отклони от посоката на вятъра, полюшквайки се леко. Тъй като Таштего съобщи, че китовете са се гмурнали, насочвайки се към подветрената страна, ние се надявахме да ги видим отново точно

пред носа на кораба. Защото хитростта, проявявана понякога от спермацетовия кит, който гмурва главата си в една посока, а щом се скрие под водата, се извива и отплува бързо в противоположно направление — тази негова хитрост не би могла да се прояви сега, тъй като нямаше никакво основание да се предполага, че забелязаната от Таштего риба се е уплашила или дори е усетила нашата близост. Един от моряците, определени да стоят на кораба — тоест от ония, които нямаше да слязат в лодките, — тръгна да смени индианеца на главната мачта; дежурните от предната и задна мачта бяха слезли; макарите с въжетата бяха закрепени по-здраво по местата им; скрипците бяха изтикани напред, рейката на главното платно бе обърната и трите лодки се залюшкаха в морето като вълна от морски копър над високи канари. Нетърпеливите им екипажи бяха до фалшборда, уловили с една ръка парапета и прехвърлили очаквателно крак през борда. Така изглежда дългата редица моряци от боен кораб, готови да се нахвърлят върху неприятелски съд.

Но в този решителен миг се чу внезапно възклицание, което накара всички погледи да изоставят китовете. Всички стреснато загледаха към мрачния Ахав, заобиколен от пет тъмни призраци, току-що изникнали като че от въздуха.

ГЛАВА 48

ПЪРВОТО СПУСКАНЕ

Призраците се стрелнаха в другия край на палубата и развързаха с безшумна бързина въжетата и връзките на люлеещата се там лодка. Тази лодка, макар и наричана капитанска, защото висеше откъм десния борд, се смяташе всякога за резервна. Фигурата, застанала сега на носа ѝ, беше висока, мургава, с един бял зъб, който се подаваше злобно из стоманеносиви устни. Облечена беше погребално в измачкано китайско черно памучно палто и широки панталони от същия плат. Тази абаносова фигура беше странно увенчана с лъскав бял тюрбан от няколко плитки коса, навити около главата. Не така мургави, другарите на тази фигура имаха яркия тигрово жълт цвят на туземците от Манила, едно племе, прочуто със своето дяволско коварство и смятано от някои честни бели моряци за платени съгледвачи и тайни довереници из моретата на своя господар — сатаната, чиято кантора се предполага да е другаде.

Докато смаяният екипаж гледеше тия чужденци, Ахав се провикна към главатаря им, стареца с белия тюрбан:

— Готово ли е всичко, Федала?

— Готово — полуизсъска в отговор той.

— Спускайте се тогава, чувате ли? — извика Ахав през палубата.
— Спускайте се, казвам.

Гласът му беше така гръмък, че въпреки изненадата си моряците скочиха през парапета; макарите се завъртяха; трите лодки се спуснаха в морето; а моряците скочиха като кози от люшкащия се кораб в люлеещите се лодки с ловкост, готовност и решителност, непознати в никакъв друг занаят.

Едва се бяха отделили от подветрения корабен борд, когато в четвъртата лодка, която идеше от противоположната страна и бе заобиколила кърмата, видяха петимата непознати и след тях Ахав, застанал на задната палуба, откъдето нареждаше на Старбък, Стъб и Фласк да се пръснат нашироко, за да обгърнат по-голяма водна площ.

Но втренчили поглед в мургавия Федала и хората му, моряците от другите лодки не изпълниха заповедта.

— Капитан Ахав? — запита Старбък.

— Разпръснете се — извика Ахав, — отдалечете и четирите лодки една от друга. Ти, Фласк, изтегли се към подветрената страна!

— Да, да, сър — извика весело дребният Ледорез, като завъртя голямото си гребло. — Налягайте веслата! — обърна се той към хората си. — Ха така!... Ха така!... Още! Ето къде пляска право пред нас, момчета!... Налягайте!

— Не обръщай внимание на ония жълти момчета, Арчи.

— О, нямам нищо против тях, сър — каза Арчи. — Знаех тая работа от по-рано. Нали ги чух в трюма. И нали казах на Кабако за тях? Какво каза ти, Кабако? Те са пътници без билет, мистър Фласк.

— Гребете, гребете, юнаци; гребете, чеда; гребете, дечица — въздишаше и мънкаше утешително Стъб към своите хора, някои от които още проявяваха признаци на колебание. — Защо не пречупите гръбнаци, момчета? Какво сте се зазяпали? По момците в оная лодка ли? Пфуу! Та това са само още пет чифта ръце, дошли да ни помогнат... Няма значение откъде... колкото сме повече, толкова по-добре. Гребете де, гребете; не обръщайте внимание на сярата... дяволите са добри другари. Така, така: добре я карате сега; такова гребане струва хиляда лири; с такова гребане се загребва най-голяма печалба! Ура за златната купа за спермацетово масло, юнаци! Три пъти ура, хора... Всички нащрек! Спокойно, спокойно; не бързайте... не бързайте. Защо не удряте веслата, разбойници? Захапвайте, кучета!... Така... така... полека, полека! Така... така! Здравно и право. Оттеглете се там, оттеглете се! Дявол да ви вземе, дрипави нехранимайковци, до един сте заспали. Престанете да хъркате, сънливци, и гребете. Ще гребете ли? Не можете ли? Или не искате? Гребете до пукване! Гребете, та очите ви да изхвъркнат! Хайде — той измъкна острия нож от пояса си. — Всеки майчин син да измъкне ножа си и да гребете с нож между зъбите. Така... така. Сега вече я карате донякъде; така трябва, челичените ми момчета. Карайте... Карайте, щастливци! Карайте!

Насърченията на Стъб към хората му са предадени нашироко, защото той изобщо им говореше по-особено, когато трябваше да им втълпи религията на гребането. Но от тези образци на неговите проповеди не трябва да предполагате, че той изпада в особена ярост

към паството си. Ни най-малко, и в това именно беше главната му особеност. Той можеше да наговори най-ужасни неща на екипажа си с тон, в който шеговитостта и яростта се примесваха така, че яростта изглеждаше придадена само за да подсили шеговитостта; затова никой гребец не можеше да слуша тия подканвания, без да почне да гребе с все сила, а в същото време като че само за развлечение. Но сам той изглеждаше през цялото време толкова спокоен и нехаен, така бавно действаше с кормилното гребло, така се прозяваше — понякога с отворена уста, — щото самият вид на този прозяващ се капитан омагьосваше хората с контраста си. Обаче Стъб беше от оная необикновена порода шегобийци, чиято веселост е така странно двусмислена, че всичките им подчинени са винаги нащрек, за да им угодят.

Изпълнявайки дадения знак на Ахав, Старбък гребеше сега косо пред носа на Стъб; и когато двете лодки се доближиха съвсем за една-две минути, Стъб повика помощник-капитана.

— Мистър Старбък! Хей, лодката отляво! Една дума, сър, ако обичате!

— Ее? — отвърна Старбък, без да се обърне нито на косъм, продължавайки да подканва все така настойчиво, макар и шепнешком, хората си и упорствайки да не поглежда Стъб.

— Какво мислите за ония жълти момци, сър?

— Промъкнали са ги някак на борда преди отплаването на кораба. (Силно, силно, момчета — прошепна той на екипажа си, след това заговори пак високо.) Неприятна работа, мистър Стъб! (Карайте я да подскача, да подскача, момци!) Но няма значение, мистър Стъб, всичко ще се оправи. И вашите момци да гребат здраво, пък да става каквото ще. (Подскачайте, хора, подскачайте!) Бурета спермацет ни чакат, мистър Стъб, а за това именно сме тръгнали. (Гребете, момчета!) Спермацетът, спермацетът е целта! То е и дългът, дълг и печалба ръка за ръка!

„Да, да, и аз си помислих така — казваше си Стъб, когато лодките се отделиха една от друга, — така си помислих и аз, щом ги зърнах. За тях е ходел той толкова често в задния трюм, както подозираше Самуна. Там са били скрити. Заради Белия кит. Добре, добре, така да бъде! Нищо не можем да направим. Така да бъде!“

Отдалечавайте лодката, хора! Това днес не беше Белия кит!
Отдалечавайте лодката!

Появата на тия непознати чужденци в такъв критичен момент, какъвто беше спускането на лодките от палубата, пробуди не без основание една суеверна изненада у някои моряци от екипажа; но въображаемото откритие на Арчи, което се бе разчуло преди известно време между тях — макар и да не бяха му повярвали тогава, — ги бе подготвило до известна степен за това събитие. То притъпи остротата на учудването им; и заедно с доверието, с което Стъб поясни появата, ги освободи от суеверни предположения; но въпросът оставяше все пак достатъчен простор за най-разнообразни догадки относно точното отношение на мрачния Ахав към тая работа още от самото ѝ начало. Лично аз си припомних мълчаливо тайнствените сенки, които видях да се промъкват на борда на „Пекод“ в мрачното нантъкитско утро, както и загадъчните намеци на чудноватия Илия.

Междувременно Ахав, когото офицерите му не можеха да чуват, защото се бе отдалечил много по посока на вятъра, беше все още начело на останалите лодки; това доказваше какъв силен екипаж гребеше в неговата лодка. Неговите тигрово жълти гребци изглеждаха само от стомана и кокал; те се издигаха и спускаха като пет механични чука с редовни мощни удари, които тласкаха периодично лодката по водата като парните двигатели на параход по Мисисипи. Федала, който гребеше с весло на харпунджия, бе захвърлил черното си палто и голите му гърди, както и цялото му тяло се очертаваха ясно над борда, върху последователните спадания на водния кръгозор; а в другия край на лодката, с вдигната и полуотметнатата назад ръка като фехтовач, за да отклони сякаш всяка възможност за катурване, Ахав действаше здраво със своето кърмилно гребло, както при хиляди спускания с лодка, преди да го осакати Белия кит. Простряната ръка направи ненадейно някакво особено движение и се закова, а петте гребла се вдигнаха едновременно. Лодката и хората застанаха неподвижно сред морето. Другите три пръснати лодки се спряха безредно в синевата, без да оставят видима следа, но Ахав, който беше по-близо до тях, бе забелязал движенията им.

— Всеки да наблюдава покрай греблата си! — извика Старбък.
— А ти, Куийкуег, стани!

Скачайки пъргаво върху високата триъгълна седалка на носа, дивакът застана там неподвижен и се загледа втренчено към мястото, където бяха открили неотдавна лова. В противоположния край на лодката, върху също такава триъгълно възвишение между двата борда, самият Старбък се полюляваше спокойно и ловко при резките сътресения на жалкия си съд и гледаше мълчаливо огромното синьо морско око.

Немного далеко стоеше неподвижна, затаила дъх, и лодката на Фласк; командирът ѝ бе застанал безстрашно на върха на лагрета, една сигурна наблюдателница, закрепена в кила и издигаща се около две стъпки над площадката на руля. Тя се използва за редуване на смените, които хвърлят китоловното въже. Върхът ѝ не е по-широк от една педя, затова застаналият на такава основа Фласк изглеждаше кацнал върху главната мачта на някакъв кораб, потънал до клотиките си. Но малкият, нисък и дребен Ледорез беше изпълнен с голяма и висока амбиция. Така че тази негова наблюдателница в никакъв случай не го задоволяваше.

— Не виждам и на три вълни оттук; я изправете едно гребло да се кача на него.

При тия думи Дагу хвана с две ръце бордовете на лодката, за да се плъзне по-бързо до кърмата, изправи се и предложи за пиедестал високите си рамене.

— Не е по-лоша мачта от другите, сър. Ще се качите ли?

— Ще се кача и много ти благодаря, чудесни друже; само че бих желал да си още петдесет стъпки по-висок.

При тия думи черният великан стъпи здраво върху две срещуположни дъски на лодката, понаведе се, направи от дланта си стъпало за крака на Фласк, сложи ръката му върху украсената си с пера глава, подкани го да подскочи, когато сам той се изправи, и с едно ловко подмятане настани дребното човече право на раменете си. Там стоеше сега Фласк, а Дагу бе вдигнал ръка, за да му даде опора, о която да се закрепя.

За новака е всякога странно да вижда с каква чудна, привична, несъзнателна ловкост китоловецът стои прав в лодката си дори когато го подмятат най-бурни, неукротими и напъряко връхлитащи вълни. Още по-странно е да го види кацнал на замайваща височина, и то при такива условия, върху самата лагрета. Но зрелището, представяно от

дребния Фласк, кацнал върху великана Дагу, беше още по-странно; защото, пазейки равновесие със студено, безразлично, свободно, безгрижно, дивашко величие, благородният негър олюляваше при всяко люшкане на лодката прекрасната си снага. Светлокосият Фласк приличаше на снежинка, кацнала върху широкия му гръб. Носачът изглеждаше по-благороден от носения. При все че буйният, шумен, суетен Фласк тупаше нетърпеливо от време на време с крак, величествените гърди на негъра не ускориха ни веднъж равномерното си дишане. Виждаше как по същия начин страстите и суетността тъпчат живата великодушна земя, която не променя от това своите приливи, отливи и годишни времена.

През това време третият помощник-капитан Стъб не проявяваше такива далновидни грижи. Китовете са се гмурнали може би по навик, а не от страх. В такъв случай Стъб щеше да подслади според обичая с лулата си тягостното чакане. Той я извади от панделката на шапката, където я втъкваше винаги накриво като перо. Напълни я, натъпка с пръст тютюна, но едва бе успял да драсне кибрита върху грапавата си като гласпапир длан, когато харпунерът му Таштего, втренчил очите си като неподвижни звезди по посока на вятъра, се строполи като мълния на седалката и завика като луд:

— Смъквайте се, смъквайте се всички и се отдръпнете! Ето ги!

Жител на сушата не би забелязал в този миг нито кит, нито следа от херинга; той би видял само развълнувана бледозеленикава вода и пръснати тук-там тънки струи пара, които витаеха над нея и се разсейваха към подветрената страна, като сливаща се пяна от бели връхлитащи вълни. Околният въздух внезапно потрепери и сякаш зазвънтя като въздуха над нажежени железни плочи. Под това въздушно вълнение и под тънък пласт вода плуваха китовете. Забелязани преди всички останали признаци, струите пара, изхвърляни от тях, изглеждаха като техни вестоносци или отделни летящи конници.

И четирите лодки бързаха сега към мястото на развълнуваната вода и въздух. Но по всичко личеше, че то ще им убегне; бягаше все по-далече и по-далече като безброй сливащи се мехури на спускащ се от хълмовете порой.

— Гребете, гребете, момчета — прошепна, колкото е възможно по-тихо и настойчиво, Старбък на хората си, а острият му втренчен

поглед се бе спрял право пред носа на лодката като непогрешимите стрелки на компас. Този път той не говореше много на екипажа си, а екипажът не казваше нищо. Тишината в лодката се нарушаваше от време на време от особения му шепот, който ту рязко заповядваше, ту кротко молеше. Колко различен беше дребният и шумен Ледорез!

— Запейте и кажете нещо, мили! Ревете и гребете, гръмовержци! Свалете ме на черните им гърбове, момчета, само това искам от вас и ще ви припиша плантацията си в Мартас Винярд заедно с жената и децата. Свалете ме там... свалете ме там! Боже, Боже! Ще се вдървя от гледане: виж, виж тая бяла вода!

Докато кряскаше така, той свали шапка, стъпка я с нозе, вдигна я и я запрати далеко в морето; после започна да се изправя и навежда на кърмата на лодката като полудял жребец из прерия.

— Гледайте го — измънка провлачено Стъб, който следваше на кратко разстояние, стиснал машинално със зъби незапалената къса лула. — Прихвана го изневиделица тоя Фласк. Изневиделица ли? Да, именно изневиделица трябва да пипнем и тях. По-весело, по-весело, юнаци! За вечеря ще има пудинг, да знаете... веселие му е майката. Гребете, деца, гребете, бозайници... гребете всички. Но защо сте се разбързали, дявол да ви вземе? Полека, хора, полека и здраво. Само гребете безспир; нищо повече. Докато си прекършите гръбнаците и пречупите ножовете между зъбите си... само толкова. Полека... защо не карате полека, питам, та да си пръснете и черния, и белия дроб!

Това, което загадъчният Ахав казваше на своя тигрово жълт екипаж, е по-добре да не споменаваме; защото вие живеете под благословената светлина на една евангелска страна. Само безбожните акули в дръзкото море могат да изслушат онова, което Ахав крещеше, когато скачаше подир жертвата си с буреносно чело, кървясали очи и запенени уста.

Междувременно всички лодки продължаваха да порят вълните. Повтаряните намеци на Фласк за „оня кит“, както той наричаше въображаемото чудовище, което тормозело непрестанно с опашката си носа на неговата лодка, бяха понякога толкова живи и правдоподобни, че караха някои от хората му да поглеждат изплашено през рамо. А това беше противно на правилата; защото гребците трябва да си затварят очите и да си турят хомот на врата; обичаят гласи, че в такива решителни мигове те трябва да имат само уши и ръце.

Гледката беше чудна и страшна. Огромните вълни на всемогъщото море, налитаният им глух рев покрай осемте борда, напомнящи исполински кегли в безкрайно игрище; краткото потреперване на лодката, наклонила се за миг върху острието на вълните, които заплашваха да я разцепят на две; внезапното гмурване във водните гълбини и бездни; остриите пришпорвания и подтиквания, за да се стигне до върха на отсрещния хълм; стремителното като на шейна плъзване по другата му страна; всичко това заедно с виковете на началниците и харпунджиите, с пресекливото задъхване на гребците, с чудната гледка на белия като слонова кост „Пекод“, който лети с разперени платна към лодките си като обезумяла квачка след писукащите пилци — всичко това изпълваше наистина с тревога. Нито зеленият новобранец, минал от обятията на жена си направо в разгара на своята първа битка; нито духът на мъртвец, срещнал на оня свят първия непознат призрак, могат да изпитат по-страшни и по-силни вълнения от човека, който е за първи път гребец в омагьосания, бурен кръг на лов за спермацетов кит.

Танцуващата пяна, бликнала при преследването, се забелязваше все повече и повече поради все по-тъмните сенки, които облаците хвърляха върху водата. Струите пара вече не се сливаха, а се пръскаха наляво и надясно; китовете като че се разделяха. Лодките се отдалечиха още повече една от друга; при което Старбък подгони три кита, хукнали към подветрената страна. Ние бяхме вдигнали платното си и летяхме със засилващия се вятър; лодката се носеше така стремглаво по водата, че гребците от подветрената страна едва смогваха да работят достатъчно бързо, за да не им бъдат отнесени греблата.

Скоро навлязохме в широко проснат слой мъгла; не се виждаше ни кораб, ни лодка.

— Карайте, момчета — прошепна Старбък, като дръпна още по-назад платното. — Ще смогнем да убием един кит, преди да ни настигне бурята. Ето пак пяна... Към нея! Скачайте!

След малко два набързо последвали вика от двете ни страни подказаха, че другите лодки са се вкопчили здраво; виковете не бяха още заглъхнали, когато Старбък каза с мълниеносен, свистящ шепот:

— Ставай!

Куийкуег скочи с харпун в ръка. При все че ни един от тях не виждаше още близката смъртна опасност, втренчили поглед в напрегнатото лице на застаналия на кърмата помощник-капитан, моряците разбраха, че решителният миг е настъпил; а в същия миг чуха оглушително пляскане, като че петдесет слона се търкалят в леговищата си. Лодката продължаваше да лети в мъглата, вълните се извиваха и свистяха около нас като разперени ветрила на разярени змии.

— Ето гърбицата му. Хайде, хайде, хвърляй!

От лодката излетя кратко свистене: хвърленото от Куийкуег желязо. После с внезапно сътресение нещо невидимо ни блъсна изотзад, а в същото време носът на лодката се удари сякаш в подводна скала; платното не издържа и се пръсна; струя гореща пара бликна наблизко; нещо се залюля и тупна под нас като при земетресение. Целият екипаж бе почти задушен от главоломното изхвърляне в бялата пяна на вихрушката. Бурята, китът и харпунът се бяха слели; но китът, само докоснат от желязото, бе избягал.

Макар и пълна с вода, лодката беше почти невредима. Плувайки около нея, ние прибрахме плаващите гребла, прехвърлихме ги през борда и скочихме по местата си. Както бяхме застанали там до колене във водата, която покриваше всяка дъска и всеки ръб, за сведените ни погледи спрялата лодка приличаше на изникнал от морското дъно коралов риф.

Вятърът се превърна в буря; вълните ни запращаха едновременно щитовете си; вихрушката ревеше, вилнееше, трещеше около нас като пожар в прерия, в който горяхме, без да изгорим, безсмъртни в тая смъртоносна паст.

Напразно викахме другите лодки; да ги викаш в тая буря, беше все едно да ревеш към пламналите въглени през комина на лумнала пещ. Връхлитащите облаци и мъгла ставаха все по-тъмни с приближаването на нощта; от кораба не се виждаше ни следа. Вълнението не позволяваше никакъв опит за изхвърляне на водата от лодката. Безполезни като двигатели, веслата служеха сега за спасителни уреди. Като преряза връвта на непромокаемата кутия с кибрит, Старбък успя след няколко несполучливи опита да запали свещта във фенера; после я закачи за един прът и я подаде на Куийкуег, знаменосец на тази напразна надежда. Вдигнал нелепата свещ сред

тази всемогъща пустиня, той стоеше като образ и символ на обезверен човек, поддържащ безнадеждно надеждата сред пълно отчаяние.

Измокрени до мозъка на костите, треперещи от студ, без надежда да видим ни кораб, ни лодка, ние вдигнахме поглед, щом почна да се зазорява. Морето беше все още покрито с мъгла, счупеният празен фенер лежеше на дъното на лодката. Изведнъж Куийкуег се изправи и сложи ръка на ухото си. Всички чухме слабо скърцане на въжета, заглушено веднага от бурята. Звукът се приближаваше все повече и повече; плътната мъгла бе разкъсана неясно от огромна неопределена фигура. Всички се хвърлихме изплашени в морето, когато корабът, плаващ точно срещу нас, се показва най-после на разстояние, не по-голямо от собствената му дължина.

Докато плувахме, видяхме как изоставената лодка се преобърна и изчезна под носа на кораба като треска в подножието на водопад; огромният кил мина над нея и ние я видяхме отново едва когато се появи зад кърмата. Заплавахме пак към нея, тласкани от вълните, докато ни прибраха най-после на борда. Другите лодки бяха зарязали китовете още преди да ги настигне вихрушката, и се бяха върнали навреме на кораба. Там ни бяха отписали, но продължавали да обикалят наоколо, за да открият следи от гибелта ни — някое весло или дръжка на харпун.

ГЛАВА 49

ХИЕНАТА

В тази странна и объркана история, която наричаме живот, има понякога чудновати случки, при които на човек му се струва, че цялата вселена е фактически една безкрайна шегга, чиято духовитост той съзира смътно, но все пак се досеща, че шегата става за негова сметка. Въпреки това нищо не го обезсърчава и нищо не му се струва да заслужава спор. Той гълта направо всички събития, всички вери, вярвания, убеждения, всички видими и невидими мъчнотии, колкото и да са грапави; както всеядна камилска птица гълта куршуми и кремък. А що се отнася до дребните мъчнотии и грижи, изгледите за внезапно крушение, опасността да загине или да се осакати — всички тия неща и самата смърт дори му се струват само крадешком нанесени добродушни чуквания и весели ощипвания от невидимия и загадъчен стар шегаджия. Това чудновато, своенравно настроение, за което говоря, обзема човека само в дни на необикновени вълнения; то настъпва в най-тежките моменти, когато онова, което само преди миг му се е струвало нещо изключително важно, сега изглежда само част от общата шегга. А нищо не подхранва така тази волна, лека, чистосърдечна и отчаяна философия, както опасностите в китолова; и през нея именно аз гледах сега цялото пътуване на „Пекод“ и целта му — Белия кит.

— Куийкуег — запитах аз, когато, изтеглен последен на борда, отърсвах водата от дрехите си, — често ли, скъпи Куийкуег, се случват такива неща?

Без особено вълнение, макар че и той беше мокър до кости, Куийкуег ми даде да разбера, че такива неща се случват доста често.

— Мистър Стъб — казах аз на тоя достоен мъж, който бе закопчал догоре мушамата си и пушеше спокойно на дъжда, — мистър Стъб, чувах, струва ми се, да казвате, че нашият първи помощник-капитан мистър Старбък бил най-предпазливият и благоразумен китоловец, когото сте виждали. Изглежда, че да се нахвърлиш върху

летящ кит с вдигнати платна, сред мъгла и вихрушка, е върхът на моряшката предпазливост.

— Сигурно. Аз съм се спускал да гоня китове от пробит кораб сред ураган пред Кейп Хорн.

— Мистър Фласк — обърнах се към дребния Ледорез, застанал наблизо, — вие сте опитен в тия неща, а пък аз не съм. Ще ми кажете ли, мистър Фласк, дали в риболовството е неизменен закон гребецът да си пречупи гръбнака от бързане да се хвърли гърбом в устата на смъртта?

— Не можеше ли по-малко да го усукваш? — каза Фласк. — Да, такъв е законът. Бих искал да видя някой екипаж на лодка да се приближи към кит с кърмата напред и с лице към него. Ха, ха! И китът ще ги посрещне тогава очи в очи, запомни това!

И така, аз получих от трима безпристрастни свидетели една добре обоснована преценка за положението. Като взех предвид следователно, че вихрушките и преобръщанията на лодките във водата със съответното престояване в нея са нещо твърде обикновено в тоя занаят, че в най-критичния миг на нападение срещу кит трябва да предам живота си в ръцете на рулевия на лодката — често пъти човек, който в този именно миг може в устрема си да пробие лодката със своите безумни тупания с крак; че сегашната злополука с нашата лодка се дължи главно на втурването на Старбък срещу кита посред вихрушката, а при това Старбък беше всеизвестен като крайно предпазлив китоловец; че сам аз принадлежах към лодката на този необикновено благоразумен Старбък; и най-после, че съм се оплел в дяволския лов за Белия кит; като взех предвид, казвам, всичко това, реших, че ще е добре да сляза и да надраскам набързо завещанието си.

— Куийкуег — казах аз, — ела с мене, за да бъдеш мой адвокат, изпълнител на завещанието и наследник.

Може да се стори странно, че тъкмо моряците могат да се сецат за последна воля и завещание, но едва ли има по света други хора, така влюбени в това развлечение. За четвърти път в моряшкия си живот повтарях тая работа. След като свършихме и тоя път церемонията, почувствах, че ми олекна, като че от сърцето ми се смъкна камък. Освен това дните, които щях да изживея отсега нататък, щяха да са като дните, изживени от Лазар след възкресението му; допълнителна чиста печалба от толкова и толкова месеца или седмици, според

случая. Щях да се преживея; смъртта и погребението ми бяха заключени в шкафчето ми. Гледах спокойно и доволно наоколо си като мирен дух с чиста съвест зад решетките на спретнатата семейна гробница.

И така, помислих аз, като запретнах несъзнателно ръкавите на дрехата си, ето ни готови за хладнокръвно общо гмурване в смъртта и разрушението; а останалото — дявол да го вземе.

ГЛАВА 50

ЛОДКАТА И ЕКИПАЖЪТ НА АХАВ. ФЕДАЛА

— Кой би помислил такова нещо, Фласк? — извика Стъб. — Ако имах само един крак, не бихте могли да ме набутате в никоя лодка, освен ако би трябвало да запуша някой отвор с дървения си крак. Този старец е чудесен!

— Не е толкова чудно — каза Фласк. — Ако кракът беше отрязан до хълбока, щеше да е друго нещо. Тогава Ахав щеше да е негоден за работа; а сега, както знаеш, той има едно коляно и по-голямата част от другото.

— Колкото до коляното, не зная, човече; не съм го виждал никога да коленичи.

Често се е спорило между специалистите китоловци дали, като се има предвид същественото значение, което животът на един капитан има за успеха на пътуването, той има право да излага тоя живот на явните опасности при лова. Така и Тамерлановите войници спорели често със сълзи на очи дали скъпоценният му живот трябва да се излага на опасност в разгара на битката.

Но въпросът с Ахав беше малко по-различен. Като се има предвид, че човек и с два крака си е трмаво създание в случай на опасност; като се има предвид, че китоловът е свързан всякога с големи и необикновени мъчнотии; че всъщност всеки отделен миг крие гибел; благоразумно ли е при тия предпоставки един недъгав човек да слезе в китоловна лодка по време на преследване? Собствениците на „Пекод“ положително биха сметнали, че не трябва.

Ахав знаеше много добре, че макар приятелите му в родината да биха сметнали за дребна работа присъствието му в лодката при някои сравнително безопасни превратности на лова само с цел да бъде по-близо до мястото на действието и да дава лично заповедите си, на собствениците на „Пекод“ и през ум не би могла да мине

великодушната мисъл капитан Ахав да има отделна лодка като всеки редовен командир в преследването... а още повече — да има за тая лодка извънреден екипаж от петима души. Затова не бе им поискал такъв екипаж и изобщо не бе загатнал за подобно желание. Но бе взел самостоятелно мерки по този въпрос. Преди да се разчуе откритието на Кабако, моряците не подозираха нищо, при все че, когато наскоро след напускане на пристанището екипажът бе привършил вече обичайното приготвяне на лодките за спускане, Ахав започна да се суети от време на време и да приготвя собственооръчно вилки за привързване на греблата към някоя от резервните лодки (както предполагаха тогава) и дори да дялка грижливо малките колчета, които се вмъкват в жлеба на носа след хвърлянето на въжето; когато забелязаха всичко това, а особено грижата му да има допълнителна постелка на дъното на лодката, за да може тя да устои по-добре на натиска от островърхия му кокален крак, и най-вече грижата, която прояви при точното очертаване на опорната греда или както я наричат понякога, метателна дъска, тоест хоризонтална дъска до носа на лодката, о която се подпира коляното при мятане на въже или забиване на нож в кита; когато забелязаха колко често той се засядва в тази лодка, за да дълбае с ножчето си полукръглата вдлъбнатина в опорната греда или да изрязва с дърводелско длето на едно място и да изравнява на друго — всичко това, казвам, бе пробудило навремето голям интерес и любопитство. Но почти всички предполагаха, че особените подготвителни грижи на Ахав целят само крайното улавяне на Моби Дик; защото той бе разкрил вече намерението си да преследва лично смъртоносното чудовище. Това предположение обаче не включваше ни най-малко подозрението, че за лодката е отреден и отделен екипаж.

При появата на моряците призраци изчезна и учудването; изобщо учудването изчезва бързо на китоловен кораб. Защото какви ли не загадъчни отломки се появяват изневиделица от незнайните си кътчета и леговища по земното кълбо, за да работят по тия китоловни кораби контрабандисти, които прибират подобни чудновати корабокрушенци, люшкани из моретата върху дъски, на отломки от потънали кораби, хванати за гребла, в китоловни лодки, в ладии, в отнесени от вятъра японски джонки и какво ли не; дори самият Велзевул да се прехвърли през борда и да слезе в каютата, за да побъбри с капитана, дори това не би предизвикало особена възбуда на предната палуба.

Както и да е, едно беше положително — докато моряците призраци се сместиха скоро при екипажа, макар и да стояха малко настрана от него, чалмалията Федала си остана докрай една неразкрита тайна. Откъде бе попаднал той сред това изискано общество, какви загадъчни връзки го свързваха, както скоро се разбра, с личната съдба на Ахав, над когото имаше някакво влияние, а дори, Бог знае, може би и известна власт; никой не узна това. Но човек не можеше да остане равнодушен към Федала. Той беше създание, каквото цивилизованите домоседи в умерения климат виждат единствено в сънищата си, и то твърде смътно; но такива като него се мяркат понякога в неизменящите се азиатски общества, особено из островите на изток от материка — из тези съществуващи от незапомнени времена, усамотени, непроменими страни, които и до ден-днешен са запазили много нещо от невероятната първобитност на първите земни жители; за които споменът за първия човек е бил още ясен и всички негови потомци, непосветени в произхода му, са се гледали един друг като истински призраци и са питали слънцето и луната защо и с каква цел са били сътворени; когато според Битието ангелите се женели за дъщерите човечески; и дяволите също, добавят неправоверните равини, които предпочитат земната любов.

ГЛАВА 51

ПРИЗРАЧНИЯТ ФОНТАН

Дни и седмици минаваха и носен от волните си платна, белият „Пекод“ преплава бавно четири отделни акватории: Азорските острови, Кап де Вердес, Плата (наречена така, защото минава покрай устието на Рио де ла Плата) и Карол, една не съвсем строго определена водна област южно от Света Елена.

Когато в една ясна лунна нощ се плъзгахме из тия води, а вълните се люшкаха край нас като сребърни спирали и със своето леко, разливащо се свистене превръщаха самотата в сребърна тишина, в такава именно безшумна нощ, далеко пред бялата пяна до носа на кораба зърнахме сребърен фонтан. Осветен от луната, той беше някакво небесно видение; приличаше на украсено с пера сияйно божество, изникнало из морето. Федала го откри пръв. Защото имаше навика да дежури по мачта през лунните нощи и да наблюдава оттам като посред бял ден. Но дори да бяха забелязали нощем цели стада китове, едва ли един на сто от китоловните кораби би спуснал лодка за тях. Можете да си представите следователно с какво вълнение моряците гледаха стария ориенталец, кацнал на мачтата в такъв необикновен час, когато само неговият тюрбан придружаваше луната в небето. Но когато след безплодни дежурства там в няколко нощи, през които не бе издал никакъв звук, сега чува неземния му глас да възвестява сребристия, озарен от луната фонтан, всички налягали моряци наскочаха, като че някакъв крилат дух бе прелетял през въжетата и бе призовал простосмъртния екипаж.

— Фонтан!

Да би протръбила тръбата на страшния съд, едва ли биха изтръпнали така; но изтръпнали бяха те не от страх, а по-скоро от радост. Защото, макар и в такъв необичаен час, викът беше тъй внушителен, така безумно възбуждащ, че почти всички на борда желяеха инстинктивно да спуснат лодките.

Подскачайки на един крак по палубата, Ахав заповяда да вдигнат всички платна. Рулят трябваше да се поеме от най-опитния човек на борда. Така, с кацнали по мачтите дежурни, корабът се понесе пред вятъра. Тъй като странният полъх откъм кърмата надуваше толкова много платна, струваше ми се, че сме не на плаващата, люлееща се палуба, а летим във въздуха; а палубата продължаваше да се носи напред, като че два противоположни стремежа се бореха в нея — да отлети право в небесата или да се понесе лъкатушно към някаква хоризонтална цел. Ако бяхте видели тази нощ лицето на Ахав, бихте помислили, че и у него се борят две противоречиви сили. Живият му крак отекваше живо по палубата. А всеки удар на мъртвата нога прозвучаваше като тупане по ковчег. Този старец се движеше по ръба между живота и смъртта. Но при все че корабът се носеше така бързо и от всяко око стрелкаха нетърпеливи погледи, сребърният фонтан не се показва вече тази нощ. Всички моряци се кълнях, че са го видели само веднъж.

Този среднощен фонтан бе почти забравен, когато след няколко дни, уви, по същия спокоен час, бе възвестен отново и всички го видяха пак; но когато се насочихме да го настигнем, той изчезна отново, сякаш никога не бе се появявал. Бликвайки тайнствено под ялната лунна или звездна светлина според случая, изчезвайки отново за един, два или три дни, и при всяка нова поява бликващ все по-далеко пред нас, този самотен фонтан като че ни подмамваше все напред и напред.

Не само поради наследеното от памтивека суеверие на племето им и поради свръхестествените случки, ставали неведнъж с „Пекод“, някои моряци се кълнях, че където и когато да е бил съзиран в най-далечни времена и отдалечени географски ширини и дължини, този непогрешим фонтан е бил изхвърлян от един-единствен кит, и този кит бил Моби Дик. Това летящо привидение предизвика за известно време и някаква странна уплаха, защото ни подмамваше сякаш предателски да плаваме все по-далече и по-далече, за да може да връхлети изневиделица върху ни и да ни разкъса най-после в най-отдалечени и диви води.

Тези преходни, смътни, ужасни опасения се засилваха още повече от прекрасното време, чийто син покой таеше според някои моряци дяволска магия; от много дни вече ние плавахме из така

уморително и самотно спокойни води, като че цялата морска шир, възмутена от отмъстителното ни пътешествие, пустееше нарочно пред напомнящия погребална урна „Пекод“.

Най-после, когато свихме на изток, около нас задухаха ветровете на Кейп и ние започнахме да се издигаме и спускаме по дългите мътни вълни; когато украсеният със слонова кост „Пекод“ започна да се покланя ниско пред вихрушката и да пори разярените тъмни вълни, а по фалшборда му се сипеха като сребърни отломки снопове от пяна, тогава тъжното запустение изчезна, заместено от още по-гнетящи гледки.

Странни форми се стрелкаха тук-там във водата близо до носа; а непосредствено зад кърмата летяха невидими морски врани. Всяка сутрин виждахме цели ята от тях, накацали по въжетата на мачтите; въпреки виковете ни те се крепяха упорито по въжетата, сякаш смятаха, че корабът е някакъв изоставен, плаващ на дрейф съд, нещо осъдено на запустение и затова подходящ подслон за бездомници като тях. А черното море въздишаше, въздишаше безспир, като че необятните му води бяха съвест и тази голяма всемирна душа се измъчваше и каеше за своите безбройни грехове и предизвикани страдания.

Нос Добра надежда ли те наричат? По-добре би било да ти казват Нос на мъките, както са те наричали в древността; дълго приспивани от вероломната тишина, която ни заобикаляше доскоро, ние се озовахме изведнъж сред това бурно море, където грешни души, превърнати в птици и риби, изглеждаха осъдени да плуват вечно във води без заливи или да се реят в черното море без кръгзор. А спокоен, снежнобял и неизменен, все тъй извисяващ в небесата своята переста струя, все тъй кимащ ни отдалеко, самотният фонтан бликваше пак от време на време.

Макар и да командваше почти неотлъчно от измокрената, изложена на опасности палуба сред мрака на стихиите, Ахав проявяваше мрачна сдържаност и по-рядко от всеки друг път заговорваше на помощниците си. При такива бури, след като се вземат всички мерки по палубата и мачтите, не може да се стори нищо друго, освен да се чака бездейно преминаването на урагана. Тогава капитанът и екипажът стават истински фаталисти. Така, закрепил кокаления си крак в пригответения отвор, стиснал с ръка някое въже, Ахав стоеше с

часове загледан безмълвно към вятъра, докато ресниците му просто замръзваха от навяваните по тях суграшица или снежинки. В това време екипажът, прогонен от предната палуба от опасните вълни, които се разбиваха до носа, се бе наредил край фалшборда; а за да се запази по-добре срещу връхлитащите вълни, всеки моряк се бе завързал за борда с въже, в което се люлееше като в разхлабен колан. Почти никой не продумваше; и безшумният кораб, каран сякаш от оцветени восъчни фигури, ден след ден се носеше по бурните сатанински вълни. Нощем владееше все същото стъписване пред крясъците на океана; хората се люлееха все така мълчаливо в своите мушамы; все така безмълвно Ахав отстояваше бурята. Дори когато изморената природа като че искаше да си почине, той не потърсваше почивка в хамака си. Старбък нямаше да забрави никога изражението на стария, когато — слязъл една нощ в каютата да види какво показва барометърът — го бе заварил седнал съвсем изправен на завинтения за пода стол, а капките дъжд и полуразтопената суграшица от бурята, от които се бе измъкнал преди малко, още се ощеждаха полека от шапката и дрехата му. На масата до него лежеше една от споменатите карти на разните морски течения и области. Фенерът висеше в здраво стиснатата ръка. При все че тялото му беше изправено, главата беше отметната назад, така че затворените очи бяха насочени към стрелките на доносника^[1], окачен на една греда на тавана.

„Ужасен си, старче! — помисли Старбък и потръпна. — Макар и заспал в тази буря, ти все пак следиш зорко целта си.“

[1] Компасът в капитанската каюта се казва „доносник“, защото капитанът може да проверява по него курса на кораба, без да отива до компаса на кърмата. ↑

ГЛАВА 52

„ПЕКООД“ СЕ СРЕЩА С „АЛБАТРОС“

Югоизточно от Кейп отвъд далечните острови Кроцети — много добра акватория за ловци на същински китове — пред нас се показва платноходът „Гони“ (или „Албатрос“). Докато се приближаваше полека, аз можех, кацнал наврърх предната мачта, да се наслажда на рядкото зрелище за новак в далечен океански китолов — да видя отдавна напуснал родината китоловен кораб.

Този съд беше лъснат като скелет на изхвърлен на брега морж, сякаш вълните са били бърсалки. Стените на това призрачно привидение бяха изпъстрени с дълги бразди от червеникава ръжда, а всичките му напречни греди и въжета приличаха на посипани със скреж дебели клони. Вдигнати бяха само най-долните платна. Странна гледка представляваха кацналите на трите му мачти брадати наблюдатели. Изглеждаха облечени в зверски кожи — толкова окъсани и кърпени бяха дрехите, изкарвали почти четиригодишно крайцеруване. Застанали в заковани в мачтата железни обръчи, те се люшкаха, увиснали над бездърнното море; и макар че при бавното плъзване на кораба зад нашата кърма ние, шестимата кацнали във въздуха, бяхме толкова близо едни до други, щото почти бихме могли да скочим от мачтата на единия кораб върху мачтата на другия, тези изоставени несретници ни погледнаха кротко, без да продумат, докато от нашия капитански мостик нададоха вик:

— Хей, вие от кораба! Виждали ли сте Белия кит? Но тъкмо когато, навеждайки се над белия фалшборд, странният капитан вдигаше към устата си рупора, го изгърва, кой знае как, в морето; а тъй като вятърът се бе засилил внезапно, капитанът се опита напразно да бъде чул без него. В това време корабът му се отдалечаваше от нас. Докато моряците от „Пекод“ посрещаха най-различно злокобната случка, последвала първото ни запитване за Белия кит, Ахав мълчеше; но навярно би отишъл с лодка на другия кораб, ако не беше опасният вятър. Използвайки предимството, че се намира в посоката на вятъра,

той грабна пак тръбата и познал по вида му, че този странен съд е от Нантъкит и скоро ще се върне в родния край, извика гръмко:

— Хей, вие там! Тук е „Пекод“, в околотско пътешествие! Кажете им да изпращат писмата до Тихия океан; а пък ако не се върна до три години от днес, кажете им да ги изпратят до...

В тоя миг дирите на двата кораба се кръстосаха и както винаги в такъв случай, стадата дребни безобидни риби, които плуваха спокойно от няколко дни редом с нас, избягаха с почти треперещи перки и се строиха пред и зад другия кораб. При все че при непрекъснатите си пътувания Ахав сигурно бе виждал често подобни гледки, за човек, обзет от натрапчива мисъл, сега и най-незначителната дреболия придобиваше значение.

— Бягате от мене, така ли? — промълви той, загледан във водата. Думите бяха обикновени, но в гласа имаше много по-дълбока, безпомощна тъга, отколкото старият безумец бе проявявал досега. И като се обърна към рулевия, който поддържаше досега кораба срещу вятъра, за да намали скоростта, той ревна с някогашния си лъвски глас:

— Рул направо! Курс около света!

Курс около света! Тези думи могат да вдъхнат гордост; но докъде ще ни отведе този курс около света? През безброй опасности само до мястото, откъдето бяхме тръгнали и където онези, които бяхме оставили в безопасност, са били през цялото време.

Ако светът беше безкрайна равнина, по която бихме могли, плавайки все на изток, да стигнем нови простори, да открием по-прекрасни и по-странни гледки от Цикладите или Соломоновите острови, пътуването ни би обещавало наистина нещо. Но когато преследваме далечните тайни, за които сме мечтали, или измъчени гоним демоничния призрак, който в едни или други времена плува пред всяко човешко сърце; когато гоним тях по цялото земно кълбо, те или ни отвеждат в голи лабиринти, или ни изоставят съсипани на сред път.

ГЛАВА 53

САМ

Очевидната причина, поради която Ахав не отиде на борда на споменатия кораб, беше, че вятърът и морето предвещаваха буря. Но и да не беше така, той пак не би отишъл може би на борда му — ако се съди по по-нататъшното му държане при подобни случаи, — щом след провикването бе получил отрицателен отговор на въпроса си. Защото, както се разбра по-късно, той нямаше желание да разговаря нито пет минути с капитан, който не би могъл да му даде така жадно търсените сведения. Но всичко това не ще бъде може би правилно преценено, ако не кажем нещо за особените обичаи при среща между китоловни кораби в чужди морета и особено в една и съща акватория.

Ако двама непознати, пресичащи пустинята Пайнс Берънс в щата Ню Йорк или еднакво пустинната Солсбъри Плейн в Англия, се срещнат в тия негостоприемни пуцинаци, те за нищо на света не ще се отминат без поздрав; дори ще се поспрат да си разменят новини, а може би и ще поседнат да си починат заедно; колко по-естествено е тогава, ако в безбрежните морски Пайнс Берънс и Солсбъри Плейн два китоловни кораба се зърнат накрай света — отвъд самотния Фанингзайланд или още по-далечния Кингс Милс^[1], — колко по-естествено е, казвам, при такива обстоятелства двата кораба не само да разменят поздрави, но и да влязат в много по-близък, приятелски и дружелюбен допир. А това изглежда още по-разбираемо, когато двата кораба са от едно и също пристанище и капитаните, офицерите и голяма част от екипажите им се познават лично, та могат да си поговорят за най-различни скъпи домашни спомени.

Корабът, отплавал по-късно, носи може би на борда си писма за отдавна заминалия; във всеки случай положително ще му предаде вестници, една-две години, по-нови от най-новите в собствената му замърсена и измачкана архива. А в замяна на тази любезност по-късно отплавалият ще получи най-нови китоловни известия за акваторията, към която се е насочил, нещо извънредно важно за него.

Това е вярно в съответна степен и за китоловните съдове, които се срещат в самата акватория, дори ако и двата еднакво отдавна са напуснали родината. Защото единият от тях може да е получил писма от трети, вече отдалечил се кораб, а някои от тези писма може да са за моряци от сега срещнатия съд. Освен това те ще разменят китоловни вести и ще се поразговорят приятно. Защото ще се срещнат не само със симпатията, която всички моряци изпитват един към друг, но и с особената сърдечност, произлизаща от общата цел и еднакво споделяните лишения и опасности.

Това, че може да са от различни страни, няма никакво съществено значение, стига да говорят един и същ език, както е с американци и англичани. Макар че поради малкия брой на англичани китоловци такива срещи не се случват често, а когато се случат, съществува някаква особена стеснителност; защото англичанинът е доста сдържан, а нашият янки смята, че само той може да има това качество. Освен това китоловците англичани понякога проявяват към китоловците американци надменността на хора от метрополията, смятайки дългия, мършав Нантъкитец с невероятно провинциалния му вид за някакъв морски селянин. Мъчно е да се каже обаче в какво се състои в действителност превъзходството на английските китоловци, защото янките убиват общо в един ден повече китове, отколкото англичаните за десет години. Но нантъкитци не вземат много присърце тази безобидна слабост на английските китоловци вероятно защото съзнават, че и те си имат свои.

Виждаме следователно, че от всички кораби, плаващи самотно из моретата, китоловните имат най-голямо основание да бъдат — и наистина са — общителни. Докато някои търговски кораби се срещат наред Атлантическия океан, без да разменят нито дума, давайки вид, че не са се забелязали в морската шир — като две дендита по Бродуей, които същевременно се одумват дребнаво. Що се отнася до военните кораби, случи ли се да се срещнат из моретата, те започват с такава поредица от глупави поклони, реверанси, свеждане на знамена, щото едва ли може да се предположи, че всичко това се върши с искрена доброжелателност и братска любов. Колкото до натоварените с роби кораби, те бързат да избягат колкото е възможно по-далеко един от друг. Ако се случи пък да се срещнат пирати, първият вик е: „Колко глави?“ Както китоловците викат: „Колко варела?“ Щом получат

отговор на въпроса си, пиратите моментално се насочват в различни посоки, защото всички са дяволски разбойници и не обичат да гледат взаимно разбойническата си прилика.

Погледнете сега смирения, отруден, скромнен, гостоприемнен, общителен, волен китоловен кораб! Как постъпва той, когато срещне друг китоловен кораб където и да е, при прилично време? Прави gam^[2], нещо така неизвестно за другите кораби, че те не знаят и името му дори; а пък ако случайно го чуят, само ще се позасмеят и ще повторят шеговитите забележки за „фонтани“, „топилни“ и други възклицания от тоя род. Защо всички моряци от търговски, пиратски, военни и пренасящи роби кораби изпитват такова презрение към китоловните кораби — на този въпрос е мъчно да се отговори. Бих искал да зная с какво особено се гордеят при своята професия пиратите, да кажем. Вярно е, че тя завършва понякога с необикновено издигане; но само до бесилото. А когато човек се издигне по тоя странен начин, високото му равнище няма основа. Затова стигам до заключението, че и пиратът няма здрава основа, когато твърди самохвалко, че стоял много по-високо от китоловеца.

Но какво е gam? Може да уморите показалеца си по колоните на речниците, без да намерите тази дума. Д-р Джонсън не е стигнал до такава ученост; думата не се намира и в ковчега на Ной Уебстър^[3]. Въпреки това тази изразителна дума се употребява отдавна от петнадесетина хиляди чистокръвни янки. Тя се нуждае, естествено, от обяснение и включване в словаря. С оглед на това позволете да ѝ дам едно учено определение.

Тези срещи имат и друга, по-маловажна черта, която не бива да се забрави тук. Всяка професия има своя малка особеност; така е и с китоловството. При пиратски, военен или робопренасящ кораб, когато отива някъде с лодката си, капитанът седи винаги при кърмата на удобна, понякога покрита с възглавници седалка и често направлява лодката сам, с хубавичък малък румпел, украсен с ярки възенца и панделки. Но китоловните лодки нямат нито седалки до кърмата, нито диванче, нито румпел. Чудесно би било наистина капитаните на китоловни кораби да се возят по водата на колелета като страдащи от подагра стари общински съветници в столове колички. Що се отнася до румпел, китоловните лодки не признават такива изнежености; а тъй като при междукорабни срещи от кораба тръгва лодка с целия си

екипаж, в това число и рулевият или харпунджията, който направлява в случая лодката, капитанът, понеже няма къде да седне, стои прав като борика, докато стигне до домакините. И често ще забележите, че този капитан, съзнаващ как погледите на всички живи същества от двата кораба са насочени към него, е изцяло погълнат от важната задача да запази достойнството си, като пази равновесие. А това не е много лесно; защото зад него е дългото кормилно гребло, което го блъска от време на време в кръста, а задното гребло го чуква при движението си по коленете. Напълно притиснат по този начин отпред и отзад, той може да се поразшири само встрани, като се крепи на разкрачените си нозе; но някое внезапно, силно наклоняване на лодката може почти да го прекатури, защото дължината на основата няма никакво значение без съответната ширина. Направете един прекалено разтегнат ъгъл от два пръта и ще видите, че не можете да ги задържите прави. А този разкрачен капитан не може да потърси някаква опора пред толкова втречени в него погледи; напротив, за да покаже своето пълно, властно самообладание, той стои обикновено с ръце в джобовете; но тъй като тия ръце са в повечето случаи големи и тежки, възможно е да ги държи там за баласт. Въпреки това имало е достоверни случаи при някой необикновено опасен миг — да кажем, при внезапна вихрушка, — когато капитанът е сграбчвал косата на най-близкия гребец и е стоял така, вкопчен в нея като неумолимата смърт.

[1] Тихоокеански острови близо до екватора. — Б.пр. ↑

[2] Gam — съществително. Приятелска среща между два (или повече) китоловни кораба, обикновено при крейсеруване в едни и същи води; след размяна на поздравии те си разменят и посещения от екипажите, като двамата капитани остават през това време на единия кораб, а двамата първи помощник-капитани — на другия. ↑

[3] Прочути съставители на речници. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 54

ИСТОРИЯТА НА „ТАУН-ХО“^[1]

(Както бе разказана в Златната гостилница)

Нос Добра надежда и цялата водна област около него прилича много на някой прочут кръстопът по голямо шосе, където можете да срещнете повече пътници, отколкото където и да е другаде.

Наскоро след разговора с „Гони“ срещнахме друг завръщащ се в родината кораб — „Таун-хо“, на който почти всички гребци бяха полинезийци. В краткото взаимно посещение получихме важни вести за Моби Дик. Интересът към Белия кит бе засилен сега у мнозина от една случка, станала на „Таун-хо“ и свързваща смътно с тоя кит чудното, видоизменено връхлитане на тъй нареченото Божие наказание, което настига понякога известни хора. Последното обстоятелство заедно с особените допълнения, съставлящи, така да кажем, тайната същност на трагедията, която ще разправя, не стигна никога до ушите на капитан Ахав или помощник-капитаните му. Защото тази част от историята беше неизвестна за самия капитан на „Таун-хо“. Тя беше лично притежание на трима съюзени бели моряци от кораба, един от които я бе съобщил, както изглежда, на Таштего с клетвена заповед да я пази в тайна; но още на следната нощ Таштего изказа при бълнуване толкова много, че когато се събуди, трябваше да доизкаже и останалото. И все пак това нещо оказа толкова силно влияние върху моряците на „Пекод“ и им вдъхна такава странна коректност, че те запазиха тайната и нито дума по тоя въпрос не стигна по-далеко от предната мачта на „Пекод“. Като оставям да вмъкна, когато му дойде времето, тази тъмна нишка в разказаната на кораба история, започвам разказа за странната случка така, както съм го запомнил.

Желая да запазя стила, с който я разказвах някога в Лима в навечерието на някакъв празник пред неколцина мои испански приятели, които пушеха, удобно изтегнати на рогозки на варакосаната тераса на Златната гостилница. С двама от тия изтънчени кавалери, дон Педро и дон Себастиан, бях много близък, затова те ми задаваха от време на време въпроси, на които отговарях съответно.

Две години приблизително преди да науча за събитията, които ще ви предам, Нантъкитският китоловен кораб „Таун-хо“ крайцерувал из нашия Тих океан, на няколко дни път западно от стряхата на прекрасната Златна гостилница. Намирал се малко на север от екватора. Една сутрин, след като започнали както всеки ден да работят с помпите, моряците забелязали, че в трюма имало повече вода от обикновено. Предположили, че корабът е бил пробит от някоя риба меч. Но тъй като капитанът, който имал някакво особено основание да вярва, че из тия места го очаква рядка сполука и поради това не желаел да ги напусне, а пък и пробивът не изглеждал много опасен, макар и да не могли да го открият след преглеждане на трюма, доколкото това било възможно при доста бурното море, корабът продължил да крайцерува и моряците работили с помпите на доста продължителни смени, но не им потръгнало; минали няколко дни, а пробивът не само не бил открит, но явно ставал все по-голям. И то дотолкова, щото разтревоженият капитан се насочил с всички платна към най-близкото островно пристанище, за да обърнат и поправят кила.

При все че му предстоял немалко път, той не се страхувал, че може да потъне, стига да има поне малко щастие, защото помпите му били превъзходни, а тридесет и шестимата моряци, работейки на редовни смени, можели да поддържат лесно кораба над водата дори ако пробивът би се удвоил. Почти цялото пътуване всъщност се придружавало от много благоприятен ветрец и „Таун-хо“ щял да стигне съвсем благополучно в пристанището без никаква злополука, ако не били грубиянското държане на помощник-капитана Радни от Винярд и жестоко пламналата мъст на Стийлкилт, езерец и юначага от Буфало.

— Езерец!... От Буфало! Моля ви се, какво значи езерец и къде се намира Буфало? — запита дон Себастиан, като се понадигна от огромната си рогозка.

— На източния бряг на езерото Ири, дон; но ако бъдете любезен да почакате, ще чуете може би още нещо по тоя въпрос. И така, господа, в двумачтови бригове и тримачтови кораби, големи и яки като тия, които тръгват от вашия стар Калас за далечната Манила; този езерец от сърцето на континентална Америка бил израснал с обичайните пиратски представи на орачите за океана. Защото нашите преливащи се едно в друго сладководни морета Ири, Онтарио, Хюрън, Супириър и Мичиган са безбрежни като океан и имат някои от най-прекрасните му особености с прибрежното разнообразие от раси и климати. В тях има обширни архипелази от романтични острови, каквито има в Полинезия; голяма част от бреговете им са населени от две съвсем различни раси, както е с Атлантическия океан; чрез тях може да се стигне по вода до многобройните ни източни заселища, пръснати по бреговете им: по тях се мръщят тук-там батареи или оръдия, кацнали като кози на високия Макиноу^[2], те са слушали флотските салюти при морски победи; от време на време отстъпват бреговете си на жестоки варвари, чиито червени лица се подават из кожените вигвами; на левги и левги край тях се простират стари девствени гори, където мрачните борове се извисяват като гъстите редици на крале в готска генеалогия; в тия гори се крият диви африкански хищници и свилени създания, чиято кожа се изнася за мантии на татарски императори; в тях се оглеждат павираните столици Буфало и Кливланд, както и селата на индианското племе уинебаго; по тях плават еднакво платноходният търговски кораб, щатският военен крайцер, параходът и буковата лодка; по тях фучат същите ужасни, опустошителни северни ветрове, които другаде плискат солени вълни; те знаят много добре какво е корабокрушение, защото, макар и да са наскреж материка, в тях е потъвал посред нощ, далече от суша, не един кораб с целия си разтревожен екипаж. Така че, господа, макар и жител на сушата, Стийлкилт е бил роден и израснал в бурния океан и бил храбър момък. Що се отнася до Радни, при все че като дете може да го е повалял на самотния Нантъкитски бряг, оставяйки го на грижите на родното море; при все че в по-нататъшния си живот дълго е бродил из нашия суров Атлантик и вашия мечтателен Тих океан, и той бил отмъстителен и свадлив като моряка от езерата, току-що пристигнал от ония краища, където се разправят с ножове с дръжки от бикови рога. Въпреки това този нантъкитец бил добросърдечен; а морякът от

езерните области, макар и същински дявол, може да бъде безобиден и кротък, ако се държиш с него с непоколебима твърдост, смекчена все пак от обикновеното човешко отношение, на каквото има право и най-жалкият роб. Така поне се държал Стийлкилт досега. Но Радни бил, изглежда, обречен и подлуден, а Стийлкилт... Впрочем ей сега ще чуете, господа.

Най-много ден-два след като „Таун-хо“ се насочил към островното пристанище, отворът като че пак се разширил, но само дотолкова, че се налагало всеки ден да работят малко повече от час с помпите. Трябва да знаете, че в един улегнал и цивилизован океан като нашия Атлантик някои собственици на търговски кораби не смятат изпомпването за много важна работа, при все че ако в някоя спокойна сънна нощ дежурният офицер забрави случайно дълга си е това отношение, вероятно е нито той, нито другарите му да си го спомнят вече, защото екипажът се е замъкнал неусетно на дъното. Дори в бурните дивашки морета далеко на запад оттук е нещо съвсем необичайно, господа, корабните помпи да свистят в хор и при сравнително дълго плаване, ако пътят минава покрай леснодостижими брегове или ако има друга възможност за подслоняване. Само ако пробитият съд е в съвсем отдалечени води, в области, където наистина няма никаква суша, капитанът започва да се тревожи.

Така било и с „Таун-хо“; когато се разбрало, че пробивът се е разширил, част от екипажа се позагрижил, особено помощник-капитанът Радни. Той заповядал да разпънат добре горните платна, да ги превържат отново в долния край, да ги изложат напълно към вятъра. Предполагам, господа, че този Радни е бил толкова страхлив и склонен да се поддаде на безпокойства и опасения за собствената си личност, колкото всеки безстрашен и безразсъден сухоземен или морски жител. Затова, когато проявил тази загриженост за безопасността на кораба, някои моряци заявили, че го прави само защото бил негов съсобственик. И когато работели вечерта с помпите, доста се шегували лукаво на тази тема, докато по краката им плискала непрестанно бистра вода; бистра като планински извор, господа, тази вода бълбукала в помпите над палубата и се изливала в буйни струи през отворите в подветрения борд.

Както много добре знаете, често се случва в нашия традиционно установен — воден или какъвто и да е друг — свят, когато някой,

поставен начело на своите подобни, открие между тях човек, който значително го надминава в самочувствието си за мъжественост, веднага да почувства непобедима неприязън и озлобление към него; и ако му се падне случай, да събори и превърне в купчина пепел тази кула на своя подчинен. Все едно дали това мнение е право, или не е право, господа, Стийлкилт бил във всеки случай високо, красиво животно с глава на римлянин и развяваща се златиста брада като ресните по поповите на пръхтящия жребец на последния ви вицекарал; и с ум, сърце и душа, които биха направили от Стийлкилт Карл Велики, ако би бил син на неговия баща. Докато помощник-капитанът Радни бил грозен като муле и като муле издръжлив, упорит и зъл. Той не обичал Стийлкилт и Стийлкилт знаел това.

Зърнал, че помощник-капитанът се приближава, докато сам той работел на помпата заедно с другите, езерният жител се престорил, че не го забелязва, и продължил без страх веселите си закачки.

— Така, така, момчета, тази вода е чудесна; я някой от вас да вземе канче да я опитаме. Ей богу, заслужава да я налеем в бутилки. Знаете ли какво ще ви кажа, струва си старият Рад да загуби парите си заради нея; най-добре ще е да отсече тази част от кила и да го изпрати направо в родината. Всъщност, момчета, тази риба меч само е започнала работата; след това се е върнала с цяла банда корабостроители, риби шиш, риби пили и какви ли не; цялата шайка сега сече и реже усърдно дъното; предполагам, че го дооправят. Ако старият Рад беше тук, бих го посъветвал да се хвърли да ги разгони. Ще му кажа, че ще му опропастьт имота. Но Рад е добра душица... пък и хубавец. Разправят, момчета, че останалите си пари бил вложил в огледала. Не знам дали би отстъпил на такъв нещастник като мене модел от носа си.

— Да ослепеете дано! Защо е спряла тази помпа? — изревал Радни, след като се престорил, че не е чул разговора на моряците.

— Заблъскайте я пак!

— Да, да, сър — казал Стийлкилт, весел като щурец. — Живо, момчета, живо! Хайде!

И помпата засвистяла отново като петдесет пожарникарски маркуча; на хората изпадали шапките и скоро се чуло пъхтене, сочещо крайното напрежение на жизнените им сили.

Изоставяйки най-сетне помпата заедно с цялата си смяна, езерецът пристъпил напред запъхтян, седнал на рудана със зачервено лице и кървясали очи и започнал да изтрива обилната пот от челото си. Не зная, господо, какъв зъл дух обхванал Радни да се заяде с такъв човек и в такова раздражено физическо състояние, но той се заял. Разхождайки се нетърпеливо по палубата, помощник-капитанът му заповядал да вземе метла, да помете дъските и да прибере с лопата нечистотиите, каквито би могла да остави една пусната на свобода свиня.

Чистенето на палубата, господо, е домакинско задължение, което се върши редовно всяка вечер, щом няма буря; известно е, че се е вършило дори на потъващи кораби. Такава е неумолимостта на морските обичаи и инстинктивната любов на моряците към чистотата, че някои не се съгласяват да потънат, преди да измият предварително лицето си. Но на всички кораби метенето е установено задължение на юнгите, ако ги има. Освен това за работене с помпите били разпределени на смени най-силните мъже от „Таун-хо“; а тъй като бил най-едър от всички моряци, Стийлкилт бил редовно посочван за водач на една от смените; така че би трябвало да бъде освободен от всяка по-проста работа, несвързана с чисто моряшките задължения, както постъпвали с другарите му. Споменавам тия подробности, за да можете да разберете точно как стояли работите между двамата.

Нещо повече: заповедта да вземе лопатата целяла така очевидно да унизи и оскърби Стийлкилт, както ако Радни би го заплюл в лицето. Всеки моряк от китоловен кораб би го разбрал; всичко това, а несъмнено и още много нещо, било ясно разбрано от нашия езерец, щом помощник-капитанът изрекъл заповедта си. Но когато, застанал за миг неподвижно, той видял упоритите озлобени очи на помощник-капитана и съзрял натрупаните в него бурета с динамит и безшумно пълзящия към тях подпален фитил; когато видял инстинктивно всичко това, странната нетърпеливост и нежелание да засили още повече избухливостта у един вече разгневен човек — нежелание, изпитвано най-често от действително храбрите мъже дори когато са оскърбени, — това именно безименно, призрачно чувство, господо, обзело Стийлкилт.

Така че с най-обикновен тон, попроменен единствено от временната физическа преумора, той отговорил, че метенето на

палубата не е негова работа и няма да я извърши. След това, без да спомене за лопатата, посочил тримата постоянни метачи, които не работели на помпите и не вършели почти нищо през целия ден. На това Радни изругал и повторил с оскърбително заповеднически тон, че иска безусловно изпълнение на заповедта; в същото време тръгнал към все още седналия езерец, държейки в ръка бьчварски дървен чук, който грабнал от едно близкостоящо буре.

Разгорещен и възбуден от тежкия труд с помпите, въпреки първото си чувство на търпимост, изпотеният Стийлкилт едва ли би могъл да понесе това държание на помощник-капитана; но успявайки все пак да потуши пламването си, той продължил да седи упорито на мястото си, без да продума, докато най-последно разгневеният Радни размахал чука на няколко пръста пред лицето му и яростно му наредил да изпълни заповедта.

Стийлкилт станал, отдръпнал се бавно зад рудана, следван упорито от помощник-капитана със заплашителния чук, и повторил решително намерението си да не се подчини. Но като видял, че търпеливостта му не оказва никакво въздействие, вдигнал с неизразима, ужасна заплашителност свитата си ръка, за да отстрани самомнителния глупак; напразно. В такова положение двамата започнали да обикалят бавно скрипеца; докато най-последно, решен да не отстъпи повече, смятайки, че е търпял повече, отколкото е било редно, езерецът спрял до люка и казал на офицера:

— Мистър Радни, няма да ви послушам. Хвърлете този чук или се пазете.

Но обреченият помощник-капитан се приближил още повече до мястото, където бил застанал езерецът, и размахвал чука на два пръста пред зъбите му, повтаряйки същевременно цял низ нетърпими проклетия. Без да мръдне ни на косъм, пронизвайки го право в очите с непоколебимия си остър поглед, Стийлкилт стиснал десницата си зад гърба си, измъкнал я полека и казал на преследвача, че ако чукут само докосне бузата му, той (Стийлкилт) ще го убие. Но, господо, глупакът бил обречен на гибел от самата съдба. Чукут докоснал веднага бузата; в следния миг долната челюст на помощник-капитана била разбита и той паднал върху люка, повръщайки кръв като кит.

Още преди да чуят назад вика на Радни, Стийлкилт разлюлял едно от водещите горе странични въжета на мачтата, където двама

негови другари били дежурни. И двамата били каналци.

— Каналци ли? — извика дон Педро. — Ние сме виждали много китоловни кораби в пристанищата си, но никога не сме чували за вашите каналци. Извинете, кои и какви са те?

— Каналци, доне, са лодкари от големия ни канал Ири, трябва да сте чували за него.

— Не, сеньор, в тая скучна, гореща, крайно ленива, консервативна страна ние познаваме твърде малко вашия енергичен Север.

— Така ли? Добре тогава, дон, напълнете ми пак чашата. Вашата чича е прекрасна; а преди да продължа по-нататък, ще ви кажа какво представляват нашите каналци; защото това може да изясни по-добре разказа ми.

На триста и шестдесет мили, господа, по цялата ширина на щата Ню Йорк, през голям брой многолюдни градове и цъфтящи села; през дълги, нерадостни, ненаселени мочурища и богати, обработени несравнимо плодородни полета; през билиардни и барове; през усойте на непроходими гори; по римските сводове над индиански реки; на слънце и на сянка; с щастливи или разбити сърца; през цялата просторна и разнообразна гледка на Моханските графства; и главно из редицата снежнобели черквици, чиито островърхи камбанарии се издигат като крайпътни знаци, тече непрестанният поток на венециански покварен живот и често дори беззакония. Това са, господа, истински африканци ашанти. Там реват тия езичници; там ще ги срещнете — до собствената си врата; под дългите сенки и покровителството на черковните стени. Защото по някаква странна фаталност, както столичните разбойници се навъртат постоянно около съдилищата, така и грешниците, господа, се срещат най-много около светите места.

— Монах ли минава? — каза дон Педро, поглеждайки с шеговита загриженост надолу към многолюдния площад.

— За щастие на нашия северен приятел инквизицията на мадам Изабела е изчезнала в Лима — изсмя се дон Себастиан. — Продължавайте, сеньор.

— Един миг! Извинете! — извика друг от компанията. — От името на всички тук присъстващи жители на Лима искам да ви изтъкна, господин моряко, че не пропуснахме да отбележим — когато

правехте сравнението си, за пример на поквара взехте не днешна Лима, а далечната Венеция. О, не се покланяйте и не се преструвайте на изненадан; вие знаете поговорката по цялото това крайбрежие: „покварен като Лима“. Тя изтъква още повече онова, което казахте: вечно отворените църкви са по-пълни от билиардните... а същевременно — „покварен като Лима“. Така е и с Венеция; бил съм там — в свещения град на благословения евангелист свети Марко!... Пречисти го, свети Доминик! Чашата ви! Благодаря, ето, напълвам я пак, а сега продължавайте.

— Ако опишем свободно склонностите му, господо, каналецът би представлявал прекрасен драматичен герой, така богато и живописно е покварен. Като Марк Антоний, прекарващ по цели дни по зеления, цъфтящ Нил, той плава безгрижно, забавлява се открито със своята румена Клеопатра и припича бедрата си с цвят на праскова върху слънчевата палуба. Но на сушата тази изнеженост се захвърля. Там е познат с разбойническото си облекло и нахлупената шапка с ярки панделки, които носи с гордост. Плашило за усмихнатите простодушни села, през които минава; а в градовете бягат от мургавото му лице и дръзко перчене. Когато скитах веднъж по неговия канал, един от тия каналци се отнесе много добре с мене; от сърце му благодаря и съм му признателен; често пъти едно от най-добрите качества на тия насилници е, че със същата ръка, с която могат да ограбят някой богаташ, са готови да подкрепят непознат бедняк, изпаднал в беда. С една дума, господо, какви диваци живеят по канала, се доказва най-добре от факта, че в нашата дива китоловна флота има голям брой най-изтъкнати техни представители и едва ли някоя човешка порода, като изключим жителите на Сидни, вдъхва по-голямо недоверие на капитаните на китоловни кораби. Не по-малко странно в случая е това, че за хиляди наши селянчета и младежи, родени по бреговете му, пълният с изпитания живот по големия канал е единственият преход между спокойното обработване на царевичната нива и пълното с опасности плаване по най-варварски морета.

— Разбирам! Разбирам! — извика дон Педро, като разля своята чича върху сребрилата си плисирана яка. — Няма смисъл да се пътува! Навсякъде е като в Лима. Аз мислех, че във вашия умерен Север хората са студени и благочестиви като хълмовете... Но разказвайте.

Отклоних се, господа, оттам, където нашият езерец бе разлюлял страничното въже. Още в същия миг той бил заобиколен от тримата по-млади помощник-капитани и четиримата харпунджии, които се струпали на палубата. Двамата канадци се спуснали веднага по въжетата като комети, втурнали се в свадата и се опитали да измъкнат земляка си към предната палуба. Към тях се присъединили и други моряци и веднага настъпила суматоха, сред която храбрият капитан, застанал настрана, подскачал насам-натам с китоловно копие в ръка и викал на офицерите да пипнат омразния негодник и да го замъкнат към капитанския мостик. От време на време се приближавал до променящите се граници на схватката и се опитвал да изтегли оттам с копие си своя противник. Но Стийлкилт и неговите юначаги не се оставили да бъдат победени; успели да стигнат до предната палуба, тези морски бунтовни парижани наредили бързо до рудана три-четири големи бурета и се залостили зад тази барикада.

— Излезте оттам, пирати! — ревял капитанът, заплашвайки ги с донесените от прислужника два пистолета. — Излезте оттам, главорези!

Стийлкилт се качил на барикадата и започнал да се разхожда предизвикателно, без да иска и да знае за пистолетите, като заявил ясно на капитана, че убийството му (на Стийлкилт) ще бъде знак за кръвопролитен бунт от страна на целия екипаж. Страхувайки се, че това може да се окаже напълно вярно, капитанът поотстъпил, но все пак заповядал на бунтовниците да се върнат веднага по местата си.

— Обещавате ли да не ни закачате, ако го сторим! — запитал главатарят.

— Връщайте се! Връщайте се!... Не обещавам нищо!... По местата си! Да не искате корабът да потъне, като напускате работа в такова време? Връщайте се! — и той вдигнал отново пистолета.

— Да потъне корабът ли? — извикал Стийлкилт. — Добре, нека потъне. Ни един от нас няма да се върне, ако не обещаете, че няма да вдигнете въже срещу нас. Какво ще кажете, хора? — обърнал се той към другарите си.

Отговорът бил яростен смях.

Езерецът патрулирал по барикадата, без да сваля поглед от капитана, подхвърляйки от време на време: „Не е по наша вина; ние не го желаехме; казах му да остави чука; метенето е работа за

прислужник; той би трябвало да ме познава; казах му да не дразни бика; май съм си счупил пръста о проклетата му челюст; онова там на предната палуба, хора, не са ли брадвички за кълцане на месо? Погледнете тия лостове, юнаци. Капитане, опомнете се, за бога! Приемете това, което искаме; не бъдете глупав; забравете всичко; ние сме готови да се върнем; ако се отнесете почтено с нас, ще ви бъдем верни; но не желаем да ни бият.

— Върнете се! Нищо не обещавам, върнете се, ви казвам!

— Слушайте тогава — извикал езерецът, като протегнал ръка към него, — някои от нас (в това число и аз) постъпихме на кораба само за сегашното пътуване; а както знаете, можем да се откажем от договора, щом пуснем котва; но не искаме разправии, защото не е в наш интерес; искаме всичко да мине мирно и тихо; готови сме да работим, само не искаме да ни бият.

— Връщайте се! — изревал капитанът. Стийлкилт се огледал за миг и продължил:

— Казвам ви, капитане, вместо да ви убия и да бъда обесен след това заради такъв жалък вагабонтин, няма да вдигнем ръка срещу вас, ако не ни нападнете; но докато не кажете, че няма да ни биете, не ще мръднем и пръст дори.

— Слизайте тогава в предния трюм; слизайте всички, ще ви държа там, докато изгниете. Слизайте!

— Да слезем ли? — обърнал се главатарят към хората си.

Повечето били против; но най-последно, подчинявайки се на Стийлкилт, тръгнали след него към тъмното си леговище, където изчезнали с ръмжене като мечки в пещера.

Щом голата глава на езереца се изравнила с дъските на горната палуба, капитанът и шайката му прескочили барикадата, дръпнали бързо капака на люка, натиснали го с ръце и извикали на прислужника да им донесе по-скоро тежкия пиринчен катинар от ходника за каютите. След това капитанът поотворил капака, прошепнал нещо през пролуката, затворил отново и завъртял ключа над главите на слезлите десет души. На палубата останали около десетина, стояли настрана от свадата.

През цялата нощ офицерите дежурили и на предната, и на задната палуба, особено около предната стълба и люка, откъдето се опасявали, че бунтовниците могат да изскочат, след като разбият

преградата в трюма. Но нощта минала мирно и тихо; само верните на дълга си работели усилено с помпите, чието свистене и звънтене отеквало глухо из кораба в тъжната нощ.

При изгрев-слънце капитанът отишъл към предната палуба, почукал и заповядал на затворниците да излязат на работа, но те изкрещели, че не искат. Тогава им свалили вода, след това им хвърлили и две шепи сухари; после капитанът ги заключил отново, прибрал ключа в джоба си и се върнал на капитанския мостик. Това се повтаряло по два пъти на ден в продължение на три дни; на четвъртата сутрин при обичайното подканване се чули неясно скарване и боричкане и четирима души изскочили ненадейно из трюма, заявявайки, че са готови да се върнат на работа. Задушният вонящ въздух, изгладняването, а може би и страхът от крайното наказание ги принудили да се предадат безусловно. Одързостен от това, капитанът повторил на останалите предложението си, но Стийлкилт му изкрещял да не дрънка повече и да си гледа работата. На петото утро още трима бунтовници се изскубнали от отчаяните ръце, които ги задържали, и изскочили на чист въздух. Останали само трима.

— Не е ли по-добре да се върнете вече? — подиграл ги безсърдечно капитанът.

— Заключете ни пак, ако обичате! — извикал Стийлкилт.

— О, разбира се — казал капитанът и ключът щракнал.

Тогава именно, господа, разярен от измяната на седемте свои сподвижници, засегнат от подигравателния глас, който току-що го извикал, и влуден от продължителното погребване в помещение, тъмно като недрата на отчаянието, тогава именно Стийлкилт предложил на двамата каналци, които били привидно на едно мнение с него, да изскочат от леговището си при следващото повикване и въоръжени със своите ножове (дълги, сърпообразни тежки оръжия с дръжки от двете страни), да прецапат от бушприта до кърмата и ако бъде възможно, да завземат с някаква отчаяна дяволия кораба. Сам той щял да стори това, все едно дали ще го подкрепят, или не. Тази нощ била последната, която щял да прекара в бърлогата. Но планът му не срещнал съпротива от страна на другите двама; те се заклели, че са готови на това или каквото и да е друго безразсъдство, с една дума, на всичко, само не и да се предадат. Нещо повече, всеки от тях настоявал да изскочи първи на палубата, когато дойде време да се втурнат. Но водачът им също

така неотстъпчиво се възпротивил на това, запазвайки първенството за себе си; особено защото ни един от двамата му другари не се съгласявал да отстъпи на другия, а невъзможно било и двамата да са първи, тъй като по стълбата можел да мине само един. Сега именно, господа, ще се разбере непочтеността на тия негодници.

След като чули безумното намерение на водача си, всеки от тях замислил веднага, както изглежда, една и съща измяна, а именно: да изскочи най-напред, за да бъде първи от тримата, макар и последен от десетте, които са се предали доброволно, и по този начин да си осигури вероятността за прошка, ако такова поведение може да я заслужи. Но когато Стийлкилт изявил решението си да бъде първи докрай, те успели чрез някаква неуловима химия на подлостта да слоят тайните си мисли за измяна; и щом водачът им задрямал, разкрили с три приказки душите си, вързали спящия с въжета, запушили с тях и устата му и към полунощ почнали да викат капитана.

Смятайки, че мирише на убийство, и надушвайки в тъмнината кръв, капитанът и всички въоръжени офицери и харпунджии се втурнали към предния трюм. Вратичката била отворена в миг и борещия се водач с вързани ръце и крака бил извлечен на открито от вероломните си съюзници, които почнали да се хвалят веднага, че са уловили човек, напълно заслужаващ убийство. Но и те били вързани за врата и повлечени по палубата като заклан добитък; след това ги навързали един до друг като три бута месо по вантите на средната мачта, където останали да висят до сутринта.

— Проклетници! — викал капитанът, като се разхождал покрай тях. — И лешоядите няма да се докоснат до вас, негодници!

При изгрев-слънце той свикал целия екипаж, отделил бунтовниците от ония, които не участвали в бунта, казал на първите, че имал сериозно намерение да ги набие поред... и мислел изобщо така да постъпи... защото трябвало да го стори... справедливостта го налагала; но засега, имайки предвид, че са се предали навреме, щял да ги пусне само с мъмрене, което и съответно изрекъл на матерния си език.

— А колкото до вас, мърши — обърнал се той към тримата при вантите, — вас мисля да нарежа за топилнята. — И като грабнал едно въже, стоварил го няколко пъти с все сили върху гърба на двамата изменници, докато те престанали да пицят, а само отпуснали

безжизнено глави настрана, както рисуват двамата разпънати разбойници.

— Изкълчих си ръката заради вас! — викнал най-после той. — Но и за тебе, петленце, остана здраво въже. Извадете тая запушалка от устата му, да видим какво ще ни каже.

Изтощеният бунтовник поразмърдал малко вдървените си челюсти, после обърна с мъка глава и изсъскал:

— Ето какво ще кажа... и добре го запомнете... ако ме биете, ще ви убия.

— Така ли казваш? Виж тогава колко си ме уплашил... — И капитанът вдигнал въжето, за да го удари.

— По-добре недей — изсъскал езерецът.

— Но длъжен съм... — и въжето било вдигнато отново.

Стийлкилт изсъскал сега нещо, чуто само от капитана, който за изненада на целия екипаж отстъпил, минал два-три пъти бързо по палубата, после захвърлил внезапно въжето и казал:

— Няма да го сторя... Пуснете го... прережете въжетата, чувате ли?

Но докато младшите офицери се втурнали да изпълнят заповедта, един бледен мъж с превързана глава ги спрял... Това бил Радни, първият помощник-капитан. След нараняването си той лежал непрекъснато в каютата; но тази сутрин, като чул разправии на палубата, се промъкнал дотам и видял станалото досега. Състоянието на устата му било такова, че почти не можел да говори; но мърморейки, че той иска и може да стори това, което капитанът не смеел да извърши, Радни грабнал въжето и пристъпил към вързания си враг.

— Ти си подлец! — изсъскал езерецът.

— Такъв съм, но на!

Офицерът вече щял да замахне, когато ново съскане спряло вдигнатата му ръка. Радни почакал малко, после изпълнил заканата си въпреки неизвестната за другите заплаха на Стийлкилт. След малко отвързали и тримата, целият екипаж се върнал на работа и железните помпи заскърцали, както и по-рано, движени от намръщените моряци. Веднага след мръкване, когато стражата се прибрала долу, в предния трюм се чули викове; двамата треперещи изменници изтичали горе, обсадили капитанската каюта и заявили, че не смеят да останат заедно

с останалия екипаж. Никакви заплахи, белезници и ритници не могли да ги върнат, затова по тяхна собствена молба ги затворили за по-сигурно в задния трюм. Обаче другите моряци не проявили никакви признаци на бунт. Напротив, изглеждало, че по настояване на Стийлкилт били решени да се държат съвсем мирно и тихо, да изпълняват всички заповеди, а когато стигнат до пристанище, да напуснат вкупом кораба. Но за да ускорят края на пътуването си, решили и друго — да не съобщават за появата на китове, ако ги забележат. Защото все още поддържали дежурни по мачта и капитанът бил решен да спусне лодка за риболов и сега, както и в първия ден, когато корабът му навлязъл в тази акватория; а помощник-капитанът Радни бил също така готов да смени каютата си с лодка и да се опита въпреки превързаната си глава да запуши до смърт дихателния отвор на кита.

Но при все че накарал моряците да възприемат това пасивно държане, езерецът запазил докрай в пълна тайна собственото си решение да отмъсти на човека, който го засегнал до мозъка на костите. Той се намирал в смяната на първия помощник-капитан, а този самонадеян мъж като че искал чисто и просто да пресрещне съдбата си, та настоял и след сцената при вантите да поеме нощната смяна въпреки изричния съвет на капитана да се откаже. Върху това и още едно-две обстоятелства Стийлкилт изградил обмислено плана за отмъщението си.

Нощно време Радни имал неподходящия за моряк навик да сяде на фалшборда на капитанския мостик, облегал ръка на лодката, завързана там малко над корабния борд. Всички знаели, че в това положение понякога той заспива. Между лодката и кораба имало доста голямо разстояние; а долу било морето. Стийлкилт пресметнал кога му е ред да дежури при руля и разбрал, че ще бъде в два часа през нощта на третата сутрин, след като бил предаден. И използвал най-спокойно времето си да плете грижливо нещо при дежурствата долу.

— Какво правиш? — запитал го един моряк.

— Какво мислиш, че е? На какво прилича?

— На въже за торбата ти, но ми се вижда малко чудновато.

— Да, малко чудновато е — отвърнал езерецът, като го разстлал пред себе си, — но мисля, че ще върши работа. Само че нямам достатъчно връв... Имаш ли да ми дадеш още, друже?

— Нали нямаше никак в предния трюм!

— Трябва да поискам тогава от стария Рад.

И станал да иде към задната палуба.

— Да не смяташ от него да просиш? — попитал един моряк.

— Защо не? Да не мислиш, че няма да ми помогне, когато в края на краищата ще помогне с това и на себе си, а, друже?

С тия думи той отишъл при помощник-капитана и му поискал кротко малко връв да закърпи хамака си. Дали му... Но никой вече не видял нито връв, нито въже; обаче в следващата нощ една желязна топка, обвита в плътно изплетена мрежа, се подавала от джоба на полушубката на езерца, докато я сгъвал вместо възглавница в хамака си. След двадесет и четири часа бил негов ред да дежури при руля... близо до човека, способен да спи върху винаги готовия гроб на моряка... Съдбоносният час щял да настъпи; и в предварително подготвеното съзнание на Стийлкилт помощник-капитанът бил вече вкочанен мъртвец, прострян с разбито чело.

Но, господа, един глупак спасил бъдещия убиец от кървавото дело, което бил замислил. И все пак той получил пълно възмездие, без да бъде сам отмъстител. Защото по някаква тайнствена случайност самото небе като че се намесило, за да из земе в свои ръце греховното дело, което смятал да извърши.

На разсъмване, още преди настъпването на втория ден, когато миели палубите, един глупав тенерифец, който носел вода при главната мачта, извикал ненадейно:

— Ето го! Ето го!

Господи! Какъв кит! Бил Моби Дик.

— Моби Дик ли? — извика дон Себастиан. — Свети Доминик! А нима китовете имат имена? Кой е бил тоя Моби Дик?

— Едно съвсем бяло, прочуто и безсмъртно чудовище, дон; но много дълго би било да разправам за него.

— Какво? Какво? — завикаха младите испанци, като ме наобиколиха.

— Не, господа... не, не! Не мога да ви разкажа всичко сега. Оставете ме да изляза малко на чист въздух, господа!

— Чича! Чича! — извика дон Педро. — Нашият юначен приятел като че ще припадне... напълнете празната му чаша!

— Няма нужда, господа; само един миг и ще продължа... И тъй, господа, забелязвайки така неочаквано снежнобелия кит на петдесетина ярда от кораба, тенерифецът забравил във възбудата си сговорването на екипажа и неволно извикал, за да съобщи за чудовището, което тримата намусени дежурни по мачта вече били забелязали от някое време. Настъпила невероятна олелия.

— Белия кит! Белия кит! — развикали се капитан, офицери и харпунджии, които, неизплашени от ужасните слухове, горели от нетърпение да уловят тази прочута и ценна риба; а сърдитият екипаж гледал отстрана и ругаел страхотно красивата, огромна, млечнобяла маса, която, озарена от хоризонталните лъчи на слънцето, се люшкала и блестяла като жив опал в синьото утринно море. Целият низ от последвали събития, господа, е пропит от странна неизбежност, като че е бил начертан още преди начертаването на света. Бунтовникът бил гребец на помощник-капитана и бил длъжен при спускане с лодка да седи до него, за да дърпа или отпуска въжето според заповедта на Радни, застанал с копието си до носа на лодката. Освен това при спускането на четирите лодки първа тръгвала лодката на помощник-капитана; и никой не ревял по-радостно от Стийлкилт, докато налягал веслата. След здраво гребане харпунджията им забил харпуна и Радни скочил на носа с копие в ръка. Изглежда, че той винаги обезумявал, щом е в лодка. Сега изкрещял с превързаната си уста да го стоварят право на гърба на кита. Гребецът карал с най-голямо удоволствие през ослепителната пяна, съставена от два преливащи се бели цвята, когато лодката се блъснала внезапно като о подводна скала, обърнала се и изхвърлила изправения помощник-капитан. В същия миг, когато той паднал върху хлъзгавия гръб на кита, лодката била подета и отблъсната от вълнението, което прехвърлило Радни от другата страна на кита. Той се показал из пяната и за миг бил зърнат смътно през нейното було, докато се мъчел да се спаси от погледа на Моби Дик. Но китът се завъртял внезапно и сграбчил плувеца с челюстите си, изправил се заедно с него, след това се гмурнал във въртопа и потънал.

Междувременно при първия удар по дъното на лодката езерецът отпуснал въжето, за да я отдалечи от водовъртежа; загледан спокойно напред, той обмислял нещо. Но едно внезапно, страхотно подръпване на лодката надолу го накарало веднага да пререже въжето и да освободи кита. Моби Дик се показал отново на известно разстояние,

захапал няколко късчета от червената вълнена риза на Радни със зъбите, с които го бил разкъсал; четирите лодки го подгонили отново, но китът им се изплъзнал и най-после съвсем изчезнал.

«Таун-хо» стигнал навреме до пристанището — диво, самотно място, където нямало ни един цивилизован жител. Там, под водачеството на езереца, почти всички моряци избягали из джунглите; след това, както се установило по-късно, заграбили от диваците една двойна военна лодка и отплавали за друго пристанище.

Тъй като на кораба останали само петима-шестима души, капитанът повикал островитяни да му помогнат в тежката задача да обърнат кораба, за да запушат пробива. Но шепата бели били принудени да бдят така неуморно и денем, и нощем, за да се пазят от опасните си помощници, работата им била толкова тежка и те били толкова изтощени, когато били готови да отплават, че капитанът не посмял да тръгне само с тях на такъв повреден кораб. След съвещание с офицерите той пуснал котва колкото било възможно по-далеко от брега; напълнил и приготвил за стрелба двете оръдия на носа; струпал мускетите на капитанския мостик; предупредил островитяните да не се приближават до кораба, взел един моряк и заминал с най-добрата китоловна лодка с попътен вятър право към Таити, отстоящ на петстотин мили, за да потърси подкрепления за екипажа си.

На четвъртия ден от заминаването забелязали голяма лодка, която изглеждала заседнала на нисък коралов риф. Капитанът се постарал да я отбегне; но дивашката лодка го настигнала и не след много гласът на Стийлкилт му заповядал да спре, защото иначе ще се намери под водата. Капитанът извадил пистолет. Стъпил на двата носа на вързаните една до друга лодки, езерецът се изсмял презрително и го уверил, че само ако щракне, ще бъде потопен в морската пяна.

— Какво искаш от мене? — извикал капитанът.

— Накъде сте тръгнали? И за какво? — запитал Стийлкилт.

— Без лъжи!

— Отивам в Таити да наема още хора.

— Добре. Пуснете ме за малко на лодката... идвам с мирни намерения.

С тия думи той скочил от своята лодка до другата, покатерил се на борда ѝ и застанал пред капитана.

— Скръстете ръце, сър, изправете глава и повтаряйте след мене. «Щом Стийлкилт напусне лодката ми, заклевам се да я откарам на оня остров и да стоя там шест дни. Ако не го сторя, гръм да ме удари!»

— Прилежен ученик! — изсмял се езерецът. — Адиос, сеньор!

Скочил в морето и отплувал при другарите си.

След като дочакал добросъвестното изваждане и завързване на лодката за какаовите палми, Стийлкилт отплавал и стигнал за съответното време в Таити, за където бил тръгнал. Там му провървяло; два кораба се готвели да заминат за Франция и се нуждаели тъкмо от толкова моряци, колкото той водел. Постъпили на кораба и по тоя начин се спасили завинаги от предишния си капитан, ако допуснем, че той е имал намерение да търси законно възмездие.

Десетина дни след заминаването на френските параходи китоловната лодка пристигнала и капитанът бил принуден да наеме някои по-цивилизовани жители на Таити, свикнали донякъде с мореплаването. Той наел малка местна шхуна, върнал се заедно с новите моряци на кораба, който бил в пълен ред, и подновил крайцеруването.

Никой не знае, господа, къде е сега Стийлкилт; но на остров Нантъкит вдовицата на Радни и досега ходи край морето, което отказва да ѝ върне покойника, и сънува ужасния бял кит, който го погубил.“

— Свършихте ли? — запита спокойно дон Себастиан.

— Свърших, дон.

— Моля ви тогава да ми кажете дали по ваше собствено убеждение този разказ е достоверен? Той е така невероятен! От достоверен източник ли сте го научили? Простете, ако съм настойчив.

— Простете на всички ни, господин моряко; защото всички се присъединяваме към дон Себастиан — извика крайно заинтересуваната компания.

— Дали в Златната гостилница ще се намери Евангелие, господа?

— Не — каза дон Себастиан, — но аз зная тук наблизко един достоен свещеник, който ще ми намери веднага. Отивам още сега; но дали не бъркате? Работата става съвсем сериозна.

— Ще бъдете ли добър да доведете и самия свещеник, ДОН?

— При все че в Лима не съществуват вече аутодафета — каза един от компанията на съседа си, — страхувам се, че нашият приятел

морякът ще има неприятности с архиепископията. Да се поотдръпнем малко по-далечко от лунната светлина. Не чувствам нужда от нея.

— Прощавайте, че ви догонвам, дон Себастиан, но мога ли да ви помоля да донесете най-голямото Евангелие, което намерите?

— Ето свещеника, той ви носи Евангелието — каза сериозно дон Себастиан, влизайки с един висок, тържествен мъж.

— Чакайте да си сваля шапката. Сега, благоговейни отче, елате по на светло и подайте светата книга пред мене, за да мога да я докосна.

И така, Бог да ми е на помощ, когато заявявам с честна дума, че това, което ви разказах, господо, е по същество и в главните си черти напълно вярно. Зная, че е вярно; че се е случило на нашето земно кълбо; аз съм бил на същия кораб; познавах екипажа; виждал съм Стийлкилт и съм разговарял с него след смъртта на Радни!

[1] „Таун-хо“ е викът на дежурния, когато е забелязал кит. Този вик ечи и сега при лова на прочутата галапагоска костенурка. ↑

[2] Местност с военни укрепления. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 55

ЧУДОВИЩНИ ПОРТРЕТИ НА КИТОВЕ

Не след много ще ви нарисувам (доколкото е възможно да го сторя без платно) нещо, наподобяващо истинската форма на кит, както го вижда китоловец, когато истински кит е завързан за китоловния кораб, преди да го прехвърлят в него. Затова заслужава може би да се спрем предварително на странните, фантастични портрети, които и до ден-днешен заблуждават самоуверено жителя на сушата.

Време е хората да бъдат наясно по този въпрос, като им се докаже, че тези портрети на кита са до един погрешни.

Възможно е първоначалният източник на тези картини и заблуди да се намира в най-старите индуски, египетски и гръцки скулптури. Защото още от ония изобретателни, но недобросъвестни епохи, когато по мраморната облицовка на храмовете и пиедесталите на статуите, по щитове, медальони, вази и монети делфинът е бил рисуван с люспи като Саладиновата ризница и с шлема на св. Георги; още оттогава подобни своеволия съществуват не само в популярните картини на кита, но и в много негови научни изображения.

По всяка вероятност най-старата съществуваща картина, представляваща нещо като кит, е тази, която се намира в прочутата пещерна пагода в Елефанта, Индия. Брамините твърдят, че в почти безчислените скулптури на тази съществуваща от незапомнени времена пагода всички човешки занаяти и занимания били представени векове преди действителната им поява. Не е чудно тогава, че и нашата благородна професия, китоловството, е била някак си набелязана там. Индуският кит, за който става дума, се намира в отделна част от стената и представя въплъщение на бога Вишну в образа на Левиатан, известен с ученото име Матце Аватар. Но при все че това изваяние е получовек и полукит, кит, от който е взета само опашката, и тази малка част дори е съвсем погрешна. Тя напомня повече удрящата се опашка на анаконда, отколкото широките длани на величествените китови перки.

Но идете в старинните галерии и погледнете портрети на кита от големи християнски художници; защото и те не са сполучили повече от допотопния индус. Вижте картината на Гуидо „Персей спасява Андромеда от морското чудовище или кита“. Откъде е взел Гуидо образец за подобно странно създание? И Хогарт не сполучва ни на косъм повече, рисувайки същата сцена в своето „Слизане на Персей“. Огромното тяло на това Хогартово чудовище, извито над повърхността, едва ли се намира на един пръст под водата. На гърба му има нещо като шатрата на гърба на слон, а разтегнатата уста с големи зъби, в която се плискат вълните, може да се вземе за Вратата на предателите, през която се влиза от Темза в лондонския Тауър. След това идват китовите предтечи на стария шотландец Сибалд и китът на Йона, както е нарисуван в гравюрите на старите библии и буквари. Какво да кажем за тях? Или за книговезкия кит, който се обвива като лоза около стълба на спускана котва — както го печатат и позлатяват на гърба и заглавните корици на стари и нови книги... Той е едно твърде живописно, но съвсем баснословно създание, нарисувано, предполагам, по подражание на подобни фигури от антични вази. При все че я именуват изобщо делфин, аз наричам тази книговезка риба кит; защото са я смятали за кит, когато въвели най-напред тази украса. Тя е била въведена от един италиански издател към XV век при възраждането на учеността; а в ония дни, пък и в сравнително много по-късна епоха е било прието да се смята, че делфините са един вид от левиатаните.

Във винетките и другите украшения на някои стари книги ще срещнете понякога твърде странни скици на китове, из чиито неизчерпаеми мозъци извира всякакви дихателни струи, фонтани, горещи и студени извори, Саратога и Баден-Баден. Върху заглавната корица в първоначалното издание на Бейкъновия „Напредък на знанието“ ще намерите някои твърде странни китове.

Но като изоставим тези непрофесионални опити, нека погледнем ония портрети на левиатана, които претендират да са сериозни научни рисунки от познавачи. В старата Харисова колекция от пътеписи има няколко гравюри на китове, заети от една холандска книга с пътеписи от 1671 година, озаглавена „Китоловно пътешествие до Шпицберген с кораба «Йона в кита», собственик Петер Петерсон от Фрийсланд“. В една от тези гравюри китовите, прилични на огромни салове от трупи,

са представени налягали сред глетчери, а по гърбовете им тичат бели мечки. В друга гравюра е направена огромната грешка да представят кита с отвесни перки на опашката.

Има и една внушителна книга във формат четвъртина, написана от някой си капитан Колнет, командващ кораб с двадесет оръдия в английската флота, и озаглавена: „Пътуване покрай Кейп Хорн и в южните морета за разширяване на китолова“. В тази книга има една скица, която претендира да е „Портрет на физетер, или спермацетов кит, направен в умален вид от кит, убит край брега на Мексико през август 1793 година и прибран на палубата“. Не се съмнявам, че капитанът е накарал да направят тази достоверна рисунка заради моряците. Но за да спомена само едно нещо за нея, ще кажа, че пресметнато според приложения мащаб, окото на този кит би било колкото кръгъл прозорец с диаметър от пет стъпки. Ех, храбри капитане, защо не ни представяте и Йона как наднича през това око!

И най-добросъвестните съчинения по естествена история за младежта и децата не са лишени от същите отвратителни грешки. Погледнете популярното издание на Голдсмитовата „Одушевена природа“. В съкратеното лондонско издание от 1807 година има гравюри на тъй наречен „кит“ и „нарвал“. Не искам да бъда неучтив, но този грозен кит прилича много на свиня с отрязани крака; а що се отнася до нарвала, само един поглед е достатъчен, за да ни накара да се учудим как е било възможно подобно баснословно животно да се представя за нещо действително на разумни ученици от деветнадесети век.

В 1825 година големият естественик Бернар Жермен, граф Де Ласепед, обнародва научно систематизирана книга за китовете, в която има няколко рисунки на различни видове левиатани. Те са не само неточни, но рисунката на мистицетуса, или гренландския кит (тоест на същинския кит) е според Скорсби — най-вещото лице, що се отнася до този вид — нещо несъществуващо в природата.

Венец на тия заблуди е поставил ученият Фредерик Кювие, брат на прочутия барон. Той обнародва в 1936 година една естествена история за кита, в която дава така наречена картина на спермацетовия кит. Преди да я покажете на кой да е жител на Нантъкит, трябва да си осигурите възможност да избягате от острова. С една дума, китът на Фредерик Кювие не е кит, а тиква. Кювие не е имал никога, разбира се,

случай да участва в китоловна експедиция (такива хора имат нарядко подобен случай) и кой знае откъде си е доставил рисунката. Може би оттам, откъдето неговият учен предшественик в същата област, Демаре, си е доставил едно от своите достоверни недоносчета, тоест от някоя китайска рисунка. А чудноватите им чаши и чинии ни осведомяват отлично колко пъргави рисувачи са тия китайци.

Какво да кажем за китовите по фирмите на магазини за продажба на китова мас? Те са изобщо с двойни гърбици и страшно свирепи „китове Ричард III“, изяждащи на закуска по цяла лодка с моряци и люшкаци тежко безобразните си туловища в окървавени сини вълни.

Но тези многобройни грешки при рисуването на китовите не са все пак толкова учудващи. Помислете само! За повечето научни рисунки са използвани китове, които се намират на борда или на брега; те могат да бъдат толкова точни, колкото рисунката на претърпял корабокрушение кораб с пречупен гръбнак може да даде вярна представа за красивия съд с ненакърнено горд корпус и мачти. Слонове са позирали за портрети в естествена величина, но никой жив левиатан не е заставал почтено да го рисуват. Живият кит в цялото му величие и значимост може да се види в бездънните морски води; на повърхността огромното му туловище не се забелязва, както не се вижда килът на спуснат във водата линеен военен параход; а за смъртните ще бъде завинаги невъзможно да го издигнат смело от тая стихия във въздуха, като запазят всичките му грамадни издутини и извивки. Без да споменаваме за огромната разлика в очертанията на един кит сукалче и възрастния Платонов левиатан, ако на корабната палуба бъде издигнат дори кит сукалче, и самият дявол не би могъл да долови неговите необикновени, гъвкави, променливи като змиорка очертания.

Човек би допуснал може би, че от оголения скелет на изваден на сушата кит могат да се получат точни данни за истинската му форма. Ни най-малко. Най-странното у левиатана е навярно това, че скелетът му дава съвсем малка представа за общия му вид. При все че скелетът на Джереми Бентам^[1], окачен като полилей в библиотеката на един от изпълнителите на завещанието му, дава точна представа за стар утилитарист с огромно чело, както и за всички останали лични отлики на Джереми; нищо подобно не може да се разбере от коленчатите кости на някой левиатан. Всъщност, както казва великият Хънтър, съотношението между скелета на кита и напълно развитото животно е

същото, каквото е между насекомото и какавидата, която го е обвивала. Тази особеност личи поразително в главата, както ще бъде изтъкнато при случай в някои части на тази книга. Тя е особено интересно изразена също и в страничната перка, чиито кости отговарят напълно на костите на човешка ръка без палеца. Тази перка има четири редовни пръста — показалец, среден, безимен и малък. Но те са завинаги скрити в своята обвивка от плът като човешки пръсти в изкуствено закритие. „Колкото безразсъдно дръзко и да ни обслужва понякога китът, каза един ден духовитият Стъб, никога не може да ни пипне без ръкавици.“

Така че поради всички тези причини, както и да погледнете на въпроса, трябва непременно да заключите, че огромният левиатан е единственото същество на тоя свят, което ще остане докрай ненарисувано. Един портрет може наистина да бъде малко по-точен от друг, но ни един не може да бъде напълно точен. Няма възможност да се представи действителната външност на кита. Единственият начин да получите приблизително вярна представа за очертанията му, докато е жив, е да отидете сам на китоловна експедиция; но в такъв случай се излагате на немалка вероятност да бъдете разкъсан и глътнат от него. И затова ми се струва, че е по-добре да не прекалявате с любопитството си към левиатана.

[1] Английски юрист и философ (XVIII в.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 56

ЗА НЯКОИ НЕМНОГО ПОГРЕШНИ РИСУНКИ НА КИТОВЕ И ВЕРНИ РИСУНКИ НА КИТОЛОВНИ СЛУЧКИ

Във връзка с чудовищните рисунки на китове аз ужасно се изкушавам да се занимая с някои от още по-чудовищните разкази за тях, които могат да се срещнат и в стари, и в нови книги, особено у Плиний, Пърчас, Хаклюит, Харис, Кювие и така нататък. Но ще отмина този въпрос.

Зная само четири обнародвани описания на големия спермацетов кит: от Колнет, Хъгинс, Фредерик Кювие и Бийл. В предшестващата глава се спомена за Колнет и Кювие. Описанието на Хъгинс е много по-добро от тяхното; но това на Бийл е по всяка вероятност най-доброто. Всички рисунки на Бийл на този вид кит са добри, с изключение на средния в рисунката на трите кита в различни положения в началото на втората глава на книгата му. Илюстрацията на заглавната страница — лодки, нападащи спермацетови китове, — макар и предназначена да възбуди учтивото недоверие на някои салонни господа, е в общи черти възхитително точна и правдива. Някои рисунки на спермацетовия кит у Дж. Рос Браун са много точни по очертания; но са ужасно отпечатани. Това, разбира се, не е по негова вина.

Най-хубавите рисунки на същинския кит са у Скорсби; но те са в такъв малък мащаб, че не могат да оставят задоволително впечатление. У него има само една рисунка на китоловна сцена и тя е жалко несполучлива; само от такива рисунки, ако са добре направени, можете да получите някаква вярна представа за жив кит, както са го видели живи китоловци.

Но най-хубавите, макар и в известно отношение не най-точните рисунки на китове и китоловни случки, които могат изобщо да се

видят, са две големи и много добре изработени френски гравюри, взети от рисунки на някой си Гарнери. Те представят съответно нападения срещу спермацетов и същински кит. В първата гравюра един спермацетов кит е представен в цялото си величие и мощ, току-що подал се под лодката из океанските гълбини, понесъл високо във въздуха на гърба си страхотните отломки на разсечените дъски. Носът на лодката е отчасти запазен и е представен как се люшка на гърба на чудовището; а на носа, застанал там само за този неуловим миг, виждате как един гребец, полузакрит от разпенените струи на китовия фонтан, се готви да скочи като от ръба на пропаст. Цялото действие е чудно хубаво и вярно. Полуизпразненият от въжето шпил плува в разпененото море, дървените дръжки на разпилените харпуни подскочат косо в него; главите на плуващия екипаж се виждат около кита с най-разнообразни изплашени изражения; а в бурната черна далечина корабът владее цялата сцена. В анатомическите подробности на този кит могат да се намерят сериозни грешки, но ще ги отменим; защото аз не бих могъл за нищо на света да нарисувам такова нещо.

Във втората гравюра лодката се изравнява с обраслия с водорасли огромен същински кит, който търкаля в морето черното си буренясало туловище като някоя покрита с мъх скална отломка от патагонските крайбрежни канари. Фонтаните му са прави, плътни и черни като сажди; от този изобилен пушек от комина можете да заключите, че в голямата утроба се вари чудесна вечеря. Морски птици кълват дребните раци, миди и други морски лакомства и макарони, които същинският кит носи понякога върху мръсния си гръб. А през това време левиатанът с дебелите устни бяга из гълбините, оставяйки зад себе си тонове бурни, запенени вълни, сред които леката лодка трепери като ладийка, попаднала до гребното колело на голям океански параход. Така предният план е изпълнен с яростно движение; а отзад, в чудесен художествен контраст, се виждат гладката повърхност на успокоеното море, отпуснатите платна на безпомощния кораб и безжизнената маса на мъртъв кит — една завладяна крепост, където знамето на победителя се развява лениво на дръжката на харпуна, забит в дихателния отвор.

Не зная кой е или кой е бил този художник Гарнери. Но съм убеден, че или е бил запознат лично със сюжета си, или е бил извънредно успешно подпомогнат от някой опитен китоловец.

Французите умеят най-добре да предават движението. Разгледайте всички картини в Европа; къде другаде освен във Версай ще видите такива живи, дишащи движения върху платното; къде другаде зрителят може да се провира безразборно из последователните велики битки от френската история; къде другаде всеки меч прилича на лъч от северно сияние, а наследяващите се въоръжени крале и императори летят пред вас като устремени в пристъп короновани кентаври. Двете картини на морски битки от Гарнери заслужават да получат място в тая галерия.

Естествената способност на французите да долавят художествената същност на нещата изглежда особено подчертана в техните китоловни картини и гравюри. Без да притежават дори една десета от английската и нито една хилядна от американската опитност в риболовството, те са дали и на двете нации единствените завършени скици, годни да предадат истинския дух на китолова. Повечето английски и американски художници на китоловни сцени се задоволяват да представят механичното очертание на фигурите, един празен профил на кита; що се отнася до художествения ефект в случая, той се равнява на скициран профил на пирамида. Самият Скорсби дори, заслужено прочутият ловец на същински китове, след като ни е дал един скован гренландски кит в цял ръст и три-четири хубавички миниатюри на нарвали и сиви делфини, ни поднася редица класически гравюри на куки, ножове за разсичане и котвени куки; и с микроскопическото трудолюбие на един Льовенхук^[1] представя пред погледа на разтреперания зрител деветдесет и шест факсимилета от увеличени снежни кристали от Северния полюс. Не възнамерявам да подценя отличния пътешественик (който е за мене един от ветераните в тази област), но при такъв важен въпрос истинско недоглеждане е, че не е взел за всеки кристал по едно клетвено удостоверение от някой гренландски мирови съдия.

Освен тези прекрасни гравюри на Гарнери има още две френски гравюри, заслужаващи внимание, с подписа на някой си Х. Дюран. Една от тях, макар и не напълно подходяща за сегашното ни намерение, все пак заслужава да се спомене поради друга причина. Гравюрата представя следобеден покой сред тихоокеанските острови; френски китоловен кораб е пуснал котва до брега в спокойни води, които го плискат лениво; отпуснатите платна на кораба и дългите листа на палмите са увиснали заедно в неподвижния въздух. Ефектът е

прекрасен, защото представя отрудените риболовци в едно от редките им състояния на ориенталски покой. Другата гравюра е съвсем различна: корабът е в открито море в самото сърце на левиатановата област, точно до един същински кит; корабът (където ще започне разсичането) се е опрял до чудовището като до кей; а една лодка напуска бързо тази сцена, за да преследва китове в далечината. Харпуните и копията са наредени и готови да влязат в употреба; трима гребци поставят мачтата в отвора; а поради внезапно морско вълнение малкият съд се е понадигнал извън водата като кон, изправен на задните си крака. Откъм кораба димът от мъките на ударения кит се издига като пушек над ковашко село; а откъм ветрената страна черен облак, предвещаващ вихрушка и дъжд, като че ускорява дейността на възбудените моряци.

[1] Холандски естественик, създал един от първите микроскопи.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА 57

РИСУВАНИ, КОКАЛЕНИ, ДЪРВЕНИ, ЖЕЛЕЗНИ, КАМЕННИ, ПЛАНИНСКИ, ЗВЕЗДНИ КИТОВЕ

Когато слизате към лондонските корабостроителници, може би сте виждали на Тауър Хил един сакат просяк (или Котвата, както го наричат моряците), който държи пред себе си рисувана дъска, представяща трагичната случка, при която е загубил крака си. Нарисувани са три кита и три лодки; едната от лодките (вероятно тази, където липсващият крак се е намирал в първоначалната си цялост) е стисната между челюстите на най-предния кит. Казвали са ми, че цели десет години този човек показва непрестанно картината и осакатения крак пред невярващия свят. Но дойде най-последно време да му повярват. Неговите три кита са във всеки случай най-добрите, отпечатани в Уопинг^[1], а осакатеният му крак е точно такъв пън, какъвто можете да намерите в западните сечища. Но макар и застанал завинаги върху своята греда, нещастният китоловец не държи никога речи, а само наблюдава тъжно с наведена глава отрязания си крак.

Из Тихия океан, в Нантъкит, Ню Бедфърд и Саг Харбър ще видите изразителни скици на китове и китоловни сцени, изрязани от самите китоловци върху зъби на спермацетов кит, или дамски банели, изработени от кости на същински кит, заедно с други подобни зальгалки, както моряците наричат многобройните остроумни украшения, които те изработват старателно от този суров материал през свободните си часове в океана. Някои от тях имат кутийки с един вид зъболекарски инструменти, нарочно пригодени за тази резба. Но повечето работят само с джобните си ножчета; и с този почти всемогъщ моряшки инструмент могат да ви осъществят всякакво моряшко хрумване.

Дългото изгнание от християнския свят и цивилизацията връща неизбежно човека към състоянието, в което го е създал Бог, с други думи, той става отново дивак. Истинският китоловец е същински дивак като някой ирокезец. Аз самият съм дивак, който дължи покорство само на краля на людоедите и е готов всеки миг да се разбунтува срещу него.

А една от отличителните особености на дивака в личния му живот е неговото невероятно трудолюбие. Един старинен хавайски боен кривак или дръжка на копие е по своята многообразна и старателно изработена резба също такъв образец на човешко постоянство, какъвто е и един латински словарь. Защото тази невероятно сложна мрежа от резба върху дърво е изработена само с някоя счупена морска раковина или зъб от акула и е струвала многогодишен упорит труд.

Казаното за хавайския дивак важи и за белия дивак — моряка. Със същото невероятно търпение и със същия единствен зъб от акула на жалкото джобно ножче той ще издълбае резба върху кост, може би не така изкусна, но също така сложна по рисунък, каквато гръцкият дивак е издълбал върху щита на Ахилес, и изпълнена със същото варварско настроение и внушения, каквито има в рисунките на стария холандски дивак Албрехт Дюрер.

На предните палуби на американските китоловни кораби се срещат често китове, изрязани от дърво или от малките тъмни талпички на онова дърво, от което в островите на нашите южни морета изработват оръжията си. Някои от тях са изработени с голяма точност.

На входните врати на някои стари селски къщи с островърхи покриви са окачени за опашката си бронзови китове, които служат за чукчета. Ако вратарят е сънлив, най-добре ще е главата на кита да е като наковалня. Тези китове чукчета рядко са сполучливи образи на кита. На върха на някои старомодни църкви ще видите железни китове, поставени там за ветропоказатели; но те са толкова високо, украсени са по най-различни поводи с толкова надписи „Не пипай!“, че човек не може да ги разгледа отблизо, за да прецени достойнствата им.

В кокалестите, ръбести области на земята, в подножието на високи, изпотрошени канари, където множество скални отломки са пръснати във фантастични групи из равнината, често ще откриете

фигури, напомнящи вкаменени китове, полупотънали в тревата, която се удря о тях във ветровити дни като зелени прибрежни вълни.

В планински области, където пътникът е заобиколен непрекъснато от амфитеатрални възвишения, от някое удобно място за наблюдение можете да зърнете за миг във вълнообразните очертания на хребетите профила на кит. Но за да го забележите, трябва да сте истински китоловец; и ако искате да го видите повторно, трябва да потърсите непременно първоначалното си наблюдателно място; а такива гледки в планината са нещо толкова случайно, че първоначалният ви наблюдателен пункт може да изисква старателно повторно откриване; като Соломоновите острови, които са и досега неизвестни, при все че са били посетени някога от Мендана с плисираната яка и описани от стария Фигуера.

Ако сте особено увлечени от този въпрос, не ще пропуснете да забележите огромни китове и в звездното небе заедно с лодките, които ги преследват, както войнствените източни народи са виждали в облаците вкопчена в битка войска, така и аз преследвах левиатана на север, въртейки се около полюса заедно със светлите точки, които ми го очертаха за първи път. А под лъчезарното южно небе скочих на Аргонафта и гоних звездния Кит далече зад крайните очертания на съзвездията Хидра и Летящата риба.

Да бих могъл, използвайки за юзда фрегатните котви и за стремена сноповете харпуни, да яхна този кит и да литна накрай небесата, за да видя дали баснословното небе с безбройните му шатри наистина съществува отвъд обсега на смъртните ми очи!

[1] Лондонски квартал до доковете на Темза. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 58

БРИТ^[1]

Когато поехме курс на североизток от островите Кроцети, попаднахме сред обширни области от брит, ситното жълто вещество, което е главна храна на същинския кит. То се полюляваше на цели мили край нас, сякаш плавахме сред безбрежни ниви от зрели златисти жита.

На втория ден видяхме голям брой същински китове, които не се страхуваха от нападението на спермацетов китоловен кораб като „Пекод“ и плуваха лениво с отворени уста из брита, който се полепваше по трептящите ресни на чудната венецианска завеса в устата им, а оцежданата по този начин вода се стичаше по устната. Като ранобудни косачи, които замахват бавно и старателно с коси из мократа висока трева на мочурести ливади, тези чудовища плуваха със странен, свистящ, рязък звук, оставяйки зад себе си откоси в жълтото море^[2].

Но нищо друго освен шума от връзването в брита при плуването им не напомняше косачи. Гледани от върха на мачтата, особено когато са се спрели на едно място, огромните им черни фигури приличаха най-вече на безжизнени скали. И както в големите ловни области на Индия чужденецът може да види понякога отдалеко налягали слонове, без да ги познае, вземайки ги за голи черни възвишения, тъй и човек, който вижда за първи път морските левиатани, може да не ги познае. А дори когато най-после ги познаете, невероятната им големина ще ви попречи да повярвате, че такива великани могат да имат инстинкти като кучето или коня.

Всъщност човек едва ли може да гледа жителите на морските бездни със същите чувства, с които гледа сухоземните. Защото, макар някои стари естественици да твърдят, че всяко сухоземно животно произлиза от съответен вид в морето, и макар, общо взето, това да е

възможно, когато стигнем до отделни видове, къде например ще намерите в океана риба, която да отговаря по разумната си вяроност на кучето? Само за проклетата акула може да се каже, че има в известно отношение сравнителна прилика с него.

Но макар сухоземните жители изобщо да гледат обитателите на моретата с неизразимо недружелюбни и неприязнени чувства; макар морето да е за нас вечна terra incognita и Колумб да е плавал над безброй непознати светове, преди да открие земния западен свят; макар по всяка вероятност най-ужасното от всички човешки нещастия да постига ония десетки и стотици хиляди, които загиват под водата; макар и най-краткият размисъл да ни убеди, че колкото дребничкият човек и да се перчи със своето знание и умение и колкото това знание и умение да се увеличава в благосклонното бъдеще, все пак завинаги, до второ пришествие, морето ще го напада и умъртвява, като превръща в прах най-внушителните и здрави кораби, които той ще построи; въпреки всичко това поради непрекъснатото повторение на тези впечатления човек е загубил първоначалното си чувство на ужас от морето.

Известно е, че първата лодка, за която знаем, е плавала над океана, погълнал с португалска отмъстителност цял свят, без да остави ни една вдовица. Същият океан се вълнува и до днес; същият океан е погълнал нещастните кораби миналата година. Да, глупави хора, Ноевият потоп не е свършил още, той залива и до днес две трети от белия свят.

Каква е разликата между морето и сушата, та чудесата по нея не са чудеса и в него? Свр̀хестествен ужас обзел някога евреите, когато твърдата земя се разтворила под краката на Кора и дружината му и ги погълнала навеки; и няма ден в наше време, в който сл̀нцето да е залязло, без живото море да е погълнало както някога и кораби, и екипажи.

Морето е враг обаче не само за човека, който му е чужд, но и за собствените си чада; то е по-зло от персийския стопанин, убил своите гости, и не щади дори тия същества, които само е родило. Като дива тигрица, която при премятанията си в джунглите смазва собствените си рожби, морето захвърля върху скалите и най-едрите китове, оставяйки ги там редом с разбити корабни отломки. Никаква чужда милост и сила нямат власт над него. Зад̀хан и пухтящ като обезумял

боен жребец, загубил ездача си, волният океан се разлива по цялото земно кълбо.

Спомнете си коварството на морето; най-страшните негови обитатели се плъзгат обикновено невидими под водата, скрити вероломно под прелестни лазурни багри. Спомнете си сатанинския блясък и красота на много от най-безсъвестните му племена, например прелестната, изящна форма на много видове акули. Спомнете си всеобщото взаимоизяждане в морето — всички негови обитатели се дебнат едни други във вечна война, откакто свят светува.

Спомнете си всичко това, обърнете се към зелената, мила и кротка суша, погледнете и двете и кажете намирате ли някакво странно подобие на тях в себе си. Защото както страхотният океан обгражда зелената суша, така и в душата на човека се намира един островен Таити, изпълнен с радост и покой и заобиколен от всички ужаси на полупознатия живот. Бог да те пази! Не се отделяй от този остров, защото после не ще можеш да се върнеш в него!

[1] Планктон. — Б.пр. ↑

[2] Тази част от морето, известна между китоловците с името Бразилски рифове, не е получила наименованието си като Нюфаундлендските поради своите плитчини и дълбочини, а поради забележителната си прилика с ливади, дължаща се на постоянно плуващите из тая област огромни площи от брит, сред които устройват често гонитби на същински кит. ↑

ГЛАВА 59

СЕПИЯ

Газейки поляка из ливадите с брит, „Пекод“ държеше курс на североизток към остров Ява; лек ветрец тикаше напред кила, така че в обкръжаващата ни ведрина трите високи мачти се полюшваха от ленивия полъх като три нежни палми в равнина. И в тази сребриста нощ се виждаше все още от време на време самотният, примамбащ фонтан.

Но в едно прозрачно синьо утро, когато над морето се разстиляше почти свръхестествен покой, но не и застоялост и затишие; когато блестящото слънчево острие приличаше на протегнат над водите златен пръст, повеляващ им да пазят тайна; когато плъзгащите се вълни си шепнеха и се стремяха бавно напред; сред тоя дълбок покой на видимия мир дежурният на главната мачта Дагу зърна странен призрак.

Една огромна бяла маса се надигна лениво в далечината и като се издигаше все по-високо и по-високо, се отдели от лазура и най-последна блесна пред носа на кораба като току-що свлякла се от планина снежна лавина. Поблестя за миг, после все така бавно се отпусна и потъна. Издигна се отново, заблестя все така безшумно. „Не прилича на кит, а дали не е Моби Дик?“ — помисли Дагу. Призракът потъна пак, но при новата му поява негърът изпищя така, че стресна всички задрямали моряци:

— Ето!... Ето го пак!... Ей там се показва! Точно пред нас! Белия кит! Белия кит!

При тия думи моряците се втурнаха към реите, както при роене пчелите се втурват към клоните. Гологлав под палещото слънце, Ахав застана на бушприта с протегнатата назад ръка, за да дава нарежданията си на рулевия, и загледа втренчено в посоката, безмълвно сочена отгоре от неподвижния Дагу.

Дали неотлъчното присъствие на този единствен, безшумен и самотен фонтан бе подействало постепенно на Ахав и го бе накарало

да свърже тишината и покоя с възможността да зърнем преследвания кит, или пък нетърпението му надделя, но както и да бе, щом забеляза бялата маса, той даде незабавно заповед за спускане на лодките.

След малко четирите лодки бяха във водата, предвождани от лодката на Ахав, те заплаваха бързо към жертвата си. Тя потъна почти веднага и докато ние чакахме с неподвижни весла да се появи отново, тя се издигна бавно — уви! — на същото място, където бе потънала. Забравили почти напълно Моби Дик, ние гледахме най-чудното видение, което тайнственото море е представяло досега на хората. Огромна месеста маса, цели фурлонги на дължина и ширина, бяла като сметана, се люлееше над водата с безброй дълги пипала, извити като гнезда на анаконди, готови да сграбчат слепешком всяко нещастно същество, което биха могли да достигнат. Тази маса нямаше лице или чело; никакъв видим признак за усет или инстинкт; тя се люлееше над вълните като неземец, безформен, случайно появил се призрачен живот.

Когато тя изчезна отново бавно, с глух плисък, Старбък изрева, все още загледан в развълнуваните вълни, които я бяха погълнали:

— По-добре да бях видял и да се бях борил с Моби Дик, отколкото да срещна тебе, бяло привидение!

— Какво беше това, сър? — запита Фласк.

— Огромната жива сепия, която малко кораби могат да срещнат и да се завърнат след това в пристанището си, за да разкажат за нея.

Ахав не продума; обръщайки лодката, той се върна на кораба, останалите го последваха също така мълчаливо.

Каквито и суеверия да съществуват у китоловците за срещата с това нещо, едно е сигурно: то е толкова необикновено, че само това качество е достатъчно да му придаде злокобност. И се среща толкова нарядко, щото, макар всички моряци да твърдят, че е най-голямата жива твар в океана, малцина имат вярна представа за истинската му природа и форма, но въпреки това смятат, че то е единствената храна на спермацетовия кит. Защото, докато другите китове се хранят на повърхността на водата и човек може да ги види какво ядат, спермацетовият кит намира храната си в неznайните подводни гълбини и само по предположение може да се каже от какво се състои тя. Понякога, когато го преследват неотстъпно, той повръща неща, които приличат на откъснати пипала на сепия, дълги от двадесет до тридесет

стъпки. Смята се, че чудовището, на което принадлежат тези пипала, се вкопчва с тях за дъното на океана, но спермацетовият кит, за разлика от другите видове, има зъби и с тях разкъсва тия пипала.

Има известно основание да се предполага, че огромният Кракен^[1] на епископ Понтоподан е бил навярно сепия. Така както са описани от епископа, последователните му появи и гмурвания заедно с другите подробности твърде много съответстват на тези на сепията. Но необходимо е да се смали доста много невероятното туловище, което епископът му приписва.

Някои естественици, чули смътно за описаното тук тайнствено животно, го включват в класата на исполинските сепии, към които то изглежда да принадлежи по някои външни черти, но е като бащата на великаните Анак за племето си.

[1] Морско чудовище. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 60

КИТОЛОВНОТО ВЪЖЕ

С оглед на китоловната сцена, която предстои да бъде описана, както и за по-добро разбиране на всички подобни сцени, които ще се представят по-късно, трябва да поговоря тук за магическото, понякога ужасно китоловно въже.

Първоначално употребяваното в риболовството въже е било от най-здрав коноп, леко намазан, но не напоен със смола като обикновените въжета, защото, макар че смолата прави конопа по-удобен за работа, а самото въже по-подходящо за всекидневна употреба на кораба, използваното количество смола би направило китоловното въже много кораво, за да може да се стяга както трябва; а и моряците вече разбраха, че смолата никак не прави въжето по-трайно или по-яко, макар и да го прави по-лъскаво и плътно.

През последните години манилската слама почти напълно замести конопа като материал за изработка на китоловни въжета в американското риболовство, защото, макар и не така трайна като конопа, тя е по-здрава, по-мека и по-еластична; а пък аз ще добавя (защото всяко нещо си има и естетична страна), че е и много по-красива и подходяща от конопа. Конопът е мрачен и тъмен като индиец, а манилската слама прилича на русокос черкез.

Китоловното въже е само два сантиметра дебело. На първи поглед не можете да повярвате, че е толкова яко, колкото е в действителност. От опит се знае, че неговите петдесет и една нишки могат да издържат всяка по 120 фунта^[1] товар, така че цялото въже може да издържи почти три тона. Дължината на обикновеното китоловно въже е над двеста фатома^[2]. То е навито спирално около тръбата, но не като серпантина на дестилационен апарат, а като плътно прилепващи една до друга пити сирене, пресечени само от малка вертикална тръба през средата. Тъй като и най-малкото омотаване или усукване при навиването непременно ще отнесе някоя ръка, крак или

дори цяло тяло, въжето се навива с най-голяма предпазливост около тръбата. Някои харпунджии посвещават почти цяла сутрин на това занимание, като поставят въжето нависоко и след това го спускат с някаква тежест към тръбата, за да го запазят от всякакви омотавания и усуквания, при навиването същото въже се навива едновременно и на двете. Това представлява известно предимство, тъй като тези двойни тръби са по-тесни, по-добре се сместват в лодката и тежат по-малко; докато американската тръба, която има почти три стъпки в диаметър със съответна дълбочина, е доста обемист товар за плавателен съд, чиито дъски са само половин инч^[3] дебели, защото дъното на китоловната лодка е като опасен лед, който може да издържи значителен товар, ако той е правилно разпределен, и твърде малък — ако е струпан на едно място. Когато цветната брезентна покривка е метната върху американска тръба за китоловно въже, човек би казал, че в лодката има огромна сватбена торта, която ще бъде поднесена на китовете.

И двата края на въжето са свободни; долният завършва с клуп, издига се от дъното на лодката покрай самата тръба и виси съвършено свободно през борда. Това положение на долния край е необходимо по две причини. Първо, за да може да се завърже за него допълнително въже от съседна лодка, в случай че удареният кит се гмурне много дълбоко и отнесе цялото закачено за харпуна въже. В такива случаи китът се предава, разбира се, като чаша ейл от едната лодка на другата; при все че първата винаги остава да помогне на посестримата си. Второ, това е необходимо заради общата безопасност; защото, ако долният край на въжето е закрепен по какъвто и да е начин за лодката и ако китът отмотае изведнъж въжето докрай само в един миг, както става понякога, той няма да се спре дотам, а обречената лодка ще бъде неизбежно повлечена в морските бездни и в такъв случай никакъв градски глашатай няма да я намери.

Преди да спуснат лодката, горният край на въжето се изважда зад тръбата, обвива се около шпила и се извежда отново напред по цялата дължина на лодката, като се кръстосва през дръжката на всяко весло, така че при гребането удря китката на гребца, а същевременно минава между гребците, седнали едни срещу други, и стига до покритите с ламарина подпорки или жлеbove на носа, където един дървен кол, голям колкото обикновена кегла, го придържа да не се свлече.

Увисвайки на леки фестони въвн от подпорките, то бива прехвърлено пак в лодката и след като още десет-двадесет фатома (наричани предно въже) бъдат навити около седалката в лодката, се връща все покрай борда малко по-назад, където го закрепват за късото въже, завързано непосредствено за харпуна; но преди това завързване късото въже минава през разни досадни за описване митарства.

По този начин китоловното въже минава в сложните си омотавания през цялата лодка, като я обвива почти във всички направления. Всички гребци са вплетени в опасните му плетеници; така че за плахото око на сухоземния жител гребците заприличват на индийски фокусници, около чиито крайници са се обвили най-смъртоносни змии. А никой син на смъртна жена, седнал за първи път между тези конопени плетеници и налягащ с все сила веслата, не може да не си мисли, че харпунът може всеки миг да бъде хвърлен и тези ужасни криволици ще се стрелнат като светкавици; а като помисли това, да не се разтрепери така, че мозъкът на костите му да се раздруска като пихтия. И все пак навикът... Странно! Какво ли не може да стори навикът?... Вие никога не сте чували около махагоновата си маса повесели духовитости, по-радостен смях, по-забавни шеги и блестящи закачки от онези, които можете да чуете върху дебелите кедрови дъски на китоловна лодка, впримчена в тия клупове; и като шестимата граждани на Кале пред крал Едуард шестимата моряци, съставлящи екипажа на лодката, гребат към смъртта с въже около шията.

Ако се позамислите, може би ще успеете да си представите честите, но рядко съобщавани китоловни трагедии, при които някой моряк е изчезнал, отнесен заедно с въжето. Защото да седите в лодка при пускането на въжето, е все едно да седите сред непрестанното въртене на пусната в действие парна машина, когато всеки въртящ се лост, острие или колело ще ви одраска. Тук дори е по-лошо; вие не можете да седите неподвижен сред тия опасности, защото лодката се мята като люлка и вие бивате отхвърлян без предупреждение ту на една, ту на друга страна; така че само с пъргавина и едновременност на волята и действието можете да се спасите от участието да бъдете превърнат в Мазепа и отнесен там, където самото всезрящо слънце не би могло да ви зърне.

Освен това, тъй както дълбокото затишие, което само привидно предшества и предрича бурята, е може би по-ужасно от самата буря,

защото е само нейна обвивка и тя се таи в него, както безобидната наглед пушка съдържа смъртоносния барут, куршума и взрива; така изящството и покоят на въжето, което обвива безгласно гребците, преди да влезе в действие, са много по-ужасни от всяка друга подробност в опасния занаят. Но защо да говоря повече? Всички хора живеят омотани в китоловни въжета. Всички са родени с конопени клупове около врата; но само когато попаднат в бързия, внезапен водовъртеж на смъртта, смъртните схващат безшумните, неуловими, вездесъщи опасности в живота. Ала ако сте философ, дори в китоловна лодка няма да изпитате нито на косъм повече страх, отколкото пред вечерния огън в камината ви с дилаф, а не харпун до вас.

[1] 1 фунт = 453,59 грама. ↑

[2] Около 300 метра. ↑

[3] 1 инч = 2,54 см. ↑

ГЛАВА 61

СТЪБ УБИВА КИТ

Ако за Старбък появата на сепията беше лошо знамение, за Куийкуег тя беше съвсем друго нещо.

— Кога видиш онзи сепия — каза дивакът, като точеше харпуна си в носа на закачената за борда лодка, — скоро видиш и онзи парм кит.

Следващият ден беше необикновено тих и задушен и тъй като не беше зает с нищо особено, екипажът на „Пекод“ мъчно можеше да устои на магията на съня, навявана от пустинното море. Защото тази част от Индийския океан, през която плавахме сега, не е това, което китоловците наричат оживена област, а то значи, че тук се мяркат нарядко делфини, хвърчащи риби и други пъргави обитатели на по-неспокойни морета от тия край Рио дела Плата или крайбрежието на Перу.

Мой ред беше да дежуря по мачта; облегал гръб на отпуснатите средни ванти, аз се люлеех лениво в омагьосания въздух. Никаква воля не можеше да му устои; почти загубих съзнание в тази замечтаност, душата ми сякаш излетя от тялото, при все че то все още продължаваше да се люлее като махало дълго време след оттеглянето на силата, която го е залюляла.

Преди да потъна в пълна забрава, бях забелязал, че дежурните на главната и средната мачта бяха вече задрямали. Така че накрая и тримата се люлеехме безжизнено на рейките, а на всяко наше залюляване отговаряше с кимане задрямалият долу рулеви. Вълните кимаха също с ленивите си гребени; над безкрайния унес на морето изтокът кимаше на запада и слънцето кимаше на всички.

Изведнъж под затворените ми очи се пръснаха сякаш мехури, ръцете ми стиснаха като клещи вантите, някаква невидима, милостива сила ме предпази; аз се стреснах и опомних. И уви! До подветрената ни страна на не повече от половин миля огромен спермацетов кит се люлееше във водата като преобърнатия кил на фрегата, а широкият му

лъскав гръб с цвят на етиопец светеше на слънцето като огледало. Полюлявайки се лениво в стихналото море и изхвърляйки от време на време фонтан от бяла пара, китът приличаше на снажен гражданин, който пуши лулата си в топлия следобед. Но тази лула, нещастни ките, ти беше последна. Стреснат като от пръчката на магьосник, спящият кораб и целият задрямал екипаж се събудиха внезапно и десетки гласове от всички страни заедно с трите гласа от върха на мачтите нададоха едновременно обичайния вик, докато огромната риба изхвърляше бавно и равномерно във въздуха искрящото си дихание.

— Веднага лодките! И срещу вятъра! — викна Ахав. Съобразявайки се сам със заповедта си, той завъртя руля, преди рулевият да успее да го стори.

Ненадейните викове на екипажа като че изплашиха кита; още преди да спуснат лодките, той се обърна величествено и се отдалечи към подветрената страна, но с такова ненарушимо спокойствие, така леко браздейки водите, щото Ахав помисли, че китът може и да не ни е забелязал, затова заповяда да не си служим с веслата и да говорим само шепнешком. Насядали като индианци от Онтарио по ръба на лодките си, ние загребахме бързо и безшумно напред; защото затишието не позволяваше да използваме безшумните платна. След малко, докато ние се плъзгахме подире му, чудовището вирна опашка на четиридесет стъпки във въздуха и изчезна от погледа ни като потънала кула.

— Ето му перките! — чу се вик; след това Стъб извади веднага кибрит и запали лулата си, защото ни бе даден отдих.

Доста време след потъването си китът се появи отново; а тъй като този път беше пред лодката на пушача, и то много по-близо до нея, отколкото до която и да е друга, Стъб разчиташе, че нему ще се падне честта да го улови. Явно беше, че китът е забелязал най-последващите. Така че мълчанието беше вече излишно. Оставихме леките лопати и заплискахме шумно с веслата. Продължавайки да пуши, Стъб насърчаваше екипажа на лодката си за нападение.

Да, рибата бе променила напълно поведението си. Съзнавайки опасността, китът плуваше „с главата нагоре“; тази част от тялото му се подаваше косо от бурната пяна, която той изхвърляше^[1].

— Карайте, карайте, мои хора! Не бързайте; полека... ама карайте; карайте я като мълния, повече не трябва! — викаше Стъб и

изхвърляше кълба дим, докато говореше. — Карай с дълги и силни удари, Таштего. Карай, Таш, карай, моето момче... карайте всички; само че спокойно, спокойно... невъзмутимо, както се казва... полека, полека... карайте я като черна смърт и ухилени дяволи, да накарате погребаните мъртъвци да наскачат от гробовете си... Повече не трябва. Карайте!

— У-хуу! У-хее! — изкрещя в отговор гейхедът и страшният боен вик се понесе в небесата; а всички гребци в изпълнената с напрежение лодка се наведоха неволно напред по примера, даден от усърдния индианец. На неговите диви викове отвърнаха други, още по-диви.

— Ки-хий! Ки-хий! — изрева Дагу, мятайки се напред и назад на седалището като тигър в клетка.

— Ка-ла! Куу-луу! — изрева Куийкуег, сякаш си облизваше устните след хапка печено пиле.

Така, с гребане и викане, лодките пореха морето. През това време, застанал начело, Стъб насърчаваше хората си за нападение, изхвърляйки непрестанно кълба дим. Те гребяха и напържаха сили като отчаяни смелчаци, докато най-последно се чу желаният вик:

— Ставай, Таштего!... И забивай!

Харпунът бе хвърлен.

— Всички назад!

Гребците удариха с веслата назад. В същия миг около всяка китка се изви нещо свистящо и горещо. Беше магическото въже. В предния миг Стъб го бе отвъртял набързо два пъти от шпила, от който поради все по-засилващото се въртене бликаше бледосинкав дим, сливащ се с непрекъснатия дим от лулата. Преди да се отбие напълно от шпила, въжето изприщваше и двете ръце на Стъб, от които поизтърканите вече ватирани платнени ръкавици се бяха смъкнали случайно. Той държеше сякаш двуостра вражеска сабя, която неприятелят се мъчеше с все сили да му изтръгне.

— Намокри въжето! Намокри въжето! — извика Стъб на седналия най-близо до шпила гребец, който грабна веднага шапката си и я напълни с морска вода^[2]. Отвъртяха още няколко реда и въжето най-последно се спря. Лодката летеше сега сред кипящите води като акула с всички перки. Стъб и Таштего размениха местата си — на носа и кърмата — една наистина главоломна задача при такова люшкане.

Тъй като треперещото въже се бе проточило по цялата дължина от горната част на лодката и тъй като беше по-опънато от струна на арфа, бихте могли да помислите, че лодката има два кила, от които единият пори водата, а другият въздуха — защото тя се носеше едновременно и в двете стихии. Непрекъснат водопад се разливаше пред носа ѝ; непрестанен водовъртеж оставаше след нея; а при най-лекото движение вътре, дори при мръдване на пръст, люлеещият се, скърцащ съд навеждаше треперещия си борд към морето. Хората летяха, всеки вкопчен с все сила за седалката, за да не изхвъркне в пяната; а високият Таштего до веслото на кърмата бе превил почти одве снага, за да сниши центъра на тежестта си. Стори ми се, че са прекосили целия Атлантически и Тихи океан, когато китът най-последно забави ход.

— Дърпай... дърпай! — викна Стъб на боцмана. И като се обърнаха към кита, всички повлякоха към него лодката, която все още се теглеше напред. Изравнявайки се с кита, Стъб опря здраво коляно о опорната дъска и започна да забива едно след друго копията си в бягащата риба, като — според заповедите му — лодката ту се отдръпваше от ужасния водовъртеж край кита, ту се изравняваше с него за ново нападение.

От всички страни на чудовището се лееха сега червени струи като ручейчета от хълм. Израненото му тяло плуваше не в пяна, а в кръв, която клокочеше и вреше на стотици метри зад него. Озарило това пурпурно езеро сред морето, залязващото слънце го отразяваше по лицата на хората, които лъщяха като червенокожи. През това време от дихателния отвор на кита бялата пара бликаше непрестанно с предсмъртно усилие, а от лулата на възбудения водач се извиваха мощни спирали; след всеки удар Стъб издърпваше изкривеното копие (завързано за въжето), оправяше го с няколко бързи удара в борда на лодката и го хвърляше отново срещу кита.

— Карай... карай! — викна той на боцмана, когато яростта на изтощения кит започна да отслабва. Карай!... По-близо!

— И лодката се изравни с рибата. Като отиде на носа ѝ, Стъб заби бавно остроето си копие в рибата и започна да го върти бавно, сякаш търсеше предпазливо някой златен часовник, който китът бе погълнал, а Стъб се страхуваше да не го счупи, преди да го извади. Златният часовник беше животът на рибата. Най-последно го улучи,

защото, минавайки от унеса си в неизразимото състояние, наричано „гърчове“, чудовището се преметна страхотно в кръвта си, обгърнато в непроницаема, бурна, кипяща пяна, така че попадналата във водовъртежа лодка, отдръпвайки се моментално назад, трябваше с голямо усилие да се измъква слепешката от бурния полумрак в ясният дневен въздух.

Гърчовете започнаха да стихват, китът се преобърна още веднъж, свивайки и разпускайки с потръпвания дихателния си отвор в остро, хъркащо, предсмъртно дишане. Най-после в ужасения въздух бликнаха струя подир струя съсирена кръв, напомняща пурпурна утайка на червено вино, която падна върху неподвижното тяло и се отцеди в морето. Сърцето се бе пръснало.

— Мъртъв е, мистър Стъб — каза Дагу.

— Да, и двете лули угаснаха! — Изваждайки своята от устата си, Стъб изгърси пепелта във водата и постоя за миг така, загледан умислено в рибата, която бе убил.

[1] На друго място ще се види от какво съвсем леко вещество се състои цялата вътрешност на огромната китова глава. При все че наглед е най-масивната, тя е всъщност най-леката част от тялото му. Затова той много лесно я изправя във въздуха и върши това винаги когато се движи с голяма бързина. Освен това горната част на главата му е толкова широка, а долната има такава заострена и разсичаща водите форма, че когато дигне косо глава, той се превръща от тъпонос мудар ветроход в островърха нюйоркско-лоцманска лодка. ↑

[2] Отчасти за да се изтъкне необходимостта от това действие, ще упоменем тук, че в някогашното холандско риболовство за мокрене на отмотаваното въже се е употребявал вързан за прът парцал; много други кораби употребяват за целта дървен съд или черпалка. Обаче шапката е най-удобна. ↑

ГЛАВА 62

ХВЪРЛЯНЕ НА ХАРПУНА

Няколко думи по повод една случка в предишната глава.

Според неизменните обичаи в риболовството, когато китоловната лодка се отдели от кораба, временен рулеви става водачът, който трябва и да убие кита, а харпунджията, чиято задача е да задържи кита, гребе с най-предното гребло, наричано харпунджийско. А за забиване на първото оръжие в кита е потребна силна, пъргава ръка; защото често при тъй наречените дълги удари тежкото оръжие трябва да се хвърли на разстояние от двадесет до тридесет стъпки. Но колкото продължителна и уморителна да е гонитбата, от харпунджията се иска през цялото време да гребе с все сили; от него се иска всъщност да бъде за другите пример на свръхчовешки труд не само с невероятното гребане, но и гръмки, безстрашни викове; а какво значи да крещиш с цяло гърло, когато всички мускули са напрегнати и почти сгърчени от умора — какво значи това, знае само онзи, който го е изпитал. Аз например не мога едновременно да рева и да работя неспирно. В това напрегнато състояние, ревящ с гръб към рибата, изтощеният харпунджия чува вълнуващия вик: „Скачай и забивай!“ Той трябва да остави и закрепи греблото, да се полуобърне, да грабне харпуна от куката и да се опита с недоизчерпаната си силица да го забие някак в кита. Не е чудно тогава, че в цялата световна китоловна флота едва ли десет на сто от редовно хвърлените копия постигат целта си; не е чудно, че толкова несполучили харпунджии биват безумно ругани и понижавани; не е чудно, че на някои просто вените се пръсват в лодката; не е чудно, че някои китоловни кораби отсъстват по четири години и се връщат само с четири бурета мас; не е чудно, че за някои собственици на кораби китоловът е предприятие на загуба, защото душата на лова е харпунджията, а пък ако изтръгнете душата на харпунджията от тялото му, как ще му остане дъх, когато му е най-потребен?

Ако ударът е сполучлив, в следващия критичен миг, когато китът започне да бяга, водачът и харпунджията започват също да се блъскат назад-напред, като излагат на най-голяма опасност себе си и останалите. Тогава именно те разменят местата си; и водачът, първият офицер в малкия съд, заема своето място на носа на лодката.

Без да искам и да зная кой поддържа противното гледище, смятам, че всичко това е глупаво и излишно. Водачът трябва да си стои на носа от начало до край, той трябва да хвърля както харпуна, така и копието; никакво гребане не може да се изисква от него освен при обстоятелства, очевидни за всеки китоловец. Зная, че това може да предизвика понякога известно забавяне в гонитбата; но продължителна опитност в различни китоловни кораби от различни националности ме убеди, че повечето неуспехи в китоловството се дължат не толкова на бързината на кита, колкото на току-що описаното изтощение на харпунджията.

За да се осигури най-голям успех при хвърляне на копието, харпунджиите в тоя свят трябва да скочат отпочинали, а не изтощени от труд.

ГЛАВА 63

КУКАТА

От стъблото израстват клони, от тях — вейки. Така при благодарни теми изникват главите.

Куката, за която се спомена в една от предишните страници, заслужава отделно описание. Тя представлява пръчка, дълга около две стъпки, с жлеbove и особена форма, забита отвесно в десния борд до носа на лодката, за да служи за опора на дървения край на харпуна, чийто оголен, назъбен втори край стърчи малко наклонен пред носа. По този начин оръжието е винаги подръка за харпунджията, който го грабва от мястото му така бързо, както някой горски жител откачва пушката си от стената. На куката са подпрени обикновено два харпуна, наричани съответно първи и втори.

Но и двата харпуна са свързани поотделно с общото въже, и то със следната цел: да бъдат хвърлени, ако е възможно, незабавно един след друг срещу един и същи кит; така че, ако при оттеглянето единият ще трябва да бъде измъкнат, другият все пак да остане. Това удвоява изгледите за успех. Но много често поради внезапното, буйно и конвулсивно бягство на кита след удара с първия харпун за харпунджията е невъзможно, колкото и светкавични да са движенията му, да забие и втория. Все пак, тъй като вторият харпун е вече свързан с въжето, което се отмотава, той също трябва при всички обстоятелства да бъде хвърлен вън от лодката както и където попадне; иначе целият екипаж се излага на най-голяма опасност. В такива случаи харпунът обикновено бива хвърлен във водата, подвиг, който в повечето случаи може да се извърши благоразумно благодарение запасните навивки на въжето в лодката (споменати в една от предишните глави). Но това опасно действие невинаги минава без тъжни и смъртоносни злополуки.

По-нататък трябва да знаете, че щом бъде хвърлен, вторият харпун се превръща веднага в люшкащо се, разсичащо страшилище, което подскача около лодката и кита, омотава въжетата, прерязва ги и

прави пакости по всички направления. А обикновено не е възможно да го приберат, преди да уловят окончателно убития кит.

Помислете тогава какво е положението на четири лодки, подгонили заедно някой необикновено силен, пъргав и съобразителен кит; когато благодарение на тези негови качества, както и на допълнителните случайности при подобно смело начинание, наоколо му се люшкат едновременно осем или десет запратени втори харпуна. Защото във всяка лодка има, разбира се, по няколко харпуна, които ще бъдат завързани за въжето, в случай че първият е бил безуспешно и безвъзвратно хвърлен. Разказвам откровено тук тези подробности, защото те ще могат да изяснят някои много важни и сложни места и случки, които предстои да бъдат описани по-нататък.

ГЛАВА 64

ВЕЧЕРЯТА НА СТЬБ

Китът на Стьб бе убит на известно разстояние от кораба. Морето беше тихо; така че като подредихме една след друга трите лодки, ние се заловихме да завлечем бавно трофея до „Пекод“. Осемнадесет мъже с тридесет и шест ръце и сто и осемдесет пръста се измъчвахме часове наред с този неподвижен, ленив труп във водата, който едва-едва помръдваше от време на време — отлично доказателство за огромността на придвижваното тяло. Защото по големия канал Хангхо (или както там му е името) в Китай четирима-петима души работници теглят от крайбрежната пътека някоя грамадна натоварена джонка, като изминават по една миля на час; а огромният кораб, който ние теглехме с мъка, се влачеше едва-едва, сякаш беше натоварен с олово.

Стъмни се, но трите лампи по главните ванти на „Пекод“ ни сочеха смътно пътя. Когато наближихме, видяхме, че Ахав остави една от още няколко запалени лампи по парапета. Той погледна за миг разсеяно влачения кит, даде обичайните нареждания за запазването му през нощта, предаде лампата си на един моряк, прибра се в капитанската каюта и не се показа до сутринта.

При все че, докато надзираваше преследването на кита, капитан Ахав проявяваше обичайната си енергичност, сега, когато животното беше мъртво, той изглеждаше разяждан от някакво смътно недоволство, нетърпение или отчаяние; този мъртъв кит му напомняше сякаш, че Моби Дик още не е убит, и дори да биха докарали хиляда други кита на кораба му, това не би го приближило ни на косъм към голямата му безумна цел. Твърде скоро от шума по палубите на „Пекод“ бихте предположили, че екипажът се готви да пусне котва в открито море; защото по палубата повлякоха тежки вериги, които бяха хвърлени през люковете. Но с тези дрънкащи вериги щеше да бъде закрепен не корабът, а огромният труп. Свързано с глава за кърмата и с опашка за носа на кораба, черното туловище на кита лежеше сега до кораба и гледани в тъмната нощ, която скриваше мачтите и вантите,

двете тела — корабът и китът — бяха сякаш впрегнати заедно като огромни волове, от които полегналият се облягаше на изправения^[1].

Ако недоволният Ахав кротуваше, поне доколкото проличаваше на палубата, вторият помощник-капитан Стъб, ликуващ от победата си, проявяваше необичайна, но все така добродушна възбуда. Той така се суетеше, че официалният му началник, спокойният Старбък, му отстъпи мълчаливо временното ръководство. Скоро се разбра една дребна допълнителна причина за това оживление на Стъб. Той беше голям чревоугодник, а китовото месо било нещо извънредно вкусно за него.

— Един бифтек! Един бифтек, преди да заспя! Прехвърли се през борда, Дагу, и ми отрежи едно парче от филето!

Тук трябва да се каже, че макар тия диви риболовци обикновено да не карат неприятеля да плаща според общото военно правило текущите военни разходи (поне докато се установят приходите от пътуването), все пак от време на време ще срещнете нантъкитци, които имат особена слабост към посочената от Стъб част на спермацетовия кит, включваща заострения край на тялото му.

Към полунощ бифтекът бе отрязан и опечен и при осветлението на две лампи с китово масло Стъб застана решително пред капака на рудана като пред бюфет, за да изяде на крак китовата си вечеря. Но Стъб не пируваше сам тази нощ с китово месо. Присъединявайки мляскането си към неговото дъвчене, хиляди акули гъмжаха около мъртвия левиатан и се гощаваха с маста му. Малцината заспали на койките си долу се стряскаха често от удрянето на опашките им в кила, само на няколко инча от сърцата на спящите. Ако погледнехте през борда, можехте да ги видите (както дотогава ги чувахте) как се търкалят в зловещите черни води и се обръщат по гръб, захапали огромни кръгли късове китово месо, големи колкото човешка глава. Този подвиг на акулите изглежда наистина невероятен. Как успяват те да измъкнат такива симетрични хапки от една наглед недостъпна маса, си остава част от всемирните загадки. Белегът, който оставят по този начин върху кита, може най-добре да се оприличи на вдлъбнатината, издълбана от дърводелец за поставяне на винт.

При все че сред целия димящ ужас и бяс на една морска битка човек може да види как акулите поглеждат с копнеж към корабните палуби като гладни кучета към маса, на която се реже сурово месо,

готови да нагълтат без дъвкане всеки изхвърлен убит; при все че храбрите касапи на палубата режат людоедски един другиму живите си меса с позлатени и украсени с темляци ножове, а акулите с украсените с накити уста разкъсват със свади под трапезата мъртвата плът; при все че ако преобърнете цялата история, ще имате пак съвършено същото впечатление, с други думи, ще видите, че всички участници постъпват възмутително като акули; и при все че акулите се надбягват неизменно с всички пренасящи роби кораби по Атлантика, като подтичват неотстъпно край тях, за да бъдат подръка, когато потрябва да се прати някъде някой пакет или някой умрял роб да се погребее прилично; при все че могат да се приведат още няколко подобни примера за установени отношения, места и случаи, при които акулите най-другарски се събират и най-весело пируват, все пак никога и при никакъв случай не ще ги видите в такова безчислено множество и весело настроение, както около мъртъв кит, завързан за през нощта за китоловен кораб в открито море. Ако не сте виждали никога такова зрелище, не решавайте прибързано дали е уместно да се боготвори сатаната и дали е целесъобразно да спечелите благоволението му.

Но в сегашния случай Стъб обръщаше толкова внимание на млясканията от пиршеството, протичащо така близо до него, колкото и акулите се интересуваха от млясканията на неговите епикурейски устни.

— Готвачо! Готвачо!... Къде е тоя стар Флийс? — извика най-после той, като се разкрачи още повече, за да се закрепи по-здраво за вечеря, а в същото време заби вилицата си така, като че пробощдаше с копие. — Готвачо, хей, готвачо, доплувай насам!

Старият негър, в немного добро настроение, след като го бяха вече измъкнали от топлото легло в един съвсем ненавременен час, се дотътри от кухнята си; като у всички стари негри капачките на коленете му не бяха в ред, защото не ги почистваше като капачките на тенджерите си; и така старият Флийс, както го наричаха, се дотътри, накуцвайки, като се подпираше с дилафа, направен грубовато от две изправени железни куки; след като се довлече, старият абанос застана мирно според заповедта срещу бюфета на Стъб, после скръсти и опря ръце на чаталестия си бастун, наведе още повече приведения си гръб и наклони глава така, че да използва здравото си ухо.

— Готвачо — каза Стъб, като вдигна набързо към устата си червеникав къс месо, — не смяташ ли, че този бифтек е провален? Много си го начукал, готвачо — много е крехък. Не съм ли ти казвал постоянно, че китовата пържола е хубава, когато е твърда? Не виждаш ли акулите отвън предпочитат ги твърди и недопечени. Каква олелия вдигат! Иди им поговори, готвачо! Кажим им, че могат да се нагостят прилично и с мярка, но да пазят тишина. Дявол да ме вземе, ако мога да чуя собствения си глас. Тръгвай, готвачо, да им предадеш поръчението ми. Чакай, вземи тази лампа — той грабна лампата от своя бюфет — и върви да им държиш една проповед!

Старият Флийс взе намусено подадената лампа и тръгна, накуцвайки, по палубата по фалшборда, след това спусна с една ръка лампата към морето, за да види по-добре слушателите си, а с другата вдигна тържествено дилафа, наведе се над парапета и замърмори на акулите; в това време Стъб се бе примъкнал тихо зад него да подслушва.

— Братя, заповядано ми да кажа, че вий трябва да спрете това проклет олелия. Чувате? Спрете проклето мляскаме с джуки! Маса^[2] Стъб казал, може да тъпчете търбух до гуша, ама ей богу! Трябва спрете това проклет шум!

— Готвачо — намеси се Стъб, като придружи думите си с внезапно потупване по рамото, — слушай, готвачо! Дявол да те вземе, не бива да ругаеш така, когато държиш проповед. Така не се покръстват грешници, готвачо!

— Ами как? Проповядвай му сам тогава! — И се обърна намусено да си върви.

— Не, готвачо, продължавай, продължавай!

— Добре. Тогава, мили братя...

— Правилно! — провикна се одобрително Стъб. — Поласкай ги, опитай така.

И Флийс продължи:

— Всички вие, акули, по природа си много лаком, ама аз пак казва на вас, братя, дето тая лакомия... Спирай проклето пляскане с опашка! Как мислиш да чуеш, като все така проклето удряш и хапеш?

— Готвачо — извика Стъб, като го хвана за яката, — не искам такива ругатни. Говори им възпитано.

Проповедта продължи:

— За лакомия, братя, не ви укорява много, такава твоя природа и не може да се изправи; ама работата е да управляваш този порочен природа. Ти си акули, то се знае; ама ако управляваш акула в тебе, бъдеш ангел, защото всички ангели били само добре направлявани акули. Слушай сега, братя, опитай се да бъдеш възпитан, като се гощаваш с тоя кит. Искам да кажа, не дърпай парчето от уста на съсед. Нали всеки акула има право на това кит? А пък, ей богу, никой от вас няма право на това кит; това кит е на друг. Знаем, някои от вас има много големи уста, по-големи от друго; ама понякога голям уста има малко търбух; затова голям уста не дадено за много гълтане, а за отхапване парчета за дребни акули, дето не могат нахълтат в грабеж да се нагостят.

— Добре го изкара, дядо Флийс! — извика Стъб. — Това беше по християнски, карай нататък.

— Няма полза да продължи, проклети разбойници пак ще граби и бие, маса Стъб; не чува ни дума, няма полза да проповядваш на такова проклето лакомници, както ги нарече, дорде търбух им се не напълни, а пък търбух на тях без дъно; пък кога напълни търбух, пак няма да чуе, тогава потъне в морето и бърза да спи на корали и вече нищо не чуе вовеки веков.

— Ей богу, и аз съм горе-долу на същото мнение; затова благослови ги, Флийс, и да отида да си довечерям.

При тия думи Флийс вдигна и двете си ръце над рибното множество и извика с кресливия си глас:

— Проклети братя! Дигай колко можеш олелия; пълни проклетия търбух, доде се пръсне... и пукни!

— Сега, готвачо — каза Стъб, като продължи да вечеря пред рудана, — застани, където беше преди малко, ей така срещу мене, и внимавай.

— Слушам — каза Флийс, като се наведе отново над дилафа в желаната поза.

— Така — каза Стъб, похапвайки си сладко в същото време. — Пак ще се върна на пържолата. Но най-напред на колко години си, готвачо?

— Каква работа има години с пържола? — запита сърдито старият негър.

— Мирно! На колко години си, готвачо?

— Къде деведесе, казват — промълви унило той.

— Живял си значи на тоя свят горе-долу сто години, готвачо, а не знаеш още как да приготвиш китова пържола. — При последната дума той глътна бързо нова хапка, която изглеждаше като продължение на въпроса. — Откъде си родом, готвачо?

— В трюм на ферибот, дето пътува по Роанок.

— На ферибот ли си роден! Ето пак нещо чудно. Но аз искам да зная в коя област си роден, готвачо.

— Нали каза в Роанок област — извика рязко той.

— Не, не си казал, готвачо; но ще ти кажа накъде бия. Трябва да се върнеш у дома си и да се родиш отново, защото не знаеш още как се готви китова пържола.

— Да пукна, ако сготви друга — изръмжа сърдито той и тръгна да си върви.

— Върни се, готвачо... хайде, дай ми дилафа... вземи това парче от пържолата и ми кажи мислиш ли, че е приготвена както трябва? Вземи я, казвам ти... — Той вдигна дилафа към него. — Вземи и я опитай.

Облизвайки за миг повехналите си устни, старият негър промълви:

— Най-хубаво сготвено пържола, каквото ял. Сочно, много сочно.

— Готвачо — каза Стъб, като тръгна отново към него, — числиш ли се към някоя църква?

— Минал веднъж покрай една в Кейптаун — отвърна сърдито старецът.

— Минал си веднъж през живота си покрай черква в Кейптаун, където сигурно си чул как благоговейният пастор нарича слушателите си „мили братя“, така ли? А сега ми казваш такава страшна лъжа, а? — рече Стъб. — Къде смяташ, че ще идеш, готвачо?

— Да спи подир малко — промърмори старецът и почти си тръгна, докато говореше.

— Чакай! Стой! Искам да кажа къде ще идеш, когато умреш, готвачо? Въпросът е страшен. Какво ще отговориш?

— Кога този черен старец умре — каза бавно негърът, променяйки изцяло тона и държането си, — няма сам иде нийде; един благословен ангел дойде и го вземе.

— Ще го вземе ли? Как? В колесница с четири коня, както грабнали Илия? И къде ще го закара?

— Там горе — каза Флийс, като вдигна дилафа точно над главата си и го задържа тържествено в това положение.

— Очакваш значи да се качиш на главната мачта, когато умреш, така ли, готвачо? А не знаеш ли, че колкото е по-високо, толкова е по-студено? На главната мачта, а?

— Не казал такова нещо — отвърна Флийс, пак разсърден.

— Каза „там горе“. Погледни и виж къде сочи дилафът ти. Може би смяташ да се качиш на небето, като пълзиш през отворите на мачтовите площадки, готвачо; но недей, няма да стигнеш там, ако не минеш по редовния път, през вантите. Мъчна работа е това, но трябва да се свърши, друг път няма. Само че никой от нас не е стигнал още небето. Свали дилафа, готвачо, и изслушай какво ще ти заповядам. Чуваш ли? Вземи шапката си в едната ръка, а другата сложи на сърцето си, докато ти кажа заповедта.

— Слушам — каза старият негър, като сложи и двете си ръце, както му бе казано, и се постара напразно да извие посивялата си глава така, че да чува едновременно с двете си уши.

— И така, готвачо, както виждаш, пържолата ти беше толкова лоша, че аз я магнах колкото можах по-бързо от погледа си; разбра го, нали? Добре, за в бъдеще, когато приготвяш нова китова пържола за личната ми трапеза на рудана, ще ти кажа как да я приготвиш, за да не я развалиш, като я препечеш. Ще вземеш пържолата в една ръка, ще я понагрееш със запалена главня, която ще държиш в другата; после ще я туриш в чиния, чу ли? Утре, когато разсичаме рибата, непременно да стоиш наблизко, за да вземеш краищата на перките и да ги туриш в оцет. А пък перките от опашката ще туриш в саламура, готвачо. Сега можеш да си вървиш.

Но преди да отmine три стъпки, Флийс бе върнат.

— Готвачо, утре за вечеря ще ми донесеш котлети през време на вахта. Чу ли? Отплавай сега... Ей, стой! Поклони се, преди да тръгнеш... Чакай пак! За закуска китови кюфтета... да не забравиш!

— Дано кит изяде него, наместо той кит, ей богу! Дявол да ме вземе, ако тоя маса Стъб не по-голям акула от най-голям акула — мърмореше старецът, като се отдалечаваше с накуцване; и с това мъдро възклицание се прибра в леглото си.

[1] Тук може да се спомене още нещичко. Китът се държи най-здро̀во за кора̀ба, като̀ бъдѐ вър̀зан за перките или опашката, а тѣй като̀ пора̀ди по-голя̀мата си плѣтност тази част е сравнително по-тежка от всички останали (с изключение на страничните перки) и остава гѣвка̀ва дори след смъртта, тя потѣва дъл̀бо̀ко под повър̀хността, така че не можете да я достигнете с ръ̀ка, за да я вър̀жете с верига. Но тази мъ̀чнотия е била остроумно преодоля̀на: приготвя се къ̀со здо̀рово вѣ̀же с дър̀вен буй на въ̀ншния край и тежина в средата, а другият му край се завър̀зва за кора̀ба. С ловки движения дър̀веният буй се измѣ̀ква от̀страна на тру̀па и след това опасване на кита се пуска веригата, която се плѣ̀зга покрай тя̀лото и най-после се заключва здо̀рово около най-тя̀сната част на опашката, къ̀дето се съединява с широките ѝ перки или изра̀стъци. ↑

[2] От мистѣ̀р — негѣ̀рски жаргон. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 65

КИТЪТ КАТО ГОЗБА

Фактът, че човек може да се храни със същество, което подхранва лампата му, и да го яде, тъй да се каже, при собственото му осветление, изглежда толкова странен, щото би трябвало да навлезем малко в неговата история и философия.

Известно е, че преди три века езикът на същинския кит се е смятал във Франция за голям деликатес и се е ценял много скъпо. Във времето на Хенрих VIII един придворен готвач получил щедра награда за измисления от него чудесен сос за печени на скара делфини, които са, както си спомняте, от вида на китовите. Делфините са всъщност и досега много ценна гозба. Месото се приготвя на топки горе-долу като топките за билиард; добре приготвени и подправени, тези кюфтета могат да минат за костенуркови или телешки. Старите шотландски монаси от Дънфърмлайн много ги обичали. И получили в дар от краля един голям делфин.

Истината е, че китът щеше да се смята за изтънчено ядене поне от китоловците, ако не беше толкова голям; седнете пред баница с месо, дълга тридесет метра, и апетитът ви непременно ще изчезне. Само най-непредубедени хора като Стъб си хапват сега печено китово месо; но ескимосите не са толкова придирчиви. Всички знаем, че те се хранят с китове и си имат богати изби с първокачествена отлежала китова мас. Един от най-прочутите техни лекари, Зогранда, препоръчва да се дават на децата резенчета китова мас, която била извънредно сочна и хранителна. А това ми напомня, че неколцина англичани, оставени случайно преди много години в Гренландия от един китоловен кораб, се хранили няколко месеца изключително с мухлясали остатъци от китово месо, захвърлени на брега след претопяването на маса. Холандските китоловци ги наричат „пръжки“, на каквито наистина много приличат, защото са кафяви, крехки и докато са пресни, миришат на някогашните домашни амстердамски

тестени кюфтета. Те са толкова привлекателни, че и най-въздържаният чужденец с мъка би се отказал от тях.

Но това, което намалява ценността на кита като храна на цивилизовани хора, е прекалената му тлъстина. Той е преохранен морски вол, толкова тлъст, че вече не е вкусен. Погледнете гърбицата му: тя би могла да бъде вкусна като бизоново филе (което се смята за изтънчено ядене), ако не беше просто пирамида от тлъстина. Колкото мек и мазен е и самият спермацет — като прозрачното полужелирано бяло месо на тримесечен кокосов орех, премного тлъст все пак, за да бъде заместител на маслото. При все това някои китоловци го примесват с някакво друго вещество и така могат да го ядат. При дългите нощни дежурства в кухнята нещо обикновено е моряците да потапят сухара си в огромните казани с мас, за да ги поизпържат. Сам аз неведнъж съм изкарвал така прекрасна вечеря.

Мозъкът на малък спермацетов кит се смята за изтънчено ядене. Разсичат с брадва черепа, двете дебелички белезникави полукълба (прилични на два големи пудинга) се изваждат, размесват ги с брашно и приготвят от тях чудесна гозба, напомняща донякъде телешка глава, любимо ядене на някои епикурейци; а известно е, че като се хранят постоянно с телешки мозък, някои млади епикурейци постепенно остават без достатъчно собствен мозък, за да могат да различат телешката глава от своята; защото това изисква наистина необикновена прозорливост. Затова именно някой младеж с наглед умна телешка глава пред него е едно от най-печалните зрелища, които може да ви се представят. Главата го поглежда някак укорно с изражение, което казва: „И ти ли, Бруте?“

Прекалената тлъстина на кита не е може би единствената причина, поради която сухоземните жители се отвращават от него; това се дължи донякъде и на споменатото по-горе съображение, тоест да се яде току-що убито морско животно, и то при осветление от неговата собствена мас. Но няма съмнение, че първият човек, заклал някога вол, е бил смятан за убиец, може и да е бил обесен; ако са го съдили волове, сигурно е бил обесен и сигурно го е заслужил като всеки друг убиец. Идете на пазара за месо в събота вечер и погледнете тълпата живи двуноги, загледани в дългите редици мъртви четириноги. Нима това зрелище не намалява вината на людоедите? Людоеди ли? Кой не е людоед? Аз ще ви кажа, че към жителя на Фиджи, насоллил в зимника

си някой мършав мисионер, за да се запаси срещу бъдещ глад, към този предпазлив фиджиец ще бъдат по-снизходителни в деня на страшния съд, отколкото към тебе, културни и просветени лакомецо, който заковаваш гъските за пода и после се гощаваш със затлъстелия черен дроб в гъши пастет.

Но Стъб яде кит, като се осветява с маста му, нали? И това увеличава злодеянието, така ли? Погледни тогава, културни и просветени лакомецо, който обядваш с печено говеждо, дръжката на ножа си: от какво е направена тя?... От братовия кокал на вола, който ядеш. А с какво изчистваш зъбите си, след като си изял угоената гъска? С перо от същите птици. С какво перо секретарят на Дружеството за защита на домашните птици от жестокости пише окръжните си? Едва през последните месеци това дружество взе решение да употребява само стоманени писци.

ГЛАВА 66

ИЗБИВАНЕТО НА АКУЛИТЕ

Когато в южното риболовство след дълги и изтощителни усилия довлекат късно през нощта някой уловен спермацетов кит, обикновено не се залавят веднага да го разсекат. Защото тази работа е извънредно тежка, не става бързо и изисква участието на целия екипаж. Затова обичаят е да приберат всички платна, да закрепят руля към подветрената страна и всички да идат да спят до разсъмване, при условие че дотогава ще има дежурни по котва, което значи, че целият екипаж ще се сменя на двойки в едночасово дежурство на палубата, за да следи дали всичко е в ред.

Но понякога, особено в екваториалните води на Тихия океан, тази програма се оказва неосъществима; защото около завързания труп се събират такива безбройни стада акули, че ако оставят кита, да речем, шест часа, на сутринта едва ли ще остане нещо друго освен скелета му. В повечето други океански области обаче, където тези риби не са в такова изобилие, невероятната им лакомия може за известно време да се намали значително, като ги разгонят с остри китоловни лопати, при все че това разгонване понякога само ги насърчава към по-голямо усърдие. Но в сегашния случай с акулите около „Пекод“ не стана така, макар че ако човек, несвикнал с подобни зрелища, би погледнал тази нощ през борда му, би сметнал цялото море наоколо за огромен къс сирене, а пък акулите — за червеи в него.

Въпреки това, когато Стъб нареди дежурствата по котва, след като се навечеря, и когато Куийкуег и един палубен моряк се явиха на палубата, между акулите настъпи немалко вълнение; защото двамата моряци свалиха веднага дървените площадки, издадени от борда за стъпване при расичането на кита, спуснаха три фенера, които хвърлиха дълги ивици светлина върху размътеното море, и започнаха да избиват без отдых акулите с дългите си китоловни лопати^[1], като забиваха острата стомана дълбоко в черепите, които изглеждаха единствената жива част от тялото. Но двамата отлични стрелци

невинаги можеха да улучат целта си сред потъналото в пяна безредно боричкащо се множество, а това разкри нови страни от невероятната свирепост на врага. Те не само се нахвърляха злобно да изяждат изтърбушените черва на съседите си, но се извиваха като жилави лъкове и захапваха собствените си черва; докато най-последно изглеждаше, че едни и същи черва влизат през устата и излизат от раззиналата рана. Но не беше само това. Опасно беше да имаш работа и с трупове и духовете на тия твари. Като че някаква пръсната пантеистична жизненост се таеше дори в ставите и костите след излитането на личния им живот. Една от тези убити акули, изтеглена на палубата заради кожата ѝ, щеше почти да отхапе ръката на нещастния Куийкуег, когато той се опита да затвори мъртвата ѝ уста.

— Куийкуег не ще да знае какъв Господ направил оня акула — каза дивакът, като тръскаше от болка изранената си ръка, — дали от Фиджи, или от Нантъкит, ама този Бог, дето направил акула, бил проклето нещо.

[1] Китоловната лопата, която служи за разсичане на кита, е направена от най-добра стомана, на големина е около една педя, а по форма прилича на градинското сечиво, чието име носи. Само че страните ѝ са съвсем плоски и горният край е значително по-тесен от долния. Това оръжие се поддържа всякога колкото е възможно по-остро; а при употреба от време на време го източват също като бръснач. В отвора му се вмъква дръжка от здраво дърво, от двадесет до тридесет стъпки дълга. ↑

ГЛАВА 67

РАЗСИЧАНЕТО

Беше събота вечер, а каква неделя последва! Всички китоловци изповядват *ex officio*^[1] незначителното на неделната почивка. Белият като слонова кост „Пекод“ заприлича на кланица, всеки моряк се превърна в касапин. Бихте помислили, че принасяхме десет хиляди вакли вола в жертва на морските божества.

Преди всичко огромните сечива за разсичане; между тези обемисти предмети има и няколко скрипеца, боядисани обикновено в зелено, които никой не може да вдигне сам; този огромен вързоп бе завлечен до главната мачта и завързан здраво за основата ѝ, която е изобщо най-здравото нещо на всяка палуба. Около вързоба бе прокарано дебело корабно въже до самия рудан и тежкия най-долен вързоп със сечива бе спуснат върху кита; за вързоба бе завързана голямата, тежаща стотина фунта кука за китова мас. След това двамата помощник-капитани, Старбък и Стъб, въоръжени с дълги лопати, бяха спуснати на дървените площадки пред борда и започнаха да пробиват отвор в тялото, за да закачат куката точно над най-близката странична перка. После около отвора се изрязва широк полукръг, куката се забива, а ядрото на екипажа се струпва с диви викове и започва да се поти около рудана. Изведнъж целият кораб се наклонява на една страна; всеки винт в него се раздвижва като гвоздеите в стара къща в мразовито време; той трепери, тресе се и кима с изплашените си мачти към небето. Той се наклонява все повече и повече към кита, а в това време на всяко запъхтяно повдигане на рудана вълните отговарят с подмамващо повдигане; докато най-после се чува бърз, внезапен плясък; корабът се люшва със силен тласък нагоре и настрана от кита и победоносният скрипец се показва, повлякъл откъснатия полукръгъл край на първото парче мас. И тъй като маста обвива кита както кората портокала, трябва да я обелят от тялото точно както понякога обелват кората на портокал, като я изрязват на спирали. Поради постоянното дърпане на рудана китът се върти непрекъснато във водата и маста се

бели на еднообразни ивици по протежение на тъй наречения „разрез“, направен едновременно от лопатите на помощник-капитаните Старбък и Стъб; веднага след обелването, може да се каже дори едновременно с него, маста се издига непрекъснато все по-високо и по-високо, докато горният ѝ край намаже върха на главната мачта; тогава моряците при рудана престават да го движат, огромната кървава маса се люшка няколко мига насам-натам, като че пусната от небето, и всеки трябва да внимава да не го докосне с люшканията си, защото може да го плесне и прехвърли през борда с главата надолу.

След това един от помагачите харпунджии се приближава с дълго остро оръжие, наречено абордажен меч, и като му дойде редът, прорязва сръчно доста голям отвор в долната част на люшкащата се маса. В този отвор закачат края на втория скрипец, за да задържа маста за следващото действие. След това този свършен воин предупреждава целия екипаж да се отстрани и се нахвърля отново изкусно върху маста, за да я раздели окончателно на две половини с няколко отчаяни мушкания отстрана; така късата долна половина е още здраво закрепена, а по-дългата горна част, наричана „одеяло“, все още се люшка и е готова за сваляне. Моряците на предния край подновяват песента си и докато единият скрипец обелва и издига второ парче мас от кита, другият постепенно спуска първото парче през главния люк право долу в една немебелирана приемна, наричана помещение за маста. В това полутъмно помещение няколко чифта пъргави ръце навиват дългото „одеяло“ като жива маса от преплетени змии. Така върви докрай: двата скрипеца едновременно се издигат и спускат, китът и руданът се люшкат, моряците пеят; господата в помещението за маста навиват, помощник-капитаните разрязват, корабът се напъва, а екипажът от време на време ругае, за да облекчи общото напрежение.

[1] Служебно (лат.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА 68

„ОДЕЯЛОТО“

Отделих немалко внимание на отегчителния въпрос за кожата на кита. По него съм имал спорове на море с опитни китоловци, а на суша с учени естественици. Първоначалното ми мнение остава непроменено, но то е само мнение.

Въпросът е: каква е и къде се намира кожата на кита? Знаете вече какво нещо е маста му. Тази мас има донякъде плътността на твърдо, дребнозърнесто говеждо, но е по-корава, по-жилава и плътна и е от осем-десет до дванадесет-петнадесет инча дебела.

Колкото и нелепо да изглежда на първи поглед да се твърди, че може да съществува толкова плътна и дебела кожа, тези й качества всъщност не са доводи против подобно предположение; защото не можете да намерите друга обвивка на китовото тяло освен тази мас; а какво друго, ако не кожа, е най-външната и достатъчно плътна обвивка на всяко животно? Вярно е, че от още неповреден китов труп можете да обелите с ръка едно необикновено тънко, прозрачно вещество, приличащо донякъде на извънредно тънки листове желатин, само че меки и гъвкави като сатен; преди да изсъхнат, разбира се, защото, когато изсъхнат, не само се свиват и уплътняват, но стават корави и чупливи. Аз имам няколко такива изсушени парчета, които употребявам за ленти в книгите ми за китове. Те са, както вече казах, прозрачни и понякога, като ги поставях върху печатните страници, ми се струваше, че увеличават буквите. Забавно е във всеки случай да четеш за китове, така да се каже, през техни очила. Но намерението ми тук е друго. Това извънредно тънко и прозрачно вещество, което обвива, признавам, цялото тяло на кита, трябва да се смята не толкова за кожа на животното, колкото, така да се каже, за кожа на кожата му; защото смешно би било да се твърди, че кожата на страшния кит е по-тънка и нежна от кожата на новородено дете. Толкова по този въпрос.

Ако приемете, че маста е кожата на кита, то, като вземем предвид, че при голям спермацетов кит тази кожа може да даде до сто

бурета мас, а по количество или по-точно по тегло тази изстискана мас е само три четвърти от обвивката, можем да си съставим представа за огромността на живата маса, щом като само част от кожата ѝ може да даде такова езеро. Като пресметнем по десет бурета на тон, имаме десет тона чисто тегло, получени само от три четвърти от китовата кожа.

Докато спермацетовият кит е жив, външният му вид е не по-малко чудо от всичко останало. Той е почти неизменно целият кръстосан и прекръстосан с безброй прави, гъсти белези като в прекрасни италиански гравюри. Но тези белези не изглеждат отпечатани върху споменатото по-горе желатиноподобно вещество, а като че се съзират през него, издълбани сякаш върху самото тяло. И това не е всичко. В известни случаи за прозорливо и наблюдателно око тези праволинейни белези са като в истинската гравюра само основа за съвсем други очертания. Те са йероглифни, тоест ако наричате йероглифи тайнствените знаци по стените на пирамидите, това ще е най-подходяща дума за сегашния случай. Помнейки йероглифите по един спермацетов кит, аз бях поразен от едно блюдо, представлящо староиндиански букви, издълбани в прочутите йероглифни скални вериги по бреговете на Горно Мисисипи. Подобно на тия мистични скали и тайнствено белязаният кит остава неразгадаем. Това споменаване на индианските скали ми напомня нещо друго. Независимо от всички особености, представяни от външността на спермацетовия кит, по гърба, а главно по страните му правилните белези са до голяма степен заличени поради многобройните груби следи от рани, нахвърляни неправилно и безразборно. Бих казал, че нюингландските крайбрежни скали, по които геологът Агаси си въобразява, че съзира белези от бурно сблъскване с огромни плуващи ледени планини, тая скали, бих казал, приличат немалко на спермацетовия кит. Струва ми се също, че тези белези от рани се дължат вероятно на враждебни схватки с други китове, защото най-често съм ги виждал у големи, възрастни самци.

Още няколко думи по въпроса за кожата или маста на кита. Споменахме вече, че тя се отделя от него на дълги ивици, наричани „одеяла“. Като повечето морски изрази и този е много сполучлив и смислен. Защото китът е наистина обвит в маста си като в същинско одеяло или юрган; или по-точно като с нахлузено през главата

индианско пончо, което го обгръща изцяло. Именно поради тази топличка обвивка китът може да се чувства удобно при всякакво време из всички морета, времена и води. Какво би станало, да речем, с един гренландски кит в мразовитите, ледни полярни морета, ако нямаше това приятно пардесю? Вярно е, че други риби се движат много жизнерадостно из тия полярни води, но трябва да се има предвид, че те са студенокръвни същества без дробове и самите им кореми са хладилници; същества, които се греят до подветрената страна на някоя ледникова планина, както пътник би се грял зиме пред огън в странноприемница; докато китът има като човека бели дробове и топла кръв. Смразете кръвта му, и той ще умре. Не е ли чудно тогава — преди да сме чули по-нататъшното обяснение — това огромно чудовище, за което телесната топлина е необходима както за човека, да се чувства като у дома си, потънало до гуша в полярните води, където случайно паднали от кораба си моряци биват намирани понякога след месеци замръзнали прави сред ледените полета като попаднала в кехлибар муха. Но още по-чудно е да се знае, че кръвта на един полярен кит е по-топла от тази на негър от Борнео през лятото!

Струва ми се, че в случая виждаме едно рядко качество — здрава индивидуална жизненост, друго рядко качество — дебели стени, и още едно рядко качество — вътрешна широта. Възхити се от кита, човече, и го вземи за пример! Запази се и ти топъл сред ледовете! Живей и ти на този свят, без да си част от него. Бъди хладнокръвен на екватора; запази кръвта си незамръзнала на полюса. Като огромния купол на свети Петър и като огромния кит запази, човече, през всички годишни времена собствена температура.

Колко лесно е и колко безнадеждно да се проповядват тия прекрасни неща! Колко малко сгради имат купола на свети Петър! И колко малко създания — огромността на кита!

ГЛАВА 69

ПОГРЕБЕНИЕТО

— Изтеглете веригите! Пуснете трупа към кърмата!

Големите скрипци са свършили вече работата си. Обеленото бяло тяло на обезглавения кит блести като мраморен паметник; макар и променило цвета си, то не изглежда загубило обема си. Все още е грамадно. То се отдалечава бавно, докато водата около него се раздира с плясък от ненаситните акули, а въздухът е изпълнен с хищни ята кресливи птици, чиито човки приличат на нараняващи ками, забити в кита. Огромният обезглавен бял призрак се отдалечава все повече и повече от кораба и на всеки пет метра нови стада акули и нови ята от птици увеличават кървавата олелия. Тази ужасна гледка може да се наблюдава с часове от почти неподвижния кораб. Под безоблачното светлосиньо небе върху ясната повърхност на спокойното море, люшкан от весели талози, огромният смъртник плува все по-далеч и по-далеч, докато изчезне най-после в безкрайния простор.

Тъжно и жалко погребение! Морските хищници в благочестив траур, въздушните акули в строго черно или райе. Малцина от тях, предполагам, биха помогнали приживе на кита, ако случайно би имал нужда от тях, но на погребалния пир всички най-благочестиво се нахвърлят. О, страшно земно хищничество, от което не се спасява дори могъщият кит!

Но това не е всичко. Колкото и осквернено да е тялото, отмъстителният дух го е надживял и витае над него, за да плаши. Забелязан отдалеко от някой страхлив военен или скитащ изследователски кораб, когато разстоянието скрива гъмжащите птици и само бялата маса плува и блести, огряна от слънцето, а бялата пяна на вълните се плиска в нея, треперещите пръсти записват веднага в корабния дневник следното за безвредния труп на кита: „Наблизо има плитчини, скали и силно вълнение: внимавайте!“ Години наред може би корабите ще отбягват това място, като го прескачат, както глупави овце прескачат празно пространство, защото водачът им го е прескочил

някога, когато там е бил поставен прът. Ето ви закона за precedentите; ето ви ползата от традициите; ето ви произхода на упоритото пазене на стари вярвания, които нямат корен в земята, а сега не витаят и във въздуха дори! Ето ви правоверието!

Така приживе огромното тяло на кита може да е било истинско страшилище за враговете си, а след смъртта му неговият дух става безпомощно плашило за света.

Вярвате ли в духове, приятелю? Има и други духове освен тоя на Кок-Лейн, и по-мъдри хора от доктор Джонсън вярват в тях.

ГЛАВА 70

СФИНКСЪТ

Китът трябва да бъде обезглавен преди обелването на маста му. А обезглавяването на спермацетовия кит е един научен анатомичен подвиг, с който опитните китови хирурзи твърде много и не без основание се гордеят.

Имайте предвид, че китът няма никакъв врат; напротив, мястото, където главата и тялото му изглеждат съединени, е най-дебелата негова част. Помнете също, че хирургът трябва да действа от високо, като между него и пациента му има от осем до десет стъпки разстояние и пациентът е почти скрит в едно помътено, развълнувано, често пъти дори бурно и кипящо море. Не забравяйте, че при такива неблагоприятни условия той трябва да направи разрез, дълбок няколко стъпки; и при такъв подземен труд, без да може да надзърне в непрестанно свиващия се отвор, трябва да се провре изкусно между всички прилежащи, забранени части и да отдели гръбнака точно там, където той се вмъква в черепа. Няма ли да се учудите тогава от самохвалството на Стъб, че му трябва само десет минути, за да обезглави един спермацетов кит?

Отделената глава отхвърлят назад, завързана с въже, и я държат така до окончателното обелване на тялото от маста. След това, ако е глава на дребен кит, вземат я на палубата, за да се разпоредят с нея. Но ако е глава на възрастен кит, това е невъзможно; защото главата на спермацетовия кит е почти една трета от тялото му, а да се вдигне такава тежест дори с огромните скрипци на китоловен кораб, е толкова напразен опит, колкото да се претегли холандски хамбар на златарски везни.

След като китът на „Пекод“ бе обезглавен и обелен, главата бе закачена до борда на кораба — почти наполовина във водата, за да бъде все още поддържана донякъде от родната стихия. Претовареният кораб се навеждаше силно към нея поради огромното дърпане от долния край на средната мачта, а всяка рейка от тази страна стърчеше

като макара над вълните; и окървавената глава висеше от кръста на „Пекод“ като главата на великана Олоферн от пояса на библейската Юдит.

Докато тази последна задача се завърши, дойде пладне и моряците слязоха да обядват. Върху доскоро шумната, сега безлюдна палуба настъпи тишина. Дълбок меден покой разгъваше все повече и повече над морето безшумните си, неизмерими листа, напомнящи листата на всеобхватен жълт лотос.

Минаха няколко мига и в това безмълвие се появи Ахав, дошъл сам от кабината си. Той обиколи няколко пъти капитанския мостик, поспря се да погледне през борда, после отиде полека из главните ванги, взе дългата лопата на Стъб — останала там след обезглавяването на кита, — заби долния ѝ край в увисналата маса, взе другия ѝ край като патерица под мишница и се облегна на нея, загледан внимателно в главата.

Беше черна и качулата; увиснала така сред дълбокия покой, напомняща сфинкса в пустинята. „Говори, грамадна, достопочтена главо — промълви Ахав, — ти нямаш брада, но си обраснала поне с мъх; говори, могъща главо, и ни разкажи своята тайна. Ти се гмурваш най-дълбоко от всички плувци. Главата, над която сега блести небесното слънце, се е движила из основите на света. Там, където ръждясват незапомнени имена и кораби, където гният незнайни надежди и котви, където кръвожадният трюм на фрегатата «Земя» е натоварен с костите на милиони удавници; там, в тия страхотни водни простори, е бил твоят роден дом. Ти си била там, където никой водолаз и плувец не достига; спала си до много моряци, чиито чезнеци в безсъница майки биха дали живота си за това право. Виждала си прегърнати влюбени да скачат от горящия кораб, да потъват, притиснати един до друг, под тържествуващи вълни; верни един на друг, когато небето им е изменило. Виждала си убития помощник-капитан, хвърлен посред нощ през борда от пирати; той се спуска с часове в дълбоката нощ на ненаситната паст, а убийците му плават безнаказано: ... докато в същото време бързи мълнии разбиват съседния кораб, който би отвел един праведен съпруг към очакващи го, любещи ръце. О, главо! Ти си виждала неща, от които планетите могат да се разлетят на късчета и Авраам да стане безверник; но не казваш нито дума!“

— Кораб, кораб! — чу се ликуващият глас на дежурния от главната мачта.

— Така ли? Ето нещо радостно! — Ахав се изправи изведнъж и буреносните облаци се разпръснаха от челото му. — Такъв радостен вик при такъв мъртвешки покой би могъл почти да покръсти един по-добър човек... На какво разстояние?

— Три румба^[1] вдясно от носа, сър, и се носи с вятъра към нас.

— Още по-добре, човече. Да би дошъл насам свети Павел и да донесеше своя полъх към моето безветрие! О, природо, о, човешки дух! Как неизразими са свързаните ви сходства! И най-мъничкият материален атом не може да се движи и да живее, ако няма свой лукав духовен двойник.

[1] Едно от 32-те деления на кръга на компаса. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 71

ИСТОРИЯ С „ЙЕРОВОАМ“

Корабът и ветрецьт се водеха за ръка, но ветрецьт пристигна побързо от кораба и не след много „Пекод“ започна да се люшка.

Постепенно открихме през далекогледа — по лодките и кацналите по мачтите дежурни, — че непознатият кораб е китоловен. Но тъй като беше далеко към ветрената страна и летеше, насочен по всяка вероятност към други води, „Пекод“ не можеше да се надява, че ще го настигне.

Тук трябва да се спомене, че подобно на параходите във военните флоти всеки кораб от американската китоловна флота си има собствен сигнал; тези сигнали заедно с имената на съответните кораби са вписани в сборник, с който са снабдени всички корабни капитани. По този начин комендантите на китоловни кораби имат възможност да се разпознават в океана дори на големи разстояния, и то доста лесно.

Неизвестният кораб отговори най-после на сигнала на „Пекод“ със своя сигнал, от който се разбра, че съдът е „Йеровоам“ от Нантъкит. Прибирайки платната, той се установи направо към кила от подветрената страна на „Пекод“ и спусна лодка, която скоро ни доближи. Но когато по заповед на Старбък спуснаха въжената стълба за удобство на идващия капитан, последният махна с ръка от кърмата на лодката, за да ни даде да разберем, че това е съвсем излишно. Стана ясно, че на „Йеровоам“ има злокачествена епидемия и капитанът се страхуваше да не зарази екипажа на „Пекод“. Защото, при все че сам той и хората в лодката бяха незасегнати от епидемията, а корабът му беше на полуизстрел разстояние и между нас и него се рееше и струеше незаразеният морски въздух, придържайки се добросъвестно към страхливата сухоземна карантина, капитанът решително отказа да влезе в пряк допир с „Пекод“.

Но това съвсем не ни попречи все пак да влезем във връзка. Като запазваше едно разстояние от няколко ярда, лодката на „Йеровоам“, използвайки от време на време греблата си, успяваше да се задържи

успоредно с „Пекод“ и пореше тежко морето (по това време вече духаше доста хладен вятър) с издуто назад платно; и при все че мощни вълни тласкаха от време на време лодката напред, скоро я връщаха умело на първоначалното ѝ място. Дори и изложен често на това и други подобни прекъсвания, разговорът между двете групи се поддържаше, макар понякога да настъпваше и прекъсване от съвсем друго естество.

Един от гребците в лодката на „Йеровоам“ беше съвсем особен дори за дивашката китоловна среда, в която всички групи са съставени от отделни забележителности. Беше дребен, нисък, сравнително млад мъж, с изпъстрено от лунички лице и гъста червеникава коса. Облечен беше в дълго избеляло палто с лешников цвят и кабалистична кройка, дългите ръкави бяха запретнати над китките. В очите му имаше дълбока, постоянна, фанатична лудост.

Още щом зърнахме тази фигура, Стъб се провикна: „Той е! Той е!“ Дългополият палячо, за когото ни разказаха хората от „Таун-хо“. Стъб намекваше за една странна случка на „Йеровоам“ и за странния човек от екипажа му, за които бяхме узнали при по-раншния разговор между „Пекод“ и „Таун-хо“. Според този разказ и наученото по-късно палячото се ползваше, както изглежда, с особено обаяние в очите на всички на „Йеровоам“. Историята му беше следната:

Израснал бе първоначално сред лудото шекърско^[1] общество в Нескюна, където бил голям пророк; неведнъж се спускал от небето в умопобърканите им тайни събрания през капак на тавана, възвестявайки скорошното отваряне на седмото шише, което носел в джоба на жилетката си, напълнено не с барут, а с опиумна тинктура. Обзет от странно хрумване за апостолство, той напуснал Нескюна и отишъл в Нантъкит, където с присъщата на лудите хитрост възприел сериозна, разумна външност и поискал да постъпи като новак при китоловното пътешествие на „Йеровоам“. Приели го, но щом корабът излязъл в открито море, лудостта му се разразила отново. Той се обявил за архангел Гавриил и заповядал на капитана да се хвърли в морето. Прочел манифест, с който се прогласявал за освободител на всички острови и главен викарий на цяла Океания. Непокколебимата сериозност, с която оповестил всичко това; мрачните, дръзки проявления на безсънното му, възбудено въображение и всички свръхестествени ужаси на една истинска лудост, спомогнали да

обгърнат със святост този Гавриил в съзнанието на повечето простички моряци. Нещо повече, те дори се страхували от него. Но тъй като такъв човек бил безполезен за кораба, особено защото работел само когато иска, капитанът безверник намислил да се отърве от него; ала щом узнал, че този човек възнамерява да го свали на първото пристанище, архангелът отворил всичките си печати и шишета... като обрекъл кораба и екипажа му на неминуема гибел, ако намерението бъде осъществено. Той въздействал така силно на учениците си от екипажа, че те отишли вкупом при капитана да му кажат, че ако Гавриил бъде свален от кораба, ни един от тях няма да остане. И капитанът бил принуден да се откаже от плана си. Моряците не позволили и да се наказва Гавриил, каквото и да говори или върши; така че Гавриил се ползвал с пълна свобода на кораба. Последницата от всичко това била, че архангелът не искал и да знае за капитана или помощник-капитаните; а откакто избухнала епидемията, държал се още по-дръзко; твърдял, че морът, както го наричал, зависел само от него и щял да се прекрати единствено по негова воля. Моряците, повечето бедни и прости хорица, се умилквали и раболепничели пред него; а понякога, изпълнявайки нарежданията му, го славословели като божество. Такива неща може да изглеждат невероятни, но колкото и да са чудни, те са верни. Историята на фанатиците поражда не толкова с безмерното самоизмамване на самия фанатик, колкото с безмерната му сила да мами и обърква толкова много други хора. Но време е да се върнем на „Пекод“.

— Аз не се боя от епидемия, човече — каза застаналият до фалшборда Ахав на капитан Мейхю, който се намирал на кърмата на лодката, — елате на борда.

Но Гавриил скочи веднага.

— Помислете за треската, за жълтата чернодробна треска! Пазете се от ужасния мор.

— Гавриил, Гавриил! — викна капитан Мейхю. — Ти трябва или...

Но в този миг една огромна вълна отблъсна лодката напред и думите му потънаха в кипежа.

— Виждал ли си Белия кит? — запита Ахав, когато лодката се върна.

— Помисли за разбитата и потопена китоловна лодка! Пази се от ужасната опашка!

— Пак ти казвам, Гавриил, че...

Лодката се понесе отново напред, дръпната сякаш от зли духове. Никой не продума няколко мига, докато бурните вълни налитаха едни след други и с капризността, обземаща понякога морето, не повдигаха, а само подмятаха лодката. През това време окачената китова глава се люшкеше неистово, а Гавриил я гледаше много по-уплашено, отколкото подобаваше на архангелската му природа.

Когато това интермецо премина, капитан Мейхю започна да разказва една доста мрачна случка, свързана с Моби Дик, но при всяко споменаване на кита разказът му беше прекъсван от Гавриил и обезумялото море, което изглеждаше в съюз с архангела.

Както се разбра, наскоро след отплаването си „Йеровоам“ срещнал друг китоловен кораб, от който узнал достоверно за съществуването на Моби Дик и сторените от него пакости. Поглъщайки жадно тази новина, Гавриил предупредил тържествено капитана да не напада Белия кит, ако го срещнат; като провъзгласил с безумния си брътвеж Белия кит за въплъщение на самия шекърски бог; защото шекрите признават Библията. Но когато след една-две години дежурните по мачта зърнали Моби Дик, Мейси, първият помощник-капитан, изгарял от желание да го пресрещнат; а тъй като и капитанът желал да му дадат тази възможност, въпреки всички заплахи и предупреждения на архангела Мейси успял да убеди петима души да се спуснат с лодката си и отплавал с тях. След дълго, уморително гребане и много опасни, безуспешни нападения успял най-после да забие един харпун. През това време, покатерил се на главната мачта, Гавриил размахвал безумно ръка и предричал незабавна гибел за нечестивите нападатели на неговото божество. И както помощник-капитанът Мейси стоял прав до носа на лодката и с безразсъдната енергия на расата си ругал неистово кита, опитвайки се в същото време да го улучи с вдигнатото копие, една широка бяла сянка се подала — уви! — от морето и с бързото си премятане накарала всички гребци да притаят дъх. В следващия миг нещастният жизнерадостен офицер бил вдигнат във въздуха и описвайки дълга дъга, паднал на петдесетина метра в морето. От лодката не паднала ни една треска, от гребците ни косъм, но помощник-капитанът потънал.

Тук трябва да се каже в скоби, че такава злополука е една от най-честите в китоловството. Понякога загива само един човек; по-често бива отчупен носът на лодката или пък напречната дъска, на която е застанал водачът, бива изтръгната и отхвърква заедно с тялото. Но най-странното обстоятелство е, че в много случаи, когато тялото е бивало прибрано, не се е забелязвала никаква следа от насилие, човекът просто се е вкочанявал.

Цялата злополука с падането на Мейси е била ясно забелязана от кораба. С пронизителен вик: „Шишето! Шишето!“, Гавриил накарал ужасения екипаж да се откаже от по-нататъшното преследване на кита. Тази страшна случка придала още по-голямо влияние на архангела, защото лековерните му ученици повярвали, че той е предрекъл това определено нещастие, а не е направил едно общо пророчество, каквото би могъл да направи всеки и да улучи случайно един от многото прицели в широко предоставеното му поле. И той се превърнал в неизказано страшилище за кораба.

Когато Мейхю свърши разказа си, капитан Ахав му зададе такива въпроси, че другият капитан не се стърпя и го запита възнамерява ли да гони Белия кит, ако му се удаде случай. На което Ахав отговори: „Да.“ Тогава Гавриил скочи пак, загледа втренчено стареца и извика буйно, с наведен надолу пръст:

— Помисли, помисли за богохулника!... Умря и потъна!... Пази се от края на богохулника!

Ахав се отвърна апатично, после каза на Мейхю:

— Капитане, току-що си припомних за чантата с писма; ако не се лъжа, там има писмо за един твой офицер. Старбък, прегледай чантата!

Всеки китоловен кораб взема голям брой писма за различни кораби; предаването им зависи от това дали ще се срещнат случайно из четирите океана. Така че повечето писма не достигат никога целта си; а много пристигат, след като са достигнали две-тригодишна възраст.

След малко Старбък се върна с писмо в ръка. То беше измачкано, влажно, покрито с тъмнозелени петна от плесен, защото бе стояло в един тъмен шкаф в капитанската каюта. На такава писмо би могла да бъде пощальон самата смърт.

— Не можеш ли да го разчетеш? — извика Ахав. — Дай го на мене, човече. Да, да, неясно е надраскано... Какво ли е това?

Докато той разчиташе адреса, Старбък взе дръжката на една дълга лопата за разрязване на кит и разцепи леко с джобното си ножче края ѝ, за да вмъкне там писмото и да го подаде по този начин в лодката, без да става нужда тя да се доближи до кораба.

През това време Ахав мърмореше с писмото в ръка:

— Мистър Хар... да, мистър Хари... (женска ръка... жената на човека, обзалагам се)... да... мистър Хари Мейси, кораб „Йеровоам“... за Мейси значи. А той е мъртъв.

— Горкият! Горкият! И то от жена му — въздъхна Мейхю. — Дайте ми го все пак.

— Не, дръж си го — изкрещя Гавриил на Ахав. — И ти ще идеш скоро при него.

— Дано се задушиш от проклятието си! — изрева Ахав. — Пригответи се да го поемеш, капитан Мейхю.

И като взе от ръцете на Старбък дръжката със съдбоносното писмо, протегна я към лодката. Но в същия миг, очаквайки да видят какво ще стане, гребците престанаха да гребат; лодката бе повлечена към кърмата на кораба и писмото се изравни като по магия с нетърпеливата ръка на Гавриил. Той го грабна веднага, грабна ножа, забодя го на писмото и го хвърли на кораба. То падна в краката на Ахав. След това Гавриил изкрещя на другарите си да ударят веслата и бунтарската лодка се отдалечи бързо от „Пекод“.

Когато след това приключение моряците започнаха да се занимават отново с дрехата на кита, много странни неща се споменаха във връзка с тази неприятна случка.

[1] Религиозна секта, основана в XVIII в. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 72

МАЙМУНСКОТО ВЪЖЕ

При олелията по разсичането и подреждането на кита за екипажа има голямо тичане насам-натам. Ръце трябват ту тук, ту там. Никой не се спира, защото навсякъде трябва да се работи едновременно. Същото е и с този, който се залавя да опише гледката. Но първо ще трябва да се върнем малко назад. Споменахме, че когато в гърба на кита се направи първият отвор от лопатите на помощник-капитаните, в него се забива куката за маста. Но как една толкова груба и тежка кука може да се закрепим в отвора? Тя бе забита там от моя личен приятел Куийкуег, който беше длъжен като харпунджия да слезе на гърба на чудовището именно за тази цел. Но в много случаи обстоятелствата изискват харпунджията да остане върху гърба на кита, докато приключи цялото обелване на маста. Трябва да се отбележи, че китът е почти изцяло под водата с изключение на частите, върху които се работи непосредствено. Така че нещастният харпунджия се люшка на десетина стъпки под палубата, наполовина върху гърба на кита, наполовина във водата, а огромното тяло се върти под него като мелнично колело. В описвания случай Куийкуег се подвизаваше в хайландски костюм — по риза и чорапи, — който поне по мое мнение му приличаше; а както скоро ще се разбере, никой нямаше по-добра възможност от мен да го наблюдава.

Тъй като аз бях вторият гребец откъм носа на лодката, моя забавна длъжност беше да помагам на дивака в това тежко пълзене по гърба на мъртвия кит. Виждали сте италиански черковни хористи да си играят със завързана на дълго въже майmunка. Точно така придържах аз Куийкуег в морето до отвесния борд на кораба с тъй нареченото в китоловната флота майmunско въже, завързано за здрава ивица конопено платно, увито около кръста му.

Работата беше еднакво смешна и опасна за двама ни. Защото, преди да продължа по-нататък, трябва да кажа, че майmunското въже беше вързано и за двата си края: с единия за широкия платнен пояс на

Куийкуег, с другия за моя тесен кожен колан. Така че засега ние бяхме свързани като съпрузи на живот и смърт и ако нещастният Куийкуег би потънал, обичаят и честта налагаха въжето да не бъде прерязано, а да ме повлече със себе си. Свързани бяхме с удължената връзка на сиамски близнаци. Куийкуег беше мой неразделен близък; а аз не можех по никакъв начин да се освободя от опасните задължения, произлизащи от конопената връзка.

Аз имах толкова ясно и философско съзнание за положението си, че докато наблюдавах внимателно движенията му, усещах сякаш как собствената ми личност се прелива в това двучленно акционерно дружество; как собствената ми свободна воля е смъртно наранена; как всяка грешка или нещастие на другия може да повлече и мене, невинния, към незаслужена злополука и смърт. И ми се стори, че е настъпило междуцарствие в провидението; защото безпристрастната му справедливост не би могла никога да се съгласи с подобна тежка неправда. Но като продължавах да размислям — докато люшках от време на време Куийкуег между кита и кораба, който можеше да го смаже, — като продължавах да размислям, разбрах, че моето положение е тъкмо такова, каквото е и на всеки жив човек; само че в повечето случаи той е свързан със сиамска връзка с повечето хора. Ако банкерът ви фалира, вие ще пропаднете; ако аптекарят ви прати по погрешка отровни хапчета, ще умрете. Ще кажете наистина, че с голяма предпазливост бихте могли да избегнете тези и още много други нещастни случаи в живота. Но колкото и внимателно да държах маймунското въже на Куийкуег, той се подмяташе понякога така, че едва не се плъзгах извън лодката. А не забравях, че каквото и да сторя, можех да се разпореждам само с единия му край^[1].

Споменах, че често подмятах нещастния Куийкуег между кита и кораба, в който той често се блъскаше, поради непрестанното люшкане и на единия, и на другия. Но тази опасност от смазване не беше единствена. Неизплашени от нощното избиване, привлечени отново и още по-стръвно от доскоро съсирената кръв, която започваше да се стича от трупа, хищните акули гъмжаха наоколо като пчели в кошер.

А Куийкуег беше точно сред тях и често ги риташе с несигурен крак. Колкото и да е невероятно, мъртвият кит е такава привлекателна плячка за иначе безразборно месоядните акули, че те рядко нападат в такъв случай човека.

Но все пак трябва да се знае, че щом са дошли да опитат с такава охота баницата, по-добре е човек да се пази от тях. Затова освен маймунското въже, с което дръпвах горкия си приятел по-настрана от устата на някоя особено свирепа акула, той имаше и втора защита. Наведени от една площадка, Таштего и Дагу непрестанно размахваха над главата му две остри китоловни лопати, с които убиваха всяка достигната акула. Тези техни действия бяха, разбира се, съвсем безкористни и добронамерени. Признавам, че Таштего и Дагу се стараеха за доброто на Куийкуег; но в прибързаното си усърдие да му помогнат и поради обстоятелството, че както той, така и акулите почти изчезваха от време на време в размътената от кръвта вода, техните непредпазливи лопати можеха да отсекаат по-скоро някой крак, отколкото някоя опашка. А нещастният Куийкуег, който се мъчеше и задъхваше с голямата желязна кука... нещастният Куийкуег сигурно само се молеше на Йожо, след като бе предал живота си в ръцете на своите богове.

Както и да е, скъпи другарю и близнако, мислех аз, докато подръпвах и отпусках въжето при всяко надигане на водата, какво значение има най-после всичко това? Не си ли ти скъпоценният образ на всеки и на всички в тоя китоловен свят? Неизмеримият океан, сред който се задъхваш, е животът; акулите са враговете ти; лопатите — приятелите; а ти, нещастни момко, добре си се наредил между акулите и лопатите.

Но смелост, Куийкуег, доброто е напред. Когато изтощеният дивак с посинели устни и кървясали очи се покатерва най-после по веригите и застава мокър и неволно треперещ на борда, стюардът се приближава и с благосклонен, утешителен поглед му поднася... какво? Горещ коняк ли? Не! Поднася му — о, богове! — поднася му стоплен исиот с вода!

— Исиот ли? На исиот ли ми замириса? — запита подозрително Стъб, като се приближи. — Да, исиот трябва да е — надзърна той в още неначенатата чаша. След това постоя някое време, сякаш не вярваше на очите си, отиде спокойно при смаяния стюард и каза бавно: — Исиот ли? Исиот ли е? А ще имате ли добрината да ми кажете, мистър Самун, какво действие има исиотът? Исиот? С такова гориво ли ще запалиш огън, Самуне, в този измръзнал людоед? Исиот!... Какъв бяс е това исиотът?... Морски въглища ли?... Дърва за огрев

ли?... Дяволски кибрит ли?... Прахан?... Барут?... Какъв бяс е този исиот, питам, та предлагаш тази чаша на горкия Куийкуег?

— В тая работа надушвам някакво подло въздържателно дружество — добави внезапно той, като се приближи към Старбък, току-що дошъл откъм носа. — Искате ли да погледнете това канче, сър? Помиришете го, ако обичате. — Наблюдавайки изражението на помощник-капитана, той добави: — Стюардът е имал безочливостта, мистър Старбък, да поднесе този каломел с жалап^[2] на нашия Куийкуег, току-що напуснал кита. Аптекара ли е стюардът, сър? И смея ли да запитам с такива горчилки ли ще съживи един полуудавен човек?

— Не вярвам — каза Старбък, — то е доста слаба работа.

— Слушай, стюарде — викна Стъб, — ще те научим ние как се трови харпунджия; няма да носиш тук никакви церове, искаш да ни изтровиш ли? Ти си взел застраховките ни и сега искаш да ни избиеш всички, та да прибереш парите, така ли?

— Не съм аз — извика Самуна. — Леля Чарити донесе исиота и ми заръча да не давам никога на харпунджиите спирт, а само от исиотовото шише... така рече тя.

— Исиотовото шише ли? Ах, ти, исиотов разбойник! На ти един исиот! И тичай да донесеш нещо по-свастно от шкафа. Мисля, че не съм сбъркал, мистър Старбък. Заповедта на капитана е — за харпунджия, който е бил върху кита, грог.

— Стига — отвърна Старбък. — Не го удряйте втори път, а...

— Аз не удрям никога лошо освен по кит или нещо подобно, а пък този приятел е невестулка. Та какво щяхте да кажете, сър?

— Да слезеш с него и да си донесеш сам, каквото ти трябва.

Когато се появи отново, Стъб държеше някакво тъмно шише в едната ръка и нещо като чаена кутийка в другата. Първото съдържаше силно спиртно питие и бе подадено на Куийкуег; второто беше подаръкът от леля Чарити и бе подарено на вълните.

[1] Маймунско въже има във всички китоловни кораби, но само в „Пекод“ маймуната беше завързана за крепителя си. Това подобрение на първоначалния обичай било въведено от самия Стъб, за да може да даде на изложения на опасност харпунджия най-голяма възможна гаранция за верността и бдителността на оня, който държи маймунското въже. ↑

[2] Очистително средство. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 73

СТЪБ И ФЛАСК УБИВАТ ЕДИН ИСТИНСКИ КИТ. ПОСЛЕ РАЗГОВАРЯТ ЗА НЕГО

Трябва да се помни, че през цялото това време край борда на „Пекод“ висеше чудовищната глава на един спермацетов кит. Но нека я оставим там още някое време, докато намерим възможност да се занимаем с нея. Засега има по-належащи въпроси, затова да се помолим на небето главата да я удържат скрипците.

През изтеклата нощ и сутринта „Пекод“ навлезе постепенно във води, където появяващите се от време на време жълти петна от брит бяха необичаен признак за близостта на същински китове, вид левиатани, които малцина предполагаха да срещнат насам през това годишно време. И при все че екипажите обикновено се отнасят с пренебрежение към тези по-низши създания, а „Пекод“ изобщо нямаше за цел да крайцерува за тях и бе отминал голям брой около островите Кроцети, без да спусне лодка, след като бе вече уловен и обезглавен един спермацетов кит, за обща изненада бе съобщено, че ако има възможност, днес ще бъде уловен и същински кит.

Възможността не се забави дълго. Откъм подветрената страна се появиха високи фонтани и лодките на Стъб и Фласк бяха спуснати да ги преследват. Отдалечавайки се все повече и повече, двете лодки най-после се изгубиха от погледа на дежурните по мачта. Но те зърнаха внезапно в далечината голям сноп бурна пяна и скоро съобщиха, че едната или и двете лодки трябва да са нападнали кита. След някое време видяхме ясно как китът влачи като на буксир и двете лодки право към кораба. Чудовището се приближи толкова близо до корпуса му, щото отначало изглеждаше, че има лоши намерения; но потъвайки внезапно в един водовъртеж на петнадесетина метра от борда, то изчезна напълно от погледа, като че се бе гмурнало под кила.

— Режи! Режи! — завикаха от кораба към лодките, които можеше всеки миг да бъдат блъснати страхотно о борда на кораба. Но

тъй като на шпилите имаха още предостатъчно въжета и китът не потъваше много бързо, те развиваха на воля въжетото, а в същото време гребяха с все сили, за да минат пред кораба. Няколко мига борбата беше крайно опасна, защото, докато те отпускаха от едната страна въжетото и налягаха от другата веслата, усилието на противника заплашваше да ги повлече под водата. Но те се мъчеха да спечелят само няколко стъпки преднина и не отстъпиха, докато не ги спечелиха; тогава едно мълниеносно потреперване разтърси кила, опънатото въже се отърка под кораба и се показа неочаквано пред носа с треперене и плющене, отцеждайки се от водата, чиито капки падаха като късчета счупено стъкло в морето; в това време се показа и китът и лодките се втурнаха отново след него. Но умореният кит намали скоростта си, промени слепешката посоката си и заобиколи кърмата на кораба, влачейки подире си двете лодки, които направиха по този начин пълен кръг.

Междувременно те все повече и повече опъваха въжетата си, докато го притиснаха така от двете страни, че копията на Стъб и Фласк можеха да се достигнат; сега борбата продължи край „Пекод“ и акулите, гъмжащи по-рано около трупа на спермацетовия кит, се втурнаха към новопроявата кръв, поглъщайки жадно всеки нов изблик, както нетърпеливите евреи пили някога от бликналия извор на разсечената скала.

Най-после фонтанът се стъсти и след страхотно премятане и повръщане китът — вече труп — се обърна по гръб.

Докато завързваха въжетата за перките на опашката, подготвяйки докарването на трупа до кораба, двамата офицери поведоха разговор.

— Чудя се защо е потрябвала на стария тая купчина мръсна мас — каза Стъб, почти погнусен от мисълта, че трябва да се занимава с такъв жалък левиатан.

— Защо му трябва ли? — отвърна Фласк, като навиваше изостаналото въже при носа на лодката. — Нима не сте чували, Стъб, че кораб, който е окачил на десния си борд глава от спермацетов кит и същевременно на левия глава на същински кит, нима не сте чували, Стъб, че такъв кораб никога не се прекатурва?

— Защо?

— Не зная; чух, като го разправяше оня камбоджански таласъм Федала, а той знае, струва ми се, всички корабни магии. Но понякога

мисля, че накрая няма да омагьоса за добро кораба ни. Никак не ми харесва този приятел, Стъб. Забелязали ли сте, Стъб, че издаденият му зъб се издава като от змийска глава?

— Да се удави дано! Никак не съм го погледнал; но ако се случи в някоя тъмна нощ да сме само той и аз на фалшборда, гледайте, Фласк... — Той посочи морето, като размърда някак особено ръце. — Да, ще го сторя! Аз мисля, Фласк, че този Федала е самият предрешен сатана. Вярвате ли невероятната история, че е бил скрит на борда? Казвам ви, че е сатана. Не виждате опашката му, защото я крие; предполагам, че я навива в джоба си. Да пукне дано! Сега си спомних, че той иска постоянно кълчица за ботушите си.

— С ботуши спи, нали? И няма койка — виждал съм го нощем да спи върху навити въжета.

— Сигурно, и то заради проклетата опашка, защото може да я пусне в отвора по средата на навитото въже.

— А за какво ли е дотрябвал толкова на стария?

— Навярно да ударят някоя трампа или търговийка.

— Търговийка ли?... С какво?

— С какво ли? Нали знаете, старият копнее за Белия кит, а онзи сатана се навърта около него, докато го накара да даде сребърния си часовник, душата си или друго нещо, и тогава ще му предаде Моби Дик.

— Уф! Вие се шегувате, Стъб; как може Федала да стори такова нещо?

— Не зная, Фласк, но този сатана е странна и коварна птица, казвам ви. Разправят как се промъкнал някога на стария адмиралски кораб, въртейки дяволски свободно и възпитано опашка, и запитал там ли е комендантът. Комендантът бил там и попитал сатаната какво иска. Сатаната се завъртял на копитата си и казал: „Трябва ми Джон“ „Защо?“ — рекъл старият комендант. „Какво ти влиза в работа? — побеснял сатаната. — Трябва ми за нещо.“ — „Вземи го“ — казал комендантът... Ей богу, Фласк, ако сатаната не е дал на Джон азиатската холера, преди да го довърши, ще изям на една хапка тоя кит. Но я погледнете по-внимателно... не сте ли готови още? Гребете тогава, да откараме кита.

— Мисля, че съм чувал нещо подобно на това, което разказахте — рече Фласк, когато двете лодки започнаха най-после да се

приближават бавно с товара си към кораба, — но не помня къде.

— Ами тримата испанци? Приключенията на тримата кръвожадни солдати? Да не би там да сте я чели, Фласк? Предполагам, че е там.

— Не, не съм виждал такава книга; макар че съм чувал за нея. Но я ми кажете, Стъб, мислите ли, че сатаната, за когото току-що говорехте, е същият, който според вас е на борда на „Пекод“?

— Нали аз съм същият човек, който помогна да убием този кит? Та нали сатаната е вечен; кой е чул някога да е умрял? Виждали ли сте някога пастор да носи траур за сатаната? А щом сатаната е имал шперц да отвори адмиралската каюта, не допускате ли, че може да се промъкне през люк? Кажете, мистър Фласк!

— На колко години предполагате да е Федала, Стъб?

— Виждате ли средната мачта? — посочи той кораба. Тя ще е цифрата едно; вземете след това всички обръчи от трюма на „Пекод“ и ги наредете в една редица с мачтата като нули, разбирате ли? Пак няма да се получат годините на Федала. Обръчите на всички бурета по света няма да стигнат за нули.

— Слушайте, Стъб, мисля, че беше самохвалство от ваша страна, когато казахте преди малко, че ще хвърлите Федала в морето, стига да ви се удаде случай. Но ако той е толкова стар, колкото обръчите ви показват, и ако ще живее вечно, каква полза да го хвърляте през борда?... Това ми кажете.

— Все пак ще го поокъпя.

— Но той ще се измъкне.

— Пак ще го потопя и постоянно ще го потопявам.

— Ами ако му хрумне той да ви потопи... да, и да ви удави... тогава какво ще стане?

— Нека се опита; такива синини ще му оставя, че дълго няма да смее да се покаже пред адмиралската каюта, а ще си кротува в трюма и по горната палуба, където много обича да се навира. По дяволите сатаната, Фласк; да не мислите, че се боя от дявола? Кой се бои от него освен стария комендант, който не смее да го улови и да му тури белезници, както му се пада, а го оставя да отвлича хората; да, и дори сключил съюз със сатаната да му препече на жар всички от влечени от сатаната. Хубав комендант!

— Предполагате, че Федала иска да отвлече капитан Ахав ли?

— Дали предполагам? Скоро ще разберете сам, Фласк. Но аз смятам внимателно да го следя и ако забележа нещо съмнително, ще го пипна за яката и ще му кажа: „Слушай, Велзевуле, няма да я бъде тая!“, а пък ако вдигне олелия, ей богу, ще пробия дупка в джоба му, ще измъкна опашката, ще го вържа за рудана и така ще го въртя и подхвърлям, че опашката му ще се отскубне от мястото си... Разбирате ли? А предполагам, че като се види така чудновато подрязан, той ще избяга, без да има удоволствието да чувства опашката си между краката.

— А какво ще правите с опашката му, Стъб?

— Какво ли? Ще я продам за бич, когато се върнем... Какво друго?

— Я ми кажете, Стъб, сериозни ли са всички тия приказки?

— Сериозни-несериозни, стигнахме вече до кораба.

Извикаха на лодките да завлекат кита откъм левия борд, където бяха вече приготвени вериги за перките на опашката му и всичко друго за завързването.

— Казах ли ви? — обади се Фласк. — Да, след малко ще видите главата на същинския кит окачена срещу спермацетовата.

Не след много думите на Фласк се потвърдиха. Доскоро „Пекод“ се наклоняваше силно към главата на спермацетовия кит; но сега, уравновесяван от двете глави, корабът зае водоравно положение, при все че, както можете да предположите, беше ужасно претоварен. Така, ако окачите на една страна главата на Лок, тръгвате към нея, ако окачите на другата страна главата на Кант, ще се върнете назад, само че в твърде жалко състояние. По такъв начин някои умове се превръщат във вечно люлеещи се лодки. О, глупци! Изхвърлете през борда всички тия гръмовити глави и ще заплавате леко и направо.

При подреждането на докарания до кораба труп на същински кит обикновено се вършат същите предварителни приготовления, както в случая със спермацетовия кит; само че при последния главата се отсича цяла, докато при същинския кит устните и езикът се изваждат отделно и се окачват на палубата заедно с добре известната черна кост, свързана с тъй нареченото теме. Но в сегашния случай не бе извършено нищо подобно. Труповете на двата кита се бяха отстранили към кърмата и натовареният с главите кораб приличаше доста много на муле, натоварено с чифт тежки кошници.

През това време Федала гледаше спокойно главата на същинския кит и от време на време преместваше поглед от нейните дълбоки бръчки към линиите на собствената си ръка. Ахав бе застанал така, че парсът^[1] закриваше сянката му; сянката на самия парс пък просто се сливаше с тая на Ахав и я удължаваше. А екипажът работеше и разсъждаваше за всичко, което ставаше наоколо.

[1] Последовател на Заратустра (VIII–VII в. пр. Хр.) — Б. пр. ↑

ГЛАВА 74

ГЛАВАТА НА СПЕРМАЦЕТОВИЯ КИТ — СРАВНИТЕЛНО ОПИСАНИЕ

И така, двата огромни кита се съвещават; да се присъединим към тях, за да се посъветваме и ние.

Спермацетовият и същинският кит са безспорно най-забележителни от големия вид левиатани ин фолио. Те са единствените, за които се урежда редовен лов. За нантъкитци те са двете крайни точки в поредицата на всички известни китове. Тъй като външната разлика между тях се забелязва най-вече в главите им; тъй като по една глава от всеки вид е окачена сега от всяка страна на „Пекод“ и ние можем свободно да отидем от едната до другата просто като прекосим палубата — къде, ако обичате, бихте намерили удобен случай за практическо китознание?

Преди всичко ще бъдете поразени от контраста между тези глави. И двете са безспорно много големи; но в главата на спермацетовия кит има известна математическа съразмерност, която липсва в тази на същинския кит. Главата на спермацетовия кит е по-характерна. Докато я наблюдавате, вие неволно признавате огромното му превъзходство, що се отнася до внушителността. В сегашния случай тя се подсилва от посивялото му теме, признак на напреднала възраст и голяма опитност. С една дума, той е това, което китоловците наричат „беловлас кит“.

Да отбележим сега най-голямото различие в тези глави — именно двата най-главни органа, окото и ухото. Много назад и ниско встрани, близо до ъгъла на челюстта, след внимателно търсене ще откриете най-после едно око без ресници, което бихте могли да вземете за око на жребче — толкова несъразмерно е то с големината на главата.

От това чудновато странично положение на окото е ясно, че китът може да види предмет, който е точно пред него, тъкмо толкова,

колкото и предмет, намиращ се точно зад него. С една дума, очите на кита са разположени като човешките уши; а можете да си представите какво би било, ако би трябвало да гледате предметите с ушите си. Бихте открили, че ще имате само тридесет градуса зрително поле пред и около тридесет градуса зад страничната линия. Ако най-жестокият ви враг би вървял точно срещу вас посред бял ден с вдигната кама, вие не бихте могли да го видите, както не бихте го видели и ако се промъква крадешком към вас изотзад. С една дума, бихте имали, така да се каже, два тила, а в същото време и две лица (странични); защото какво друго е човешкото лице, ако не очи?

Освен това, докато у повечето други животни, които мога да си спомня сега, очите са разположени така, че сливат неусетно зрителните си полета, като предават на мозъка един, а не два образа, при особеното положение на очите у кита, фактически разделени от няколко кубически стъпки плътна маса, издигната между тях като огромна планина, разделяща две езера в долините, впечатленията, получавани от всеки отделен орган, са напълно отделени. Така че китът вижда сигурно една ясна картина от едната страна и втора от другата, а между двете — пълен мрак и нищо. За човека може да се каже всъщност, че гледа към света от караулна будка с две съединени рамки, образуващи общ прозорец. У кита двете рамки са поставени поотделно и дават два прозореца, но влошават твърде много видимостта. Тази особеност при очите на кита трябва да се помни винаги от китоловците; а да не се забравя и от читателя при някои следващи сцени.

Във връзка със зрението на левиатана може да възникне един твърде любопитен и странен въпрос. Но ще трябва да се задоволя само със споменаването му. Когато очите на човека са отворени на светло, виждането е едно неволно действие, с други думи, той не може да попречи механично за виждането на стоящите пред него предмети. При все това всеки знае от опит, че макар и да може да обхване с един поглед най-разнородни неща, съвсем невъзможно е да може да разгледа внимателно и напълно в едно и също време два отделни предмета, безразлично малки ли са, или големи, дори ако са непосредствено един до друг. Но разделите ли тези два предмета и обкръжете ли всеки от тях с тъмен кръг, то ако поискате да видите единия така, че да го запомните, другият ще бъде напълно изключен от

съзнанието ви през това време. А какво става в такъв случай при кита? При него и двете очи могат наистина да действат едновременно, но дали мозъкът му е толкова по-възприемчив, по-съобразителен и по-изтънчен от човешкия, за да може едновременно да разглежда две отделни гледки — едната от едната му страна, другата от съвсем противоположна посока? Ако може, дали това е също такова чудо, каквото ще е, ако човек би могъл да докаже едновременно две съвсем различни евклидови теореми? Строго погледнато, това сравнение не е никак неподходящо.

Може да е безполезно хрумване, но всякога ми се е струвало, че крайно неуверените движения на някои китове, обкръжени от три-четири лодки, обичайната им плахост и плашливост произхождат косвено според мене от безпомощното объркване на волята, в което изпадат поради разделеното и диаметрално противоположно виждане.

Ушите на кита са също така чудновати, както и очите. Ако не познавате никак породата му, можете да търсите с часове по тия глави и да не откриете ухо. Той няма външно ухо; а в самия отвор едва бихте могли да провретете паче перо, толкова невероятно малък е той. Ухото се намира малко зад окото. По отношение на ушите трябва да се отбележи следната значителна разлика между спермацетовия кит и същинския кит; докато ухото на първия има външен отвор, ухото на втория е изцяло и гладко покрито с ципа, така че почти не се забелязва отвън.

Не е ли чудно, че такова огромно същество като кита трябва да вижда света през толкова малко око и да чува гръмотевицата с ухо, по-малко от това на заек? Но дали, ако очите му бяха широки като лещата на големия Хершелов телескоп, а ушите просторни като преддверие на катедрала, той би виждал по-далеко и би имал по-остър слух? Ни най-малко... Защо се стараете тогава да „разширите“ ума си? Изтънете го!

А сега с лостовете или парните машини, които имаме подръка, да обърнем главата на спермацетовия кит, за да бъде с основата нагоре; после, като се качим по стълба до най-високата ѝ част, да надникнем в устата; ако не беше напълно отделена от тялото, бихме могли да слезем с фенер и в големия като Мамутската пещера в Кентъки китов стомах. Но да се хванем за зъба му и да се поогледаме наоколо си. Каква прекрасна и наглед невинна уста! От пода до тавана покрити или по-

скоро тапицирана с блестяща бяла ципа, лъскава като булчинска сатенена рокля.

Но елате да погледнете могъщата долна челюст, която прилича на дългия и тесен капак на огромна табакера за енфие с панти от тясната вместо откъм широката страна. Ако я издигнете над главата си, така че да се видят редиците зъби, тя заприличва на страхотна подвижна решетка, в каквато — уви! — се превръща често за мнозина нещастни китоловци, в които тези зъби се забиват с ужасна сила. Но тя е много по-ужасна, когато на стотици метри под водата виждате някой разгневен кит да се люшка с раззинала петметрова паст, увиснала под прав ъгъл от тялото му, напълно наподобяваща удължен корабен бушприт. Този кит не е мъртъв, той е само обезсърчен, без настроение може би; саможив и толкова отпаднал, че затворите на челюстта му са се отпуснали, оставяйки го в това некрасиво състояние за срам на целия му род, който сигурно го кълне „да му се схванат челюстите“.

В повечето случаи тази долна челюст — след като е била лесно откачена от някой опитен артист — се отделя и окачва на палубата, за да извадят ценните ѝ зъби — твърдите бели банели, от които китоловците изработват най-различни и оригинални предмети, включително бастуни, дръжки за дъждобрани и камшици за езда.

Челюстта се издърпва с продължително, тежко усилие, като че е котва; а когато му дойде редът — няколко дни след другата работа, — Куийкуег, Дагу и Таштего, и тримата отлични зъболекари, се залавят да вадят зъбите. Куийкуег разрязва венците с остра лопата; после завързват челюстта за болтове с халки, нагласяват отгоре един скрипец и болтовете измъкват зъбите, както мичигански волове измъкват стари дъбови пънове от непроходими гори. Всичките зъби са обикновено четиридесет и два; у старите китове са доста изхабени, но не и развалени, нито пломбирани като нашите. После нарязват челюстта на плочи, които се натрупват като греди за строеж.

ГЛАВА 75

ГЛАВАТА НА СЪЩИНСКИЯ КИТ — СРАВНИТЕЛНО ОПИСАНИЕ

Да пресечем палубата и да разгледаме сега внимателно и продължително главата на същинския кит.

Ако главата на спермацетовия кит може да се сравни в общите си очертания с римска бойна колесница (особено в челото, което е така широко закръглено), то главата на същинския кит, общо взето, прилича по-скоро на една не особено изящна обувка с тъп като на мауна нос. Преди двеста години един стар холандски пътешественик я бе оприличил по форма на обуцарски калъп. А в този калъп или обувка може твърде удобно да се смести бабата от детските приказки заедно с цялата си многобройна челяд.

Но когато се приближите към тази голяма глава, тя започва да добива друг вид според мястото, от което я гледате. Ако сте застанали на върха ѝ и гледате двата дихателни отвора, прилични на буквата f, може да сметнете цялата глава за огромно виолончело, а дихателните отвори за прорезите в тялото му. След това, ако спрете поглед на странното, назъбено, прилично на гребен украшение на темето — зеления израстък, наричан от гренландците „корона“, а от китоловците в южните морета — „калпак“ на същинския кит; ако спрете поглед само върху него, ще сметнете главата за дънер на огромен дъб с птиче гнездо в разклонението му. Във всеки случай, когато видите живите раци, загнездени в калпака, подобна мисъл ще ви мине почти неизбежно през ума, ако въображението ви не е обзето от наименованието „корона“, дадено на същия израстък; в такъв случай вие ще се заинтересувате как това могъщо чудовище е станало един действително коронован морски крал и как зелената корона е могла да му бъде така чудно поставена. Но ако този кит е крал, той е толкова намусен, че никак не краси короната си. Погледнете увисналата долна устна! Колко страшно намусена и нацупена е тя! Тази сърдито

начупена увиснала долна устна, измерена с дърводелско мерило, е около двадесет стъпки дълга и пет стъпки дълбока; долна устна, която ще ви достави повече от петстотин галона мас.

Колко жалко, че този кит има заешка устна. Цепката му е почти цяла стъпка дълга. Майката трябва да е плувала доста продължително време около Перуанското крайбрежие, където земетресенията са предизвикали тази пукнатина. По устната се смъкваме като по хлъзгав праг в устата. Честна дума, ако бях в Мейкиноу, бих сметнал, че виждам вътрешността на индианска колиба. Господи! По този път ли е минал Йона? Таванът е на около дванадесет стъпки и се спуска под остър ъгъл, като че има наистина редовна покривна греда; докато по грапавите, сводести, влакнести стени виждаме чудните, полуотвесни, извити като ятаган китови кости, горе-долу по триста от всяка страна; те са закрепени за горния край (или теменната кост) на главата и образуват споменатите вече венециански завеси. Краищата на тези кости завършват с влакнести ресни, през които същинският кит процежда водата и задържа дребните риби, когато плува с отворена уста из областите с брит. В средните кокалени завеси, както се намират в естествения си ред, има интересни белези, извивки, вдлъбнатини и грапавини, по които някои китоловци пресмятат възрастта на кита, както възрастта на дъб се изчислява по пръстените му. При все че сигурността на това мерило е трудно доказуема, тя е все пак вероятна по аналогия. Във всеки случай, ако го възприемем, ще трябва да признаем на същинския кит много по-голяма възраст, отколкото би изглеждало основателно на първи поглед.

Едно време са преобладавали, както изглежда, много странни предположения за тези завеси. Един пътешественик в Пърчас ги нарича чудесните „бакенбарди“ в устата^[1] на кита; друг — „свинска четина“; трети — стар джентълмен от книгата на Хаклюйт, си служи със следния изискан език: „Около двеста и петдесет перки се подават от всяка страна на горното му чене, което се извива над езика от двете страни на устата му.“

Всеизвестно е, че същите тези „свински четини“, „перки“, бакенбарди, „завеси“ или каквото щете, дават на дамите банели и други средства за изправяне. Но търсенето на този артикул е отдавна намаляло. Банелите са били на почит по времето на кралица Ана, защото тогава е била модата на малакофите. И както някогашните дами

са се движели весело, така да се каже, из челюстите на кита, така и ние днес тичаме да се подслоним, без да му мислим, в същите челюсти, когато завали дъжд, защото дъждобраните са шатра, разперена върху същите кости.

Забравете сега за малко завесите и бакенбардите и застанали в устата на същинския кит, погледнете наоколо си. Като видите тези така методично подредени кокалени колони, няма ли да помислите, че се намирате в големия Харлемски орган и разглеждате хилядите му тръбички? Пред органа е постлан най-мек персийски килим — езикът, който е сякаш залепен за пода на устата. Той е много тлъст и крехък и може да се скъса много лесно, когато го издигат на палубата. Този език, който е сега пред нас, е равен вероятно на шест бурета, което значи, че може да даде същото количество мас.

Трябва да сте схванали вече истинността на първоначалната ми мисъл — че спермацетовият и същинският кит имат съвършено различни глави. Да направим следователно заключението: същинският кит не е голям източник за мас, той няма нито зъби, нито дълга и тънка долна челюст като тази на спермацетовия кит. А спермацетовият кит няма кокалени завеси, няма огромна долна устна и е почти без език. Същинският кит има две дихателни отвори, а спермацетовият кит — само едно.

Погледнете сега за последен път тези почтени, качулати глави, докато са още една до друга; защото едната скоро ще потъне безследно в морето, а не след много и другата ще я последва.

Можете ли да уловите изражението на спермацетовия кит? То е същото, каквото е имал в момента на смъртта си, само че някои от дългите бръчки по челото изглеждат сега изгладени. Мисля, че широкото чело е изпълнено с прериен покой, дължим на философско безразличие към смъртта. Но обърнете внимание на изражението на другата глава. Вижте интересната долна устна, притисната случайно до борда на кораба така, че е обхванала плътно долната челюст. Нима тази глава не говори за мощна делова решителност пред смъртта? Аз смятам този същински кит за стоик, а спермацетовия кит за платоник, който би възприел в по-късна възраст и философията на Спиноза.

[1] Това ни припомня, че същинският кит има наистина нещо като бакенбарди или по-точно мустаци, състоящи се от няколко

пръснати бели косъма в горния външен край на долната челюст. Тези снопчета придават понякога едно донякъде разбойническо изражение на иначе тържествената му физиономия. ↑

ГЛАВА 76

СТЕНОБИТНАТА МАШИНА

Преди да изоставим засега главата на спермацетовия кит, бих желал да ви накарам да обърнете особено внимание като разумен физиолог на лицето и на пълното му равнодушие. Искам да го разгледате само за да си съставите непреувеличена, разумна преценка за стенобитната сила, която се намира вероятно там. Въпросът е от жизнено значение, защото или ще разрешите задоволително за себе си този въпрос, или ще останете завинаги невярващ по отношение на едно от най-ужасните, но не и най-невероятни събития, които могат да се срещнат в световната история.

Ще забележите, че при обикновено плуване лицевата част от главата на спермацетовия кит се намира в почти отвесно положение към водата; ще забележите, че долната част на това лице е доста наведена назад, за да образува сякаш заслон за продълговатото гнездо, в което е включена приличната на рейка долна челюст; ще забележите, че устата е изцяло под главата, както би било, ако собствената ви уста се намираще, да речем, под брадичката. Ще забележите освен това, че китът няма външен нос; а носът, който има — дихателният му отвор, — се намира на темето; ще забележите, че очите и ушите са отстрани на главата, горе-долу на една трета от цялата ѝ дължина, мерена от челото. Трябва да сте забелязали вече, че лицето на спермацетовия кит е една мъртва, сляпа стена без какъвто и да е орган или издатък. Нещо повече, трябва да имате предвид, че само крайната, най-долна, бягаща назад лицева част има някаква следа от кост; и едва когато стигнете на двадесет стъпки до челото, ще видите пълното развитие на черепа. Така че цялата тази огромна безкостна маса е нещо като тампон. Но както скоро ще се разбере, тя съдържа между другото и най-фината мас; а сега трябва да се запознаете със същността на веществото, което обвива така непревземаемо тази привидна изнеженост. В една от предишните глави ви описах маста, която обвива цялото тяло на кита, както портокаловата кора обвива плода. Точно така е и с главата, само

че със следната разлика: тази обвивка около главата, макар и не така плътна, има такава безкостна твърдост, каквато не можете да си представите, ако не сте я пипнали. Най-острият харпун, най-остроото копие, хвърлено от най-здравата ръка, отскача безпомощно от нея. Бихте казали, че челото на спермацетовия кит е покрито с конски копита. Не смятам, че то може да изпита някакви усещания.

Припомнете си и друго нещо. Как постъпват моряците, когато се случи два големи, натоварени кораба от Индия да се ударят и блъснат в доковете? Те не спускат при точката на сблъскването между двата кораба никакво твърдо вещество като желязо или дърво. Не, там поставят голям кръгъл тампон от кълчища и корк, завит в дебела и корава волска кожа. Този тампон посреща смело и без повреда сблъскването, което би могло да строши всички дъбови и железни лостове. Този пример илюстрира достатъчно очевидния факт, който искам да докажа. Но вън от това предполагам, че тъй като всяка обикновена риба притежава плавателен мехур, който тя може по желание да разширява или свива — а спермацетовият кит, доколкото ми е известно, няма такъв орган; като имам предвид също иначе необяснимия начин, по който ту скрива напълно главата си под повърхността на водата, ту я издига над водата; като имам предвид неспънатата от нищо еластичност на обвивката ѝ; като имам предвид, че главата му има една обща вътрешност; мина ми през ума предположението, че тайнствените дробове с килийки като медени пити може би имат някакъв неизвестен досега достъп до външния въздух, за да могат да се разширяват и свиват под влияние на атмосферата. Ако е така, представете си колко непреодолима трябва да е силата, която се дължи на най-неосезаемата и най-решителната от всички стихии.

Забележете още нещо. Тази безгласна, непревземаема, ненакърнима стена и жизнената сила в нея се насочват от огромната жива маса, плуваща отзад, която може да се премери само както се претегля товар дърва — на кубик; а в същото време е подчинена на една воля като всяко най-дребно насекомо. Така че когато ви опиша по-нататък подробно всички особености и съсредоточавания на силата, скрита в това неизмеримо чудовище; когато ви покажа някои от най-незначителните му разумни подвизи, вярвам, че ще се откажете от всяко невежествено недоверие и не ще се изненадате дори ако ви заявя,

че спермацетовият кит е успял да пробие Дариеновия провлак и е съединил Тихия и Атлантическия океан. Защото, ако не познавате добре кита, познавате истината толкова, колкото я знае и някой сантиментален провинциалист. Но чистата истина могат да я срещнат достойно само гигантски саламандри; колко малки са следователно възможностите за провинциалистите! Какво сполетява хилавия младеж, който повдига булото на ужасната богиня от Саис?

ГЛАВА 77

ГОЛЯМАТА ХАЙДЕЛБЕРГСКА БЪЧВА

Сега идва изпразването на сандъка. Но за да се разбере то правилно, трябва да познавате донякъде странната вътрешна структура на предмета, с който ще се работи.

Ако сметнете главата на спермацетовия кит за плътен правоъгълник, можете по наклонена плоскост да я разделите на два плоски клина^[1], от които долният е костната структура, образуваща черепа и челюстите, а горният — една съвсем безкостна мазна маса, чиято широка предна част образува изпъкналото отвесно видимо чело на кита. Разделете горната част хоризонтално през средата на челото и ще имате две почти равни части, които по-рано са били естествено разделени чрез вътрешна стена от плътно сухожилие.

Долната половина, наречена пън, е огромна пита мас, образувана от твърди и жилави бели влакна, които се вплитат и преплитат в десет хиляди запълнени килийки. Горната част, наричана кутия, може да се смята за голямата хайделбергска бъчва на спермацетовия кит. И както тази прочута голяма бъчва е украсена с тайнствена резба, така и огромното сплескано чело на кита образува безброй странни форми, украсяващи като емблеми чудната му бъчва. Освен това както хайделбергската бъчва е била винаги пълна с най-хубавото вино от Рейнската долина, така и китовата бъчва съдържа най-скъпото негово масло, именно високоценения спермацет в свършено чист, бистър и уханен вид. Това скъпоценно вещество не се намира без примес никъде другаде в тялото му. При все че приживе то е съвсем течено, щом бъде изложено на въздух след смъртта на кита, започва бързо да се втвърдява, превръщайки се в прекрасни кристали като тия на токущо образуван във водата тънък лед. Една голяма китова кутия дава обикновено около петстотин галона спермацет, при все че поради непреодолими обстоятелства значителна част от него се разлива, изтича, изцежда се или по друг начин се изгубва безвъзвратно при деликатната задача да се прибере по възможност всичко.

Не зная с какъв прекрасен и скъп материал е била облицована отвътре хайделбергската бъчва, но по разкош тази облицовка сигурно не може да се сравни с копринената бисерноцветна ципа, напомняща подплата на прекрасно кожено палто, с която е подплатена отвътре кутията на спермацетовия кит.

Ще видим по-нататък, че хайделбергската бъчва на спермацетовия кит заема цялата дължина на темето му; а тъй като — както бе вече изтъкнато другаде — главата обхваща една трета от цялата дължина на животното, ако приемем тази дължина за осемдесет стъпки при един кит с нормални размери, бъчвата, закачена по дължината си до борда на кораба, ще има повече от двадесет и шест стъпки дълбочина.

Тъй като при обезглавяването на кита инструментът на оператора стига близо до точката, където след това се прави отвор за склада със спермацет, работещият трябва да бъде необикновено внимателен, защото един невнимателен и ненавременен удар може да нахлуе в светилището и да излее без полза неocenимото му съдържание. Този именно отсечен край на главата се изважда най-после от водата и се задържа в това положение с огромните скрипци, чиито конопени преплитания образуват цяла гора от въжета.

След всичко казано пригответе се, моля, да присъствате на чудната и в сегашния случай почти съдбоносна операция, при която голямата хайделбергска бъчва на спермацетовия кит се изпразва.

[1] Плоският клин не е Евклидов термин. Той принадлежи към чисто мореплавателната математика. Не зная да е бил определян по-рано. Плоският клин е геометрично тяло, което се различава от обикновения клин по това, че острият му ъгъл се образува от стръмно наклоняване на едната му страна, а не от едновременно стесняване и на двете. ↑

ГЛАВА 78

ЦИСТЕРНА И ВЕДРА

Пъргав като котка, Таштего се качва горе и без да променя изправената си стойка, изтичва по стърчащата навън рейка на главната мачта до оная нейна част, която е точно над издигнатата бъчва. Той носи малък скрипец, наричан бич, състоящ се само от две въжета, които се движат около единичен блок. Като закрепя блока така, че да увисне извън рейката, той размахва единия край на въжето, докато някой моряк от палубата го улови и стисне здраво. Тогава, сложил ръцете си една върху друга, индианецът се спуска на другия край, докато се смъкне ловко до темето на главата. Там — все още много по-високо от останалите, на които вика оживено, — той прилича на някой турски муезин, призоваващ правоверните към молитва от върха на минаре. След като му подадат една остра лопата с къса дръжка, той започва да търси къде да пробие бъчвата. Върши го много внимателно, както иманяр почуква стените на стара къща, за да открие къде е зазидано златото. Когато това предпазливо търсене завърши, едно здраво ведро с железни обръчи, точно като кладенчова кофа, се закачва за единия край на въжето, а другият му край, опнат през палубата, се държи здраво от един-двама пъргави моряци. Те издигат ведрото така, че да може да бъде поето от индианеца, комуто друг е подал дълъг прът. Таштего нанизва ведрото на пръта и го спуска в бъчвата, където то изчезва напълно, после дава знак на хората при скрипеца и ведрото се изкачва отново, пълно с мехури като ведрото с мляко на някоя доячка. След като бъде внимателно спуснато, пълното ведро се поема от нарочно определен служител, който го излива бързо в голямо буре. Това се повтаря, докато дълбоката цистерна се изпразни. Към края Таштего трябва все по-тежко и по-тежко, все по-дълбоко и по-дълбоко да забива в бъчвата дългия прът, който потъва най-последно на цели двадесет стъпки.

Екипажът на „Пекод“ работеше от доста време по този начин; няколко бурета бяха напълнени с уханното масло, когато неочаквано се

случи странна злополука. Дали буйният индианец Таштего се пушна по невнимание и нехайство от въжето на придържащия главата скрипец, за което се държеше с една ръка; дали мястото, където бе застанал, беше толкова несигурно и хлъзгаво; или самият зъл дух бе пожелал да се случи така, без да даде никакви обяснения, не може да се каже точно; но внезапно, когато осемдесетото или деветдесетото ведро се подаде... Господи! Клетият Таштего... точно като втора кофа на макарата в истински кладенец падна презглава в голямата хайделбергска бъчва и изчезна в клокочещото масло.

— Човек падна! — викна Дагу, който се опомни първи сред общото смущение. — Бутнете ведрото насам!

И като стъпи с един крак върху него, за да се задържи по-здраво за самия бич, той бе издигнат от моряците до горния край на главата, преди Таштего да бе стигнал дъното ѝ. Междувременно настъпи ужасна бъркотия. Когато погледнаха през борда, хората видяха доскоро безжизнената глава да потреперва и да се надига точно под повърхността на водата, като че ѝ бе хрумнала някаква много важна мисъл. Всъщност нещастният индианец разкриваше несъзнателно с тази борба до каква опасна дълбочина е стигнал.

В същия миг, докато Дагу, застанал на върха на главата, освобождаваше бича, който се бе омотал във въжетата, поддържащи главата, се чу рязко изпращяване и за неизразим общ ужас една от двете огромни куки, на които беше окачена главата, се откъсна, тежката маса се люшна настрана със страшно сътресение, а замаяният кораб се олюля и разтърси, като че бе ударен от ледникова планина. Единствената останала кука, върху която сега падна цялата тежест, изглеждаше, че всеки миг ще се откачи, една възможност, засилвана от силното люшкане на главата.

— Слизай! Слизай! — крещяха моряците на Дагу; но продължавайки да се държи с една ръка за тежката макара, така че да остане все пак закрепен за нещо, дори ако главата се откачи съвсем, негърът очисти замърсеното въже и спусна ведрото във вече потъналия кладенец, за да може падналият там харпунджия да го сграбчи и по този начин да бъде изтеглен навън.

— За бога, човече! — извика Стъб. — Да го убиеш ли искаш?... Спри! Какво ще му помогнеш с това — да наблъскаш едно обковано с желязо ведро върху главата му? Спри, казвам ти!

— Настрани от макарата! — изгърмя като ракета един глас.

Почти в същия миг огромната маса падна с гръм в морето, както ниагарските води падат от Подковата във водовъртежа; внезапно облекченият кораб се люшна настрана, почти до лъскавата медна линия на кила; и всички притаиха дъх, когато през плътна водна струя зърнаха неясно Дагу, люшкан ту над главите на моряците, ту над водата, вкопчил се във висящата макара, докато нещастният Таштего потъваше право към морското дъно! Но ослепителната пара не бе се разсеяла още, когато една гола фигура с бойна сабя в ръка се преметна в едно мигновение през фалшборда. Последвалият шумен плясък показва, че моят храбър Куийкуег се е гмурнал да спасява. Всички се струпаха до борда, погледите брояха всяка бръчка по водата. Минутите следваха една след друга, а от потъващия и спасителя му нямаше ни следа. Няколко души скочиха в една лодка и се отдалечиха на известно разстояние от кораба.

— Ха-ха! — викна изведнъж Дагу от спокойно люшканата върлина над главите ни; като погледнахме по-далечко от борда, забелязахме, че от сините вълни се подава ръка; странна гледка, като че се бе подала ръка из тревата над гроб.

— И двама! И двама! — провикна се радостно Дагу; след малко видяхме Куийкуег да плува смело с една ръка, а с другата да стиска дългата коса на индианеца. Издърпани в чакащата лодка, и двамата бяха докарани бързо на палубата; но Таштего се изкачи много бавно, а Куийкуег не изглеждаше много весел.

Как бе извършено това благородно спасяване? Гмурвайки се подир бавно потъващата глава, Куийкуег бе успял да нанесе с острата си сабя няколко странични разреза близо до основата ѝ, където бе направил голям отвор; после бе пуснал меча и бе пхнал ръка вътре, за да издърпа нещастния Таш за главата. Той твърдеше, че при първото пхване на ръката напипал крак; но разбирайки, че това положение не е естествено и може да създаде много мъчнотии, пуснал крака и със сръчно повдигане и подмятане успял да преобърне индианеца, така че при следващия опит той се явил според правилния стар обичай — с главата напред. А що се отнася до голямата глава, тя се държала извънредно добре.

Така благодарение смелостта и голямото акушерско изкуство на Куийкуег бе извършено успешно освобождаването, или по-точно

избавлението, на Таштего въпреки най-неблагоприятни и наглед безнадеждни препятствия; една поука, която не трябва в никакъв случай да се забравя. Акушерството трябва да се изучава едновременно с фехтовката, бокса, ездата и гребането.

Зная, че това странно приключение на гейхедеца ще се стори сигурно невероятно за някои сухоземни жители, при все че положително са виждали или чували за падане в кладенец на сушата; една злополука, която се случва не много рядко и с много по-малко основания от тази на индианеца, като се има предвид, че оградата на китовия кладенец е необикновено хлъзгава.

Но може да се случи някой основателно да запита: как е било възможно такава нещца? Ние смятаме, че мрежестата и пълна с течност глава на спермацетовия кит е най-леката и подвижна негова част; а ти я пускаш да потъне в течност с много по-голямо специфично тегло. Пипнахме те значи. Ни най-малко, аз ви пипнах. Защото по времето, когато нещастният Таш падна в нея, кутията беше почти изпразнена от своето леко съдържание и в нея бе останала само плътната сухожилеста стена на кладенеца — едно двойно споено, набито вещество, както вече казах, много по-тежко от морската вода, в която то може да потъне почти като парче олово. Но на това свойство за бързо потъване в настоящия случай се противопоставяха останалите още неотделени части на главата, затова тя потъваше с почти преднамерена бавност, давайки на Куийкуег щастлива възможност да извърши в движение едно ловко акуширане. Да, беше раждане в движение.

Ако бе загинал в тая глава, Таштего щеше да има една много разкошна гибел; щеше да бъде задушен в най-бял, прекрасен и уханен спермацет; за ковчег, катафалка и гроб щеше да му служи най-скритата зала, самата светая светих на кита. Човек може да си припомни само един по-сладък край — сладостната смърт на някой пчелар в Охайо, който, търсейки мед в хралупата на някой сух ствол, намира толкова огромно количество, че като се наведе повече, отколкото трябва, бива погълнат и умира балсамиран. Колко души според вас са потънали по същия начин в медената глава на Платон и са загинали сладостно там?

ГЛАВА 79

ПРЕРИЯТА

Никой физиономист или френолог не се е заел досега да изучи линиите или да опипа подутините по главата на този вид левиатан. Подобно начинание би изглеждало почти толкова безнадеждно, колкото за Лаватер да огледа гънките на Гибралтарската скала или за Гал да се изкачи по подвижна стълба и да се занимае с купола на римския Пантеон. А при това в своето прочуто съчинение Лаватер се занимава не само с различни човешки физиономии, но изучава внимателно и физиономиите на коне, птици, змии и риби, спирайки се подробно на забелязаните в тях промени в изражението. Гал, както и ученикът му Спурцхайм, не пропуска да спомене някои френологични особености и у други същества освен у човека. Затова, макар и да не съм достатъчно сведущ за пионер в тази област, ще си послужа с тези две полунауки по отношение на кита. Опитвам всичко и постигам, каквото мога.

От физиономично гледище спермацетовият кит е аномалия. Той няма нос. А тъй като носът е средната и най-очевидна черта, която може би най-много променя и накрая дава облик на общото изражение, би могло да се допусне, че пълното отсъствие на тази външна добавка трябва да се отразява много върху изражението на кита. Защото, както при създаването на парк някаква колона, купол, паметник или каквато и да е кула се смята почти необходима за допълване на гледката, така и никое лице не ще бъде хармонично без високата открита камбанария — носа. Счупете носа на Фидиевия мраморен Юпитер — в каква жалка останка ще се превърне! Въпреки това левиатанът е толкова огромен, всичките му измерения са така внушителни, че липсата на нос, която би била отвратителна в статуята на Юпитер, тук не е недостатък. Напротив, тя е едно допълнително величие. Носът би бил нещо неприлично в кита. Когато във вашето пътешествие за изучаване физиономията му обиколите с малката си корабна лодка главата, внушителната ви представа за кита не се накърнява никога от мисълта,

че трябва да му се тури и един нос. Досадна мисъл, която толкова често и настойчиво се натрапва дори когато съзерцавате най-могъщ царствен старейшина на трона му.

В известно отношение спермацетовият кит има най-внушителна физиономия, когато го гледате в анфас. Тази гледка е величествена.

Мислено едно красиво човешко чело прилича на зазоряващ се изток. В извитото чело на почиващ на пасбището бик има нещо величествено. Величествено е и челото на слон, тикащо тежко оръдие по нанаторницето на планинска клисура. Човешко или животинско, тайнственото чело е като големия златен печат, с който германските императори скрепявали указите си. То означава: „Бог: направено собственоръчно днес.“ Но в много създания, у самия човек дори челото е много често само тясна алпийска полянка под линията на снеговете. Малко чела са като челата на Шекспир или Меланктон, толкова високи, че самите очи приличат под тях на бистри, вечни и спокойни планински езера; а над тях, в бръчките на челото, можете да проследите рогатите мисли, които се спускат долу да пият, както планинските ловци проследяват по снега стъпките на елена. Но при големия спермацетов кит това високо и могъщо божествено благородство, присъщо на челото, е така безкрайно засилено, че когато го погледнете в анфас, чувствате божеството и ужасните сили много по-дълбоко, отколкото при съзерцаване на което и да е друго живо същество. Защото вие не виждате никаква определена точка; не виждате никаква отделна черта; никакъв нос, очи, уши или уста; никакво лице; той няма всъщност такова нещо; вие виждате само широко като небосвод чело, нагънато на бръчки; безгласно смръщване, носещо гибел на лодки, кораби и хора. Това чудно чело не се смаява, гледано и в профил; макар че гледано от тази страна, то не е така величествено и внушително. В профил забелязвате ясно хоризонталната полукръгла хлътнаост в средата, която според Лаватер у човека е признак на гениалност. Какво? Гениалност в спермацетовия кит ли? Писал ли е някога спермацетовият кит книга, произнесъл ли е реч? Не, неговата голяма гениалност се проявява в това, че той не върши нищо, за да я покаже. Тя се изявява и в пирамидовото му мълчание. Това ме навежда на мисълта, че ако големият спермацетов кит би бил известен на младите източни народи, щеше да е провъзгласен за божество от детински, суеверната им мисъл.

Те боготворили нилския крокодил, защото нямал език; спермацетовият кит също няма език, или ако има, е толкова малък, че не може да се покаже. Ако един ден някой висококултурен, поетичен народ почне да се рови назад, за да търси произхода си, и стигне до веселите древни първомайски божества, като им въздигне отново и набързо престол в сегашното високомерно небе на обезлюдения вече връх; бъдете уверени, че ако бъде въздигнат до високия Юпитеров престол, големият спермацетов кит ще бъде достоен за него.

Шамполион разчете сбръчканите гранитни йероглифи. Но няма друг Шамполион, който да разчете египетското писмо по лицето на човека или на което и да е живо същество. Физиономистиката като всяка друга човешка наука е само една мимолетна басня. Ако следователно сър Уилям Джонс, който чете на тридесет езика, не може да разчете дълбоките неуловими мисли в едно селско лице, как може неукният Ишмиъл да се надява, че ще прочете трудния халдейски по челото на спермацетовия кит? Аз само ви представям това чело — четете, ако можете.

ГЛАВА 80

ЯДКАТА

Ако по физиономия спермацетовият кит е сфинкс, за френолога мозъкът му е кръг, който не може да се повдигне на квадрат.

Черепът на възрастен кит има най-малко двадесет стъпки дължина. Ако откачите долната челюст и го гледате от страни, този череп ще прилича на една леко наклонена плоскост, положена изцяло върху водоравна основа. Но приживе — както видяхте другаде — тази наклонена плоскост е грубо запълнена и почти изравнена от огромната потискаща я маса на „пъна“ и спермацета. В горния си край черепът образува кратер, където е вложена тази маса; а под дългия под на кратера — в друга кухина, която достига често десет инча дължина и толкова дълбочина — се намира малкият колкото шепа мозък на това чудовище. Приживе мозъкът е отдалечен най-малко двадесет стъпки от привидното чело, той е скрит зад огромните външни укрепления като най-вътрешната крепост в разширената укрепителна система на Квебек. Така е прикътан като скъпо ковчеже, защото някои китоловци твърдят безапелационно, че спермацетовият кит няма друг мозък освен осезаемото мозъчно подобие, образувано от няколко кубически ярда спермацет. По тяхна преценка, много по-съобразна с представата за цялостната мощ на кита, именно тази тайнствена негова част, разположена на странични дипли, пластове и гънки, е център на разума му.

Ясно е следователно, че докато е непокътната приживе, главата на левиатана е пълно разочарование от френологично гледище. Що се отнася до истинския му мозък, не можете нито да видите, нито да почувствате някакво указание за него. Като всички могъщи неща китът не показва пред простосмъртните истинското си лице.

Ако изпразните черепа му от спермацетовото съдържание и погледнете след това изотзад задната, тоест горната му част, ще бъдете поразени от приликата ѝ с човешкия череп, гледан в същото положение и от същата точка. И наистина, ако поставите този обърнат

череп (намален до човешки размери) на поднос с човешки черепи, неволно ще го объркате с тях; а като забележите вдлъбнатините от едната страна на темето, ще се изразите с френологския израз: този човек няма почит нито към себе си, нито към другите. И с тези отрицателни качества, взети под внимание заедно с положителния факт на огромната му маса и мощ, вие ще си съставите отлично най-вярната, макар и не най-радостна представа за същността на най-висшето могъщество.

Но ако от сравнителните размери на същинския китов мозък сметнете, че той не може да бъде подходящо определен, мога да ви предложи друга представа. Ако погледнете внимателно гръбнака на което и да е четириногло, ще ви поразят приликата на прешлените му с низ от черепи джуджета, зачатъчни двойници на истинския череп. Съществува германско схващане, че прешлените са истински недоразвити черепи. Но според мене германците не са първите, които са забелязали тази странна външна прилика. Един мой приятел чужденец ми я посочи някога в скелета на убит от него неприятел, чиито прешлени поставяше като барелеф върху заострения нос на лодката си. Аз смятам, че френолозите са направили важен пропуск, като не са продължили изследванията си от малкия мозък към гръбначния канал. Защото мисля, че характерът на много хора ще се открие в гръбнака им. Който и да сте вие, бих предпочел да опипам по-скоро гърба, отколкото черепа ви. Една тънка гръбначна гредичка не е поддържала никога досега цялостна и благородна душа. Аз се радвам на гръбнака си като на твърда и непоколебима мачта на знамето, което полуиздигам към света.

Да приложим този гръбначен клон от френологията към спермацетовия кит. Неговата черепна кухня е свързана с първия шиен прешлен; а в този прешлен гръбначният канал, един разширен в долния си край триъгълник, има десет инча ширина и осем дълбочина. Минавайки през останалите прешлени, каналът се стеснява по обем, но на доста голямо разстояние остава все още твърде широк. Този канал е запълнен, разбира се, със същото странна влакнесто вещество — гръбначния мозък, — от каквото е съставен мозъкът. Нещо повече, на няколко стъпки след излизането му от черепната кухня обиколката на гръбначния стълб остава почти еднаква с тази на мозъка. Неоснователно ли е при тия обстоятелства гръбнакът на кита да се

разгледа и прецени от френологично гледище? Защото, разгледана в тази светлина, невероятната сравнителна миниатюрност на същинския му мозък се уравновесява предостатъчно с невероятната сравнителна големина на гръбначния мозък.

Но като оставим това предположение да въздейства както може на френолозите, ще приема само за миг гръбначната теория във връзка с гърбицата на спермацетовия кит. Ако не се лъжа, тази свещена гърбица се издига върху един от най-големите прешлени и следователно е до известна степен негова външна издаденост. Поради съответното ѝ положение бих нарекъл тази гърбица орган на твърдостта и непреклонността на спермацетовия кит. А ще имате основание да се убедите в непреклонността на това голямо чудовище.

ГЛАВА 81

„ПЕКООД“ СРЕЩА ДЕВАТА

Предопределеният ден настъпи и ние срещнахме съответно кораба „Юнгфрау“^[1] с капитан Дерик де Деер от Бремен.

Някогашните най-велики китоловци в света, холандците и германците, са сега едни от последните; но през големи промеждутъци от географски ширини и дължини все пак може да срещнете от време на време флаговете им из Тихия океан.

Кой знае защо, „Юнгфрау“ изглеждаше особено нетърпелива да изкаже почитанията си. Още докато беше на доста голямо разстояние от „Пекод“, тя се насочи към него. Капитанът ѝ спусна лодка и се понесе към нас, застанал нетърпеливо на носа вместо на кърмата.

— Какво държи в ръката си? — извика Старбък, като посочи нещо, което германецът размахваше в ръка. — Невъзможно!... Лампа!

— Не е — каза Стъб, — не, не! Това, мистър Старбък, е кафениче; тоя йерманец идва да ни свари кафе; не виждате ли голямото калаено канче до него?... Там му е врялата вода. О! Бива си го тоя йерманец!

— Я се махайте — извика Фласк, — това е лампа и канче за масло. Свършило му се е маслото, та иде да си изпроси.

Колкото чудновато и да изглежда един кораб, тръгнал за масло, сам да търси назаем масло, и то в китова област, и колкото и да противоречи на старата поговорка да не носиш въглища в Нюкасъл, такова нещо действително се случва понякога; и в сегашния случай капитан Дерик де Деер наистина носеше лампа, както каза Фласк.

Когато той се качи на палубата, Ахав му заговори веднага, без да се церемони и без да обърне внимание на това, което другият държеше в ръка; но германецът скоро прояви с изкълчения си английски своето пълно невежество, що се отнася до Белия кит; той насочи веднага разговора към своята лампа и канче за масло, като каза, че нощем трябвало да се върти съвсем на тъмно в леглото си, защото и последната капка бременско масло се свършила, а не били уловили

досега нито една хвърчаща риба, за да запълнят липсата; и заключи с намека, че корабът му бил действително онова, което в риболовството се нарича чист (с други думи, празен кораб), заслужаващ напълно името „Юнгфрау“, или Дева.

След като задоволихме нуждите му, Дерик си замина; но не бе стигнал още до борда на своя кораб, когато дежурните и от двата кораба оповестиха почти едновременно появата на китове; и Дерик беше толкова нетърпелив, че без да се спре, за да остави на кораба лампата си, завъртя лодката и тръгна да гони китовите канчета с масло.

Тъй като плячката се бе показала към подветрената страна, той и другите три германски лодки, които скоро го последваха, бяха значително по-напред от кила на „Пекод“. Китове бяха осем — едно средно стадо. Съзнавайки опасността, те се движеха с голяма скорост и съвсем близо един до друг, точно пред вятъра, подбутвайки се като двойки впрегнати коне. Зад себе си оставяха широка следа, сякаш развиваха непрекъснато върху морето огромен, широк пергамент. Точно в тази бързодвижеща се следа, на неколкостотин метра зад стадото, плуваше огромен гърбат стар sameц, който по сравнително бавното си придвижване и необичайните жълтеникави петна изглеждаше болен от жълтеница или друга някаква болест. Не беше ясно дали този кит принадлежи към стадото, защото не е обичайно такива достопочтени левиатани да са особено общителни. И все пак той го следваше, при все че оставеният от тях воден поток навярно го забавяше, защото бялата кост, или подутина, на широката му муцуна беше притисната като вълна, образувана от срещата на две противоположни течения. Фонтанът му беше нисък, бавен, изпускан с мъка, излизаше на задъхващи се изблици и се разсейваше в разкъсани струи, придружавани от странни вътрешни сътресения, които излизаха като че от другия му край, под клокочещата зад него вода.

— Кой има давилони капки? — запита Стъб. — Струва ми се, че го боли корем. Господи, помислете си какво е да ви боли корем, голям половин акър! Противните ветрове поддържат още тази тежка зима у него, момчета. За първи път ми се случва такъв мръсен вятър да духа откъм кърмата; но я вижте, отклонявал ли се е друг кит така? Трябва да си е изгубил румпела.

Както претоварен индийски кораб, плаващ покрай брега на Индостан с товар от изплашени коне, се наклонява, гмурка се, люшка

се и се заваля, така и този стар кит влачеше с мъка остарялото си тяло и полуобръщайки се от време на време настрана, показваше причината на криволичещото си движение — един неестествен чукал на дясната перка. Дали бе загубил перката в бой, или е бил роден без нея — мъчно можеше да се реши.

— Почакай мъничко, стари приятелю, ще ти метна една превръзка за тая ранена ръка — извика жестокият Фласк, сочейки близко стоящото китоловно копие.

— Внимавай той да не я метне върху тебе — извика Старбък. — Бързай, иначе германците ще го пипнат.

Всички съревноваващи се лодки преследваха само тази риба, защото тя беше не само най-големият и следователно най-ценен кит, но защото беше и най-близо, а другите китове се движеха с такава скорост, че догонването им беше почти невъзможно засега. В този момент „Пекод“ бе задминал вече трите по-късно спуснати германски лодки; но поради голямата първоначална преднина лодката на Дерик беше все още начело на гонитбата, при все че чуждестранните ѝ съперници с всеки миг се приближаваха към нея. Те се страхуваха само от едно: Дерик беше вече толкова близо до целта си, че можеше да хвърли копието си, преди да успеят да го настигнат и задминат. Що се отнася до Дерик, той изглеждаше напълно убеден, че ще стане така, и размахваше от време на време подигравателно лампата си към другите лодки.

— Какво нелюбезно и неблагодарно куче! — извика Старбък. — Подиграва ме и ме предизвиква със същата просяшка кутия, която му напълних само преди пет минути! — После добави с обичайния си дълбок шепот: — Карайте, хрътки! Гонете го!

— Казвам ви, хора — викна Стъб на екипажа си, — моята вяра не ми позволява да побеснея; ама с радост бих изял тоя подъл йерманец... Гребете, чувате ли! Нима ще оставите този мошеник да ви изпревари? Обичате ли бренди? Добре, едно буре бренди на най-усърдния от вас. Хайде, защо още никой не е с пукната жила? Кой е пуснал котва през борда?... Та ние не мръдваме нито на инч... в пълно безветрие сме. Алоо! По дъното на лодката пониква трева... а пък мачтата, ей богу, мърда! Така не може, момчета! Погледнете оня йерманец! С една дума, ще бълват ли огън, хора, или не?

— Ох, гледайте каква пяна прави! — викаше Фласк, като подскачаше. — Каква гърбица!... Ох, забийте кол във вола!... Прострял се е като пън! Ох, момчета, скачайте... да знаете, че за вечеря ще има палачинки... печени мидички и пресни понички... Хайде, скачайте, скачайте... той е от сто бурета... не го изпускате... недейте, недейте!... Вижте тоя йерманец... ох, няма ли да си изкарате пудинга, момчета!... Такъв тлъст и претлъст кит! Не обичате ли спермацет? Тук има три хиляди долара, хора!... Банка!... Цяла банка! Банк ъф Ингланд!... Ох, карайте, карайте, карайте!... Какво прави оня йерманец сега?

В този момент Дерик се опитваше да прехвърли лампата и канчето за масло на приближаващите го лодки; може би с двойното намерение да забави напредването на съперниците си, а в същото време и да ускори без труд собственото си напредване поради краткотрайното спиране на другите.

— Недодялано холандско корито! — извика Стъб. — Гребете, хора, като петдесет хиляди червенокоси гребци на линеен боен кораб. Какво ще кажеш, Таштего: готов ли си да натрошиш на парчета гръбнака си за честта на стария Гейхед? Какво ще кажеш?

— Казва, гребя като прокълнат — извика индианецът.

Жестоко и равномерно поощрявани от подигравките на германеца, трите лодки на „Пекод“ започнаха да се изравняват и в това разположение почти се приближиха за миг до него. С изисканото, свободно, рицарско държане на водач, който се приближава към жертвата си, тримата помощник-капитани, гордо изправени, подкрепяха от време на време гребца зад себе си с ободряващия вик: „Ето го къде се плъзга! Ура за ветреца от белите брези! Долу йерманецът! Задминете го!“

Но Дерик ги беше така решително изпреварил, че въпреки всичката им храброст щеше да остане победител в надбягването, ако не бе го връхлетяло справедливо наказание в образа на рак, който сграбчи лопатата на средния му гребец. Докато несръчният непрокопсаник се мъчеше да освободи ясеновата лопата, при което лодката на Дерик едва не се преобърна, а сам той ругаеше яростно хората си, за Старбък, Стъб и Фласк настъпи удобен момент. Те се втурнаха стремглаво напред и се строиха косо по посока на германеца.

След миг и четирите лодки наближиха в диагонал кита, а от двете им страни се простираше оставеният от него пенлив водовъртеж.

Ужасна, влудяваща и тъжна гледка. Китът се движеше сега стремглаво, а фонтанът му бликаше пред него в непрестанна, измъчена струя; докато единствената му жалка перка пляскаше отстрани в предсмъртна уплаха. Той се отклоняваше ту на една, ту на друга страна в своето препъващо се бягство и при всяка разсичана вълна потъваше с потръпване в морето или издигаше отстрана към небето единствената си пляскаща перка. Виждаше с птица с пречупено крило да прави спирали във въздуха в напразен стремеж да се спаси от пиратите ястреби. Но птицата има глас и може да изрази страха си с жални писъци; докато страхът на този огромен безгласен морски звяр беше вързан и заключен в него; той нямаше друг глас освен задъхващото се дишане през отвора и затова беше неизказано жалък, при все че поразителното му туловище, гилотиниращата челюст и всемогъщата опашка можеха да уплашат и най-силния човек, който го съжаляваше сега.

Като видя, че след няколко мига лодките на „Пекод“ ще го изпреварят, за да не загуби напълно плячката си, Дерик реши да опита едно необикновено далечно мятане на копие, преди да му се изплъзне и последната възможност да го стори.

Но щом неговият харпунджия се изправи, за да нанесе удара, тримата тигри — Куийкуег, Таштего и Дагу — инстинктивно скочиха, застанаха в диагонална редица, насочиха едновременно копията си и трите Нантъкитски жезла се забиха в кита през главата на германския харпунджия. Ослепителни пари от пяна и бял дим! В първото сътресение от стремглавото втурване на кита трите лодки тласнаха тази на германеца с такава сила, че Дерик и замаяният му харпунджия бяха изхвърлени във водата и трите летящи лодки минаха над тях.

— Не бойте се, маслени гърнета! — извика Стъб, изглеждайки ги за миг, докато прелиташе край тях. — След малко ще ви приберат... както му е редът... Виждам акули назад... нали знаете, санбернарските кучета прибират изпадналите в беда пътници. Ура! Така се плава! Всеки кил е слънчев лъч! Ура!... Тичаме като тенекии, вързани за опашката на побеснял кугуар! Това ми напомня кабриолет, закачен за слон в равнина... Колелетата почват да летят; а може и да изхвъркнете, ако се изкачвате по хълм. Ураа! Така се чувства човек, когато отива към

Дейви Джоунс^[2]... и се спуска по безкрайно нанадолнище. Ураа! Този кит носи вечната поща!

Но бягането на чудовището беше кратко. Изпусайки внезапно дъх, то потъна шумно. Трите въжета изскърцаха и се завъртяха така силно всяко около шпила си, като че трябваше да изрежат дълбоки нарезки; харпунерите се изплашиха толкова много, че бързото потъване може скоро да отмотае докрай въжетата, че впрегнаха всичката си сръчност и сила да навият димящото въже, за да го задържат; докато най-последно поради перпендикулярното напрежение на облечените в олово клинове, от които трите въжета се спуснаха право в морето, носовете на лодките почти се изравниха с водата, а трите кърми се вирнаха високо във въздуха. Тъй като китът скоро престана да потъва, те останаха за известно време в това положение, като се страхуваха да развият още въжетата, при все че положението им беше доста неустойчиво. Но макар много лодки да са били повличани и да са изчезвали по този начин, това все пак се нарича „да държиш“; това забиване на остриетата изотзад в жилавата му плът често накарва левиатана да се издигне отново и по този начин да се натъкне пак на остриите копия на враговете си. Независимо от опасността при този начин на действие можем да се усъмним дали той е и най-добрият; тъй като с пълно основание може да се предположи, че колкото по-дълго удареният кит остане под водата, толкова повече ще се изтощи. Защото поради огромната му повърхност — при един възрастен кит тя е почти две хиляди квадратни стъпки — водното налягане е огромно. Всички знаем какво поразително атмосферно налягане понасяме; и то над земната повърхност, във въздуха; какъв огромен трябва да е тогава товарът на кит, който носи на гърба си двеста фатома от океана! Този товар трябва да се равнява на налягането най-малко на петдесет атмосфери. Един китоловец го пресмяташе на тежестта на двадесет линейни бойни кораба с всичките им оръдия, складове и хора.

Докато трите лодки се крепяха така на повърхността на леко вълнуващото се море и гледаха вечната му синева, а от дълбините му не долитаха ни стон, ни вик, нито се появяваше бразда или мехур, който жител на сушата би помислил, че под тази тишина и покой най-голямото морско чудовище се вие и превива в предсмъртни мъки! От носа на лодките не се виждаха и осем инча от отвесно спуснатото въже. Може ли да се повярва, че на три такива тънки нишки огромният

левиатан беше закачен като махалото на стенен часовник? Закачен ли? На какво? На три дъски. Това ли е създанието, за което някога е било казано така тържествено: „... Можеш ли промуши кожата му с копие и главата му с рибарска вила? Който меч се допре до него, не удържа, не удържа ни копие, ни сулица, ни броня; желязото смята за слама; дъщерята на лъка не ще го подгони; боздуганът за него е като сламка; над фученето на сулицата той се смее.“ Този звяр ли да е такъв? О, тези неща трябва да са били наистина неосъществими по времето на пророците! Защото с опашка, притежаваща силата на хиляди нозе, този левиатан гмурна глава под морските планини, за да се скрие от риболовните копия на „Пекод“!

При наклонените следобедни слънчеви лъчи сенките на трите лодки под повърхността трябва да са били достатъчно дълги и широки да засенчат половината войска на Ксеркс. Кой може да каже колко страхотни трябва да са изглеждали на ранения кит тези огромни призраци, плаващи над главата му.

— Стойте, хора! Той се размърда — извика Старбък, когато трите въжета се залюляха ненадейно във водата, предавайки ясно нагоре като магнетични жици предсмъртните тръпки на кита, които всеки гребец усети на седалката си. В следния миг, до голяма степен облекчени от тегленето при носа, лодките подскочиха като ледникова полянка, когато тежко стадо бели мечки се втурне от нея в морето.

— Дърпайте! Дърпайте! — викна отново Старбък. — Издига се.

Въжетата, от които допреди миг не можеше да се изтегли нито педя, сега бяха издърпани набързо съвсем мокри в лодките и китът скоро започна да пори водите на две корабни дължини от ловците.

Движенията му показваха ясно неговото крайно изтощение. Повечето сухоземни животни имат клапи в много от кръвоносните си съдове, чрез които при раняване кръвта поне до известна степен се отклонява веднага в друго направление. При кита не е така; една от неговите особености е, че в кръвоносната му система няма никакви клапи; така че, когато бъде прободен дори от тънкото острие на харпун, цялата му кръвоносна система започва смъртоносно да се изпразва; а когато това се засили от необикновеното налягане на водата дълбоко под повърхността, може да се каже, че животът му изтича в несекващ поток. Обаче количеството на кръвта му е така огромно, а вътрешните ѝ извори са така отдалечени и многобройни, че тези

кръвоизливи могат да продължават много дълго, както река, чиито извори са в далечни, невидими хълмове, продължава да тече и във време на суша. И сега дори, когато лодките настигнаха кита и се събраха заплашително над извиващите се перки, а копията се забиха в него, от новите рани бликнаха силни струи кръв, които се лееха непрестанно, докато естественото дихателно отворстие на главата му само през кратки, макар и чести интервали изпускаше уплашено пара. От този отвор още не бликаше кръв, защото досега не бе засегната никоя жизнена част. Животът му, както много изразително го наричат, беше недокоснат.

Докато лодките го заграждаха още по-отблизо, цялата горна част на тялото му, която обикновено се намира под водата, се показва ясно над нея. Видяха се очите или по-точно мястото, на което са били очите. Както странни израстъци покриват кухините и на най-благородните повалени дъбове, така от мястото, където са били някога очите на кита, се подаваха сега слепи кълба, представлящи една наистина ужасна жалка гледка. Но никакво съжаление нямаше към него. Въпреки старостта, едната си ръка и изтеклите очи той трябваше да умре, да бъде убит, за да осветява весели сватби и други човешки веселби, както и тържествени черкви, в които се проповядва безусловна ненападателност от всички и към всички. Както се къпеше в кръвта си, той откри най-после една странна подутина или израстък, голям колкото торба, доста ниско отстрани.

— Чудесно място — извика Фласк, — чакайте да го бодна веднъж там.

— Стой! — викна Старбък. — Няма нужда.

Но човечният Старбък бе закъснял. Още при забиването на копие от жестоката рана бликна гнойна струя и китът, чийто дихателен отвор изхвърляше сега гъста кръв, тласнат от непоносима болка, се нахвърли със сляпа ярост срещу лодките, изпръска тях и тържествуващите екипажи с дъжд от съсирена кръв, обърна лодката на Фласк и зацапа носа ѝ. Беше последният му удар. Защото по това време китът беше толкова изтощен от загуба на кръв, че се търкулна безпомощно встрани от пакостта, която бе направил; легнал задъхано на една страна, той пляскаше безсилно със сакатата си перка и се въртеше бавно, като изчезващ свят; изхвърли белите тайни на корема си, простря се като пън и умря. Безкрайно тъжно и жалко беше

последното му издихание. Както водата на мощен извор, изтеглена постепенно от невидими ръце, спада с приглушено тъжно клокочене, така спадаше и последният продължителен, предсмъртен фонтан на кита. След малко, докато екипажите чакаха пристигането на кораба, тялото започна да дава признаци, че потъва с всичките си неразграбени съкровища. По заповед на Старбък на много места по него закачиха въжета, така че не след много всяка лодка се превърна в шамандура, под която на няколко инча под водата висеше потъващият кит. Когато корабът се приближи, китът бе преместен внимателно до него и завързан здраво с най-яките котвени вериги, защото беше ясно, че ако не го поддържат изкуствено, тялото ще потъне веднага. Случи се, че още при първия разрез с лопатата в долната част на споменатия погоре чувал бе намерен цял ръждясал харпун. Но тъй като останки от харпуни се намират често в телата на мъртви китове с напълно заздравяла наоколо им плът и без никакви външни следи, които да сочат мястото им, в сегашния случай трябва да е имало някаква друга причина за споменатото нагнояване. Още по-странно беше намирането на едно каменно острие недалече от заровеното желязо, и при това с напълно здрава плът наоколо. Кой бе хвърлил това каменно копие? И кога? Може би някой северозападен индианец много преди откриването на Америка.

Кой знае какви чудеса биха могли още да се измъкнат от това чудовищно скривалище! Но по-нататъшните търсения трябваше внезапно да спрат, защото корабът бе повлечен както никога досега към дълбините поради все по-засилващия се стремеж на трупа да потъне. Въпреки това Старбък, който ръководеше работата, издържа докрай и с такава решителност, че когато най-после корабът щеше да потъне, ако би продължил прегръдката си с тялото и бе дадена заповед да се отделят от него, котвените вериги и въжета, закрепени за дървените главини, бяха така опънати, че бе невъзможно да ги отделят. В същото време всичко на „Пекод“ се бе наклонило на една страна. Да се отиде до другия край на палубата, беше все едно да се върви по островърх покрив на къща. Корабът стенеше и пъхтеше. Много украси от слонова кост по фалшборда и каютите изхвъркнаха от местата си поради неестественото разместване. Напразно бяха донесени лостове и ломове, за да налегнат неподвижните котвени вериги и да ги освободят от дървените главини, китът беше вече толкова дълбоко, че потъналите

краища на веригите и въжетата не можеха да бъдат достигнати, а потъващото тяло натежаваше сякаш всеки миг с цели тонове и корабът беше вече на път да потъне.

— Дръж се, дръж се! — викна Стъб на тялото. — Какво е това дяволско бързане да потънеш? Гръм да ни удари, хора, трябва да направим нещо, иначе е свършено с нас! Няма смисъл да повдигате там; престанете, казвам ви с тия лостове, ами някой от вас да изтича за молитвеник и джобно ножче, та да пререже веригите.

— Ножче ли? Аха, аха! — викна Куийкуег, грабна тежката дърводелска брадвичка, наведе се през един люк и започна да удря със стоманата най-голямата желязна верига. След няколко удара, от които излитаха искри, крайното опъване довърши работата. Всички връзки отхвъркнаха със страхотен трясък, корабът се изправи, трупът потъна.

Това понякога неизбежно потъване на току-що убит спермацетов кит е твърде любопитно и никой китоловец не го е изяснил напълно. Обикновено мъртвият спермацетов кит плава отлично, като страната или коремът му са издигнати значително над повърхността. Ако потъваха само стари, мършави или отпаднали единици с изтънели пластове мас и натежали ревматични кости, бихте могли с известно основание да твърдите, че потъването се дължи на необичайното специфично тегло в потъващата риба вследствие липсата на по-леко вещество. Но не е така. Защото и млади китове в цветущо здраве, изпълнени с благородни стремежи и преждевременно откъснати от топлия, майски разцвет на живота, изцяло обвити в задушавашата мас, и такива калени юнаци понякога потъват.

Трябва да се каже все пак, че спермацетовият кит е изложен на подобна злополука много по-малко от всеки друг вид. Където потъва един спермацетов кит, потъват двадесет същински. Тази разлика в двата вида се дължи несъмнено до голяма степен на по-голямото количество кости у същинския кит; само венецианските му завеси тежат понякога повече от един тон; а спермацетовият кит е напълно освободен от този товар. Но има примери, когато след няколко часа или няколко дни потъналият кит отново се издига, много по-лек, отколкото е бил приживе. Причината за това е очевидна. У него се появяват газове, той се надува до невероятни размери и се превръща в един вид животно балон. Тогава едва ли би могъл да го удържи и един линеен боен кораб. При крайбрежното китоловство, при гмурвания в

новозеландските заливи, когато някой същински кит даде признаци, че ще потъва, завързват за него шамандури с предостатъчно дълго въже; така че когато тялото потъне, знаят къде да очакват, че ще се покаже при издигането си.

Наскоро след потъването на тялото дежурните по мачта на „Пекод“ се провикнаха да съобщят, че „Юнгфрау“ спуска отново лодки, при все че се виждаше само един фонтан от финвал, вид китове, които не могат да се уловят поради извънредно бързото им плуване. Обаче фонтанът на финвала е толкова сходен с този на спермацетовия кит, че неопитни риболовци могат лесно да сбъркат. Затова Дерик и цялата му тайфа се втурнаха храбро да гонят неуловимия звяр. Вдигнала всичките си платна, Девата потегли след четирите си издънки и по този начин всички се загубиха към подветрената страна, понесени към смел, надежден лов.

О, много са на тоя свят финвалите и много са дериковците, друже мой!

[1] Дева(нем.) — Б.пр. ↑

[2] Килерът на Дейви Джоунс — моряшки жаргон — гробът. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 82

ЧЕСТТА И СЛАВАТА НА КИТОЛОВСТВОТО

Има начинания, които се осъществяват единствено чрез метода на грижливото безредие.

Колкото повече затъвам в китоловството и довеждам издирванията си до самия му първоизточник, толкова повече съм поразен от голямата му почтеност и древност, а особено когато срещам толкова много велики полубогове, герои и всякакви пророци, които са го прославили, аз се чувствам превъзнесен, че принадлежа — макар и като подчинен — към подобно благородно братство.

Първият китоловец е бил храбрият Персей, Юпитеров син, и за вечна слава на нашето звание трябва да се каже, че първият кит, нападнат от нашето братство, не е бил убит само поради някакви си жалки користни подбуди. Това е станало в рицарските дни на нашата професия, когато сме вземали оръжие само за защита на страдащите, а не за да пълним с масло човешките лампи. Всекиму е познато прекрасното предание за Персей и Андромеда; как прелестната царска дъщеря Андромеда била завързана за една прибрежна скала и тъкмо когато левиатанът щял да я отвлече, князът на китоловците Персей се втурнал безстрашно, забил харпуна си в чудовището, освободил девойката и се оженил за нея. Великолепен поетичен подвиг, рядко достиган и от най-добрите днешни харпунери — защото левиатанът е бил убит още с първия удар. Никой не бива да се усъмни в това допотопно предание; защото в Древната Йопия, днешна Яфа на Сирийското крайбрежие, в един от езическите храмове е стоял с векове огромният скелет на кит, който според всички предания и твърдения на местните жители е принадлежал на убитото от Персей чудовище. Когато римляните завзели Йопия, същият скелет бил пренесен тържествено в Италия. Най-страшното и знаменателно значение на тази история е, че именно от Йопия е отплавал и Йона.

Сходно с приключението на Персей и Андромеда — някои предполагат, че произлиза всъщност косвено от него — е прочутото

предание за свети Георги и дракона; според мене драконът е бил кит, защото в много древни летописи китовете и драконите странно се смесват и често пъти заместват. „Ти си като лъв на водите и дракон в моретата“, казва Йезекиил, като съвсем ясно има предвид кита; всъщност в някои стихове на Библията се употребява и самата тази дума. Освен това подвигът би загубил твърде много от величието си, ако свети Георги се е срещнал само с някакво пълзящо сухоземно влечуго, вместо да се сражава с чудовището на морските глъбини. Всеки човек може да убие змия; но само някой Персей, свети Георги или Кофин имат достатъчно смелост да тръгнат срещу кит.

Нека не се заблуждаваме от съвременните рисунки на тази сцена; защото макар съществото, срещнато от храбрия древен китоловец, да е представено в грифоноподобен образ, а битката да става на сушата и светецът да е на кон, като имаме предвид голямото невежество в ония времена, когато истинската форма на кита е била неизвестна на художниците; като имаме предвид, че както в случая с Персей и Свети-Георгиевият кит може да е пропълзъл от морето на брега; като имаме предвид, че яхнатото от свети Георги животно може да е било само някой голям тюлен или морж; като имаме предвид всичко това, никак не би било несъвместимо със свещеното предание и с най-старите рисунки, които го представят, да сметнем така наречения дракон за самия левиатан. Всъщност, изправена пред строгата всепронизваща истина, цялата история заприличва много на филистимянския идол Дагон, едновременно риба, звяр и птица; когато го поставили пред Израелиевия ковчег, конската глава и двете му ръце от китките надолу паднали и останало само рибното туловище. Така закрилникът на Англия е човек от нашето благородно звание, направо казано, китоловец; а ние, нантъкитските харпунджии, можем с пълно право да се причислим към благородния Орден на свети Георги. Така че нека рицарите на това почитано братство (от които, позволявам си да кажа, ни един, като изключим великия им патрон, не е имал работа с кит) не гледат с презрение на нантъкитци, защото дори в нашите вълнени фланели и насмолени панталони ние заслужаваме много повече от тях ордена на свети Георги.

Дълго време се съмнявах дали трябва, или не трябва да приемем и Херкулес между нас; защото, при все че според гръцката митология този древен Крокет и Кит Карсън^[1], този як вършител на радостни

добри дела е бил погълнат и след това изхвърлен от кит, може да се оспорва дали, строго погледнато, това го превръща в китоловец. От нищо не личи да е пробол действително своята риба, освен ако го е сторил отвътре. Въпреки това той може да се сметне за неволен китоловец; във всеки случай, ако не е уловил, то поне е бил уловен от кит, затова приемам да е от нашето племе.

Но най-добрите авторитети смятат, че тази гръцка легенда за Херкулес и кита е произлязла от още по-старата еврейска легенда за Йона и кита и обратно, защото те наистина са много сходни. Щом си присвоявам полубога, защо да не си присвоя и пророка?

Списъкът на нашия орден не включва само герои, светци, полубогове и пророци. Нашият Велик магистър още не е посочен; защото и ние като древните царе намираме първоизточника на братството си в самите велики богове. Трябва да повторим тук чудното източно предание от свещената индуска книга Шастър, където се сочи като наш Бог самият ужасен Вишну, едно от трите лица на индуската троица; Вишну, който в първото от десетте си земни въплъщения е завинаги изтъкнал и осветил кита. Когато решил да пресъздаде света след едно от повтарящите се негови разпадания, Брахма, или богът на боговете, казва се в Шастър, родил Вишну, за да му повери тази задача. Но Ведите, или тайнствените книги; които Вишну е трябвало непременно да прочете, преди да започне сътворението (защото, изглежда, те са съдържали някакви практически указания за младите строители), тези Веди лежали на морското дъно; затова Вишну се превъплътил в кит, гмурнал се в морските глъбини и извадил свещените томове. Не е ли бил следователно Вишну китоловец? Както човек на кон се нарича конник?

Персей, свети Георги, Херкулес, Йона и Вишну! Ето ви списъка на членовете ни! Кой друг клуб освен този на китоловците може да се похвали с такива имена?

[1] Крокет — горски жител от Тенеси, по-късно политически деец; Кит Карсън — от Кентъки, прочут с подвизите си войник и граничар. ↑

ГЛАВА 83

ЙОНА ОТ ИСТОРИЧЕСКО ГЛЕДИЩЕ

В предишната глава споменахме историческия разказ за Йона и кита. Някои нантъкитци не вярват много на тази история за Йона и кита. Но и някои невярващи гърци и римляни, за разлика от правоверното езичество на епохата, също така са се съмнявали в легендата за Херкулес и кита и Арион и делфина, обаче въпреки тези техни съмнения двете легенди си остават достоверни.

Главното основание на един стар китоловец от Сагхарбър да се съмнява в еврейската легенда беше следното: той имаше една от чудноватите старинни библии, украсена с интересни ненаучни гравюри; една от тях представляваше кита на Йона с два дихателни отвора на главата — една особеност, вярна само по отношение на един вид левиатани (същинския кит и неговите подвидове), за която риболовците имат следната приказка: „Един фишек петачета може да го задуши“, толкова малка е глътката му. Но епископ Джеб има предварително приготвен отговор за това. Не е необходимо, казва епископът, да смятаме, че Йона е стигнал до корема на кита; той може да е останал временно само някъде в устата му. И това мнение на добрия епископ изглежда доста основателно. Защото в устата на същинския кит могат наистина да се поберат две маси за вист заедно с удобно насядалите играчи. Йона може да се е приютил и в някой кух зъб, но сетих се, че същинският кит няма зъби.

Второто основание, с което Сагхарбър (както наричаха китоловеца) подкрепяше неверието си, беше някакво неясно свързване на затвореното тяло и стомашния сок на кита. Но и това възражение също отпада, защото един немски тълкувател на Библията предполага, че Йона се е приютил навярно в плаващото тяло на мъртъв кит... както френските войници в Русия превръщали умрелите коне в шатри и се скривали в тях. Освен това други континентални тълкуватели смятат, че когато бил изхвърлен от йопския кораб, Йона е бил спасен веднага от друг кораб, носещ на носа си емблема с кит, а, добавям аз, вероятно

и наричан „Кит“, както някои днешни плавателни съдове се наричат „Акула“, „Чайка“, „Орел“. Не липсват и учени — тълкуватели на Библията, които са на мнение, че споменатият в книгата на Йона кит е само някакъв спасителен уред — напълнена с въздух торба, до която изложеният на гибел пророк е доплувал и по този начин се е спасил от потъване. Така че горкият Сагхарбър изглежда сразен по всички направления. Но той има още едно основание за своето неверие. То е следното, ако си го спомням правилно: Йона бил глътнат от кита в Средиземно море, а след три дни бил изхвърлен някъде на три дни път от Ниневия, град на река Тигър, на много повече от три дни път по права линия от най-близкото средиземноморско пристанище. Как е станало това?

Но дали не е имало за кита друг начин да остави пророка на толкова близко разстояние от Ниневия? Имало е. Могъл е да заобиколи с него нос Добра надежда. Но без да говорим за преплуването на цялото Средиземно море, Персийския залив и Червено море, подобно предположение включва и една цялостна обиколка на Африка за три дни, независимо от обстоятелството, че водите на Тигър близо до Ниневия са много плитки, за да може в тях да плува кит. Освен това предположението, че Йона е могъл да мине в такава ранна епоха покрай нос Добра надежда, би отнело честта за откриването на този голям нос от прочутия му откривател Бартоломео Диас и би превърнало съвременната история в лъжец.

Но всички тия глупави доводи на стария Сагхарбър доказваха само глупавата му гордост, че умее да разсъждава — нещо още по-осъдително у него, като се знае, че цялото му знание се състоеше в това, което бе научил от слънцето и морето. Искам да кажа, че то потвърждаваше само глупавата му гордост и отвратителното дяволско бунтарство срещу достопочтеното духовенство. Защото според един португалски католически свещеник предположението, че Йона е стигнал в Ниневия, като е минал край нос Добра надежда, още по-ярко подчертава чудото. И така е било. Освен това и до ден-днешен високо просветените турци вярват набожно в историческото предание за Йона. Преди около три века един английски пътешественик съобщава в старите „Пътеписи“ на Харис, че в построената от турците джамия в чест на Йона има чудно кандило, което гори без масло.

ГЛАВА 84

ЗАБИВАНЕТО

За да се движи една кола леко и бързо, осите на колелата ѝ се смазват; за същата цел някои китоловци извършват подобна операция върху лодката си, като намазват дъното ѝ. Няма съмнение, че тази процедура не може да ѝ навреди, а има немалко предимства, като се знае, че маслото и водата са враждебни вещества, че маслото се хлъзга, а целта е лодката да се хлъзга смело по вълните. Куийкуег вярваше дълбоко в намазването на лодката си и една сутрин, наскоро след изчезването на германския кораб „Юнгфрау“, положи необичаен труд в това занимание; той пропълзя под дъното на закачената за борда лодка и започна да го търка с масло така, като че искаше да осигури израстването на коса по плешивия кил. Работеше сякаш под напора на някакво особено предчувствие, което събитията потвърдиха.

Към пладне бяха забелязани китове; но щом корабът се насочи към тях, те се обърнаха и с най-голяма бързина избягаха в безредие като платноходите на Клеопатра пред Акциум.

Въпреки това лодките продължиха начело с тази на Стъб. Таштего успя най-после с големи усилия да забие един харпун; но вместо да се гмурне във водата, удареният кит продължи да плува още по-бързо по повърхността. Такова непрекъснато опъване на забит харпун рано или късно неизбежно го изтръгва. Затова стана наложително или да се хвърли копие върху бягащия кит, или да се примирим със загубването му. Но той плуваше толкова бързо и бясно, че беше невъзможно да се приближи лодката откъм едната му страна. Какво оставаше да се направи тогава?

Цялата изобретателност, умение, сръчност и ловкост, които един стар китоловец е така често принуден да проявява, са нищо в сравнение с изкусното действие с копието, наречено забиване. Никакви упражнения с шпага или рапира не могат да се сравнят с него. То се налага само при яростно бягащ кит; най-важният факт в случая е огромното разстояние, на което копието се хвърля от една ужасно

люшкаща се, подскачаща лодка, напредваща с пълна скорост. Общата дължина на стоманената и дървената му част е около десет-дванадесет стъпки; дръжката му е много по-тънка от тая на харпуна и от много по-леко дърво — от бор. Снабдена е с доста дълго и не много дебело въже, наричано връв, с което копието може да бъде издърпано назад.

Но преди да отидем по-нататък, важно е да споменем, че макар и харпунът да може да бъде хвърлен като копието, рядко си служат при такъв случай с него; а когато си служат, то е безуспешно, защото харпунът е по-тежък и по-къс от копието — два сериозни недостатъка. Като общо правило трябва да сте близо до кита, преди да хвърлите харпуна.

Да погледнем сега Стъб, човека, който със своето шеговито, съзнателно хладнокръвие и спокойствие и в най-тежките случаи беше особено подходящ да се прояви при хвърляне на копие. Погледнете го, изправен на люшкания нос в летящата лодка; обвит в кълбеста пяна, китът, който я влачи, е на четиридесет стъпки пред нея. Хванал леко дългото копие, поглеждайки два-три пъти по дължината му, за да види дали е съвсем точно насочено, Стъб събира с подсвиркване в другата си ръка края на въжето, за да го стисне здраво, оставяйки останалата част свободна. След това вдига копието точно пред средата на колана си, изравнява го с кита и натиска края на дръжката с дланта си, докато острието на оръжието се изправи неподвижно на петнадесетина стъпки във въздуха. Прилича на фокусник, който закрепя на брадичката си дълга върлина. В следния миг с бърз, неописуем устрем блестящата стомана прекосява във величествена, висока дъга разпенената далечина и се забива с потреперване в живата плът на кита. Вместо искряща вода той изхвърля сега алена кръв.

— Изтика му запушалката! — извика Стъб. — Това е безсмъртният четвърти юли; от всички чешми днес трябва да се лее вино! Да беше старо орлеанско или охайско, или мононгаелско уиски! Тогава, Таштего, щях да ти дам една кана да идеш на извора и щяхме да се почерпим до него! Да, наистина, юнаци, бихме могли да направим чудесен пунш в разширения дихателен отвор и да се насмучем с живителното питие направо от живата паница!

С такива шеговити приказки умелото хвърляне се повтаря и потретва, а копието се връща след всеки удар към господаря си, като изкусно държано на ласо ловджийско куче. Умиращият кит се обърква,

дърпането на въжето отслабва, копиехвъргачът се отдръпва настрана със скръстени ръце, за да наблюдава безмълвно как чудовището умира.

ГЛАВА 85

ФОНТАНЪТ

Фактът, че от шест хиляди години насам — и кой знае от колко милиона векове преди това — огромните китове изхвърлят фонтани из моретата и пръскат или оросяват градините в глъбините им с безброй пръскачки или кани; че отпреди няколко века хиляди ловци се приближават до фонтаните на китовете и наблюдават тяхното бликане и струи, а все пак до днешната благословена минута (един часа и петнадесет и четвърт минута на 16 декември, лето Господне 1851) все още не е установено дали тези фонтани са действително вода или само пара, този факт наистина заслужава особено отбелязване.

Да разгледаме следователно този въпрос заедно с някои интересни, свързани с него подробности. Всеки знае, че поради особеното устройство на хрилете им рибите изобщо вдишват въздуха винаги заедно с елемента, в който плуват; така че една херинга или лакерда може да живее цял век и ни веднъж да не вдигне глава над повърхността на водата. Но поради специалното си вътрешно устройство, което му дава нормални бели дробове, подобни на човешките, китът може да живее само като вдишва свободен въздух в открита атмосфера. Оттам произлиза и необходимостта да посещава от време на време горния свят. Но той не може в никакъв случай да диша през устата си, защото при обикновеното му положение устата на спермацетовия кит се намира най-малко на осем стъпки под повърхността на водата; освен това дихателната му тръба не се съобщава с устата. Китът диша само чрез дихателния си отвор, а той се намира на темето му.

Няма да сгреша, струва ми се, ако кажа, че при всяко същество дишането е само една необходима жизнена функция, извличаща из въздуха известен елемент, който, влизайки впоследствие в допир с кръвта, ѝ предава своето живително свойство; при все че се изразих може би с някои излишни термини. Като приемем това, следва, че ако човек може да пречисти кръвта си само с едно вдишване, той би могъл

за доста продължително време да запуши ноздрите си и да не вдишва нов въздух. С други думи, би могъл да живее, без да диша. Колкото неестествено и да изглежда това, така именно става с кита, който редовно прекарва от време на време по цял час и повече (когато е на морското дъно) без нито едно вдишване и изобщо без да получи по никакъв начин въздух отвън; защото трябва да си припомните, че той няма хриле. Как става това? Между ребрата, от всяка страна на гръбнака, той е снабден със забележително преплетен критски лабиринт от тънки като фиде кръвоносни съдове, които при спускането му под повърхността на водата са преситени с окислена кръв. Така че за час-два на хиляди метри под водата той носи запас от жизнени сили, както камилата, пътувайки през безводната пустиня, носи в допълнителните си стомаси запаси с вода за бъдещо използване. Анатомическото съществуване на този лабиринт е безспорно; а основаното върху него предположение ми се струва още по-неоспоримо, когато взема предвид необяснимото упорство, с което левиатанът изхвърля фонтаните си, както се изразяват китоловците. Ето какво значи това. Щом се появи на повърхността, необезпокояваният спермацетов кит остава там всякога в продължение на еднакво време. Да кажем, че остава единадесет минути и изхвърля седемдесет пъти фонтана си, с други думи, прави седемдесет вдишвания и издишвания; когато и да се издигне повторно, той ще направи пак точно седемдесет вдишвания и издишвания. Но ако след няколко вдишвания бъде подплашен и трябва да се гмурне, непременно ще намери начин да се издигне отново, за да си поеме редовното количество въздух. И едва когато попълни броя от седемдесет вдишвания, ще се спусне окончателно, за да изкара целия си престой под водата. Забележете, че тези норми са различни за отделните единици; но във всеки кит са постоянни. Защо трябва обаче китът така настойчиво да изхвърля определения брой фонтани, ако не за да напълни своя резервоар с въздух, преди да слезе за по-дълго време? А съвсем очевидно е, че тази необходимост да се показва над водата излага кита на всички съдбоносни случайности на гонитбата. Защото огромният левиатан не може да бъде уловен нито с кука, нито с мрежа, докато плува на хиляди метри под слънчевата светлина. Така че не толкова умението ти, ловецо, колкото жизнените необходиминости насочват победата към тебе.

У човека дишането е непрекъснато — едно вдишване служи само за две-три пулсации; така че каквато друга работа и да върши, буден или заспал, той трябва да диша, защото иначе ще умре. А спермацетовият кит диша само през една седма част, или само в неделните дни от живота си.

Казахме, че китът диша само през дихателния си отвор; ако бихме могли с достоверност да добавим, че издишванията му са примесени с вода, смятам, че бихме си обяснили защо обонянieto му е притъпено; защото единственият орган, приличен у кита на нос, е същият дихателен отвор; а запушен с двата елемента — въздух и вода, — не може да се очаква, че той ще има възможност да приема и миризмите. Но поради неизяснеността на издишванията — не се знае вода ли са или пара — в това отношение не може да се стигне до нищо положително. Едно е сигурно все пак — че спермацетовият кит няма истински орган за обоняние. Пък и защо ли му е? В морето няма нито рози, нито теменужки, нито одеколон.

По-нататък, тъй като дихателната му тръба се отваря само в тръбата на дихателния му канал и тъй като този дълъг канал — подобно големия канал на Ири — е снабден с един вид шлюзове (които се отварят и затварят) за задържането на въздуха долу и за изхвърлянето на водата нагоре, китът няма и глас; освен ако искате да го обидите с твърдението, че когато така странно ръмжи, говори през носа си. Но какво ли би могъл да каже? Нарядко съм виждал някое дълбокомислено създание да има да каже нещо на света извън това, което трябва да измънка, за да си изкара прехраната. Какво щастие, че светът е такъв превъзходен слушател!

И тъй като дългият няколко стъпки дихателен канал на спермацетовия кит е отреден главно за снабдяване с въздух и се простира хоризонтално, точно под горната повърхност на главата и малко встрани, този чудноват канал много наподобява градски газопровод, поставен от едната страна на улицата. Но отново изниква въпросът дали този газопровод е в същото време и водопровод; с други думи, дали фонтанът на спермацетовия кит е само парата от неговото издишване, или дъхът му е примесен с вода, влязла през устата и изхвърлена през дихателния отвор. Положително е, че устата е свързана косвено с дихателния канал; но не може да се докаже дали тази връзка служи за изхвърляне на водата през дихателния отвор. Това

би било най-необходимо, когато при хранене китът би погълнал случайно и вода. Обаче храната на спермацетовия кит се намира дълбоко под водата, а там той и при най-голямо желание не би могъл да изхвърли фонтан. Освен това, ако го наблюдавате отблизо с часовник в ръка, ще откриете, че при необезпокояван кит съществува ненарушимо съгласуване между времетраенето на фонтаните и обикновеното времетраене на дишането.

Но защо ни досаждаш с толкова разсъждения по въпроса? Изкажи се направо! Видял си го как изхвърля фонтана си; кажи тогава какво е той: не можеш ли да различиш вода от въздух. На тоя свят, драги господине, не е толкова лесно да се установят такива прости неща. Всякога съм намирал, че най-простите неща са най-заплетени. А що се отнася до фонтана на кита, можете да се намирате почти сред него и пак да не решите какво е той точно.

Средната му част е скрита в снежнобялата искряща мъгла, която го обгръща; как можете да кажете с положителност дали от него излита и вода, когато — ако сте достатъчно близо до някой кит, за да можете да видите ясно фонтана му — от страшното движение на чудовището водни струи летят навред около него. И ако в такива случаи вие наистина съзрете влажни капки във фонтана, откъде знаете дали не са просто сгъстена пара; или откъде знаете, че не са също такива капки, попаднали отвън в дихателния отвор, намиращ се на темето на кита? Защото дори когато плува спокойно денем в открито море, а гърбицата му се прилича над водата като камилска гърбица в пустинята, и тогава дори китът има винаги на главата си малък съд с вода, както под припичащо слънце ще видите често в някоя скала напълнена с вода пукнатина.

А пък за ловеца не е много благоразумно да проявява прекалено любопитство, що се отнася до същността на китовия фонтан. Не бива да наднича или да навира лицето си в него. Не може да отидете до тоя извор с кана, да я напълните и да се върнете с нея. Защото и при най-лекия, често случващ се допир с външните струи от парата ще почувствате, че кожата започва страшно да ви щипе поради лютивината на докосналото я вещество. А познавам човек, комуто се бе обелила кожата на бузата и ръката, когато, не зная дали от научно любопитство или по други причини, се бе приближил твърде много до фонтана. Затова китоловците смятат фонтана за отровен и се стремят

да го отбягват. Още нещо: чувал съм и не се съмнявам в това, че ако фонтанът опръска очите ви, ще ослепеете. Така че най-мъдрото нещо, което изследователят може да стори, е, струва ми се, да не се занимава много с този смъртоносен фонтан.

Но ако не можем да доказваме и да установяваме, можем все пак да правим предположения. Моята хипотеза е следната: фонтанът не е нищо друго освен пара. Вън от другите основания това заключение ми се налага и поради съображения, засягащи голямото вътрешно достойнство и величие на спермацетовия кит; за мене той не е обикновено, плиткоумно създание, защото неоспорим факт е, че не се среща никога в плитчини или близо до бреговете; всички други китове се срещат понякога там. Той е едновременно величествен и дълбок. А пък аз съм убеден, че от главите на всички величествени и дълбоки същества като Платон, Пирон, Дявола, Юпитер, Данте и така нататък, когато са потънали в дълбок размисъл, излиза всякога известно количество полувидима пара. Докато съставях един малък трактат за вечността, от любопитство поставих пред себе си огледало и не след много забелязах отразени в него чудновато преплетени вълни и спирали във въздуха над главата ми. Неизменното овлажняване на косата ми, когато съм потънал в дълбок размисъл след шест чаши горещ чай под летвите на таванската ми стаичка в някой августов следобед, изглежда допълнителен довод за горното предположение.

А колко благородно се възвисява представата ни за могъщото мъгляво чудовище, когато го наблюдаваме да плува тържествено в спокойно тропическо море, с огромна добродушна глава, засенчена с балдахин от пара, породен от несподеляни съзерцания; самата пара пък, както ще видите понякога, е озарена от дъга, сякаш самите небеса са сложили печат върху мислите му. Защото, виждате ли, дъгите не се появяват в чистия въздух; те озаряват само парата. Така през гъстата омара на тъмните съмнения в съзнанието ми излитат от време на време божествени прозрения, озарявайки с небесен лъч моята мъгла. И аз благодаря Богу за това, защото всички се съмняват, мнозина отричат, но малцина са онези, които едновременно със съмненията и отрицанията имат и прозрения. Съмнение към всичко земно и прозрение за някои небесни неща — това съчетание не прави човека нито вярващ, нито невярващ; но му дава възможност да гледа еднакво и на вярващите, и на невярващите.

ГЛАВА 86

ОПАШКАТА

Други поети са чуруликали възхвали за кроткото око на антилопата и нежната перушина на птицата, която никога не кацва; по-малко възвишен от тях, аз ще възпея една опашка.

Ако приемем, че опашката на най-големия спермацетов кит започва от онази точка на туловището, при която то е широко колкото човешко тяло, то само горната ѝ повърхност е равна най-малко на петдесет квадратни стъпки. Нейната плътна закръглена основа се разделя на две широки, здрави, плоски длани, или перки, които постепенно се стесняват, докато стигнат до един инч ширина. В точката на разделянето си двете перки се покриват леко една друга, след това се отдалечават встрани като крила, оставяйки помежду си широко празно пространство. При никое живо същество красивите черти не са така прекрасно очертани, както в извитите като полумесец краища на тези перки. Широчината на една напълно оформена опашка на възрастен кит надвишава значително двадесет стъпки.

Целият крайник прилича на плътно сплетен пласт от сухожилия, но ако ги разрежете, ще откриете, че е съставен от три отделни пласта: горен, среден и долен. Фибрите на горния и долния пласт са дълги и хоризонтални; тези на средния са къси и кръстосани между двата външни пласта. Този именно троен строеж придава повече от всичко друго сила на опашката. За изучаващия старите римски крепостни стени средният пласт ще представлява любопитен паралел с тънкия ред тухли, които се редуват винаги с камъка в тия чудни останки от древността и допринасят несъмнено твърде много за голямата здравина на зидарията.

Но тази огромна локална сила на сухожилестата опашка сякаш не е достатъчна, та цялото туловище на левиатана е преплетено с мускулни фибри и нишки, които минават от двете страни на подкоремиеето, спускат се в перките, сливат се неусетно с тях и им придават допълнителна сила; така че неизмеримата мощ на кита

изглежда съсредоточена само в опашката. Ако вселената трябва един ден да бъде унищожена, тази именно опашка би могла да стори това.

Но тая удивителна сила ни най-малко не осакатява грациозната гъвкавост на движенията, в които детската лекота се прелива в титанска мощ. Тъкмо обратно, от нея именно движенията получават своята страхотна прелест. Истинската сила никога не накърнява красотата и хармонията, а често ги разкрива и във всяка наистина внушителна красота голяма част от чара се дължи на силата. Махнете съединените сухожилия, които ще пръснат сякаш мрамора на изваяния Херкулес, и очарованието му ще изчезне. Когато повдигнал ленения чаршаф от голото тяло на Гъоте, преданият Екерман бил поразен от масивния гръден кош на човека, който приличал на римска триумфална арка. Когато Анджелио рисува дори Бог-Отец в човешки образ, забележете каква внушителност му придава. А колкото и да разкриват божествената любов на сина, меките, къдрави, хермафродитни италиански картини, в които най-успешно е вплътена представата за него, както са напълно лишени от мускулна сила, не подсказват никакво могъщество, а само отрицателно женствено покорство и търпение, които са същността на учението му.

Изисканата гъвкавост на органа, който описвам, е такава, че когато се извива във водата — все едно за развлечение ли, по необходимост ли, или от гняв, според настроението на кита в момента, всяко движение се отличава неизменно с изключителна грациозност. Никоя ръка на вълшебница не би могла да го надмине в това отношение.

Опашката извършва пет вида големи движения. Първо, когато се използва като перка за движение напред; второ, когато се използва като боздуган в битка; трето, за замахване; четвърто, за подхвърляне; пето, за издигане на перките над водата при отвесно гмуркаме.

Първо: тъй като се намира винаги в хоризонтално положение, опашката на левиатана се движи по-различно от опашките на другите морски жители. Тя никога не се извива. У човека, както и в рибата, извиването е признак на недостойнство. При кита опашката е единственото средство за придвижване. Ту спираловидно свита напред под корема, ту бързо отскачаща назад, тя придава на разяреното плаващо чудовище стремителни, скокливи движения. Страничните перки му служат само за рул.

Второ: знаменателно е, че докато спермацетовият кит се бори с друг спермацетов кит само с главата и челюстите си, в борбата с човека главно и презрително използва опашката си. Когато напада лодка, той извива бързо настрана перките си и ударът бива нанесен само от отката. Ако е нанесен във въздух, а особено ако засегне целта си, ударът е просто неудържим. Никакви ребра, все едно дали са на човек или на лодка, не могат да му устоят. Единственото ви спасение е да можете да го избегнете; но ако иде отстрана през съпротивляващата се вода, тогава донякъде поради добрата плавателност на китоловната лодка и жилавостта на материала ѝ най-тежката повреда, която може да се очаква, е пропукване на някое ребро или изхвъркване на една-две дъски — един вид изпусната бримка отстрана. Тези подводни странични удари са нещо толкова често в риболовството, че се смятат просто за детска игра. Някой отцепва парче от работния си комбинезон и пробивът се запушва.

Трето: не мога да го докажа, но струва ми се, че осезанието на кита е съсредоточено в опашката; защото чувствителността ѝ в това отношение се равнява само на изтънчеността на слоновия хобот. Тази чувствителност се доказва главно при размахването, когато китът движи с моминско изящество и нежна бавност огромните си перки по повърхността на водата; и ако усети, някак моряшки бакенбарди, тежко и горко на моряка и на бакенбардите му. Каква чувствителност има следователно в това предварително докосване! Ако опашката му имаше свойството да сграбчва, бих си спомнил веднага за Дармондовия слон, който често посещавал пазарите за цветя и поднасял с ниски поклони букети на госпожиците, а след това ги погалвал по талията. По различни съображения е жалко, че опашката на кита няма тази способност да сграбчва; защото съм чувал, че друг слон, когато бивал ранен в битка, извивал хобота си и измъквал стрелата.

Четвърто: ако се промъкнете неусетно до кит във въображаемата безопасност на самотните морета, ще го намерите, изоставил огромната масивност на своето достойнство, да си играе в океана като коте пред огнище. Но и в играта му съзирате неговата мощ. Широките длани на опашката му са вирнати високо във въздуха; а когато метат повърхността, страшното вълнение кънти на няколко мили. Можете да помислите, че е изстрел от тежко оръдие; а пък ако забележите лекия

венец от пара на дихателния отвор в другия край, ще помислите, че е димът от дулото.

Пето: тъй като при обикновеното плавателно положение на левиатана перките се намират значително под равнището на гърба му, те са напълно скрити под повърхността на водата; но когато ще се гмурне в гълбините, целите перки и най-малко тридесет стъпки от туловището му се изправят във въздуха и потреперват няколко мига там, преди да полетят надолу и да изчезнат. Като се изключи величественият скок — който ще бъде описан другаде, — това издигане на китовите перки е може би най-величествената гледка в цялата жива природа. Тази потреперваща исполинска опашка се стреми сякаш от бездънните гълбини към недостижимите небеса. Така съм виждал в сънищата си величавият сатана да подава измъчената си огромна лапа от пламтящия балтийски ад. Но когато наблюдавате подобни гледки, всичко зависи от това в какво настроение се намирате; ако е дантевско, ще ви се привидят дяволи; ако е исаевско — архангели. Застанал на дежурство по мачта при изгрев-слънце, от който аленееха и небето, и морето, видях веднъж към изток голямо стадо китове, всички тръгнаха към слънцето с едновременно вирнати, потреперващи перки. Както ми се стори тогава, такова величествено въплъщение на боготворенето не се е виждало никъде, нито дори в Персия, родина на огнепоклонниците. Както Птоломей Филопатер свидетелства за африканския слон, така и аз свидетелствам за кита и го провъзгласявам за най-набожна от всички земни твари. Защото според мавританския цар Юба бойните слонове в древността често поздравявали утрото, вдигайки в дълбоко мълчание хоботите си.

Случайното сравнение в тази глава между кита и слона, отнасящо се до някои външни страни в опашката на първия и хобота на втория, не се стреми да докаже еднаквостта на тези два противоположни органа, а още по-малко на съответните животни. Защото, както и най-могъщият слон е само един териер в сравнение с левиатана, така в сравнение с неговата опашка хоботът на слона е стъбло на лилия. Най-страшният удар от хобота на слон би бил като шеговито потупване с ветрило в сравнение с неизмеримия трясък и плясък на тежките перки на спермацетовия кит, които в много случаи са подхвърляли във въздуха цели лодки с веслата и екипажа им, както някой индийски фокусник подхвърля топките си^[1].

Колкото повече разглеждам тази могъща опашка, толкова повече съжалявам, че съм неспособен да я опиша. В нея има понякога такива движения, които биха направили чест на всяка човешка ръка, но те си остават все пак необясними. При многобройно стадо тези тайнствени движения са често така забележителни, че съм чувал ловци да ги уподобяват на франкмасонски знаци и символи, чрез които китът всъщност води разумен разговор със света. Самото тяло на кита не е лишено също от страни движения, необясними и за най-опитните ловци. Колкото и да го разсичам, аз ще стигна само до кожата; не го познавам и никога няма да го опозная. Но ако не познавам дори опашката на тоя кит, как ще разбере главата му? Нещо повече, как ще разбере лицето му, щом той изобщо няма лице? Ще видиш гърба ми, опашката ми, като че казва той, но лицето ми няма да видиш. Аз наистина не мога да разбере дори гърба му; а както и да загатва той за лицето си, повтарям, че няма лице.

[1] При все че всяко сравнение от гледище на общи размери между кита и слона е неуместно, защото слонът е по отношение на кита в същото положение, в което кучето е по отношение на слона, не липсват някои любопитни сходства; между тях е дихателната тръба. Добре известно е, че слонът често поема вода или пясък с хобота си, после го издига и изхвърля в струя водата или пясъка. ↑

ГЛАВА 87

ВЕЛИКАТА АРМАДА

Дългият и тесен полуостров Малака, който се простира югоизточно от Бирма, е най-южната точка на цяла Азия. В непрекъснатата линия от този полуостров се редят дългите острови Суматра, Ява, Бали и Тимор; заедно с много други те образуват огромен вълнолом или преграда, свързваща напъряко Азия с Австралия и отделяща обширния пустинен Индийски океан от гъсто струпаните източни архипелази. За удобство на корабите и китовете тази преграда е прорязана от няколко протока. По-забележителни между тях са Зунд и Малака. През Зундския проток именно съдовете, пътуващи от Запада за Китай, навлизат в Китайско море.

Тесният Зундски проток отделя Суматра от Ява; застанал по средата на тази огромна преграда от острови, поддържана от дръзкия зелен нос, познат на моряците с името Явайска глава, той напомня твърде много централна врата, водеща в просторна империя, оградена с крепостни стени; а като се вземат предвид неизчерпаемите богатства и подправки, коприни, скъпоценности, злато и слонова кост, с които изобилстват хилядите острови из това източно море, природата е проявила сякаш знаменателна предвидливост, като чрез самото оформяване на сушата оставя поне привидно, макар и безполезно впечатление, че ги пази от грабителския западен свят. Бреговете на Зундския проток нямат господстващи крепости като тези, които пазят входа към Средиземно, Балтийско и Мраморно море. За разлика от датчаните ориенталците не са изисквали от строеното пред вятъра безкрайно шествие от кораби, минавали денонощно, натоварени със скъпи източни стоки в течение на векове между Суматра и Ява, да изказват раболепно почитта си, като свалят най-горните си платна. Но макар и да се отказват засега доброволно от този церемониал, в никакъв случай не изоставят претенцията си за по-съществена дан.

От незапомнени времена пиратските платноходки на малайците се спотайват из сенчестите заливчета и островчета около Суматра,

нахвърлят се върху минаващите през протока плавателни съдове, изисквайки сурово с насочени копия своята дан. При все че поради многократните кървави възмездия, нанасяни ѝ от европейски кръстосвачи, дързостта на тези пирати е отслабнала напоследък и до ден-дневен чуваме от време на време за английски и американски кораби, безсъвестно нападани и ограбвани из тия води.

Гонен от приятен попътен вятър, „Пекод“ се приближаваше към тоя проток; Ахав възнамеряваше да навлезе през него в Явайско море, а оттам, плавайки на север, да стигне до акватории, за които се знаеше, че се посещават от време на време от спермацетови китове, после да свие покрай Филипините и да стигне далечните японски брегове в разгара на китоловния сезон. По този начин „Пекод“ щеше да обиколи почти всички известни акватории на спермацетовия кит, преди да слезе към екватора в Тихия океан, където Ахав, макар и да го гонеше навред, се надяваше твърдо да се пребори с Моби Дик във водите, които той най-често посещаваше, и по време, когато с най-голямо основание можеше да се предполага, че е там.

Но нима в това околосветско търсене Ахав не се приближаваше до сушата? Въздух ли пиеше екипажът му? Сигурно спираха някъде, за да вземат вода. Не. Отдавна, много отдавна слънцето препуска като в циркова арена по своя огнен път и не търси поддръжка освен в себе си. Така беше и с Ахав. Забележете още нещо в китоловния кораб. Докато други трюмове се натоварват с чужда стока, която ще бъде свалена на чуждестранни кейове, обикалящият цял свят китоловен кораб не носи нищо друго освен себе си и своите моряци, оръжията и вещите им. В просторния му трюм има бутилки със съдържанието на цяло езеро. Неговият баласт се състои от полезни неща, а не само от неизползваемо олово и желязо. Той си носи вода за няколко години. Бистра, първокачествена нантъкитска вода, която — макар и да е от три години — Нантъкитците предпочитат в Тихия океан пред всяка блудкава течност от перуански или индийски потоци, едва вчера докарана в бурета. Затова именно докато при пътуване от Ню Йорк до Китай и обратно други кораби трябва да се спрат на десетки пристанища, китоловният кораб може през същото време да не зърне нито песъчинка от сушата и екипажът му да не види други човешки същества освен също такива пътешестващи моряци. И ако им

съобщите, че е настъпил нов потоп, те ще ви отговорят само: „Какво от това, момчета, ние сме си в Ноевия ковчег!“

Тъй като много спермацетови китове са били уловени покрай западните брегове на Ява в непосредствена близост със Зундския проток и тъй като околните води се признават изобщо от китоловците като отлично място за крайцеруване, то колкото повече „Пекод“ се приближаваше до Явайската глава, толкова по-често напомняха на дежурните да си отворят очите. Но при все че от дясната ни страна се появиха скоро зелените, обрасли с палми скали на сушата, а до възхитените ноздри достигна свежото ухание на канела, не се виждаше още никакъв фонтан. Загубил почти напълно надежда да срещне плячка из тия места, корабът вече навлизаше в протока, когато от върха на мачтите се чу обичайният радостен вик и не след много ни посрещна необикновено величествена гледка.

Но тук трябва да се каже предварително, че поради неуморното преследване, на което спермацетовите китове са подложени напоследък из четирите океана, те не плуват вече на малки отделни групи както по-рано, а се срещат сега често на огромни стада, понякога толкова многобройни, че би могло да се стори, че цели народи са свързали тържествен съюз и пакт за взаимна помощ и защита. На това събиране на спермацетовите китове в големи стада може да се отдаде обстоятелството, че и в най-добрите акватории се случва понякога да плават със седмици и дори с месеци, без да срещнете нито един фонтан; а след това да ги срещнете с хиляди.

На две-три мили пред нас, образуваща от двете ни страни широк полукръг, който обхващаше почти половината от видимия кръгозор, непрекъснатата верига от китови фонтани бликаше и искреше в следобедния въздух. За разлика от напълно отвесните двойни фонтани на същинския кит, които се разделят на върха и се разливат в две струи като спускащи се разклонения на върба, единственият наклонен напред фонтан на спермацетовия кит представя плътна къдрава маса от бяла мъгла, която непрестанно блика и се разлива към подветрената страна.

Така че от палубата на „Пекод“, кацнал върху гребена на огромна вълна, тази гора от извиващи се във въздуха фонтани, наблюдавана през преливащите се вълни на синкава омара, приличаше на хиляди радостно димящи камини в гъстонаселена столица, зърната в спокойно есенно утро от конник, застанал на някой превал.

Както настъпваща армия при приближаване на неприятелска клисура в планините ускорява ход поради нетърпението да остави по-скоро зад себе си този опасен участък и да се разлее отново в сравнително безопасната равнина, така и тази огромна китова флота сякаш бързаше да премине протока, затова стесняваше постепенно фланговете на полукръга и плуваше напред в плътен, макар и все още извит като полумесец строй.

Опънал всичките си платна, „Пекод“ бързаше след тях; харпунджиите вече държаха оръжията си и крещяха гръмко от своите още неспуснати лодки. Те не се съмняваха, че ако вятърът се задържи, това подгонено през Зундския проток огромно стадо ще се разгърне в боен ред из източните морета само за да види как ще бъдат заловени много негови бойци. А кой би могъл да каже дали и самият Моби Дик не плува случайно с този сборен керван като обожавания бял слон в сиамските коронационни шествия! Затова с опънати едно върху друго допълнителни платна ние плавахме и гонехме тия левиатани все напред и напред, когато гласът на Таштего привлече вниманието ни към нещо зад нас.

Съответстващ на полукръга пред нас, забелязахме друг и в нашия тил. Той изглеждаше съставен от отделни бели пари, които се извисяваха и разливаха приблизително като китови фонтани; само че не се издигаха и разливаха изцяло, а се люшкаха непрестанно, без да изчезнат напълно. Като насочи далекогледа си в тази посока, Ахав се завъртя бързо на дървения си крак и извика:

— Всички на палубата! Пригответе въжета и кофи за мокрене на платната... Малайци ни преследват.

Спотайвайки се вероятно зад завоите на сушата, докато „Пекод“ навлезе напълно в протока, тия разбойници азиатци бързаха сега да наваксат закъснението, дължащо се на прекалената им предпазливост. Но тъй като и самият „Пекод“, подпомогнат от свеж попътен вятър, преследваше разпалено лова си, тези мургави филантропи постъпваха много любезно, подтиквайки го сякаш с камшици и шпори да ускори своята гонитба. Тъкмо така навярно е мислил Ахав, докато се разхождаше по палубата с далекоглед под мишница, наблюдавайки на отиване към носа преследваните чудовища, а на връщане — кръвожадните пирати, които преследваха самия него. А когато погледна зелените стени на водната клисура, из която корабът вече

плаваше, и си спомни, че през тази врата минава пътят към отмъщението му, и същевременно видя, че през същата врата гони и го гонят към смъртоносната му цел; че тълпа безсъвестни диви пирати и безчовечно безбожни дяволи го приветстват със сатанински ругатни; когато всичко това мина през ума му, челото на Ахав се помрачи и набръчка като черен плаж след бурен прилив, който е разял, но не е успял да мръдне от мястото му непоклатимия бряг.

Малцина от дръзкия екипаж се смущаваха от подобни мисли и когато, оставяйки все по-назад и по-назад пиратите, „Пекод“ прелетя най-последно покрай зеления нос Какаду откъм брега на Суматра и излезе в открито море, харпунджиите като че по-скоро съжалеваха, че бързите китове бяха изпреварили кораба, отколкото да се радват, че корабът така победоносно е изпреварил малайците. Ние продължавахме да преследваме китовете, които започнаха сякаш да намаляват скоростта си; корабът постепенно ги наближи и тъй като вятърът стихваше, дадена бе заповед за скачане в лодките. Но щом стадото бе уведомено от предполагаемия усет на спермацетовия кит за трите съда, които тръгнаха след него — макар и още цяла миля по-назад, — китовете се събраха отново, строиха се в плътни редици и батальони, така че фонтаните им заприличаха на искрящи линии от изправени копия, и се втурнаха с удвоена скорост напред.

Само по ризи и гащета, ние наскачахме в ясеновите лодки и след неколкочасово гребане бяхме почти склонни да се откажем от преследването, когато едно общо раздвижване за спиране от страна на китовете ни даде насърчително указание, че те са най-последно под влияние на странно объркване и безволна нерешителност. Когато забележат такова нещо, риболовците казват, че китовете са се замаяли. Плътните бойни колони, които плуваха бързо и в пълен ред, се пръснаха сега в бягство и като слоновете на крал Пор в индийската битка на Александър Македонски бяха сякаш обезумели от страх. Пръскайки се по всички посоки в огромни неправилни кръгове, плувайки безцелно насам-натам, те издаваха ясно с ниските, плътни фонтани, че са се разбягали от уплаха. Това личеше още по-явно при ония от тях, които се люшкаха като парализирани из морето, напомнящи пробити и пълни с вода потъващи кораби. Да бяха стадо от прости овце, преследвани на пасбището от три свирепи вълка, тия левиатани едва ли щяха да проявят по-голямо объркване. Но такива

временни уплахи са присъщи на почти всички стадни животни. При все че се събират по десетки хиляди, западноамериканските бизони с лъвска грива са се разбягвали пред един-единствен конник. Наблюдавайте също как, ако са струпани като овце в някой театрален салон, при най-малката опасност от пожар хората се втурват презглава към изходите, като без ни най-малко угризение на съвестта се блъскат, тъпчат и притискат до задушване. По-добре е следователно да не се чудим на странно замаяните китове пред нас, защото лудостта на никой звяр по света не може да бъде надмината от тая на човека.

При все че много от китовете, както вече казахме, се движеха неспокойно, трябва да се изтъкне, че стадото като цяло нито напредваше, нито отстъпваше, а оставаше на едно място. Както е обичайно в такива случаи, лодките веднага се разделиха и всяка се насочи към отделен кит от покрайнините на стадото. След около три минути Куийкуег метна своя харпун, ударената риба хвърли ослепителна струя в лицата ни, после хукна заедно с нас като светкавица право към центъра на стадото. Макар че подобно движение на ударен при такива обстоятелства кит не е нещо необикновено и всъщност почти винаги се очаква, то е все пак една от най-опасните случки в риболовството. Защото, щом бързото чудовище ви повлече все по-навътре и по-навътре към побеснялото стадо, вие казвате сбогом на съзнателния живот и продължавате да съществувате само в безумен трепет.

Докато слепият и глух кит летеше напред, за да се отърве сякаш чрез силата на скоростта от забитата в него желязна пиявица, а ние прокарвахме бяла бразда в морето, заплашвани отвред от налитащите върху нас разярени зверове, обсадената ни лодка приличаше на кораб, заобиколен във време на буря от ледникови планини, между чиито сложни канали и протоци се мъчи да се промъкне, без да знае в кой миг може да бъде притиснат и разбит от тях.

Но Куийкуег ни водеше мъжествено, без никакво вълнение; той ту се отклоняваше от чудовище, препречило пътя ни, ту минаваше покрай друго, чиито огромни перки стърчаха над главите ни; а през това време Старбък стоеше изправен до носа с копие в ръка и пробощдаше с къси удари — защото нямаше време за дълги, — колкото китове можеше да достигне. Не бездействаха и гребците, напълно освободени засега от обичайното си задължение. Те се

занимаваха главно с гласовата част. „Махай се, коменданте!“ — викна един от тях на грамаден двугръб кит, който изскочи неочаквано и дръзко на повърхността, заплашвайки за миг да ни потопи. „Прибирай си бързо опашката!“ — викна втори на друг кит, застанал почти до борда ни да си вее спокойно с ветрилообразния си крайник.

Всички китоловни лодки имат някакво чудновато приспособление, изобретение на нантъкитски индианци и наричано драга. Два дебели дървени квадрата с еднакви размери се занитват здраво, така че фибрите им да се пресичат под прав ъгъл; след това за средата на този блок се закрепва доста дълго въже. Другият му край, на който има клуп, може всеки миг да се стегне за харпуна. Тази драга се използва главно при разгневени китове. Защото в такъв случай около нас има много повече китове, отколкото е възможно да се ловят в едно и също време. А пък спермацетови китове не се срещат всеки ден; затова трябва да убиете колкото е възможно повече. Ако не можете да ги убиете веднага, трябва да ги нараните така, че впоследствие да можете спокойно да ги довършите. В такива именно случаи влиза в действие драгата. Нашата лодка имаше три драги. Първата и втората бяха хвърлени успешно и ние видяхме как китовете бягат със залитане, сковани от огромната странична съпротива на теглещата драга. Бяха спънати като злодеи от верига. Но при хвърлянето на третата тъкмо когато мятахме през борда тежкия дървен блок, той се закачи в лодката под една седалка и в миг я откъсна и отвлече, а гребецът се търкулна на дъното поради измъкването на седалката. Морето нахълта и от двете страни през отворените рани в дъските, но ние наблъскахме две-три ризи и гащета и по тоя начин запушихме временно пробива.

Би било почти невъзможно да хвърлим тези драги харпуни, ако не беше обстоятелството, че колкото повече навлизахме в стадото, толкова повече тегленето от страна на нашия кит намаляваше; освен това колкото повече се отдалечавахме от кръга на раздвижването, толкова повече ужасното безредие като че стихваше. Така че когато тръскащият се харпун бе най-послед изтеглен и китът, който ни теглеше встрани, изчезна, то поради постепенно намаляващата сила на неговото дърпане ние се плъзнахме между два кита в самия център на стадото така, като че от някой планински порой се бяхме плъзнали в спокойно езеро сред долина. Тук бурите от бучащите проходи между най-крайните китове се чуваха, но не се усещаха. В това средищно

пространство морето имаше гладка като коприна повърхност, наричана „масло“, образувана от леката влага, пръскана от китовете при спокойни настроения. Да, намирахме се сега в онова омагьосано затишие, което се таи, както казват, в сърцето на всяко вълнение. А в неясната далечина все още съзирахме безредията в най-външните концентрични кръгове и виждахме последователно групи от по осемдесет кита да се въртят бързо като многобройни двойки коне в цирков манеж; и то толкова близо един до друг, че някой исполински цирков ездач би могъл лесно да прескочи средните и да обикаля по гърбовете на останалите. Поради гъстотата на множеството почиващи китове в оградения център на стадото сега вече няхахме никаква възможност да се измъкнем. Трябваше да очакваме настъпването на пробив в живата стена, която ни затваряше; стена, която ни бе приела само за да ни заключи. Застанали сред езерото, ние бяхме посещавани от време на време от дребни питомни крави и телета — жените и децата на разпръснатото стадо.

Като включим временните широки промеждутъци между подвижните външни кръгове и разстоянията между различните групи във всеки от тия кръгове, общото пространство, заето в този момент от цялото множество, възлизаше най-малко на две-три квадратни мили. Във всеки случай — при все че подобно доказателство в подобно време може да бъде и измамно — от нашата ниска лодка можеха да се забележат фонтани, които се извисяваха почти по самия кръгозор. Споменавам това обстоятелство, защото било че женските и малките бяха умишлено затворени в най-вътрешния кръг, било че голямата разпръснатост на стадото им бе попречила да разберат истинската причина за спирането или пък защото бяха съвсем млади, безхитростни и във всяко отношение невинни и неопитни, тези по-дребни китове, които идваха от време на време откъм покрайнините на езерото към нашата попаднала в безветрие лодка, проявяваха чудно безстрашие и доверчивост или може би замаяна уплаха, от която беше невъзможно да не се възхитите. Те идваха да ни подушат като домашни кучета, приближавайки и дори докосвайки борда на лодката, като че някаква магия ги бе внезапно опитомила. Куийкуег ги потупваше по челото; Старбък ги почесваше по гърба с копието си, но страхувайки се от последиците, се въздържаше да го забие.

А в гълбините под това странно множество на повърхността, когато поглеждахме през борда, пред погледа ни се изпречваше още по-странен свят. Там, увиснали под водните сводове, плуваха майките кърмачки и тия, които — както личеше от огромната им снага — щяха скоро да станат майки. Както вече споменах, езерото беше необикновено бистро на сравнително голяма дълбочина и както човешките деца обръщат спокойно глава, за да погледнат, докато сучат, водейки сякаш две отделни съществування в едно и също време, и дори когато поглъщат земна храна, все още се наслаждават духовно на някакви извънземни възпоминания, така и малките китчета вдигаха поглед към нас, но не обръщаха внимание, като че за техните току-що прогледнали очи ние бяхме само някакви водорасли. Плувайки редом с тях, майките също ни поглеждаха спокойно. Едно от тези малчуганчета, което по някои особени признаци изглеждаше да е само на един ден, имаше почти четиринадесет стъпки дължина и шест стъпки гръдна обиколка. То беше доста игриво, при все че тялото му едва се бе оправило от досадното положение в майчината торба, където, прилепило глава до опашката, готово за крайния скок, нероденото китче лежи превито като татарски лък. Нежните странични перки и дланите на перките от опашката пазеха още сплеснатата и нагърчена външност, която имат ушите на бебе, току-що пристигнало от чуждите краища.

— Въже! Въже! — викна Куийкуег, поглеждайки през борда. — Вържем го! Вържем го!... Кой върже го? Кой удари... два кита — един голям, един малък?

— Какво те мъчи, човече? — извика Старбък.

— Гледай тук — каза Куийкуег, като посочи надолу.

Както ранен кит развива от шпила стотици метри въже и като изплува отново след дълбоко гмурване отнася нагоре със себе си разхлабените спирали, така Старбък видя сега дългите извивки от родилния кордон на мадам левиатан, чрез който китчето изглеждаше още свързано с доскорошното си леговище. Не е рядко при бързо настъпващите превратности в лова тази разхлабила се връзка да се преплете с конопеното въже и по този начин китчето да бъде уловено. Омагьосаното езеро ни разкри някои от най-скритите морски тайни. Видяхме как се любят в гълбините младите левиатани^[1].

Така, макар и обградени с безброй кръгове от ужаси и страхотии, тези загадъчни създания от центъра се отдаваха свободно и без страх на различни мирни развлечения, пируваха безгрижно и прахосваха с радост своето време. Но и аз в бурния Атлантик на собствената си личност се забавлявам вътрешно в безмълвен покой и докато наоколо ми се въртят тежки планети от незалязваща скръб, в собствените си съкровени глъбини се къпя във вечна, тиха радост.

Междувременно, докато ние стояхме като омагьосани, отделни внезапни признаци откъм далечината доказваха, че другите лодки са все още заети да отвличат китове към покрайнините на стадото или може би да воюват в първия кръг, където имаха достатъчно простор и възможност за удобно оттегляне. Но гледката на разярените отвличани китове, които се стрелкаха от време на време слепешката из кръговете, беше нищо в сравнение с това, което видяхме накрая. Обичай е, когато китоловците са се вкопчили с някой необикновено як и пъргав кит, да се опитат да го осакатят, като отсекаят или изкълчат огромното сухожилие на опашката му. Това става, като хвърлят къса остра лопата, завързана за въже, чрез което я изтеглят обратно. Както разбрахме покъсно, един кит, ранен безуспешно в тази част от тялото си, се бе откъснал от лодката, отнасяйки половината въже на харпуна; и поради извънредно силната болка от раната препускаше от един кит към друг като самотния юначен легендарен конник Арнолд в битката при Саратога, внасяйки ужас, където мине.

Но колкото мъчителна да беше раната на тоя кит, колкото ужасна гледка да представляваше той, уплахата, която вдъхваше на останалото стадо, се дължеше на друга причина, която голямото разстояние скриваше от нас. Най-после забелязахме, че поради една от необяснимите злополуки в риболовството китът се бе оплел във въжетото, което влачеше; избягал бе и със забитата в него остра лопата. Свободният край на нейното въже се бе заплел здраво в навитото около опашката харпуново въже, а самата лопата се бе измъкнала от тялото му. Така че, обезумял от болка, той се блъскаше сега из водата, мятеше неудържимо гъвкавата си опашка и подхвърляше наоколо си острата лопата, която нараняваше и убиваше другарите му.

Ужасното оръжие като че бе накарало цялото стадо да се опомни от вцепенението и уплахата. Най-напред започнаха да се приближават и струпват китове от краищата на нашето езеро, подхвърлени сякаш

от полуутихнали далечни вълни; след това самото езеро започна леко да се понадига и вълнува; подводните сватбени и детски стаи изчезнаха; китовете от по-вътрешните кръгове започнаха да плуват в сгъстени групи и във все по-стесняващи се орбити. Да, продължителният покой се прекратяваше. Скоро се чу дълбоко, приближаващо фучене; после, подобно на безредните ледни блокове, когато широкият Хъдсън се размразява напролет, цялото стадо се втурна към най-вътрешния кръг, за да се струпва сякаш в една-единствена планина. Старбък и Куийкуег размениха моментално местата си, като Старбък застана на кърмата.

— Лопатите! Лопатите! — прошепна с все сили той, като сграбчи руля. — Грабвайте лопатите и стискайте душите си! Дръжте се, хора! Избутай го, Куийкуег... ей оня кит!... Бодни го!... Удари го!... Изправи се... изправи се... и стой така! Скачайте, хора!... Гребете, хора! Не се грижете за гърбовете им... чешете ги... и се измъквайте!

Лодката беше сега почти притисната между две огромни черни туловища, оставили едни тесни Дарданели помежду си. Но с отчаяни усилия ние изскочихме най-после временно на открито и потеглихме бързо, като същевременно търсехме нов изход. След няколко такива измъквания най-сетне се плъзнахме бързо в един от доскорошните външни кръгове, пресичан от скитащи китове, които се носеха стремглаво към една и съща цел. Това щастливо избавление бе заплатено евтино само с изгубването на шапката на Куийкуег, който стоеше все още на носа, за да нанася удари на бягащите китове; шапката му бе отнесена от течението, предизвикано от размахването на две широки перки съвсем близо до нас.

Колкото бурно и безредно да беше всеобщото вълнение, то се превърна скоро в по-системно движение; след като се събраха най-после в плътно множество, китовете подновиха с удвоена скорост бягството си напред. По-нататъшно преследване беше безполезно; но лодките все още се клатушкаха зад тях, за да уловят изостаналите замаяни китове, както и да приберат този, който Фласк бе убил и белязал. Белегът беше прът със знаменце; всяка лодка носи по два-три такива пръта и когато има повече лов подръка, такъв прът се забива в тялото на убития кит, както за да се вижда къде е, така и като знак за по-раншна собственост, в случай че се приближат и лодки от друг кораб.

Последиците от това спускане потвърдиха донякъде мъдрата поговорка в риболовството — колкото повече китове, толкова по-малко улов. От изостаналите китове бе уловен само един. Другите успяха засега да избягат, но — както ще видим по-късно — бяха уловени от друг кораб.

[1] Като всички други видове левиатани, но за разлика от повечето останали риби спермацетовият кит се размножава във всяко годишно време; след бременност, която трае вероятно девет месеца, се ражда само по едно китче, макар че има случаи, когато са се раждали едновременно Есаул и Яков — за такава възможност са предвидени две цицки, странно разположени от двете страни на ануса; но самите гърди се простират по-нагоре. Ако тези скъпоценни органи в кърмачката бъдат случайно отсечени от копието на ловеца, изтичащото мляко и кръв на майката оцветява морето на десетки метри. Млякото е много сладко и тлъсто; хората са го опитвали; сигурно ще е много вкусно с ягоди. Когато са преизпълнени от взаимна почит, китовете се поздравяват като хората. ↑

ГЛАВА 88

УЧИЛИЩА^[1] И УЧИТЕЛИ

В предишната глава се разказа за огромно стадо спермацетови китове и се посочва вероятната причина за тези големи струпвания.

Но макар че такива многочислени стада се срещат понякога, както сигурно е известно, от време на време се виждат и отделни малки групи от по двадесет до петдесет единици. Такива групи са известни под името училища. Те са обикновено два вида: едните съставени изключително от женски, другите прибиращи само яки млади самци, или мъжкари, както обикновено ги наричат.

За кавалер на женското стадо служи винаги възрастен, но не стар sameц; при всяка тревога той проявява кавалерството си, като изостава най-назад и прикрива по този начин оттеглянето на своите дами. Всъщност този джентълмен е сластолюбив османец, който плува из моретата, заобиколен от всички развлечения и ласки на своя харем. Контрастът между този османец и робините му е поразителен; защото той има винаги най-големи левиатански размери, а дамите, дори и най-едрите, а само до една трета от туловището на средно голям sameц. Те са наистина сравнително нежни; предполагам, че талията им не надминава дванадесетина ярда. Въпреки това не може да се отрече, че имат наследствена склонност към дебелеене.

Твърде любопитно е да се наблюдават този харем и неговият господар при безгрижните им скитания. Като всички светски хора те търсят непрекъснато разнообразие. Срещате ги при екватора, навреме, за да използват пълния разцвет на екваториалния хранителен сезон, след като са се върнали може би от лятна ваканция в северните морета, където са отишли, за да се спасят от лятната умора и горещина. След като се поразходят нагоре-надолу по екватора, тръгват за източните морета преди захладняването там и по този начин се спасяват от студовете.

Ако при някое от тия спокойни пътешествия милорд китът забележи нещо необичайно и подозрително, той започва да бди зорко над своето привлекателно семейство. С каква невероятна ярост пашата напада и прогонва всеки недопустимо нахален млад левиатан, който ги пресреща с намерение да се приближи твърде много до някоя от дамите! Прекрасни времена наистина, щом може да се позволи на такива безпринципни млади нехранимайковци да оскверняват светостта на семейното щастие; при все че каквото и да стори, пашата не може да опази брачното си ложе; защото — уви — рибите спят заедно. Както на сушата дамите са често причина за най-ужасни дуели между своите съперничещи си поклонници, така и между китовете стават смъртоносни битки, и то все поради любов. Те се нападат с дългите си долни челюсти, като ги вкопчват понякога една в друга при тези борби за превъзходство, както северни елени сплитат рогата си. Много от уловените китове имат дълбоки белези от тези схватки — набраздени глави, счупени зъби, изгрязани перки, а в някои случаи дори изкълчени и изкривени уста.

Но ако нарушителят на семейното щастие се оттегли още при първия отпор от господаря на харема, много забавно е да се наблюдава победителят. Той промъква внимателно огромното си туловище между своите дами и започва да ги ухажва, все още застрашително близо до младия обожател, както благочестивият Соломон се е молил набожно сред хилядите си робини. Ако има други китове, китоловците подгонват рядко такъв турчин; защото тия турци не си пестят силите в любовта и нямат много мас. Що се отнася до синовете и дъщерите, които създават, те трябва да се грижат сами за себе си или най-много да се задоволят само с майчина подкрепа. Защото като всички други всеядни скитащи любовници милорд китът не обича детската стая, колкото и да обича будоара; а тъй като е голям пътешественик, оставя безименните си деца по целия свят и всяко дете е чуждоземец. С време обаче, когато младежкия жар постихне, а възрастта и тъгата по родината се увеличат; когато разсъдъкът наложи своята тържествена въздържаност; с една дума, когато преситеният турчин бъде обзет от обща умора, любовта към девойките се заменя с любов към удобството и добродетелта; нашият османец навлиза в импотентна, покаятелна, наставническа възраст, отрича се от насладите, разпуска харема си и станал образцов намусен старец, започва да скита самотно през

меридиани и паралели, като чете молитви и назидава младите левиатани с примери от собствените си любовни заблуди.

Тъй като риболовците наричат харема на китовите училище, то и владетелят и ръководител на това училище професионално се нарича учител. Затова съвсем не е съобразно с обичайния ред (макар и да е възхитително саркастично), че след като е посещавал сам това училище, той тръгва не да преподава, каквото е научил там, а да внушава колко безумна е тази наука. Титлата учител изглежда напълно естествено произлязла от името, дадено на самия харем, но някои предполагат, че първият човек, дал тази титла на османския кит, трябва да е чел мемоарите на Видок^[2], откъдето се е осведомил какъв селски даскал е бил този прочут французин на младини и от какво естество са били окултните уроци, които е вгълпявал на някои свои ученички.

Уединяването и усамотението, на които учителят се отдава в напреднала възраст, са общи за всички остарели спермацетови китове. Почти винаги и навред един кит самотник — както наричат единичните левиатани — се оказва стар. Подобно на достопочтения, обрасъл с мъх изследовател Даниъл Буун той не желае да има наоколо си никого освен самата природа; тя му става съпруга във водната пустош, и то една наистина превъзходна съпруга, макар и да крие от него толкова мрачни тайни.

Споменатите по-горе училища само от силни млади китове са пълна противоположност на харемните училища. Защото, докато женските китове са плахи по нрав, младите, или така наречени четиридесетбъчвени китове, са най-войнствени от всички левиатани и пословично опасни при среща; по-опасни от тях са само чудовищните сивоглави, прошарени китове, които се срещат понякога и воюват с вас като безпощадни врагове, разярани още повече от измъчващата ги подагра.

Ятата от млади китове са по-многобройни от харемите. Като тълпа млади гимназисти те са много борчески настроени и се търкалят из света така весело и бързо, че никой благоразумен застраховател не би ги застраховал, както не би застраховал и някой буен студент от Йейл или Харвард. Те се отказват обаче твърде скоро от тази буйност и когато достигнат три четвърти от максималния си размер, се разпръсват и тръгват да си търсят всеки поотделно своя харем.

Друга разлика между женските и мъжките училища е още по-характерна. Да кажем, че ударите някой четиридесетбъчвен кит... нещастникът! Всичките му другари ще го изоставят. Но ударете някоя членка на харемно училище, и всичките ѝ другарки ще заплуват явно загрижени край нея, понякога толкова близко и така продължително, че могат и сами да станат жертва.

[1] School (англ.) — училище; ято, стадо (от риба) — непреводима на български игрословица. — Б.пр. ↑

[2] Френски криминалист (1775–1857), автор на мемоари. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 89

ВЪРЗАНА РИБА И НИЧИЯ РИБА

Прътовете, споменати в предпоследната глава, налагат известно обяснение за законите и правилата в китоловството, на които такъв прът може да се сметне за символ и емблема.

Когато няколко кораба крайцеруват съвместно, често се случва някой кит да бъде ударен от един съд, след това да избяга и да бъде доубит и уловен от друг; оттук произлизат косвено много по-дребни последици, включвани всички в това главно обстоятелство. Например — след уморителна и опасна гонитба и улавяне на някой кит тялото му може да се отвърже от кораба поради силна буря и като се отдалечи към подветрената страна, да бъде уловено от друг кораб, който го влачи при затишие без никаква опасност за живота на хората или за въжетата. По тази причина между китоловците биха изниквали често най-неприятни и бурни разпри, ако нямаше писани или неписани, всеобщи и неоспорими закони, приложими за всички случаи.

Единственият официален китоловен кодекс, одобрен със законодателен акт, е навярно холандският. Той е бил издаден от Генералните щати през 1695 година. Но при все че никой друг народ не е имал писан китоловен закон, американските китоловци са били свои собствени законодатели и правници по този въпрос. Те са създали една система, която надминава по сбитата си изчерпателност Юстиниановите пандекти и Устава на китайското дружество за ненамеса в чужди предприятия. Да, тези закони могат да бъдат гравирани върху стотинкова монета от времето на кралица Ан или върху острието на харпун и да се носят на шия — толкова са кратки.

1. Вързана риба принадлежи на този, който е успял да я върже.
2. Ничия риба е по право плячка на всеки, който може да я улови.

Но злото в този кодекс е възхитителната му краткост, която изисква огромен том от изяснителни тълкувания.

Първо: какво е вързана риба? Жива или мъртва, една риба е технически вързана, когато е свързана със зает от хора кораб или лодка

чрез каквото и да е средство, което може да се контролира от лицето или лицата в плавателния съд, безразлично дали е мачта, весло, корабно въже, телеграфна жица или паяжина. Рибата е също вързана, ако е белязана с прът или какъвто и да е друг знак за собственост, докато дружината, поставила този знак, дава доказателства за възможностите и намеренията си да я прибере.

Това са научните тълкувания; но тълкуванията на самите китоловци се състоят понякога от тежки думи и още по-тежки удари — Кок-Литълтъновия^[1] юмручен кодекс. Наистина най-справедливите и почтени китоловци винаги признават, че има изключителни случаи, при които би било оскърбителна нравствена неправда една дружина да претендира за собственост върху кит, предварително преследван или убит от друга. Но има и не толкова добросъвестни.

Преди петдесетина години в Англия се е водило интересно дело за китова собственост, при което тъжители изтъкнали, че след тежко преследване на кит в северните морета и след като действително сполучили да ударят с харпун рибата, те били принудени най-после, пред страха да загубят живота си, да изоставят не само въжетата, но и лодката си. След някое време ответниците (екипажът на друг кораб) настигнали кита, ударили го, убили го, уловили го и си го присвоили пред очите на тъжители. А когато ги укорили за това, капитанът им избил с пестника си зъбите на тъжители и ги уверил, че като възмездие за подвига си ще задържи и въжето, харпуните и лодката им, останали свързани с кита по време на улавянето му. Поради това тъжители завели иск за стойността на кита, въжето, харпуните и лодката.

Защитник на ответниците бил мистър Ърскин; съдия — Илънбъро. През време на защитата духовитият Ърскин изяснил становището си, като се позовал на едно неотдавнашно дело за прелюбодеяние, при което някой си джентълмен, след като се опитал напразно да обуздае порочността на съпругата си, най-после я изоставил във вълните на житейското море; но след години се разкажал за тази своя постъпка и завел дело да възстанови собствеността си върху нея. Ърскин бил адвокат на противната страна и поддържал защитата си с твърдението, че макар отначало този джентълмен да е хвърлил своя харпун върху дамата и да я обвързал към себе си, след като я изоставил поради силното теглене на порочността ѝ към

гълбините, тя е станала ничия риба; следователно, когато другият джентълмен я е закачил по-късно за своя харпун, тя е станала вече негова собственост заедно с всички други забити в нея харпуни.

В настоящото дело Ърскин поддържал, че примерите за кита и дамата взаимно се изясняват.

След съответно изслушване на двете пледоарии дълбокоученият съдия постановил решението си, именно — що се отнася до лодката, тя трябва да се предаде на тъжителите, защото те са я напуснали само за да спасят живота си; но що се отнася до спорния кит, харпуни и въже — те принадлежат на ответниците; китът — защото е бил ничия риба по време на окончателното залавяне, а харпуните и въжето, защото, като е избягала заедно с тях, рибата е придобила право на собственост върху тези предмети; така че всеки, който би я уловил след това, има право и на тях. И тъй като ответниците са уловили рибата, след като е избягала, то горните предмети са техни.

Разглеждайки решението на дълбокоучения съдия, един обикновен човек би могъл да направи известни възражения. Но ако поровим до първичната същност на въпроса — двете големи начала, установени с цитираните вече два закона в китоловството, приложени и изяснени от лорд Илнбъро в горепосоченото дело, — тези два закона за обвързаната и за ничията риба след съответно размишление трябва да се признаят според мене за основа на цялото човешко правораздаване; защото въпреки цялата си сложна скулптурна украса храмът на закона като храма на филистимяните се крепи само върху две колони.

Нима не е всеизвестна поговорката, че владението е половин закон, в смисъл че няма значение как е била придобита вещта? Но владението е често пъти и целият закон. Какво друго са мишците и душите на руските крепостни и републиканските роби, ако не вързани риби, при което владението е целият закон? Какво друго, ако не вързана риба, е за хищния хазаин последната вдовишка пара? Какво друго е оня мраморен замък, белязан с табелка вместо с флаг, собственост на някой неоткрит мошеник, какво друго е, ако не вързана риба? Какво е разорителното шконто, което фалиралият нещастник ще плати на Мордехай банкера за заема, с който ще спаси от глад семейството си; какво друго, ако не вързана риба, е това шконто? Какво друго е доходът от сто хиляди лири на душеспасителя

архиепископ, получени от оскъдния хляб и сирене на стотици хиляди изтощени работници (които сигурно ще бъдат приети на небето и без помощта на душеспасителя), какво са тези сто хиляди, ако не вързана риба? Какво друго са наследствените градове и селца на някой херцог, ако не вързана риба? Какво друго, ако не вързана риба, е бедната Ирландия за страшния харпунджия Джон Бул? Какво друго, ако не вързана риба, е Тексас за апостолическия копиеносец брат Йонатан? И нима по отношение на всички тия хора владението не е целият закон?

Но ако доктрината за вързаната риба се прилага почти всеобщо, сродната доктрина за ничията риба се прилага още по-широко. Нейното приложение е международно и всемирно.

Какво друго е била Америка през 1492 година, ако не ничия риба, в която Колумб е забил испанското знаме, за да ѝ тури знака на височайшите си господар и господарка? Какво е била Полша за руския цар? Гърция за турците? Индия за Англия? Какво най-после ще бъде Мексико за Съединените щати? Все ничии риби.

Какво друго, ако не ничия риба, са правата на човека и свободата в света? Какво друго, ако не ничия риба, са мислите и мненията на хората? Какво друго, ако не ничия риба, са за суетните крадливи буквояди мислите на мислителите? Какво друго, ако не ничия риба, е самото огромно земно кълбо? И какво друго сте вие, читателю, ако не една ничия и същевременно вързана риба?

[1] Кок и Литълтън — английски юристи, от които вторият е коментатор на първия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 90

ГЛАВИ ИЛИ ОПАШКИ

De balena vero sufficit, sir ex habeat caput, et repina caudam.

Брактън^[1], кн. 3, гл.

3

Този латински цитат от английските законници, взет заедно с контекста, означава, че от всеки уловен от когото и да е кит покрай бреговете на Англия кралят, като почетен велик харпунджия, трябва да получи главата, а на кралицата трябва да се поднесе почтително опашката. При кита това разделяне е като разрязването на ябълка наполовина — по средата не остава нищо. А тъй като този закон в малко изменена форма и до днес е в сила в Англия и в много отношения представя странна аномалия към общия закон за вързаната и ничията риба, ще се занимаем с него в отделна глава поради същия учтив принцип, който кара английските железници да влизат в разход за специален вагон, запазен за кралските особи. Преди всичко като любопитно доказателство, че гореспоменатият закон е все още в сила, ще ви изложа една случка, станала през последните две години.

Неколцина честни риболовци от Дувър, Сендуич или друго някое от Петте привилегировани пристанища^[2] успели след тежка гонитба да убият и докарат до брега един прекрасен кит, открит първоначално далече от сушата. Петте пристанища са отчасти или изобщо някак си под ведението на един вид полицай или цехов старейшина, наречен лорд пазител. А тъй като се назначава, струва ми се, пряко от короната, той е по право приемник на всички кралски доходи от територията на Петте пристанища. Някои писатели наричат тази длъжност синекурна. Но не е така. Защото лорд пазителят е много зает да събира

припадащите му се доходи, които му се припадат само защото ги събира.

Когато бедните, изгорели от слънцето рибари, боси, с високо запретнати панталони на гъвкавите си като змиорки крака, извлекли с мъка на суша тлъстата риба, от чиято скъпоценна мас и кости щели да получат 150 лири, и вече си представяли как ще пият скъп чай със съпругите и приятен ейл със събратята си за сметка на съответните си дялове, пристига един твърде учен християнин и милостив джентълмен с един екземпляр от законника на Блекстоун под мишница, слага го върху главата на кита и заявява:

— Не пипайте! Тази риба, господа, е вързана риба. Вземам я като риба на лорд пазителя.

При тия думи нещастните моряци изпаднали в почтително съкрушение — съвсем по английски, като не знаели какво да кажат, започнали да се чешат по врата и запоглеждали в същото време тъжно ту кита, ту непознатия. Но това не изменило никак работата, нито смекчило коравото сърце на учения джентълмен с Блекстоуновия екземпляр. Най-после, след като се чесал дълго, за да намисли нещо, един от тях дръзнал да заговори:

— Моля, сър, кой е този лорд пазител?

— Херцогът.

— Но херцогът няма нищо общо с улавянето на рибата.

— Тя е негова.

— Ние преживяхме много мъки и опасности, направихме големи разходи; нима всичко това ще отиде в полза на херцога, а на нас ще останат само мехурите по ръцете?

— Рибата е негова.

— Толкова беден ли е херцогът, та прибягва до такова отчаяно средство, за да си изкара прехраната?

— Рибата е негова.

— Аз мислех да помогна с моя дял на болната си майка.

— Рибата е негова.

— Не би ли се задоволил херцогът с една четвърт или с половината?

— Рибата е негова.

С една дума, рибата била конфискувана и продадена, а негова светлост херцог Уелингтън получил парите. Като помислил, че от

известно гледище случаят може при дадените обстоятелства да се сметне не много справедливо разрешен, един честен духовник от града изпратил почтително писъмце до негова светлост с молба да разгледа по-обстойно случая с нещастните рибари. На което лорд херцогът текстуално отговорил (и двете писма били обнародвани), че стореното е сторено, че той си е получил вече парите и ще бъде благодарен на благоговейния джентълмен, ако за в бъдеще се откаже да се намесва в чуждите работи. Нима все още войнственият старец дебне сега по въглите на трите кралства, за да изтръгва милостиня от просяците?

Лесно е да се разбере, че в случая правото върху кита, на което се е позовал херцогът, му е било прехвърлено от владетеля. Затова трябва да проучим на какво основание владетелят е получил първоначално това право. Изтъкнахме вече закона. Но Плаудън ни дава основаниято. Според Плаудън така уловеният кит принадлежи на краля и кралицата „поради високото си качество“. И най-солидните коментатори са смятали това за неоспорим довод.

Защо обаче кралят трябва да получи главата, а кралицата опашката? Посочете основание и за това, правници!

В своя трактат за „Златото на кралицата“, или „Парите ѝ за дребни разходи“, един стар автор от английския върховен съд, някой си Уилям Прин, разправя така: „Ти, опашко, се даваш на кралицата, за да може вашият гардероб, кралице, да се снабдява с банели.“ Това е било писано по времето, когато гъвкавата черна кост на grenландския или същинския кит се е използвала широко за дамските корсети. Но тази кост не се намира в опашката; тя е в главата, а това е твърде печална грешка за мъдър правник като Прин. Но може би кралицата е „Сирена“ и затова ѝ подаряват опашка? Възможно е в случая да се таи някакъв алегоричен смисъл.

Само две риби се наричат от английските законоведи „кралски“ — китът и есетрата; и двете са обявени с известни ограничения за кралска собственост и съставят номинално една десета от обикновения доход на короната. Не зная друг автор освен мене да е засягал този въпрос; но струва ми се, че по аналогия и есетрата трябва да се разделя по същия начин, както и китът, като кралят получи необикновено плътната и гъвкава глава на тази риба — едно право, което може да се обоснове символично и шеговито с предполагаемото сходство между двете глави. Както виждате, във всичко, дори и в законите, има смисъл.

[1] Бракътън през XVIII в. е събрал първи английските законници.
— Б.пр. ↑

[2] На южното английско крайбрежие (Хейпингс, Дувър, Сендуич, Ромни и Хайт). ↑

ГЛАВА 91

„ПЕКООД“ СЕ СРЕЩА С „РОУЗБЪД“

*„Напразно е да се търси сива амбра в
търбуха на този левиатан, защото
непоносимата смрад не позволява това
търсене.“*

Сър Т. Браун.
„Разпространени
заблуждения“

Една-две седмици след описаната вече китоловна случка, когато плавахме бавно по дремещото, потънало в мараня следобедно море, носовете на моряците по палубата на „Пекод“ се оказаха много побдителни наблюдатели от очите на тримата дежурни по мачта. Откъм морето ни лъхна особен и недотам приятен мирис.

— Готов съм да се обзаложа — каза Стъб, — че наблизко трябва да се рее някой от китовеите, които ударихме миналия ден. Знаех си аз, че скоро ще ги видим по гръб на повърхността.

Не след много маранята пред нас се разсея и ние забелязахме в далечината кораб, чиито прибрани платна сочеха, че влачи кит. Когато наближихме, чуждият кораб вдигна френско знаме; а от облака хищни морски птици, които кръжаха, виеха се и се спускаха край него, беше ясно, че китът трябва да е това, което риболовците наричат пукнал кит, или кит, който си е умрял от собствена смърт в морето и сега плава като безстопанствен труп. Лесно можете да си представите каква неприятна миризма трябва да издава такава огромна маса; по-лоша от чумав асирийски град, където живите не са в състояние да заравят мъртвите. Тя е наистина така непоносима за някои моряци, че никаква алчност не може да ги убеди да се спрат някъде наблизко. Но има и

такива, които все пак го вършат, при все че получената от тия китове мас е от твърде ниско качество и никак не напомня розово масло.

Когато стихващият ветрец ни приближи още повече, видяхме, че до френския кораб имаше и втори кит, още по-уханен от първия. Всъщност той изглеждаше да е от ония загадъчни китове, които просто изсъхват и умират от лошо храносмилане, като оставят трупове, напълно лишени от мас. Все пак на съответното място ще видим, че никой сведущ риболовец няма да отвърне нос от такъв кит дори когато отбягва „пукналите“ китове.

„Пекод“ се бе приближил вече толкова много до чуждия кораб, че Стъб се кълнеше, че е познал своята лопата, омотана във въжетата около опашката на единия кит.

— Ето ти един чудесен събрат! — изсмя се подигравателно той. — Ето ти един чакал! Отдавна ми е известно, че тия жаби, французите, са жалки риболовци; понякога спускат лодки, за да гонят вълните, като ги вземат за китови фонтани; а понякога заминават от пристанището си с пълен трюм сандъци с лоени свещи и кутии с щипци за фитилите им, предвиждайки, че маслото, което ще уловят, няма да стигне да намокрят дори фитила на капитанската лампа; да, всичко това ни е добре известно; но тук, виждате ли, имаме жаба, която се е задоволила да върже изоставения от нас кит; задоволила се е да остъргва и сухите кости на другата скъпоценна риба зад него. Горкият! Я слушайте, дайте ми една шапка да му налеем малко масло по милост. Защото маслото, което ще съберете от оня кит, не става и за тъмничен светилник; не го бива дори за затворническа килия. Колкото до другия кит, заемам се да изкарам повече масло, като насека и изстискам нашите три мачти, отколкото той ще получи от оня чувал кокали; но като поразмислих, сетих се, че те съдържат може би нещо много ценно от мас, именно сива амбра. Дали нашият старец се е сетил за това? А струва си труда да опитаме. Да, ей сега ще отида — и с тия думи той тръгна към капитанския мостик.

По това време слабият ветрец бе напълно стихнал и „Пекод“ попадна във вонята без надежда да се измъкне, ако ветрецът не се появеше отново. Щом излезе от капитанската кабина, Стъб повика екипажа на своята лодка и отплава към чуждия кораб. Когато минаваха покрай носа му, той забеляза, че съобразно с фантастичния френски вкус горната част на носа беше изрязана като огромно наведено зелено

стъбло с медни шипове, които стърчаха тук-там като тръни; стъблото завършваше със симетрично нагъната яркочервена луковица. Под борда той прочете надпис с позлатени букви Bouton de Rose — Розова пъпка. На английски „Роузбъд“; такава беше романтичното име на благоуханния кораб.

Макар че Бъд не разбра думата Bouton, втората дума — Rose, и топчестата фигура му изясниха всичко.

— Дървена розова пъпка, а? — викна той, като запуши с ръка носа си. — Чудесно! Само че каква миризма!

За да заговори с хората на палубата, той трябваше да заобиколи носа и да мине откъм десния борд, като по този начин се доближи до пукналия кит, и поведе разговор през него.

Стигнал на това място, все още с ръка на носа, той се провикна:

— Хей, Розова пъпка! Знае ли някоя от твоите пъпчици английски!?

— Да — отвърна от фалшборда един моряк от Гернси; оказа се, че е първият помощник-капитан.

— Слушай тогава, Розова пъпка, виждали ли сте Белия кит?

— Какъв кит?

— Белия кит... спермацетов кит... Моби Дик. Виждали ли сте го?

— Никога не съм чувал за такъв кит. Cachalot Blanche! Бял кит... не.

— Добре тогава; засега довиждане, след една минута ще ви посетя отново.

След това се върна бързо към „Пекод“ и като видя, че Ахав го чака наведен през фалшборда, съедини ръцете си като тръба и извика:

— Не, сър! Не!

Ахав се прибра, а Стъб се върна към френския кораб.

Той забеляза сега, че морякът от Гернси, който току-що бе отишъл между веригите и си служеше с лопатата за разрязване, бе превързал носа си с някаква торбичка.

— Какво ви е на носа — запита Стъб. — Счупен ли е?

— По-добре да беше счупен или да нямах нос — отвърна морякът от Гернси, който не изглеждаше много доволен от работата си. — А вие защо държите вашия?

— О, ей така! Защото е изкуствен и трябва да го крепя. Чудесен ден, нали? А пък въздухът градински; ще ни хвърлите ли някой поуханен букет, Розова пъпка?

— Защо си се довялякъл, дявол да те вземе? — извика гернсеецът, внезапно разярен.

— О, не пламвай така... По-хладно, по-хладно. Хлад ви трябва на вас. Защо не поставиш тия китове в лед, докато се занимаваш с тях? Шегата настрана, знаеш ли, „Роузбъд“, че е глупост да търсиш мас от такива китове? Онзи там, изсъхналият, няма да даде и сто драма от цялото си туловище.

— Много добре ми е известно; но виждаш ли, капитанът не иска да повярва, че е така, това му е първото пътуване; по-рано е приготвявал одеколон. Я ела на борда; макар че не вярва на мене, на тебе може да повярва и тогава ще се отърва от това мръсно стъргане.

— Готов съм на всичко за тебе, мили и любезни приятелю — отговори Стъб. И с тези думи се качи на палубата.

Там видя странна гледка. Моряците, с червени плетени шапки с пискюли, приготвяха тежките макари. Но работеха бавно, говореха бързо и никак не изглеждаха в добро настроение. Носовете на всички стърчаха като бушприти. Някои напускаха от време на време работата и се покатерваха на върха на мачтата да подишат чист въздух. Други от страх да не се заразят потапяха кълчища в катран и ги поднасяха от време на време към ноздрите си. Трети, отчупили дръжките на лулите си почти до огнищата им, пушеха усилено, за да пълнят непрестанно ноздрите си с тютюнев дим.

Стъб бе смаян от пороя викове и проклетия откъм капитанската кабина при кърмата; поглеждайки в тази посока, той видя едно сърдито лице, което се подаваше през открехнатата врата. Беше измъченият корабен лекар, който след напразни упреци за държането на моряците се бе прибрал в капитанската кабина (която наричаше кабинет), за да се спаси от вонята, но продължаваше да изказва възмущението си.

Забелязвайки всичко това, Стъб обмисли добре плана си и се обърна да поприказва с помощник-капитана от Гернси; чужденецът не криеше омразата си към своя капитан — един самомнителен простак, който ги вкарал в такава воняща и безполезна каша. Като го поразпита по-внимателно, Стъб разбра, че гернсеецът и не подозира дори

съществуването на сива амбра. Затова замълча по този въпрос, но иначе се държа съвсем откровено и доверчиво, така че двамата скоро съставиха заговорнически план да изиграят и осмеят капитана, без да му мине и през ум да се усъмни в искреността им. Според този план гернсеецът, действайки като преводач, щеше да казва на капитана, каквото иска, като го представя за казано от Стъб; а Стъб щеше да говори каквито глупости му минат през ум по време на разговора.

Точно тогава предстоящата им жертва излезе от кабината си. Това беше дребен, мургав мъж, прекалено изтънчен на вид за морски капитан, с големи бакенбарди и мустаци; облечен беше в червено сако от памучно кадифе; от джоба му се подаваше верижка за часовник с дрънкулки. На този именно джентълмен Стъб бе представен учтиво от гернсеца, който веднага зае позата на важен преводач.

— Какво да му кажа най-напред? — запита той.

— Ами че — каза Стъб, като поглеждаше кадифеното сако, часовника и верижката — можеш да започнеш с това, че ми прави впечатление на същинско дете, макар и да не се смятам за познавач по въпроса.

— Той казва, мосю — започна гернсеецът на френски, като се обърна към капитана си, — че вчера корабът им разговарял с друг съд, чийто капитан и помощник-капитан заедно с шестима моряци умрели от треска, която прихванали от докаран до борда пукнал кит.

При тия думи капитанът трепна и поиска нетърпеливо да му кажат нещо по-подробно.

— После? — запита гернсеецът Стъб.

— Щом се хвана толкова лесно, кажи му, че след по-внимателно оглеждане го намирам толкова годен да командва китоловен кораб, колкото би била и някоя маймуна от Сант Яго. Всъщност кажи му от мое име, че е чисто и просто маймуна.

— Той се кълне и уверява, мосю, че другият кит, изсъхналият, е много по-смъртоносен от пукналия; накрая, мосю, ни заклева, ако ценим живота си, да отрежем въжетата си от тия риби.

Капитанът изтича веднага напред и заповяда гръмко на екипажа да прекрати издигането на макарите и да пререже веднага въжетата и веригите, свързващи китове за кораба.

— После? — запита гернсеецът, когато капитанът се върна при тях.

— Ами... чакай да видя, да, можеш да му кажеш сега, че... че... всъщност кажи му, че съм го изиграл, а (на себе си) може би и още някого.

— Той казва, мосю, че е много щастлив, че е могъл да ни послужи.

При тия думи капитанът отговори, че те именно трябва да бъдат признателни (имайки предвид себе си и помощник-капитана) и в заключение покани Стъб в кабината си да изпият бутилка бордо.

— Кани те да пийнете по една чашка — предаде преводачът.

— Сърдечно му благодаря; но кажи му, че е противно на убежденията ми да пия с човек, когото съм изиграл. Кажи му, че трябва да си вървя.

— Той казва, мосю, че неговите принципи не му позволяват да пие; но ако мосю иска да поживее още някой ден, за да може да си пийне, най-добре ще е да спусне и четирите лодки, за да отвлекат кораба от тия китове, защото при това затишие рибите няма да се отдалечат.

В това време Стъб вече се прехвърляше през борда в своята лодка и щом слезе там, извика на гернсееца, че имал в лодката си дълго буксирно въже и ще се постарее да им помогне, като отдалечи по-лекия кит от кораба им. Така че докато френските лодки извличаха кораба си в една посока, Стъб влачеше доброжелателно кита в обратната, като отвиваше самохвално едно необикновено дълго буксирно въже.

След малко подухна ветрец; Стъб се престори, че се отдалечава от кита, френският кораб прибра лодките си и скоро увеличи разстоянието помежду им, а през това време „Пекод“ се плъзна между него и кита на Стъб. Тогава Стъб се върна бързо към плаващото тяло и като съобщи на „Пекод“ намеренията си, се залови веднага да прибере плода на безчестната си хитрост. Грабвайки острата лопата, той започна да дълбае в трупата, малко по-назад от страничната перка. Бихте помислили, че копае изба в морето; а когато лопатата се удари най-после в мършавите ребра, бихте казали, че са открили древни римски тухли и глинени съдове, заровени в тлъстата английска земя. Моряците в лодката бяха крайно възбудени, помагаха усърдно на началника си и бяха нетърпеливи като златотърсачи.

А наоколо им през цялото време налитаха, гмуркаха се, кряскаха, пицяха и се биеха безброй хищни птици. Стъб започна да проявява разочарование особено поради засилването на ужасната миризма; но ненадейно из недрата на тази смрад лъхна слабо ухание, което се плъзна сред пороя на вонята, както някоя река се влива и започва да протича в друга, без да се слее с нея.

— Пипнах я! Пипнах я! — извика радостно Стъб, като удари нещо в подземиято. — Кесията!

Той пусна лопатата, пъкна в отвора и двете си ръце и извади нещо, наподобяващо уиндзорски сапун или богато изпъстрено, мазно и уханно старо сирене. Лесно бихте могли да го сграбчите с пръст; на цвят беше жълтопепеляво. Това, драги приятели, беше сивата амбра, за която всеки дрогерист би дал по една златна гвинея за унция. Извадиха около шест шепи; много повече се загуби неизбежно в морето; а щяха да извадят може би още повече, ако нетърпеливият Ахав не бе заповядал на Стъб да изостави всичко и да се прибере на борда, защото в противен случай корабът ще си тръгне без тях.

ГЛАВА 92

СИВА АМБРА

Сивата амбра е едно извънредно интересно вещество, толкова важно като търговски артикул, че през 1791 г. някой си капитан Кофин от Нантъкит бил разпитван по този въпрос в английската Камара на общините. Защото в онова време, а всъщност и в сравнително по-късни дни произходът на сивата амбра, както и на самия кехлибар, си оставаше загадка за учените. При все че думата амбра произлиза от френското название на кехлибара (амбър), двете вещества са съвършено различни. Защото, макар да се намира обикновено по крайбрежието, кехлибарът се изкопава също и навътре в сушата, докато сивата амбра се среща само в морето. Освен това кехлибарът е кораво, прозрачно, чупливо вещество без каквато и да е миризма, употребявано за мундщук на лули, за огърлици и украшения, а сивата амбра е мека като восък, с такава силна и приятна миризма, че се употребява широко в парфюмерията, за пастили, скъпи свещи, пудри за коса и помади. Турците я употребяват в готварството и я носят в Мека за същата цел, за която се носи тамян в храма „Свети Петър“ в Рим. Някои търговци на вина пускат зрънце от нея в червеното вино, за да му придадат по-приятен вкус.

Кой би помислил, че изтънчените дами и Господа ще използват едно вещество, намерено в нечистия корем на болен кит! И все пак е така. Някои смятат, че сивата амбра е причина, други — че е последица от лошо храносмилане у кита. Това лошо храносмилане би могло да се излекува може би само с няколко лодки пургативни хапчета, след което да се бяга по-далеко, както постъпват работниците, когато вдигат във въздуха скали.

Забравих да кажа, че в нашата сива амбра бяха намерени няколко корави, кръгли, кокалени парчета, които Стъб помисли отначало за копчета от моряшки панталони; но после се оказа, че са дребни кости от сепия, балсамирани по този начин.

Но без значение ли е фактът, че безукорно чистата и уханна амбра се намира само сред такова разложение? Припомнете си думите на свети Павел към коринтяните за тлението и нетлението; сее се в тление, а се възкръсва в нетление. Припомнете си също думите на Парацелз от какво се добива най-хубавият муск. Не забравяйте и странния факт, че от всички лоши миризми най-неприятна е тази на одеколона в първоначалния стадий на приготвянето му.

Бих искал да завърша тази глава с горния зов, но не мога поради желанието си да отхвърля едно обвинение, често отправяно към китоловците, което някои вече предубедени хора ще сметнат косвено потвърдено от случката с двата френски кита. На друго място в тази книга бе опровергано клеветническото твърдение, че китоловството е мръсен, грозен занаят. Но има и още нещо за отхвърляне. Разправя се, че всички китове вонят. Откъде произхожда тази позорна клевета?

Според мене следите ѝ могат да се открият в първото пристигане на гренландски китоловни кораби в Лондон преди повече от два века. Защото по онова време, както и сега в тези кораби не претопяват маста, докато са още в морето, както постъпват корабите от южните китоловни флоти; а само я нарязват на дребни парчета, нахвърлят я в големи бурета и в това състояние я откарват в родината си; поради краткия китоловен сезон в тия полярни морета, както и поради внезапните силни бури, които бушуват там, не е възможно да се постъпи другояче. Като последица, след изваждането от трюма и разтоварването на някоя от тия китоловни морги, на пристанището се разнася миризма, напомняща донякъде миризмата при разкопаване на стари градски гробища, за да се построи родилен дом.

Това порочно обвинение срещу китоловците може да се припише вероятно на факта, че някога на гренландското крайбрежие е съществувало холандско село, наричано Шмеренбург или Смеренберг; второто се споменава от учения Фого фон Слак в големия му труд за миризмите, най-доброто ръководство по този въпрос. Както личи от името му (смеер — тлъстина, берг — прибирам), това село е било основано, за да се предостави на холандската китоловна флота място за пречистване на китовата мас, без да става нужда да я пренасят в Холандия за тази цел. То е сбор от пещи, казани за мас и навеси за пазенето ѝ; когато работата е била в разгара си, сигурно не се е разнасяла много приятна миризма. Но при китоловен кораб от Южните

морета е съвсем различно; при едно може би четиригодишно пътуване и при препълнен склад с мас в този кораб едва ли работят повече от петдесет дни за претопяването ѝ. А щом е в бурета, китовата мас няма почти никакъв мирис. Истината е, че живи или мъртви — ако се отнасят с тях както трябва, китовете не са в никакъв случай вонящи същества; нито китоловците могат да се разпознават така, както в Средновековието разпознавали евреите — по миризмата им. Всъщност китът може да издава само приятна миризма, защото — по общо правило — се радва на добро здраве; той прави достатъчно движения, винаги е на открито, макар и нарядко на чист въздух. Когато спермацетов кит раздвижи перките си над водата, разнася се ухание, като че някоя парфюмирана с мускус дама прошумолява с роклята си в топла гостна. На какво може да се оприличи благоуханният спермацетов кит, като имаме предвид огромността му? Дали не на прочутия слон с украсени със скъпоценности зъби и ухаеща на смирна кожа, с който един индийски град посрещнал Александър Велики?

ГЛАВА 93

ИЗОСТАВЕНИЯТ

Само няколко дни след срещата с френския кораб нещо твърде значително се случи на най-незначителния човек от екипажа на „Пекод“; печално събитие, което остави в понякога лудешки веселия, но обречен кораб едно живо, неотлъчно знамение за гибелта, която го очаква.

Не всички членове от екипажа на китоловен кораб слизат с лодките. Неколцина моряци, наричани пазители, остават на кораба със задача да го наглеждат, докато лодките преследват кита. Обикновено тези моряци са също такива корави мъже, както заминалите с лодките. Но ако се случи на кораба да има някой слабоват, несръчен или страхлив човечец, той непременно остава за пазител. Такова беше на „Пекод“ негърчето с прякор Пипин, съкратено Пип. Горкият Пип! Чувахте вече за него; сигурно си спомняте дайрето му в мрачните веселби на оная бурна нощ.

По външност Пип и Самуна си бяха лика-прилика като черно и бяло жребче, впрегнати заедно. Но докато нещастният Самун си беше по природа тъп и мудар, Пип беше не само с нежно сърце, но и весел, с приятната, откровена забавна веселост, присъща на племето му, което се радва на всички празници и тържества много по-изтънчено и волно от всяка друга раса. Календарът на негрите се състои от триста шестдесет и пет Четвърти юли и новогодишни дни. И не се усмихвайте, когато пиша, че това негърче беше блестящо, защото и чернотата може да бъде бляскава; погледнете лъскавия абанос в ламперията на кралските кабинети. Но Пип обичаше живота и спокойните му радости; така че изпълненият с ужаси занаят, в който бе попаднал необяснимо как, бе помрачил твърде печално неговата веселост. При все че, както скоро ще видим, онова, което бе затихнало временно в него, трябваше да пламне отново със странен буен пламък, десеторно по-ярък от бляска, с който неведнъж бе оживявал някога в родния си Толанд, в Кънектикът, цигуларските веселби на моравата; и

с мелодия и ритъм, с весело „ха-ха“ бе превръщал кръгозора в обсипано със звезди дайре. Така, макар че на дневна светлина, украсяващ нечия благородна шия, един истински елмаз сияе с неподправена красота, ако желае да ви го представи в пълния му блясък, хитрият златар ще го сложи върху тъмен фон и след това ще го остави не на слънце, а ще го озари с изкуствени лъчи. Тогава изпъква най-добре зловещата красота на огнената лъчезарност; тогава злокобно святкащият диамант, някога божествен символ на кристални небеса, заприличва на скъпоценен камък, откраднат от короната на подземния цар. Но да се върнем на разказа си.

При търсенето на сивата амбра вторият гребец на Стъб така си изкълчи ръката, че за известно време съвсем осакатя, и Пип трябваше да заеме временно мястото му.

При първото си спускане със Стъб Пип беше много неспокоен, но за щастие този път не се приближиха до кит, затова Пип не се изложи много, обаче Стъб, който го бе наблюдавал, го посъветва да си внуши повече смелост — тя можела винаги да му потрябва.

Но при второто спускане лодката нападна кита и щом усети острия харпун, рибата отвърна с обичайния си удар, който този път се случи точно под седалката на нещастния Пип. Неволното смущение го накара да подскочи и да изхвъркне от лодката с веслото в ръка; и то така, че при гмурването във водата част от размотаното въже на забития в кита харпун се омота около гърдите му. В същия миг раненият кит се втурна да бяга и въжето бързо се опъна; почти веднага нещастният покрит с пяна Пип се озова до носа на лодката, повлечен безмилостно от въжето, което се бе омотало няколко пъти около гърдите и шията му.

На носа беше Таштего, обзет от настървението на гонитбата. Той смяташе Пип за страхливец и не го обичаше. Измъквайки ножа от калъфа, Таш опря острието му до въжето, обърна се към Стъб и викна въпросително:

— Режа?

В това време посинялото, задушавашо се лице на Пип ясно казваше: „Режи, за бога!“ Всичко стана в един миг, за по-малко от половин минута.

— Режи, дявол да го вземе! — изрева Стъб; така китът бе загубен, а Пип спасен.

Щом се съвзе, нещастното негърче бе обсипано с викове и проклетия от страна на екипажа. Като почака, докато се изпарят тези неофициални ругатни, спокойно, делово, но все пак малко насмешливо Стъб смъмри служебно Пип; след това му даде неофициално един крайно полезен съвет. Именно: никога не скачай от лодка, Пип, освен... но останалото беше съвсем неопределено като всички разумни съвети. Изобщо „дръж се за лодката“ е истинското верую в китоловството; но има понякога случаи, когато „скачай от лодката“ е още по-добро. Освен това, разбирайки сякаш най-последно, че ако даде неограничен добросъвестен съвет на Пип, ще му остави доста широка възможност да скача и в бъдеще, Стъб изостави внезапно всякакви съвети и завърши с непрекословна заповед:

— Дръж се за лодката, Пип; иначе, ей богу, няма да те прибера. Помни това! Не можем да губим китове за такива като тебе; в Алабама един кит ще се продаде тридесет пъти по-скъпо от тебе. Запомни това и не скачай втори път.

С тези думи Стъб косвено намекваше, че макар и да обича ближния си, човек е користолюбиво животно, а тази негова склонност често пречи на доброжелателството му.

Но всички сме във властта на Бога; и Пип скочи пак. Беше при обстоятелства, твърде сходни с тия на първото представление; но този път не бе се омотал във въжетото; затова, когато китът хукна да бяга, Пип бе изоставен като куфар на бързащ пътник. Уви! Стъб устоя на думата си повече, отколкото трябваше! Беше прекрасен, благосклонен, ясен ден, искрящото море беше спокойно, хладно, проснало се гладко докрай кръгозора като изтъней до прозрачност златен лист. Подавайки се и потъвайки в това море, абаносовата глава на Пип приличаше на карамфилово коренче. Никой не извади нож, когато той изхвъркна зад лодката. Към него бе обърнат неумолимият гръб на Стъб; а китът просто летеше. За три минути между Пип и Стъб се простря цяла миля от безбрежния океан. Сам сред морето Пип обърна къдравата си глава към слънцето, друг изоставен самотник, само че безкрайно извисен и блестящ.

Трябва да се каже, че при спокойно време плуването в открит океан е толкова леко за опитния плувец, колкото пътуване в каляска по суша. Но ужасната самотност е непоносима. Дълбокото съсредоточаване в себе си сред тази безсърдечна необятност —

Господи, кой би могъл да изрази това? Забележете как, когато се къпят при пълен покой в открито море, моряците се държат близо до кораба и плуват около борда му. Но наистина ли Стъб бе изоставил нещастното негърче на съдбата му? Не; или поне нямаше такова намерение. Зад него имаше още две лодки и той предполагаше, че те ще настигнат и приберат Пип; при все че подобно внимание към гребци, попаднали в беда поради собствената си уплаха, невинаги се проявява от ловците; а такива случаи са чести; почти неизменно в риболовната флота така нареченият страхливец се заклеява със същото безпощадно презрение, съществуващо във военните флоти и армии.

Но случи се така, че тези лодки, без да забележат Пип, зърнаха наблизко китове и промениха посоката си, за да ги настигнат; а лодката на Стъб беше толкова далече, сам той заедно с целия си екипаж така зает с гонитбата, че затвореният кръгзор на Пип започна отчаяно да се разширява. Само по една случайност той бе прибран най-после от самия кораб; но отсега нататък негърчето се мотаеше по палубата като малоумно; така поне смятаха моряците. Морето се бе пошегувало, оставяйки на повърхността тленното му тяло, но бе погълнало нетленната му душа. Не напълно все пак. То я бе отвело жива до невероятни гълбини, където пред неподвижните очи на детето се плъзгаха странните обитатели на неизвратения първичен свят; където скъперникът тритон — мъдростта — разкрива струпаните си съкровища; където сред радостни, безсърдечни, вечно млади светове Пип видя безбройните, вездесъщи като Бога коралови насекоми, които издигаха изпод водния свод огромната земна твърд. Той бе видял Божията нога върху педала на стана и разправи за нея; затова другарите му казваха, че е луд. Но човешката лудост е небесен разум и като се освободи от смъртния си ум, човек стига до небесната мисъл, която е за разумните безсмислена и безумна; и за зло или добро — чувства се тогава непреклонен и равнодушен като своя Бог.

Изобщо не укорявайте много Стъб. Такива случки са нещо обикновено в китоловството; по-нататък ще се види как почти по същия начин бях изоставен и аз.

ГЛАВА 94

РЪКОСТИСКАНЕ

Така скъпо платеният кит на Стъб бе докаран до борда на „Пекод“, където съответно бяха извършени всички вече описани операции по разсичането и окачването, включително и по изпразването на хайделбергската бъчва, или кутия.

Докато едни от моряците бяха заети с тази работа, други отнасяха напълнените със спермацет кофи; а когато дойде време, самият спермацет бе приготвен грижливо за изпращане във вече споменатите китоварни.

Той беше толкова изстинал и кристализирал, че когато заедно с неколцина други седнаха пред една огромна, пълна със спермацет Константинова вана^[1], видях големи втвърдени късове да плуват в течната му част. Нашата задача беше да мачкаме тези късове, докато ги превърнем отново в течност. Приятно и нежно занимание! Не е чудно, че в миналото спермацетът е бил любимо козметично средство. Така добре почиства! Така изнежва! Така омекотява! Така приятно успокоява! След като държах няколко минути ръцете си в него, пръстите ми омекнаха като змиорки и започнаха почти да се вият на спирали.

Седнал на палубата с кръстосани нозе след тежките усилия при скрипеца, в кораба, плаващ безбурно напред с безгрижно отпуснати платна под спокойното синьо небе; потопил ръце сред меките нежни зърна на току-що втвърдената течност, която се разливаше обилно под пръстите ми и изпускаше щедро съдържанието си, както зрял грозд виното си; вдишвайки същевременно това безпримесно ухание на диви теменуги, аз се чувствах като в ливада напролет; забравих ужасната ни клетва; измих от нея ръцете и сърцето си в неизказано прекрасния спермацет; почти повярвах старото Парацелзиево суеверие, че спермацетът потушава пламъка на гнева; и докато се къпех в тази вана, се чувствах божествено освободен от всяко зложелателство, раздражение или злоба.

Мачкай! Мачкай! Мачкай! През цялата сутрин; и аз мачках спермацета, докато почти се разтопих сам в него; стисках, докато изпаднах в някакво странно умопомрачение; и усетих, че стискам несъзнателно ръцете на сътрудниците си, вземайки пръстите им за меки зрънца на спермацета. Това занимание пробужда такова великодушие, примесено с обич, приятелство и нежност, че накрая започнах да стискам непрестанно ръцете им и да ги гледам с любов в очите, сякаш исках да им кажа: „О, скъпи братя, защо да храним един към друг взаимни озлобления, да изпитваме зложелателство и завист! Нека всички си стиснем ръце и не само ръце, а да се прегърнем и потопим в спермацета на добротата.“

Как бих желал да мачкам вечно спермацет! Защото сега, научил от продължителни и многократни опити, че човек трябва постоянно да снижава или най-малко да променя схващането си за достижимото щастие, като не го търси в разума и въображението си, а в своята съпруга, сърце, легло, трапеза, седло, домашно огнище и родина; сега, разбрал всичко това, аз съм готов да мачкам вечно спермацет. А в сънищата си съзирам дълги редици ангели в рая, потопили ръце в делви със спермацет.

Като говорим за спермацета, редно е да поговорим и за други близки на него вещества при подготовката на спермацетовия кит за китоварната.

Преди всичко за така наречения „бял кон“, който се получава от долния край на туловището и по-дебелите части от перките на опашката. Това са втвърдени сухожилия и мускули, които съдържат все пак малко мас. След отделянето му от туловището белият кон се нарязва на неголеми продълговати късове и се пренася за смилане. Тези късове приличат много на блокове бъркширски мрамор.

Парчетата китово месо, залепнали тук-там за маста и сами твърде мазни, биват наричани пудинг със сливи. Те са много освежителни, апетитни и красиви на вид. Както личи от името им, имат много богати, пъстри багри на фон от снежни и златисти ивици, прошарени с тъмноалени и пурпурни точки. Рубинови зрънца върху лимонов фон. Макар и да е неразумно, човек се изкушава да си хапне от него. Признавам, че веднъж се скрих зад предната мачта, за да го опитам. Вкусът му беше като на царствен котлет от бута на френския

крал Луи Дебелия, ако би бил убит в първия ден след ловния сезон, и то при необикновено богата реколта на шампанските лозя.

В процеса на работата се появява и друго, също твърде особено вещество; но то е толкова чудновато, че просто не може да се опише както трябва. Нарича се слуз — и името, и същността на това вещество са известни само на китоловците. То е невероятно лепкаво, течено и се намира най-често в бурета с продължително мачкан и пречистен спермацет. Аз смятам, че това са слепените, невероятно тънки и изпокъсани мембрани от кутията.

Терминът „отпадъци“ се употребява само от ловци на същински китове, но понякога го използват и ловци на спермацетови китове. Той означава тъмното лепкаво вещество, което се изстъргва от гърба на гренландския или същински кит и покрива в голямо количество палубите на жалките съдове, преследващи тоя жалък левиатан.

Щипци. Строго погледнато, тази дума не принадлежи към китоловния речник. Но е станала китоловна, защото се употребява от китоловците. Китоловните щипци са късо, яко сухожилие, отрязано от заострения край на левиатановата опашка; средната им дебелина е около един инч, а в останалите си размери са равни на желязната част на мотика. Като прокарат предния ѝ край по мазната палуба, тя действа като кожена чистачка и с незначителни ласкателства увлича като по магия всички нечистотии.

Но най-добрият начин да изучите тия отвлечени подробности е да слезете веднага в помещението за маста и да поговорите с обитателите му. Това помещение бе споменато по-рано като приемна за изрезките от „одеялото“. Когато дойде време да се накълца съдържанието му, това отделение се превръща в страшилище за всички новаци особено нощем. В единия край се оставя свободно, едва осветено място за работниците. Те влизат обикновено по двама — един с копие и кука, друг с лопата. Китоловното копие прилича на фрегатното абордажно оръжие със същото име. Куката прилича на кука от лодка. С тази кука единият работник закачва парче мас, като внимава то да не се плъзне поради надлъжното и странично люшкане на кораба. През това време другият с лопатата застава върху самото парче и започва да го разрязва на късове, широки до 15 и дълги до 45 сантиметра. Лопатата е наточена на брус; работещият с нея е бос; парчето, върху което работи, неизбежно се плъзга от време на време

встрани като шейна. Чудно ли е тогава, ако пререже някой свой пръст или пръст на другаря си? Пръстите на краката са голяма рядкост у дългогодишни работници в помещенията за мас.

[1] Достойна по размери за римския император Константин. — Кир. ↑

ГЛАВА 95

РАСОТО

Ако се намирате на борда на „Пекод“ при това опело на кита и отидете към рудана, сигурен съм, че бихте разгледали с немалко любопитство един чудноват и загадъчен предмет, положен по дължина пред отворите за изтичане на водата откъм подветрения борд. Нито чудната цистерна в огромната глава на кита; нито чудовищната увиснала долна челюст; нито чудесната симетричност на опашката му биха ви удивили така, както този зърнат за миг неописуем конус, по-дълъг от възрастен кентъкиец, почти цяла стъпка в диаметър при основата си и черен като Йожо, абаносовия идол на Куийкуег. И това е идол всъщност, или по-точно, изображението му е било някога идол. Идолът, намерен в тайните пещери на юдейската царица Мааха, заради който синът на Аса я свалил от престола, разрушил идола и го изгорил като скверност при извора Кедрон, както страховито се разправя в петнадесетата глава от първата книга — Царства.

Погледнете моряка, наречен резач, който иде насам, придружен от двама помощници, как повлича с мъка „грандисимуса“, както го наричат моряците, и се клатушка под тежестта му с приведени плещи като гренадир, измъкващ мъртъв другар от бойното поле. След като го простре на предната палуба, той се залавя да смъкне тъмната му кожа, както африкански ловец смъква кожата на боа. След като я смъкне, той обръща вътрешната ѝ част навън като крачол на панталон; опъва я така, че почти я удвоява в диаметър, и най-после я окачва на вантите да съхне. Не след много я сваля, отрязва около три стъпки откъм острия ѝ край, прави в другия край два разреза за ръцете си и я изхлузва смело. Резачът е сега пред вас в одеждите на званието си. От незапомнени за орденa му времена само тази одежда може да го опази, докато изпълнява служебните си задължения. Те се състоят в накълцване на малките късове мас за претопяване и се извършват върху чудноват дървен тезгях, чийто край опира във фалшборда; под тезгяха е поставено голямо ведро, в което накълцаните парчета падат с

бързината на листове от пулта на вдъхновен оратор. Облечен в пристойни черни одежди, заел висока катедра, загледан в библейски листове — какъв кандидат за архиепископ, какъв подходящ мъж за папа би бил този резач^[1]!

[1] Библейски листове! Библейски листове! Това е постоянният вик на офицерите към резача. С него му напомнят да бъде внимателен и да реже маста, колкото е възможно по на тънко, защото по този начин претопяването ѝ се ускорява, количеството се увеличава, а може би и качеството ѝ се подобрява. ↑

ГЛАВА 96

ТОПИЛНЯТА

Освен по закачените лодки един американски китоловен кораб се познава отвън и по топилнята си. Такъв кораб представя странната аномалия на постройка от здрава зидария, завършена с дъб и коноп. Все едно, че от някое поле е била пренесена на палубата му тухларна пещ.

Топилнята се намира между предната и главната мачта, най-просторната част на палубата. Дървената част под нея е от особено здрави греди, за да може да издържи тежестта на една солидна маса от тухли и хоросан, десет на осем стъпки по площ и пет стъпки висока. Основите не проникват под палубата, но зидарията е здраво закрепена с тежки железни скоби, които я обхващат отвред и са завинтени за гредите на палубата. Отстрани е облицована с дърво, а отгоре е изцяло покрита с широк, наклонен, обкован с летви капак. Като вдигнем този капак, откриваме двата големи казана с обем по няколко бурета всеки. Когато не се използват за работа, поддържат ги извънредно чисти. Понякога ги търкат със сапун и пясък, докато светнат отвътре като сребърни съдове. По време на нощните дежурства някои безсрамни стари моряци се вмъкват вътре да си подремнат. Когато ги лъскат, моряците — по един във всеки съд — водят често поверителни разговори над железните устни на казаните. Те са място и за твърде дълбоки математически размишления. Въртейки усърдно сапуна в левия казан от топилнята на „Пекод“, аз бях поразен за първи път от забележителния геометричен факт, че всяко тяло, което се плъзга по кръгла плоскост — моят сапун например, — се спуска за еднакво време от която и да е точка.

Като вдигнем вратата пред двата казана, виждаме зидарията и двата железни отвора на пещите, които са точно под казаните. Тези отвори имат тежки железни врати. За да не се предава горещината от пещта на палубата, под цялата долна площ на топилнята има плитък резервоар. Един канал в задната част на този резервоар непрекъснато

допълва изпаряваната вода. Външни комини няма; димът излиза направо през отвор в задната стена. Но да се върнем за малко назад.

Беше към девет часа вечерта, когато топилнята на „Пекод“ бе поставена за първи път в действие при сегашното пътуване. С наглеждането на работата бе натоварен Стъб.

— Готово ли е всичко? Вдигнете тогава капака и почвайте. Хайде, готвачо, запали пещите.

Това беше много лесно, защото дърводелецът бе хвърлял там стърготините от работата си през цялото пътуване. Тук трябва да се каже, че първият огън в топилните на китоловен кораб трябва да се поддържа за известно време с дърва. След това дървата се употребяват само за по-бързо подпалване на редовното гориво. С една дума, след като са били претопени, крехките, очистени парчета мас, наричани сега пръжки, все още съдържат доста мазнина и те именно поддържат огъня. Като пълнокръвен горящ мъченик или самоизгарящ се мизантроп, щом бъде подпален, китът си доставя сам гориво и изгаря чрез собствен огън. Да би могъл да изгаря и собствения си дим! Защото този дим е ужасен, а вие сте длъжен да го вдишвате и не само да го вдишвате, но и да живеете в него известно време. Той има неописуема, дивашка, индуска миризма, каквато се разнася около погребални клади. Мирише като левия фланг в деня на Страшния съд, един довод за съществуването на преизподнята.

Към полунощ топилните бяха под пара. Бяхме се отървали от скелета; вдигнали бяхме платна; подухваше освежителен вятър; наоколо беше непрогледен океански мрак. Но огнените езици, които лумваха от време на време из опушените димоотводи, лижеха ръба на този мрак и озаряваха горните въжета на вантите като прочутия гръцки огън^[1]. Горящият кораб се носеше напред, сякаш натоварен безпощадно с някакво отмъстително дело. Така натоварените със смола и сярна бригове на храбрия идриот Канарис, напускайки посред нощ пристанищата си с пламнали платнища вместо платна, се нахвърляли върху турските фрегати и ги подпалвали.

Вдигнатият капак на топилнята откри голямата пещ. До нея бяха застанали татарските фигури на харпунджиите езичници, вечните огняри в китоловните кораби. С огромни дълги вили те хвърляха свистящи късове мас в кипящите казани или разравяха огъня под тях, докато змийските езици на пламъка се извиваха из вратите, търсейки

да ги опарят по нозете. Димът се извиваше в тъжни спирали. При всяко подскачане на кораба подскачаше и кипящата мас, която гореше сякаш от нетърпение да ги плисне в лицето. Срещу отвора на топилнята, от другата страна на широкото дървено огнище, беше руданът. Той служеше за морски диван. Тук, когато нямаха друга работа, дежурните се изтягаха да наблюдават червените огнени езици, докато ги засмъдят очите. Мургавите им лица, зацапани от дим и пот, рошавите бради и яркият дивашки блясък на зъбите им се появяваха внезапно, озарени от пламъка на топилнята. Докато си разказваха своите безбожни приключения — страхотни приказки, предадени с весели слова; докато дивашкият им смях бликаше като пламъка от пещта, а харпунджиите размахваха неистово пред тях огромните си вили и черпаци; докато вятърът ревеше, морето подскачаше, а корабът стенеше и се гмуркаше, отнасяйки все пак благополучно своя пламтящ ад в морския и нощен мрак, като скърцаше презрително с бялата кост на муцуната си и плюеше злобно на всички страни, — летящият „Пекод“, натоварен с диваци и огън, изгарящ мъртвец и гмуркащ се в непрогледния мрак, изглеждаше въплътения двойник на безумната душа на своя комендант.

Така поне се струваше на мене, застанал с часове до руля да направлявам безмълвно в морето този огнен кораб. Сам обгърнат през това време в пълен мрак, аз виждах много по-добре червенината, безумието, призрачността на другите. Непрестанната гледка на сатанинските очертания пред мене, подскачащи наполовина в дим, наполовина в пламък, породиха най-последно сходни видения в душата ми, щом започнах да се отдавам на необяснимата дрямка, която ме наляга винаги при среднощно дежурство при руля.

Но тази нощ ми се случи нещо странно, което не съм си обяснил и досега. Трепвайки от кратко задремване на крак, почувствах с ужас, че е настъпила някаква съдбоносна беда. Румпелът от китова челюст ме блъсна, както се бях облегал на него; в ушите ми шумяха тихо платната, току-що започнали да се надуват от вятъра; смятах, че съм с отворени очи; полусъзнателно потърках клепачите си, за да ги отворя още повече. Но въпреки това не виждах никакъв компас пред себе си, при все че само преди една минута, както ми се струваше, го наблюдавах при светлината на силната компасна лампа. Отпред не се виждаше сега нищо друго освен непрогледен мрак, озарявайки призрачно

от време на време от червени езици. А над всичко имах впечатлението, че бързият, летящ съд, върху който се намирах, не се стремеше към някакво пристанище напред, а просто бягаше от всички пристанища. Обзе ме замайващо, почти предсмъртно вцепенение. Ръцете ми сграбчиха конвулсивно румпела с безумното съзнание, че той е някак като по магия обърнат в обратна посока. Господи, помислих аз, какво става с мене? Уви! По време на краткото си задремване аз се бях обърнал с лице към кърмата, гърбом към носа и компаса. В един миг се завъртях точно навреме да предотвратя втурването на кораба срещу вятъра, който по всяка вероятност щеше да го преобърне. Колко приятно и с каква благодарност се отървах от тази нощна халюцинация и от опасността да изхвъркна през борда!

Не гледай прекалено продължително огъня в лицето, човече! И никога не задремвай с ръка върху руля! Не обръщай гръб на компаса; възприемай първото подсказване на тласкащия те румпел; не вярвай на изкуствения огън, който придава призрачност на всичко. Утре, озарени от естественото слънце, небесата ще бъдат ясни; това, което е сияло със сатанински блясък в раздвоените огнени езици, ще има на сутринта съвсем друг, по-нежен изглед при светлината на славното, златно, радостно слънце, единственото истинско светило... Всички други са лъжци.

Въпреки това слънцето не скрива нито нерадостните блата на Вирджиния, нито прокълнатата римска Кампания, нито пространната Сахара, нито милионите мили пустини и скърби под луната. Не скрива то и океана, тъмната част на нашата земя, заемаща цели две трети от нея, затова и смъртният, който таи в себе си повече радост, отколкото скръб, този смъртен не е истински... той е или неистински, или недоразвит. С книгите е същото. Най-истински от всички хора е скърбящият човек, а най-истинска от всички книги е Соломоновата; Еклисиаст пък е най-прекрасно изкованата стомана на страданието. „Всичко е суета.“ Всичко. Този твърдоглав свят и до днес не е схванал нехристиянската Соломонова мъдрост. Но който отбягва болниците и тъмниците, минава набързо през гробищата и предпочита да говори за опери вместо за ада; нарича Купер, Йънг, Паскал и Русо жалки болни хора и през целия си безгрижен живот се кълне, че Рабле е мъдрец, и затова е весел — на такъв човек не подобава да седне на надгробен

камък и да нарушава покоя на влажната зелена плесен с безкрайно дивния Соломон.

Но и Соломон казва: „Човек, който свърне очи от пътя на разума, ще стигне (докато е жив, то се знае) в събранието на мъртъвците.“ Не се отдавай следователно на огъня, за да не те заблуди и да не те умъртви, както стори с мене. Има мъдрост, която е страдание; но има страдание, което е лудост. А в някои души се таи истински планински кетскилски орел, който може да се спуска в най-тъмните клисури и да излита отново из тях, за да витае невидим в слънчевите простори. Но дори ако лети винаги в клисурите, те са в планините; така че и при най-ниското си спускане планинският орел е много по-високо от най-високия полет на птиците в равнината.

[1] Прен. — огън, който мъчно се гаси. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 97

ЛАМПАТА

Ако бихте слезли от топилнята на „Пекод“ към предната палуба, където спи свободната от наряд стража, бихте помислили за миг, че се намирате в осветения мавзолей на канонизирани князе или велможи. Те лежат в триъгълни дъбови ниши като безмълвни ваяния; а двадесетина лампи блещукат над закритите им с качулки очи.

В търговските кораби маслото е за моряка по-голяма рядкост от кралицино мляко. Да се облича на тъмно, да яде на тъмно, да се препъва в тъмнината към койката си — това е обичайната му съдба. Но китоловецът, който търси храна за светлината, живее на светло. Той превръща каютата си в аладинова лампа и си ляга в нея; така че и в най-непрогледна нощ черният трюм на кораба е в пълна илюминация.

Погледнете с каква свобода китоловецът отнася десетките си лампи — понякога стари бутилки и шишенца — към медния хладилник в топилнята и ги пълни там като чаши за ейл от бъчва. Освен това той гори най-чисто масло в непреработен и следователно непокварен вид; една течност, непозната за слънчевите, лунни или звездни изобретения на сушата. Сладка е като масло от априлско пасбище. Китоловецът заминава на лов за маслото си, за да е сигурен, че ще бъде прясно и неподправено, както пътешественик из прерията си лови сам дивеч за вечеря.

ГЛАВА 98

НАЛИВАНЕ И ПОЧИСТВАНЕ

Разказахме вече как дежурният по мачта съзира отдалече големия левиатан; как го гонят из водната пустиня и убиват в бездънните долини; как го завличат до кораба, за да го обезглавят; как (на същото основание, на което палачът в миналото получавал дрехата на обезглавения) голямото му ватирано пардесю става собственост на неговия палач; как, когато му дойде времето, го осъждат на претопяване и как подобно на Седрах, Мисах и Авденаго^[1] неговият спермацет, мас и кости минават невредими през огъня; сега остава да завършим последната глава от това описание, като преповторим — ако би било възможно с песен — романтичното наливане на маслото в бурета и спускането на буретата в склада, където левиатанът се връща отново в родните глъбини и се плъзга пак под повърхността, но, уви, за да не се издигне и да не изхвърли никога вече фонтана си над нея.

Докато е още топло, маслото се налива като горящ пунш в големи бурета с вместимост шест ведра и докато корабът се люшка надлъжно и встрани сред полунощното море, огромните бурета се търкалят непрекъснато напред, а понякога се втурват опасно по хлъзгавата палуба, както се плъзват и толкова други имоти, докато най-последно ги задържат и спрат; а по обръчите започват да чукат безброй чукове, защото сега всеки моряк се превръща служебно в бъчвар.

Най-последно, когато наляят и последното ведро и всичко изстине, големите люкове се отключват, вътрешността на кораба се разтваря и буретата се спускат за окончателния си морски престой. След това люковете се затварят херметически като зазидани шкафове.

Това е може би най-забележителната работа от целия лов на спермацетовия кит. Цял ден по дъските струят поточета от кръв и масло; свещеният капитански мостик се осквернява с натрупаните огромни части от разсечената китова глава; големи ръждясали бурета са натрупани навред като в двор на пивоварна. Фалшбордът и всички палуби са опушени от дима на топилнята; моряците се разтакат,

омазнени до уши; целият кораб е заприличал на огромен левиатан; а през това време екипажът вдига оглушителна врява.

Но след ден-два ще се огледате и ослушате на същия кораб и ако не са „доносчикът“, лодките и топилните, бихте се заклели, че се намирате на безшумен търговски кораб с необикновено взискателен комендант. Непреработеният спермацет притежава необикновено свойство да изчиства. Затова палубата не изглежда никога толкова чиста, колкото след „масларската работа“, както я наричат. Освен това от пепелта на изгорелите останки от кита приготвят набързо една силна луга и ако някакви останки от кита са се полепили по борда, тази луга много лесно ги премахва. Екипажът обикаля трудолюбиво фалшборда с кофи и парцали и го изчиства напълно. От долните ванти измитат саждите. Многобройните съоръжения, употребени при работата, също така добросъвестно се почистват и прибират. Големият капак се изтърква и поставя върху топилнята, като закрива напълно казаните; всяко буре се изнася; всички въжета се навиват в невидими кътчета и когато след общите едновременни старания на почти целия корабен екипаж този добросъвестен труд най-сетне приключи, моряците се залавят със собственото си измиване, преобличат се от глава до пети и най-после се появяват на безукорно чистата палуба светнали и свежи като младоженци, току-що пристигнали от елегантната Холандия.

Те започват да се разхождат с лека походка по палубата, на групички по двама-трима, и разговарят шеговито за приемни, дивани, килими и тънки батисти; предлагат да постелят палубата с рогозки; мислят да поставят завеси по вантите; нямат нищо против да пият чай при лунно осветление на предната палуба. Да се спомене на такива парфюмирани моряци за масло, кокали и мас, би било почти дързост. Те нямат и представа дори за какво намекуват. Махайте се и донесете ни салфетки!

Но забележете: на трите мачти трима души се взират напрегнато да открият нови китове; ако бъдат уловени, тези китове непременно ще измърсят отново старата дъбова мебел и ще оставят поне капчица мас някъде. Да, неведнъж след тежък непрекъснат труд, продължаващ денонощно цели деветдесет и шест часа, от лодката, където китките им са се подули от гребане, моряците се качват на палубата, за да изтеглят огромни вериги, да повдигат тежки скрипци, да режат и да кълцат,

запотени, опушени и обгаряни от обединените пламъци на екваториалното слънце и екваториалните топилни; когато след всичко това са си дали труд да изчистят кораба и да го превърнат в безукорно чиста всекидневна; неведнъж се случва тъкмо когато клетниците закопчават яката на чистите си куртки, да ги стресне вик: „Фонтан!“ И те трябва да се втурнат отново в борба с новия кит, да преживеят отново цялата умора. Убийствено, приятели! И все пак — такъв е животът. Едва успеем ние, смъртните, да изтръгнем с дълъг труд от огромното туловище на света мъничко ценен спермацет, да се изчистим, уморени, но търпеливи, от омърсяването и да се научим да живеем в чистите духовни скинии; едва успеем да го сторим, когато... „Фонтан!“ Духът излита и ние заминаваме да се борим с някакъв друг свят, да изживеем отново старата рутина на младия живот.

О, метемпсихоза^[2]! О, Питагор! Ти, който загина в слънчева Гърция преди две хиляди години, толкова добър, толкова мъдър и благ... аз пътувах с тебе при последното си пътуване покрай бреговете на Перу... И колкото и да съм глуповат, аз, недозрялото, просто момче, те учих как се снажда въже.

[1] Трима момци, хвърлени в горяща пещ и спасени от ангела. Библ. — Б.пр. 416 ↑

[2] Превъплъщаване на душата от мъртвеца в жив човек. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 99

ДУБЛОНЪТ

По-рано разказахме как Ахав имаше обичай да се разхожда по капитанския мостик, като се обръщаше на двата му края — при компаса и при главната мачта, но поради множеството други неща, които трябваше да се разкажат, не добавихме, че понякога, когато биваше потънал в най-дълбоки размишления, той имаше навик да се поспира при всяко обръщение и да се заглежда странно в предмета, който се намираще пред него. Когато той спираше пред компаса, втренчил очи в стрелката, острият му поглед пронизваше като стрела със своя устрем; а след като тръгнеше отново и се спреше пред главната мачта, той втренчваше поглед към закованата там монета, все така непоколебимо твърд, само че излъчващ някакъв безумен копнеж и дори надежда.

Но една сутрин, когато минаваше пред дублона, той го загледа по-другояче, привлечен от странните образи и надписи, отпечатани върху него, сякаш се опитваше за първи път да изтълкува с болния си разум техния таен смисъл. Във всяко нещо се таи, разбира се, някакъв смисъл. Иначе нищо не би имало ценност и самото земно кълбо би било една кръгла нула, годна само да се продава на товар, както продават хълмовете около Бостън, за да напълнят някое тресавище в Млечния път.

А този дублон беше от най-чисто, самородно злато, изровено някъде от недрата на величествени хълмове, откъдето на изток и на запад, по златисти пясъци протичат водите на не един митически златоносен Пактол. Макар и закована сега между ръждясали железни болтове и зелениясали медни гвоздеи, недосегаема и неосквернена от никаква мръсотия, монетата пазеше своя китовски блясък. Сред безбожен екипаж, във всекичасна близост с безбожни ръце в дълбокия мрак на безкрайно дълги нощи, прикриващ всяко джебчийско приближаване, дублонът биваше намиран от всяко зазоряване там, където го бе оставил последният залез. Защото той беше отреден и

осветен за една страхотна цел; а колкото необуздани и да бяха, всички моряци го почитаха като талисман на Белия кит. Понякога, през скучните нощни вахти разговаряха за него и се питаха чий ли ще бъде най-сетне и ще доживее ли собственикът му да го похарчи.

Тези прекрасни южноамерикански златни монети са като слънчеви медали или значки за спомен от тропиците. Върху тях са отпечатани с щедър разкош палми, лами и вулкани, слънчеви кълба и звезди; еклиптики, рогове на изобилието и чудесни развети знамена; така че скъпото злато получава сякаш допълнителна ценност и засилено сияние, минавайки през тези испански поетични монетарници.

Дублонът в „Пекод“ беше разкошен образец на всичко това. По ръба му имаше надпис: Republica del Equador: Quito. Тази блестяща монета идеше следователно от страна, намираща се в центъра на земното кълбо, под самия екватор и наречена на него; отлята е била някъде край Андите, в непомръкващия климат, който не познава есен. В рамката от тези букви виждате подобие на три върха от Андите: върху единия има пламък; върху другия кула; върху третия кукуригащ петел; а над всичко това свод със знаците на зодиака, отбелязани с обикновения кабалистичен белег, и едно слънце като център на тоя свод, навлизащо в равноденствената зодия на Везните.

Пред тази екваториална монета, незабелязан от никого, се бе спрял сега Ахав.

„В планинските върхове, в кулите и във всички големи и високи неща има винаги нещо егоистично: погледнете тия три върха, горди като Луцифер. Твърдата кула е Ахав; вулканът е Ахав; смелата, безстрашна и победоносна птица е също Ахав; и трите неща са Ахав; а кръглата жълтица е само образ на още по-кръглото земно кълбо, което като магьосническо огледало отразява за всеки човек само собствената му тайнствена личност. Големи трудности и малки сполуки чакат онези, които искат от света да разреши задачите им; светът не може да разреши собствените си задачи. Това парично слънце има сякаш червеникаво лице, но я виж! Да, то навлиза в равноденствената зодия на бурите! А само преди шест месеца е излязло от другото равноденствие — Овена! От бури към бури! Така да бъде. Роден с болки, човек трябва да живее в мъка и да умре в страдания! Така да бъде! Здрава мъка ни предстои. Така да бъде!“

„Не самодивски пръсти са моделирали това злато, а дяволски нокти са оставили отпечатъка си върху него едва вчера — промърмори на себе си Старбък, като се облегна на фалшборда. — Старецът чете сякаш ужасното писание на Балтасар. Никога не съм разглеждал основно тази монета. Но той слиза, да я прочета и аз. Тъмна долина между три могъщи, извисени в небесата върха, прилични почти на триоца в някакъв малък земен символ. Така в тази долина на смъртта Господ ни огражда отвред; а над цялата ни скръб слънцето на правдата сияе като фар и надежда. Ако наведем очи, мрачната долина показва влажната си пръст, ако ги вдигнем, слънцето пресреща погледа ни, за да ни ободри. Но великото слънце не е постоянно пред нас и напразно го търсим, ако желаем да получим в полунощ малко утеха от него! Тази монета ми говори с мъдър, кротък, правдив, но все пак тъжен език. Ще я оставя, за да не бъда разтърсен предателски от истината.“

„Ето стария Могул — заговори си Стъб край китоварната, разглежда я и Старбък отива да стори същото, и двамата източили врат, и то защо? Защото са видели някаква жълтица, която — ако беше моя и ако се намирах на Нигро Хил или Корлиърс Хук — не бих я погледнал, преди да я похарча. Хм! Според моето жалко и скромно мнение това е доста странно. И по-рано съм виждал дублони при пътешествията си; дублони от старата Испания, дублони от Перу, дублони от Чили, дублони от Боливия, дублони от Попайан, и какви не мойдори, пистоли и джота, и половин, и четвърт джота. Какво толкова убийствено чудно има в този еквадорски дублон? Кълна се в Голконда^[1]! Я да го разчета и аз веднъж! Охоо! Тук наистина имало знаци и чудеса! Те са това, което Баудич в своя «Кратък курс по мореплаване» нарича зодиак; така го нарича и моят алманах долу. Ще донеса алманаха и тъй като съм чувал, че с аритметиката на Дабол можело да се викат дяволите, и аз ще се опитам да разгадая с масачузетския си календар смисъла на тия чудновати заврънкулки. Ето книгата. Да погледна сега. Какви не знаци и чудеса; а слънцето е все между тях. Хм, хм, хм! Ето ги... ето ги... живи до един: Овена, или Коча, Телеца, или Бика, и самите Близнаци. Така; а слънцето се търкаля между тях. Да, на жълтицата то тъкмо навлиза между две от дванадесетте наредени в кръг гостни. Ти, книго, стой там; всъщност вие, книгите, трябва да си знаете мястото. Достатъчно е да ни дадете голите думи и факти, а ние им даваме мисъл. Това е личният ми

скромнен опит, поне що се отнася до масачузетския календар, Баудичовия мореплавател и аритметиката на Дабол. Знаци и чудеса ли? Жалко, ако в знаците няма нищо чудно и в чудесата нищо знаменателно. Но някъде все пак трябва да има ключ към тях; почакайте малко; шшш... слушайте! Ей богу, разбрах! Гледай, дублоне, твоят зодиак е човешкият живот, представен в една кръгла глава; сега ще я изчета направо от книгата. Започвам: ето Овена, или Коча — това разпътно куче ни е създало; след това иде Телецът, или Бикът — той ни нанася първия удар; после Близнаците — добродетелта и порокът; ние се стараем да достигнем добродетелта, но, уви! Ракът пристига и ни дърпа назад; а откъм добродетелта се подава Лъвът, един ревящ лъв, легнал на пътеката... Той ни хапе свирепо и тупа сърдито с лапа. Ние бягаме и призоваваме Девата! Нашата първа любов; оженваме се и смятаме, че ще бъдем щастливи вовеки веков, когато ненадейно се появяват Везните... Премерваме щастието и намираме, че е в недостиг; а докато скърбим за това, Господи, как подскокваме изведнъж, когато Скорпионът ни ухапе изотзад; започваме да церим раната си, но в това време отвред ни връхлитат стрели: Стрелецът се забавлява. Да се отдръпнем, докато вадим стрелите, срещу ни се втурва стенобитната машина Козирог и ни прехвърля презглава; а в същото време Водолеят ни удавя в своя потоп и в заключение заспиваме при Рибите. Тази проповед е написана в небесата и слънцето я изчита всяка година и пак излиза живо и здраво из нея. Търкаля се то весело горе из мъки и неволи; а тук долу върши същото веселият Стъб. Да, именно весело! Сбогом, дублоне! Но чакай: ето че се задава малкият Ледорез; да се скрием зад топилнята и да чуем какво ще каже той. Ето го, застана пред дублона; скоро ще каже нещо. Така, така, започва.“

„Не виждам нищо друго освен едно златно кръгче, а това златно кръгче ще се падне на оня, който възвести определения кит. Какво има за гледане тогава? Това кръгче струва наистина шестнадесет долара; ако турим по два цента за пура, то е равно на деветстотин и шестдесет пури. И аз пуша мръсни лули като Стъб, но обичам пури. А тук има деветстотин и шестдесет пури. Ето че и Фласк идва да ги поогледа.“

„Мъдрост ли да кажа, че е, или глупост; ако е наистина мъдрост, изглежда малко глуповата; ако е глупост, изглежда възмъдра. Но чакай, ето че идва нашият старик от Мен. Трябва да е бил кочияш на погребална колесница, преди да тръгне по моретата. Той се спира пред

дублона; после заобикаля мачтата; а там е закована конска подкова. Връща се, какво значи това? Слушай! Мърмори нещо... А гласът му — като стара мелничка за кафе. Наостри уши и слушай!“

„Ако открием Белия кит, това ще стане след един месец и един ден, когато слънцето бъде в някой от тия знаци. Аз съм изучавал знаците и разбирам тия фигури; научи ме една стара вещица в Копенхаген. И така, в кой знак ще бъде тогава слънцето? В знака на Подковата; ето го точно срещу златото. А какво е знакът на Подковата? Лъв, ревящ и разкъсващ лъв. Ех ти, корабе, стари корабе! Старата ми глава се тресе, като помисля за тебе!“

„Има и друго тълкуване на същия текст. Нали знаете — разни хора, а пък един свят. Да се скрия пак! Сега идва Куийкуег... целият татуиран... напомнящ дванадесетте знака на зодиака. Какво ще каже людоедът? Жив да не съм, ако не сравнява никакви бележки; поглежда бедрото си; навярно мисли, че слънцето е в бедрото, прасците или корема му, точно както селските бабички разбират астрономията. Но изглежда, ей богу, че е намерил нещо край бедрото си, навярно Стрелеца. Не, не разбира той какво нещо е този дублон; смята го за старо копче от царски панталони. Но да се дръпна пак! Идва онзи дяволски призрак Федала; опашката му е както винаги подвита и скрита, а в пантофите си е напъхал както винаги кълчища. Какво иска да каже той с това свое изражение? О, само прави знак на знака и му се покланя; на монетата има слънце, а той положително е поклонник на огъня. Охо! Идват и други! Ето и горкичкия Пип; по-добре един от нас да беше мъртъв — или той, или аз; ужасявам се от него. И той наблюдаваше всички тълкуватели — в това число и мене, — а сега, погледнете, идва да разчете сам с това нечовешко, малоумно лице. Да се отдръпна пак и да го чуя. Слушай!“

— Аз гледам, ти гледаш, той гледа, ние гледаме, вие гледате, те гледат.

— Кълна се, че учи граматиката на Мъри. Упражнява мозъка си, горкият! Но шшт, пак заговори!

— Аз гледам, ти гледаш, той гледа, ние гледаме, вие гледате, те гледат.

— Учи я наизуст... Шшт! Пак започва.

— Аз гледам, ти гледаш, той гледа, ние гледаме, вие гледате, те гледат.

— Ех, че смешна работа!

— И аз, и ти, и той, и ние, и вие, и те — всички сме прилепи; аз съм и врана особено когато седя на върха на оная борика. Ко, ко, ко, ко, ко, ко! Не съм ли врана? А къде е плашилото? Ето го: две кости и чифт вехти панталони и още две, пъхнати в ръкавите на вехта куртка.

Мене ли има предвид?... Ласкателно е, а?... Горкото момче!... Иде ми просто да се обеса. Във всеки случай по-добре е да се отдалеча от Пип. Другите мога да понасям, защото са с ума си; а той е съвсем побъркан за моя здрав разум. Оставям го да си мърмори.

Този дублон е пъпът на кораба и всички изгарят от нетърпение да го отвинтят. Но какво ще стане, ако развият пъпа си? Лошо е все пак и да стои тук, защото, щом на мачтата има нещо заковано, значи работите вървят зле. Ха-ха, старий Ахав! Ще те прикове тебе Белия кит! Това е бор. Веднъж в нашия Толанд баща ми отсеке бор и намери в него сребърен пръстен, сраснал с дървото — венчалния пръстен на някоя стара негритянка. Как бе попаднал там? Така ще питат и при второто пришествие, когато намерят тази стара мачта и закования на нея дублон под кора от раковини. О, злато! Скъпо, скъпоценно злато!... Зеленият скъперник ще те скъта скоро! Шт, шт! Господ ходи по земята да бере къпини! Готвачо, хей, готвачо! Сготви ни нещо! Джени, хей, хей, хей, хей, хей, Джени, Джени, направи ни блини!

[1] Индийска златна мина. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 100

КРАК И РЪКА. „ПЕКООД“ ОТ НАНТЪКИТ СЕ СРЕЩА СЪС „САМЮЕЛ ЕНДЪРБИ“ ОТ ЛОНДОН

— Ей, корабе! Виждали ли сте Белия кит?

Така се провикна Ахав, когато забеляза отново кораб под английско знаме, приближаващ ни откъм кърмата. Прилепил рупора до устата си, старикът стоеше прав в своята вдигната над борда капитанска лодка, така че кокаленият му крак можеше да се види ясно от чуждия капитан, небрежно облегат на носа на своята лодка. Той беше мургав, едър шестдесетгодишен мъж с добродушно и приятно лице, облечен в широка куртка, която висеше на фестони от синьо матроско сукно; единият й празен ръкав се развяваше отзад като везания ръкав на хусарски мундир.

— Виждали ли сте Белия кит?

— Виждаш ли това? — измъквайки я от гънките, които я скриваха, чуждият капитан показа една бяла ръка от кост на спермацетов кит, завършваща с прилична на чук дървена главичка.

— Хората в лодката ми! — изкрещя Ахав и размаха веслата. — Готови за спускане!

След по-малко от минута, без да излезе от лодката си, той бе спуснат заедно с екипажа й във водата и скоро се приближи до борда на чуждия кораб. Но тук се появи непредвидено затруднение. Поради обзелата го възбуда Ахав бе забравил, че откакто бе загубил крака си, не бе се качвал ни веднъж на друг кораб освен на своя собствен, където това ставаше с помощта на много остроумно измислено и удобно приспособление, което не можеше да се прехвърли моментално на друг плавателен съд. За никого не е лесно — с изключение, разбира се, на китоловците, които всекичасно свикват с това — да се покатери в открито море от лодка на кораб; защото вълните ту издигат лодката до

самия фалшборд, ту я спускат изведнъж почти до кила. А тъй като беше лишен от единия си крак и чуждият кораб не притежаваше удобното приспособление, Ахав се видя унижен до положението на несръчен сухоземен жител, поглеждащ отчаяно изменчивата и недостъпна височина, до която едва ли би могъл да се надява, че ще стигне.

Споменахме вече, струва ми се, че и най-малкото затруднение, което му се случваше, щом биваше, макар и косвено, свързано със сполетялото го някога нещастие, почти неизменно ядосваше и вбесяваше Ахав. А в случая това чувство се засилваше от факта, че двамата офицери на чуждия кораб, наведени през борда до отвесната стълбичка от заковани дъсчици, му спускаха две изящно украсени въжета; защото не се сещаха, че човек с един крак не може да се възползва от тоя моряшки парапет. Но тази неловкост трая само миг, защото чуждият капитан схвана веднага положението и извика:

— Разбирам, разбирам! Спрете... не спускайте въжето! По-живо, момчета, донесете макарата.

По една щастлива случайност само преди ден-два бяха уловили кит и голямата макара беше още горе, а тежката извита кука за маста, вече изчистена и изсушена, беше все още закачена на края ѝ. Спуснаха я бързо на Ахав, който разбра веднага, прехвърли единия си крак на куката (седна на куката като на котва или върху ябълков клон), после каза да започнат издигането, на което помагаше, като прихващаше ту с едната, ту с другата си ръка въжетата на макарата. Скоро го прехвърлиха през високия борд и го свалиха внимателно върху скрипеца. Протегнал сърдечно за поздрав кокалената си ръка, капитанът пристъпи към Ахав, който извади напред кокаления си крак, кръстосвайки го с кокалената ръка (както две риби меченоски кръстосват остриетата си), и изрева като морж:

— Така, така, драги! Да ударим кост в кост!... У тебе ръка, у мене крак... ръка, която няма никога да потрепери, и крак, който няма никога да избяга. Къде видя Белия кит?... Преди колко време?

— Белия кит — каза англичанинът, насочвайки към изток кокалената си ръка и поглеждайки тъжно през нея като през телескоп. — Ей там го видях, при екватора, миналия сезон.

— И той ти грабна ръката, така ли? — запита Ахав, като се спусна от скрипеца, придържайки се в рамото на англичанина.

— Да, или поне стана причина да я изгубя, и твоят крак ли?

— Разказвай — отвърна Ахав. — Как се случи?

— За първи път в живота си крайцерувах по екватора — започна англичанинът. — По онова време не знаех нищо за Белия кит. Както и да е. Един ден спуснахме лодки за стадо от четири-пет кита и от моята удариха с харпун един от тях; редовна стока цирков кон, който се въртеше непрекъснато около нас, така че екипажът на лодката ми, за да запази равновесие, трябваше да не мърда, а да натиска задниците си на борда. След малко от гълбините изскочна друг грамаден кит с млечнобяла глава и гърбица, целият набръчкан.

— Той е бил! Той е бил! — извика Ахав, като си пое най-последъх.

— Близо до дясната му перка стърчаха харпуни.

— Така, така... моите са били... моите жезла — извика тържествуващо Ахав. — Продължавай!

— Ами че остави ме да продължа — каза добродушно англичанинът. — И така, този прадядо с бялата глава и гърбица се втурва запенен посреди стадото и почва да хапе яростно въжето ни.

— Така, разбирам; искал е да го скъса и да освободи вързаната риба... Стар номер... знам си го аз.

— Не зная как се случи — продължи едноръкият офицер, — но когато ухапа въжето, то се закачи някак за зъбите му; отначало не разбрахме това, обаче щом почнахме да изтегляме въжето, ударихме се изведнъж в неговата гърбица вместо в другия кит, който се отдалечаваше радостно към ветрената страна. Като видях какво е положението и с какъв благороден и грамаден кит имаме работа — най-благородния и най-грамадния, който съм виждал някога, сър, реших да го уловя, при все че изглеждаше ужасно разярен. А като се страхувах, че случайно закачилото се въже може да се откачи или пък зъбът, за който се бе закачило, да бъде измъкнат (защото екипажът на лодката ми умееше дяволски да дърпа харпуново въже), като разбирах всичко това, казвам, скочих в лодката на първия си помощник, мистър Маунтоп — да ви го представя впрочем, капитане, мистър Маунтоп; Маунтоп, да ти представя капитана! Та, както казах, скочих в лодката на мистър Маунтоп, която беше до моята, сграбчих първия попаднал ми харпун и го забих в нашия прадядо. Но, Господи Боже, сър, в същия миг ослепях и с двете очи като същински прилеп, всичко потъна пред

очите ми в черна пяна... а сред нея опашката на кита се издигаше над нас като мраморен обелиск. Безполезно е да се бяга и докато търсех опипом посред пладне, при слънце, което блестеше по-ярко от всички скъпоценни камъни по кралската корона; докато търсех, казвам, опипом втория харпун, за да го метна през борда... опашката се стоварва като лиманска кула върху ни, разцепва на две лодката ми, раздробява всяка половина на трески, а самата бяла гърбица, с опашка напред, плува между отломките и ги разтърсва като тресчици. Всички изхвъркнахме от лодката. За да се отърва от ужасните удари на опашката, аз сграбчих дръжката на забития в гърба му харпун и за миг увиснах на него като риба паразит. Но една голяма вълна ме отхвърли настрана, а в същия миг рибата се втурна напред и потъна като стрела; тогава именно острието на проклетия втори харпун, който се мяташе до мен, ме клъцна ей тук! (Той плесна с длан точно под рамото си.) Да, точно тук ме клъцна и ме повлече, както ми се стори, право в преизподнята; но, слава богу, острието проряза кожата надолу... по цялата ръка... излезе близо до китката и аз изплувах на повърхността; останалото ще ви разкаже ей този джентълмен (впрочем да ви го представя, капитане — доктор Бънджър, нашият корабен лекар; Бънджър, приятелю, да ти представя капитана). А сега, Бънджър, разказвай по-нататък, моето момче.

Джентълменът специалист, към когото се обърнаха така свойски, стоеше през цялото време до тях; нищо в неговата външност не показваше джентълменското му положение на борда. Лицето му беше прекалено закръглено, но трезво; облечен беше в избеляла синя вълнена блуза или рубашка и закръпени панталони; досега разделяше вниманието си между сваята, която държеше в едната си ръка, и кутията за хапчета, която държеше в другата, като поглеждаше от време на време критично и кокалените крайници на двамата осакатени капитани. Но когато началникът му го представи на Ахав, той се поклони учтиво и се залови веднага да изпълни молбата.

— Раната беше ужасна — започна корабният лекар — и по мой съвет капитан Бумър пое с нашия стар Сами...

— Корабът ми се нарича „Самюъл Ендърби“ — прекъсна го едноръкият капитан, като се обърна към Ахав, — продължавай, драги.

— Пое с нашия Сами курс на север, за да се измъкнем от непоносимата жегата на екватора. Но напразно... Аз сторих всичко,

което можах; прекарвах нощите при него; бях много строг по отношение на диетата...

— О, ужасно строг — намеси се самият пациент и добави с внезапно променен глас: — Всяка нощ се напиваше заедно с мене с горещ пунш, докато просто не виждаше как да ме превърже, и ме пращаше да спя пиян почти като него към три часа сутринта. Да, небеса! Той наистина седеше нощем с мене и беше много строг по отношение на диетата! Да, нашият доктор Бънджър е неуморен болногледач и невероятно строг по диетите. (Смей се, Бънджър, смей се, кучи сине! Защо не се смееш? Знаеш, че си незаменим негодник.) Но карай, приятелю, предпочитам да ме убиеш ти, отколкото да ме спаси някой друг.

— Трябва да сте разбрали вече, уважаеми сър — започна с невъзмутимо благочестив вид Бънджър, като се поклони на Ахав, — че нашият капитан обича понякога да се шегува и ни съчинява много забавни историйки в тоя дух. Но мога все пак да кажа *en passant*, както казват французите, че сам аз, Джек Бънджър, човек с духовно звание до неотдавна, съм строг въздържател; никога не пия...

— Вода! — извика капитанът. — Вода наистина никога не пие, разболява се от нея. От прясната вода го хваща хидрофобия; но продължавай... продължавай да разказваш за ръката.

— Да, ще продължа — каза спокойно докторът. — Току-що бях започнал да разказвам, сър, преди шеговитото прекъсване от капитан Бумър, че въпреки всичкото ми старание и строгост раната непрестанно се влошаваше; всъщност, сър, едва ли лекар е виждал по-лоша рана: повече от две стъпки и няколко инча дълга. Измерих я с лота. Накратко казано, раната почерня; знаех какво може да стане, както и стана; но аз нямам пръст в поставянето на кокалената ръка — той я посочи със своята. — Това е работа на капитана, не е моя; той заповяда на дърводелеца да я направи и го накара да й тури дървения чук на края, навярно за да избива с него мозъците на хората, както се опита веднъж да избие и моя. Понякога го обземат пристъпи на сатанинска ярост. Вижда те ли този белег, сър? — Той свали шапка, отметна назад кичур коса и показа на черепа си кръгла вдлъбнатина, която по нищо не напомняше белег от рана. — Капитанът ще ви разкаже как съм го получил, той знае.

— Не, не зная — отвърна капитанът. — Питайте майка му, този белег е от рождение. Ах ти, неповторими мерзавецо, ти... ти, Бънджър! Имало ли е някога из моретата друг такъв Бънджър? Когато умреш, трябва да те турим в саламура, кучи сине; трябва да те запазим за бъдните поколения, мошенико!

— А какво стана с Белия кит? — извика Ахав, който слушаше досега нетърпеливо това интермецо между двамата англичани.

— О! — възкликна едноръкият капитан. — О, да! Да, след като се гмурна, известно време не го видяхме; всъщност, както вече казах, аз не знаех тогава кой кит ми е изиграл този номер. Едва по-късно, когато стигнахме екватора, чухме за Моби Дик — както някои го наричат — и тогава разбрах, че е бил той.

— Срещал ли си го след това?

— Два пъти.

— Но не можа да го пипнеш?

— Нямах и намерение да се опитвам; стига му едната ми ръка. Какво бих правил, ако загубя и другата? А щом Моби Дик ухапе нещо, непременно ще го глътне.

— Чудесно — прекъсна го Бънджър. — Дай му тогава за стръв лявата си ръка, за да ти върне дясната. — Знаете ли, джентълмени — той се поклони важно и отмерено на двамата капитани, — че храносмилателните органи на кита са така недостижимо устроени от божественото провидение, че той не може да смели напълно дори една човешка ръка? И той много добре го съзнава. Така че това, което вие смятате за свирепост на Белия кит, е само негова несръчност. Защото той никога и не помисля да гълта някой крайник; иска само да плаши, като се преструва, че ще го глътне. Но понякога заприличва на стария цейлонски фокусник, мой някогашен пациент; той се преструваше, че гълта джобни ножчета и веднъж наистина глътна едно, което стоя у него повече от година. Изкара го — и то на части, разбира се — едва след като му дадох лекарство за повръщане. И той не можеше да смели това джобно ножче и да го превърне в съставна част на организма си. Да, капитан Бумър, ако побързате да заложите навреме едната си ръка, в такъв случай другата ще е ваша, за да я погребете с почести; дайте само по-скоро възможност на кита да се приближи към вас и работата е наред.

— Не, благодаря, Бънджър — каза английският капитан. — Да му е честита ръката, която си взе, щом не можах да си я опазя, защото не знаех с кой имам работа; но втора няма да получи. Никакви бели китове вече; спуснах веднъж лодка за бял кит — стига ми. Зная, че е голяма чест да го убиеш: ще получиш и цял кораб скъпоценен спермацет; но вярвай, по-добре е да си по-далече от него; не е ли така, капитане? — И той погледна кокаления крак.

— Така е. Но въпреки това ще го гонят. Тези прокълнати неща, от които е най-добре да стоиш по-далече, не са най-малко привлекателните за нас. Той е същински магнит! Колко време има, откакто го видя за последен път? И в каква посока се движеше?

— Спаси ме, Господи, и погуби нечестивия дявол! — извика Бънджър, поприведе се и започна да обикаля и да души като куче около Ахав. — Я ми дайте термометъра!... На тоя човек му кипи кръвта... а пък от пулса му дъските треперят!... Сър!... — Той извади от джоба си ланцет и се приближи до Ахав.

— Стой! — изрева Ахав и го блъсна към фалшборда. — Гребците по места! В каква посока се движеше той?

— Велики Боже! — извика английският капитан, комуто бе зададен въпросът. — Какво става? На изток отиваше, мисля.

— После прошепна на Федала: — Луд ли е вашият капитан?

Но Федала само сложи пръст на устните си и се прехвърли през борда, за да заеме мястото си при кърмата на лодката; а пък Ахав дръпна към себе си блока и заповяда на моряците да се приготвят да го спуснат със скрипците.

След миг той беше до кърмата в лодката и манилците сграбчиха веслата. Напразно го викаше английският капитан. Обърнал гръб на чуждия кораб, неотделящ поглед от своя, Ахав стоя неподвижно на кърмата, докато стигна до „Пекод“.

ГЛАВА 101

ГАРАФАТА

Още докато английският кораб не се е изгубил от погледа, нека кажем, че той бе отплавал от Лондон и носеше името на покойния Самюъл Ендърби, лондонски търговец и основател на китоловната фирма „Ендърби и синове“; един търговски род, който по моето скромно мнение на китоловец едва ли отстъпва по историческо значение на обединените родове на Тюдорите и Бурбоните. Многобройните ми рибни документи не изясняват колко време преди лето Господне 1775 е съществувала тази голяма китоловна фирма; но през тази 1775 година тя пуска в плаване първите английски кораби, тръгнали на лов за спермацетови китове; при все че няколко десетки години преди това (още от 1726 г.) нашите храбри Кофиновци и Мейсовци от Нантъкит и Винярд бяха преследвали с големи флоти левиатана, но само в Северния и Южен Атлантически океан и никъде другаде. Тук трябва изрично да споменем, че нантъкитци първи започнаха да нападат спермацетовия кит с цивилизован стоманен харпун и в продължение на половин век бяха единствените жители на земното кълбо, които го преследваха с това оръжие.

През 1778 година един прекрасен кораб — „Амелия“, съоръжен именно за тази цел, и то само със средства на предприемчивите Ендърби, заобикаля храбро Кейп Хорн и първи измежду корабите на всички народи пуска китоловна лодка във великото Южно море. Пътешествието е умело и успешно и когато „Амелия“ се връща в родината с пълен трюм скъпоценен спермацет, примерът ѝ е скоро последван от други английски и американски кораби; по този начин са открити просторните области със спермацетови китове в Тихия океан. Но неуморната фирма не се задоволява с това добро дело, а се труди още; с прякото съдействие на Самюъл и синовете му — само майка им знае точния им брой, — а, струва ми се, и с техни средства британското правителство било убедено да изпрати на изследователско китоловно плаване в южните морета военния шлеп „Ратлър“ под

командата на флотски капитан първи ранг. „Ратлър“ вдига голям шум и пренася известна — но неизвестно каква точно — полза. Това не е всичко. През 1819 година същата фирма приготвя собствен китоловен изследователски кораб и го праща на пробно плаване в далечните японски води. Този кораб — сполучливо наименуван „Сирена“ — извършва великолепно пробно плаване; така именно става известна за първи път обширната японска китоловна област. В това свое прочуто плаване „Сирена“ е под командата на капитан Кофин от Нантъкит.

Чест и слава следователно на фирмата „Ендърби“, която, струва ми се, съществува и до днес; при все че основоположникът ѝ Самюъл сигурно отдавна е заминал на плаване в просторните южни морета на оня свят.

Корабът, носещ неговото име, е заслужавал тази чест; бил е бързоходен и във всяко отношение превъзходен съд. Аз се качих веднъж на борда му посред нощ някъде около бреговете на Патагония и пих чудесен бирен флип в моряшката спалня. Направихме отлично посещение, всички на кораба бяха отлични пиячи. Дано имат кратък живот и весела смърт. Това чудесно посещение — което направих много години след като Ахав бе стъпил на палубата им с кокаления си крак — ми напомни благородното, здраво саксонско гостоприемство на тоя кораб; нека моят пастор ме забрави, а дяволът да ме помни, ако забравя някога това гостуване. Флип ли? Казах ли, че пихме флип? Да, наливахме се по десет галона в час; а когато ни връхлетя бурята (защото ония патагонски крайбрежия са много бурни) и целият екипаж заедно с гостите бе извикан да скъсява въжетата на платната, всички бяхме с такива натежали глави, че трябваше да се придържаме един друг с въжета по реите, а без да забележим, завързвахме заедно с платната краищата на куртките си и висяхме така сред воя на бурята за предупреждение на всички любители на пиенето. Както и да е, мачтите не се пречупиха и ние се смъкнахме полека-лека толкова изтрезнели, че трябваше да обърнем пак по чаша флип, доста разводнен и осолен според мене от буйната солена пяна, проникнала през илюминаторите в моряшката спалня.

Но говеждото беше прекрасно — плътно и сочно. Едни казваха, че било бизонско, други — камилско; лично аз не мога да кажа с положителност какво беше. Имаше и кнедли — дребни, вкусни, симетрично закръглени и неразрушими. Стори ми се, че след като ги

гълтнеш, усещаш как се търкалят в стомаха ти. Ако се понаведеш повечко напред, имаше опасност да изхвъркнат от устата ти като билиардни топки. А хлябът... той беше клисав; но в замяна на това беше противоскорбутен; с една дума, хлябът беше единствената им прясна храна. Но моряшкото отделение не беше много светло, та човек можеше лесно да се отдръпне в някой тъмен ъгъл, след като е гълтнал хапка от тоя хляб. Изобщо, ако вземете кораба изцяло, от върха на мачтите до кила, с размерите на котлите в кухнята, както и с вместимостта на живия котел — готвача с кожа като пергамент, „Самюъл Ендърби“ беше от носа до кърмата чудесен кораб с изобилна и чудесна храна, с чудесен силен флип и с екипаж все отбор юнаци — от глава до пети.

Но защо според вас „Самюъл Ендърби“ и други английски китоловни кораби, които зная — макар и не всички, — бяха толкова прочути и гостоприемни, готови всякога да ви поднесат говеждо, хляб, чашка и шегги и не се уморяваха да ядат, да пият и да се веселят? Ще ви кажа. Неизчерпаемата сърдечност на тези английски китоловни кораби изисква нарочно историческо проучване. А пък аз не съм се скъпил никога за исторически китоловни проучвания, щом съм ги смятал за необходими.

Англичаните са били предшествани в китоловството от холандците, зеландците и датчаните, от които са заели много термини, все още съществуващи в китоловството; а което е по-важно, заели са и старите обичаи да се живее нашироко, с много ядене и пиене. Защото по правило английските търговски кораби държат екипажите си полугладни; но това не се случва никога на английски китоловен кораб. Затова английското гостоприемство на китоловен кораб не е нещо обичайно и естествено, а случайно и изключително; то трябва следователно да се дължи на някакви особени причини, които току-що посочихме и ще дообясним по-нататък.

При проучванията на левиатановите истории ми попадна едно старо холандско съчинение; от миризмата му на мухъл разбрах, че трябва да се отнася за китове. От заглавието му „Дан Купман“ заключих, че това трябва да са безценни мемоари на някой амстердамски бъчвар; защото всеки китоловен кораб си води и бъчвар. Това мое предположение бе затвърдено от името на издателя — някой си Фиц Швакхамер. Но моят приятел доктор Снодхед, много учен мъж,

професор по долнохоландски и горнонемски в колежа Санта Клаус и Сент Потс, комуто дадох труда за превод заедно с кутия спермацетови свещи като благодарност за труда, този д-р Снодхед, щом зърна книгата, ме увери, че „Дан Купман“ не значело бъчвар, а „търговец“. С една дума, тази старинна и учена долнохоландска книга се отнасяше за холандската търговия и между другото съдържаше много интересен отчет за китоловството. В тази именно част, озаглавена „Смер“, което значи „сало“, намерих дълъг и подробен списък за съдържанието на складовете и трюмовете в 180 кораба на холандската китоловна флота; от този списък, преведен от д-р Снодхед, преписвам следните редове:

400 000	либри ^[1]	говеждо
60 000	либри	фрисландско свинско
150 000	либри	сушена риба
550 000	либри	сухари
72 000	либри	пресен хляб
2800	буренца	масло
20 000	либри	текселско и лайденско сирене
144 000	либри	сирене (вероятно по-долно качество)
550	анкера ^[2]	джин
10 800	бурета	бира

Повечето статистически таблици са нетърпимо сухи при четене; не е така обаче в настоящия случай, когато върху читателя се изливат цели бъчви, ведра, половници и чаши чудесен джин и чудесно веселие.

Навремето посветих цели три дни за усърдното поглъщане на цялото количество бира, говеждо и хляб, при което случайно възникнаха много дълбоки размишления, достойни за едно трансцендентално и платоническо приложение; нещо повече, аз съставих допълнителни таблици за вероятното количество сушена риба и т.н., консумирано от всеки долнохоландски харпунджия в старата гренландска и шпицбергенска китоловна флота. Преди всичко удивително е количеството масло и текселско и лайденско сирене. Отдавам това обаче на природно тлъстите личности на харпунджиите, станали още по-тлъсти поради естеството на занаята им, а главно

поради това, че преследват жертвите си в замръзналите полярни морета, до самите брегове на ескимоската земя, където гостоприемните туземци вдигат за наздравица чаши, пълни с китова мас.

Твърде голямо — 10 800 бурета — е и количеството на бирата, а тъй като полярното китоловство може да се провежда само през краткото лято на тия области и целият рейс на един холандски китоловен кораб, включително краткото плаване до и от Шпицберген, едва ли надвишава три месеца, и като приемем средно по тридесет души екипаж на всеки от сто и осемдесетте кораба на китоловната им флота, имаме общо 5400 долнохоландски моряци; тогава всекиму се полага за дванадесет седмици дажба по две бурета бира, независимо от съответната част от 550-те анкера джин. Изглежда твърде малко вероятно тези харпунджии, насмукали се, както може да се предполага, с бира и джин, да са били в състояние да стоят прави на носа на лодка и да се прицелват в летящ кит. А все пак са се прицелвали и са улучвали целта си. Не трябва да се забравя, че всичко това е ставало в Крайния север, където бирата е много полезна за човешкия организъм; при екватора, в нашето южно китоловство бирата би накарала харпунджиите да заспят на мачтите и да залитат в лодките, от което биха последвали тежки загуби за Нантъкит и Бедфърд.

Но стига по тоя въпрос; казахме достатъчно, за да посочим, че старите холандски китоловци отпреди два-три века са обичали да си поживеят; а пък английските китоловци не са пренебрегнали един толкова хубав пример. Защото, казват те, когато плаваш на празен кораб, ако не можеш да получиш от света нищо друго, измъкни от него поне един хубав обяд. А с това се изпразни и съдържанието на гарафата.

[1] Либра = 1 фунт = 453, 59 грама. ↑

[2] Анкер = 31 литра — Б.пр. ↑

ГЛАВА 102

ВИЛА В АРСАКИДИТЕ^[1]

Досега, описвайки спермацетовия кит, аз се спирах главно на чудесата във външния му вид и само в отделни случаи върху подробностите на вътрешния му строеж. Но за едно цялостно, всеобхватно негово опознаване ми се налага да го разсъблека още повече, да откача тирантите и жартиерите му, да разхлабя ставите на най-скритите му кости, да ви го представя в напълно оголен вид, или с други думи, в непокрития с нищо скелет.

Но как мислиш, Ишмиъл? Как можеш ти, един обикновен гребец от китоловна лодка, да знаеш какво се крие в най-скритите части на кита? Да не би ученият Стъб, застанал върху рудана, да ви е чел лекция върху анатомията на китообразните? И с помощта на скрипеца да ви е показал образец от китово ребро? Обясни се, Ишмиъл! Нима можеш да разположиш на палубата един възрастен кит, за да го изучаваш, както готвачът изнася някое печено прасенце? Сигурно не. Досега, Ишмиъл, ти беше един добросъвестен свидетел очевиден; но внимавай, когато си присвояваш правото, принадлежащо само на Йона — правото да говориш за дъските и гредите в строежа; за гредите, траверсите и подпорите, съставлящи скелета на левиатана; а може би и за вътрешните му маслобойни и сиренарници.

Признавам, че малцина китоловци след Йона са прониквали понавътре от кожата на възрастен кит; въпреки това аз бях удостоен с възможността да направя една дисекция в миниатюра. В един от корабите, на които плавах, бе извлечено веднъж на палубата цяло спермацетово китче заради неговата торба, от която правят ножници за харпуните и копията. Мислите ли, че пропуснах случая да използвам брадвичката и ножа си, за да разбия печатите и да прочета цялото съдържание на това младо китче?

Що се отнася до точните данни за гигантските кости на напълно развит възрастен кит, тези ценни сведения дължа на покойния ми царствен приятел Транко, цар на остров Транке, от групата на Арсакидите. Преди години, когато пътувах с търговския кораб „Алжирски Даа“, бях поканен от владетеля на остров Транке да прекарам част от някакви арсакидски празници в неговата усамотена сред палмите вила в Пулела — прибрежна долина, недалече от Бамбуковия град, както нашите моряци наричат столицата на острова.

Между другите прекрасни качества моят царствен приятел Транко беше надарен и с голяма любов към всякакви варварски антики и бе събрал в Пулела всички редки предмети, изработени от най-изобретателните му поданици; главно дървени изделия с рядко красива резба, изваяни раковини, инкрустирани копия, скъпоценни весла, лодки от ароматично дърво, изложени редом с всички природни чудеса, които пълните с чудеса морски вълни изхвърлят като почителна дан по бреговете му.

Между тях на първо място беше един огромен спермацетов кит, изхвърлен мъртъв на брега след необичайно свирепа и продължителна буря, опрял глава до кокосова палма, чиито разкошни увиснали клони били сякаш неговият зелен фонтан. Когато огромното тяло било освободено от дебелия слой мас и слънцето изсушило оголените кости, скелетът бил пренесен внимателно в долината Пулела, където почиваше сега в храм от величествени палми.

Ребрата му бяха украсени с трофеи; по гръбначния стълб беше издълбана със странни йероглифи арсакидският летопис; в черепа жреците поддържаха неугасващ благоуханен огън и тайнствената глава все още изпускаше своя мъглив фонтан; а страхотната долна челюст беше окачена на един клон и се люлееше над главите на молещите се като висящия на косъм меч, така силно изплашил някога Дамокъл.

Гледката беше чудна. Лесът беше зелен като мъха в пещерата Ледената долина; дърветата се извисяваха надменно, всмуквайки живителните сокове; щедрата земя долу приличаше на тъкачен стан с прострян скъп килим; преплетените вейки на лозите образуваха фона, а живите цветя — украсата. Всички дървета с натезалите си клони, всички храсти, папрати и треви, вестоносецът въздух — всичко беше обзето от непрестанно движение. През дантелата на листата огромното слънце приличаше на летяща совалка, която тъчеше неувяхващата

зеленина. О ти, трудолюбиви, невидими тъкачо!... Поспри!... Само една дума!... Закъде бърза твоята тъкан? Какъв дворец ще покрива? За какво е този непрестанен труд? Говори, тъкачо! Спри ръката си!... Само една дума ми кажи! Не... совалката лети, фигурите никнат изпод бърдото и килимът се лее непрестанно като неспирен поток; тъче тъкачът бог; оглушал от тракането на стана, не чува той гласа на смъртните; пък и ние, загледани в този стан, сме оглушали и само когато се отдалечим, ще чуем хилядите гласове, които говорят чрез него. Така е и във всички заводи. Думите, които не се чуват сред въртящите се машини, се чуват ясно навън, излетели през отворените прозорци. По този начин са били разкривани много злодейства. Затова бъди внимателен, смъртни човече! Защото въпреки грохота на огромния миров стан отдалече могат да бъдат доловени и най-съкровените ти мисли!

И така, при неуморния, вечно подвижен стан в Арсакидския лес лежеше огромният, бял, боготворен скелет — един безделник великан. А докато нескончаемите зелени основа и вътък се кръстосваха и шумяха до него, огромният безделник изглеждаше да е самият изкусен тъкач; целият покрит с лози, всеки месец все по-свеж и по-зелен и все пак само скелет. Животът обвиваше смъртта; смъртта поддържаше живота; мрачният Бог се бе оженил за младия живот и го бе дарил с къдрави сияния.

И така, когато разгледах заедно с царствения Транко този чуден кит, когато видях черепа олтар и изкуствения дим, излитащ оттам, откъдето би излитал естественият фонтан, аз се учудих, че царят може да смята олтара за част от своята колекция на рядкости. Той се изсмя. Но още повече се учудих, когато чух жреците да твърдят, че димният фонтан бил истински китов фонтан. Аз обиколих този скелет, отстраних пълзящите лози, промъкнах се между ребрата и с едно кълбо арсакидска връв дълго-дълго скитах и бродих през множеството завои, сенчести колони и беседки. Но връвта ми скоро се свърши; аз тръгнах назад, ръководейки се по нея, и излязох оттам, откъдето бях влязъл. Вътре не видях нищо живо, нищо освен мъртви кости.

Отрязвах си един зелен прът за мярка и влязох отново в скелета. През бойниците, прорязани в черепа, жреците забелязаха, че измервам височината на крайното ребро.

— Какво правиш? — завикаха те. — Как смееш да измерваш така нашия бог? Това е наша работа!

— Добре, жреци... съгласен. Каква е тогава според вас дължината му?

Между тях избухна яростен спор за стъпки и инчове; те започнаха да се удрят по главите с жезлите си... огромният череп зазвънтя... Аз се възползвах от щастливия случай и завърших набързо собствените си измервания.

Тези именно измервания смятам да ви представя. Но преди всичко трябва да не се забравя, че аз нямам свободата да предлагам измислени цифри. Защото има редица скелетни авторитети, към които можете да се обърнете, за да проверите точността на моите данни. Казаха ми, че в английския град Хъл, едно от китоловните пристанища на Англия, съществувал музей за левиатани, където имало няколко прекрасни образци от финвали и други видове левиатани. Чувал съм също, че манчестърският музей в Ню Хемпшир притежавал така наречения от собствениците „единствен в Съединените щати съвършен екземпляр на гренландски или речен кит“. Освен това в английското градче Бъртън Констъбъл, в Йоркшир, някой си сър Клифърд Кон-Стъбъл притежавал скелет от спермацетов кит, само че от средна величина — съвсем не с гигантските размери на Цар-Транковия кит.

И в двата случая изхвърлените на брега китове са били заграбени от притежателите им на едно и също основание. Цар Транко е взел скелета, защото е искал да го вземе, а сър Клифърд — защото е бил владетел и управител на областта. Китът на сър Клифърд е бил изцяло разделен на съставните му части; така че можете да отваряте и затваряте всичките му кухни като огромни чекмеджета... да разтворите ребрата като огромно ветрило... да се люлеете по цял ден на долната му челюст. Остава само да поставят ключалки на вратите и прозорците и да се определи лакей с ключове, който да развежда бъдещите посетители. Сър Клифърд възнамерява да иска по два пенса вход за кънтящата галерия в гръбначната колона; три пенса за чуване ехото в мозъчната кухня и шест пенса за несравнимата гледка от челото на кита.

Размерите на скелета, които ще представя, са преписани дословно от дясната ми ръка, върху която ги бях татуирал; защото при бурните ми скитания в ония години нямаше друго средство да запазя

такива ценни статистически данни. Но тъй като нямах много място, защото исках да запазя останалите части на тялото си свободни за поемата, която съчиних тогава, не се обремених да записвам инчовете; пък и едва ли има място за инчове, когато се извършва измерване на кит.

[1] Архипелаг южно от Соломоновите острови в Тихия океан. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 103

ИЗМЕРВАНЕ НА КИТОВИЯ СКЕЛЕТ

Преди всичко искам да ви направя едно точно и ясно изложение за живата маса на левиатана, чийто скелет ще разгледаме накратко. Такова изложение може да ни бъде от полза.

Според направеното от мене грижливо пресмятане, базирано отчасти и върху преценките на капитан Скорсби, който приема, че най-големият гренландски кит, дълъг шестдесет стъпки, тежи седемдесет тона; според моето грижливо пресмятане, казвам, най-големият спермацетов кит, дълъг от осемдесет и пет до деветдесет стъпки и приблизително четиридесет стъпки в обиколка при най-дебелата си част, ще тежи най-малко деветдесет тона; ако приемем следователно, че тринадесет души тежат средно един тон, един спермацетов кит значително надминава по тежест населението на село от хиляда и сто жители.

Представяте ли си тогава колко мозъка трябва да се заемат като впрегатен добитък с този левиатан, за да стане той достъпен за въображението на един сухоземен жител?

Тъй като вече ви представих по различни поводи черепа, дихателния отвор, челюстта, зъбите, опашката, челото, перките и различни други части, сега ще изтъкна най-интересното в неговия оголен скелет. Но тъй като огромният череп заема толкова голяма част от целия скелет; тъй като той е негова най-сложна съставка и тъй като в тази глава не ще бъде повторено нищо за черепа, трябва винаги да го имате наум — или подръка; иначе не ще получите пълна представа за цялата конструкция, която ще разгледаме.

Скелетът на спермацетовия кит в Транке беше седемдесет и две стъпки дълъг; така че напълно облечен приживе трябва да е бил деветдесет стъпки; защото скелетът на кита губи почти една пета от дължината на живото тяло. От тези седемдесет и две стъпки главата и челюстта заемат почти двадесет, оставяйки около петдесет за гръбнака.

А на една трета от гръбначния стълб е прикрепен якият гръден кош, където са били разположени някога най-важните вътрешни органи.

Този грамаден бял гръден кош заедно с дългия, равен гръбначен стълб, който се простира далече въвн от ребрата, ми напомнят твърде много корпуса на голям новостроящ се кораб, когато в кила са поставени само двадесетина голи ребра, а в останалата си част той е още само една дълга, с нищо несвързана греда.

Ребрата бяха по десет от всяка страна. Първото откъм врата беше почти шест стъпки дълго; всяко следващо беше по-дълго от предишното, докато стигнете до петото, едно от дългите средни ребра, които имаха по осем стъпки и няколко инча. Следващите ребра намаляваха последователно: десетото — и последното — имаше само пет стъпки и няколко инча. Дебелината им, общо взето, съответстваше на дължината. Средните ребра бяха най-извити. В някои от Арсакидските острови ги използват върху неголеми реки като мостове за пешеходци.

Разглеждайки тези ребра, не мога да не изпитам отново често повтаряното в тази книга удивление от факта, че скелетът на кита ни най-малко не отговаря по очертания на живото туловище. Най-голямото ребро на Транковия кит, едно от средните, се намираще в най-тлъстата част на туловището. А най-голямата дебелина на този кит приживе трябва да е била поне шестнадесет стъпки; докато съответното ребро едва надвишаваше осем стъпки. Така че реброто представляше само половината истинска големина на живото тяло. Освен това там, където виждах сега само гол гръбнак, всичко е било обвито с тонове месо, мускули, кръв и е затваряло вътрешните органи. По-нататък, на мястото на големите перки, сега виждах само безредни стави; а на мястото на тежките и величествени, но безкостни перки на опашката — нищо, празно пространство.

Колко безнадеждно и глупаво е тогава, казах си аз, някой страхлив, нестранствал човек да се опитва да разбере този чуден кит само като разглежда смаления му безжизнен скелет, прострян в този спокоен лес. Не, само сред смъртни опасности, само сред водовъртежа, предизвикан от яростните му перки; само сред дълбокото безбрежно море може да се получи истинска, жива представа за напълно облечения кит.

Сега за гръбнака. Най-добрият начин да го преценим е да натрупаме със скрипец прешлените един върху друг. Работа, която не може да се свърши бързо. Но когато се свърши, напомня твърде много Помпеевия стълб^[1].

Общият брой на прешлените е над четиридесет, несвързани помежду си. Те се намират в скелета като големите грапави блокове на готическа кула, образуващи груба, тежка зидария. Най-големият — един от намиращите се в средата — няма нито три стъпки широчина и е повече от четири стъпки висок. Най-малкият, там, където гръбнакът се слива с опашката, е само два инча широк и прилича донякъде на бяла билиардна топка. Казаха ми, че имало и още по-малки, но те били разпилени от палави людоедчета, деца на жреца, които си играели с тях като с мраморни топчета. Както виждате, гръбнакът на най-величественото живо същество се превръща накрая в детска играчка.

[1] Колона в Александрия, висока 22 метра. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 104

ВКАМЕНЕЛИ КИТОВЕ

Огромното туловище на кита дава широка възможност на човек да се разпростира, преувеличава и съпоставя. Но и да искате, не е възможно да го намалите. Той по право трябва да бъде описван само в книги, формат ин фолио; без да повтаряме всичките му левги от дихателния отвор до опашката и околоръстните му ярдове, достатъчно е да си припомним само гигантските гънки на червата, навити като кабели и корабни въжета в най-долната палуба на линеен боен кораб.

Щом съм се заел да се разправам с левиатана, дължен съм да се покажа изчерпателно всезнаещ по въпроса; като не пропусна ни един микроскопичен зародиш в кръвта му и като го размотая до последното черво. След като описах повечето негови местожителства и анатомични особености, остава ми да го възвелича от археологично, палеонтологично и допотопно гледище. Приложени не към левиатана, а към коя да е друга земна твар — към мравка или бълха например, — такива внушителни изрази могат да се сторят с право неуместно тържествени. Но когато става дума за левиатан, работата се променя. Аз съм готов да се превия при това начинание под тежките слова на речника. Тук трябва да кажа, че когато е трябвало да се справям с някой речник при изследванията си, неизменно съм използвал един грамаден том Джонсън, формат четвъртина, нарочно купен за целта; защото необикновените лични размери на прочутия лексикограф го правеха най-подходящ да състави речник, който ще бъде използван от китоописател като мене.

Често слушаме за писатели, които разширяват и надуват сюжета си, при все че той е съвсем обикновен. Какво да сторя аз, като пиша за левиатана! Моят почерк прераства несъзнателно в плакатни букви. Дайте ми перо от кондор! Дайте ми за мастилница кратера на Везувий! Поддържайте ме под ръка, приятели! Защото, докато записвам мислите си за левиатана, те ме изтощават и аз мога почти да припадна от

тяхната необхватност, която включва сякаш всички науки и всички минали, сегашни и бъдещи поколения китове, хора и мастодонти. Заедно с въртящата се панорама на земната империя и на цялата вселена, включително предградията ѝ. Такова е възвеличаващото свойство на една широка и благодатна тема! Ние израстваме сами до нейните размери! За да създадеш голяма книга, трябва да избереш голяма тема. Не може да се напише голяма и дълговечна книга за бълхата, при все че мнозина са се опитвали да го сторят.

Преди да навляза в сюжета за вкаменелите китове, представям акредитивите си на геолог, като заявявам, че в разнообразния си живот съм бил каменар, копач на канавки, канали, кладенци, винарски изби, мазета и всякакъв вид щерни. Желая също така вместо увод да напомня на читателя, че докато в ранните геоложки пластове са били намирани вкаменелости на напълно изчезнали чудовища, по-късните останки от така наречените терциерни формации са вероятният преход или поне свързващо звено между допотопните твари и тези, чиито далечни прадеди са били събрани, както се разправя, на Ноевия ковчег; всички досега намерени вкаменели китове се отнасят към терциерния период, предшестваш непосредствено повърхностните формации. И при все че ни един от тях не отговаря точно на някой от съвременните видове, те имат все пак достатъчно общи черти с тях, за да бъдат причислени към китообразните.

Отделни вкаменели отломки от предадамови китове, част от костите или скелета им са били намирани в разни времена през последните тридесет години в подножието на Алпите, в Ломбардия, Мисисипи и Алабама. Особено интересна между тези останки е една отломка от череп, изкопана през 1779 година в Париж на улица „Дофине“, къса уличка, която излиза почти право пред двореца Тюйлери; както и костите, изкопани в Наполеоново време при землените работи за Антверпенските докове. Според Кювие тези отломки са от един свършено непознат вид левиатан.

Но безспорно най-чудната от тези китови останки е почти цялостният огромен скелет на едно загинало чудовище, намерен през 1842 година в плантацията на съдията Краф в Алабама. Изпадналите в ужас суеверни роби от околността го сметнали за останки на някой паднал ангел. Алабамските лекари заявили, че останките принадлежат на огромно влечуго, което нарекли базилозавър. Но след като образци

от костите му били пренесени през океана при английския анатом Оуен, било установено, че предполагаемото влечуго е кит, макар и от изчезнал вид. Знаменателно потвърждение на неведнъж повтаряния в тази книга факт, че скелетът на кита дава съвсем слаба представа за формата на напълно облеченото тяло. И така Оуен прекръстил чудовището завглодонт; и в доклада си, четен пред лондонското геолошко дружество, го обявил по същество за едно от най-необикновените създания, които са изчезнали поради геологичните промени на земното кълбо.

Когато застава сред тези величествени левиатански скелети, черепи, зъби, челюсти, ребра и прешлени, имащи известна прилика със съществуващите и сега морски чудовища, а в същото време запазили следи от родство с изчезнали праисторически левиатани, техни неизчислимо древни прадеди, аз бивам отнесен буквално като от порой към ония чудни времена, когато самото време още не е съществувало; защото времето започва с човека. Над мене се люшка сивият хаос на Сатурн и аз надниквам със смъртен трепет в тия полярни вечности, когато ледни бастиони са притискали тежко днешните тропици, а по двадесет и петте хиляди мили на земната окръжност не се е виждала ни педя обитаема площ, целият свят е принадлежал тогава на кита; цар на мирозданието, той е оставил дирята си покрай днешните очертания на Андите и Хималаите. Кой би могъл да посочи по-старо родословно дърво. Харпунът на Ахав е пролял кръв, по-древна от тая на фараоните. Безсмъртният Метусалем изглежда просто като ученик.

Оглеждам се, за да стисна ръка на Сем^[1]. Аз занемявам от страх пред това предмойсеево, безначално съществуване на неизразимите китови ужаси, които, започнали преди всички времена, ще продължат да съществуват и след всички човешки епохи.

Но този левиатан е оставил своите предадамови следи не само върху стереотипните плаки на природата и не само във варовик и глина е отпечатал своя бюст; върху египетски скрижали, чиято древност ги превръща почти във вкаменелости, намираме несъмнени отпечатъци от перките му. В едно отделение на големия египетски храм в Дендера е била открита преди петдесет години под гигантския купол една скулптурна и рисувана планисфера, изобилстваща с кентаври, грифони и делфини, напомнящи гротескните фигури, рисувани по небосвода в храмовете на съвременните народи. Сред тях плува в предвечна

древност старият левиатан; плувал е той на тази планисфера векове преди да е бил положен в люлка Соломон.

Не трябва да се пропуска и друго странно указание за древността на кита, представено от собствената му следпотопна костна фигура, както ни я описва достопочтеният Джон Лео, стар пътешественик из Барбария.

„Недалеко от крайбрежието има храм, на който гредите и подпорите са от китови кости; защото по тези брегове биват често изхвърляни мъртви китове с чудовищни размери. Простолюдието си въобразява, че поради някаква тайнствена сила, с която Бог е надарил този храм, всеки минаващ покрай него кит незабавно умира. В действителност от двете страни на храма има скали, които се простират на две мили от морето и нараняват блъсналите се в тях китове. Тук показват като чудо едно невероятно дълго китово ребро, положено на земята така, че образува свод, недостижим дори за човек на камила. Това ребро (казва Джон Лео) лежи на това място, както разправят, от преди сто години. Местните историци разправят, че от този храм излязъл някакъв пророк, който предрекъл идването на Мохамед, а други не се поколебават да твърдят, че пророк Йона бил изхвърлен от кита в подножието на този именно храм.“

Ще те оставя, читателю, в този африкански храм на кита; ако си от Нантъкит и китоловец, ще се помолиш безмълвно там.

[1] Син на библейския Ной. — Б.пр. 446 ↑

ГЛАВА 105

НАМАЛЯВАТ ЛИ РАЗМЕРИТЕ НА КИТА? ЩЕ ИЗЧЕЗНЕ ЛИ ТОЙ?

Щом левиатанът връхлита върху нас от самите извори на вечността, уместно би било да се запитаме дали през дългата редица поколения размерите му не са се намалили в сравнение с първоначалното туловище на прадедите му.

Но изследванията показват, че днешните китове не само надвишават по размери тези, чиито вкаменели останки намираме при разкопки от терциерната ера (включваща строго определена геологична епоха, предшестваща появата на човека), но и самите останки от по-късните терциерни формации надвишават тия от по-ранните.

От всички изкопани досега предадамови китове най-голям е несъмнено алабамският, споменат в предишната глава, а при това неговият скелет няма дори седемдесет стъпки дължина, докато, както видяхме, скелетът на един едър съвременен кит има седемдесет и две стъпки дължина. А чувал съм от сведущи китоловци, че са улавяли спермацетови китове, почти сто стъпки дълги.

Но не е ли възможно, макар днешните китове да надвишават онези от всички по-раншни геологични епохи, не е ли възможно все пак да са се изродили в сравнение с китовете от времето на Адам?

Трябва безусловно да стигнем до това заключение, ако искаме да повярваме на джентълмени като Плиний и изобщо на древните естественици. Защото Плиний ни разказва за китове, чиито живи туловища са заемали площ от няколко акра, а Алдровандус за други, дълги цели осемстотин стъпки — истински въжени фабрики и темзенски тунели! Пък и по времето на Бенкс и Солендър, Куковски естественици, намираме един датчанин, член на Академията на науките, който твърди, че исландският кит *reydan siskur*, или набръчкан корем, е дълъг сто и двадесет ярда, което е равно на триста и

шестдесет стъпки. А френският естественик Ласепед още в самото начало (стр. 3) на своята подробна история на китовеите установява, че същинският кит е дълъг сто метра, или триста двадесет и осем стъпки. Този труд е обнародван не много отдавна — през 1825 година.

Но дали някой китоловец ще повярва на тези приказки? Не. Днешният кит е толкова голям, колкото и прадедите му от времето на Плиний. Ако попадна някога там, където е сега Плиний, аз, китоловецът (във всеки случай по-голям китоловец от него), ще имам дързостта да му заявя това в очите. Защото аз не мога да се съглася, че е възможно, след като египетските мумии, погребани хиляди години преди раждането на Плиний, не достигат на височина един днешен жител на Кентъки по чорапи, а добитъкът и другите животни, изваяни в най-древните египетски и ниневийски скрижали, доказват ясно със съответните си мащаби, че днешните породисти, добре отгледани, премирани смитфилдовски породи далеко надминават по размери най-едриите фараоновии крави; аз не мога да се съглася при всички тези данни, че измежду всички живи твари само китът се е изродил и издребнял.

Остава обаче още един въпрос, често задаван от най-невзрачните жители на Нантъкит. Именно: дали при наличието на всезнаещите дежурни по мачта в китоловните кораби, които проникват вече и през Беринговия проток, и в най-отдалечените и тайни кътчета на земното кълбо, както и на хилядите харпуни и копия, хвърляни край всички брегове, левиатанът ще може да просъществува дълго при такова широко преследване и безпощадно унищожаване; дали няма най-последно да бъде напълно изстребен и дали последният кит няма да изпуши някой ден като последния човек последната си лула и да изчезне заедно с последния й дим.

Ако сравним гърбатите стада на китовеите с гърбатите стада на бизоните, които преди по-малко от четиридесет години, пръснати с десетки хиляди из прериите на Илинойс и Мисури, разтърсваха железните си гривии и мръщеа буреносните си чела там, където сега се намират многолюдни речни столици, а любезният посредник ви продава земята по един долар за квадратен инч, тогава бихме получили неопровержимо доказателство, че преследваният кит не ще може да се спаси от бързо изчезване.

Но този въпрос трябва да се разгледа и в друга светлина. При все че преди толкова кратко време — по-малко от живота на едно поколение — броят на бизоните в Илинойс е надвишавал броя на днешното лондонско население и при все че днес от тях не са останали в областта ни рог, ни копито, все пак свършено различното естество на лова на китове в никакъв случай не допуска подобно безславно изчезване на левиатана. Четиридесет души в един кораб, тръгнал на лов за китове, смятат, че са постигнали изключителен успех и благодарят Богу, ако най-после се завърнат вкъщи с мас от четиридесет кита. Докато по времето на старите канадски и индиански ловци и трапери от Далечния запад (в чийто залез все още изгряват слънца), когато ония места бяха една девствена пустиня, същият брой хора в мокасина и на коне вместо на кораби биха избили не четиридесет, а четиридесет хиляди и дори повече бизони — факт, който може да се докаже, ако стане нужда, със статистически данни.

След правилно обмисляне не можем да сметнем за довод в полза на постепенното изчезване на спермацетовия кит например обстоятелството, че преди години (да кажем, през последните десетилетия на миналия век) малки стада от тия левиатани са били срещани по-често, отколкото днес, и следователно китоловните пътешествия са били не така продължителни и много по-доходни от сегашните. Защото, както бе отбелязано другаде, тези китове, по съображения за безопасност, плуват сега из моретата на огромни кервани, така че пръснатите единични животни, двойки, ята и стада са събрани сега в огромни, но разделени от далечни разстояния и нарядко срещани армии. Това е всичко. Еднакво погрешно изглежда схващането, че тъй като така наречените китове за банели не посещават вече води, където по-рано са били срещани в изобилие, този вид намалява по брой. Те са били чисто и просто прогонени от едно място на друго; и ако едно крайбрежие не се оживява вече от фонтаните им, бъдете сигурни, че някой друг по-далечен бряг е бил неотдавна смаян от това непознато дотогава зрелище.

Нещо повече: що се отнася до току-що споменатите левиатани, те имат две твърдини, които по всяка човешка вероятност ще останат завинаги непревземаеми. И както при нашествие в долините им студените швейцарци се оттеглят в планините, така, подгонени от саваните и поляните на централните морета, китовете за банели могат

най-после да се приберат в полярните си крепости и като се закрият там под последните прозрачни бариери и стени, да изплуват отново сред ледни полета и плаващи блокове, в омагьосания кръг на вечния декември, откъдето ще се надсмиват над всяко човешко преследване.

Но тъй като на един уловен спермацетов кит се падат по петдесет кита за банели, някои философи от моряшкия трюм заключават, че това изстребление е засегнало вече чувствително техните бойни дружини. Всъщност, при все че от известно време не по-малко от 13 000 такива китове са били избивани годишно по северозападното крайбрежие само от американците, има все пак съображения, поради които и това обстоятелство дори не е довод в полза на горното предположение.

Колкото и да е естествена недоверчивостта, когато се говори за такава многочисленост на най-грамадното животно на земното кълбо, какво ще кажем на историка Харто от Гоа, който ни разказва, че кралят на Сиам уловил при един лов четири хиляди слона; и че в ония места слоновете били многобройни като стада добитък в умерените климати. Нямаме никакво основание да се съмняваме, че ако тези слонове, преследвани през хилядолетия от Семирамида, Пор, Анибал и всички по-късни източни владетели, съществуват и досега в голям брой, огромният кит може много по-лесно да преживее всички преследвания, защото пасбището, из което се движи, е тъкмо два пъти по-голямо от цяла Азия, двете Америки, Европа, Африка, Нова Холандия и всички острови, взети заедно.

Освен това да вземем предвид, че поради предполагаемата дълговечност на китовете, които живеят вероятно над сто години, по всяко време трябва да има по няколко поколения възрастни китове. А лесно можем да си представим какво означава това, ако си въобразим, че всички гробища, семейни гробници и мавзолеи биха върнали в света живи всички мъже, жени и деца, починали през последните седемдесет и пет години, прибавяйки това безчетно войнство към сегашното население на земното кълбо.

Затова поради всички тия основания ние провъзгласяваме кита за безсмъртен като вид, колкото и да е уязвим като индивид. Той е плувал из моретата много преди материците да са изникнали над водата; плувал е някога там, където са се намирали по-късно Тюйлери, замъкът Уиндзор и Кремъл. По време на потопа е презрял Ноевия

ковчег и ако нов потоп залее света като Нидерландия, за да издави всички плъхове в него, вечният кит пак ще оцелее, ще се издигне върху гребена на най-високата екваториална вълна и ще хвърли към небето своето предизвикателно, разпенено презрение.

ГЛАВА 106

КРАКЪТ НА АХАВ

Бързината, с която капитан Ахав напусна лондонския Самюъл Ендърби, не мина без вреда за собствената му личност. Той скочи с такъв устрем върху една напречна седалка в лодката си, че кокаленият му крак почти се разцепи от удара. А когато се прибра на своя кораб и се завъртя рязко в собствената си вдлъбнатина, за да даде някаква неотложна заповед на рулевия (както винаги едно мъмрене, че не направлявал достатъчно твърдо кораба), пострадалият вече кокален крак получи такова допълнително изкривяване — макар и да беше все още цял и лъскав, — щото Ахав вече нямаше доверие в него.

Нищо чудно наистина, че въпреки непрестанната си и безумна смелост Ахав отделяше от време на време внимание и за тази мъртва кост, на която стоеше. Защото малко преди отплаването на „Пекод“ от Нантъкит го бяха намерили една нощ прострян в безсъзнание на земята; по някаква неизвестна, наглед необяснима и невъобразима нещастна случайност кокаленият му крак се бе така силно изместил, че го бе пробол като кол в слабините и мъчителната рана бе много трудно заздравяла.

Още тогава в обзетото му от натрапчивата мания съзнание се бе загнездила мисълта, че сполетялото го страдание е пряка последица от по-раншното нещастие; при това той разбираше ясно, че подобно на отровното блатно влечуго, което продължава рода си така настойчиво, както и най-сладкият горски певец, то и всяко нещастие поражда наравно с щастieto себеподобно състояние. Не само наравно дори; защото и прадедите, и потомците на страданието се простират много по-дълбоко в миналото и бъдещето от прадедите и потомците на радостта. Без да се позоваваме на факта, че според известни канонически учения някои земни радости не ще имат деца на оня свят, а, напротив, ще бъдат последвани от бездетното адско отчаяние, докато някои греховни смъртни страдания ще пораздат плодовито и вечно разрастващо се задгробно потомство от мъки; без да се позоваваме ни

най-малко на това, при едно задълбочено разглеждане на въпроса непременно ще открием неравенство. Защото, мислеше си Ахав, докато и в най-висшето земно блаженство се таи някаква незначителна дребнавост, в основата на всяка скръб има тайнствена значимост, а пък у някои хора се крие и архангелско величие; усърдното проучване на скръбта не опровергава този очевиден извод. Ако проследим генеалогията на тези върховни човешки страдания, ще стигнем най-после до самовъзникналото първородство на боговете; така че пред радостните, палещи летни слънца и тихо звънящи цимбали на жътвените пълнолуния трябва да се съгласим с едно: че и самите богове не пребивават във вечна радост. Незаличимото, тъжно първородно петно върху челото на човека е само отпечатък на скръбта у онзи, който е наложил печата.

Тук издадохме неволно една тайна, която би било може би неуместно да разкрием по-рано. Заедно с много други особености у Ахав за мнозина остана завинаги тайна защо през известни периоди преди и след отплаването на „Пекод“ той се усамотяваше като някой Далай Лама, търсейки сякаш през това време безгласно убежище в мраморния сенат на мъртвите. Разпространеното от капитан Фалек обяснение не изглеждаше никак задоволително; при все че, когато се отнасяше за най-съкровената същност на Ахав, всяко обяснение я обливаше по-скоро с многозначителен мрак, отколкото с обяснителна светлина. Но накрая всичко се разкри; или ако не всичко, то поне този отделен случай. Временните му усамотявания се дължаха на някогашното жестоко нещастие. Нещо повече, за тесния и все повече стесняващ се кръг от жители на сушата, които по една или друга причина се радваха на предимството да имат достъп до него; за хората от този плах кръг гореспоменатата злополука — останала необяснена от мрачния Ахав — беше обвита в тайнствени страхове, изхождащи до голяма степен от страната на привиденията и воплите. И така, от привързаност към него всички наоколо му се бяха зарекли да запазят — доколкото зависеше от тях — тия неща в тайна от другите хора; затова именно доста дълго време нищо не бе проникнало вън от палубата на „Пекод“.

Както и да е, все едно дали земният Ахав беше свързан с невидимото тайнствено събрание на въздушните сили, или с

отмъстителните князе и владетели на огъня, в случая с крака си той постъпи съвсем делово — повика дърводелеца.

И когато този служител се яви пред него, заповяда му да се залови незабавно с направата на нов крак, като нареди на помощник-капитаните да снабдят дърводелеца с всички парчета и части от челюсти на спермацетов кит, натрупани при сегашното плаване, за да може да се избере най-здрав и доброкачествен материал. След това дърводелецът получи заповед да приготви още същата нощ крака; както и всички принадлежности за него, отделно от ония, които спадаха към употребявания досега крак. Освен това заповядано бе да изнесат горе неизползваната досега ковачница; а за да се ускори работата, на корабния ковач бе наредено да започне веднага изковаването на всички необходими железни части.

ГЛАВА 107

ДЪРВОДЕЛЕЦЪТ

Настани се като султан между луните на Сатурн и вземи човека като отделно, абстрактно същество — той ще ти се стори истинско чудо, олицетворено величие и образ на страданието. Но погледни от същото място цялото човечество и то ще ти се стори тълпа от ненужни дубликати, все едно съвременни ли са, или исторически. Макар че беше крайно скромнен и не можеше в никакъв случай да мине за образец на възвишена човешка абстракция, дърводелецът на „Пекод“ не беше дубликат; затова се явява лично на сцената.

Като всички корабни дърводелци, особено като онези, които плават с китоловни кораби, той беше доста добре запознат с много професии и занаяти, свързани с неговия собствен; защото дърводелството е нещо като древен разклонен ствол, от който изхождат всички многочислени изкуства, свързани с дървообработването. Но независимо от тази обща, отнасяща се и до него забележка, дърводелецът на „Пекод“ беше незаменим, когато трябваше да се справя с неизброимите повреди на машини, случващи се в голям кораб при едно три-четири годишно пътуване из далечни, диви морета. Защото, без да говорим за готовността му да изпълнява обикновените си задължения — да поправя лодки, изкривени мачти, грубо издялани лопати, да издълбае нов илюминатор или да вбие дървен клин в бордовата обшивка и разни други неща, пряко свързани със занаята му, — той беше безспорен майстор в най-различни, противоположни, полезни или безполезни хрумвания.

Единствената просторна сцена, на която изпълняваше своите толкова многостранни роли, беше неговият дърводелски тезгях: дълга, тежка, груба маса, снабдена с няколко разнокалибрени железни и дървени стегала, с изключение на дните, когато до борда биваше завързан кит, този тезгях беше здраво занитен напреко на палубата, до задната стена на топилнята.

Ако някой клин е много голям и не може да влезе в отвора, дърводелецът го вкарва в едно от постоянно готовите си стегала и веднага го изтънява. Някоя заблудила се сухоземна птица с рядка перушина кацва на палубата: дърводелецът взема тънки пръчици от банели на същински кит и греди от костите на спермацетов кит, за да ѝ приготви прилична на пагода клетка. Някой гребец изкълчи ръката си: дърводелецът приготвя обезболяващ разтвор, Стъб копнее да нарисуват на всяка негова лопата червени звезди — дърводелецът поставя лопата след лопата върху дървения тезгях и издълбава симетрично съзвездие. На един моряк му хрумва да носи обици от кост на акула: дърводелецът пробива ушите му. Друг страда от зъбобол: дърводелецът изважда клещите си, удря с длан тезгяха и поканва моряка да седне там; но клетникът се превива от болки и осуetyава довършването на операцията; тогава дърводелецът завъртва ръчката на своето дървено стегало и посочва на пациента да сложи там челюстта си, ако иска да му извадят зъба.

С една дума, този дърводелец беше подготвен по всички направления и се отнасяше еднакво равнодушно и непочтително към всички. Човешките зъби бяха за него нещо като китова кост; главите струваха колкото пънове; а самите хора лесно смяташе за рудани. При такова широко поле на дейност и при такава пъргавина и умение човек би предположил, че той трябва да се е отличавал и с необикновено жив ум. Но не беше така. Защото най-забележителното у този човек беше неговата безлична тъпота; казвам безлична, защото тя така се сливаше с обкръжаващия го безкрай, че изглеждаше неделима от всеобщата тъпота на целия видим свят, който, макар и в непрекъснато движение от най-различен вид, запазва своя вечен покой и не иска и да ви знае, дори ако копаете основи на катедрали. Обаче зад тази почти ужасяваща тъпота, свързана у него и с едно всеобхватно безсърдечие, прозираше понякога древна, допотопна, саката и запъхтяна веселост, изпъстрена от време на време с някакво безцветно остроумие, останало още от среднощните вахти на брадатите моряци в Ноевия ковчег. Дали този стар дърводелец е бил през целия си дълъг живот скитник, който при постоянните си лутания насам-натам не само не бе хванал мъх, но, напротив, бе изтъркал и отхвърлил всички външни налепи, които е притежавал първоначално? Той беше гола отвлеченост, неделима цялост, неподкупен като новороден младенец, който живее без

съзнателно отношение и към тоя, и към оня свят. Бихте могли да допуснете, че тази странна неподкупност се дължи на известна липса на разум; защото той не вършеше разнообразните си занаяти по разум, по инстинкт, по задължение или поради смесица от тия равностойни или неравностойни причини, а само по силата на някакъв несъзнателен, самоволен процес. Той беше само действащо лице; мозъкът му, ако имаше такъв, отдавна трябва да бе изтекъл в пръстите. Той беше едно от ония неразсъждаващи, но много полезни шефилдски изобретения, *multum in parvo*^[1], които са наглед просто по-големички джобни ножчета, обаче съдържат не само остриета от най-различни размери, но и отвертка, тирбушон, щипци, шило, пера, линейки, пила за нокти, свредел. Така че, ако началството искаше да използва дърводелеца за отвертка, трябваше само да отвори тази именно негова част и болтът биваше завинтен; а пък ако потрябват щипци — да го улови за краката, и готово!

И все пак, както споменахме по-горе, този изкусен дърводелец с много сечива не беше само машина или автомат. Ако нямаше обикновена човешка душа, имаше все пак нещо неуловимо, което я заместваше, макар и не както трябва. Какво беше то — живачна есенция ли, или амонячна вода — не може да се каже. Но то съществуваше у него от шестдесет, а може би и повече години. Това именно необяснимо, хитро, жизнено начало го караше по цял ден да мърмори под носа, като несъзнателно колело, което също така неразбираемо си мрънка; или може би тялото му беше караулна будка, а самотният говорител в нея — часовоят, който си приказва непрекъснато, за да не заспи.

[1] Много в малко (лат). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 108

АХАВ И ДЪРВОДЕЛЕЦЪТ.

На палубата — първа нощна вахта

(Дърводелецът е застанал пред тезгяха си и при светлината на два фенера изпилва внимателно кокаления крак, здраво стиснат в стегалото. Костени плочки, парчета кожа, плъст, винтове и всякакъв вид сечива са пръснати по тезгяха. Отпред се вижда червеният пламък на пещта, пред която работи ковачът.)

— По дяволите пилата, по дяволите и костта! Която трябва да е мека, е твърда, а която трябва да е твърда, е мека! Така ни се случва на нас, дето изпилваме стари челюсти и пищяли. Я да опитам друга. Тази работи май по-добре. (Киха.) Уф, тоя костен прах е (киха)... толкова... (киха)... е (киха)... Ех, дявол да го вземе, не ме оставя да говоря! Това получава човек, като работи с мъртво дърво. Ако режеш с трион живо дърво, не става толкова нещо; ако режеш жив крак, пак няма прах (киха). Хайде, стари ковачо, помагай, давай насам наконечника и скобата с винта. След малко ще ми трябват. Добре, че (киха) няма да се прави и коляно, то можеше да ме поизмъчи малко: само пищял... е лесна работа, все едно, че правиш прът. Ех, иска ми се да го докарам, ама къде време; ако имах време, щях да му направя крак (киха) като за някоя лейди — да ходи с него по гости. А за разните там крака и бедра от еленова кожа, дето съм виждал по витрините — и дума не може да става да се сравнят с тоя. Те попиват вода, получават ревматизъм и трябва да ги лекуват (киха) с бани и разтривки, също като живи крака. Така; а сега, преди да го отрежа, трябва да повикам негово старо моголско величество, да видя добре ли е на дължина; малко възкъсичък ми се вижда. Ахаа! Чувам петата му; провървя ни — ето го, че иде; а може да е и някой друг.

Ахав *(приближава се).*

(През следващата сцена дърводелецът продължава да киха от време на време.)

— Ее, човекосъздателю!

— Тъкмо навреме, сър. Ако капитанът позволи, ще отмеря само дължината. Позволете да премеря, сър.

— Мярка за крака, а? Добре. Не ми е за първи път. Почвай! Ей тук, сложи пръстта си на мястото! Добро стегало имаш, дърводелецо; чакай да опитам как стиска. Така, така; здраво държи.

— По-полека, сър, ще ви строши костите... Пазете се, пазете се!

— Не бой се; аз обичам здравото стискане; искам да усетя едно здраво стискане в тоя хлъзгав свят, човече. А какво прави там Прометей?... Искам да кажа ковачът... с какво се занимава?

— Сигурно кове скобата, сър.

— Правилно. Това се казва сътрудничество; той ти приготвя мускулите. Чудесен огън е запалил!

— Така е, сър; за такава тънка работа трябва нажежаване до бяло.

— Хм. Така трябва да е. Сега разбирам защо разправят, че оня стар грък Прометей, който правел хора, е бил ковач и им е вдъхвал огън; защото, каквото е създадено с огън, по право принадлежи на огъня; така човек ще повярва и в съществуването на ада. Как хвърчат саждите! Това трябва да са остатъците, от които гъркът е направил африканците. Дърводелецо, след като ти приготви скобата, кажи му да изкове и един чифт железни ключици и плещи; на борда имаме носач, който мъкне смазващи товари.

— Сър?

— Чакай; както Прометей се е заловил за работа, ще му поръчам цял човек по определен образец. *Imprimis*^[1], петдесет стъпки висок от глава до пети; гърдите му според образца на темзенския тунел; краката му с корени, за да не мърда от мястото си; китките на ръцете — три стъпки дебели; никакво сърце, бронзово чело с четвърт акър първокачествен мозък; освен това... чакай да видя, да поръчам ли и очи, за да гледа навън? Не, само едно прозорче на темето — да осветява вътрешността. Така, вземи поръчката и се махай!

— (На себе си.) За какво приказваше и на кого? Много ми се иска да зная. Дали да стоя тук?

— Чудновата архитектура е това да строиш сляп купол; ей тоя например. Не, не, не, там трябва да имам фенер.

— Охоо! Такава била работата, а? Тук са два, сър; а на мене ми стига един.

— Защо ми тикаш в носа този ловец на крадци, човече? Да тикаш някому светлина в очите, е по-лошо, отколкото да долепиш пистолет до сляпото му око.

— Стори ми се, сър, че говорехте на дърводелеца.

— На дърводелеца ли? Струва ми се... но не... Твоят занаят, дърводелецо, е много пристоеен и съвсем джентълменски; или предпочиташ да работиш с глина?

— Как, сър? С глина ли? Глина ли казахте, сър? Тя е кал, а калта ние оставяме за копачите, сър.

— Този приятел е богохулник! Защо кихаш постоянно?

— От костите се вдига прах, сър.

— Вземи си бележка тогава; и когато умреш, не се заравяй под носа на живите...

— Как, сър?... Ох, ах!... Разбрах... да... о, Господи!

— Слушай, дърводелецо; предполагам, че ти се смяташ за много добър майстор в занаята си, така ли е? А дали ще говори добре за майсторството ти, ако аз, застанал на крака, който сега ми правиш, чувствам и друг крак на същото място; искам да кажа, дърводелецо, по-раншния си, загубения крак от плът и кръв. Не можеш ли да изгониш съвсем стария Адам?

— Наистина, сър, започвам да поразбирвам малко. Да, чувал съм за тая чудна работа, сър; как човек, загубил мачтата си, никога не престава да усеща прежния прът, който все го пробужда от време на време. Смя ли покорно да запитам наистина ли е така, сър?

— Така е, човече. Ето, постави крака си тук, на мястото на моя някогашен крак, така. Сега за окото имаме само един видим крак, а за душата са два. Там, където ти усещаш туптенето на живота, точно на същото място го усещам и аз. Загадка, нали?

— Неразрешима по моето скромно мнение, сър.

— Слушай тогава. Откъде знаеш, че тъкмо там, където ти стоиш сега, не стои невидимо и недостъпно за тебе нещо цялостно, живо и мислещо; и то въпреки твоето присъствие? Нима не се боиш от подслушвачи дори когато си свършено сам? Чакай, не отговаряй! И ако аз чувствам болка в моя отрязан и отдавна изгнил крак, защо ти, дърводелецо, да не чувстваш вечно, дори без тяло, страшните адски мъки? А?

— Боже милостиви! Наистина, сър, ако се позамисли човек, ще трябва да попресметне отново всичко; не ще е малък броят на греховете ми, сър.

— Слушай, тъпаците не бива никога да дават разпоредби... След колко време ще довършиш тоя крак?

— След един час навярно, сър.

— Побързай тогава и ми го донеси (Тръгва да си върви.) О, живот! Стоя аз тук, горд като гръцко божество, а съм длъжник на тоя тъпак за парче кокал, на което да застана! Проклета да е тази общочовешка взаимна задълженост, която не се заличава и с надгробните плочи. Аз бих искал да съм волен като вятър; а съм записан в книгата на целия свят. Толкова съм богат, че бих могъл да наддавам заедно с най-богатите преторианци при разпродажбата на Римската империя (която беше световна); а другиму дължа дори плътта на езика, с който сега се хваля. Кълна се в небесата! Ще намеря едно горнило и ще вляза да се разтопя в него, да се превърна в едно-единствено прешленче. Така.

Дърводелецът (*подновява работата си*).

— Така, така; Стъб го познава по-добре от всички, а Стъб всякога казва, че бил чудак; нищо друго, само тази предостатъчна думичка — чудак; той е чудак, казва Стъб; чудак... чудак, чудак; и постоянно я втълпява на мистър Старбък — чудак е, сър... чудак, чудак, голям чудак. Ето сега и тоя крак! Като си помисли човек, с него дели той леглото си! Това парче китова кост му е за жена! То му е и за крак; на него ще стои. Какво разправяше той за един крак на три места, и за три места в един ад... как го каза? Ех, не ми е чудно, че ме гледаше с такова презрение. Разправят, че понякога съм бил страшно умен; но такова нещо става съвсем случайно. Пък и може ли късокрако старче като мене да гази из дълбоки води заедно с високите като птица рибар капитани: водата ще стигне веднага до брадата ти и ще завикаш: спасявайте ме — потъвам! А пък я погледни крака на рибаря — дълъг, строен, да ти е драго да го гледаш! На повечето хора един чифт крака им стигат за цял живот, сигурно защото ги употребяват с мярка, както добросърдечните стари дами използват охранените си стари кончета. А пък Ахав, ех, о-хоо! Не жали той конете! Ето, единия похаби до смърт, другия протри за цял живот, а сега ходи с кокалени крака! Хей, ковачо! Помогни ми за тия скоби и дай да свършим работата, докато оня

приятел не е протръбил възкресение за всички истински или изкуствени крака, както от пивоварниците събират стари бурета за бира, за да ги пълнят отново. Ех, че крак стана! Същински жив крак, прав като прът! Утре ще застане на него да измерва височината със секстанта. Ех, без малко щях да забравя полираната кокалена плочка, където пресмята градусите. Така, така; по-скоро длето, пила и гласпапир!

[1] Преди всичко (лат.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА 109

АХАВ И СТАРБЪК В КАЮТАТА

На другата сутрин, както му е редът, на кораба заработиха помпите; и уви! Заедно с водата започна да излиза значително количество масло; буретата в трюма бяха протекли. Настъпи голяма тревога и Старбък слезе в капитанската каюта да докладва тази неприятна случка^[1].

По това време „Пекод“ приближаваше откъм северозапад островите Формоза и Баши, между които се намира един от тропическите изходи откъм Китайско море за Тихия океан.

Затова Старбък намери Ахав пред разгъната голяма карта на източните архипелази; и друга, по-подробна, представяща дългото източно крайбрежие на Японските острови — Нипон, Мацмаи и Сикоко. Облегнал снежнобелия си нов крак в завинтения за пода крак на масата, този удивителен старец седеше гърбом към вратата с отворено джобно ножче в ръка и намръщил чело, бележеше отново старите си рейсове.

— Кой е? — запита той, чул стъпки пред вратата, но не се обърна. — На палубата! Махай се!

— Капитан Ахав греша: аз съм. В трюма е протекло масло, сър. Ще трябва да отворим трюма и да изтърколим буретата.

— Да отворим трюма и да изтърколим буретата ли? Сега, когато приближаваме Япония, да се забавим тук цяла седмица, за да закърпваме стари обръчи?

— Или ще сторим това, сър, или ще губим за един ден повече масло, отколкото можем да съберем за цяла година. Това, за което сме изменили двадесет хиляди мили, заслужава да се спаси, сър.

— Така е, така е; стига само да го намерим.

— Говоря за маслото в трюма, сър.

— А пък аз не говоря и не мисля за него. Махай се! Нека си тече! И аз изтичам. Да! Нека си тече! И аз съм пълен с изтекли бурета, а те се намират на протекъл кораб; положението там е много по-лошо,

отколкото на „Пекод“, човече. А при това аз не се спирам да запушвам пробивите си; кой може да ги открие в претоварения трюм? Пък и можеш ли да се надяваш, че ще ги запушиш сред воя на житейската буря? Старбък, не позволявам да се отваря трюмът!

— Какво ще кажат собствениците, сър?

— Собствениците да си стоят на брега в Нантъкит и да се опитат да надвикат ураганите. Какво му е на Ахав? Собствениците ли? Защо ми дрънкаш постоянно, Старбък, за тия жалки собственици, като че собствениците са съвестта ми. Слушай, единственият истински собственик на всяко нещо е този, който го командва; а пък съвестта ми, чуваш ли? Съвестта ми е в кила на кораба... На палубата!

— Капитан Ахав — каза зачервилият се помощник-капитан, влизайки по-навътре в каютата с дързост почтително-предпазлива, дързост, която не само се стремеше да не се проявява външно, но и вътрешно, сякаш се страхуваше да си признае, — някой по-добър от мене би могъл да ти прости думите, за което иначе би наказал всеки помлад от тебе; и по-щастлив от тебе, капитан Ахав!

— Дявол да те вземе! Дръзваш да ме преценяваш ли? Марш на палубата!

— Не, сър; не съм свършил още. Настоятелно ви моля, сър. И дръзвам да кажа, сър... бъдете търпелив. Нима няма да се разбираме по-добре, отколкото досега, капитан Ахав?

Ахав грабна заредения мускет от лавицата (която беше част от мебелировката в повечето каюти на корабите, плаващи из южните морета), насочи го към Старбък и викна:

— Един Бог е господар на земята и един капитан е господар на „Пекод“!... На палубата!

От искрящите очи на помощник-капитана и от пламналите му страни бихте могли наистина да помислите за миг, че го е лизнал пламъкът на вдигнатата цев. Но той овладя вълнението си, поизправи се почти спокойно, помълча известно време, преди да напусне каютата, и каза:

— Ти ме обиди, сър, но не ме наскърби; и все пак те моля да се пазиш — не от Старбък: на това ти би се изсмял; но Ахав да се пази от Ахав; пази се от себе си, старче!

— Перчи се, но все пак се подчинява; това се казва предпазлива храброст — промълви Ахав, когато Старбък изчезна. — Какво каза?...

Ахав да се пази от Ахав!... Има нещо в тия приказки!

Намръщил желязното си чело, той започна да се разхожда из малката каюта, подпирайки се несъзнателно на мускета като на бастун; но скоро дълбоките бръчки по челото му се отпуснаха, той остави пушката на лавицата и отиде на палубата.

— Ти си много добър човек, Старбък — каза той полугласно на помощник-капитана; после викна към екипажа: — Приберете брамселите! Марселите на риф! Гротмарсельът привързан! Качете скрипците и отворете трюма!

Напразно бихме гадали какво накара Ахав да зачете мнението на Старбък и да постъпи така. Може да е било проблясък на почтеност; или просто благоразумие, което при дадените обстоятелства забраняваше повелително всяка проява на открита, макар и мимолетна неприязън у един от първите офицери на кораба. Както и да е, заповедта му бе изпълнена и трюмът бе отворен.

[1] В китоловни кораби със значително количество масло редовно два пъти в седмицата вкарват в трюма маркуч и обливат буретата с морска вода, която след това изхвърлят постепенно с помпите. По такъв начин буретата не се разсъхват, а от вида на изхвърляната вода моряците веднага забелязват дали не изтича отнякъде скъпоценният товар. ↑

ГЛАВА 110

КУИЙКУЕГ В КОВЧЕГА

След старателно търсене се оказа, че и най-забутаните бурета в трюма са съвършено здрави и тече вероятно някъде по-надолу. Затова, тъй като времето беше тихо, моряците почнаха да се ровят все по-дълбоко и по-дълбоко, нарушавайки покоя на огромните редици бъчви, като изпращаха тия великански къртици от полунощния мрак долу на дневната светлина горе. Те бяха толкова дълбоко, така стари и плесенявали, че човек неволно поглеждаше за някое крайгълно буре, пълно с монети от самия капитан Ной и облепено с обяви, предупреждаващи напразно безразсъдния дърен свят за настъпването на потопа. Една след друга изкачвахме горе бъчви с вода за пиене, хляб, месо, дъски и обръчи, докато най-последно по палубата не остана място за минаване; изпразненият трюм къртеше под стъпките ни, като че се движехме върху празни катакомби, а корабът се люшкеше и мятеше из морето като пълна с въздух дамаджана. Главата му беше натезжала като на гладен студент, изгълтал целия Аристотел. Добре поне, че не ни връхлетяха и тайфуни по това време.

Тъкмо тогава клетият ми сърдечен приятел езичник Куийкуег се разболя от треска, която без малко щеше да го отнесе.

Трябва да се каже, че синекурите са непознати в китоловството; достойнството и опасността тук вървят ръка за ръка; докато станете капитан, колкото повече се издигате служебно, толкова повече ще се трудите. Така беше и с горкия Куийкуег, който като харпунджия трябваше не само да се справя с яростта на живия кит, но — както вече видяхме — да се покатерва и на мъртвия му гръб в развълнуваното море; после да слезе в тъмния трюм и облян по цял ден в пот в подземния затвор, да търкаля неуморно тежки бурета и да се грижи за наместването им. С една дума, харпунджиите вършат най-тежките работи в китоловния кораб.

Горкият Куийкуег. Трябваше да се наведете през люка, когато корабът беше вече полуизпразнен, и да погледнете долу, където

полуголият дивак пълзеше сред влагата и плесента като пъстър зелен гущер на дъното на кладенец. И наистина този трюм се оказа за тебе, клетки езичнико, същински кладенец или по-скоро ледник; въпреки обилното си потене Куийкуег хвана там ужасна настилка, която се превърна в треска и накрая, след няколкодневно боледуване, го повали на легло и го доведе до прага на смъртта. Той чезнеше и се топеше през тия няколко безкрайно дълги, мъчителни дни, докато от него остана най-последно само скелетът и татуировките му. Но докато отслабваше и скулите му изпъкваха, очите му ставаха все по-големи и по-големи и светейки със странен мек блясък, гледаха кротко и дълбоко — ярко доказателство за онази безсмъртна сила у него, която нито ще угасне, нито ще отслабне. И както кръгове по водата едновременно замират и се разширяват, така и очите на Куийкуег все повече и повече се разширяваха като кръгове на вечността. Неизразим ужас те обземаше, докато, седнал до този чезнещ дивак, виждаше по лицето му ония странни неща, които били зърнати от присъстващите на Зороастровата^[1] смърт. Защото това, което е истински чудно и страшно у човека, никога не е било изразено с думи или в книга. А приближаването на смъртта, която изравнява всички, отпечатва върху всяко лице едно последно откровение, което би могъл да изрази само мъртвец. Затова — нека повторим — никакъв умиращ халдеец или грък не е имал по-възвишени и по-святи мисли от тези, чиито тайнствени сенки пробягваха по лицето на нещастния Куийкуег, легнал в люшкация се хамак, където вълните го приспиваха във вечен сън, а невидимият океански прилив го издигаше все по-високо и по-високо към предопределеното му небе.

Всички на кораба го отписаха; а какво мислеше сам Куийкуег, пролича от чудноватата молба, която ни отправи. В дрезгавия час на утринната вахта, точно преди зазоряване, той повика при себе си един моряк, взе ръката му и каза, че когато бил в Нантъкит, видял малки лодки от някакво тъмно дърво, подобно на онова, от което правели военни пирогови в родния му остров; когато разпитал за какво служат, научил, че в Нантъкит поставяли всеки умрял китоловец в такава лодка; възможността да бъде положен някой ден в също такава ладийка му се понравила особено много, защото напомняла обичаите на собственото му племе, според които мъртвият воин бивал балсамиран и пуснат да плава в също такава лодка към звездните архипелази;

защото неговите сънародници не само вярват, че звездите са архипелази, но смятат, че далеко зад видимия кръгзор собственото им топло, безбрежно море се слива със сините небеса и образува белите талази на Млечния път. Той добави, че изтръпва при мисълта да го обвият в хамака, според обикновения морски обичай, и да го изхвърлят като отрепка на хищните акули. Не; той искаше една Нантъкитска лодка; тя му се полагаше и затова, защото той беше китоловец, а такава лодка ковчег беше без кил, също като китоловна лодка, при все че беше без рул и щеше да се носи на дрейф из мъгливите столетия.

Щом съобщиха тази странна молба на началството, дърводелецът получи незабавно заповед да изпълни на всяка цена желанието на Куийкуег. На борда имаше стар дървен материал за езически ковчези, сечен от девствените гори на Лакадивските острови при едно продължително по-раншно пътуване; от тези именно тъмни дъски решиха да сковат ковчега. Щом му съобщиха решението, дърводелецът взе линията и с обичайната си равнодушна изпълнителност отиде в моряшкия трюм, за да вземе точната мярка на Куийкуег, като нанасяше с тебешир по него дължината на линията.

— Ех, горкият човек! Ще мре вече — промълви морякът от Лонг Айланд.

Дърводелецът се върна при тезгяха си, нанесе на него за удобство и точност дължината на ковчега и я увековечи, като издълба две резки в двата ѝ края. След това донесе дъските и сечивата и се залови за работа.

Когато бе закован и последният гвоздей, а капакът бе съответно отмерен и нагласен, той вдигна леко на рамо ковчега и тръгна към моряшката спалня, да види готов ли е покойникът.

Като дочу възмутените и полушеговити викове, с които моряците по палубата започнаха да гонят дърводелеца с ковчега, Куийкуег заповяда за най-голямо тяхно огорчение да му го донесат незабавно; невъзможно беше да му откажат; защото най-големи тирани от всички смъртни са умиращите; тия клетници толкова скоро ще престанат завинаги да ни безпокоят, че е редно да изпълняваме всичките им желаниа.

Куийкуег се наведе от хамака и разгледа дълго и внимателно ковчега. След това поиска харпуна си, накара да извадят дървената му дръжка, после каза да поставят острието заедно с една от лопатите на

лодката му. Пак по негово искане наредиха от двете страни сухари, до главата шише с прясна вода, а до краката торбичка с пръст, която изтъркаха от пода на трюма; след като навиха и едно платно за възглавница, Куийкуег помоли да го сложат в това последно легло, за да провери доколко е удобно. Той полежа неподвижно няколко минути, после изпрати един моряк да му донесе от торбата малкото идолче, стисна Йожо, скръсти ръце на гърдите си и поиска да поставят капака (или както се изрази, да спуснат люка). Капакът бе поставен, като оставиха отворена и прикрепиха с кожен ремък частта откъм главата и Куийкуег остана така прострян в ковчегата си, откъдето се виждаше само замисленото му лице.

— Рармаи (ще го бъде, бива го) — промълви най-после той и даде знак да го върнат в хамака.

Но преди да бъде сторено това, Пип, който през цялото време се бе навъртал незабелязано наоколо, се приближи до него и с тихи ридания го улови за ръка, като държеше в другата дайрето си.

— Клетни скитнико! Никога ли няма да се свършат твоите уморителни скитания? Къде ще отидеш сега? Ако течението те отнесе към милите Антили, където вълните плискат по брега само водни лилии, ще изпълниш ли едно мое поръчение? Намери там един отдавна отсъстващ Пип; мисля, че той е в тия далечни Антили. Ако го намериш, утеши го; защото сигурно е много тъжен; виждаш ли, той изостави дайрето си... а пък аз го прибрах. Трам-там-там! Сега, Куийкуег, можеш да умреш; аз ще ти изсвирия марша на умиращите.

— Слушал съм — промълви Старбък, като погледна през люка, — че при силна треска и най-невежите люде започват да говорят на древни езици; а когато загадката се изясни, почти винаги се оказва, че в своето напълно забравено детство наистина са чували някои премъдри мъже да разговарят на тия езици. Така, според моето дълбоко убеждение, и клетият Пип ни донася със своето прекрасно безумие небесни доказателства за нашата обща небесна родина. Къде другаде, ако не там, би могъл да чуе всичко това?... Но тихо: той заговори пак, само че по-несвястно.

— Наредете се по двама! Да го прогласим за генерал! Ей, къде е харпунът му? Сложете го напърако... Трам-там-там! Ухаа! Ех, да има сега един боен петел да изкукурига на главата му! Куийкуег умира като храбрец!... Запомнете това! Куийкуег умира като храбрец!...

Запомнете! Като храбрец, казвам аз, като храбрец, като храбрец! А жалкият малък Пип умря като страхливец! Цял трепереше... Позор за Пип! Чуваш ли? Ако намериш Пип, кажи на целите Антили, че той е беглец и страхливец, страхливец, страхливец! Кажи им, че скочи от китоловна лодка! Никога няма да ударя дайрето си за недостойния Пип и да го проглася за генерал, ако умре още веднъж тук. Не, не! Позор за всички страхливци!... Позор! Да се издавят всички като Пип, който скочи от китоловна лодка! Позор, позор!

През това време Куийкуег лежеше със затворени очи, сякаш бе заспал. Отведоха Пип и преместиха болния в хамака му.

Но сега, когато той беше напълно подготвен за смъртта; когато се разбра, че ковчегът му е точно по мярка, Куийкуег неочаквано се съвзе; скоро се разбра, че не ще има нужда от изделието на дърводелеца; а на моряците, които му изказваха радостната си изненада, Куийкуег каза буквално, че причината за внезапното му оздравяване била следната; в най-критичния момент той си припомнил, че не е довършил никаква работа на сушата и затова се отказал от умирачката; решил, че не бива още да умре. Когато го запитаха възможно ли е да решава по собствената си пълновластна и свободна воля дали да живее, или да умре, той отговори — разбира се. С една дума, според схващането на Куийкуег, ако човек е решил да живее, една обикновена болест не е в състояние да го убие; може да го погуби само кит, буря или друга някаква гневна, неразсъждаваща, неукротима сила.

Трябва да се изтъкне, че между дивака и цивилизования човек съществува следната разлика: докато оздравяването на един цивилизован болен трае средно шест месеца, болният дивак, общо взето, се оправя почти за един ден. Така че моят Куийкуег твърде скоро се съвзе, поседя няколко дни на рудана, без да работи (но гълташе огромни количества храна), скочи на крака, протегна ръце, попрозина се, прехвърли се в окачената до борда китоловна лодка, вдигна харпуна си и заяви, че е готов за бой.

По някакво дивашко хрумване той използва ковчегата си за моряшки сандък; изпразни от чувала дрехите си и ги нареди вътре. Много свободни часове употреби той да изрязва по капака какви не смешни фигури; изглежда, че се опитваше да издълбае посвоему част от сложната татуировка, украсяваща тялото му. Татуировката беше дело на починал пророк и ясновидец от неговия остров; чрез тези

йероглифи той бе изписал върху тялото му пълно обяснение на небето и земята и мистично ръководство на изкуството за достигане на истината; така че личността на Куийкуег беше неразрешена загадка, чудно еднотомно съчинение, чиито тайни не можеше да прочете дори самият той, при все че в тях се блъскаше собственото му сърце; и тези тайни бяха осъдени да изгният заедно с живия пергамент, върху който бяха записани, и да останат докрай неразгадани. Тази мисъл навярно накара Ахав, наблюдаващ една сутрин горкия Куийкуег, да възкликне от сърце, докато се отдалечаваше: — О, дяволски изкушения на боговете!

[1] Заратустра — основател на старата персийска религия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 111

ТИХИЯТ ОКЕАН

Когато, плъзвайки се покрай островите Баши, ние излязохме най-после в просторното южно море, аз бях готов да приветствам с безкрайна благодарност моя скъп Тих океан, ако не за друго, то поне за това, че се бе осъществил дългият копнеж на младостта ми; спокойният океан се простираше на изток от мене в една безбрежна синева.

Някаква незнайна, прелестна тайнственост се крие в това море, чиито нежни и страхотни вълнения са сякаш израз на скрита в дълбините му душа; както земята се разтърсвала според преданието над гроба на свети Йоан Евангелист. Пък и редно е над тези морски пасбища, просторни водни прерии и гробища на четирите континента вълните да се издигат и спускат непрестанно, да се струпват и разливат; защото милиони сплитащи се призраци и сенки, удавени мечти, сънища и блянове, всичко, което ние наричаме живот и душа, лежи тук и продължава да сънува; а вечно бягащите вълни, обръщайки се като спящ човек в леглото си, само отразяват този неспокоен сън.

За всеки мечтателен скитник маг, зърнал Тихия океан, това безбурно море става негова избрана родина. Тук се люлеят централните води на земното кълбо, а Индийският и Атлантическият океан са само негови разклонения. Едни и същи вълни се удрят във вълноломите на новозастроените Калифорнийски брегове, едва вчера издигнати от най-новите човешки поколения, и мият увехналите, но все още разкошни покрайнини на Азия, по-древни от Авраам; а между тях плават като галактики коралови рифове, ниски, безкрайни, неизвестни архипелази и недостъпната Япония. Така тайнственият, божествен Тих океан обгражда целия наш свят, превръща всичките му брегове в един огромен залив, а приливите му са сякаш пулсиращото сърце на земята. Люшкан от вечните вълни, ти започваш да признаваш неволно бога съблазнител и се прекланяш пред Пан.

Но мисълта за Пан едва ли вълнуваше Ахав, когато, застанал като желязна статуя на обичайното си място до средните ванти, вдъхваше несъзнателно с една ноздра захарния мускус от островите Баши (из чиито прелестни лесове сигурно се разхождат нежни влюбени), а с другата съзнателно поемаше соления дъх на новодостигнатото море, морето, в което омразният Бял кит навярно плуваше и сега. Достигнал най-последни почти крайни води, плъзгайки се към японските китоловни райони, старикът се стремеше още по-силно към своята цел. Твърдите му устни бяха стиснати като клещи; разклонените като делта жили по слепите му очи се бяха издули като придошли потоци; и дори когато спеше, изпълваше с кънтящия си вик сводестия трюм:

— Назад! Белия кит плюе черна кръв!

ГЛАВА 112

КОВАЧЪТ

Използвайки приятното, ни топло, ни студено време, което владееше из тия места през тоя сезон, и в очакване на предстоящото оживено преследване, старият ковач Пърт, покрит със сажди и мехури, не бе свалил в трюма подвижната си пещ; след като бе завършил сътрудничеството по направата крака на Ахав; тя си стоеше на палубата, здраво завързана за предната мачта; а към самия ковач се обръщаха с някаква молба ту командирите на лодките, ту харпунджиите, ту гребците — да поправи, да промени или замени някое от разнообразните им оръжия и съоръжения в лодките. Той биваше често заобиколен от нетърпелив кръг клиенти, които настояваха да ги обслужи; понесли в ръка лопати, пики, харпуни и копия, те следяха ревниво и най-малкото движение на почернелите му ръце. Но този старик имаше търпелив чук, движен от търпелива ръка. Никакъв ропот, нетърпение и раздражение. Безмълвен, бавен и тържествен, навел още повече вечно приведения си гръб, той работеше така, като че трудът беше самият живот, а тежките удари на чука — тежките удари на собственото му сърце. Така и беше... Клетникът!

Особената походка на тоя човек, лекото, но мъчително поклащане при ходенето възбуждаше в началото на пътуването любопитство у моряците. И той бе принуден най-после да отстъпи пред настойчивите разпитвания; така всички узнаха срамната история на похабения му живот.

Закъснял в една сурова зимна нощ — и то не без вина — по пътя между две провинциални градчета, полузамаяният ковач усетил, че го обзема страшна дрямка, и се подслонил в някаква полусъборена плевня. Като последица загубил пръстите и на двата си крака. След това признание узнахме постепенно четирите приятни и петото дълго, още незавършило с пълна гибел действие на неговата житейска драма.

Той беше стар, почти шестдесетгодишен мъж, постигнат със zákъснение от онова, което в речника на бедите се нарича разорение.

Бил прочут майстор в своя занаят, имал всякога много работа, притежавал къща с градина, прегръщал млада жена, която подхождала да му е дъщеря, и три весели, румени деца; всеки неделен ден ходел в приятна черква, сгушена в леса. Но една нощ, под прикритието на тъмнината и на коварно предрешване, жесток крадец се вмъкнал в щастливия дом и изнесъл всичко оттам. А най-тъжното било, че ковачът въвел сам, без да подозира, този грабител у дома си. Това било съзаклятникът бутилка. Щом измъкнал тапата ѝ, вражето питие се разляло и отнесло дома. От благоразумие, мъдрост и спестовност ковачницата била преместена в избата на жилището; само че имала отделен вход; така любещата млада жена слушала без досада и с преголямо удоволствие ударите на чука, стоварвани от младата ръка на стария ѝ съпруг; заглушени от стените и пода, отзвучите на тези удари стигали до нея в детската стая, където под мощната, желязна приспивна песен на труда заспивали децата на ковача.

О, човешка мъка! О, смърт! Защо не идваш навреме? Ако бе прибрала стария ковач преди пълното му разорение, младата вдовица щеше да го пожали с приятна тъга, а сираците щяха да си припомнят — когато пораснат — един достопочтен и легендарен баща; и всички щяха да живеят в безгрижно охолство. Но ти скъси дните на добродетелния по-стар брат, от чийто радостен всекидневен труд зависеше препитанието на друго семейство, а остави непотребния старик да доизгние в живота дотолкова, че да бъде по-леко пожънат.

Защо да разказваме по-нататък? Ударите на чука в избата ставали все по-редки и по-редки; и всеки от тях бил по-слаб от предишния; жената седяла смразена на прозореца и гледала със сухи, блестящи очи как децата плачат; меховете се свили; огнището се покрило с пепел; продали къщата; майката потънала във високата трева на гробището; две от децата я последвали; а бездомният самотен старик се запрепъвал по света — завит в траур скитник; и никой не почел мъката му; и посивялата му глава станала посмешище за златистите къдри!

Смъртта изглежда единственият желан край за подобно поприще; но смъртта е само впускане в една странна неznайност; тя е само първо приветствие към необятната далечина, пустиня, вода и безбрежност; така че за погледа на човек, търсец смъртта, но запазил известно предубеждение против самоубийството, всеприемащият и всепоглъщащ океан разстила примамливо своята шир от

невъобразими, привличащи ужаси и чудни, неизживени приключения; а от гълбините на безбрежния Тих океан хиляди сирени пеят: „Елате, разбити сърца! Тук започва нов живот, без провинение в междинна смърт; тук има свръхестествени чудеса, които ще видите, без да трябва да умрете. Елате насам! Погребете се в живот, където омразният и мразещ свят ще ви забрави повече, отколкото в смъртта. Елате насам! Поставете си надгробен камък в гробището и елате тук, където ние ще ви приемем за съпрузи!“

Слушайки тия гласове от изток и от запад, в ранни зори и при залез-слънце, душата на ковача отговорила:

— Да, да. Идвам.

Така заминал Пърт с китоловен кораб.

ГЛАВА 113

КОВАШКАТА ПЕЩ

С разрошена брада, загърнат в грапава престилка от кожа на акула, Пърт стоеше по пладне между пещта и наковалнята, поставена върху желязна подложка, като държеше с едната си ръка над огъня върха на някаква пика, а с другата — меха, когато към него се приближи капитан Ахав с малка, вехта кожена торба. Още преди да дойде до пещта, начумереният Ахав се спря; а Пърт, извадил най-последната пика от огъня, започна да я начуква на наковалнята и от нажежената маса започнаха да излитат гъсти искри, от които някои стигаха до Ахав.

— Това да не са твоите буревестници, Пърт? Те хвърчат всякога по твоя път; и са по-скоро добровестници, само че не за всички... нали виждаш — могат и да те изгорят; но ти... ти живееш сред тях, а пък не са те и опърлили дори.

— Защото съм вече целият изгорял, капитан Ахав — отговори Пърт, като се подпря за миг на чука си; — мъчно мога да бъда опърлен — изгоряло нещо не се опърля.

— Добре, добре, стига. Отпадналият ти глас е прекалено спокоен и смислено-скръбен. Самият аз не съм в рая и не мога да понасям чуждо страдание, ако не е стигнало до безумство. Ти би трябвало да обезумееш, ковачо; казвай, защо не си полудял? Как си могъл да изтърпиш всичко, без да полудееш? Нима небето и до днес те мрази толкова, че не позволява да полудееш?... Какво правеше сега?

— Прековавах върха на стара пика, сър; целият беше само бразди и вдлъбнатини.

— А можеш ли да го изгладиш пак, ковачо, след толкова тежка употреба?

— Мисля, че мога, сър.

— Предполагам, че можеш да изгладиш всякакви бразди и вдлъбнатини, колкото корав и да е металът; така ли е, ковачо?

— Така е, сър; мисля, че мога; всякакви бразди и вдлъбнатини освен една.

— Погледни тогава — извика Ахав, като пристъпи развълнувано и сложи и двете си ръце на раменете на Пърт; — погледни тук... тук... Можеш ли да изгладиш ей такава бразда, ковачо — той прокара ръка по набръчканото си чело; — ако можеш, с готовност ще сложа на наковалнята главата си и ще изтърпя между очите си най-тежкия удар на твоя чук. Отговаряй! Можеш ли да изгладиш такава бразда?

— Та тъкмо тази е, която не мога! Нали казах, че мога да изгладя всякакви бразди освен една.

— Така е, ковачо; тази е тя; неизгладима е тази бразда, човече, защото, макар да я виждаш само на кожата ми, тя е стигнала до костта на черепа и той е цял набръчкан! Но да оставим настрана детинските приказки. Стигат ти за днес прътове и пики. Погледни тук! — Той разтърси кожената торба, сякаш беше пълна с жълтици. — И аз искам да ми направиш харпун; такъв харпун, Пърт, че хиляди дяволи, впрегнати заедно, да не могат да го пречупят; нещо, което да се залепи в кита като собствената му перка. Ето от какво ще го направиш. — Той изпразни торбата върху наковалнята. — Погледни, ковачо, това са все гвоздеи от стоманени подкови за състезателни коне.

— Гвоздеи от подкови ли, сър? Тогава, капитан Ахав, ти имаш най-хубавата и трайна стока, с каквато ние, ковачите, работим.

— Зная, старче, тези гвоздеи ще се споят като туткал от разтопени кокали на убийци. По-бързо! Изкови ми харпуна! Но най-напред ми изкови дванадесет пръчки за дръжката му; после ги усучи и изкови заедно, както се усуква корабно въже! По-бързо! Аз ще раздухвам огъня.

Когато дванадесетте железни пръчки бяха готови, Ахав ги изпита собствено ръчно, като ги превиваше една по една около дълъг, тежък железен болт.

— Негодна! — захвърли той последната. — Преработи я, Пърт!

След като я преработи, Пърт започна да усуква дванадесетте пръчки, но Ахав го спря, като каза, че сам ще приготви желязната дръжка. И с равномерни, задъхани подвиквания той чукаше по наковалнята, Пърт му подаваше една след друга нажежените пръчки, от пламтящата пещ се извиваха огнени езици, а неусетно приближилият парс се бе навел над главата му към огъня, за да

призове върху работата им проклятие или благословия. Но щом Ахав вдигна глава, той се отдалечи.

— Какво ли прави там оная шайка луцифери? — промълви Стъб, поглеждайки от предната палуба. — Тоя парс е чувствителен към огъня като кибритена клечка; пък и сам мирише на огън, като барутник на нагорещен мускет.

Най-последно увитите жезла бяха нагreti за последен път и когато Пърт ги пусна във ведрото с вода, за да ги кали, свистящата пара блъсна право в лицето наведения Ахав.

— Какво, Пърт! Печат ли искаш да ми наложиш? — сви се от болка Ахав. — Да не би да съм изковал желязо за собственото си дамгосване?

— Боже опази, сър, но все пак ме е страх, капитан Ахав. Нали този харпун се приготвя за Белия кит?

— За белия дявол! Острието ще трябва да изковеш сам, човече. Ето ти бръсначите ми от най-хубава стомана, вземи ги и направи острието по-остро от ледените игли в Ледовития океан.

Старият ковач погледна за миг бръсначите, като че не му се искаше да ги вземе.

— Вземи ги, човече, не ми трябва, защото аз вече не се бръсна, не вечерям и не чета молитва, докато... Но хайде на работа!

Острият като стрела стоманен наконечник бе поставен скоро на върха на харпуна, споен вече с дръжката; ковачът се готвеше да нажежи за последен път острието, преди да го закали, и викна на Ахав да постави по-близо ведрото.

— Не, не... не с вода! Искам да го потопя в истинска смъртоносна закалка. Ей, вие! Таштего, Куийкуег, Дагу! Слушайте, езичници! Ще ми дадете ли кръв, колкото да покрия това острие? — И той вдигна високо харпуна. Три черни глави кимнаха в утвърдителен отговор. В езическата плът бяха направени три прореза и харпунът за Белия кит бе закален. — *Ego non baptiso te in nomine patris, sed in nomine diaboli*^[1] — изрева безумно Ахав, докато злоещото желязо погълна със свистене кръщелната кръв.

Като накара да му донесат отдолу всички прътове, Ахав избра един от американски орех, още необелен, и го пхна в желязното гнездо. После развиха ново корабно въже, отрязана няколко десетки ярда и го опънаха на рудана. Ахав го притискаше с крака си, докато

въжето зазвънтя като струна, после се наведе внимателно да го огледа и като не забеляза никакви усуквания, се провикна:

— Добре! Завързвайте го!

Разсукаха въжето от единия край и всяка отделна нишка бе обвита и завързана около желязното гнездо за дръжката; след това закрепиха здраво вътре дървената дръжка; после спуснаха свободния край на въжето до половината на дървото, завързаха го стегнато и го преплетоха и усукаха няколко пъти. Сега вече дръжката, желязото и въжето — като трите орисници — бяха неразделно свързани и Ахав си тръгна мрачно със своето оръжие, а кокаленият му крак и ореховата дръжка на харпуна звънтяха кухо по дъските. Но преди да влезе в каютата, дочу слаб, чудноват, полунасмешлив и безкрайно тъжен звук. О, Пип! Твоят жалък смях, твоят незрящ, но неспокоен поглед, всичките ти странни пантомими се сливаха многозначително с черната трагедия на нерадостния кораб, а заедно с това ѝ се надсмиваха.

[1] Кръщавам те не в името на Отца, а в името на дявола (лат.).
— Б.пр. ↑

ГЛАВА 114

ПОЗЛАТА

Прониквайки все по-дълбоко и по-дълбоко в самото сърце на японските китоловни области, „Пекод“ бе обзет скоро от китоловна треска. Твърде често в тихо и приятно време моряците прекарваха по дванадесет, петнадесет, осемнадесет и двадесет часа в лодките, като ту гребяха с все сила, ту плаваха с вдигнати платна, ту гонеха китовете или по шестдесет-седемдесет минути ги чакаха спокойно да се появят отново на повърхността; но с твърде малка награда за тези трудове.

В такива случаи, под едно неприпичащо слънце, люшкан по цял ден над почти гладки, едва вълнуващи се води, седнал в лодката си, лека като ладия от бряст, в приятелска близост с гальовните вълни, които мъркат и се търкат в борда като домашни котета; в такива времена на сънлив покой, наблюдавайки спокойната красота и блясък на океановата кожа, ти забравяш тигровото сърце, което тупти под нея, и не желаеш да си спомняш, че тази кадифена лапа крие безпощадни нокти.

В такива дни скитникът в китоловната лодка изпитва към морето приятна, синовна, доверчива любов, каквато се изпитва към сушата; то се превръща за него в безкрайна цветуща равнина; и далечните кораби, от които той съзира само върха на мачтите, напредват сякаш не из високи вълни, а из високата трева на вълниста прерия: както конете на преселниците от Далечния запад подават само щръкналите си уши, когато газят невидими из дивната зеленина.

Тесни, дълги, необходими от човешки крак долини; меки скатове на синкави възвишения; а когато над тях се разстила покой или само тихо бръмчене, ти си почти готов да се закълнеш, че уморени от игра деца са заспали в тая самота в приятен майски ден сред разцъфнали горски цветя. И всичко това се слива с твоето мистично настроение, измислицата и действителността се пресрещат, проникват се взаимно и образуват едно неразделно цяло.

Колкото и да са мимолетни, такива успокоителни гледки оказваха своето — макар също така мимолетно — влияние върху Ахав. Но при все че тези тайни златни ключове отваряха сякаш скривалището на собствените му златни съкровища, те потъмняваха веднага от дъха му.

О, тревисти полянки! О, вечнозелени и безкрайни пейзажи на душата! Във вас — макар и отдавна изсушени от суховея на земния живот, — във вас човек може все още да се търкаля като жребче в утринна детелина; и да почувства за няколко бегли мига прохладната роса на безсмъртния живот. Да би могло, Господи, този блажен покой да трае вечно! Но обърканите и объркващи нишки на живота са преплетени в основа и вътък; покоят е пресечен от бури, по една буря за всеки покой. В този живот няма постоянен, неповратен напредък: ние не се движим по определени стъпала, за да спрем на последното; от несъзнателната магия на младенеца, през неразсъждаващата вяра на детето, през съмненията на юношата (всеобща орис), през скептицизма и безверието стигаме най-после до разсъдливия покой на зрелия мъж с неговото вечно „дали“. Но щом минем и през него, започваме отново кръга; ставаме отново младенци, деца, младежи и мъже, оставайки с едно вечно „дали“. Къде е крайното пристанище, от което не ще вдигнем вече котва? В какъв омагьосан ефир плува този свят, на който и най-умореният никога не се насища? Къде се крие бащата на подхвърленото дете? Нашите души са като сираци, чиито невенчани майки са починали при раждането: тайната на бащинството е скрита в техния гроб и ние трябва да слезем там, за да я научим.

В същия този ден, загледан от китоловната лодка към същото златно море, Старбък промълви тихо:

— О, неизповедима прелест, каквато влюбеният вижда във взора на младата си невеста!... Не ми говори за острозьбите си акули, нито за людоедското пиратство! Нека вярата прогони действителността, а въображението да изгони спомените; аз гледам твоите глъбини и вярвам.

А Стъб, приличен на риба с лъскави люспи, подскочи в същата златиста светлина:

— Аз съм Стъб, а Стъб много нещо е видял; но аз, Стъб, се кълна, че Стъб е бил всякога весел!

ГЛАВА 115

„ПЕКООД“ СЕ СРЕЩА С „БЕЧЪЛЪР“^[1]

Вятърът донесе наистина на „Пекод“ доста весели гледки и звуци, няколко седмици след като бе изкован харпунът на Ахав.

Току-що свалил и последното си буре с масло и заключил препълнения си трюм, празнично украсеният Нантъкитски кораб „Бечълър“ плаваше радостно и някак самохвално между пръснатите из акваторията кораби, преди да поеме обратен курс.

Тесни червени панделки се развяваха от шапките на тримата дежурни по мачта; на кърмата беше закачена с дъното надолу празна китоловна лодка; на бушприта се люлееше дългата долна челюст на последния убит кит. По всички ванги се вееха сигнали, вимпели и знамена. Във всеки от плетените кошове на мачтите имаше по две буренца със спермацет, а над тях, на кръстовището на средната мачта, се виждаха по-малки буренца от същата скъпоценна течност; на главната мачта беше закована бронзова лампа.

Както се разбра по-късно, „Бечълър“ имал удивителен успех, още по-чуден поради това, че много други кораби, крайцеруващи из същите води, по цели месеци не могли да уловят нито една риба. „Бечълър“ не само раздавал на срещнатите кораби запасите си от месо и хляб, за да отвори място за много по-ценния спермацет, но дори вземал срещу размяна допълнителни празни бурета, които наредили по палубата и в капитанската и офицерските каюти. Самата маса в офицерската столова била насечена на трески за подпалки, а офицерите се хранели върху широкия капак на бъчва за спермацет, завинтена за пода. В моряшкото отделение моряците запушили с кълчища и смола сандъците си и ги напълнили с масло; разказваха дори шеговито, че готвачът нагодил капак за най-големия си казан и го напълнил със спермацет; стюардът запушил човката на кафеника си, за да напълни и него; харпунджите направили капаци на гнездата за дръжките и ги напълнили; със спермацет било пълно всичко освен

джобовете на капитана — за да държи там ръцете си в знак на самохвалство и задоволство.

Когато този радостен и преуспял кораб се приближи към унилия „Пекод“, от предната му палуба долетяха дивашки звуци от огромни барабани; а когато наближи съвсем, видяхме цяла тълпа моряци, наобиколили огромната топилня, която беше покрита с прилична на пергамент „торба“ — кожа от стомаха на черния делфин, и кънтеше като барабан, удряна дружно от пестниците на екипажа. Помощник-капитаните и харпунджиите танцуваха на горната палуба с тъмнокожите девойки, избягали с тях от Полинезийските острови; а кацнали в една украсена лодка, завързана здраво между предната и средна мачта, трима негри от Лонг Айланд направляваха веселата джига с лъскави лъкове от китова кост. В това време други членове от екипажа се занимаваха шумно със стената на топилнята, откъдето бяха вдигнали огромните казани. Бихте помислили, че събарят проклетата Бастилия — с такива диви викове изхвърляха в морето непотребните вече тухли и мазилка.

Владетел и господар на цялата сцена, капитанът я наблюдаваше от капитанския мостик и веселието изглеждаше устроено като че само за негово лично развлечение.

Ахав стоеше също на капитанския си мостик — разчорлен, мрачен, упорито унил; и когато двата кораба се изравниха — единият, ликуващ за това, което бе вече прекарал, другият — изпълнен с опасения за това, което му предстоеше, — двамата капитани отразяваха поразително двете противоположни съдби.

— Ела при нас, ела при нас! — викаше веселият командир на „Бечълър“, като вдигаше бутилка и чаша.

— Виждал ли си Белия кит? — изръмжа в отговор Ахав.

— Не, само съм чувал за него, но не вярвам, че съществува — каза безгрижно другият. — Ела при нас!

— Прекалено весел си. Карай напред! Загуби в хора?

— Може да се каже, че нямам... само двама островитяни; но ела при нас, старче! Лесно ще разведря челото ти. Хайде, ела, весело е у нас; корабът ни е пълен, връщаме се вкъщи!

— Колко невероятно безцеремонни са глупците! — промълви Ахав и добави високо: — Казваш, че корабът ти бил пълен и се връщаш вкъщи; а моят е празен и отива на лов. Затова да вървим — ти

по своя път, аз по моя. Хей, на предната палуба! Вдигнете всички платна и напред!

И така, докато единият кораб се носеше весело с попътния вятър, другият плаваше упорито срещу него; когато се разделиха, моряците от „Пекод“ изпратиха с продължителни, тъжни погледи отдалечаващия се „Бечълър“, но никой от „Бечълър“ не погледна към тях — толкова погълнати бяха всички от шумната си веселба. А пък Ахав, облегат на парапета и загледан в плаващия към родината кораб, извади от джоба си малка стъкленичка, сякаш искаше да свърже две далечни възпоминания; защото стъкленичката беше пълна с пръст от Нантъкит.

[1] Ерген (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 116

ИЗДЪХВАЩИЯТ КИТ

В живота нередко се случва, щом край борда ни минат любимци на съдбата, ние също — унили дотогава в пълното затишие — да усетим как тласкащият ветрец надува и собствените ни платна. Така стана, както изглежда, и с „Пекод“. Още на следния ден от срещата с „Бечълър“ бяха забелязани китове и четири от тях бяха убити; единият от самия Ахав.

Беше късно следобед, когато кървавата битка завърши и плавайки в прекрасното море и небе на залеза, слънцето и китът угаснаха тихо, в поруменелия въздух се понесе такава сладостна тъга и молитвен шепот, щото човек би казал, че испанският ветрец откъм манастирските долини на Манила, превърнал се необяснимо как в мореплавател, витае над морето, натоварен с вечерни псалмопения.

Успокоен, но още дълбоко унил, Ахав се бе отдалечил от кита и наблюдаваше от стихналата лодка последните му издихания. Защото странното зрелище при умирането на всеки спермацетов кит — издъхващ с обърната към слънцето глава, — това странно зрелище в подобна тиха вечер бе пробудило у Ахав непозната досега почуда.

— Как бавно и неотстъпно, с последно предсмъртно усилие, обръща той към него своето почитително и умоляващо чело. И той е поклонник на огъня — верен, баронски предан васал на слънцето!... О, какви безкрайно прелестни гледки е трябвало да видят тези безкрайно възхищаващи се очи! И тук, заключен отвред във воден кръг; отвъд гмежта на човешките радости и скърби, в чистосърдечното и безстрастно море, където никаква скала не предоставя скрижали за предания, където от незапомнени китайски вечности вълните се люшкат в безответна самота; като звездите, блещукащи над незнайните извори на Нигер; и тук животът умира с лице към слънцето, изпълнен с вяра; но погледни! Още щом умре, смъртта завъртва тялото и го праща в друга посока.

О ти, тъмна индуска половина на естеството, изградила от костите на удавници своя собствен престол някъде в сърцето на пустинния океан, ти, безбожна царице, разговаряш съвсем искрено с мене във всепогубващия тайфун и в гробния покой на последвалото го затишие. И този твой кит, обърнал към слънцето издъхващата си глава и отвърнал я отново, е също поука за мене. О, скрепено с троен обръч и здраво споено могъщо бедро! О, високо устремен фонтан, сияещ с всички багри на дъгата! Напразно единият от вас се бори, напразно другият блика! Напразно, о кит, ти търсиш защита от всеживителното слънце, което само поражда, но не възвръща живота. И все пак ти, о тъмна половино на света, ме приспиваш с още по-горда, макар и помрачна вяра. Всички безименни, погълнати от тебе преплетени отломки плават тук под нозете ми; и аз се нося над вълните, поддържан от превърнатите във вода дихания на отдавна живели неща.

Привет, вечен привет, о море; само в твоето нестихващо вълнение буйната птица намира покой. Роден от сушата и откърмен от морето, макар че съм отгледан сред хълмове и долини, все пак вълните са млечните ми братя!

ГЛАВА 117

КИТОВА ВАХТА

Четири убити тази вечер кита бяха издъхнали далеко един от друг; единият далеко към ветрената страна; другият — по-близкият — към подветрената; третият към носа; четвъртият зад кърмата. Трите последни бяха прибрани до кораба още преди настъпването на нощта; но най-далечният бе прибран едва на следното утро; така че лодката, която го бе убила, прекара цялата нощ край него; а лодката беше на Ахав.

Прътът с флага бе забит точно в дихателния отвор на мъртвия кит; закаченият на върха фенер хвърляше мигаща, мътна светлина върху лъскавия черен гръб и по далечните полунощни вълни, които се плискаха леко в грамадния труп, като тих прибой в брега.

Ахав и целият екипаж на лодката му изглеждаше заспал, с изключение на парса; свит до носа, той наблюдаваше призрачната игра на акулите, които удряха с опашките си леките кедрови дъски. Във въздуха трептеше странен звук като стон на легионите неопростени призраци от Гомор, витаещи над Асфалтовото^[1] море.

Трепнал в съня си, Ахав се озова лице с лице срещу парса; обгърнати от нощния мрак, те приличаха на последните жители в залян от потопа свят.

— Пак същият сън — каза Ахав.

— Катафалката ли? Нали ти казах, старче, че няма да имаш нито катафалка, нито ковчег?

— Кой загинал на море има катафалка?

— А пък аз ти казах, че преди да умреш при това плаване, трябва непременно да видиш две катафалки в морето; първата няма да е сътворена от човешка ръка; а видимото дърво на втората трябва да е израснало в Америка.

— Така, така; странна гледка ще е, парсе... катафалка с пера плава из океана и вълните гробари се клатушкат след нея. Хее! Такова зрелище не ще видим скоро.

— И да вярваш, и да не вярваш, старче, няма да умреш, докато не го видиш.

— А за тебе какво се разправяше?

— И накрая дори пак ще вървя пред тебе като твой лоцман.

— И като заминеш преди мене — ако се случи такова нещо, — преди да те последвам, ще трябва да ми се явиш, за да ме поведеш, така ли? Добре тогава; ако вярвах на приказките ти, лоцмане, те биха били двоен залог, че ще убия Моби Дик и ще остана жив след него.

— Ето ти и трети залог, старче — каза парсът и очите му блеснаха като светулки в тъмнината... — Само коноп^[2] може да те убие.

— Искаш да кажеш — бесилото... Безсмъртен съм тогава и на суша, и на море — изсмя се подигравателно Ахав. — Безсмъртен и на суша, и на море!

И двамата замълчаха изведнъж. В сивата утринна дрезгавина заспалият екипаж се надигна от дъното на лодката и още преди пладне мъртвият кит бе докаран до борда на кораба.

[1] Мъртвото море. — Б.пр. ↑

[2] Нетр (англ.) — коноп и въже за бесене — игра на думи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 118

КВАДРАНТЪТ

Китоловният сезон за екватора най-после приближаваше; и всеки път, когато Ахав, идвайки от каютата си, поглеждаше нагоре, бдителният рулеви сграбчваше с подчертано усърдие румпела, а нетърпеливите моряци изтичваха към вантите и заставаха там, втренчили поглед в закования дублон, очаквайки с нетърпение заповедта за поемане курс към екватора. Не след много заповедта дойде. Беше точно по пладне; Ахав, седнал на носа на своята високо окачена лодка, започваше обичайното си всекидневно наблюдаване на слънцето, за да определи на каква географска ширина се намира.

Летните дни в Японско море приличат на лъчезарни потоци светлина. Намигващото японско слънце е сякаш пламтящият фокус на огромното възпламенително огледало — стъкления океан. Небето изглежда лакирано; никакво облаче по него; кръгозорът се люшка и тази голота на несмекченото сияние е като непоносимия блясък на Божия престол. Добре че квадрантът имаше оцветени стъкла, през които Ахав гледаше слънчевия плам. Полюшквайки се според клатушкането на кораба, вдигнал до очите си своя астрологически инструмент, той стоя известно време така до точния миг, когато слънцето стигна точния меридиан. Докато Ахав беше изцяло погълнат от това занимание, парсът бе коленичил на палубата и вдигнал глава, гледаше също така слънцето; само че очите му бяха полузакрити от клепачите, а дивото му лице беше безстрастно като пръст. Необходимото наблюдение бе най-после завършено и Ахав пресметна с молив върху кокаления си крак на каква географска ширина се намира в тоя миг. После, след кратка замечтаност, погледа отново към слънцето и промълви на себе си:

— О ти, морски фар! Ти, недостижими, могъщ лоцмане! Ти ми казваш непогрешимо вярно къде съм сега... но можеш ли да ми дадеш и най-малко указание къде ще бъда? Или да ми кажеш къде е сега едно друго същество? Къде е Моби Дик? Ти сигурно го виждаш в тоя миг.

Моите очи гледат окото, което в този миг го вижда; окото, което гледа незнайните неща от отвъдната твоя страна, о слънце.

Той погледна отново своя квадрант, прибра едно след друго всичките му кабалистични приспособления, замисли се пак и промълви:

— Глупава играчка! Детско забавление на високомерни адмирали, комодори и капитани; хората се перчат с тебе, с твоето изкуство и мощ; но какво можеш да сториш ти, освен да посочиш жалката, нищожна точка на просторното земно кълбо, където се намиращ самата ти заедно с ръката, която те държи; и нищо, нищо повече! Ти не можеш да кажеш къде ще бъде утре по пладне някоя капка вода или някое зрънце пясък; и все пак въпреки безсилието си нахалничиш пред слънцето! Наука! Проклетата да си, суетна играчко! Проклето да е всяко нещо, което насочва погледа на човека към небесата, чието ярко сияние може само да го изгори, както твоята светлина, о слънце, изгаря сега старческите ми очи! Към земните кръгозори са насочени от природата очите на човека; не поглеждат те от темето, както би било, ако Бог би искал да гледаме към неговите небеса. Проклет да си, квадранте — захвърли го той на палубата, — не ще се ръководя вече по тебе в земния си път; само корабният компас и лаг ще ме водят и ще ми сочат мястото ми в морето. Да — спусна се той от лодката на палубата, — ей така ще те стъпча, ненужна вещ, която сочи плахо висините; така ще те стъпча и унищожа!

Докато побеснелият старик говореше така и тъпчеше уреда ту с живия, ту с мъртвия си крак, едно презрително ликуване, отнасящо се сякаш за Ахав, и едно фаталистично отчаяние от собствената му участ оживиха за миг нямото, неподвижно лице на парса. Той стана и се измъкна безшумно; моряците, ужасени от вида на своя капитан, се струпяха на предната палуба, а пък Ахав, започнал да се разхожда назад-напред, се провикна:

— На вантите! Рул направо!... Вдигайте платната! В един миг реите бяха обърнати, корабът се полуизви и трите стройни мачти, закрепени здраво за дългия му корпус, заприличаха на тримата римляни хорациевци, които се завъртват на един-единствен жребец.

Застанал между двата стълба на бушприта, Старбък наблюдаваше тежкото придвижване на „Пекод“ и на самия Ахав, който куцаше по палубата.

— Седял съм пред запалено огнище и съм наблюдавал как изгаря пламтящият мъченически живот; гледал съм го, докато угасне и се превърне в мъртва пепел. Какво ще остане, океанско старче, и от твоя бурен живот освен една шепа пепел?

— Така е — обади се Стъб. — Да, така е; чувах и Ахав да казва: „Някой тика тези карти в старите ми ръце и ме заклева да играя с тях и с някои други.“ Дявол да ме вземе, Ахав, ти постъпваш правилно; играй играта и умри в нея!

ГЛАВА 119

СВЕЩИТЕ

В най-топлите страни се крият най-жестоки нокти; бенгалският тигър се спотайва във вечнозелени уханни лесове. В най-лъчезарните небеса се таят най-смъртоносни мълнии; великолепната Куба познава смерчове, каквито не са опустошавали никога спокойните северни страни. Та и в искрящите води на Японско море мореплавателят се среща с най-ужасната от всички бури — с тайфуна. Той се разразява понякога от безоблачно небе, както бомба избухва над стреснат в съня си град.

В тоя ден „Пекод“ остана привечер без платна и трябваше да се бори с голи мачти с тайфуна, който го пресрещна. Когато се стъмни, небето и морето тътнеха, раздирани от мълнии и светкавици, а по голите мачти се развяваха разкъсани платна, които първият порив на бурята бе оставил за по-нататъшно свое забавление.

Вкопчил се в едно въже, Старбък стоеше на капитанския мостик и при всяко светване на мълния поглеждаше нагоре, да види какви нови пакости може да са станали в преплетените ванти; а Стъб и Фласк ръководеха издигането и по-здравото завързване на китоловните лодки. Но всичките им усилия изглеждаха напразни. При все че бе издигната до най-горния край на макарата, изложената към вятъра лодка (на Ахав) не можа да бъде спасена. Една огромна вълна връхлетя наклонилия се борд на кораба, разцепи дъното на лодката откъм кърмата и я остави да се оцежда като сито.

— Лоша работа, лоша работа, мистър Старбък — каза Стъб, като погледна повредената лодка. — Морето ще я кара, както си знае. Поне Стъб не може да се бори с него. Виждате ли, мистър Старбък, вълната се засилва много отдалеко, преди да връхлети — обиколила е целия свят и едва тогава скача! А пък аз, за да я пресрещна, мога да се засиля само пряко палубата. Но все едно... всичко е забава: така казва старата песен... — Запява:

*Бушува пак водата
и веселият кит
опашката си мята...*

*Тъй смешен и забавен,
игрив и шеговит,
и фокусник прославен
е океанът, хей!*

*Щом облаци доплават —
и бирата шуми,
разпенена тогава...*

*Тъй смешен и забавен,
игрив и шеговит,
и фокусник прославен
е океанът, хей!*

*А кораби разбива
сърдитата вълна
и бирата разлива...*

*Тъй смешен и забавен,
игрив и шеговит,
и фокусник прославен
е океанът, хей!*

— Млъкни, Стъб — извика Старбък. — Остави тайфуна да пее и да свири на арфа с нашите ванти; ако си храбрец, мирувай!

— Само че не съм храбрец; нито съм казвал някога, че съм храбрец; аз съм страхливец; и пея, за да си давам кураж. Ще ви кажа, мистър Старбък, че можете да ме накарате да млъкна на тоя свят, само ако ми прережете гръкляна. А пък и тогава, обзалагам се на десет срещу едно, ще ви изпея едно славословие.

— Безумец! Гледай с моите очи, ако нямаш свои!

— Какво? Та как можете да виждате вие по-добре в тъмната нощ от някого друго, дори и от последния глупак?

— Слушай! — викна Старбък, като сграбчи Стъб за рамото и посочи с ръка посоката, откъдето духаше вятърът. — Не забелязваш ли, че бурята идва откъм изток, точно там, за където Ахав е тръгнал да търси Моби Дик? Откъм посоката, която той пое днес по обед! Погледни и лодката му: къде е разцепена? На дъното, на кърмата, където той има обичай да стои... тъкмо неговото място е разцепено, човече! А сега скачай през борда и продължавай да пееш, щом не можеш друго!

— Нищо не разбрах: какво надуваше?

— Да, покрай нос Добра надежда е най-краткият път за Нантъкит — си заговори неочаквано Старбък, без да обръща внимание на въпроса на Стъб. — Бурята, която се блъска в нас и може да ни превърне в трески, ние можем да използваме за попътен вятър, който да ни върне къщи. Там, към наветрената страна, е гибелен мрак, но към подветрената страна, към родината... виждам, че просветва, и то не от мълния.

В този миг, в дълбокия мрак между двете светкавици, някой изрева до него, а почти веднага отгоре изтрещя гръмотевица.

— Кой е?

— Старият гръм! — обади се Ахав, придвижвайки се опипом покрай фалшборда към вдлъбнатината за изкуствения си крак; но пречупени огнени копия му показаха внезапно пътя.

Както на сушата гръмоотводът на някоя кула отвежда в земята смъртоносния ток, така нещо подобно на гръмоотвод отвежда от върха на всяка мачта електрическият ток в морето. Но тъй като долните краища на тези гръмоотводи трябва да се намират на голяма дълбочина, за да не влизат в допир с кила, а пък ако се влачат постоянно във водата, могат да причинят доста злополуки — независимо от това, че могат да се преплетат с вантите и да пречат на движението на кораба, — затова долните краища на корабните гръмоотводи невинаги висят през борда, а обикновено завършват с тънки дълги халки, та да могат в зависимост от нуждата да бъдат лесно закачени за веригите отвън или спускани в морето.

— Гръмоотводите! Гръмоотводите! — викна към екипажа Старбък, стреснат внезапно от ярките светкавици, току-що осветили с

факелни стрели пътя на Ахав към мястото му. — Спуснати ли са през борда? Спускайте ги! По-бързо!

— Стой! — кресна Ахав. — Ще играем честно, макар и да сме по-слабата страна. Аз бих поставил гръмоотводи на Хималаите и Андите, за да опазя целия свят! Но никакви предимства за мене! Оставете ги на мястото им, сър!

— Погледнете горе! — извика Старбък. — Светиелмови огньове!

[1]

По всички ръбове на реите трептяха бледи пламъчета; а трите високи мачти, всяка с тризъб гръмоотвод от три извисяващи се бели пламъка, горяха безшумно в наситения със сярна въздух като три огромни восъчни свещи пред олтар.

— По дяволите лодката! Карай да върви! — чу се в този миг гласът на Стъб, когато, повдигната от една тежка вълна, собствената му лодка притисна силно ръката, с която той прибираще въжетото на гръмоотвода. — Дявол да я вземе! — Но като се отдръпна на палубата и зърна огньовете, добави с внезапно променен глас: — Свети Елм, смили се над нас!

Ругатните са за моряка обичайни приказки; той ругае в унеса на затишието и в ноктите на бурята; ругае от върха на най-горната рея, откъдето най-често се озовава в кипящото море; но при всичките си пътешествия по море нарядко съм чувал някой да ругае, когато Бог е слагал върху кораба своя огнен пръст; когато неговото „Мене, мене, текед, упарсин“ се е преплитало с въжетата и вантите.

Докато белият пламък гореше горе, омагьосаният екипаж почти не продумваше; всички се бяха струпали на предната палуба, а очите им блестяха в бледото сияние като далечни съзвездия. Очертавайки се в призрачната светлина, огромният черен Дагу, израснал в тройни размери, беше като че самият тъмен облак, от който бе току-що паднала мълнията. Полуотворените уста на Таштего разкриваха белите му като на акула зъби, по които сякаш пламтяха Светиелмови огньове; а озарените от вълшебната светлина татуировки на Куийкуег горяха по тялото му със сатанински син пламък.

Гледката се разсея постепенно с бледата светлина, а „Пекод“ и всички по палубата му бяха обгърнати отново от гробовния саван на нощта. След една-две минути, придвижвайки се към носа, Старбък се блъсна в някого. Беше Стъб.

— Как мислиш сега, човече? Чух те преди малко — думите ти не бяха вече като в песента.

— Не, не бяха; казах свети Елм да се смили над всички нас; и все още се надявам, че ще се смили. Но дали се трогва от натъжени лица?... Няма ли сърце да се засмеят? Погледнете, мистър Старбък... Само че е много тъмно за гледане. Слушайте тогава: аз смятам пламъка на мачтите за добър знак, защото те са забити в трюма, който ще бъде претъпкан със спермацетово масло; а този спермацет, разбирате ли, ще се просмуче в мачтите като сокове в дърво; да, нашите три мачти ще светят пак като три спермацетови свещи... Добро знамение е това.

В този миг Старбък зърна лицето на Стъб, което започна да се очертава в мрака. После погледна нагоре и извика:

— Гледайте! Гледайте!

Високо извисеният пламък се бе появил отново, двойно попризрачен в своята бледност.

— Свети Елм да се смили над всички ни! — извика отново Стъб.

В подножието на средната мачта, точно под дублона и пламъка, парсът бе коленичил пред Ахав, но бе наклонил глава малко встрани; а съвсем близо, на извитите увиснали въжета, за които закрепваха една напречна греда, неколцина моряци, преустановили работата поради светкавиците, се притискаха един до друг, увиснали във въздуха като вкочанени оси върху приведен клон на овощно дърво. В различни омагьосани пози, прави, пристъпващи или бягащи като вкаменените скелети в Херкулан, другите се бяха вковали на палубата; но очите на всички бяха втренчени нагоре.

— Така, така, хора! — извика Ахав. — Гледайте! И добре запомнете; белият пламък осветява пътя ни към Белия кит! Подайте ми халките на гръмоотвода от главната мачта; искам да усетя как бие тоя пулс и моят до него; кръв и огън! Така!

После се обърна, стиснал здраво в лявата си ръка последната халка, и стъпи върху парса; устремил поглед нагоре, вдигнал високо дясната си ръка, той сякаш се вкова пред извисената тривърха огнена триоца.

— О, ясен дух на ясения огън, комуто се покланях някога като парс из тия морета, докато насред свещенодействието ти ме изгори така, че нося белега ти и до днес; познавам те, о ясен дух, и зная, че

истинското поклонение пред тебе се нарича дързост. Тебе не ще смилити любов, нито почит; а за ненавист можеш само да убиеш и убиваш всички. Пред тебе не стои сега безстрашен глупак. Признавам твоята безмълвна, неуловима мощ; но до последното издихание на бурния си живот ще оспорвам безусловната ѝ, ненакърнена власт над мене. Тук посред олицетвореното безличие стои личност. При все че в най-добрия случай тя е само една точка, откъдето и да идвам, накъдето и да отивам, докато живея своя земен живот, аз съм царствена личност и съзнавам царските си права. Но войната носи страдание, а ненавистта — скръб. Яви се в най-низшата проява на любов и аз ще коленича и ще те целуна; яви се в най-висшата проява на неземна сила с флотилии от претоварени светове, ще остана равнодушен пред тях. О, ясен дух, който си ме създал от своя огън, като истинско дете на огъня, на тебе го връщам заедно с последния си дъх!

(Внезапни светкавици; деветте пламъка на мачтите стават тройно по-високи; Ахав, както и всички други затворил очи, притиска клепките с дясната си ръка.)

— Признавам твоята безмълвна, неуловима мощ; нали го казах вече? И при това казах го по своя воля; и сега дори не изпускам гръмоотвода. Ти можеш да ме ослепиш; но аз ще се движа тогава опипом. Можеш да ме изгориш; но аз ще се превърна в пепел. Вземи като дан тия жалки очи и тия ръце капаци. Аз не бих взел подобна дан. Светкавицата пронизва черепа ми; очните ябълки ме болят; очуканият ми мозък е сякаш извън главата и се търкаля по зашеметяващ наклон. Ох, ох, и ослепял ще продължа да разговарям с тебе. Макар и да си светлина, ти изхождаш от мрака; а пък аз съм мрак, изхождащ от светлината, изхождащ от тебе! Стрелите престават; отварям очи; виждам ли, или не? Огньовете горят! О, великодушни! Прославям сега моя произход; но аз познавам само пламения си баща; нежната майка не зная. Какво си сторил с нея, жестоки? Ето моята загадка; но твоята е по-голяма. Ти не знаеш как си се появил, затова се наричаш несътворен; не знаеш началото си, затова се наричаш безначален. Аз зная за себе си това, което ти не знаеш за себе си, о всемогъщи. Над тебе, о, ясен дух, съществува неразкрита сила, за която твоята вечност е само време, а творческата ти мощ е просто несъзнателен труд; при тебе, през пламтящата ти същност моите изгорени очи съзират смъртно тази сила. О, ти, бездомен огън, ти, вековечен отшелник, и ти имаш своя несподелима загадка, своя несподелена тъга. И отново, с горда

мъка, съзирам тук своя родител. Извисявай се, лети до небесата! И аз излитам с тебе; и аз изгарям с тебе; с радост бих се слял с тебе; и без покорство те боготворя!

— Лодката! Лодката! — извика Старбък. — Погледни лодката си, старче!

Харпунът на Ахав, изкован в огнището на Пърт, беше здраво завързан за своята отдалеко видима кука и се подаваше извън носа на лодката; но вълната, разцепила дъното ѝ, бе свалила кожения калъф и на върха на стоманеното острие блестеше сега равен, раздвоен блед пламък. Докато безгласният харпун гореше като змийски език, Старбък сграбчи Ахав за ръката:

— Господ, сам Господ е против тебе, човече! Не продължавай! Злополучно е това пътуване; лошо започна, лошо върви; остави ме да обърна реите, докато е възможно, и да тръгнем към къщи с попътния вятър в по-щастливо плаване от досегашното.

Дочул думите на Старбък, обзетият от ужас екипаж се втурна веднага към въжетата — при все че ни едно платно не бе останало на реите. За миг изглеждаше, че моряците споделят напълно мислите на изплашения помощник-капитан; почнаха да се дочуват почти бунтарски викове. Но Ахав захвърли на палубата звънтящите халки на гръмоотвода, грабна горящия харпун, размаха го като факла и се закле, че ще пониже с него първия моряк, който би дръзнал да разхлаби някое въже. Вцепенили се от неговото изражение, а още повече от огненото острие в ръката му, хората отстъпиха уплашено; и Ахав продължи:

— Клетвата да гоните Белия кит свързва и вас така, както и мене; а старият Ахав е свързан с нея телом и духом, с цялото си сърце и целия си живот. И за да разберете каква песен отмерва това сърце, погледнете: така угасявам аз и последния страх!

И с един мощен дъх изгаси пламъка на харпуна.

Както в ураган из равнината хората бягат от самотния исполински бряст, чиято височина и огромност го правят още по-опасен, защото са прицел на мълниите, така при последните думи на Ахав моряците се отдръпнаха от него, недоумяващи и ужасени.

[1] Електрически искри по гръмоотводи и др. по време на буря.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА 120

НА ПАЛУБАТА, КЪМ КРАЯ НА ПЪРВАТА НОЩНА ВАХТА

(Ахав е застанал до руля. Старбък се приближава до него.)

— Трябва да спуснем горната рея на главната мачта, сър. Връзката е съвсем разхлабена, а подветреното въже е почти разсукано. Да спускам ли, сър?

— Нищо няма да спускаш. Затегни платното. Ако имах допълнителни платна, бих вдигнал и тях.

— Сър!... За бога... сър!

— Какво пак?

— Котвите ще се откъснат, сър. Да ги прибера ли на борда?

— Нищо няма да спускаш и нищо няма да прибираш; само ще закрепши всичко. Вятърът се засилва, но не е достигнал още стрелките в таблиците ми. По-бързо, погрижи се да изпълнят всичко!... Кълна се в мачтите и кила! Той ме смята за гърбавия скипер на някоя каботажна черупка. Да спуснем реята на главната мачта ли? О, глупци! Най-високите мачти са създадени за най-силни ветрове, а мачтата на моя мозък се извисява сега досред разкъсаните облаци на бурята. Да я свалят ли! Само страхливците свалят във време на буря мачтата на своя мозък. Каква олелия е горе! Бих я нарекъл дори величествена, ако не знаех, че колските са шумна болест. Лекарство, лекарство трябва да се вземе!

ГЛАВА 121

ПОЛУНОЩ ПРЕД ФАЛШБОРДА НА ПРЕДНАТА ПАЛУБА

(Стъб и Фласк са праметнали крак през него и закрепват висящите котви.)

— Не, Стъб, ти можеш да блъскаш, колкото си щещ, този възел, но няма да изблъскаш у мене това, което току-що каза. Колко време има, откакто каза точно обратното? Не каза ли веднъж, че корабът, с който ще замине Ахав, трябвало да плати допълнителна застраховка, като че бил натоварен с бурета барут на задната палуба и кутии с кибрит на предната? Признавай, не каза ли така?

— Добре, да предположим, че съм казал. Какво от това? Оттогава аз промених отчасти кожата си, защо да не съм променил и ума си? Освен това, дори да предположим, че наистина сме натоварили бурета барут на задната палуба и кибрит на предната — как ще може кибритът да се запали при тази влага? Слушай, човече, ти имаш чудесна червена коса, но и ти не можеш да се подпалиш. Отърси се, Фласк; ти си цял водолей или водоносен. Можеш да напълниш цели кани от пазвата си. Не разбираш ли, че за тия извънредни рискове морските застрахователни дружества вземат извънредни гаранции? Та ние сме пожарни маркучи, Фласк. Почакай малко, ще ти отговоря и на другия въпрос. Най-напред вдигни крака си от върха на котвата, за да прекарам въжетото; а сега слушай. Каква огромна разлика има между това да държиш гръмоотвода на главната мачта във време на буря и да седиш във време на буря до мачта, която няма гръмоотвод? Не разбираш ли, дръвнико, че за този, който държи гръмоотвода, няма никаква опасност, докато не бъде ударена мачтата? Какво разправяш тогава? На сто кораба надали един има гръмоотводи, да, човече, и Ахав — както и всички ние — беше изложен на опасност точно толкова, колкото екипажите на десетте хиляди кораба, плаващи понастоящем из моретата. Предполагам, Ледорез, че ти би желал да видиш всеки човек

да се движи с малък гръмоотвод, забоден на шапката му като килнатото перо на милиционерски офицер, а долният му край да се влачи отзад като пояс. Защо не разсъждаваш, Фласк? Толкова лесно е да разсъдиш — защо не разсъждаваш? Човек и с половин око дори може да разсъждава.

— Не знаех това, Стъб. Понякога изглежда доста мъчно.

— Да, мъчно е да се разсъждава, когато си измокрен до кости; това е вярно. А пък аз съм вечно здраво измокрен от тоя дъжд. Няма значение; поемай въжето и ми го предай. Струва ми се, че ние завързваме тия котви така, сякаш няма да ги употребяваме вече. Връзваме двете котви, Фласк, като че връзваме някому ръцете на гърба му. И то какви едри, благородни ръце! Със стоманени пестници, а? И как стискат! Питам се, Фласк, дали светът е закотвен някъде? Ако е, трябва да се люшка на невероятно дълго въже. Хайде, стегни този възел и свършено. Така след акостиране на суша мълния на борда е най-приятното нещо, което може да те сполети. Слушай, вдигни краищата на палтото ми, ако обичаш! Благодаря. Сега се смеят на дългите палта; но аз мисля, че при всички морски бури трябва да се носи дълго палто. Водата се оцежда по-лесно от увисналите му краища. Същото е и с триъгълните шапки: ъглите са като улеи на стряха, Фласк. Не признавам вече никакви моряшки куртки и широкополи шапки; ще се обличам с фрак и ще нося бобров калпак; така. Ехеей! Хвъркна моряшката ми шапка! Господи, Господи, могат ли от небесата да духат толкова невъзпитани ветрове? Лоша нощ, момче.

ГЛАВА 122

ПОЛУНОЩ ГОРЕ. ГРЪМОТЕВИЦИ И СВЕТКАВИЦИ

(Най-горната рея на главната мачта. Таштего прекарва нови възета по нея.)

— Хм, хм, хм. Няма ли да престанат тия гръмотевици! Прекалено гърми по тия места. А каква полза от гръмотевиците? Хм, хм, хм! Не ни трябват гръмотевици; ром ни трябва; дай ни чашка ром. Хм, хм, хм!

ГЛАВА 123

МУСКЕТЪТ

В разгара на тайфуна рулевиът до кокаления румпел на „Пекод“ бе отхвърлян много пъти към палубата от сътресенията; защото допълнителните въжета, с които румпелът бе закрепен за избягване на злополука, се бяха разхлабили и той неизбежно отскачаше.

В такава яростна буря, когато корабът е само една подхвърляна от вятъра топка, не е необичайно стрелките на компаса да почнат от време на време да се въртят лудо. Така стана и на „Пекод“; почти при всяко сътресение рулевиът забелязваше изумителната бързина, с която те се завъртват по картата; а едва ли някой може да гледа подобно нещо без дълбоко вълнение.

Няколко часа след полунощ тайфунът стихна дотолкова, че с неуморните усилия на Старбък и Стъб — единият зает на предната, другият на задната палуба — развяваните останки на триъгълното платно към носа на кораба, както и платната на първата и средната мачта, бяха освободени и се надуваха към подветрената страна като крилата на летящ сред буря албатрос.

Съответните три нови платна бяха завързани и вдигнати, а по-назад бе поставено допълнително платно; така че корабът започна да плава отново с известна точност и на рулевиъ бе съобщен отново курсът — засега изток-югоизток, — който трябваше да държи, доколкото беше възможно. Защото по време на бурята той бе насочвал кораба, както позволяваха условията. Но докато той поддържаше кораба колкото е възможно по-близо до определения курс, наблюдавайки непрестанно компаса, уви! Чудесен знак! — вятърът задуха отзад... и от насрещен се превърна в попътен! Рейте бяха веднага обърнати с веселата песен:

О, попътен вятър!
О, радвайте се, хора!

която моряците запяха от радост, че това многообещаващо събитие промени толкова скоро злокобните предвещания, които го бяха предшестваха.

В изпълнение на непрекословната заповед на командира — да му се долага незабавно, по всяко време на денонощието, за всяка промяна, станала на палубата, — щом обърна, макар и с мрачно колебание, платната в съответствие с вятъра, Старбък слезе машинално да уведоми капитан Ахав за това обстоятелство.

Преди да почука на вратата на каютата, той се поспря неволно за миг. Лампата пред капитанската каюта се люшкеше ту на една, ту на друга страна, като мигаше и хвърляше пресечени сенки по заключената врата на стареца — тънка врата със заковани щори вместо горна дъска. Около усамотената в долната палуба каюта владееше тишина, изпълнена с приглушеното буботене на ревящата стихия. Изправените до предната преграда пълни мускети лъщяха на лавицата си. Старбък беше честен и правдив човек; когато зърна мускетите, някаква зла мисъл се промъкна неизвестно как в сърцето му; но се сля веднага с безразличните или добри свои спътници, така че и самият Старбък едва ли я осъзна в момента.

— Щеше да ме застреля веднъж — промълви той; — ей този мускет вдигна срещу мене... с обкованата дръжка; я да го пипна... да го повдигна. Странно, че аз, който съм боравил с толкова смъртоносни копия, мога да треперя така. Дали е пълен? Трябва да видя. Да, пълен е; има и барут в барутника... Лошо. Не е ли по-добре да го изхвърля?... Не, ще почакам. Ще се излекувам от тази мисъл. Ще държа здраво в ръка мускета, докато мисля... Дошъл съм да му съобщя, че имаме попътен вятър. Но дали е попътен? Попътен към смърт и гибел... попътен към Моби Дик. Попътен вятър, изгоден само за тази прокълната риба... Ето, тази същата цев вдигна той към мене!... Същата, именно тази... която държа, щеше да ме убие с това нещо, което е сега в ръката ми... А би бил готов да убие и целия екипаж. Нали каза, че нямало да прибере платната при никаква буря? Не стъпка ли прекрасния си квадрант и не налучква ли опипом пътя си из тия гибелни води, уповавайки се само на постоянно объркващия ни лаг? Не се ли закле и посред тайфуна, че не му трябват никакви гръмоотводи? Нима ще търпим послушно този обезумял старец да

влече заедно със себе си към гибел целия екипаж?... Да, той ще стане съзнателен убиец на повече от тридесет души, ако корабът изпадне в беда; а кълна се, че ще изпадне, ако Ахав бъде оставен да върши, каквото иска. Но ако той бъде... премахнат още сега, не ще може да извърши престъплението. Шт! Той ли мърмори насън? Да... ей там... вътре, той спи. Спи ли? Да, но е жив и скоро ще се събуди. Аз не мога да устоя пред тебе, старче. Ти не искаш и да чуеш никакви увещания, упреци или молби; отнасяш се с презрение към всичко. Безпрекословно послушание към безпрекословните ти заповеди — само това допускаш ти. Да, ти каза, че всички сме дали обет, че всеки от нас е станал Ахав. Господ да ме пази!... А няма ли друг път? Няма ли законен път?... Да го върнем като пленник в родината? Какво? Да се надяваме, че ще изтръгнем властта от ръцете му, докато е жив! Само глупак би се опитал да стори такова нещо. Дори да кажем, че бихме го вързали и омотали цял с въжета и кабели, че бихме го оковали във вериги за пода на каютата му, той би бил пак по-страшен от тигър в клетка. Не бих понесъл подобна гледка, не бих могъл да избягам от рева му, покоя, съня, скъпоценния си разум дори бих загубил при подобно дълго, непоносимо пътуване. Какво остава в такъв случай? Сушата е на стотици левги, най-близо е недостъпната Япония. Аз съм свършено сам в открито море, а между мене и правосъдието има два океана и един материк... Да, така е... Убиец ли е небето, когато пронизва с мълния един бъдещ убиец в леглото му, като подпалва едновременно и постелята, и кожата?... Убиец ли ще бъда аз, ако... — бавно, крадешком, поглеждайки встрани, той опря дулото на напълнения мускет до вратата.

— На такава височина се люлее вътре хамакът на Ахав, главата му е насам. Едно натисване и Старбък може да остане жив, да прегърне отново жена си и сина си... Ох, Мери! Мери!... Сине, сине, сине!... Ако не се пробудиш на оня свят, старче, кой може да каже в какви недостижими глъбини ще потъне след седмица тялото на Старбък заедно с целия екипаж? Къде си, велики Боже? Да го сторя ли? Да го сторя ли? Вятърът стихна и промени посоката си, сър, предното и средното платно са прибрани и закрепени, корабът държи курса.

— Назад! О, Моби Дик, сграбчих най-последното сърце ти!

Този вик се изтръгна от неспокойно спящия старец, като че гласът на Старбък бе накарал продължителния безгласен сън да заговори.

Насоченият мускет се удари като ръка на пиян във вратата; Старбък се бореше сякаш с някакъв ангел; после се оттегли от вратата, постави смъртоносното оръжие на мястото му и си отиде.

— Много дълбоко е заспал, мистър Стъб, слез долу, събуди го и му кажи. Аз трябва да свърша някои работи тук. Знаеш какво да му кажеш.

ГЛАВА 124

СТРЕЛКАТА

На другата сутрин нестихналото море прехвърляше бавно огромните си вълни, които се блъскаха в кипящата бразда на „Пекод“ и го тласкаха напред като исполински длани. Силният непрекъснат вятър духаше отвред, така че цялото небе приличаше на огромни надути платна; целият свят като че летеше пред вятъра. Замъглено в утринната светлина, невидимото слънце се усещаше само по мястото, откъдето острите му лъчи излитаха на снопове. Всичко беше увенчано със сияние като образите на вавилонските царе и царици. Морето беше като горнило, с разтопено злато, което кипи и клоkochи, изгаря и свети.

Ахав стоеше настрана, потънал в продължително, унесено мълчание; и всеки път, когато потръпващият „Пекод“ потапяше бушприта си, той обръщаше глава да погледне светлите слънчеви лъчи; а когато се наклоняваше кърмата, пак се обръщаше назад да види мястото, откъдето същите жълти лъчи се сливаха с неотклонната следа на кораба.

— Ех, корабе мой, могат наистина да те вземат за морска колесница на слънцето. Хей, народи, слънце ви нося! Впрегнал далечните вълни, аз влача след себе си морето!

Но пришпорен внезапно от някаква противоположна мисъл, той забърза към кърмата и запита дрезгаво каква посока държи корабът.

— Изток-югоизток, сър — отвърна стъписаният рулеви.

— Лъжеш! — заплаши го Ахав със стиснатия си пестник. — Курс на изток в тоя час, а слънцето зад нас?

При тия думи всички се смутиха, защото обстоятелството, забелязано от Ахав, беше необяснимо пропуснато от всички останали, вероятно поради ослепителната му осезаемост.

Ахав се полуобърна към кутията на компаса и зърна стрелките; вдигнатата му ръка се отпусна бавно; той просто залитна за миг. Застаналият зад него Старбък погледна: уви, и двата компаса сочеха изток, а „Пекод“ плаваше право към запад.

Но още преди да се изпари първото смущение у екипажа, старецът се провикна с рязък смях:

— Разбрах! Случвало се е и по-рано. Снощната гръмотевица е обърнала компаса ни, мистър Старбък... това е то. Предполагам, че си чувал и друг път за такова нещо.

— Да, само че на мене не ми се е случвало никога, сър — отвърна мрачно преbledнелият помощник-капитан.

Тук трябва да се каже, че подобни злополуки са се случвали неведнъж на застигнати от буря кораби. Магнитната енергия в стрелките на корабния компас е, както знаем, едно и също нещо с небесното електричество; затова никак не е чудно, че такива неща могат да се случат. Когато на кораба наистина е паднала мълния, събаряйки мачти и ванти, въздействието ѝ върху стрелките е бивало и по-катастрофално; цялата им притегателна сила е бивала унищожена, така че магнетизираната стомана се е превръщала в бабешки игли за плетене. Но и в двата случая стрелката не си възвръща от само себе си накърненото или загубено притегателно свойство; а щом бъдат засегнати компасите в капитанската каюта, същата съдба постига и всички други компаси на кораба, дори ако някой от тях би се намирал във вала.

Застанал решително пред кутията с компаса, загледал обезмагнитените стрелки, старецът сочеше сега с протегната ръка посоката на слънцето и като се увери, че стрелките са се обърнали в точно обратната посока, даде заповед курсът на кораба да бъде съответно променен. Рейте бяха рязко обърнати и „Пекод“ вирна отново безстрашния си нос към насрещния вятър, защото предполагаемият попътен го беше само подмамил.

През това време, каквито и да бяха скритите му мисли, Старбък не ги издаде; само даваше спокойно необходимите заповеди; докато Стъб и Фласк — които споделяха, изглежда, до известна степен неговите чувства — също така безропотно ги изпълняваха. Колкото до моряците, при все че някои тихо мърмореха, страхът им от Ахав надвишаваше страха им от съдбата; само тримата езичници харпунджии оставаха невъзмутими както винаги; или ако нещо бе развълнувало родствените им сърца, то беше само магнетизмът, излъчван от непреклонния Ахав.

Старецът се заклатушка замислено по палубата. Но като се подхлъзна случайно с кокалената си пета, видя счупените вчера медни тръби на квадранта.

— О, жалък и горд зрител на небесата и лоцман на слънцето! Вчера аз разруших тебе, днес компасите си дават вид, че са разрушили мене. Така. Така. Но Ахав все още владее магнитната сила. Мистър Старбък... едно копие без дръжка, големия чук и игла за зашиване на платна. По-бързо!

Към импулса, налагащ му да стори това, което предприемаше, имаше може би и допълнителни, благоразумни подбуди — да ободри екипажа, като му покаже голямото си умение да се справи с такава тънка работа, каквато са повредени компаси. Освен това старецът знаеше много добре, че да се направлява кораб с обезмагнитени стрелки, макар и донякъде възможно, не би било допуснато от суеверните моряци, които биха изтръпнали от това злокобно знамение.

— Моряци — каза той, като се обърна решително към екипажа, след като помощник-капитанът му подаде исканите неща, — моряци, мълнията превъртя стрелките на стария Ахав; но от това парче стомана Ахав може да си приготви собствена стрелка, която ще сочи пътя така вярно, както и всяка друга.

При тия думи моряците се спогледаха с раболепна изненада; и зачакаха като омагьосани да видят какво чудо ще последва. Само Старбък гледаше настрана.

С един удар на големия чук Ахав отчупи стоманения връх на копието, подаде на помощника си останалото дълго желязо и му заповяда да го държи изправено, без да докосва палубата. След това удари няколко пъти с чука горния край на желязото, постави на него тъпата игла с върха нагоре и я чукна лекичко няколко пъти, при което помощникът му продължаваше да държи по същия начин желязото. После я повъртя с чудновати движения — неизвестно дали необходимими за намагнитването на стоманата, или предназначени само да засилят страхопочитанието на екипажа — и поиска да му дадат ленен конец; отиде при кутията с компаса, измъкна двете повредени стрелки и постави хоризонтално иглата за шиене върху една от картите на компаса, като я закрепил в средата. Отначало стоманената игла почна да се върти и да трепти непрекъснато и с двата си края, но най-после се

спря. Ахав, следящ внимателно резултата, отстъпи от кутията и извика, като я сочеше с ръка:

— Погледнете сами дали Ахав не владее магнита! Слънцето е на изток и компасът потвърждава това! Всички надникнаха един след друг — защото такива невежи вярват само на собствените си очи — и един след друг се отдалечиха.

А в пламналия от презрително ликуване поглед на Ахав можеше да се види цялата му гибелна гордост.

ГЛАВА 125

ЛАГЪТ И ВЪЖЕТО

Дълго време обреченият „Пекод“ се носеше по водите, използвайки твърде нарядко лага. Поради доверчиво упование в други средства за определяне местонахождението на кораба някои търговски и доста много китоловни кораби, особено когато крайцеруват, изцяло изоставят издигането на лага; при все че в същото време, и често пъти повече за форма, отколкото по други съображения, редовно записват на определената таблица посоката на кораба и вероятната средна скорост в час. Така беше и с „Пекод“. Дървената макара с въжето и ъгловият завързан лаг висяха отдавна недокоснати точно под парапета на задния фалшборд. Дъждовете и водните струи го бяха измокрили; всички стихии се бяха наговорили да опропастват тая безцелно висяща вещ. Но независимо от всичко това, когато зърна макарата няколко часа след случката с магнита, Ахав се ядоса, припомни си как бе изчезнал квадрантът му, припомни си и яростната клетва за лага и въжето. Корабът напредваше с гмурвания; вълните се нахвърляха разярено зад него.

— Хей, напред! Спускайте лага!

Двама моряци дойдоха. Жълтокожият таитянин и посивелият жител на остров Ман.

— Единият от вас да държи макарата, аз ще спускам. Отидоха към кърмата, откъм подветрената страна, където палубата, наклонена от страничния пристъп на вятъра, почти докосваше разпененото, косо връхлитащо море.

Жителят на Ман взе макарата и я вдигна високо, уловил двата края на оста, около която беше навито въжето, и зачака с увисналия ъгловат лаг идването на Ахав.

Ахав застана пред него и започна да разхлабва тридесет-четиридесет навивки от въжето, за да приготви предварителния дял, който ще хвърли през борда; в това време старият жител на Ман, наблюдаващ внимателно и него, и въжето, се осмели да заговори:

— Сър, аз не се доверявам на това въже; изглежда негодно, похабено е от продължителната горещина и влага.

— Ще удържи, стари джентълмене. Похабен ли си ти от продължителната горещина и влага? Погледни как се държиш! Или може би по-точно животът те държи, а не ти него.

— Аз държа макарата, сър. Но както каже капитанът. С тия посивели коси не заслужава да споря, особено с началник, който никога няма да се съгласи.

— Какво, какво? Я виж — един дрипав професор от изградения върху гранит Колеж на кралица Природа! Струва ми се, че си прекалено покорен. Откъде си родом?

— От скалистото островче Ман, сър.

— Отлично! Тъкмо на място си се родил.

— Не зная дали е така, сър, но там съм роден.

— На остров Ман, а? И в другия смисъл е правилно... ето един мъж от Ман, от някога независимия, а сега лишен от мъже Ман^[1], от изсмукания Ман... от какво изсмукан? Вдигай макарата! В мъртвата сляпа стена се чукват най-последно всички търсеци глави. Вдигай! Така!

Лагът бе спуснат. Разхлабеното въже се опъна бързо и макарата започна веднага да се върти. А дърпането на лага, вдиган и спускан от огромните вълни, накара стария моряк някак особено да залитне.

— Дръж здраво!

Праас! Опънатото въже се изви в дълъг фестон; дърпацият лаг изчезна.

— Аз стъпках квадранта, мълнията превъртя стрелките, разбеснялото се море скъса въжето на лага. Но Ахав може да поправи всичко. Прибери края, таитянино! Вдигай макарата! Дърводелецът ще направи нов лаг, а ти ще вържеш скъсаното въже. Разбра ли?

— Ето го, отива си, като че нищо не е станало; а на мене ми се струва, че се е разхлабила оста на мировъзрението. Дърпай, дърпай, таитянино! Тези въжета се размотават и хвърчат навън; но назад се връщат едва-едва, окъсани и провлечени. Аа, Пип! Да помагаш ли дойде, Пип?

— Пип ли? Кого наричате Пип? Пип скочи от китоловната лодка. Пип изчезна. Да видим дали не го издърпват сега, рибарю. Въжето се дърпа надолу; сигурно той го тегли. Дръпни както трябва, таитянино! Изтръгни му въжето, не ни трябват страхливци! Ето, ето! Ръката му се

показа над водата. Бравичка! Бравичка! Прережи въжето!... Няма да издърпваме страхливци! Капитан Ахав, сър! Сър! Пип се опитва да се добере до борда!

— Мълчи, побъркани глупчо! — викна жителят на Ман, като го улови за лакътя. — Махай се от капитанския мостик!

— Големият глупак всякога мърми малкия! — промърмори Ахав, като пристъпи към тях. — Пусни този светец! Къде казваш, че бил Пип, момче?

— Зад кърмата, сър! Ей там!

— Ами ти кой си? Не виждам своя образ в твоите блуждаещи зеници. О, Господи! Нима човек е само сито за пресяване на безсмъртните души? Кой си ти, момче?

— Склянчикът, сър, корабният глашатай — дан, дан, дан. Пип! Пип! Сто глиненни фунта награда за Пип, пет стъпки висок... страхливец наглед... по това най-лесно ще го познаете! Дан, дан, дан! Кой е виждал страхливеца Пип?

— Над линията на снеговете не съществува никакво сърце. Погледнете насам, вие, ледни небеса! Създали сте това нещастно дете и сте го изоставили, разпътни творци! Ела, момче, докато Ахав е жив, каютата на Ахав ще бъде дом на Пип. Ти, момче, докосна най-съкровено в душата ми, свързан си за мене с връзки, усукани от влакна на сърцето ми. Ела да слезем.

— Какво е това? Кадифена акулова кожа. — Момчето загледа внимателно и опипа ръката на Ахав. — Ох, ако горкият Пип бе докоснал някога толкова добро нещо, можеше и да не пропадне! Това ми прилича, сър, на въжена стълба, за която могат да се задържат само слаби души. О, сър, повикайте стария Пърт да дойде и да спои двете ръце — бялата и черната, защото аз няма да пусна вече тая ръка.

— И аз няма да пусна твоята, момче, докато не разбера, че те отвличам към по-големи ужаси от досегашните. Ела сега в моята каюта. О, вие, които вярвате във всеблагостта на боговете и във всепорочността на човека, елате да видите как всеведущите богове забравят страдащия човек, и как човек, макар и обезумял и незнаещ какво върши, е все пак изпълнен с нежна любов и благодарност. Ела! Аз се чувствам по-горд да водя тебе за черната ти ръка, отколкото да стисна ръката на император.

— Ето двама откачени — промълви старият жител на Ман. — Единият мръднал от сила, другият — от слабост. Ето и края на прогнилото въже... само че съвсем мокро. Да го завържа, а? Аз пък мисля, че ще бъде най-добре да го заменим изцяло с ново. Ще поприказвам с мистър Стъб за тая работа.

[1] Ман — мъж (англ.) — игра на думи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 126

СПАСИТЕЛНИЯТ БУЙ

Държейки курс югоизток по магнитната стрелка на Ахав, със скорост, проверявана само по лага на Ахав, „Пекод“ продължаваше да плава към екватора. Това нескончаемо пътуване из безлюдни води, където не се съзираха никакви кораби и твърде скоро задухаха равномерни пасати, тласкащи леко кораба отстрана по еднообразни, леки вълни — всичко беше сякаш онова странно затишие, предшестващо бурно, трагично събитие.

Най-после, когато корабът приближаваше покрайнините на екваториалната акватория и в дълбокия мрак преди зазоряване плаваше покрай група скалисти островчета, дежурните — под командата на Фласк — бяха стреснати от един толкова отчаяно тъжен и неземан стон — като сподавени вопли от душите на избитите от Ирод младенци, — че всички се събудиха от своя унес и няколко мига се вслушваха — прави, седнали или наведени, като вкаменени римски роби — в отчаяния стон. Християнската, цивилизованата част от екипажа каза, че били сирени, и изтръпна, но харпунджиите езичници не се изплашиха. А побелелият моряк от остров Ман — най-старият човек на борда — заяви, че тези пронизващи звуци били гласове на скорошни удавници.

Ахав узна за тия стонове едва когато се качи на палубата след зазоряване; случката му бе разказана от Фласк, придружена със зловещи намеци. Ахав се изсмя глухо и обясни по следния начин чудото.

Скалистите островчета, покрай които бе минал корабът, били обичайно местопребиваване на голям брой тюлени и някои тюленчета, загубили майките си, или самки, загубили децата си, навярно са се приближили и заплували редом с кораба, плачейки и стенийки с почти човешки гласове. Но това усили смущението на хората, защото повечето моряци изпитват суеверен страх от тюлените, дължащ се не само на особените им викове, когато изпаднат в беда, но и на

човешкото изражение на почти разумните им лица, когато кръглите глави се подават из водата до самия кораб. Неведнъж се е случвало тюлени да бъдат сметнати в морето за хора.

Но на лошите предчувствия на екипажа бе отредено да получат тази сутрин по-приемливо потвърждение чрез съдбата на един от моряците. При изгрев-слънце той отиде от хамака си право на дежурство на предната мачта; и било че беше още сънен (защото моряците се качват понякога на вахта в едно преходно състояние), било че си беше по природа малко замаян, наскоро след като кацна на мачтата, се чу вик, последван от тупване; когато погледнаха нагоре, моряците видяха във въздуха някакъв призрак, а след миг, поглеждайки надолу, забелязаха струя бели мехурчета върху морската синева.

От кърмата, където висеше всякога, закачен за една хитро измислена пружина, бе спуснат веднага спасителният буй — продълговато, леко буре, — но ничия ръка не се подаде да го улови; а тъй като от дълго печене на слънце бурето се бе разсъхнало, то се напълни бавно с вода; вода попиха и изсъхналите дъски. И обкованото буре последва моряка, за да му служи сякаш за възглавница, макар — да си признаем — и малко корава.

Така първият моряк от „Пекод“, застанал на вахта за Белия кит в собственото му местожителство, бе погълнат от бездната. Но малцина може би обърнаха тогава внимание на тази случка. Всъщност никой не се разтревожи от това събитие или поне не го сметна за лошо знамение; приеха го не като предвестник на бъдещи злини, а като изпълнение на вече предсказана беда. Казаха, че разбират смисъла на отчаяните писъци от миналата нощ. Само старият моряк от Ман поклати отрицателно глава.

Сега трябваше да се замени спасителният буй, с тази работа бе натоварен Старбък, но тъй като на кораба не можеха да намерят достатъчно леко буре, а в трескавото нетърпение пред приближаващата развръзка екипажът беше готов да работи само това, което бе непосредствено свързано с крайната цел, каквато и да се окажеше тя, без малко щяха да оставят кърмата без спасителен буй, ако Куийкуег не бе насочил с някакви странни знаци и намеци вниманието им към своя ковчег.

— Спасителен буй от ковчег! — извика смаяният Старбък.

— Малко чудновато, бих казал — обади се Стъб.

— Чудесен буй ще стане — каза Фласк, — дърводелецът ще може лесно да го нагласи.

— Донесете го горе; нищо друго не остава — реши Старбък след унило мълчание. — Нагласи го, дърводелецо. Не ме гледай така... за ковчега ти приказвам. Чуваш ли? Нагласи го.

— И капака ли да закова, сър? — Дърводелецът раздвижи ръка, като че заковаваше гвоздей.

— Ще го заковеш.

— И процепите ли да запуша с кълчища, сър? — Той раздвижи ръка, като че държеше желязо за калафатене.

— Ще ги запушиш.

— И да ги намажа с катран ли, сър? — Той размаха ръка, като че държеше кофа с катран.

— Махай се! Какво те прихванаха? Нагласи от ковчега спасителен буй и толкова!... Мистър Стъб, мистър Фласк, елате с мене на предната палуба.

— Разсърди се и избяга. Цялата работа приема, а пък от дреболиите се ядосва. А на мене това нещо не ми харесва. Направих крак на капитан Ахав — носи го като джентълмен; направих на Куийкуег кутийка — не щя да си пъкне главата в нея. Нима целият ми труд за тоя ковчег ще отиде напразно? Сега пък — да правя спасителен буй от него. Все едно да обърнеш стара дреха, или човешко тяло с кожата навътре. Не ми харесва тая кърпаческа работа... Никак не ми е по вкуса, недостойна е и не е за мене. Нека ония хлапета, тенекеджиите, да си гледат тенекеджиството; ние сме по-горно звание. Аз обичам да се залавям само с чиста, ясна, точна математическа работа, нещо, което започва редовно в началото, стига наполовина до средата и завършва накрая, не кърпаческа работа, на която краят е в средата, а пък началото е в края. Бабиците обичат да дават работи за кърпене. Господи! Всички стари жени обичат тенекеджиите. Познавах една шестдесет и пет годишна старица, която избяга едно време с плешив млад тенекеджия. Затова, когато държах магазин във Винярд, никога не работех на самотни стари вдовици, на някоя от тия стари глави можеше да им бръмне муха да избягат с мене. А пък в морето, ехей, тук няма бели шапчици, а само бели пенливи вълни. Я да видя сега! Да закова капака, да запуша с кълчища пролуките, да ги замажа с катран, да стегна всичко и да закача буя за

пружината на кърмата. Виждало ли се е някога да се постъпва така с ковчег? Някои суеверни стари дърводелци биха предпочели да ги вържат за вантите, но да не свършат такава работа. Но аз съм направен от челата ерустукска^[1] елха не искам и да знам. Ще се оседлаем с ковчега и ще заплаваме с погребална кутия! Какво от това? Ние, дърводелците, можем да ви направим и брачно легло, и масичка за комар, че и ковчег, и катафалка. Работим на заплата, на парче или на акорд, не е наша работа да питаме защо и за какво, стига да не се потим много; в такива случаи пък я претупваме, както можем. Хм! Да почвам сега полека-лека. Ще направя... я да видя... колко хора сме всичко на кораба? Забравих. Както и да е, ще приготвя тридесет отделни въженца по три стъпки дълги и с клупове накрая и ще ги провисна от ковчега. Ако черупката потъне, тридесет юнаци ще се боричкат за един ковчег... а такова нещо се вижда рядко на тоя свят! Хайде, къде ми е чукът, желязото за калафатене, кофата със смолата и сваята? И да почвам!

[1] Ерустук — река в щата Мейн. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 127

НА ПАЛУБАТА

(Ковчегът е сложен върху две макари за навиване на въжета, дърводелския тезгях и отворения люк; дърводелецът запушва цепнатините между дъските; нишка грубо усукан канап се развива полека от голямо кълбо, скътано в пазвата му. Ахав идва бавно откъм каютата си и чува, че Пип върви подир него.)

— Връщай се, момче, и аз ще си дойда след малко. Отиде си! Собствената ми ръка не ме слуша по-покорно от това момче... В черква ли се намирам? Какво е това?

— Спасителен буй, сър. Заповед на мистър Старбък. Ох, внимавайте, сър! Люкът е отворен!

— Благодаря, човече. Ковчегът ти е близо до гробницата.

— Какво казахте, сър? Аа, за люка ли? Така е, сър, така е!

— Нали ти си майстор на изкуствени крака? Погледни тоя чукал — от твоя дюкян ли излезе?

— От моя, сър, държи ли скобата?

— Доста добре. А сега и гробар ли стана?

— Така е, сър, сковах това нещо за ковчег на Куийкуег, но сега ме накараха да го преправя на друго.

— Кажете ми тогава, не си ли ти един безсрамен, хитър стар езичник, който си пъха гагата навред и смята, че от всичко разбира: един ден правиш крака, на другия ден ковчези, да прибиращ там краката, после спасителни буйове от ковчезите? Ти си непоследователен като боговете и също като тях некадърен майстор.

— Само че у мене няма умисъл, сър. Работя, както дойде.

— И боговете също. Слушай, ти не си ли тананикаш, когато правиш ковчег? Разправят, че титаните си тананикали по нещичко, когато издълбавали кратери за вулкани; и гробарят от пиесата пее с лопата в ръка. А ти не пееш ли?

— Да пее ли, сър? Да пее? Не, сър, аз не обичам да пее, гробарят трябва да е пъл, сър, защото лопатата му не е пееща, а моето чукче пее.

Послушайте!

— Вярно, защото капакът е дървен и отеква, а за да може нещо да отеква хубаво, трябва да няма нищо под него. Макар че ковчегът с мъртвеца отеква по същия начин, дърводелецо. Помагал ли си някога в носене на ковчег, който се е чуквал във вратата на гробището?

— Ей богу, сър...

— Ей богу ли? Какво е това?

— Ей богу е само един вид възклицание, сър... Нищо друго, сър.

— Аха, продължавай.

— Щях да кажа, сър, че...

— Ти да не си копринена буба? Изпридаш нишка от своя саван за себе си! Погледни пазвата си! По-бързо карай! И прибирай партушините си!

— Отиде си. Ненадейно дойде, но бурите из топлите места налитат все ненадейно. Слушал съм, че остров Албемарл, от Галапагосите, се пресича точно по средата от екватора. Струва ми се, че някакъв екватор разсича точно по средата и нашия старец. Всякога е на екватора — огън, казвам ви! Насам гледа... Хайде, кълчища! Да бързаме! Почваме пак работа. С дървеното чукче аз изтръгвам звуци като от чембало... Чук-чук! (Ахав на себе си.)

— Ето ти зрелище! И музика! Побелелият кълвач чука по кухня ствол! Можеш да завидиш сега на слепите и глухите. Онова нещо е положено на две бурета, а около тях са навити въжета. Коварен шегаджия е този приятел. Тик-так! Така почукват миговете на човешкия живот. О, колко невестествени са всички вещества! Какво е действително на тоя свят освен неведомите мисли? Ето ни най-страшния символ на жестоката смърт, превърнат по една случайност в изразителен знак на подкрепа и надежда за застрашения живот. Спасителен буй от ковчег! По-нататък? Дали в известен духовен смисъл ковчегът не е само един пазител на безсмъртието! Ще помисля и по това. Но не. Аз съм дотолкова залутан в тъмната страна на земята, че отвъдната й, предполагаема светла страна е за мене само мъглив здрач. Няма ли да свършиш най-последно, дърводелецо, с това проклето чукане? Слизам, и дано не видя вече тая вещ, когато се върна. Хайде да поприказваме, Пип, по тия въпроси, всякога извличам чудни мъдрости от тебе! По незнайни пътища в тебе се преливат незнайни светове!

ГЛАВА 128

„ПЕКОД“ СЕ СРЕЩА С „РЕЙЧЪЛ“^[1]

На другия ден бе забелязан голям кораб, който се носеше право към „Пекод“; беше „Рейчъл“, с екипаж, накачал по всички рей. В това време „Пекод“ се движеше бързо напред, но когато ширококрилият чужденец го наближи, тласкан от попътен вятър, самохвално надутите платна на „Пекод“ се свиха изведнъж като спукани мехури и корабът се залюшка безжизнено над вълните.

— Лоши новини, лоши новини носи — промърмори старият островитянин от Ман. Но капитанът, застанал в лодката си с рупор в ръка, не бе успял още да се обади, когато се чу гласът на Ахав:

— Виждахте ли Белия кит?

— Да, вчера. Срегнахте ли китоловна лодка на дрейф? Сдържайки радостта си, Ахав отговори отрицателно на неочаквания въпрос, и с готовност би отишъл на борда на чуждия съд, ако не бе видял, че другият капитан, спрял кораба си, се спускаше в лодката. Няколко резки удара на веслата, и куката ѝ се закачи в главните вериги на „Пекод“, а капитанът скочи на борда. Ахав го позна веднага — беше от Нантъкит. Но не размениха никакви поздравления.

— Къде беше?... Убит ли е?... Убит ли е?... — запита Ахав, като се приближи до него. — Как стана това?

Оказа се, че доста късно миналата вечер, когато три от китоловните лодки на чуждия капитан се отдалечили подир стадо китове на четири-пет мили откъм наветрената страна на кораба, из сините вълни, откъм подветрената страна, недалече от кораба се подали ненадейно бялата гърбица и глава на Моби Дик; веднага била спусната готовата четвърта — запасна — лодка и гонитбата започнала. Тази лодка — най-бързата от четирите — се носела пред вятъра с разгънати платна и като че успяла да забие харпун в кита, така поне се сторило на дежурния по мачта. Той видял в далечината смаляващата се

лодка, после внезапен изблик на разпенена струя, после нищо, от това заключили, че удареният кит трябва да е отвлякъл неизвестно накъде нападателите си, както често се случва. На кораба се обезпокоили, но все още не се разтревожили. Окачили светлинните сигнали на вантите, а когато се стъмнило, корабът — принуден да прибере трите си пръснати към наветрената страна лодки, преди да започне търсенето на четвъртата в противоположна посока — трябвало не само да я изостави на съдбата ѝ почти до полунощ, но дори да увеличи разстоянието между себе си и нея. Когато най-после прибрали целия останал екипаж, разгънали всички платна — включително допълнителните — и се впуснали подир изчезналата лодка, като запалили огън в топилнята, за да служи за фар, а всички моряци се покатерили да бдят по реите. Но при все че изминали така доста голямо разстояние и стигнали до мястото, където забелязали за последен път изгубената лодка, при все че спрели и пуснали запасните лодки да търсят наоколо, не могли да намерят нищо и продължили пътя си, после спрели отново, спуснали пак лодки и пътували така, докато разсъмне, без да зърнат никаква следа от изчезналата лодка.

След като разказа това, чуждият капитан съобщи веднага с каква цел е дошъл на „Пекод“. Той изказа желание нашият кораб да се присъедини към търсенето, като плава успоредно, четири-пет мили настрана, оглеждайки един вид втори кръгозор.

— Обзалагам се — прошепна Стъб на Фласк, — че някой в изчезналата лодка е бил облечен в най-хубавата дреха на капитана или е отнесъл часовника му... затова се грижи толкова да ги намери. Чувало ли се е някога два китоловни кораба да крайцеруват в разгара на ловния сезон заради една изчезнала лодка? Погледни го, Фласк, колко е преbledнял... и зениците му дори са побелели... Гледай... надали е за дреха... трябва да е...

— Момчето ми, собственият ми син е с тях. За бога... моля ви се... заклинам ви... — простена в този миг непознатият към капитан Ахав, който досега слушаше с ледено безразличие молбата му. — Позволете да наема кораба ви за четиридесет и осем часа... С готовност и щедро ще ви заплатя... ако не може иначе... Само за четиридесет и осем часа... само толкова... О, вие трябва, трябва и ще сторите това!

— Син му! — извика Стъб. — О, сина си е загубил! Оттеглям дрехата и часовника... А какво казва Ахав? Трябва да спасим момчето!

— Удавило се е то заедно с другите миналата нощ — каза старият моряк от остров Ман, застанал зад тях. — И аз, и всички вие чухте как стенеха душите им.

Както се разбра наскоро, случката с „Рейчъл“ беше още по-тъжна поради това, че не само на изчезналата лодка се намирал син на капитана, между екипажа на друга от трите лодки, тръгнали в противоположна посока и отдалечени от кораба в разгара на гонитбата, се намирал още един негов син, така че нещастният баща изпаднал за известно време в жестоко объркване, от което го извел първият му помощник-капитан, като възприел инстинктивно обикновения начин на действие в такива случаи от страна на китоловен кораб — именно, когато две лодки се намират в опасност в различни посоки, да се спаси първо тази, в която има повече хора. Но подчинявайки се на неизвестни съкровени подбуди, капитанът се бе въздържал да спомене това и намекна за изгубения си син само когато бе принуден да го стори поради леденото мълчание на Ахав; момчето било едва дванадесетгодишно, но бащата, ръководен от суровата и безстрашна родителска любов на нантъкитски китоловец, пожелал още отсега да го посвети в опасностите и чудесата на званието, предопределено от памтивека за всички членове на неговия род. Нерядко се случва нантъкитски капитани да изпращат синовете си още от такава крехка възраст на три-четири годишно пътешествие с чужд кораб, та първото им запознаване с попрището на китоловеца да не бъде опорочено от случайна проява на естествено, но ненавременно бащинско пристрастие или неуместни опасения и загриженост.

Междувременно чуждият капитан продължаваше да моли унижено Ахав за помощ, а пък Ахав продължаваше да стои като наковалня, която не трепва от ударите.

— Няма да си отида — каза гостът, — докато не ми кажете да. Сторете за мене това, което бихте искали да сторя и аз за вас в подобен случай. Защото и вие имате син, капитан Ахав... макар че е още дете и е в безопасност у дома ви... при това дете на старите ви години... Да, да, виждам, че ще се смилите... Тичайте, хора, и се пригответе да вдигнете платната!

— Стойте! — викна Ахав. — Никой да не докосва въжетата! — След това, удължавайки всяка дума: — Няма да го сторя, капитан Гардинър. И сега дори губя време. Сбогом, сбогом. Бог да ви благослови, човече, и дано мога да си простя, но трябва да вървя. Мистър Старбък, погледни часовника на компаса и след три минути на борда да няма външни лица. След това вдигнете платната и поемете досегашния курс.

Той се обърна бързо, без да погледне, и слезе в каютата си, като остави чуждия капитан вцепенен от този безусловен и пълен отказ на настойчивата му молба. Но Гардинър скоро се опомни от това вцепенение, изтича безмълвно до борда, не слезе, а просто скочи в лодката си и се върна на своя кораб.

Двата кораба скоро се отдалечиха един от друг; докато можеха да го видят от „Пекод“, чуждият кораб се отклоняваше насам-натам към всяко дори и най-малко тъмно петно над вълните. Рейте му се обръщаха ту на една, ту на друга страна. Той се наклоняваше към водата ту с десния, ту с левия си борд, забиваше нос в морето или се понасяше напред, а мачтите и реите му бяха все така отрупани с хора като три високи черешови дървета, по които момчетата са се покатерили за череша.

Но по прекъснатото, лъкатушно, унило плаване личеше ясно, че този кораб, проливащ обилни горчиви струи, беше все още безутешен. Беше като библейската Рахил, която плаче за децата си и не иска да се утеши, защото ги няма.

[1] Рейчъл — английско произношение на библейското име Рахил. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 129

В КАЮТАТА

(Ахав тръгва към палубата; Пип го улавя за ръката и иска да го последва.)

— Момче, момче, казах ти, че не трябва да следваш сега Ахав. Наближава часът, когато Ахав няма да те отблъсква от себе си, но и не ще поиска да си с него. У тебе, клето момче, има нещо, което е прекалено лековито за моята болест. Всяко нещо лекува подобие то си; моята болест е най-полезно здраве за сегашната гонитба. Остани тук, където ще те обслужват, като че си самият капитан. Да, момче, ти ще седиш тук, на моя завинтен стол, и трябва да станеш негов втори винт.

— Не, не, не, вашето тяло е осакатено, сър, вземете мене на мястото на изгубения си крак, само стъпвайте върху мене, сър, нищо друго не искам от вас — само да бъда част от тялото ви.

— О, въпреки милионите негодници ти ме караш да вярвам сляпо в неувяхващата преданост на човека!... При това чернокож! И побъркан!... Но струва ми се, че „всяко нещо лекува подобие то си“ се отнася и до него, той оздравява чрез мене.

— Разправят, сър, че Стъб изоставил някога горкичкия Пип, чиито удавени кости сега се белеят, макар кожата му да беше черна приживе. Но аз няма да ви изоставя никога, сър, както Стъб е изоставил него. Трябва да дойда с вас, сър.

— Ако продължаваш да ми говориш така, решението на Ахав ще се разлети на късчета. Казах ти, не, не може.

— О, добри господарю, добри, добри, господарю!

— Ако плачеш така, ще те убия, пази се, защото и Ахав е луд. Ослушай се, ще чуваш често кокаления ми крак по палубата и ще знаеш, че съм там. А сега те оставям. Дай си ръката!... Така! Момче, ти си вярно, както окръжността е вярна на центъра си. А сега Бог да те благослови вовеки веков и — ако се стигне дотам — Бог да те спаси вовеки веков и да става, каквото ще!

(Ахав излиза, Пип пристъпва една крачка.)

— Тук стоя той ей сега, аз стоя на неговото място... но съм сам. Да беше тук горкият Пип, щях да изтърпя по-лесно, ама и него го няма. Пип! Пип! Дан, дан, дан! Виждали ли е някой Пип! Трябва да е горе; ще се опитам да отворя. Виж ти: няма нито ключ, нито кофар, нито резе, а пък не се отваря. Сигурно е магия; нали ми поръча да стоя тук. Така, така, и още каза, че завинтеният стол бил мой. Ще седна тук тогава до транеца наред кораб и целият му кил и трите мачти ще са пред мене. До транеца, както разказват старите моряци, великите адмирали седели понякога на трапеза в черните си бойни кораби и заповядвали на цял строй капитани и лейтенанти. Хаа! Какво е това? Еполети, еполети! Отвред се трупат еполети. Давайте поред карафите! Радвам се, че ви виждам; наливайте, *Monsieurs!* Малко чудно е за едно чернокожо момче да посреща бели хора със златни нашивки по дрехите!... *Monsieurs*, виждали ли сте някой си Пип?... Едно негърче, пет стъпки високо, противно страхливче! Скочи веднъж от китоловна лодка... Виждали ли сте го? Не? Добре тогава, налейте пак, капитани, да прием за позора на всички страхливци! Не споменавам имена. Позор! Да вдигнем крак върху масата. Позор на всички страхливци... Шт! Чувам горе кокаления... О, господарю, господарю, аз наистина съвсем отпадам, когато ходиш върху мене. Но ще стоя тук дори ако кърмата се удари в скали и те я прорежат и стридите нахълтат при мене.

ГЛАВА 130

ШАПКАТА

Сега, когато в съответното време и място, след толкова дълго крайцеруване из всички китоловни райони, Ахав като че бе изтласкал врага си в една океанска кошара, за да го убие със сигурност там; когато се намираще почти на същата географска ширина и дължина, където му бе нанесена мъчителната рана; когато бе разговарял с кораб, чийто екипаж бе видял вчера Моби Дик, а от всичките си последователни срещи с други кораби бе получил различни, но съгласуващи се сведения за сатанинското безразличие, с което Белия кит се справя с ловците, независимо от това кой е нападателят — той ли или те; сега именно в погледа на стареца се таеше нещо, което малодушен човек не би могъл да издържи. Както незалязващата полярна звезда, която задържа през цялата нескончаема шестмесечна арктическа нощ своя пронизващ, настойчив, втрещен поглед, така и решението на Ахав светеше непрестанно над вечната полунощ на мрачния екипаж. То властваше така над моряците, че всичките им предчувствия, съмнения, опасения и страхове бяха готови да потънат в дъното на душите им и да не подадат ни вейка, ни листо.

В това зловещо междувремие всяка веселост, изкуствена или естествена, изчезна. Стъб не се стараеше вече да предизвика усмивки; нито Старбък да ги потушава. Радост, скръб, надежда и страх изглеждаха стрити и изсипани засега като барут в стегната с обръчи мортира — желязната душа на Ахав. Моряците се движеха безмълвно като автомати по палубата, усещайки постоянно върху си деспотичното око на старика.

Но ако го погледнехте по-внимателно в най-съкровенията му и потайни часове, когато смяташе, че само един поглед е насочен към него, бихте видели, че както очите на Ахав всяваха страх в екипажа, така загадъчният поглед на парса плашеше Ахав или поне му въздействаше някак странно от време на време. Такава растяща, неуловима странност започна да обгръща мършавия Федала; такива

непрестанни тръпки го разтърсваха, че моряците започнаха да го поглеждат в недоумение, сякаш не можеха да решат дали наистина е жив човек, или тръпнеща сянка, хвърляна върху кораба от невидимо същество. А тази сянка блуждаеше всякога по палубата. Защото никой не бе виждал Федала дори нощем да спи или да слезе долу. Той стоеше неподвижно с часове, но никога не сядаше, нито лягаше и помръкналите му чудни очи казваха ясно: ние, двамата стражи, не знаем почивка.

По което време на деня и нощта да отиде сега моряците на палубата, Ахав беше винаги там преди тях — с кокаления крак в нарочния отвор или измервайки палубата между двете неизменни точки — от главната до предната мачта; виждаха го застанал и пред люка на каютата — подал напред живия си крак, готов сякаш всеки миг да пристъпи с нахлупена над очите шапка; така че дори когато стоеше неподвижен, след като не бе слизал дни и нощи в хамака си, никой не можеше да каже със сигурност дали под тази нахлупена шапка той действително затваря понякога очи, или продължава зорко да бди; а той можеше да стои така пред люка по цял час и нощната влага да посипе с елмазни капки изваяните от камък дреха и шапка. Дневното слънце изсушаваше дрехите, овлажнели през нощта; така, ден след ден и нощ след нощ, Ахав не слизаше вече от палубата; когато му дотрябваше нещо от каютата, изпращаше да му го донесат.

Той се хранеше на открито — искам да кажа, закусваше и обядваше, никога не вечеряше, нито подстригваше брадата си; черна и разчорлена, тя напомняше изровени корени на повалени дървета, които растат лениво в оголената си основа, при все че горната им зеленина не съществува. Но макар целият му живот да се бе превърнал сега в една непрестанна вахта на палубата, а тайнствената вахта на парса да беше също така непрекъснатата, те никога не разговаряха помежду си или съвсем нарядко разменяха някоя дума по неотложен въпрос. При все че тази двойка изглеждаше обгърната от такава властна магия, за обзетия от ужас екипаж те бяха отделени като два полюса. Ако денем се случваше да продумат, нощем и двамата онемяваха. Понякога стояха така с часове, без да се обадят, далеко един от друг под звездния светлик; Ахав до люка за каютата си, парсът до главната мачта, втренчено загледани един в друг, като че Ахав виждаше в парса своята хвърлена напред сянка; а парсът в Ахав — загубеното си същество.

И все пак Ахав — такъв, какъвто всекидневно, всекичасно и всекиминутно се проявяваше заповеднически към подчинените си — беше независим господар, докато парсът беше само негов роб. Но двамата — една мършава сянка и една яка мачта — изглеждаха впрегнати в общ впряг, каран от невидим тиран. Защото, какъвто и да беше парсът, мачта и корпус беше здравият Ахав.

Още при първите зари на утрото откъм кърмата се разнасяше железният му глас:

— Дежурните по мачта! — а през целия ден, до след залез и смрачаване, всеки час след звъна на склянката се чуваше същият глас:

— Какво виждате?... Внимавайте, внимавайте!...

Но когато минаха три-четири дни от срещата с търсещата децата си „Рейчъл“, а не бе зърнат още ни един фонтан, безумният старец като че се усъмни във верността на своя екипаж; или поне във всички освен в харпунджиите езичници. Изглеждаше да се съмнява дори дали Стъб и Фласк не пропускат умишлено да забележат това, което той очакваше. Но и да имаше такива подозрения, той се въздържаше благоразумно да ги изкаже, при все че постъпките му донякъде ги издаваха.

— Аз искам първи да видя кита! — казваше той. — Да, дублонът трябва да се падне на Ахав!

И със собствените си ръце изплете от корабни въжета един кош, изпрати един моряк на върха на главната мачта, за да закрепил горе скрипец, улови и двата края на спуснатото оттам въже, завърза единия край за коша, а за другия приготви кука на парапета. След това, застанал до куката, продължавайки да държи втория край, огледа хората си, като се спря по-продължително на Дагу, Куийкуег и Таштего; отмина Федала и спря настойчиво уверения си поглед върху първия помощник-капитан с думите:

— Вземете този край, сър... В твои ръце го предавам, Старбък.

После се настани в коша и даде заповед да го издигнат; когато това бе сторено, Старбък завърза втория край на въжето и застана до него. Така, обгърнал с една ръка главната мачта, Ахав огледа морската шир — напред, назад, надясно и отляво, — докъдето погледът можеше да стигне от такава височина.

Когато се наложи да работи на голяма височина из вантите, където няма на какво да стъпи, морякът бива издиган и поддържан на

мястото с въже; в подобни случаи единият край на въжето, завързан за палубата, се поверява всякога само на един човек, който отговаря за него. Защото при такъв хаос от подвижни преплетени въжета, чиито посоки невинаги могат да се различат ясно от палубата, а краищата им всекиминутно се отпускат, би било съвсем естествено изкаченият горе моряк, ако няма постоянен наблюдател за него, да бъде изхвърлен по невнимание право в морето. Така че постъпката на Ахав не беше нещо необичайно; странно беше само това, че именно Старбък — единственият човек, дръзнал да му се противопостави с известно подобие на решителност и в чиято добросъвестност при наблюдаването Ахав изглеждаше да се съмнява, — странно беше, че именно него Ахав избра за свой пазител, като повери целия си живот в ръцете на човек, комуто иначе не доверяваше много.

Не бяха минали и десет минути след първото издигане на Ахав, когато един от хищните морски ястреби с червени клюнове, твърде често прелитащи из тия области в неприятна близост с дежурните по мачта, една такава птица започна да кряка и да описва сплитаци се бързи кръгове около главата му. После се устреми на хиляда стъпки право нагоре, спусна се със спирални кръгове и започна да кръжи отново около главата му.

Но втренчил поглед в далечния, едва видим кръгозор, Ахав като че не забелязваше хищната птица; пък и никой навярно не би й обърнал внимание, защото тя не беше някое необичайно явление; само че сега и най-безгрижното око виждаше във всичко някаква прокоба.

— Шапката, шапката ви, сър! — викна ненадейно сицилианецът; дежурен на задната мачта, той беше точно зад и малко по-ниско от Ахав, от когото го отделяше дълбока въздушна пропаст.

Но самуреночерното крило беше вече пред очите на стареца, а извитият дълъг клон до главата му; черният ястреб изкряка и отлетя с плячката си.

Един орел бе прелетял някога трикратно около главата на Тарквиний, грабнал бе шапката му и я бе сложил отново, поради което Тарквиниевата съпруга Танаквила бе заявила, че Тарквиний ще стане цар на Рим. Но тази случка е била приета за добро знамение само защото шапката е била върната. А шапката на Ахав не се върна вече; хищният ястреб отлетя с нея и завинаги изчезна; а преди да се загуби

окончателно от погледа, една едва видима черна точица падна от висините в морето.

ГЛАВА 131

„ПЕКОД“ СЕ СРЕЩА С „ДИЛАЙТ“^[1]

„Пекод“ продължаваше да се носи стремително напред; вълните и дните оставаха зад него; ковчегът — спасителен буй, се полюшкваше леко; и ето че един ден на кръгозора се появи нов кораб, твърде неподходящо наречен „Дилайт“. Когато той наближи, всички погледи се втренчиха в така наречените ножици — широки греди, поставени в някои китоловни кораби на осем-девет стъпки височина напреки над капитанския мостик, за да полагат върху тях запасните, несъоръжени или повредени лодки.

Върху ножиците на чуждия кораб се виждаха изпочупените бели ребра и разцепени дъски на китоловна лодка; но през тази отломка човек можеше сега да вижда ясно, както се гледа през оголен, полуразложен, избелял конски скелет.

— Виждахте ли Белия кит?

— Погледнете! — отвърна сухият капитан от борда и посочи с рупора си отломките от лодката.

— Убихте ли го?

— Не е изкован още харпунът, който ще го убие — отговори другият, като поглеждаше тъжно неколцина мълчаливи моряци, които зашиваха събраните краища на закръглен хамак.

— Не е изкован ли? — викна Ахав, грабна от куката приготвения от Пърт харпун и го размаха във въздуха: — Гледай, земяко, в тази ръка държа смъртта му! С кръв и светкавица е закалено това острие; и се кълна да го закаля за трети път в оня горещ извор зад перката, където Белия кит усеща най-силно проклетия си живот!

— Тогава Бог да те пази, старче... Виждаш ли това? — посочи той хамака. — Ще погребвам само един от петимата мъже, които бяха живи и здрави вчера, но умряха, преди да се мръкне. Само този погребвам, останалите бяха погребани, преди да умрат; вие плавате

над гроба им. — След това се обърна към екипажа си: — Готови ли сте? Туряйте дъската на парапета и вдигайте тялото, така... О, Господи — пристъпи той към хамака с вдигнати ръце, — да възкръсне в живот вечен...

— Вдигайте платната! Рул направо! — изгърмя като мълния Ахав към хората си.

Но внезапно втурналият се „Пекод“ все пак не успя да се отдалечи достатъчно, за да не чуе плисъка на трупа във водата и да избегне злоещото кръщение от долетелите до корпуса му водни мехури.

Докато Ахав се отстраняваше от покрусения „Дилайт“, чудноватият спасителен буй, увиснал от кърмата на „Пекод“, бе забелязан от чуждия екипаж.

— Еха! Гледайте, гледайте, хора! — чу се предупредителен глас зад „Пекод“. — Напразно, земляци, бягате от тъжното наше погребение; обърнахте към нас фалшборда си само за да ни покажете собствения си ковчег!

[1] Наслада (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 132

СИМФОНИЯ

Беше ясен стоманеносинкав ден. Въздушният и водният свод едва се различаваха в тази всеобхватна синева; само че замисленият въздух беше прозрачно чист и мек, с женствена външност, а мощното, мъжествено море се надигаше с дълги, силни, провлечени вълни като гърдите на заспалия Самсон.

Тук-там във висините се плъзгаха белоснежни крила на дребни птици; те бяха нежните мисли на женствения въздух; а в глъбините, далече в синята бездна, се втурваха насам-натам могъщи левиатани, риби меч и акули; това бяха силните, неспокойни, убийствени размисли на мъжественото море.

Но макар и така противоположни вътрешно, различието им се проявяваше външно само в полутонове и отсенки; двете стихии бяха едно цяло, представлящо мъжкото и женското начало.

Горе, подобно на властващ цар и крал, слънцето като че предаваше нежния въздух на буйния, вълнуващ се океан, като невеста на младоженец. А едно леко трептене в дъгата на кръгозора — много често забелязвано на екватора — разкриваше влюбеното тръпно доверие и нежна тревога, с които плахата невеста отдаваше своите обятия.

Напрегнат, сгърчен, целият набразден с възловати бръчки, унесен, твърд и непреклонен, с очи, светнали като въглини, които пламтят дори сред пепелта и развалините, непоколебимият Ахав стоеше в утринната дрезгавина, повдигайки своето разцепено като шлем чело към светлото девическо чело на небето.

О, безсмъртно детство и невинност на лазура! Невидими крилати създания, които се забавляват около нас! Сладостно детство на въздуха и небето! Колко далеко беше от вас гнетящата мъка на стария Ахав! Така виждах аз малките Мириам и Марта^[1], две пакостници със засмени очи, да подскачат безгрижно около стария си баща и да си играят с къдрите, пораснали покрай голия кратер на неговия мозък.

След като пресече бавно палубата, Ахав се наведе през борда и започна да следи как сянката му потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко, колкото повече се опитваше той да я догони с поглед. Но сладостното ухание на омагьосания въздух успя да разсее най-после за миг отровните мисли в душата му. Спокойният щастлив въздух и прекрасното небе най-после го погалиха, а мащехата съдба, така дълго жестока и тиранична, обгърна сега с любещи ръце упоритата му шия и сякаш плачеше над него от радост, че — макар да е своеволен и заблуден — тя все още намира в сърцето си сили да го спаси и благослови. Една сълза се търкулна в морето изпод нахлупената шапка на Ахав; и в целия Тих океан нямаше нещо по-скъпоценно от тази мъничка капка.

Старбък видя стареца, видя го как се облегна тежко на борда; и сякаш чу в собственото си сърце безмерното ридание, изтръгнато от глъбините на околния покой. Внимавайки да не докосне Ахав, нито да бъде забелязан, той все пак се приближи и застана до него.

Ахав се обърна.

— Старбък!

— Сър!

— О, Старбък, какъв нежен, нежен ветрец и какво ласкаво небе! В такъв ден — почти също така прекрасен — ударих първия си кит... още осемнадесетгодишен харпунджия! Четиридесет... четиридесет... четиридесет години оттогава!... Оттогава! Четиридесет години непрекъснато китоловство! Четиридесет години лишения, опасности, бури! Четиридесет години по безмилостното море! От четиридесет години е напуснал Ахав мирната суша, от четиридесет години воюва с ужаса на глъбините! Да, Старбък, така е — от тия четиридесет години не съм прекарал нито три на суша. Когато помисля за живота, който съм водил, за отчаяната му самотност, за затворената като в крепост отчужденост на капитана, до която не бива да достигне никакво съчувствие от разцъфналия външен мир... О, потискащ гнет! Гвинейско робство на самотната власт!... Когато помисля за всичко това, което полусъзнавах, но никога не чувствах така остро, както сега, когато помисля как съм се хранил четиридесет години само със суха, осолена храна... достоен символ за сухата храна на духа ми!... Когато и най-бедният жител на сушата яде всеки ден пресни плодове и разчупва пресен хляб, докато аз гълтам плесенявали корички...

Далече, далече през цели океани от младата ми девойка-жена, за която се ожених, когато бях минал петдесетте, и тръгнах още на другия ден за Кейп Хорн, като оставих само една бразда в брачната възглавница... Жена ли? Жена?... По-точно вдовица при жив мъж! Да, Старбък, аз направих тази девойка вдовица още щом се ожених за нея; а после лудостта, безумието, буйството и пламналото чело, с които старият Ахав хиляди пъти е гонил в яростна, разпенена битка своята жертва... повече демон, отколкото човек!... Да, да, какъв глупак... какъв стар глупак... е бил Ахав през тия четиридесет години! Защо е тази стръв към лова? Защо да изтощаваш и измъчваш ръката си с веслата, харпуна и копието? По-богат ли, по-добър ли стана Ахав от това? Погледни, Старбък! Не е ли жестоко, че при целия този тежък товар трябваше да ми грабнат и единия крак? Отметни назад старата ми коса, тя пада в очите ми, насълзява ги и ми дава вид на разплакан. Толкова е сива — сякаш е израснала от пепел! Но наистина ли изглеждам толкова стар, толкова, толкова стар, Старбък! Аз се чувствам ужасно слаб, приведен и прегърбен, като че съм Адам, който крета под товара на вековете, откакто е напуснал рая. Боже! Боже! Боже!... Разбий сърцето!... Разцепи мозъка ми!... Подигравка! Подигравка! Жестока, хаплива подигравка сте вие, посивели коси: толкова радости ли съм преживял, за да ми побелеят косите и да се чувствам и изглеждам така непоносимо стар? По-близо! Застани до мене, Старбък, искам да погледна човешко око; това е по-добро, отколкото да гледам морето или небето, по-добро, отколкото да гледам Бога. Кълна се в раззеленилата се земя и в пламтящото огнище! Ето вълшебния кристал, човече; аз виждам в твоите очи жена си и детето си. Не, не, ти ще останеш на борда!... Няма да слезеш с мене, когато жигосаният Ахав тръгне подир Моби Дик. Не ще изложи и тебе на тази опасност. Не, не! Ненапразно видях в твоите очи далечния си дом!

— О, капитане, капитане! О, благородна душа и велико сърце! Защо трябва да гоним тая проклета риба? Бягай заедно с мене! Да напуснем тия гибелни води! Да се върнем къщи! И Старбък има жена и син... Жена и син още от времето на една сърдечна, радостна младост, както твоите жена и син са от дните на една любеща, копнееща бащинска старост! Да се махнем!... Позволи ми да променя още сега курса! С каква бодрост и радост, капитане, ще се

заклатушкаме към нашия мил стар Нантъкит! Струва ми се, сър, че и в Нантъкит има такива меки, ясни дни.

— Има, има. Виждам съм ги... някое лятно утро. По това време приблизително... към пладне, когато хората отиват да си подремнат... момченцето се пробужда изведнъж, сяда в леглото, а майка му започва да му приказва за мене, за мене, стария людоед; как се нося над бездната из далечни морета, как ще се върна да си поиграя пак с него.

— Такава е и Мери, моята Мери! Тя обеща, че всяка сутрин ще носи малкия на дюнните, за да зърне първи платната на бащиния си кораб. Да, да! Стига! Свършено — обръщаме към Нантъкит! Хайде, капитане, проверете курса и да обръщаме! Погледнете! Погледнете! Детско личице в прозореца! Детска ръчица на хълма!

Но Ахав бе отвърнал глава; и потрепервайки като осланено овощно дърво, захвърли последната си попарена ябълка.

— Какво е това, каква безименна, неуловима, неземна сила, какъв подмамващ невидим властелин и господар, какъв жесток, безмилостен император ми повелява да вървя все напред въпреки всяка естествена обич и копнеж, да се блъскам и трудя безспир; кара ме да върша с безумна готовност това, което в собственото си сърце не бих дръзнал дори да замисля? Все същият ли съм аз? Аз ли, Господи, или някой друг вдига тази ръка? Но ако великото слънце се движи не по своя воля, а скита като момче за поръчки из небето, и всяка звезда е направлявана от невидима сила, как може тогава това малко сърце да тупти и този малък мозък да мисли, ако не аз, а Господ тупти, мисли и живее в мене? Кълна се в небесата, човече, ние се въртим на тоя свят като онзи рудан, а оста е съдбата. И през цялото време, уви, небето се усмихва, а бездънното море се вълнува! Виждаш ли оня тон? Кой го кара да гони и погубва хвърчащата риба? Къде отиват убийците, човече? Кой ще издава присъди, когато самият съдия трябва да бъде изправен пред съд? А какъв приятен, приятен ветрец, какво прелестно небе! И въздухът е изпълнен с ухание, сякаш идва откъм далечни ливади; някъде по склоновете на Андите трябва да косят сега, Старбък, и косачите са заспали в скосената трева. Заспали ли? Да, както и да се трудим, накрая заспиваме на полето. Заспиваме ли? Да, и ръждясваме в зелената трева като миналогодишна коса, захвърлена и изоставена сред недовършена коситба... Старбък!

Но пребледнял като смъртник от отчаяние, помощник-капитанът се бе вече отдалечил.

Ахав пресече палубата, за да погледне от другата страна; и трепна от отразените във водата втренчени очи. Федала се бе облегнал неподвижно на същия фалшборд.

[1] Вероятно децата на писателя. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 133

ГОНИТБАТА — ДЕН ПЪРВИ

Тази нощ, през втората вахта, след като пристъпи от люка, където напоследък се облягаше, и отиде до отвора за кокаления си крак, старият капитан протегна внезапно шия, вдъхна морския въздух като някое умно корабно куче при приближаване на дивашки острови и заяви, че наблизко трябва да има кит. След малко всички дежурни усетиха особената миризма, която живеят спермацетов кит издава понякога на твърде голямо разстояние; и никой от екипажа не се учуди, когато — след като провери компаса и ветропоказателя и установи колкото е възможно по-точно посоката, от която идваше миризмата — Ахав заповяда веднага да променят курса и да скъсят платната.

Прозорливостта, продиктувала тези действия, бе предостатъчно възнаградена призори, когато точно пред кораба се появи дълга, гладка, маслена ивица с накъдрени краища, напомнящи лъскавите метални очертания на бърз поток в устието на дълбока, бързотечна река.

— Дежурните по мачтите! Екипажът на палубата! Дагу заблъска по предната палуба с дръжките на трите лоста, като че бе настанало второ пришествие, и моряците просто изхвъркнаха през люка с дрехи в ръка.

— Какво виждате? — викна Ахав, вдигнал глава към небето.

— Нищо, нищо, сър! — прозвуча отговорът отгоре.

— Допълнителни платна!... Долу, горе и по двете страни!

Щом вдигнаха всички платна, Ахав отвърза въжето, с което го издигаха на средната мачта, и след няколко мига, вече на две трети от пътя нагоре, втренчил поглед в хоризонталния прорез между две от допълнителните платна, той изскряка като чайка във въздуха:

— Фонтан!... Фонтан!... И гърбица като снежен хълм! Моби Дик е!

Възбудени от тоя вик, подет почти едновременно и от тримата дежурни по мачта, моряците от палубата се втурнаха да се катерят по вантите, за да видят прочутия кит, когото от толкова време

преследваха. Ахав бе стигнал вече своето място на върха, няколко стъпки по-високо от останалите дежурни; точно под него, на върха на предната мачта, беше Таштего; главата на индиеца беше на едно равнище с петата на Ахав. От тази височина се виждаше как китът гмурка и издига над вълните, на миля пред тях, високата си лъскава гърбица и изпуска редовно във въздуха безшумния си фонтан. За суеверните моряци това беше като че същият безшумен фонтан, който бяха виждали неотдавна из облените в лунна светлина Атлантически и Индийски океан.

— Никой от вас ли не го забеляза досега? — извика Ахав, като се обърна към накачалите по вантите мъже.

— Аз го видях почти в същия миг, когато и капитан Ахав, сър, и извиках — обади се Таштего.

— Не, не в същия миг, не беше в същия миг... дублонът си е мой, съдбата го запази за мене. Само аз, и никой друг, открих Белия кит. Ето фонтана му! Ето фонтана!... Ето! Ето пак!... Ето пак! — се провикваше той отмерено и провлечено, в тон с постепенното удължаване на китовия фонтан.

— Ей сега ще се гмурне. Оставете само предните платна! Приберете средните! Пригответе три лодки! Мистър Старбък, помни: оставаш на борда и ръководиш кораба. Хей, рулеви! Един румб към вятъра! Така! Здраво дръж, човече, здраво! Ето и перките! Не, не, само черна вода! Готови ли са лодките? Гответе се, гответе се! Спуснете ме, мистър Старбък; спускайте, спускайте... бързо, по-бързо! — И той се плъзна из въздуха към палубата.

— Право по вятъра се движи, сър — извика Стъб, — точно пред нас; не може да е видял кораба.

— Онемей, човече! Стой при затяжките! Налягай руля! Стягай затяжките!... Завивай!... Завивай!... Така, много добре! Лодките, лодките!

Скоро всички лодки освен тая на Старбък бяха спуснати; всички платна бяха вдигнати... Всички весла заудряха вълните... и лодките се понесоха към подветрената страна. Начело беше Ахав. В хлътналите очи на Федала светна смъртен блясък; устните му бяха свити в отвратителна гримаса.

Като безшумни плаващи раковини се носеха над вълните леките лодки, но предпазливо приближаваха врага. Когато се приближиха към

него, океанът стана още по-гладък, като че бе покрил с килим вълните си; като че беше ливада в следобеден покой. Задъханият ловец наближи най-после толкова своята привидно нищо неподозираща жертва, че се виждаше съвсем ясно как ослепителната гърбица се плъзга по водите като нещо отделно, непрестанно обградена от въртящ се кръг пухкава зеленикава пяна. А зад нея ловецът видя преплетените бръчки върху вирнатата глава. Пред тази глава, далеко в меките като персийски килим води, лъщеше светлата сянка на широкото млечнобяло чело, придружавана от игриво музикално шумолене; назад сините води се преливаха неизменно в подвижната бразда на неговата неотклонна диря; а от двете му страни се издигаха и подскачаха искрящи мехури. Но те изчезваха веднага, докосвани от леките крачка на стотици весели птици, които прелитаха безшумно над морето; а като флагмачта, издигаща се от ярко боядисания корпус на някой голям кораб, от белия гръб на кита се подаваше дълга, разцепена дръжка на харпун; и някоя лекокрила птица от ятото, надвиснало като балдахин над рибата, кацваше от време на време на тази мачта, развявайки като щандарт дългата си опашка.

С тиха радост, с безкрайно приятното отпускане в една стремглава скорост китът се плъзгаше по вълните. Самият бял бик Юпитер дори, плаващ с похитената Европа, вкопчила се в изящните му рога, и поглеждащ косо, с нежен взор прекрасната девойка, летейки с омагьосана скорост право към брачните покои в Крит; самият Юпитер дори в своето недостижимо, съвършено величие не надминаваше славния бял кит в божественото му плуване.

С всяка своя мека перка — едновременно с раздвоената, широко разливаща се диря, — с всяка своя бляскава перка китът излъчваше магьосническа сила. Не е чудно тогава, че някои ловци, омагьосани и подмамани от този ведър покой, си позволяваха да се втурнат срещу него само за да разберат, че той е прикритие на смъртоносни вихри. И все пак спокоен, вълшебен спокоен си ти, ките, за всички, които те виждат за първи път, безразлично колко други си подмамил и унищожил дотогава по същия начин!

Така във ведрия покой на тропическото море, чиито вълни, прехласнати от вълшебната гледка, не се досещаха дори да ръкопляскаат, Моби Дик се носеше напред, все още скрил от погледа всички ужаси на потопеното под водата туловище и отвратителната

челюст. Но не след много горната му част се показва над повърхността; цялото му мраморно тяло се изви за миг дъгообразно като естествения мост във Вирджиния и размахвайки предупредително във въздуха като знаме своята опашка, великият Бог се появи, гмурна се отново и изчезна. А белите морски птици кръжаха на едно място, докосваха с крила водата и се виеха нетърпеливо над образувания водовъртеж.

Оставили весла, пуснали лопати, изоставили на воля платната, трите лодки се полюшваха тихо над вълните в очакване на повторната поява на Моби Дик.

— Един час — каза Ахав, заковал се на кърмата, втренчил унесено поглед към подветрената страна, където се разстилаха мъгливи сини простори и безбрежна примамоваща шир; но щом погледнеше водовъртежа, очите му заиграваха.

— Птиците!... Птиците!... — извика Таштего.

Като рибари в прелетен сезон, наредени една зад друга, белите птици летяха сега към лодката на Ахав; и щом стигнаха на няколко ярда от нея, започнаха да кръжат с радостни, нетърпеливи крясъци. Тяхното зрение беше по-остро от това на човека: Ахав не забелязваше още нищо в морския простор, но изведнъж, както се взираше в глъбините, видя дълбоко някъде жива бяла точка, голяма колкото бяло мехурче, което се издигаше и разширяваше с удивителна скорост; когато се обърна, той видя ясно, че това са две дълги редици криви, бели лъскави зъби, надигащи се от недостижимата бездна. Бяха отворените извити челюсти на Моби Дик; огромното засенчено туловище още се сливаше с морската синева. Бляскавата паст зина под лодката като разтворена врата на мраморна гробница; с едно махване с веслото на руля Ахав отдалечи лодката от страхотното видение. След това размени мястото си с Федала, отиде към носа, грабна харпуна, изкован от Пърт, и заповяда на хората си да вземат веслата, за да са готови за отдръпване назад.

Поради навременното си завъртване лодката застана с нос към главата на кита още докато той беше под водата. Но отгатвайки сякаш човешката хитрост, с коварната проникателност, която му приписваха, Моби Дик промени внезапно положението си, като плъзна набръчканото си чело почти под самата лодка.

Потрепервайки с всяка своя дъска и с всяко свое ребро, лодката се озова пред кита, който, полуобърнат на гръб като нападаща акула,

притегляше полека, със сладостно предвкушване носа ѝ в разтворената си паст, докато дългата, тясна, извита долна челюст се издигна високо във въздуха и един зъб се закачи за гнездото на едно от веслата. Сиво-синкавата бисерна белота на чудовищната уста беше почти на шест инча от главата на Ахав и дори още по-близо. В това положение Белия кит разтърси леката кедрова лодка, както жестока котка разтърсва уловената мишка. Федала гледаше с неподвижен поглед и скръстени ръце; но жълтокожите гребци се втурнаха презглава към кърмата.

Докато пружиниращите бордове подскачаха ту навътре, ту навън, според подмятането на обречения съд от сатанински забавляващия се кит, в чието скрито под водата тяло не можеха да забият харпун от носа на лодката, и другите две лодки неволно бездействаха пред неминуемата гибел, обезумелият Ахав, разярен от мъчителната близост на врага, който го държеше жив, но безпомощен между омразните си челюсти, напълно побеснелият Ахав сграбчи с голи ръце дългия зъб, опитвайки се с все сили да го изтръгне от гнездото. При това напразно усилие китовата челюст се изплъзна, крехките бордове поддадоха и се разцепиха, а двете челюсти прерязаха като огромни ножици лодката напъряко и се затвориха бързо под водата между двете плаващи отломки. Те се понесоха в различни посоки, наклонявайки във водата пресечения си край; моряците на отломката с кърмата се бяха вкопчили за борда и се мъчеха да сграбчат и да закрепят напъряко веслата.

В минутата преди разсичането на лодката Ахав разбра първи намерението на кита по хитротото издигане на главата, което отслаби за миг натиска му върху лодката, и веднага направи последно усилие да я освободи от китовата челюст. Но лодката се плъзна още по-навътре в устата на кита, наклони се на една страна при плъзването и Ахав, изпуснал челюстта, бе изхвърлен по очи във водата.

Отдръпвайки се с лек плисък от своята жертва, Моби Дик се спря недалечно от нея, а продълговатата му бяла глава се подаваше и скриваше отвесно във вълните; в същото време кръглото туловище се премяташе бавно под водата; така че, когато огромното набръчкано чело се подаваше на повече от двадесет стъпки над водата, внезапните вълни се блъскаха ослепително в него и изхвърляха яростно в небето треперещата си пяна.^[1] Така във време на буря полустихналите вълни

на Английския канал^[2] се отдръпват от подножието на Едистоун, само за да се прехвърлят в победоносен устрем зад него.

Но Моби Дик зае скоро хоризонтално положение и започна да кръжи бързо около екипажа в отломките, като пенеше косо водата в отмъстителната си диря и се готвеше сякаш за ново, още по-гибелно нападение. Гледката на разцепената лодка като че го вбесяваше, както според библейската книга на Макавеите сокът на гроздето и черниците вбесявал слоновете на Антиох. В това време, полупотънал в пияната на нахалната китова опашка и неспособен да плува поради изкуствения си крак, при все че успяваше все още да се държи над водата дори в тоя водовъртеж, безпомощният Ахав подаде глава, подскачаща като мехур, който и най-лекият случаен удар може да пръсне. Федала го гледаше кротко и без изненада от отломката с кърмата. Екипажът от другата отломка не можеше да му помогне; защото надали можеше да помогне и на себе си. Белия кит се въртеше така ужасно, кръговете, които правеше, се стесняваха с такава шеметна бързина, че той просто връхлиташе хоризонтално върху тях. А при все че плаваха наблизко, двете непокътнати лодки не смееха да навлязат във водовъртежа и да нападнат, защото моряците се страхуваха, че това може да бъде знак за незабавно доунищожаване на Ахав и на другите нещастни корабокрушенци; пък и самите те не биха могли да се надяват в такъв случай на спасение. Затова стояха с втренчени погледи до края на ужасния водовъртеж, чийто център беше сега главата на стария капитан.

Всичко това бе забелязано още от самото начало от дежурните на кораба; „Пекод“ се понесе с прибрани платна към мястото на драмата и беше вече толкова близо, че Ахав извика от водата:

— Курс към...

Но в същия миг една огромна вълна, дошла откъм Моби Дик, почти го потопи. Той успя все пак да се издигне на гребена ѝ и извика отново:

— Курс към кита!... Прогонете го!

„Пекод“ разсече с носа си омагьосания кръг и отдалечи Белия кит от жертвата му. Докато той се отдалечаваше сърдито, лодките се приближиха да приберат корабокрушенците.

С кървясали, незрящи очи, с бръчки, побелели от солената морска вода, Ахав бе извлечен в лодката на Стъб; дългото напрежение

бе сломило физическата му сила и той се предаде на телесната си немощ, като лежа безпомощно известно време на дъното на лодката, сякаш е бил газен от цели стада слонове. Глухи, неопределени стонове се изтръгваха от гърдите му, като отчаяни гласове от дълбоки долове.

Но силата на тая телесна отпадналост само ускори преминаването ѝ. Големите сърца изживяват понякога в един миг сбора на всички дребни страдания, които биват милостиво пръснати из целия живот на по-слаб човек. Затова, при все че отделното страдание на такива хора е всякога краткотрайно, те натрупват през живота си цяла вечност от страдания, съставена от мъчителни мигове; защото в неподдаващия се на установяване център на тези благородни души се съдържа цяла окръжност на по-низшите съзнания.

— Харпунът — заговори Ахав, като се поизправи на лакът. — Цял ли е харпунът?

— Да, сър, защото не го хвърлихме; ето го — показва му го Стъб.

— Остави го пред мене... Някой да липсва?

— Един, двама, трима, четирма, петима... пет весла имахте, сър, и пет души са налице.

— Добре... Помогни ми, човече; искам да се изправя. Така. Така, виждам го! Ето го! Ето го! Все към подветрената страна; как хвърчи фонтанът!... Пусни ме! Вечният сок закипя отново в костите на Ахав! Вдигнете платното! Веслата! И на руля!

Обикновено когато бъде разбита китоловна лодка, екипажът ѝ, прибран на друга, помага на нейните хора в гонитбата, наричана „с двойни весла“. Така стана и сега. Но увеличената скорост на лодката не се равняваше на увеличената скорост на кита, който бе утроил сякаш скоростта на всяка своя перка и плуваше така бързо, че ако биха го подгонили при тия обстоятелства, гонитбата щеше да бъде невероятно дълга, а може би и безуспешна; пък и ни един екипаж не би могъл да издържи напрежението от толкова усилено гребане, каквото едва може да се издържи и на съвсем кратки разстояния. Както често става, корабът даваше най-добра възможност да се продължи преследването. Затова лодките се насочиха към него и скоро се залюскаха по местата си; двете отломки на разбитата лодка бяха предварително прибрани на борда и „Пекод“, разгънал всичките си платна, вдигнал и допълнителни от всяка страна, като двойните крила на албатрос, се понесе към подветрената страна, по дирята на Моби

Дик. На установените редовни промеждутъци дежурните по мачта съобщаваха за блестящия фонтан; а когато казваха, че току-що се е гмурнал под водата, Ахав отбелязваше времето и започваше да се разхожда по палубата с компасовия часовник в ръка и щом минеше и последната секунда от определения час, се провикваше:

— Чий ще бъде дублонът? Виждате ли го?

Ако отговорът беше: „Не, сър!“, веднага заповядваше да го издигнат на мачтата. Така прекара той деня — ту неподвижен горе, ту разхождайки се без почивка на палубата.

Докато се разхождаше така, без да продума, или се обаждаше само на дежурните — за да им заповяда да вдигнат още по-високо или да дръпнат по-нашироко някое платно, — докато се движеше така назад-напред с нахлупена шапка, той минаваше всеки път покрай отломките на разбитата си лодка, сложени наопаки на капитанския мостик — пречупения нос срещу разделената кърма. Най-последно спря пред нея и както в облачно небе се понасят понякога нови тълпи от облаци, така по старческото му лице се промъкна нова тъмна сянка.

Стъб видя, че капитанът се спря; и може би с намерение да докаже — не без основание навярно — своето незасегнато безстрашие, като си осигури по този начин място на храбрец в съзнанието на своя капитан, той пристъпи, погледна отломките и каза:

— Отказа се магарето от магарешкия трън; лошо се убоде, сър, ехей!

— Коя бездушна твар е тая, която може да се смее пред отломка? Човече, човече! Ако не знаех, че си храбрец като безстрашен огън (и като него бездушен), щях да се закълна, че си страхливец! Пред отломка не бива да се чува нито стон, нито смях!

— Така е, сър — обади се и Старбък, като се приближи. — Величествена гледка е то; знамение, и при това лошо.

— Знамение ли? Знамение... Дайте речника! Ако боговете възнамеряват да говорят направо с човека, нека говорят откровено, а не да клатят глава с бабешки намеци... Да ви няма! Вие сте два полюса на едно и също нещо; Старбък е преобърнат Стъб, а Стъб е преобърнат Старбък; двамата пък сте цялото човечество; но Ахав е свършено сам сред милионите на населената земя и наоколо му няма нито богове, нито хора! Студено, студено... треперя!... Е, какво става? Вие там

горе! Виждате ли го? Провиквайте се при всеки фонтан, ако ще да ги изхвърля по десет в секунда!

Денят бе почти отминал; светлееше още само ръбът на златистата му мантия. Скоро се стъмни съвсем, но дежурните останаха по местата си.

— Не виждаме вече фонтана, сър... много е тъмно... — обади се един глас отгоре.

— Какъв курс държеше, когато го видяхте за последен път?

— Както и по-рано, сър — право към подветрената страна.

— Добре! Той ще пътува по-бавно, след като се стъмни. Приберете платното на главната мачта и допълнителните платна на предната, мистър Старбък. Не трябва да го настигнем, преди да съмне; той ще се придвижва по-бавно, а може и да се поспре през нощта. Рулевия! Курс право по вятъра!... Вие горе! Слизайте!... Мистър Стъб, пратете нов човек на предната мачта и поддържайте там дежурство до зори. — После тръгна към дублона на главната мачта: — Тази жълтица, хора, е моя, аз я спечелих, но ще я оставя на мястото ѝ, докато е жив Белия кит; който от вас го забележи първи в деня, когато го убием, той ще получи жълтицата; ако и тогава пак аз го видя първи, десеторната стойност на жълтицата ще бъде поделена между всички ви! Вървете си!... Корабът е на твое разположение, сър.

С тия думи той се спря насред палубата, нахлупи шапка и стоя така до зори, като вдигаше от време на време глава да се послуша как минава нощта.

[1] Това движение е отликата на спермацетовия кит. Наричат го мятане, защото го сравняват с мятането на китоловното копие. Чрез това премятане китът може най-добре да види заобикалящите го предмети. ↑

[2] Ламанш. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 134

ГОНИТБАТА — ДЕН ВТОРИ

На разсъмване дежурните заеха отново и трите мачти.

— Виждате ли го? — викна Ахав, щом се развидели.

— Нищо не се вижда, сър!

— Целият екипаж на палубата и да се вдигнат всички платна! Той се е движил по-бързо, отколкото предполагах... Предните платна!... Не трябваше да ги прибираме през нощта. Но все едно... отпочинахте си, преди да се втурнем по-бързо.

Тук трябва да се каже, че такава упорита гонитба на определен кит, която продължава цял ден, цяла нощ и на следния ден, не е нещо необичайно в китоловството из южните морета. Защото някои природно гениални Нантъкитски корабни капитани притежават такава чудно умение, такава придобита от опит предвидливост и непобедима самоувереност, че само като зърнат някой кит, могат при известни обстоятелства с твърде голяма точност да предскажат както посоката, в която той ще продължи да плува, докато не го виждат, така и вероятната скорост на придвижването му. В такива случаи както лоцман, който изгубва от погледа си бряг с добре познати очертания, където желае да се върне, само че на по-далечна точка, както такъв лоцман стои до компаса и определя точното местоположение на още видимия нос, за да може с по-голяма сигурност да отгатне далечния сега невидим бряг, към който се е насочил, така и китоловецът определя с компаса местонахождението на кита; защото след неколкочасова внимателно отбелязана гонитба през деня, щом нощният мрак скрие рибата, бъдещото придвижване на огромното създание в тъмнината е почти така ясно за проницателния поглед на ловеца, както и непознатият бряг за опитния лоцман. Така че за проницателното око на такъв ловец пословичната краткотрайност на „писаното върху вода“, в случая на водната диря, е толкова надежден показател, колкото е и твърдата земя. И както движението на могъщия железен левиатан по съвременните железни пътища е така добре

известно, че хората определят скоростта му с часовник в ръка, тъй както докторите измерват пулса на някое бебе; и казват уверено кой влак, от коя посока и в колко часа ще пристигне на някоя гара; почти по същия начин нантъкитци определят понякога движението на левиатана в глъбините според скоростта на плуването му и си казват, че след толкова и толкова часа китът ще е изминал двеста мили и ще се намира на такъв и такъв градус географска дължина и ширина. Но за да бъде тази проницателност увенчана с успех, вятърът и морето трябва да бъдат съюзници на човека; ако корабът е спрял поради затишие или се носи на дрейф, каква полза да знаят, че са точно на девет, десет или три и четвърт морски мили от пристанището? От тези съображения произтичат много тънки странични въпроси, свързани с лова на китове.

Корабът се носеше все напред и напред, оставяйки в морето бразда, като неулучил целта си снаряд, който разорава и преобръща равното поле.

— Кълна се в солта и канапа! — извика Стъб. — Това бързо люшкане на палубата пропълзва през краката и ти пронизва сърцето. Храбри момчета сме ние — корабът и аз!... Ха, ха! Сякаш някой ме сграбчва и ме хвърля по гръб в морето... защото, кълна се във вечнозеления дъб, гръбът ми е кил. Ха, ха! Вървим ние и не оставяме нито прах, нито следа!

— Фонтан!... Фонтан!... Фонтан!... Право напред! — викнаха ненадейно от мачтите.

— Да, да! — извика Стъб. — Знаех си аз... няма да ни избегнеш... Плюй и бягай, колкото можеш, ките! Самият бесен сатана те гони! Надувай духалото... напъвай дробовете си!... Ахав ще запуши яза на кръвта ти, както мелничар прегражда бързотечен поток!

Стъб изказваше мислите на почти целия екипаж. Всички шумяха и се пенеха в кипежа на гонитбата, както шуми и се пени ферментирало старо вино. Каквито опасения и лоши предчувствия да бяха изпитвали доскоро някои от тях, те не само ги спотайваха поради страх от Ахав, но и самите страхове се пръснаха на вси страни като плашливи прерийни зайци пред тичащ бизон. Съдбата бе сграбчила в ръката си техните души; а вълнуващите вчерашни опасности, мъчението от очакването през миналата нощ, неизменният, безстрашен, сляп, безогледен бяг на обезумелия кораб подир

изплъзващата му се цел, всичко това подтикваше неудържимо напред техните сърца. Вятърът, който надуваше платната и тласкаше с невидими, но непобедими ръце кораба, беше сякаш символ на тайнствената сила, която ги бе заробила и ги водеше в тая гонитба.

Те бяха не тридесет души, а един човек. Както корабът, макар и съставен от най-различни материали — дъбови, кленови и борови дъски, желязо, смола и въжета, — беше единен плътен корпус, понесъл се по своя път, направляван и уравновесяван от дългия средищен кил, така отделните личности на екипажа, храбростта на един и страхът на друг, порочността на този и непорочността на онзи — всички различия се сливаха в едно цяло, насочено към съдбоносната цел, указвана от Ахав — единствен техен господар и кил.

Вантите бяха оживели. От върховете на мачтите, като по върха на високи палми, висяха ръце и нозе. Някой размахваше нетърпеливо ръка, заловил се с другата за реята; или заслонил очи от слънчевия пек, седеше на олюляващата се рея; всички мачти се огъваха от човешки тела, узрели за жътвата на съдбата. О, с какво нетърпение се вглеждаха те в безбрежната синева да зърнат това, което щеше да ги погуби!

— Защо не обаждате, ако го виждате! — викна Ахав, когато няколко минути след първото провикване никой вече не се обади. — Вдигнете ме горе, хора, вие сте се заблудили; не може Моби Дик да пусне само един фонтан и след това да изчезне.

Така и беше; скоро се разбра, че в прибързаното си усърдие хората бяха взели погрешно за китов фонтан нещо съвсем друго; щом стигна на върха на мачтата и крайт на въжето му бе завързан за куката на фалшборда, Ахав даде тон на оркестъра и въздухът затрепери като разтърсен от пушечен залп. Тридесет дрезгави гърла нададоха тържествуващ вик, когато — много по-близо от въображаемия фонтан, само на една миля пред кораба — Моби Дик се появи дръзко на повърхността! Защото Белия кит прояви сега близостта си не със спокойни и лениви фонтани, не с мирно бликане от тайнствения извор на главата му, а с една далече по-чудна проява. Устремявайки се с невероятна скорост от гълбините, спермацетовият кит подскача понякога с цялото си туловище във въздуха и с цяла планина от ослепителна пяна посочва местонахождението си на разстояние над седем мили. В такива минути разкъсаните разярени вълни наоколо му

са като че грива; в някои случаи този скок е просто едно предизвикателство.

— Ето го! Изскочи! — викаха всички, докато Белия кит подскачаше с невероятно нахалство като огромна съомга в небесата. Внезапно извисена от синята морска шир към още по-синия небесен ръб, вдигнатата от него водна струя блестеше непоносимо като ледник, след това започна постепенно да губи първоначалния си блясък, докато заприлича на мъглив облак, изливащ се в порой над планина.

— Да, скачай за последен път към слънцето, Моби Дик! — извика Ахав. — Твоят час и харпун приближават!... Слизайте, слизайте всички! Само един да остане на предната мачта. Лодките!... Готови за спускане!

Изоставяйки бавните въжени стълби по вантите, хората се спускаха като падащи звезди на палубата от реите и върлините за допълнителните платна; докато Ахав, не така стремглаво, но все пак много бързо бе свален от мачтата.

— Спускайте! — викна той, щом влезе в лодката си. Пригответе му бяха миналия ден една от запасните лодки. — Мистър Старбък, корабът е в твое разпореждане... Дръж се настрана от лодките, но близо до тях. Спускайте!

За да ги спласи сякаш веднага, Моби Дик зае нападателно положение, завъртя се и се насочи към трите лодки. Лодката на Ахав беше в центъра; за да ободри хората си, той им каза, че възнамерява да срещне кита лице с лице — с други думи, да насочи лодката си точно срещу него, нещо не съвсем необичайно; защото при неголямо разстояние това положение изключва възможността от контраудар от страна на кита, който вижда само встрани. Но засега тази близост не беше достигната и Белия кит, виждайки ясно трите лодки и трите мачти на „Пекод“, се втурна с яростна бързина и се нахвърли внезапно, със зинала паст и удряща опашка, като сееше ужас и смърт на всички страни, без да обръща внимание на харпуните, летящи към него от лодките, той мислеше сякаш само как да разбие всяка дъска на тресчици. Но изкусно направлявани, въртейки се като обучени коне на полесражение, лодките успяваха да му се изплъзнат, при все че понякога бяха почти на косъм до него; а през това време нечовешките викове на Ахав заглушаваха всеки друг глас.

При това неописуемо въртене Белия кит така кръстоса, прекръстоса и заплете увисналите въжета на забитите в него харпуни, че те се опънаха, скъсиха се и задърпаха към него трите лодки; а самият кит се бе оттеглил малко настрана, като че се готвеше за още по-съкрушително нападение. Използвайки случая, Ахав отви още повече въжето в лодката, след това започна бързо да го дърпа, като се надяваше по този начин да го оправи, когато — о, ужас! — зърна нещо по-страшно от озъбената паст на акула!

Кръстосани и заплетени в лабиринта на въжетата, свободните харпуни и копия разсичаха с лъскавите си остриета и зъбци вълните и летяха към носа на лодката му. Само едно нещо можеше да се стори. Като грабна моряшкия си нож, Ахав простря ръка към стоманените остриета, издърпа въжето зад тях, подаде го на предния гребец, удари го два пъти с ножа почти до самия борд, връзката стоманени оръжия потъна и лодката възстанови равновесието си. В този миг Белия кит се втурна внезапно между другите заплетени въжета, повлече неудържимо лодките на Стъб и Фласк към опашката си, блъсна ги една в друга като две черупки, тласнати от прибой към брега, после се гмурна и изчезна в кипящ водовъртеж, из който уханните кедрови отломки се въртяха като настъргано мускатово орехче в разклатена чаша с пунш.

Докато екипажите на двете лодки се въртяха из водата, като се мъчеха да се доберат до весло, лопата или друг плаващ предмет; докато дребничкият Фласк подскачаше на една страна като празно шишенце, вдигайки крака, за да избегне смъртоносната паст на акулите; докато Стъб викаше с все сили за помощ; а старият капитан, отрязал въжето на своята лодка, се мъчеше да се приближи към пенливия водовъртеж, за да спаси когото може; в тази бурна едновременност на хиляди струпани опасности невидими нишки като че дръпнаха към небето незасегнатата досега лодка на Ахав — изхвърквайки като стрела от морето, Белия кит удари дъното ѝ с широкото си чело и я запрати във въздуха, където тя се преобърна няколко пъти и захлупи при падането си Ахав заедно с хората му, които се мъчеха да се измъкнат като тюлени от крайбрежна пещера.

Първоначалният устрем на кита промени посоката си, докато го издигаше на повърхността, и го тласна неволно към причинената от него злополука; той се бе прострял сега гърбом към нея и удряше

бавно с опашка ту на една, ту на друга страна; а щом някое залутано гребло, отломка от дъска или дори тресчица от лодките докоснеше кожата му, веднага подвиваше опашка и помиташе всичко. Но скоро, решил сякаш със задоволство, че е свършил засега работата си, разсече с набръчканото си чело океанската шир и влачейки подире си заплетените въжета, продължи пътя си по посоката на вятъра с отмерения ход на пътешественик.

Както и по-рано, от кораба бяха следили внимателно цялата битка и дойдоха пак на помощ. Спуснаха лодка, извлякоха плуващите моряци, бурета, весла, всичко, което успяха да достигнат, и ги прибраха благополучно на палубата. Имаше изкълчени рамене, китки и глезени; синьочервеникави подутини: пречупени харпуни и копия; неоправимо заплетени въжета; разцепени весла и дъски; но никакво смъртоносно или дори тежко нараняване. Както миналия ден Федала, този път Ахав се бе заловил за едната половина на разсечената лодка, която даваше възможност за по-леко плуване, затова той не изглеждаше сега така изтощен, както при злополуката от предишния ден.

Но когато му помогнаха да се качи на палубата, всички погледи се втренчиха в него; защото, вместо да стъпи здраво на крака, той все още стоеше облегнат на рамото на Старбък, който избърза първи да му помогне. Кокаленият крак беше отнесен, а на мястото му се виждаше само къса заострена отломка.

— Да, да, Старбък, всекиму е приятно да се облегне понякога; и старият Ахав би трябвало по-честичко да се обляга.

— Обръчът не е издържал, сър — каза приближилият дърводелец, — иначе кракът беше чудесно изработен.

— Надявам се, че няма счупена кост, сър — каза с искрена загриженост Стъб.

— На парченца е счупена, Стъб!... Нали виждаш... Но и със счупена кост старият Ахав е цял-целеничък; макар че живите кости не ми са нито на йота по-ценни от загубената мъртва. Нито бял кит, нито човек, нито сатана може да докосне съкровената и недостъпна същност на Ахав. Има ли лот, който би стигнал до дъното под нас, или мачта, която би стигнала до свода над нас? Ей, дежурните! Какъв курс?

— Право по вятъра, сър!

— Рул направо тогава; вдигайте всички платна, корабници! Свалете останалите запасни лодки и ги пригответе... Мистър Старбък да събере команди за лодките!

— Позволете най-напред да ви отведе до фалшборда, сър.

— Ох, ох, ох! Как ме измъчва тази остра отломка! Проклетата съдба! Такъв непобедим по дух капитан да има такъв жалък помощник!

— Сър!

— Тялото си имам предвид, човече, не тебе. Дай ми нещо да се подпирам... онова разбито копие ще свърши работа. Пригответи командите. Само че още не съм видял оня. Господи, не може да бъде!... Няма ли го?... По-скоро! Свидай всички!

Недоизказаната мисъл на стареца беше вярна. След проверка на екипажа се оказа, че парсът не е налице.

— Парсът! — извика Стъб. — Трябва да е попаднал в...

— В черната яма да попаднеш!... Тичайте всички, горе, долу, в каютата, на предната палуба... Намерете го... Той не е изчезнал... не е изчезнал!

Но моряците се върнаха скоро и съобщиха, че парса го няма.

— Да, сър — каза Стъб, — трябва да се е заплел във въжето на вашата лодка... мисля, че го видях, като го бе повлякло.

— Моето въже! Моето въже ли!? Изчезнало?... Изчезнало? Какво значи тази думичка?... Какъв погребален звън звучи в нея и кара стария Ахав да се люлее като камбана. И харпунът също!... Разревете оня куп... Виждате ли го?... Изкованият харпун, хора! Нареченият за Белия кит... Не, не, не! Проклет глупак! Ей тази ръка го хвърли!... Той се е забил в рибата!... Ей, вие горе! Не го изпускате из очи!... Бързо!... Всички по лодките... Събирайте веслата!... Харпунджиитеда вземат харпуните!... По-високо платното на главната мачта... Опънете всички платна... Рулевият! По-твърдо, по-твърдо, ако ти е мил животът! Десет пъти ще обиколя земното кълбо и направо дори ще го пресека, но ще убия този кит!

— Велики Боже! Появи се поне веднъж, поне за миг — извика Старбък, — никога, никога, старче, няма да го уловиш... В името на Иисуса, стига; това е по-лошо, отколкото да си обзет от бесове. Два дни го гоним; два пъти ни разби лодките на трески; за втори път ти отнесе крака; злата ти сянка изчезна... Всички добри ангели те

отрупват с предупреждения... какво искаш още?... Нима ще продължим да гоним тази кръвожадна риба, докато глътне и последния от нас? Нима ще се оставим да ни запрати на морското дъно? Или да ни завлече право в ада? Ох, ох... безбожно и богохулно е да продължаваш гонитбата!

— Старбък, напоследък изпитвам странно влечение към тебе; от оня час, когато — нали помниш? — всеки от нас видя нещичко в очите на другия. Но когато се отнася до кита, лицето ти трябва да бъде пред мене като ей тая длан — гладка и безгласна повърхност. Ахав ще си остане всякога Ахав, човече. Това, което става тук, е предопределено и не може да се промени. И ти, и аз сме го репетирали милиард години, преди да се появят вълните на този океан. Глупако! Аз съм просто заместник на съдбата; действам по заповед. Внимавай и ти, помощнико, да изпълниш моята... Стройте се около мене, хора. Пред вас е един недъгав старик, който се подпира на счупено копие и стои на един-единствен крак. Това е Ахав — телесната му част; но душата на Ахав е стонога и се движи със сто крака. Чувствам се опънат до скъсване, като въже, което влачи на буксир, сред ураган, фрегати със счупени мачти; и така изглеждам може би. Но преди да се скъсам, ще чуете трясък; а докато не го чуете, знайте, че въжето на Ахав все още влачи своята цел. Вярвате ли, хора, в така наречените знамения? Изсмейте се с глас тогава и викнете „бис!“, защото, преди да потънат, всички потъващи предмети изплават два пъти на повърхността, след това се появяват за последен път, преди да изчезнат завинаги. Така е и Моби Дик — два дни плува той... утре е третият. Да, хора, той ще се покаже отново... но само за да изпусне последния си фонтан! Е, храбреци, чувствате ли се храбри?

— Като безстрашен огън! — извика Стъб.

— И като него бездушни — промълви Ахав. После, докато хората се отдалечаваха, продължи да си мърмори: — Така наречените знамения! Вчера казах същото на Старбък за разбитата ми лодка. О, колко храбро се опитвам да изтръгна от чуждите сърца това, което е заседнало така здраво в моето!... Парсът!... Парсът!... Изчезнал... Изчезнал ли? Той каза, че ще изчезне преди мене; но аз ще го видя още веднъж, преди да загина... Как ще стане това?... Ето загадка, която може да обърка всички адвокати, подкрепени от призраците на цялото

съдийско съсловие... Тя кълве мозъка ми като ястребов клюн. Но аз, аз все пак ще я разреша!

Мръкна се, а китът все още се виждаше по посока на вятъра.

Платната бяха отново прибрани и всичко мина почти така, както и предишната нощ; само ударите на чука и свистенето на бруса се чуваха почти до зазоряване, защото при светлината на фенери моряците работеха неуморно, за да стегнат запасните лодки и да наострят нови оръжия за следния ден. През това време дърводелецът направи нов крак на Ахав от дъска на разбитата му лодка; самият Ахав, нахлупил шапка, прекара и тая нощ на стъпалата към каютата си; погледът му се бе обърнал като слънчоглед право на изток, за да срещне първите лъчи на слънцето.

ГЛАВА 135

ГОНИТБАТА — ДЕН ТРЕТИ

Настъпи ясното и свежо утро на третия ден и самотният нощен дежурен бе отново сменен от тълпа дневни наблюдатели, накацали по всички мачти и почти по всички рей.

— Виждате ли го? — извика Ахав; но китът не се виждаше още. — Все пак сме в дирята му; трябва само да не я загубваме. Ей, рулевиат! Здраво досегашния курс! Какъв чудесен ден! Ако светът бе току-що сътворен за лятно жилище на ангелите и днес бе утрото на първия му ден, и тогава дори надали щеше да го озари по-прекрасен ден! Това дава повод за много размишления, ако Ахав имаше време да мисли; но Ахав никога не мисли; той само чувства, чувства, чувства; това е достатъчно за смъртните! Мисленето е дързост. Само Господ има право и предимство. Мисленето трябва да бъде хладнокръвно и спокойно; а нашите жалки сърца туптят и жалките ни мозъци са прекалено възбудени. Въпреки това понякога ми се е струвало, че мозъкът ми е премного спокоен — почти смразен; и старият ми череп пращи като чаша, която всеки миг може да се пръсне от замръзналата вода в нея. Но косата ми расте и до тоя миг, а пък за растеж е необходима топлина; или не, тя е като мъх, който може да расте навред — и в пукнатините на гренландските ледници, и върху лавата на Везувий. Как я развява буйният вятър; шибаме с нея, както разкъсани платна шибат своя подмятан от бурята кораб. Противен вятър, който по-рано сигурно е духал из тъмнични ходници и килии, проветрявал е болнични зали, а сега пристига да вее тук, невинен като овчица. Да се маха!... Замърсен е! Ако бях вятър, нямаше да духам из такъв порочен, жалък свят. Бих пропъзлял в някоя пещера и бих се свил там. И все пак вятърът е нещо смело и благородно! Кой е могъл да го завладее?

Той нанася последния, решителен удар във всяка борба! Ако се втурнеш да го прободеш, само ще минеш през него. Да! Страхливецо, ти шибаш безмилостно голите хора, но не дочакваш да те шибнат поне веднъж. И Ахав дори е по-доблестен... по-благороден от тебе. Да

имаше поне тяло; но всичко, което най-страшно възмуцава и оскърбява човека, е безплътност; безплътност само като обект, не и като действена сила. Каква особена, коварна, зловредна разлика! И все пак повтарям и се кълна, че във вятъра има нещо възвишено и прелестно! В тия топли пасати поне, които духат в ясното небе с постоянна, мощна равномерност, не се отклоняват никога от целта си, както и да се обръщат и връщат долните морски течения, както и да бързат и лъкатушат величествените сухоземни Мисисипи, които не знаят сякаш къде трябва да стигнат. Кълна се във вечните полюси! Същите пасати, които отнасят право напред моя кораб; тези пасати или нещо, подобно тям... също така неизменно и могъщо, отнася напред и кораба на моята душа! Напред! Хей, вие горе! Какво виждате?

— Нищо, сър.

— Нищо! А пък приближава пладне! Дублонът почва вече да се моли! Погледнете слънцето! Да, да, така трябва да е. Отминали сме го. Дали наистина сме го изпреварили? Но тогава той гони мене, не аз него... Там е злото; а трябваше да предвидя това. Глупак! Ами въжетата... харпуните, които влачи. Да, да, отминали сме го през нощта. Обратно! Обратно! Слизайте всички освен редовните дежурни! Към затяжките!

Досега вятърът беше зад кърмата на „Пекод“, така че, обръщайки се в обратна посока, корабът се насочи точно срещу вятъра, разсичайки пяната на своята бяла диря.

— Точно срещу вятъра се носи той към зиналата паст — промърмори на себе си Старбък, докато завързваше за парапета токущо издърпаната затяжка. — Бог да ни пази, но аз вече чувствам, че костите ми овлажняват и мокрят отвътре плътта ми. Струва ми се, че вървя против Бога, като изпълнявам заповедите на капитана!

— Пригответи се да ме издигнеш на мачтата! — извика Ахав, като пристъпи към въжения кош. — Скоро ще го срещнем.

— Да, сър.

Старбък изпълни веднага заповедта на Ахав, който се залюля отново в коша на мачтата.

Мина цял час, проточил се като златна нишка във вечността. Самото време бе затаило дъх в нетърпеливо очакване. Най-после, на около три румба от наветрената страна, Ахав зърна отново фонтана, а в

същия миг три възгласа излетяха от трите мачти като огнени езици към него.

— Лице с лице те срещам за трети път, Моби Дик! Ей, на палубата! По-здро̀во стегнете реите; карайте право в сърцето на вятъра! Моби Дик е още далеко, рано е да спускаме лодките, мистър Старбък. Платната се разлюляха! Застани зад рулевия с чук в ръка. Така, така; той плува бързо, трябва да се спускам. Но да огледам още веднъж от високо морето; имам време да го сторя. Стара, стара, а в същото време толкова млада гледка; непроменена нито на косъм, откакто я видях за първи път като момче от дюните на Нантъкит! Същата!... Същата!... Каквато е била пред Ной, такава е и пред мене. Към подветрената страна вали слаб дъжд. Колко е красиво там! В тая посока сигурно се стига някъде... до необикновена страна, с лесове, по-хубави от палмовите. Подветрената страна! Нататък плува Белия кит; да държа срещу вятъра тогава; това е по-добра, макар и по-тежка посока. А сега сбогом, сбогом, стара мачто! Какво е това?... Зелено ли? Да, тънък мъх е поникнал в запушените цепнатини. Но по главата на Ахав няма такива зелени петна. Това е разликата между стария човек и старото дърво. И все пак, стара мачто, ние остаряхме заедно; но корпусите ни са още яки, нали, корабе мой? Само без един крак — нищо друго. Кълна се в небето, че мъртвото дърво превъзхожда във всяко отношение живата ми плът. Не мога да се сравня с него; а виждал съм кораби от мъртво дърво да надживяват хора, създадени от живата плът на най-жизнени бащи. Какво каза той? Че ще върви всякога пред мене като лоцман; и въпреки това ще го видя отново, но къде? Нима ще имам очи и на морското дъно, ако предположим, че ще сляза по тая безкрайна стълба? Цяла нощ се отдалечавах от мястото, където той трябва да е потънал. Да, да, и ти като мнозина други каза безпощадна истина, когато се отнасяше до тебе; но що се отнася до Ахав — не улучи. Сбогом, мачто... оглеждай се внимателно за кита, докато ме няма. Ще си поприказваме утре, не, довечера, когато Белия кит бъде вързан за главата и опашката край тебе.

Той даде знак и продължи да оглежда простора, докато го спуснаха към палубата.

След някое време лодките бяха спуснати; застанал до кърмата на своята, Ахав се позамисли преди спускането ѝ, повика с ръка

помощника си, който държеше едно от въжетата на скрипеца, и му заповяда да почака.

— Старбък!

— Сър?

— За трети път корабът на душата ми се спуска в това плаване, Старбък.

— Да, сър, така пожела ти сам.

— Някои кораби напускат пристанищата си и никога вече не се връщат, Старбък!

— Истина е, сър, печална истина.

— Някои хора умират при отлив; други в плитчините; трети при разлив... а на мене ми се струва сега, че съм огромна морска вълна, превърната в един-единствен пенлив гребен. Стар съм, Старбък... да си стиснем ръка, приятелю.

Ръцете им се срещнаха, погледите се сляха, споени от сълзите на Старбък.

— Ох, капитане, капитане!... Благородно сърце... не отивай... не отивай! Виждаш ли, храбър човек плаче: с каква мъка те увещава!

— Спускай! — извика Ахав и отблъсна ръката на помощника си.
— И остани с екипажа!

След миг лодката вече плаваше зад кърмата.

— Акули! Акули! — разнесе се глас от илюминатора на каютата.
— О, господарю, господарю мой, върни се!

Но Ахав не чу; защото в същия миг се раздаде гръмко и неговият глас; и лодката се понесе напред.

А гласът от каютата казваше истината; щом Ахав се отдели от борда, безброй акули, изниквайки сякаш из тъмните води под корпуса на кораба, се нахвърлиха злобно върху веслата при всяко потопяване във водата; и съпровождаха по този начин лодката със своето хапане. Това не е необичайна беда за китоловните лодки в тези морета, гъмжащи от акули, които придружават китоловците със същите предчувствия, с които хищни птици витаят около знамената на настъпващи източни армии. Но тези акули бяха първите, забелязани от „Пекод“ след появата на Белия кит; и било защото гребците на Ахав бяха все жълтокожи диваци, чието месо — както е известно — е особено привлекателно за осезанието на акулите, било по някаква

друга причина, те следваха само тази лодка, без да пакостят на другите.

— Сърце от кована стомана! — промълви Старбък, като следеше с поглед от борда отдалечаващата се лодка. — Можеш ли да туптиш все така смело и при тая гледка?... Да промъкваш своя кил между хищни акули, които те придружават със зинала паст в гонитбата; и то в съдбоносния трети ден?... Защото, ако три дни се слят в едно непрекъснато, неуморно преследване, бъди сигурен, че първият ден е утро, вторият — пладне, третият — вечер на начинанието, какъвто и да бъде неговият край. О, Господи! Какво ме пронизва от глава до пети, оставяйки ме мъртвешки спокоен и все пак в очакване... смразен в непоносима тръпка! Бъдещето плува пред мене в неясни, кухи очертания; а миналото е някак замъглено. Мери, скъпо момиче! Ти гаснеш в бледи сияния зад мене; сине мой, виждам очите ти, станали чудно сини! И най-странните загадки в живота като че се изясняват; но сенки пропъльзват между тях... Наближава ли краят на моето плаване? Краката ми се подкосяват като на човек, който е вървял цял ден. Опирай сърцето си... Тупти ли още?... Стресни се, Старбък!... Предотврати злото... Действай, действай, викай!... Ей, дежурните! Виждате ли ръката на сина ми на хълма?... Безумец!... Ти, там горе... не изпускай из очи лодките... внимавай за кита! Ох, пак ли?... Прогонете този ястреб! Гледайте го! Кълве... разкъсва флага... — Той посочи червения флаг, който се вееше на главната мачта. — О! И отлетя с него... Къде е сега старият! Видя ли го, Ахав?... Трепери, трепери!

Лодките не бяха се отдалечили много, когато по знак от дежурните — една сочеща надолу ръка — Ахав разбра, че китът се е скрил под водата; но с намерение да бъде близо до него при следващото му издигане той продължи със същия курс, само че малко настрана от кораба, а омагьосаните гребци слушаха в дълбоко мълчание плиська на вълните, удрящи разсичащия ги нос.

— Забивайте, забивайте гвоздеите си, вълни! До главичките им ги забивайте! Няма да заковете никакъв капак. Защото аз не ще имам нито ковчег, нито катафалка... и само въже може да ме убие, ха, ха, ха!

Водата наоколо им се раздвижи изведнъж в широки кръгове; после се надигна и се плисна веднага, като че се плъзна косо по склона на внезапно излязъл на повърхността подводен айсберг. Чу се глух

грохот; подземно бучене; всички притаиха дъх, когато огромното туловище, обвито с въжета, украсено с копия и харпуни, се подаде косо от морските гълбини. Закрито в прозрачно мъгливо було, то увисна за миг във въздуха, озарен от всички багри на дъгата, след това се потопи отново в гълбините. Вълните бликнаха на тридесет стъпки в искрящи, плътни, високи фонтани, после се пръснаха в дъжд от мехури, оставяйки околната повърхност разпенена като прясно мляко около мраморнобялото туловище на кита.

— Налягайте веслата! — викна Ахав на гребците и лодките се втурнаха за нападение; но побеснял от новите вчерашни харпуни, които ръждясваха в месата му, Моби Дик изглеждаше обзет от всички ангели, низвергнати из небесата. Широките криволици на преплетените жили под прозрачната кожа на голямото му бяло чело изглеждаха завързани една за друга, когато той се втурна, размахвайки опашка, раздели една от друга лодките на двамата помощник-капитани, изтръгна и изхвърли харпуните и копията, разби носовете им, но не засегна лодката на Ахав.

Докато Дагу и Куийкуег запушваха пробивите, а китът се отдалечи за миг, обърна се и заплува отново към тях на единия си хълбок, се чу внезапен вик. Здравно завързано за гърба на чудовището, омотано в безбройните примки на въжето, което китът бе навил през нощта около туловището си, пред погледа на ловците се появи полуразкъсаното тяло на парса; черните му одеяния висяха на парцали, разширените му очи бяха втренчени в Ахав.

Харпунът падна от ръката на стария капитан.

— Изигран! Изигран! — Той пое дълбоко въздух. — Да, парсе, виждам те повторно... да, и вървиш пред мене; това, значи, е катафалката, която ми обеща. Но аз държа и за последната буква от думите ти. Къде е втората катафалка? Назад, помощник-капитани, на кораба! Вашите лодки са безполезни вече; поправете ги, ако успеете, и се върнете; ако не успеете — Ахав може да умре и сам... Карайте, гребци! В първия, който се опита да скочи от тази лодка, ще забия харпуна. Вие не сте отделни хора, вие сте мои ръце и нозе; затова ще ми се покорявате... Къде е китът? Пак ли се гмурна?

Но той го търсеше около лодките; а решил сякаш да избяга със завързания на гърба му труп и смятайки може би сегашната среща само като спирка по пътя си към подветрената страна, Моби Дик

отново заплува бързо напред; и почти отмина вече кораба, който, плавал досега в обратна посока, в момента не се движеше. Китът плуваше с най-голяма скорост, сякаш единствената му цел беше да продължи пътя си.

— О, Ахав — извика Старбък, — и сега дори, на третия ден, не е късно да се откажеш! Погледни! Моби Дик не те търси. Ти, ти си безумецът, който го търси!

Вдигайки платно към появилия се вятър, самотната лодка се понесе бързо към подветрената страна, носена и от веслата, и от платното. Когато се плъзна толкова близо до кораба, че можа да види наведеното през борда лице на Старбък, Ахав извика на помощника си да обърне съда и да го последва, спазвайки известно разстояние. После погледна нагоре, видя Таштего, Куийкуег и Дагу да се качват усърдно на трите мачти; а гребците, влезли в току-що закачените за борда повредени лодки, се мъчеха да ги поправят. Прелитайки покрай илюминаторите, Ахав зърна един след друг Стъб и Фласк, които се занимаваха на палубата със снопове нови копия и харпуни. Когато видя всичко това и чу ударите на чука по разбитите лодки, той усети някакъв друг чук да забива гвоздеи в сърцето му. Но се овладя. А като забеляза, че флагът е изчезнал от главната мачта, извика на Таштего, току-що стигнал на върха ѝ, да слезе за нов флаг, чук и гвоздеи, за да закове пак знаме на мачтата.

Дали защото се бе уморил от тридневната гонитба и се затрудняваше при плуването от омотания на гърба му товар, или поради скрито коварство и злоба, Белия кит като че намали ход пред лодката, която го приближаваше с такава светкавична скорост; при все че още отначало разстоянието между тях не беше така голямо, както при по-раншните преследвания. А безмилостните акули продължаваха да съпровождат летящия над вълните Ахав; и все така упорито се удряха в лодките; и все така непрестанно ухапваха веслата, от чиито оцърбени краища при всяко потапяне в морето се разлитаха отцепени тресчици.

— Не им обръщайте внимание! Зъбите им само помагат на веслата ви. Гребете! Веслата се удрят по-добре в пастта на акулите, отколкото в поддаващата се вода.

— Но при всяко ухапване, сър, тънките лопати стават все по-тесни и по-тесни!

— Ще изтраят! Гребете!... А кой знае — промълви той — с чие месо ще се нагостят акулите — на кита ли, или на Ахав?... Все едно, гребете! Така, по-бодро!... Наближихме го. Някой да дойде на руля, а пък аз да мина на носа... — При тия думи двама гребци му помогнаха да се премести до носа на все така летящата лодка.

Най-после, когато наклонената на една страна лодка се изравни с Белия кит, който сякаш не забелязваше приближаването ѝ — както се случва понякога с китовете, — и Ахав, обгърнат от планинската мъгла, бликнала от дихателния отвор на кита и обвила огромната като планината Монаднок гърбица, се бе приближил достатъчно, той отметна назад тялото си, размаха високо ръце във въздуха и запрати в омразния кит яростния харпун и още по-яростното си проклятие. И желязото, и проклятието се забиха до дръжките си, погълнати сякаш от тресавище, а Моби Дик се изви настрана, удари разтреперан най-близката си перка в носа на лодката и без да направи някакъв пробив, така внезапно я вдигна на възбог, че ако не се държеше за борда ѝ, Ахав би бил отново изхвърлен в морето. Но трима гребци, непредвидили точно хвърлянето на харпуна и затова неподготвени за последиците, изхвъркнаха от лодката; двамата веднага се заловиха за борда ѝ и издигнати на гребена на една вълна, се прехвърлиха смело вътре; а третият продължи да плува безпомощно към кърмата.

Почти веднага с могъщия устрем на неотслабваща неспирна скорост Белия кит се втурна в развълнуваното море. Но когато Ахав викна на рулевия да отмотае още няколко пъти въжето и да го затегне, а на гребците заповяда да се обърнат на местата си и да приближат лодката към целта ѝ, предателското въже не издържа двойното напрежение и се скъса във въздуха!

— Какво се скъса в мене? Някаква жила изпращя!... Не, оправи се! Гребете! Гребете! Право към него!

Чул страшния шум на разцепваните от лодката вълни, китът се обърна да я пресрещне с бялото си чело; но при това движение зърна приближаващия черен кил на кораба и виждайки навярно в него източника на всичките си нещастия, смятайки го може би за по-силен и достоен противник, втурна се внезапно към приближаващия се нос с разтворена паст, бълваща потоци пяна. Ахав политна; и потърка чело.

— Ослепявам; ръце мои, прострете се пред мене, за да налучкам опипом пътя! Нощ ли припадна?

— Китът! Корабът! — викаха покорните гребци.

— Гребете! Гребете! Прибери се в гълбините си, море, та докато не е станало съвсем късно, Ахав да се плъзне за последен път до целта си! Виждам: корабът! Корабът! Напред, моряци! Нима не ще спасите кораба ми?

Когато гребците обърнаха лодката срещу блъскащите като чукове вълни, ударените от кита дъски на носа ѝ се разцепиха и почти в същия миг тя потъна до борда; а моряците, до колене в океана, се мъчеха да запушат пробивите и да изхвърлят нахлулата вода.

В същия миг чукът на кацналия на мачтата Таштего увисна в ръката му, а червеният флаг, полуобгърнал го като плащ, се плъзна изведнъж надолу, като че бе собственото му излитащо сърце; Старбък и Стъб, застанали до бушприта долу, забелязаха почти едновременно с индианеца приближаващото чудовище.

— Китът! Китът! Рул направо, рул направо! О, вие, любими въздушни сили, подкрепете ме сега! Не допускате Старбък да умре — ако трябва да умре — в пристъп на женски припадък. Рул направо, казах... Глупци! Не виждате ли тая паст? Нима такъв ще бъде краят на всичките ми пламенни молитви? На неотстъпната ми вярност през цял един живот? О, Ахав, Ахав, свършено е с твоето дело. Здраво, рулеви, здраво! О, неуловимото му чело се насочва към този, комуто дългът повелява да не отстъпва. Господи, бъди с мене!

— Бъди не с мене, а под мене, който и да си ти, решил да помогнеш сега на Стъб; защото и Стъб не отстъпва. И аз ти се надсмивам, ухилени ките! Кой е помагал някога на Стъб или го е държал буден, ако не собственото му немигащо око? А сега горкият Стъб отива да легне на прекалено мек дюшек; да беше напълнен поне със сухи вейки! Надсмивам ти се, ухилени ките! Погледнете, слънце, луна и звезди! Наричам ви убийци на най-добрия смъртен, предал някога духа си. Въпреки това бих се чукнал с вас, ако бихте ми подали чаша! Ох, ох, ох, ох, ухилени ките, скоро ще се напием както трябва! Защо не бягаш, Ахав! Колкото до мене, хвърлям обуца, че и куртката с тях; Стъб може да умре и по гащи! Каква плесенясала и преселена смърт, все пак... Вишни! Вишни! Вишни! О, Фласк, да имаше поне една вишновка, преда да умрем!

— Вишни ли? Бих желал да сме там, където растат вишните. Ох, Стъб, дано горката ми майка е получила вече заплатата ми; иначе ще

получи само няколко медни петачета, защото плаването ни завършва.

Почти всички моряци, напуснали заниманията си, се бяха струпали сега в бездействие на носа на кораба, стиснали машинално чукове, парчета дъски, копия и харпуни; всички погледи се бяха втренчили като омагьосани в кита, който клатеше странно своята орисваща глава и разливаше пред себе си широка полукръгла ивица от пяна. Целият му вид изразяваше разплата, нетърпелива мъст и предвечна злоба; и въпреки всички усилия на смъртните якото като крепост бяло чело удари така силно носа откъм десния борд, че и дъски, и хора се разлюляха. Някои паднаха по очи. Главите на харпунджиите горе се заклатиха като клотики на мачта върху здравите им вратове. Чува как водата нахлу през пробива като планински порой през стръмна урва.

— Корабът! Катафалката!... Втората катафалка! — викна Ахав от лодката. — И то от американско дърво!

Китът се гмурна под потъващия кораб и разтърси кила; после се обърна под водата, изскочи бързо на повърхността, доста далеко от левия борд, но само на няколко ярда от лодката на Ахав, и остана там няколко мига неподвижен.

— Отвърщам тялото си от слънцето. Ей, Таштего, да чуя пак чука ти! О, три мои непревзети кули; ти, непропукан кил; и корпус, неустоял само на Божи замах; ти, яка палубо, горд рул и устремен към полюса нос... ти, славно умиращ корабе! Нима ще трябва да загинеш, и то без мене? Нима ми се отнема и последната горда утеха на най-жалкия капитан корабокрушенец? О, самотна смърт след самотен живот! Сега съзнавам, че най-голямото ми величие е моето безмерно страдание. Ехей! Прелейте насам от най-далечни краища, вие, дръзки вълни на целия ми отминал живот, и залейте вълната на моята смърт! Към тебе се нося аз, всеразрушаващи, но не всепобеждаващи ките; докрай ще се боря с тебе; от сърцето на преизподнята ще те пробода; с омраза ще изхрача към тебе последния си дъх. Нека всички ковчези и катафалки потънат в общ водовъртеж! И щом ни един от тях не е отреден за мене, нека бъда тогава разкъсан, продължавайки да те преследвам, макар и завързан за тебе, проклети ките! Само така захвърлям копието аз!

Харпунът бе хвърлен; удареният кит полетя напред; въжето се плъзна през жлеба с възпламенителна скорост... и се заплете. Ахав се

наведе да го оправи. Оправи го; но освобожденият клуп се уви около врата му и безгласно, както турските неми палачи удушават жертвите си, Ахав изхвъркна от лодката, преди хората му да разберат, че е паднал. В последния миг тежкия последен клуп се измъкна от изпразнения шпил, събори един от гребците, плесна във водата и изчезна в глъбините.

Замаяният екипаж на лодката постоя за миг като вцепенен; после всички се обърнаха.

— Корабът! Велики Боже! Къде е корабът?

През мъгливо, зашеметяващо було зърнаха призрака му да потъва на една страна, изчезвайки като въздушна Фата Моргана; само върховете на мачтите бяха още над водата; а на тях, приковани от обезумяване, вярност или орис, тримата харпунджии езичници още наблюдаваха морската шир. Концентрични кръгове обгърнаха вече и самотната лодка; целият екипаж, плаващите весла и дръжки на копия, всичко одушевлено и неодушевлено се завъртя в огромен водовъртеж, който погълна и последната тресчица от „Пекод“.

Но докато последните плисъци на водовъртежа обливаха потъналата глава на индианеца върху главната мачта, от която се виждаха няколко инча заедно с дългия, развяващ се флаг, люшкан спокойно, в насмешлива съгласуваност с гибелните вълни, които почти докосваше, една червенокожа ръка с чук се появи във въздуха, за да закове по-здраво флага върху потъващата мачта. В тоя миг някакъв морски ястреб, спуснал се със злорадство от призвездния си дом, за да изпрати потъващия кораб, като кълвеше флага и пречеше на Таштего, вмъкна ненадейно своето широко, трептящо крило между чука и дървото; усетил веднага потръпването на въздуха, потъващият дивак удари с последния си дъх чука в дървото; и небесната птица вдигна с архангелски писък към небето своята царствена човка, а заплепеното ѝ тяло, обвито във флага на Ахав, потъна заедно с кораба му, който — подобно на сатаната — не искаше да потъне в преизподнята, без да заслони глава с една жива частица от небесата.

Дребни морски птици закръжиха с писъци над зиналия водовъртеж; гневна бяла вълна се блъсна в стръмните му стени; после всичко стихна и необятният саван на морето се залюшка полека, както се е олюлявал и преди пет хиляди години.

ЕПИЛОГ

*Отървах се само аз,
за да ти обадя.*

Йов

Драмата завърши. Защо трябва някой да излезе пак на сцената?
— Защото един все пак остана жив.

Случи се така, че след изчезването на парса съдбата отреди на мене да заема освободеното място на преден гребец в лодката на Ахав; аз именно, изхвърлен в последния ден заедно с другите двама от премятаната лодка, бях тласнат към кърмата. Така, плувайки извън последвалото действие, но достатъчно близо, за да го видя изцяло, аз бях достигнат от отслабващата притегателна сила на потъващия кораб, която ме повлече бавно към стихващия водовъртеж. Когато стигнах до него, той беше вече само пенлив вир. Аз започнах тогава да се въртя като нов Иксион^[1] във все по-стесняващите се кръгове към черния мехур в оста на бавно въртящия се кръг; когато достигнах вече този жизнен център, черният мехур се пукна в горния си край, в същия миг, освободен чрез изкуското си приспособление и изхвърлен на повърхността поради голямата си лекота, ковчегът — спасителен буй, изхвъркна из морето, превъртя се във въздуха и падна до мене. На този ковчег проплавах аз цял ден и цяла нощ из морската шир, шумяща тихо, като погребална песен. Укротените акули се плъзгаха наоколо ми със заключена паст; хищните морски ястреби пореха въздуха с приборани в ножница клюнове. На втория ден се мярна платно, което ме настигна и прибра. Беше скитащата „Рахил“, която — в непрестанно търсене на загубените си деца — намери само още един сирак.

[1] Иксион (мит.) — древноелински цар, осъден от Зевс да се върти на горящо колело заради любовта му с Хера. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.